

בנק ישראל
אגף דוברות והסברה כלכלית
מחלקת תקשורת, קשרי קהילה וממשל

פעילות בנק ישראל בזווית התקשורתית וההסברה הכלכלית לציבור

דוח לשנת 2023

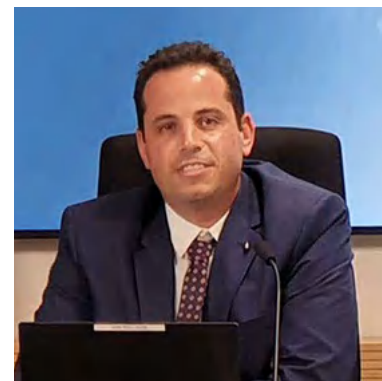
תוכן העניינים

3	דבר פתיחה - דובר הבנק
4	ציר זמן - התפתחות אירועים במהלך שנת 2023
8	סטטיסטיקה
9	מלחמת חרבות ברזל
84	מדיניות מוניטרית
164	עולם הבנקאות והאשראי
228	עולם התשלומים, הדיגיטל והמטבע
254	ייעוץ כלכלי לממשלה
259	נאומים

דבר פתיחה

דובר הבנק

שנת 2023 התאפיינה באתגרים משמעותיים ברמה המקומית, בעיקר בפן הבטחוני ובפן החברתי – ואלו השפיעו רבות גם על הפן הכלכלי. ההשלכות הכלכליות מהמלחמה עדיין אינן ברורות לחלוטין, והן ימשיכו להשפיע על המשק בתקופה הקרובה. בנק ישראל הפעיל שלל צעדי מדיניות להתמודדות עם האתגרים, וממשיך לנווט את המדיניות הכלכלית בישראל כדי לשמור על יציבות המשק והמערכת הפיננסית, לצד התמיכה בכלכלה.

בעקבות המלחמה שפרצה בשבעה באוקטובר, פעל הבנק במתכונת חירום, ונקט בשורת צעדים לטובת יצוב המשק ורווחת משקי הבית והעסקים. שורת הצעדים בהם נקט הבנק השפיעו בצורה נרחבת על המשק הישראלי – החל בעסקים הקטנים ומשקי הבית, עבור במערכות התשלומים ועד שוק ההון והמערכת הפיננסית כולה.

הדו"ח שלפניכם מרכז את מאות ההודעות לעיתונות שפרסמנו בחלוף השנה האחרונה. אלו עסקו בשלל נושאים כלכליים, ומטבע הדברים בעיקר במלחמה ברבעון האחרון. הן מסודרות גם לפי ציר הזמן, וגם לפי נושאי מפתח שונים – המדיניות המוניטרית ויציבות פיננסית, בנקאות אשראי ותשלומים, הייעוץ הכלכלי לממשלה, פרק שמוקדש לפרסומים הקשורים למלחמה, ומסתיים בפרק שמרכז את נאומי הנגיד ובכירי הבנק השונים לאורך התקופה.

אחד הגורמים שמאפשר לפעולות שמבצע הבנק להיות משמעותיות ומשפיעות יותר הוא התקשורת עם הציבור. זה נכון בעת שגרה ונכון ביתר שאת בעת חירום. הדרך בה הציבור נחשף לפעילות הבנק ודרך כך גם לזכויותיו הייחודיות בעת חירום, למשל, היא בעיקר בתיווכה של התקשורת הישראלית על כל רבדיה; המשודרת, הדיגיטלית והכתובה; הכלל ארצית לצד המקומית והמגזרית. במסגרת זו אני מאמין שככל שהציבור יבין ויכיר טוב יותר את מדיניות הבנק המרכזי כך יסייע הדבר לציבור לפעול בתבונה כלכלית גדולה יותר, ובו בזמן גם לבנק להשיג את יעדיו ויגביר את אפקטיביות הצעדים שננקטו לסיוע לצליחת המשבר. תובנה זו נכונה הן לצעדים המאקרו-כלכליים ובוודאי לאלו בעלי האופי הצרכני.

הדו"ח כולו הוא דיגיטלי, וקוראיו יוכלו ללחוץ על הקישור מכל הודעה ולגשת בקלות לדף הייעודי שלה באתר, עם מכלול הנתונים והאיוורים הנלווים לה וקיימת גם הפנייה מהנאומים הרלוונטיים לצפייה בערוץ היוטיוב של בנק ישראל. כפי שתשימו לב, שילבנו בדו"ח כותרות נבחרות מדיווחי התקשורת על הצעדים השונים, לטובת המחשה לקורא כיצד נראה הדיווח בעיתונות עצמה.

אני מאחל לכם קריאה נעימה ושתמצאו את הדו"ח כמועיל – גם כעת וגם במרוצת הזמן.

אורי ברזני
דובר בנק ישראל

ציר זמן – התפתחות אירועים במהלך שנת 2023

ינואר

- **02.01** - פרסום החלטת הריבית ונאום הנגיד במסיבת העיתונאים.
- **02.01** - פרסום התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.
- **10.01** - הפיקוח על הבנקים מציב סטנדרטים חדשים למתן שירות בנקאי.
- **18.01** - פורסם דוח המדיניות המוניטרית למחצית השנייה לשנת 2022.
- **30.01** - בנק ישראל הגיש לשרי הממשלה את התוכנית האסטרטגית שהכין להאצת הצמיחה במשק.
- **31.01** - נגיד בנק ישראל נפגש עם חברי נשיאות המגזר העסקי והציג להם את המלצותיו לצעדי מדיניות מאקרו-כלכליים.

פברואר

- **02.02** - הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי פרסמה דו"ח מסכם הסוקר את ההתפתחויות באשראי למשקי בית ועסקים קטנים.
- **06.02** - בנק ישראל פרסם היום את תכנית העבודה ואת תקציב הבנק לשנת 2023.
- **08.02** - המפקח על הבנקים הודיע כי יסיים את תפקידו בתום קדנציה בת שלוש שנים.
- **08.02** - פורסם דו"ח היציבות הפיננסית למחצית השנייה של 2022.
- **20.02** - פורסמה החלטת הריבית.
- **27.02** - המפקח הציג מצגת בנושא "ריביות – פיקדונות ואשראי" בפני ועדת הכספים של הכנסת.
- **28.02** - תעודת הזהות הבנקאית לשנה החולפת זמינה לציבור הרחב.

מרץ

- **06.03** - הושלם הניסוי של פרויקט "Icebreaker".
- **13.03** - הפיקוח על הבנקים הגיש לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי של המחצית הראשונה לשנת 2022 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית.
- **20.03** - החטיבה למידע וסטטיסטיקה מפרסמת את דו"ח "מבט סטטיסטי" לשנת 2022.
- **28.03** - פורסם דו"ח בנק ישראל לשנת 2022.
- **29.03** - בנק ישראל מפרסם את דוחותיו הכספיים לשנת 2022.

אפריל

- 03.04 - פרסום החלטת הריבית ונאום הנגיד במסיבת העיתונאים.
- 03.04 - פרסום התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.
- 04.04 - נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הגיש לוועדת הכלכלה את הדוח הרביעי על יישום הוראות חוק נתוני אשראי.

מאי

- 08.05 - המשנה לנגיד, מר אנדרו אביר, הגיש מכתב עמדה ליו"ר הוועדה למיזמים ציבוריים המפרט את עמדת בנק ישראל על סעיף "ריבית פיקדונות" שבחוק נותני שירותי תשלום.
- 10.05 - משלחת קרן המטבע הבינלאומית הגישה היום סיכום ראשוני של הדו"ח על כלכלת ישראל לשנת 2022.
- 22.05 - פורסמה החלטת הריבית.
- 24.05 - פורסמה סקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2022.

יוני

- 05.06 - נגיד בנק ישראל הודיע על מינויו של דני חחיאשוילי למפקח על הבנקים.
- 20.06 - נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים קיימו דיון מיוחד עם מנכ"ל הבנקים בנושא הריביות על הפיקדונות, העו"ש וההלוואות במערכת הבנקאית.
- 21.06 - בנק ישראל מוביל מהלך נוסף לפתיחת המגזר הפיננסי לגופים חוץ-בנקאיים.
- 21.06 - הפיקוח על הבנקים משיק מערכת מתקדמת וחדשה בסביבת ענן לניהול פניות הציבור ובקורות צרכניות.
- 22.06 - הנגשת נתוני הדו"חות הכספיים של המערכת הבנקאית באתר בנק ישראל.
- 27.06 - נגיד בנק ישראל שלח מכתב לרוה"מ בו הוא מפרט את העמדה המקצועית של הבנק בנוגע להצעת חוק הבנקאות.

יולי

- 05.07 - נגיד בנק ישראל זימן את מנכ"ל הבנקים לדיון מיוחד בנושא הריביות על הפיקדונות, יתרת הזכות וההלוואות במערכת הבנקאית..
- 10.07 - פרסום החלטת הריבית ונאום הנגיד במסיבת העיתונאים.
- 10.07 - פרסום התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.

11.07 - עולם תשלומים מתקדם יותר – סיום הסבת שוק התשלומים לתקן EMV.

12.07 - הצטרפות בנק ישראל לוועדה הבינלאומית לדיווח אשראי (ICCR).

אוגוסט

02.08 - פורסם דוח היציבות הפיננסית למחצית הראשונה של 2023.

09.08 - פורסם דוח המדיניות המוניטרית המחצית הראשונה של 2023.

13.08 - הפיקוח על הבנקים מגיש לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי לשנת 2022 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית.

16.08 - בנק ישראל מפרסם היום את סקירת מחלקת המטבע על פעילותה במהלך השנים 2020-2022.

30.08 - נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, השתתף בסימפוזיון הכלכלי הבינלאומי "ג'קסון הול" בארה"ב

ספטמבר

04.09 - פורסמה החלטת הריבית.

06.09 - בנק ישראל משיק את הפודקאסט "הצד השלישי של המטבע".

12.09 - פרסום דוח פרויקט "סלע": הפרויקט הראה שמטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (CBDC) יכול לאפשר נגישות, אבטחת סייבר ותחרות, תוך שמירה על חלק מהתכונות של המזומן.

אוקטובר

07.10 - פרוץ מלחמת "חרבות ברזל".

09.10 - בבנק ישראל מכריז על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים.

15.10 - נגיד בנק ישראל נאם בפני פורום ה-G30 שהתכנס בוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי.

15.10 - פורסם מתווה מקיף של בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל".

17.10 - המשנה לנגיד, אנדרו אביר, נפגש עם החזאים הפיננסיים.

22.10 - הנחיות הממונה על שיתוף נתוני אשראי להתמודדות עם השלכות מלחמת חרבות ברזל ולצמצום הפגיעה בלקוחות.

23.10 - בנק ישראל מודיע על מתווה סיוע נוסף, ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל".

23.10 - פרסום החלטת הריבית ונאום הנגיד במסיבת העיתונאים.

23.10 - פרסום התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.

נובמבר

06.11 - בנק ישראל מודיע על תכנית מוניתרית ממוקדת להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה.

09.11 - ניתוח מיוחד של חטיבת המחקר בבנק ישראל: העלות הכלכלית של היעדרויות מהעבודה במהלך מלחמת "חרבות ברזל".

15.11 - פרסום חטיבת המחקר: התייחסות לסוגיות פסקליות והתאמות בתקציב 2023 בגין מלחמת "חרבות ברזל".

19.11 - פורסם סט צעדים לקידום שוק התשלומים ומענה לצרכי השוק בעת מלחמת חרבות ברזל.

20.11 - התייחסות הנגיד פרופ' אמיר ירון להמשך כהונתו לקדנציה נוספת.

27.11 - פרסום החלטת הריבית ונאום הנגיד במסיבת העיתונאים.

27.11 - פרסום התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר.

דצמבר

05.12 - נגיד בנק ישראל פרופ' אמיר ירון ומזכ"ל ה-OECD מר מתיאס קורמן, נועדו בתל אביב.

05.12 - בדיון שנערך היום בוועדת הכלכלה של הכנסת, שבו דנו, בין היתר, בתכנית המוניתרית שהפעיל בנק ישראל להעמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים ובאופן השתתפות הגופים החוץ בנקאיים בה, הוצגה עמדת בנק ישראל בדיון.

10.12 - בנק ישראל ערך כנס אונליין בנושא הקלות במימון ואפשרויות הפיצוי לעסקים קטנים שנפגעו במלחמת "חרבות ברזל", בשיתוף רשות המסים, משרד האוצר ומשרד הכלכלה.

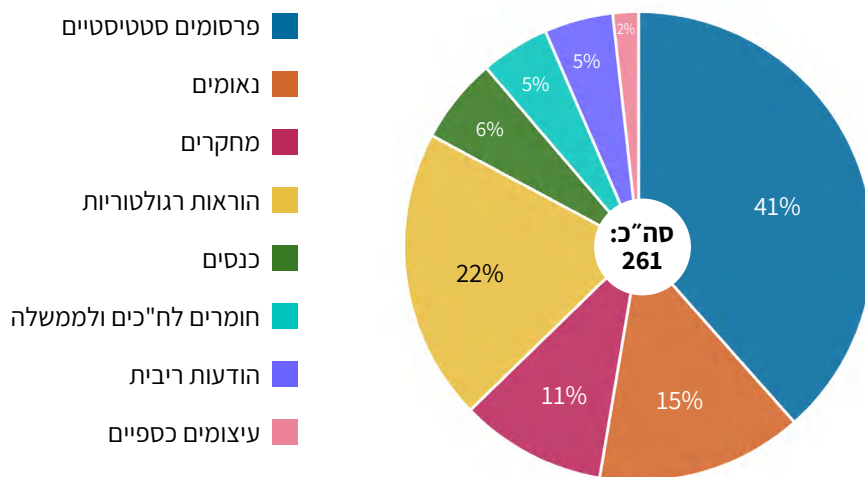
17.12 - בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע המקיף שאומץ על ידי הבנקים בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל".

18.12 - דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בטקס הארכת כהונה לקדנציה שנייה שנערך הבוקר בבית הנשיא בירושלים.

25.12 - הפיקוח על הבנקים מודיע על הארכת הוראת השעה למלחמה (נב"ת 251) והוספת הקלות להוראה בתחום האשראי.

סטטיסטיקה

התפלגות הודעות לעיתונות

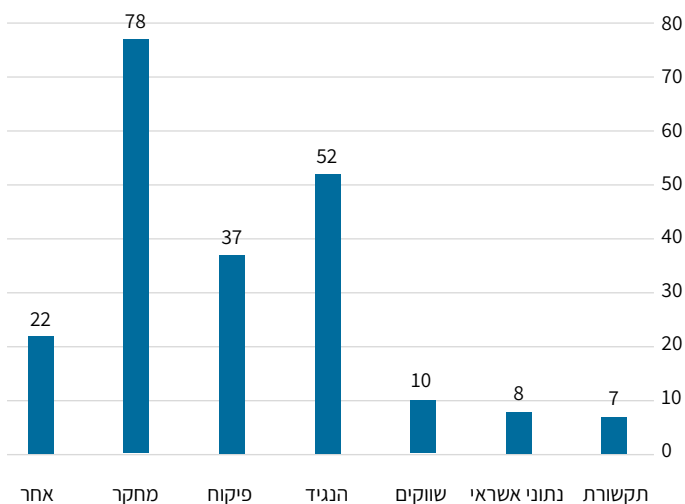
הערה: הפילוח אינו מציג הודעות שקוטלגו כ"אחר"

מסיבות עיתונאים

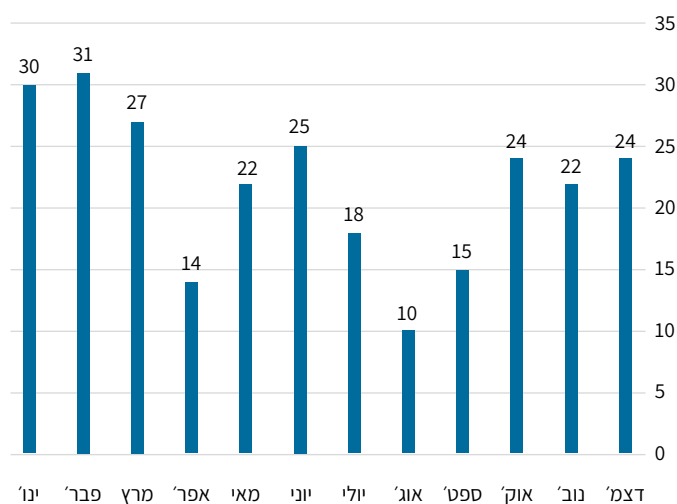
דו"ח בנק ישראל
טקס הארכת כהונת הנגיד
החלטות ריבית

פילוח ראיונות לפי חטיבה בבנק

הודעות לעיתונות לפי חודשים

מלחמת חרבות ברזל

בשבעה באוקטובר, עם פרוץ המלחמה, השתנה סדר היום בישראל בכל תחום ובכל עניין, וכך היה גם בבנק ישראל. הבנק עבר למצב חירום, ובתוך כך הפעיל תוכניות וקיבל החלטות מדיניות בהתאם לסיטואציה הביטחונית והשלכותיה על המשק ועל המצב הכלכלי, הן ברמת המשק והן לטובת סיוע ממוקד לאוכלוסיות רלוונטיות. חלק מהפעולות שביצע הבנק בעקבות המלחמה היו מכירת דולרים בשוק המט"ח והפעלת מתווי הקלות באשראי ובהלוואות למען משקי בית ועסקים שנפגעו כלכלית מהמלחמה.

ריכוז פעילות בנק ישראל עד כה במלחמת חרבות ברזל

מדיניות מוניטרית ויציבות פיננסית

- ✓ תכנית מכירת מט"ח עד 30 מיליארד \$.
- ✓ עסקאות SWAP עד 15 מיליארד \$.
- ✓ הפעלת מנגנון עסקאות ריפו למוסדיים וקרנות נאמנות כנגד אג"ח ממשלה.
- ✓ הפעלת מנגנון עסקאות ריפו למוסדיים וקרנות נאמנות כנגד אג"ח קונצרניות.
- ✓ תכנית להקלת תנאי אשראי לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של עד 10 מיליארד ש"ח.

בנקאות, אשראי ותשלומים

- ✓ מתווה דחיות הלוואות וביטול עמלות ממוקד במעגל הנפגעים.
- ✓ מתווה דחיית הלוואות לכלל האוכלוסיה.
- ✓ אבחנה בדירוג אשראי לאור המלחמה.
- ✓ הנחייה למעבר לשירותי בנקאות מרחוק ומסניפים של בנקים אחרים.
- ✓ הקלות רגולטוריות וחשבונאיות.
- ✓ טיפול בשימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון של נפגעי המצב הביטחוני.
- ✓ הקלות שיקים ללא כיסוי לא יבילו להטלת הגבלה על חשבון הבנק.
- ✓ הנחיה לנקיטת מדיניות שמרנית בחלוקת דיבידנד והפרשת להפסדי אשראי.
- ✓ מתן פטור ממגבלות רגולטוריות למתן אשראי של עד 200,000 ש"ח המיועד לבניית ממד.
- ✓ מתן אפשרות לקבלת אשראי בשיעבוד דירת מגורים, על-ידי הגדלת שיעור המימון המירבי בהלוואות אלו מ-50% ל-70% מערך הנכס.

יעוץ כלכלי לממשלה

- ✓ פרסום תחזית מאקרו כלכלית לפעילות המשק לאור המלחמה.
- ✓ ניתוחים והערכות כלכליות של הפעילות הכלכלית של ענפים שונים במשק.
- ✓ עבודה רציפה מול משרדי הממשלה הרלוונטיים בדרג הנגיד והשר והדרגים המקצועיים המקבילים.

פעילות סניפי המערכת הבנקאית לאור המצב הביטחוני

08.10.2023

על רקע המצב הביטחוני ובהתאם להנחיות הגורמים הלאומיים, מתקיימות הערכות מצב שוטפות בבנק ישראל. הפיקוח על הבנקים מצוי בקשר שוטף עם כלל הגורמים הרלוונטיים במערכת הבנקאית, אשר נערכה לשעת חירום ופועלת לאספקת השירותים הבנקאיים החיוניים לציבור הלקוחות, כנדרש עפ"י ההוראות הרגולטוריות.

בהתאם למדיניות ההתגוננות של פיקוד העורף, ובמטרה לשמור על ביטחון העובדים והלקוחות, רשאית המערכת הבנקאית לפעול במתכונת מצומצמת מבחינת קבלת קהל, באופן הבא: סגירת מערך הסניפים בטווח של עד 40 ק"מ מרצועת עזה; פתיחת סניפים במתכונת מצומצמת של סניפי גרעין [1] בטווח של 40-80 ק"מ; שינוי שעות פעילות הסניפים, ככל שהנסיבות מחייבות זאת.

במסגרת האמור, על הבנקים לנקוט, בהקדם האפשרי, באמצעים שונים ליידוע הלקוחות בדבר השינויים שיוחלט עליהם בפועל, ועל החלופות שעומדות לרשותם לקבלת השירות הבנקאי, לרבות הפניה לאפשרויות ביצוע פעולות בנקאיות בערוצים ישירים: בטלפון, במכשירים האוטומטיים, באפליקציה (יישומון) הבנקאית ובאתר הבנק.

הפיקוח על הבנקים ימשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, לעקוב מקרוב אחר ההתפתחויות ולהנחות את המערכת הבנקאית וציבור הלקוחות בהתאם.

כמו כן, לרשות הציבור עומד מוקד טלפוני של הפיקוח על הבנקים, במספר 02-6552680 או 9086*

[מצ"ב מכתב הפיקוח על הבנקים להגדרת סניפי גרעין](#)

פעילות בנק ישראל בשוק המט"ח

09.10.2023

בנק ישראל מכריז על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים. הבנק יפעל בתקופה הקרובה בשוק ככל שיידרש על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים.

בנוסף לתכנית ה-30 מיליארד, ובמידת הצורך, אספקת הנזילות לשוק תתבצע גם ע"י הפעלת מנגנוני עסקאות SWAP של הבנק בשוק בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים.

בנק ישראל ממשיך לנטר את ההתפתחויות, עוקב אחר כלל השווקים ויפעל בכלים העומדים לרשותו בהתאם לצורך.

בנק ישראל הודיע על תוכנית למכירת עד 30 מיליארד דולר - והזינוק במטבע האמריקאי התמתן

TheMarker

לראשונה מאז שנת 2000 הבנק מוכר דולרים ■ עם פתיחת שבוע המסחר במטבע חוץ, עולה הדולר ב-0.2% ל-3.86 שקלים לאחר שאתמול זינק במסחר באופציות ל-3.96 שקלים ■ "הבנק יפעל בשוק ככל שיידרש כדי למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים"

בנק ישראל בהודעה חריגה: יוצא בתוכנית למכירת 30 מיליארד דולר במטרה לחזק את השקל

כלכליסט

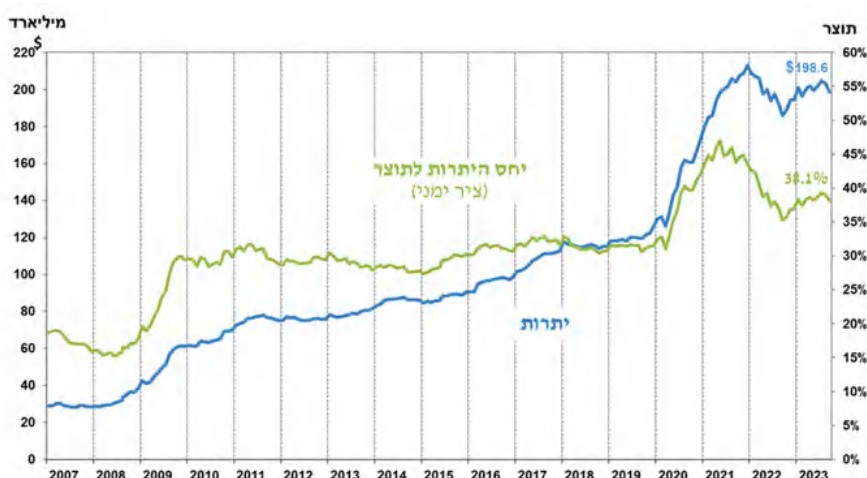
זוהי הפעם הראשונה מאז שנות ה-90, ימי המעבר לשער חליפין נייב, שבה מחליט הבנק על מכירת דולרים; נכון לסוף אוגוסט עמדו יתרות המט"ח של בנק ישראל על 203 מיליארד דולר; ההודעה כוללת מסר ברור לשווקים: כוונתו לפעול "ככל שיידרש", כדי למנוע פיחות חריף נוסף בשקל

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש ספטמבר 2023

09.10.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש ספטמבר 2023 בסך 198,555 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 4,301 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר הגולמי עמדה על 38.1 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר בעיקר על ידי שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 3,912 מיליוני דולרים ועל ידי העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 409 מיליוני דולרים.

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק של נפגעי המצב הבטחוני

11.10.2023

בעקבות האירוע הבטחוני אנו עדים למקרים שבהם נעשה שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק. האירוע מטופל מתחילתו ע"י גורמי המקצוע בבנק ישראל, לרבות צוות מיוחד בפיקוח על הבנקים, בשיתוף גורמי הממשלה והביטחון הרלוונטיים. הטיפול באירוע מבוצע בצורה הבאה:

- 1. כאשר ידוע היכן מנוהל החשבון או כרטיס האשראי של הנפגע** – מבוצעות פניות ע"י בני משפחה לבנק ולחברת כרטיסי האשראי הספציפית על מנת להקפיא את הפעילות בחשבון. הפיקוח על הבנקים הנחה את הגופים המפוקחים לפעול במצב כזה להקפאת חשבון באופן מיידי, תוך הפעלת ניהול סיכונים נדרש וקיום תהליך זיהוי מהיר ומותאם למצב.
- 2. כאשר לא ידוע היכן מנוהלת פעילות פיננסית של מי שנפגע** – הפיקוח על הבנקים הקים צוות מיוחד לטיפול במצבים אלו. הציבור מתבקש לפנות במידת הצורך למוקד הפניות של הפיקוח בטלפון 9086* ו-02-6552680.

נדגיש כי בהתאם לחוק שירותי תשלום, כאשר נעשה שימוש לרעה באמצעי תשלום בידי גורמים עוינים לגניבת כספי אזרחים, כספם של הלקוחות מובטח ויוחזר.

הפיקוח על הבנקים, הבנקים המסחריים וחברות כרטיסי האשראי מבצעים ניטור שוטף ומעקב אחר האירוע וקוראים לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הגוף הפיננסי שבו מתנהל החשבון, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086* ו-02-6552680. הפיקוח על הבנקים קורא למי שעולה אצלו החשש כי יתכן שיבוצע שימוש לרעה בכרטיס האשראי להודיע לגופים הפיננסיים כדי שיקפאו פעילותם ולא יגרמו נזקים כספיים.

[לרשימת מוקדי פניות הציבור של הגופים המפוקחים](#)

ריכוז צעדים שנקט הפיקוח על הבנקים עד כה לסיוע ללקוחות המערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות ברזל"

12.10.2023

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", פועל הפיקוח על הבנקים במספר מישורים, במטרה לוודא את המשך מתן השירותים על ידי המערכת הבנקאית, בהתאמה למגבלות המצב הביטחוני, ומתן סיוע נדרש ללקוחות המערכת הבנקאית, תוך מיפוי מכלול ההיבטים הפיננסיים השונים המשפיעים על לקוחות המערכת הבנקאית בעקבות המלחמה. מתחילת האירוע מתקיימות פגישות של המפקח על הבנקים עם כל מנכ"ל הבנקים ומקיים הערכות מצב בתדירות גבוהה, לרבות השתתפות של המפקח וצוותי הפיקוח בהערכות המצב של הגורמים הלאומיים והקמת פורומים ייעודיים עם בכירי המערכת הבנקאית, למיפוי, מעקב וגיבוש פתרונות למתן סיוע מיידי.

המפקח על הבנקים, מר דניאל אחיאשילי: "מצב החרום הביטחוני בו נמצאת מדינת ישראל משפיע רבות על אזרחי המדינה ובכלל זה על ממשקי הלקוחות עם הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. אנו פועלים במרץ רב מתחילת המערכה כדי לוודא שהמערכת הבנקאית תמשיך ברציפות תפקודית ובמתן שירותים בנקאיים חיוניים, תוך רגישות מוגברת לצורכי הלקוחות והקשיים עמם הם מתמודדים. לצורך כך נקטנו במספר צעדים שיש בהם כדי לסייע ללקוחות שנפגעו ואנו ממשיכים לשקוד על מציאת פתרונות נוספים. הפיקוח על הבנקים יעשה ככל שאל ידו כדי לגבש פתרונות מגוונים ויצירתיים ויפעל בכל הכלים העומדים לרשותו כדי להקל, ולו במעט, על לקוחות המערכת הבנקאית ומשפחותיהם בתקופה מורכבת וכאובה זו."

להלן ריכוז הצעדים שנקט הפיקוח על הבנקים עד כה:

- **מכתב המפקח על הבנקים לראשי הבנקים ובו דגשי הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות הברזל", תוך פירוט הצעדים שעליהם לנקוט בעת הזאת.** במסגרת זאת, הדגיש המפקח על הבנקים את הצורך לנהוג ברגישות מוגברת בממשק עם הלקוחות בעקבות המצב הביטחוני המורכב, ליזום הקלות ככל הניתן ללקוחות הנמצאים במצוקה, לשמור על רציפות במתן שירותים באופן הולם ומקצועי ולנהל את מכלול הסיכונים הפיננסיים אשר ייחודיים לתקופה זו. מכלול הצעדים מפורט במכתב המצורף להודעה זו.
- **טיפול ייעודי ורגיש בנושא שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק של נפגעי המצב הביטחוני.** האירוע מטופל מתחילתו ע"י גורמי המקצוע בבנק ישראל, לרבות צוות מיוחד בפיקוח על הבנקים, בשיתוף גורמי הממשלה והביטחון הרלוונטיים. אופן הטיפול בנושא מפורט בקישור [המצ"ב](#).

הפיקוח על הבנקים, הבנקים המסחריים וחברות כרטיסי האשראי מבצעים ניטור שוטף ומעקב אחר האירוע וקוראים לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הגוף הפיננסי שבו מתנהל החשבון, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086 * ו-02-6552680.

- **הגבלות על חשבונות שיקים** – אנו פועלים כדי לסייע בנושא הגבלות על שימוש בשיקים לאוכלוסיות בסיכון גבוה, הן בצפון והן בדרום, וכן למגויסי צו-8 לשירות מילואים, מועד ואופן ההקלה יפורסמו בקרוב.
- **התאמת פעילות סניפי המערכת הבנקאית למדיניות ההתגוננות של פיקוד העורף,** במטרה לשמור על ביטחון העובדים והלקוחות. [לינק](#) להודעה.
- **מתן היתר למערכת הבנקאית להפעלת שירותים בנקאיים** בשעת חירום ובכלל זה הפעלת סניפים ניידים, ואפשרות למתן שירותים בנקאיים בסיסיים ללקוחות הבנקים באמצעות סניפים, קבועים או ניידים, של בנק אחר.
- **פרסום קובץ מרכז של שאלות ותשובות לציבור,** הכולל מענה לציבור הרחב לסוגיות שעולות מהשטח. קובץ זה יתעדכן באופן שוטף, ככל שיהיה צורך בהבהרות נוספות.
- **הנגשת מידע לציבור הרחב** באתר [בנק ישראל](#), בנושא פעילות הפיקוח על הבנקים והמערכת הבנקאית.

יצוין, כי הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, למפות את צורכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולבחון צעדים נוספים נדרשים שיש בהם כדי לסייע בהתמודדות עם הקושי. כמו כן, בימים הקרובים תופץ הוראת שעה הכוללת התאמות נדרשות לשעת החירום.

בד בבד, הפיקוח על הבנקים קורא לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי להמשיך ליזום צעדים נוספים שיסייעו ללקוחותיהם להתמודד עם השלכות המלחמה בהיבט הפיננסי, לצד חבילת ההטבות וההקלות שכבר ננקטו על ידי חלקם, אשר כללו, בין היתר, הקלות בדחיית הלוואות ומשכנתאות, הקמת קרנות להעמדת הלוואות גישור ללא ריבית, פטור מעמלות עו"ש, הגדלת מסגרות אשראי וכיו"ב.¹

[לצפייה במכתב המפקח -](#)
דגשי הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות הברזל"

¹ מידע מפורט אודות צעדי הסיוע ניתן למצוא באתרי הבנקים

פגישת שר האוצר ונגיד בנק ישראל

12.10.2023

שר האוצר, מר בצלאל סמוטריץ' ונגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נועדו הערב בירושלים.

שר האוצר והנגיד עסקו בפגישתם בהערכת מצב כלכלית עדכנית של ההיבטים שונים הנובעים ממצב המלחמה. הם עדכנו אחד את השני אודות הצעדים השונים שהפעילו עד כה משרד האוצר ובנק ישראל ודנו בצעדים עתידיים אפשריים לתמיכה במשק, לרבות באזרחים הנפגעים, במגזר העסקי ובשווקים הפיננסיים.

השר והנגיד ערכו מאז פרוץ המלחמה מספר שיחות לעדכון הדדי וימשיכו לעשות זאת בצורה שוטפת, זאת במקביל לעבודה המשותפת לצוותים המקצועיים השונים בבנק ישראל ובמשרד האוצר המתקיימת כל העת.

קרדיט: דוברות משרד האוצר.

דברי נגיד בנק ישראל לפורום ה-G30 שהתכנס בוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי

15.10.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, התבקש לנאום בפורום ה-G30*, לצד כריסטין לגארד, נשיאת ה-ECB, אוגוסטין קרסטנס מנכ"ל ה-BIS ואנדרו ביילי, נגיד הבנק המרכזי של אנגליה, במסגרת הוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי שמתקיימת בימים אלו במרקש, מרוקו.

בעקבות המצב הבטחוני נשאר הנגיד בארץ להוביל את צעדי המדיניות הכלכליים שבאחריות הבנק, ועל-כן נאומו הועבר ישירות על ידי המארגנים למשתתפי המושב בכנס. מצורף הנאום במלואו, שעוסק במצב הנוכחי בישראל ואספקטים כלכליים שונים הנגזרים מכך.

נציין כי מאז פרוץ הלחימה הועברה לנגיד ירון תמיכה והבעת סולידריות נרחבת מנגידי בנקים מרכזיים רבים וגורמי כלכלה בכירים בעולם והנגיד מצוי כתמיד עם גורמים בינ"ל רבים מהעולם הכלכלי והודה לכולם על הבעת התמיכה.

*פורום G30 הוא ארגון בינלאומי של כלכלנים ואקדמאים בכירים. מטרת הפורום היא העמקת ההבנה של נושאים כלכליים ופיננסיים ובחינת ההשפעה של החלטות בנושאים האלו על הסקטורים הציבורי והפרטי וחברים בו 30 מבכירי מערכת הבנקאות והפיננסים העולמית, ביניהם נגידי בנקים מרכזיים, מנהלי הבנקים המסחריים הגדולים בעולם, ראשי מוסדות פיננסיים ואקדמאים. הפורום עורך שני מפגשים בשנה ובנוסף מארגן סמינרים וקבוצות למידה.

לקריאת הנאום המלא

מתווה מקיף של בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

15.10.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "בזמנים קשים אלו על כולנו לתת כתף ולהירתם וחשוב שהבנקים ידעו להמשיך לספק פתרונות לציבור להתמודד עם הקושי הכלכלי שבעקבות המלחמה. כינסנו את ראשי המערכת הבנקאית כדי לגבש מתווה אחיד בדגש לסיוע לאוכלוסייה שנפגעה, לכוחות הביטחון שפועלים ולאילו שנדרשו לפנות את בתיהם והבנקים נרתמו לכך. אני מודה לראשי המערכת הבנקאית וסמוך ובטוח שמתווה זה יסייע לציבור לצלוח את התקופה המאתגרת הזו. במקביל, הצעדים הפרטניים שפרסמו הבנקים למען לקוחותיהם בימים האחרונים חשובים ואנו קוראים להם להמשיך לסייע לציבור שנפגע ובפרט להיות קשובים ללקוחותיהם ולמצוא גם פתרונות נקודתיים. אנו בבנק ישראל נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהמלחמה ונגבש צעדים תומכים ומסייעים בהתאם לכלים העומדים לרשותנו."

המפקח על הבנקים, דני חחיאשווילי: "המערכת הבנקאית בישראל ערוכה לתמוך בהמשך הפעילות הכלכלית במשק גם בשעת חירום. חוסנם של הבנקים הישראליים נבנה לאורך שנים ארוכות ומטרתו לשמש עתה גב תומך לאוכלוסייה בישראל ובפרט לסייע לאלו שנפגעו מהמלחמה. המתווה איתו יצאנו היום הוא צעד חשוב נוסף בעשייה שלנו ונותן מענה בתחומי אשראי ועמלות הן למשקי הבית והן לעסקים, ומקל באופן משמעותי על תזרים המזומנים שלהם בתקופה הקרובה. אני מברך את הבנקים על היוזמות שנקטו בהן מאז פרוץ המלחמה ועל הצטרפותם למתווה שגובש, במטרה לסייע ללקוחות לצלוח את התקופה המורכבת הזו. אנו מעודדים את הבנקים להמשיך להיות קשובים ללקוחות ולהרחיב את הסיוע בכל דרך שימצאו לנכון. אנו בפיקוח על הבנקים נמשיך לתמוך ולבצע את ההתאמות הנדרשות בסוגיות הבנקאיות השונות נוכח המצב הביטחוני ולמען הציבור."

היום התקיים דיון בראשות נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים בהשתתפות מנכ"ל הבנקים והחכ"אות. הדיון עסק בפעולות רוחביות לסיוע לאוכלוסייה שנפגעה ובדגש על תושבי העוטף והדרום, כוחות הביטחון שגויסו ללחימה, אוכלוסייה שפונתה מביתה ובעלי קירבה ראשונה לאלו שקיפחו חיהם, לנעדרים ולחטופים. זאת בנוסף לצעדים פרטניים ומגוונים שביצעו עד כה הבנקים וחברות כרטיסי האשראי בתמיכה ובעידוד של הפיקוח על הבנקים שכללו, בין היתר, הקמת קרנות להעמדת הלוואות גישור ללא ריבית, הקלות בדחיית הלוואות ומשכנתאות, פטור מעמלות עו"ש, הגדלת מסגרות אשראי ועוד.

מתחילת הלחימה התווה נגיד בנק ישראל מספר עקרונות לפעילות המערכת הבנקאית במהלך התקופה. במסגרת זו הודגש הצורך לגלות רגישות יתירה ומתן מענה ללקוחות, בדגש על אלו המתגוררים בעוטף, משפחות הנפגעים והמגויסים. המפקח על הבנקים פרסם מכתב הנחיות מפורט למערכת הבנקאית עם הדגשים הללו והנחיות נוספות.

בנוסף, הפיקוח על הבנקים פעל בימים האחרונים כדי לגבש מתווה רוחבי להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית והעסקים אשר מתגוררים ופועלים בטווח של 30 ק"מ מרצועת עזה, אזרחים שפונו מביתם על ידי גורם מדינתי רשמי, שגויסו למילואים בצו 8, או שהם בעלי קרבה ראשונה להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (להלן - **קבוצת הלקוחות במעגל**

הראשון) ומתייחס לדחיית תשלומי הלוואות² בשלושה מגזרי פעילות (משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי), יתרת חובה בחשבון עו"ש ועמלות. לקבוצה זו ההלוואות יידחו **ללא חיוב ריבית וללא חיוב בעמלות**, בהתאם לפירוט המופיע בטבלה המצורפת כנספח להודעה זו.

ליתר לקוחות הבנקים (להלן- **קבוצת הלקוחות במעגל השני**), תינתן האפשרות לדחות את ההלוואות³ למשך 3 חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו בסוף תקופת ההלוואה. הדחייה תבוצע ללא חיוב בעמלות.

יובהר, כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** בדחיית ההלוואות וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו ולבקשתם.

בנק ישראל ממשיך לתת מענה כל העת לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהאירוע ומגבש צעדים נדרשים בהתאם לכלים המגוונים העומדים לרשותו. הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, למפות את צרכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולבחון צעדים נוספים נדרשים שיש בהם כדי לסייע בהתמודדות עם הקושי.

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

מתווה מקיף שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות:

1. אוכלוסייה המתגוררת במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה *
2. אוכלוסייה שפונתה על ידי גורם רשמי מביתה, נכון למועד פרסום המתווה *
3. אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים **
4. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8**

אופן קבלת מידע לגבי שיוך לקבוצה:

* בהתאם לרשימה מגורם מוסמך שתועבר לבנקים.

** לפי פנייה מלקוח.

¹ משכנתאות ללא מגבלת סכום; אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח.
² משכנתאות ללא מגבלת סכום; אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח.

הקלות בתחום האשראי:	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	משכנתאות ³	3 חודשים ⁴ (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה	<u>משכנתאות</u> שלוש חלופות לבחירת הבנק: - הוספת התשלומים בסוף תקופת המשכנתא. - פריסת התשלומים לאורך יתרת תקופת המשכנתא. - העמדת הלוואה, בסכום הדחייה, ללא ריבית, לתקופה של 4 שנים, שמועד פירעונה יחל בחלוף שנה. <u>אשראי צרכני ואשראי עסקי:</u> הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה.
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח			
	אשראי עסקי ⁵ עד סכום של 2 מיליון ש"ח			
	יתרת חובה (אוברדרפט), בחשבון עו"ש של משקי בית, עד סכום של 10,000 ש"ח		0% ריבית	<u>הבהרה:</u> ההטבה תינתן לקבוצת לקוחות 1-3 המוגדרת לעיל בלבד. ההטבה תחול על לקוחות שערב פרסום המתווה חשבון העו"ש שלהם היה ביתרת חובה ⁶ .
הקלות בתחום העמלות: ⁷	פטור גורף לתקופה של 3 חודשים מגביית עמלות בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח, ני"ע, סחר חוץ, יהלומים (כמפורט בהערת השוליים).			
מעגל שני כל יתר לקוחות הבנקים				
הקלות בתחום האשראי:	משכנתאות ⁸	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	הריבית ההסכמית ⁹	הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה ¹⁰
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח			
עמלות	דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.			

³ בהתייחס לדירה ראשונה ומשפרי דיור בלבד.

⁴ יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 2ח9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

⁵ אשראי עסקי עם מחזור פעילות עד 25 מיליון ש"ח, לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי. לגבי אשראי עסקי שיתרת תקופתו לפירעון עולה על 3 שנים, ניתן לבצע פריסת תשלומים באופן הקבוע ביחס למשכנתאות.

⁶ יתרת חובה שהינה חלק מהמסגרת המאושרת על ידי הבנק.

⁷ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בהתייחס לבנקים, בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח, 2008:

חלק 1 - חשבון עובר ושב (כולו)

חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו)

חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחו"ל)

חלק 9 - עמלת טיפול בירושות ועזבונות, עמלות משיכת מזומן (ממכשיר מרוחק וע"י כרטיס נטען).

⁸ בהתייחס לדירה ראשונה בלבד ומשפרי דיור.

⁹ דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחיה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

¹⁰ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות ממערך המחשוב של הבנק.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של המתווה הוא לכל המאוחר עד לתאריך 31.10.23 לטובת היערכות נדרשת של כל בנק, ולמשך התקופה הקצובה במתווה החל ממועד כניסה לתוקף בפועל.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לבנק והגשת בקשת באופן שנקבע על ידי הבנק.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי. לגבי לווה שהיה בפיגור במועד פרסום המתווה תתאפשר דחייה עד לתקופה שלא עולה על 180 יום מיום תחילת הפיגור.
- ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, לרבות בתחום העמלות, יש לתת לכך עדיפות.
- אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8 תהא זכאית להטבות עם המצאת אסמכתא או הצהרת לקוח.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו ולבקשתם.

דחיית תשלומי הלוואות ללא ריבית ועמלות: מתווה בנק ישראל לבנקים

בעקבות הפגישה עם ראשי המערכת הבנקאית פרסם בנק ישראל את הסיכום שכולל שורה של הקלות לנפגעים מקרבה ראשונה מהמתקפה מעזה, כשחלק מהן תקף גם למגויסים בצו 8 • הקלות יינתנו גם לכלל הלקוחות • כל בנק יוכל להרחיב את ההקלות לפי ראותו עיניו

הקלות לציבור בהחזרי משכנתא, אשראי ובעמלות; התוכנית המלאה בימים הקרובים

דיון של הנגיד פרופ' אמיר ירון, המפקח וראשי הבנקים על מתווה הקלות לציבור; על פי ההערכות תתאפשר דחייה של החזרי המשכנתא

◀ המפקח על הבנקים וצוותו ביקרו היום במספר מוקדים אליהם פונו תושבים מיישובי עוטף עזה והדרום

16.10.2023

המפקח על הבנקים, מר דני חחיאשווילי:

"לבנו עם המשפחות שספגו מכה אנושה ועם המשפחות שנעקרו מבתיהם בעקבות המתקפה האכזרית על תושבי הדרום. לא ניתן להישאר אדישים לטרגדיות שחוו המשפחות. כולי תקווה שלפחות בפן הפיננסי נוכל לתת להם מעט אורך רוח, כדי שיתפנו להתמודד עם הכאב והשכול. זו העת שבה על כולנו, לרבות המערכת הבנקאית, לעשות ככל שביכולתנו בכדי לסייע בתקומת המשפחות שנפגעו, להתאחד ולשקם את האזורים שנפגעו."

המפקח והצוות שוחחו עם המשפחות, הקשיבו לצרכים העולים מהשטח, והציגו את מתווה הסיוע שפרסם אמש בנק ישראל.

הפיקוח על הבנקים פועל מתחילת האירועים לגיבוש פתרונות מגוונים בכלים העומדים לרשותו כדי להקל על לקוחות המערכת הבנקאית בתקופה מורכבת וכאובה זו.

ביקור זה היום הוא אחד מתוך שורת ביקורים מתוכננים בשטח לצוותים המקצועיים של הפיקוח על הבנקים במטרה להקשיב ולסייע בצורה מיטבית לאוכלוסיות שנפגעו בתחומי הבנקאות.

קרדיט: דוברות בנק ישראל.

פגישת המשנה לנגיד בנק ישראל, אנדרו אביר, עם החזאים הפיננסיים

17.10.2023

המשנה לנגיד בנק ישראל, קיים היום מפגש מקצועי עם החזאים הפיננסיים, בהמשך לתהליך העיתונאים שנערך ובו תיאר את תכנית מכירת המט"ח שהפעיל הבנק לפני מספר ימים.

במפגש הדגיש המשנה לנגיד:

- מדיניות בנק ישראל מתמקדת בייצוב השווקים ויצירת ודאות מקסימלית למשק ולציבור בעת הזו. הבנק יצא עם כלי ייעודי לייצוב התנודות בשוק המט"ח שתרם לייצוב ורגיעה בשווקים נוספים – ושואף כי יתר כלי המדיניות המוניטרית לא יאתגרו תכלית זו בטווח המיידי. כפי שאמר הנגיד השבוע בנאום ל-G30 "הסיכון המרכזי לאינפלציה בתשעת החודשים האחרונים, וכעת ביתר שאת, הוא הפיחות של השקל".
- במקביל, על-מנת להקל באופן מהותי על נטל התשלומים של משקי הבית והעסקים ולספק ודאות, ב"י קידם מתווה רוחבי לדחיית הלוואות לכלל האוכלוסיה ובפרט לאוכלוסיות שנפגעו, ללא ריבית ועמלות. המתווה מסייע להפחית את "משקולת הריבית" על הציבור בעת הזו, במקביל להקלות נוספות שמקדמת הממשלה למשקי הבית ולעסקים שנפגעו.
- בנק ישראל ממשיך לבחון ולנטר כל העת את ההתפתחויות השונות וישתמש בכלי המדיניות המתאימים בעת הצורך.

◀ חומרי הסברה לציבור וקובץ שו"ת בהמשך למתווה בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל"

18.10.2023

בהמשך לפרסום המתווה הרוחבי להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית והעסקים שנפגעו במלחמה מצורפים להודעה זו חומרי הסברה והנגשה לעיתונות ולציבור הרחב.

1. קובץ שו"ת מפורט ובו מענה למגוון שאלות וסוגיות שעלו עד כה. הקובץ יעודכן בהמשך ככל שיתווספו נושאים נוספים למענה, בהמשך לפניות הציבור והעיתונאים, אותן אנו מעודדים.
2. קובץ אינפוגרפיקה המנגיש בפשטות את עיקרי המתווה לאוכלוסיות השונות.
3. סרטון נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, המסביר על המתווה וקורא לציבור להיעזר בו ככל שנדרש.
4. הפנייה לדף הפייסבוק הרשמי של הבנק, בעל תו אימות כחול ("וי כחול"). נציין כי הדף, המשמש בשגרה את מרכז המבקרים של הבנק, הוסב לפעילות במתכונת חירום וישמש לצורך קשר עם הציבור בנושאים הקשורים למלחמה ולפעילות הבנק. חשוב לציין כי אנו מנטרים דפי מדיה חברתית המתחזים לעמודי הבנק, מדווחים על כך ופועלים להסירם.

בנק ישראל ממשיך לתת מענה כל העת לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהאירוע ומגבש צעדים נדרשים בהתאם לכלים המגוונים העומדים לרשותו. הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, לבקר בשטח ולמפות את צורכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולתת מענה לציבור בנושאי בנקאות

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

◀ הנחיות הממונה על שיתוף נתוני אשראי להתמודדות עם השלכות מלחמת חרבות ברזל ולצמצום הפגיעה בלקוחות

22.10.2023

מלחמת חרבות ברזל מטילה נטל כלכלי על רבים מאזרחי המדינה, דבר שצפוי לקבל ביטוי בנתונים שידווחו למערכת נתוני אשראי, אשר משמשים נתוני אשראי שונים לשם הערכת הסיכון שבמתן הלוואות ללווים. השינוי בנתונים עלול להשפיע לרעה על דירוגי הלווים, על היכולת שלהם לקבל אשראי ועל תנאי האשראי.

הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל הנחה את מקורות המידע המדווחים למאגב לזהות ולסמן את הנתונים השליליים שידווחו על רקע המצב הביטחוני והשלכותיו על אזרחי המדינה. סימון המידע יאפשר ללקוחות האשראי ולנתוני האשראי להבחין בין מידע שלילי שנוצר לפני המלחמה למידע שלילי שנוצר לאחר שפרצה המלחמה.

במקביל פנה הממונה אל מקורות המידע ודרש מהם להקפיד לדווח על הקלות עסקיות שנתנו ללקוחות באופן שתואם לרישומים במערכות הפנימיות שלהם, אשר ככלל אינם אמורים לבטא אינדיקציה שלילית לגבי הלקוח בגין אותן הקלות. במסגרת זו ניתנו הבהרות לגבי אופן הדיווח הנדרש במקרים הבאים: דחייה או הקפאת תשלומי הלוואות, פיגורים חדשים בעסקאות, צ'קים שחזרו או הוראות לחיוב חשבון שחזרו. הנחיות אלו נועדו להבטיח דיווח נתונים מדויקים על מצב הלקוחות ולמנוע פגיעה שאינה ראויה בהם.

מנכ"לית בנק ישראל, שולמית גרי: "הצעדים שמפרסם הממונה על שיתוף נתוני אשראי היום הם נדבך נוסף של סיוע שבנק ישראל מביא לציבור כדי לצלוח את התקופה המאתגרת הזו ולחזק את החוסן הלאומי של אזרחי מדינת ישראל. אנו בבנק ישראל נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהמלחמה ונגבש צעדים תומכים ומסייעים כלכלית בהתאם לכלים העומדים לרשותנו נוכח המצב הביטחוני ולמען הציבור."

אייל חדד, הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל: "ההתאמות שברצוננו לערוך יאפשרו למערכת נתוני אשראי לשקף בצורה מהימנה את מוסר התשלומים של הלקוח, וייתמכו במתן אשראי ללקוח במהלך המשבר ולאחריו".

אנו חוזרים ומבקשים להפנות את תשומת לב הציבור לשירותים שמציעים נתוני האשראי במטרה להקל על הלקוחות. בהקשר זה מוצע ליצור קשר עם נתוני האשראי להם התחייבתם, ולבחון אפשרויות לדחייה או לפריסת תשלומים ככל שהדבר נדרש לכם. מידע נוסף ופרטי קשר אפשר למצוא באתר האינטרנט של בנק ישראל:

<https://www.boi.org.il/bank-of-israel/iron-swords>

בהקשר לכך, אנו ממליצים לפעול בתיאום עם נתוני האשראי על מנת למנוע, ככל שניתן, מצבים של חריגה ממסגרות אשראי, החזרת צ'קים או פיגור בתשלומים. חריגה או פיגור שלא הוסדרו מראש עלולים לפגוע בדירוג האשראי וביכולת לקבל אשראי בתנאים טובים בעתיד.

מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*

◀ **הקלות רגולטוריות על רקע מלחמת חרבות ברזל - הפיקוח על הבנקים נוקט בהקלות רגולטוריות שמטרתן לסייע בעת מלחמת חרבות ברזל**

22.10.2023

הפיקוח על הבנקים פרסם היום 22.10.2023 הוראת שעה למערכת הבנקאית שנועדה לאפשר לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי את הגמישות העסקית הנדרשת בעת הזו, במטרה להקל על הלקוחות אשר נפגעו ממצב המלחמה ולאפשר רציפות במתן השירותים. הוראת השעה תעודכן מעת לעת בהתאם לצורך.

מצב המלחמה בו אנו נמצאים מצריך מתן מענה מהיר וסיוע ללקוחות. לשם כך נוקט הפיקוח על הבנקים בצעדים שונים ובכללם גיבש הוראת שעה הכוללת התאמות והקלות אשר יסייעו במתן מענה ללקוחות המערכת הבנקאית ותמיכה בהתמודדות עם אתגרי המצב. הפיקוח ימשיך לסייע ללקוחות אשר נפגעו ממצב הלחימה בדרכים העומדות לרשותו, ובין היתר יבחן מתן הקלות רגולטוריות נוספות ככל שיידרש.

[להלן קישור להוראה.](#)

היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*

בנק ישראל מודיע על מתווה סיוע נוסף, ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

23.10.2023

בהמשך למתווה הסיוע שגיבש בנק ישראל ואומץ על ידי הבנקים, להקלה על נטל האשראי והעמלות ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה, מודיע הפיקוח על הבנקים על מתווה סיוע נוסף גם ללקוחות חברות כרטיסי האשראי.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "המתווה שפורסם היום הוא נדבך נוסף בסט הכלים הכלכליים שאנו בבנק ישראל מקדמים כדי להקל על תזרימי המזומנים של אוכלוסיית היעד, להגביר את הוודאות הפיננסית ולסייע לציבור לצלוח את התקופה המאתגרת הזו. הסוגיות הכלכליות הנובעות מהמלחמה והשפעותיה רבות ואנו עם היד על הדופק ופועלים במקביל בכל ההיבטים שבאחריותנו. אני רוצה להודות לפיקוח על הבנקים על גיבוש המתווה ולחכ"אות על הצטרפותו".

המפקח על הבנקים, מר דני חחיאשווילי: "מתווה הסיוע ללקוחות חברות כרטיסי האשראי מתווסף למתווה הסיוע ללקוחות הבנקים, והינו המשך ישיר לצעדים הרבים שאנו מקדמים כדי להקל על הלקוחות בתקופה זו, תוך התאמת צעדי הסיוע למאפייני הלקוחות. אני מברך את חברות כרטיסי האשראי על הצטרפותם למתווה, שבא בנוסף להקלות השונות שנקטו החברות ביוזמתן מאז פרוץ המלחמה. אנו עוקבים כל העת אחר הנתונים והפניות המתקבלות במסגרת הקשר השוטף שלנו עם הציבור, וערוכים לגיבוש מהלכים נוספים ולהרחבת צעדי סיוע קיימים, ככל שיידרש".

המתווה מאפשר למשקי הבית והעסקים¹ אשר מתגוררים או פועלים בטווח של 30 ק"מ מרצועת עזה, אזרחים שפונו מביתם על ידי גורם מדינתי רשמי בהתאם לרשימה שתתעדכן מעת לעת, אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסים בצו 8, או אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה לחללי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (להלן - **קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**), לדחות תשלומי הלוואות², למשך שלושה חודשים. לקבוצת לקוחות זו ההלוואות יידחו **ללא חיוב בריבית וללא חיוב בעמלות**, בהתאם לפירוט המופיע בטבלה המצורפת כנספח להודעה זו. בנוסף, לקבוצה זו יינתן פטור מחלק מהעמלות הכרוכות בפעילות מול חברות כרטיסי האשראי³.

ליתר לקוחות חברות כרטיסי האשראי (להלן - **קבוצת הלקוחות במעגל השני**), תינתן האפשרות לדחות תשלומי הלוואות⁴ למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו בסוף תקופת ההלוואה. הדחייה תבוצע ללא חיוב בעמלות. יודגש, כי מכיוון שללקוחות אלו דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחייה, חשוב שטרם קבלת ההחלטה הלקוח יבחן את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי שלה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), על מנת שיוכל לקבל החלטה מושכלת.

כמו כן, יובהר כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** וכל חברת כרטיסי אשראי רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

לקבלת מידע נוסף על הצעדים הנוספים שננקטו לטובת הלקוחות ניתן להיכנס לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

הפיקוח על הבנקים מבצע ניטור שוטף ומעקב אחר האירועים וקורא לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הבנק או חברת כרטיסי האשראי, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086* ו-02-6552680.

¹ יחידים ובתי עסק קטנים שמחזור הסליקה השנתי שלהם בחברת כרטיסי האשראי אינו עולה על 2 מיליון ש"ח.
² יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח.
³ ראה הרחבה בטבלה בהמשך.
⁴ יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח.

מתווה מקיף שאומץ על ידי חברות כרטיסי האשראי לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות*:

- 5. אוכלוסייה המתגוררת או פועלת במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה**
- 6. אוכלוסייה שפונתה על ידי גורם רשמי מביתה, בהתאם לרשימה שתתעדכן מעת לעת**
- 7. אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים***
- 8. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8***

אופן קבלת מידע לגבי שיוך לקבוצה:

- * יחידים ותאגידים קטנים שמחזור הסליקה השנתי שלהם בחברת כרטיסי האשראי אינו עולה על 2 מיליון ₪, העונים על אחת או יותר מקבוצות האוכלוסייה האמורות.
- ** בהתאם לרשימת ישובים מגורם מוסמך שתועבר לחברות כרטיסי האשראי.
- *** בהתאם להצהרת לקוח או הצגת אסמכתא מתאימה, בהתאם להחלטת החברה. לעניין תאגידים קטנים, בהתאם למאפיינים שיפורסמו על ידי החברה.

הקלות בתחום האשראי ¹ :	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה	הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה ² .
	יתרת אשראי עסקי מצטבר ³ עד סכום של 300,000 ש"ח			
הקלות בתחום העמלות ⁴ :	פטור מגביית עמלות – למשך שלושה חודשים - בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח וסחר חוץ (כמפורט בהערות השוליים).			
מעגל שני				
כל יתר לקוחות חברות כרטיסי האשראי				
הקלות בתחום האשראי ⁵ :	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	הריבית ההסכמית ⁵	הוספת התשלומים, בסוף תקופת ההלוואה ⁶
	יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח			
	עמלות	דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.		

¹ הכוונה להלוואות נושאות ריבית.

² אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

³ לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי.

⁴ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בכללי הבנקאות (שירות לקוחות)(עמלות), התשס"ח, 2008: חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו) חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחלפן). פטור מעמלת דמי כרטיס יכול שיינתן החל מחודש דצמבר 2023 (בגין חיובים של חודש נובמבר), ובלבד שההטבה תינתן למשך 3 חודשים בפועל.

⁵ דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחיה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

⁶ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של המתווה הוא לכל המאוחר עד לתאריך 31.10.23 לטובת היערכות נדרשת של כל חברה, ולמשך התקופה הקצובה במתווה, החל ממועד מתן ההטבה בפועל. ככל שיישום המתווה מצריך פניה מצד לקוח, יתקבלו בקשות שהוגשו עד לתאריך 31.12.23. במידת הצורך תבחן הארכה של מועדים אלו.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לחברה והגשת בקשה באופן שנקבע על ידי החברה. בתחום העמלות, ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, יש לתת לכך עדיפות.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי ולווה שנמצא בפיגור בתקופה העולה על 2 חודשים.
- באפשרות החברה להודיע על הקפאת המתווה או חלקו, למעט לקוחות שיושם לגביהם המתווה נכון ליום ההודעה. החברה תעדכן את לקוחותיה על הודעה כאמור בהתאם.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום בדחיית ההלוואות וכל חברה רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

◀ התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, אוקטובר 2023

23.10.2023

תמצית

מסמך זה מציג את התחזית המקרו-כלכלית שחטיבת המחקר בבנק ישראל גיבשה באוקטובר 2023¹ בנוגע למשתני המקרו העיקריים – התוצר, האינפלציה והריבית. תחזית זו גובשה בעיצומה של מלחמת "חרבות ברזל" שפרצה ב-7 לאוקטובר 2023 עם התקיפה האכזרית של ארגוני הטרור מעזה. תקופה זו מאופיינת במידה גבוהה של אי-ודאות בנוגע להתפתחות המלחמה ולהשלכותיה הכלכליות. התחזית כוללת הערכה לגבי העלויות הכלכליות של המלחמה על בסיס הנתונים הקיימים עד עתה, וזאת בהנחה שחלקה הארי של הלחימה יתרכז בחזית הדרום. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה.

ערב פרוץ המלחמה, רמת הפעילות הייתה גבוהה משהערכנו בתחזית הקודמת ביולי 2023. בהינתן נקודת מוצא זו מחד, והערכותינו על הפגיעה המקרו-כלכלית של המלחמה מאידך, אנו מעריכים כי בשנת 2023 התוצר יצמח בשיעור של 2.3% ובשנת 2024 הוא יצמח ב-2.8% (בהשוואה לצמיחה של 3% בכל אחת מהשנים בתחזית הקודמת מיולי). שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים (המסתיימים ברבעון השלישי של שנת 2024) צפוי להיות 2.9%. על פי התחזית, ברבעון השלישי של 2024 הריבית צפויה לעמוד על 4.0%/4.25%.

התחזית

חטיבת המחקר של בנק ישראל עורכת בכל רבעון תחזית מקרו-כלכלית שמתבססת על מספר מודלים, על מקורות מידע שונים ועל הערכות שיפוטיות. בתהליך זה יש תפקיד מרכזי למודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) שפותח בחטיבת המחקר – מודל מבני שמבוסס על יסודות מיקרו-כלכליים.² המודל מספק מסגרת לניתוח הכוחות המשפיעים על הכלכלה ומאפשר לגבש את המידע מהמקורות השונים לכדי תחזית מקרו-כלכלית למשתנים ריאליים ונומינליים, המתאפיינת בעקביות פנימית ובסיפור כלכלי.

¹ התחזית הוצגה לוועדה המוניתרית ב-22/10/2023, לקראת החלטת הריבית שהתקבלה ב-23/10/2023.

² הסבר על התחזיות המקרו-כלכליות שחטיבת המחקר מגבשת, וכן סקירה של המודלים שהן מושתתות עליהם, מופיעים בדוח האינפלציה 31 (לרבעון השני של 2010), סעיף 3.3. נייר העבודה על מודל ה-DSGE זמין באתר האינטרנט של בנק ישראל. כותרתו: MOISE: A DSGE Model for the Israeli Economy, Discussion Paper No. 2012.06.

בגיבוש התחזית הנוכחית והערכת הסיכונים הושם דגש מיוחד על ניתוח אירועים ביטחוניים מן העבר לצורך גיבוש אומדנים להשפעות הכלכליות של המלחמה הנוכחית. הניתוח הסתייע במודל ה-DSGE ובהערכות שנעשו בחטיבת המחקר בנוגע להיקף הפגיעה בצד ההיצע של התוצר במשק הנובעת מהמחסור בעובדים במהלך תקופת הלחימה והמגבלות הביטחוניות על הפעילות.

א. הסביבה העולמית

הערכותינו לגבי ההתפתחויות בסביבה העולמית מתבססות בעיקרן על התחזיות שמגבשים מוסדות בין-לאומיים ובתי השקעות זרים. בהתאם, אנו מניחים כי הצמיחה במשקים המפותחים תהיה 1.2% בשנת 2023 ו-0.8% בשנת 2024 (בהשוואה ל-0.9% בשתי השנים בתחזית הקודמת ביולי). התחזיות לסחר העולמי הופחתו ואנו מניחים כי הוא יצמח ב-0.9% ו-3.5% בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה (בהשוואה ל-1.6% ו-3.8% בתחזית יולי). התחזיות לאינפלציה לשנת 2023 במשקים המפותחים עודכנו כלפי מעלה ובהתאם אנו מעריכים כי האינפלציה במדינות אלו תסתכם ב-3.4% בשנת 2023 (בהשוואה ל-3.1% בתחזית יולי) וב-2.4% בשנת 2024 (בדומה לתחזית יולי). התחזיות של בתי ההשקעות לריבית הממוצעת במדינות המפותחות עלו מעט ובהתאם אנו מניחים כי הריבית הממוצעת במשקים אלו תעמוד על 4.9% ו-3.9% בסוף 2023 ו-2024, בהתאמה (בהשוואה ל-4.7% ו-3.6% בתחזית יולי). מחירה של חבית נפט מסוג "ברנט" עלה לרמה של כ-90\$ (לעומת 76\$ בעת עריכת התחזית הקודמת ביולי).

ב. הפעילות הריאלית בישראל

התוצר צפוי לצמוח ב-2.3% בשנת 2023 וב-2.8% בשנת 2024 (לוח 1).

ערב פרוץ המלחמה הייתה רמת הפעילות במשק גבוהה וקצב הצמיחה היה במגמת התמתנות קלה. נתוני החשבונאות הלאומית לרבעון השני של 2023 הצביעו על צמיחה של 3.0%, גבוהה משחזינו, וגם נתוני הצמיחה לרבעונים קודמים עודכנו כלפי מעלה. לצמיחה ברבעון השני תרם בעיקר רכיב ההשקעות, בעוד הצריכה הפרטית והיצוא גדלו רק בשיעור מתון. שוק העבודה היה הדוק ואופיין ברמה גבוהה (גם אם מתמתנת) של משרות פנויות, שיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים היה גבוה ושיעור האבטלה נמוך בהשוואה לרמות ששררו טרם משבר הקורונה. אלמלא פרצה המלחמה, התפתחויות אלו היו תומכות בהעלאת תחזית הצמיחה ל-2023, ובהורדת תחזית האבטלה לשנים 2023 ו-2024.

התחזית בלוח 1 מבוססת על ההנחה שחלק הארי של ההשפעה הישירה של המלחמה על המשק יתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בהתאם לכך, אנו מעריכים כי המלחמה תגרע 0.5-1.0 נקודת אחוז מצמיחת התוצר בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024.³ הפגיעה צפויה להתבטא בהעמקת החולשה של הצריכה הפרטית, בשל הירידה בביקוש לצריכה ומגבלות בצד ההיצע. מגבלות אלה נובעות מהיעדרות עובדים בשל גיוס למילואים וסגירת מוסדות החינוך, וכן מפגיעה בהון הפיזי וביכולת לעבוד באזורי הלחימה ובאזורים מאויימים; אלו יוצרים גם שיבוש מסויים בייצור ובשרשראות האספקה. ההשקעה בענפי המשק צפויה להיפגע לאור אי הוודאות והעלייה בעלויות המימון כפי שבאה לידי ביטוי בעליית התשואות בשוק אגרות החוב הקונצרניות. נוסף על כך, ההשקעה בבנייה צפויה להיפגע בשל הגבלות על כניסת עובדים מיהודה ושומרון, ובשל הפסקה מוחלטת של העסקת של עובדים מעזה. יצוא שירותי התיירות צפוי גם הוא להיפגע, כאשר הניסיון מאירועים ביטחוניים קודמים מלמד שפגיעה זו צפויה להיות ממושכת. לאור הירידה בביקושים, גם היבוא צפוי להצטמצם. לאור התפתחויות אלו, אנו מעריכים כי האבטלה בגילי העבודה העיקריים תעלה בחלקה הראשון של שנת 2024 לפני שתחזור לרדת.⁴

³ בלוח 1 מופיע השינוי בתחזית הצמיחה בהשוואה לתחזית הקודמת ביולי. שינוי זה מורכב מתרומה חיובית לתחזית הנגזרת מעדכון הנתונים מאז יולי, וכן מתרומה שלילית של השפעת המלחמה.

⁴ העדכון כלפי מטה בתחזית האבטלה המופיע בלוח 1 מושפע מנתוני האבטלה שהתקבלו מאז התחזית הקודמת.

לוח 1

תחזית חטיבת המחקר ל-2023–2024
(שיעורי השינוי באחוזים¹, אלא אם צוין אחרת)

	2024		2023		2022
	התחזית מתחזית יולי 2024-ל	השינוי מתחזית יולי	התחזית מתחזית יולי 2023-ל	השינוי מתחזית יולי	בפועל
תוצר מקומי גולמי	2.8	-0.7	2.3	-0.7	6.5
צריכה פרטית	1.5	-2.5	0.5	-2.5	7.7
השקעה בנכסים קבועים (ללא אוניות ומטוסים)	0.0	-0.5	4.0	-0.5	10.7
צריכה ציבורית (ללא יבוא ביטחוני)	6.5	0.5	2.5	0.5	1.0
יצוא (ללא יהלומים והזנק)	4.0	-2.0	-0.5	-2.0	9.7
יבוא אזרחי (ללא יהלומים, אוניות ומטוסים)	2.0	-7.5	-6.0	-7.5	12.4
שיעור אבטלה – ממוצע שנתי (גילאי 25-64)	3.6	-0.5	3.2	-0.5	3.3
שיעור תעסוקה – ממוצע שנתי (גילאי 25-64)	78.8	1.2	79.1	1.2	78.6
גירעון הממשלה (אחוזי תוצר)	3.5	1.0	2.3	1.0	-0.6
יחס חוב לתוצר	65	2.0	62	2.0	60.5
אינפלציה ²	2.5	0.0	3.5	0.0	5.1

¹ בתחזית לרכיבי החשבונאות הלאומית, שיעור השינוי מעוגל לחצי נקודת אחוז.
² הממוצע של מדד המחירים לצרכן ברבעון האחרון בשנה לעומת הממוצע ברבעון האחרון בשנה הקודמת.

ג. תקציב המדינה והמדיניות הפיסקלית

יחס החוב לתוצר צפוי לעלות ל-65% בסוף שנת 2024 (לוח 1).

בניית תחזית לתקציב המדינה בעת הנוכחית חשופה לאי-ודאות ניכרת בנוגע להשפעת המלחמה ולהחלטות הממשלה לגבי ההתמודדות עם הצרכים הביטחוניים והאזרחיים הנובעים ממנה. אי-הוודאות קשורה בעיקר לשלושה גורמים: 1. היקף הגידול בהוצאות הביטחון, חלוקתן בין הוצאות מקומיות ורכש ביטחוני, ומידת הכיסוי שלהן באמצעות סיוע מממשלת ארצות הברית; 2. החלטות הממשלה בנוגע לסיוע לתושבים באזורי הלחימה, לנפגעים ולניצולים באזור העוטף, ולעסקים ולציבור בשאר הארץ. זאת לצד המידה בה הממשלה תפעל לקזז חלק מגידול זה בהוצאות באמצעות הפחתת הוצאות אחרות; 3. עוצמת הפגיעה בהכנסות ממסים בשל השפעות המלחמה על המשק, וקצב התאוששותו. מעבר לכך קיימת גם אי-ודאות מסוימת לגבי מועדי התשלום וצורת הרישום של חלק מההוצאות, שתשפיע על חלוקת השפעת המלחמה בין תקציבי השנים 2023 ו-2024.

בבניית התחזית אנו מעריכים כי הפגיעה בפעילות המשקית תוביל לירידה בהכנסות ממסים כבר ברבעון הרביעי של 2023, אך בעיקר בשנת 2024. אנו מעריכים כי חלק ניכר מהגידול בהוצאות האזרחיות הישירות יתבצע כבר בשנת 2023, אך תהיה גלישה גם לשנת 2024, כשבמקביל יגדלו בשנת 2024 הוצאות השיקום. עוד אנו מעריכים בתחזית זו כי הממשלה תקטין במידת מה את הוצאותיה האחרות, כך שיקזזו חלק מההוצאות ומגידול החוב הנובעים מהמלחמה. בנוסף, אנו מניחים כי עיקר הוצאות הביטחון בשנת 2023 יכוסו על ידי הקצאות בתוך התקציב ושימוש מסוים בסיוע מממשלת ארצות הברית, אך החל משנת 2024 יגדל תקציב הביטחון וכתוצאה מכך יגדל גם הגירעון בתקציב.⁵ כל אלו צפויים להתבטא בגידול בגרעון בתקציב

⁵ אנו מניחים כי משנת 2024, בדומה למלחמות ומבצעים קודמים, הכנסת תאשר תוספת חד פעמית למגבלת ההוצאה על-מנת לשפות את מערכת הביטחון על עלויות הלחימה ב-2023 וכן כדי לממן חלק מההוצאות האזרחיות והוצאות השיקום. גידול ההוצאות ב-2024 מייצג רק חלק מהעלות הכוללת שתיפרס על פני שנים נוספות.

הממשלה שיסתכם ב-2.3% תוצר וב-3.5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. מעבר לכך קיימות הוצאות נוספות של הממשלה שימומנו מקרן הפיצויים, ולא ייכללו בגירעון התקציבי.⁶ לאור זאת, החוב צפוי לגדול ולעמוד על 62% תוצר בסוף 2023 ועל 65% תוצר בסוף 2024. ככל שהממשלה תחליט להגדיל יותר את ההוצאות ו\או להימנע מצמצום הוצאות אחרות, כך הגירעון והחוב צפויים לגדול יותר בהתאם.

ד. האינפלציה והריבית

שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים המסתיימים ברבעון השלישי של 2024 צפוי לעמוד על 2.9%. מאז פורסמה התחזית הקודמת ביולי, וביתר שאת מאז פרצה המלחמה, נמצא השקל במגמה של פיחות וזו תורמת לעליית האינפלציה. גם העלייה במחירי הנפט הדולריים צפויה לתרום לעליית האינפלציה. נוסף על אלו, מוצרים ושירותים עשויים להתייקר לאור הפרעות לצד הייצע כתוצאה מהמלחמה: מגבלות על היצע העבודה על רקע גיוס המילואים וסגירת מוסדות החינוך, פגיעה ביכולת הייצור והפרעות בשרשראות האספקה. אנו מעריכים כי כוחות אלו יפעלו לעליית האינפלציה בטווח הקצר. אך האינפלציה צפויה להתמתן בהמשך עם ההתפוגגות של השפעות אלו על היצע המוצרים והשירותים, וכן בשל הפגיעה בסנטימנט הצרכני ובביקוש לצריכה. מנגד, התמתנות האינפלציה בהמשך צפויה להיות מקוזזת חלקית על ידי עלייה בביקוש לדיור מחוץ לאזורי העימות.

הריבית צפויה לעמוד על 4.0% או 4.25% ברבעון השלישי של 2024 (לוח 2). רמת הריבית בתקופת התחזית תסייע לייצוב האינפלציה והפעילות, וזאת ביחד עם תכנית ההתערבות בשוק מטבע החוץ עליה הכריז בנק ישראל, שמטרתה למתן את התנודות בשער החליפין ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים.

לוח 2

התחזית לגבי האינפלציה במהלך השנה הקרובה ולגבי הריבית בעוד שנה (אחוזים)

החזאים הפרטיים ²	שוק ההון ¹	חטיבת המחקר של בנק ישראל	
2.7 (2.0–3.3)	2.7	2.9	האינפלציה ³
3.7 (3.25–4.00)	3.7	4.0/4.25	הריבית ⁴

¹ ציפיות האינפלציה מנוכחות עונתיות (נכון לנתוני ה-22/10/2023).

² התחזית שפורסמו לאחר פרסום מדד המחירים לצרכן לחודש ספטמבר 2023.

³ חטיבת המחקר – בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון השלישי של 2024.

⁴ חטיבת המחקר – הריבית הממוצעת ברבעון השלישי של 2024. הציפיות משוק ההון מבוססות על שוק התלבור (נכון לנתוני ה-20/10/2023).

המקור: בנק ישראל.

מלוח 2 עולה כי תחזית החטיבה לאינפלציה בשנה הקרובה גבוהה מעט מהתחזית הנגזרת משוק ההון ומממוצע תחזיות החזאים. תחזית החטיבה לריבית גבוהה בהשוואה לתחזיות משני המקורות.⁷

ה. הסיכונים העיקריים לתחזית

התחזית הבסיסית שהצגנו אומדת עלויות למלחמה בהנחה שחלקה הארי יהיה בחזית אחת מול ארגוני הטרור בעזה ויתרכז ברבעון הנוכחי – הרבעון הרביעי של 2023. לשינוי במשך, בהיקף ובעצימות המלחמה תהיה כמובן השפעה מהותית על ההתפתחויות הכלכליות בפועל.

⁶ פיצויים בגין נזקים ישירים ועקיפים לאזרחים לא נחשבים להוצאות בתקציב המדינה, אלא כהוצאה חוץ-תקציבית מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים התשכ"א – 1961. משום שהקרן רישומית בלבד, עלויות אלו אינן מגדילות את הגרעון התקציבי, אך הממשלה כן נדרשת לממן אותן באמצעות גיוס חוב.

⁷ יש לציין כי בתקופות של אי וודאות גדולה כמו זו שמאפיינת את התקופה הנוכחית, התשובות בשוק ההון עשויות להיות מושפעות במידה רבה משינויים בפרמיות הסיכון והנזילות.

אשר לסיכונים הפיננסיים, הצעדים שנוקטים בנק ישראל והממשלה צפויים להקל על מצבם הפיננסי של משקי הבית והעסקים. בנוסף, תרחישים של מלחמה נבחנו מספר פעמים במסגרת מבחן הקיצון המקור-כלכלי האחיד למערכת הבנקאית, ובתרחישים אלו מערכת הבנקאות צפויה לשמור על חוסנה ויציבותה. למרות זאת, קיימים סיכונים פיננסיים בענף הנדל"ן והבנייה, שבו תומחרה עלייה בסיכון בשוק אגרות החוב גם טרם המלחמה. המגבלות על רקע המלחמה, על כניסתם של עובדים פלסטיניים בענף, צפויות לפגוע בביצועים של חברות הנדל"ן והבנייה. מנגד, הביקושים העתידיים, בין היתר לשיקום מבנים ותשתיות שנפגעו במלחמה, עשויים דווקא להיטיב עם הענף בטווח הארוך יותר.

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

23.10.2023

שלום לכולם,

בבוקר יום שבת, ה-7.10, בעיצומו של חג שמחת תורה, פתח ארגון החמאס במסע טרור רצחני במוקדי אוכלוסייה רבים בישראל תוך הפרה של כל כלל בסיסי של מוסר ואנושיות. עד כה מניין הנרצחים עומד על מעל ל-1,400 וישנם אלפי פצועים ומספר רב של חטופים. כמעט ואין אדם בישראל שלא מכיר משפחה שאחד מבניה או בנותיה נרצח, נפגע או נחטף. בין אלו שקיפחו חייהם גם כאלו הנמנים על משפחות עובדי הבנק. אני שולח מכאן את תנחומיי לכל משפחות הנרצחים, מאחל החלמה מהירה לכל הפצועים, מתפלל לשלום החטופים ומייחל להשבתם בשלום. זו המציאות שאליה התעוררנו בבוקר החג. זו הסיבה שבגינה ישראל יצאה כעת למלחמה בגורמי הטרור. מלחמה שתלווה אותנו בוודאי בתקופה הקרובה.

למלחמה השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. כבר בתחילת דבריי ארצה להדגיש כי הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. בתחומים מסוימים, כגון החדשנות והטכנולוגיה, אנו אף מובילים ברמה העולמית. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מתקופות קשות ולחזור לשגשג במהרה ואין לי ספק שכך יהיה גם הפעם.

מאז תחילת האירוע אנו בבנק ישראל מקיימים הערכות מצב שוטפות אודות ההשפעה של המצב הביטחוני על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים, ונוקטים צעדי מדיניות בהתאם. ארוחב על כך בהמשך. מטבע הדברים, חלק ניכר מדינוי הוועדה המוניתרית שהתקיימו ביומיהם האחרונים התמקד בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניתרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להותיר את הריבית על כנה.

כעת, אבקש לפרוש בפניכם צעדי מדיניות שונים, בהם נקטנו מאז תחילת המלחמה, בשווקים הפיננסיים ובתחום הבנקאות. עם פרוץ הלחימה ניכרו לחצי פיחות משמעותיים, שהתבטאו במסחר המוקדם בשווקים בחו"ל. הגבנו במהירות. הפעלנו כבר ב-9.10, טרם פתיחת המסחר, תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים והפעלת מנגנוני עסקאות SWAP בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים. במסגרת התכנית הבנק פועל בשוק על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים. אין לנו יעד ספציפי לשע"ח אבל אנו רוצים לוודא שאין תנודות חריגות ולהבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים בכלל ושוק מטבע חוץ בפרט. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים, מאפשרת לנו מרחב פעולה להשגת מטרה זו. תכנית נוספת שהפעלנו היא תכנית של עסקאות ריפו שמטרתה אספקת נזילות שקלית לגופים מוסדיים ולקרנות הנאמנות כנגד אג"ח ממשלתיות וקונצרניות. ההתערבויות שלנו בשווקים הפיננסיים, יחד עם יתר כלי המדיניות המוניתרית, פועלות לייצוב השווקים ולשמירה על המשך פעילותם התקינה תוך הפחתת אי הוודאות למשק ולציבור בעת הזו.

במקביל, התוית מתחילת הלחימה מספר עקרונות לפעילות המערכת הבנקאית. הדגשתי במיוחד את הצורך לגלות רגישות יתירה כלפי הלקוחות הנושאים בנטל המלחמתי, אלו המצויים ביישובי העוטף, ובני משפחות הנפגעים והנעדרים. בהמשך לעיקרון זה, גיבש במהירות הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מתווה אחיד ומוסכם שאומץ ע"י הבנקים והבוקר הורחב גם לחברות כרטיסי האשראי. המתווה ממוקד באוכלוסיית משרתי המילואים, אוכלוסיית העוטף והדרום ומשפחות הנפגעים והנעדרים. אוכלוסיות אלו יוכלו לדחות לשלושה חודשים את התשלומים בגין משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי לעסקים

קטנים. בניגוד למתווים בתקופת הקורונה, במתווה הנוכחי הדחיות לא יישאו כל עלות - לא ריביות ולא עמלות. המתווה נותן מענה גם לשאר חלקי האוכלוסייה שנתקלים בקשיים. הוא מקל באופן משמעותי ומהיר על תזרים המזומנים של האוכלוסיות הללו, מגדיל את הוודאות הפיננסית עבורם וסייע להם לצלוח תקופה מורכבת זו. חלק מהבנקים אף נותנים הקלות מעבר למתווה ואני מברך על כך.

לכל מלחמה, לרבות הנוכחית, יש גם מימד פיסקלי לא מבוטל. מימד זה מצוי באחריות הממשלה ובהובלת משרד האוצר. אני עומד בקשר עם שר האוצר מתחילת המלחמה וכך גם יתר גורמי המקצוע הרלוונטיים בבנק ובמשרד האוצר.

אני סבור שבתחום זה עומדות לנגד עינינו שלוש מטרות מרכזיות:

ראשית, עלינו להמשיך ולספק מעטפת תקציבית שתאפשר לכוחות הביטחון ולמערך הלוחם לנהל את המלחמה בהתאם למטרות שהוגדרו לה. שנית, עלינו לדאוג לסיוע לתושבי העוטף ומשפחות הנפגעים והנעדרים ולתמוך באוכלוסיית המילואים המגויסת ובאלו המאיישים את מערכי החירום וההצלה. תכנית הסיוע שהופעלה על ידי הממשלה בשבוע שעבר, הכוללת מענקים ישירים למשקי הבית שפוננו מהעוטף והמהלכים לשיכון המפונים מאיזורי הלחימה, מהווה תחילת מענה בכיוון הנכון, ויש לפעול לייעול מתמיד של מערכי הסיוע. המתווה שקידמנו עם מערכת הבנקאות וחברות כרטיסי האשראי והצעדים השונים שנוקטים הבנקים באופן וולונטרי כדי להקל על האוכלוסיות הללו, מהווים צעד משלים למדיניות הממשלה ומשרתים גם הם את המטרה האמורה.

בנוסף לשני היעדים שהזכרתי, מטרה שלישית היא למתן את ההשפעה המקרו-כלכלית של המלחמה על המשק. זאת, בין היתר, באמצעות מענקי המשכיות עסקית וסיוע תזרימי והלוואות בערבות מדינה שיתמכו ביכולת של עסקים, בעיקר קטנים ובינוניים, שהיקף פעילותם נפגע, לעמוד בהוצאות הקבועות ובהוצאות השכר שלהם ולצלוח את התקופה הנוכחית. הממשלה פועלת כעת לייצר מתווה סיוע המבוסס על כיסוי ההוצאות הקבועות של עסקים ומימון חלק מהוצאות השכר. חשוב שהמתווה שיגובש ייתן מענה הולם ומהיר ככל שניתן לצרכי העסקים שנפגעו לצד שמירה על מסגרת פיסקלית אחראית.

ההתנהלות התקציבית היא חשובה. בשלב הראשון יש לעשות מאמץ ולייצר את המקורות התקציביים הנדרשים באמצעות שינוי סדרי עדיפויות תחת המסגרת התקציבית הקיימת. זאת, לרבות סדרי העדיפויות המשתקפים בהסכמים הקואליציוניים. הגדלת המסגרת התקציבית צריכה להתבצע רק לאחר מיצוי האפשרויות לפעול תחת המסגרת הקיימת ובאורח מדוד ושקול. ברצוני להדגיש כי מאמץ של הממשלה להמשיך ולשמור על אחריות פיסקלית גם בעת הנוכחית, מהווה מסר חשוב לשווקים הפיננסיים, שיתמוך בשמירה על עלויות גיוס נמוכות של המימון הנדרש בתקופה רגישה זו. חשוב לזכור כי בעת הזאת שוררת כמובן אי ודאות רבה לגבי התפתחות המלחמה ואורכה. זו גם אחת הסיבות שבגינה אנו צריכים לשמור על דרגות חופש להתאמת המדיניות הכלכלית שלנו.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה. מדד מחירי הדירות הוסיף לרדת בחודש ספטמבר, בהמשך למגמת ההתמתנות הניכרת בחודשים האחרונים. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים המגיעים מעבר לקו הירוק, לצד עזיבה של עובדים זרים ממדינות אחרות. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות מגבילה את פעילות חברות הביצוע. בעת הזו, חשוב שהממשלה תפעל להסיר חסמים בתהליך הבאת עובדים זרים לישראל. בנוסף, על הממשלה והרשויות לדאוג למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שצינתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

ערב המלחמה חזינו בנתוני פעילות כלכלית במשק הישראלי, המצביעים על רמת פעילות נאה. עמדנו על רמת תוצר גבוהה ששיקפה ביקושים גבוהים ופער תוצר חיובי למשך תקופה ממושכת. שוק עבודה הדוק עם שיעורי תעסוקה ברמות שיא ואבטלה נמוכה מאד. זאת, לצד סימנים להאטה בקצב הצמיחה ולהתמתנות בקצב עליית המחירים בעקבות מדיניות הריבית. סביר שאירועי הלחימה, גיוס המילואים הנרחב והפגיעה בפעילות של בתי העסק, ישפיעו על נתונים אלו.

מניסיון העבר, ערוצי פגיעה ריאלית בולטים בזמן מלחמה מתבטאים גם בצד ההיצע וגם בצד הביקוש. אלו כוללים, בין היתר, היעדרות מועסקים ואי סדירות במערכת החינוך, פגיעה בצריכת שירותי פנאי, ופגיעה בענפי הבנייה, החקלאות והתיירות תוך הגדלת תקציבים לנושאי ביטחון. הגירעון הממשלתי יוחס חוב-תוצר צפויים לגדול אף הם. עוצמת ההשפעה של המלחמה תושפע מהיקפה ותגדל ככל שחלק גדול יותר של המשק יושבת למשך זמן ארוך יותר. אנו רואים למשל כי חלה ירידה משמעותית בצריכה באמצעות כרטיסי האשראי, למעט בענף המזון. בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל ירדו בחדות ותשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו. בשוק האשראי, מרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל התרחבו.

דברים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית יוצאת מנקודת מוצא בה רמת הפעילות המשקית בפועל הייתה גבוהה יותר מאשר העריכה החטיבה בתחזית הקודמת ביולי האחרון. מנקודה זו היא משלבת את השפעות המלחמה והעלויות הנאמדות. חשוב להדגיש מפורשות: תחזית זו גובשה בעיצומה של המלחמה, בתקופה המאופיינת באי-ודאות רבה בנוגע להתפתחויות המלחמה והשלכותיה השונות. תחזית חטיבת המחקר מבוססת על תרחיש של מלחמה שחלקה הארי מתרכז בזירה הדרומית במהלך הרבעון הרביעי של השנה. זאת על בסיס הנתונים הקיימים על אירועי בטחון קודמים והתאמות רלוונטיות למלחמה הנוכחית. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.3% ובשנת 2024 ב-2.8%. על-פי התחזית שיעור האבטלה צפוי לעמוד על 3.6% בסוף שנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לרדת ולעמוד ברבעון השלישי של 2024 על 2.9% ובסוף שנת 2024 על 2.5%. החטיבה מעריכה כי עלויות המלחמה יגררו גידול בגירעון הממשלה לשיעור של כ-2.3 אחוזי תוצר בשנה זו ושל כ-3.5 אחוזי תוצר בשנת 2024. אלו יובילו לכך שיחס החוב לתוצר יעמוד בסוף שנת 2024 על כ-65%. זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידינו כעת כאשר צפויות למשך הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. בפרט חשוב שהממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות מאמץ ממשי לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות בעת הזאת, ואימוץ מידתיות בהפעלת תכניות הוצאה אחריות. יש לזכור שבניגוד להתמודדות בתקופת הקורונה, התמודדות המשק הישראלי עם המלחמה הנוכחית היא אירוע מקומי, ולכן התייחסות השווקים להתנהלות התקציבית עלולה להיות פחות סובלנית.

באשר לסיכונים הפיננסיים, הצעדים שנוקטים בנק ישראל והממשלה צפויים להקל על מצבם הפיננסי של משקי הבית והעסקים. בנוסף, תרחישים של מלחמה, עלייה בפרמיית הסיכון בעקבותיה והרעה בדירוג של בנקים בישראל, נבחנו מספר פעמים במסגרת מבחן הקיצון המקרו-כלכלי האחד למערכת הבנקאית. התוצאות של תרחישי הקיצון מעלות כי גם במצבים כאלו המערכת הבנקאית בישראל נותרת יציבה וחسונה.

אנחנו להתייחס עתה לאינפלציה. כפי שציניתי, המדיניות המונית פועלת לייצוב השווקים. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד.

נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. עם זאת, האינפלציה התמתנה בהדרגה בחודשים האחרונים והיא נמוכה יחסית למרבית המדינות בעולם. מגמת ההתמתנות נראית הן באינפלציה הכללית והן באינפלציה של הרכיבים הבלתי סחירים והסחירים, למרות שאלו תנודתיים כתוצאה ממחירי הסחורות ושע"ח.

במבט צופה פני עתיד, בטווח המיידי צפויה למלחמה השפעה מהותית על התפתחות המחירים, הן לאור הפיחות והן מצד הביקוש ומצד ההיצע. נכון לעכשיו הציפיות והתחזיות מעריכות כי האינפלציה תחזור ליעדה במהלך השנה הקרובה. גם הציפיות מהשוק לטווחים הארוכים יותר מצויות בתוך היעד. אלו מספקים לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת תפיסתם להשפעת המדיניות המונית על האינפלציה. חשוב לזכור כי הציפיות הן חלק משיווי משקל. הן נקבעות, בין היתר, לאור מדיניות הריבית שאנו נוקטים בה, והאמינות שמייחסים השווקים למדיניות המונית של בנק ישראל. אדגיש את מה שאמרתי לפני מספר ימים בנאום לוועידת ה-G30: הסיכון המרכזי לאינפלציה בישראל בתשעת החודשים האחרונים, וכעת ביתר שאת, הוא הפיחות של השקל.

בהתייחס לעולם, האירועים הביטחוניים בישראל גרמו לעלייה במתיחות הגיאופוליטית במזרח התיכון והביאו לתנודות במסחר ובתנאים הפיננסיים גם בשווקים הגלובליים. עם פרוץ המלחמה עלו מחירי הנפט והגז הטבעי.

עוד טרם המלחמה הפעילות הכלכלית במרבית האזורים מלבד ארה"ב האטה, תחזיות הגופים הכלכליים צופות צמיחה מתונה בגושים המובילים בשנים 2023 ו-2024. ההידוק המוניטרי בעולם נמשך, ועל כן מגמת ההתמתנות באינפלציה נמשכת, גם במדדי הליבה, וזאת למרות העלייה המחודשת במחירי האנרגיה. בתנאים הפיננסיים בעולם חל הידוק והבנקים המרכזיים מתמסרים "High for longer", והשווקים הפיננסיים רשמו ירידות שערים תוך תנודתיות רבה.

לסיום, אדגיש שוב את מה שפתחתי בו - הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. ידענו להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהירה. אין לי ספק שכך יהיה גם הפעם. אנו בבנק ישראל נמשיך למלא את תפקידנו בניהול המדיניות המוניטרית, ייצוב השווקים הפיננסיים, הפיקוח על המערכת הבנקאית והמשכיות מערך התשלומים. תוואי הריבית והפעלת כלים מוניטריים נוספים יקבעו בהתאם להתפתחות המלחמה ולנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך ביציבות השווקים ובהשגת יעדי המדיניות ובצרכי המשק.

מאז פרוץ הלחימה קיבלתי הודעות תמיכה והבעת סולידריות נרחבת מנגידי בנקים מרכזיים רבים וגורמי כלכלה בכירים בעולם. אני ממשיך לעמוד בקשר עם גורמים בינ"ל רבים מהעולם הכלכלי ומודה לכולם על הבעת התמיכה.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניטרית רוצים לחזק את ידי החיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

וארצה לסיים באיזכור יום הולדתו של אוהד מונדר זכרי מכפר-סבא, שאמור היה לחגוג היום את יום הולדתו התשיעי בחיק חבריו ומשפחתו. במקום זאת נמצא אוהד בשבי בעזה לאחר שנחטף באותה שבת ארוכה. לבקשת משפחתו, נסמל זאת בבולן לכבוד יום הולדתו. מי ייתן ואוהד וכל יתר החטופים יזכו לשוב אלינו ולחגוג את יום הולדתם הבא בביתם.

תודה רבה
ביחד ננצח!

[לצפייה בתדריך](#)

דברי המפקח על הבנקים בישיבת ועדת הכספים בנושא צעדי המערכת הבנקאית במלחמת "חרבות ברזל"

24.10.2023

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשולי, השתתף היום בישיבת ועדת הכספים של הכנסת שעסקה בצעדי המערכת הבנקאית במלחמת "חרבות ברזל".

להלן עיקרי דברי המפקח:

- מאז תחילת המלחמה אנו מקיימים בבנק ישראל הערכות מצב שוטפות ועוקבים אחר ההשפעות של המצב הביטחוני על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים, ונוקטים צעדי מדיניות בהתאם.
- הפיקוח על הבנקים הגיב במהירות לאירועים, ופעל מיד עם תחילת המלחמה להבטחת הרציפות התפקודית של המערכת הבנקאית, לטובת המשכיות השירות ללקוחות, ובדגש על התנהלות אחראית ורגישה לצרכי הלקוחות.

- הפיקוח על הבנקים פעל לאיתור צרכים וקשיים של לקוחות המערכת הבנקאית וחיזק את הקשר עם הציבור במגוון דרכים, בין היתר באמצעות הקמת מוקד חירום לטיפול בפניות הלקוחות וסיוורים בשטח.
- ננקטו מספר רב של צעדים שמטרתם הייתה להקל על הלקוחות ולמנוע הידרדרות כלכלית.
- הופעל מתווה סיוע רוחבי ללקוחות המערכת הבנקאית, שכולל מתן הקלות נרחבות לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ולאוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8, וביניהן אפשרות לדחיית תשלומים במשכנתאות ובהלוואות ללא כל חיוב בריביות ובעמלות, לצד פטורים מעמלות ניהול חשבון עו"ש ומריבית על יתרת החובה (אוברדרפט). בנוסף נותן המתווה מענה ואפשרות סיוע גם לכלל האוכלוסייה, מעבר למעגל הראשון. המתווה הורחב אתמול גם לחברות כרטיסי האשראי, ובהתאם לצורך נשקול להרחיבו ולנקוט בצעדים נוספים.
- בנוסף למתווה שגיבש בנק ישראל, שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי, פעלו אלה להקלות נוספות ולצעדי סיוע נוספים מיוזמתם. אנו מעודדים את הבנקים והחכ"אות להמשיך ולהרחיב את צעדי הסיוע ללקוחות ככל שניתן.
- לצד תכניות הסיוע, אנו עדים לעלייה בסביבת הסיכונים – הן סיכונים פיננסיים והן סיכונים אחרים כגון סיכון הסייבר, אשר גם אותם צריך לנהל ולנטר.
- המערכת הבנקאית בישראל היא חזקה ויציבה. במקביל לצעדים שנעשים לטובת הלקוחות, אנו נמשיך לוודא שהמערכת הבנקאית שומרת על יציבותה, בין היתר, בכדי שזו תוכל להמשיך ולתמוך במשק ובלקוחות המערכת הבנקאית, לרבות בפעולות הבראה, ככל שידרשו.

מצ"ב דרכי יצירת קשר עם מוקד הפניות:

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

המצגת שהוצגה על ידי המפקח על הבנקים

נגיד בנק ישראל ונשיא התאחדות התעשיינים נפגשו בבנק ישראל בירושלים

24.10.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון ונשיא התאחדות התעשיינים ויו"ר נשיאות המעסיקים והעסקים, ד"ר רון תומר, ערכו היום (ג') בצהריים פגישה, במהלכה דנו השניים על ההשפעה הכלכלית של המלחמה והמדיניות הננקטת על מנת להבטיח את הפעילות הכלכלית במשק בזמן הלחימה ואיתנותו גם לאחריה.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "איתנותה של הכלכלה הישראלית מורכבת מאיתנותם של כל אחד מהשחקנים השונים בה. ישנה חשיבות רבה בעת הזו להמשכיות ופעילות גדולה ככל שניתן של העסקים השונים בענפי הכלכלה. אנו נקטנו במספר צעדים שנועדו להקל על תזרים המזומנים של העסקים בעת הזו ולסייע להם לצלוח את התקופה ויש להמשיך להפעיל כלים גם מצד הממשלה לטובת סיוע מיטבי וממוקד. אנו בבנק ישראל נמשיך להתמקד בפעילות המגזר העסקי, ובפרט בעסקים הקטנים."

נשיא התאחדות התעשיינים ויו"ר נשיאות המעסיקים והעסקים, ד"ר רון תומר: "שמחתי להיפגש היום עם נגיד בנק ישראל, שהיה קשוב לצרכי העסקים בישראל והתעשייה הישראלית בפרט, לאור המצב הכלכלי הקשה שנוצר בעקבות המלחמה. כתמיד, גם במצבים קשים, בנק ישראל מהווה אי של יציבות ואנו סומכים על הנגיד כי ידע לנקוט במדיניות המוניטרית הנכונה ויעץ לממשלה באשר למדיניות הפיסקלית הנדרשת שתקל על המשק והעסקים בישראל."

קרדיט: דוברות בנק ישראל.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון ביקר היום במספר מוקדים בעוטף ישראל וביישובי הדרום ובמרכז מפונים

29.10.2023

"עם פרוץ הלחימה נקט בנק ישראל בצעדים שנועדו להבטיח את הפעילות התקינה של השווקים ולהגביר את הוודאות הפיננסית של תושבי העוטף והדרום. באנו היום ללמוד מקרוב על האתגרים עימם מתמודדים התושבים בימים אלו ולבחון דרכים לסיוע. נמשיך לעבוד מול הנציגים הרלוונטיים עימם נפגשנו כדי להגביר את הבהירות והוודאות בנוגע לצעדים שכבר ננקטו לשיקום העוטף והדרום וכדי לחשוב על תכנון לטווח ארוך לפיתוח של איזורים אלו. עלינו לדאוג גם לחיזוק ופיתוח העוטף וכלכלתו גם ביום שאחרי. העורף בעוטף הוא החזית וקיימת חשיבות בחיזוקו."

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, ביקר היום (א') יחד עם בכירים נוספים מבנק ישראל במספר מוקדים ביישובי עוטף ישראל ובערים בדרום הארץ המצויים בחזית האזרחית של מלחמת "חרבות ברזל" וכן במרכז מפונים.

הנגיד שוחח עם ראשי ערים ומועצות, ועם המשפחות ובעלי העסקים, הקשיב לצרכים והקשיים העולים מהשטח, בנושאים כלכליים שונים. הנגיד ואנשי הבנק הציגו את מתווה דחיות ההלוואות שגובש בבנק ישראל, וצעדים נוספים בהם נקט הבנק על מנת לסייע למשקי הבית ולעסקים. בנק ישראל בכלל והנגיד בפרט ימשיך לפעול לגיבוש פתרונות מגוונים בכלים העומדים לרשותו כדי להקל ולתת מענה לקשיים והאתגרים בתקופה מורכבת וכאובה זו.

ביקור הנגיד הוא המשך של ביקורים תכופים שמקיימים אנשי המקצוע של בנק ישראל בשטח מאז פרוץ הלחימה, כדי לתת מענה וסיוע לציבור. זאת בנוסף למוקדי פניות הציבור המיוחדים שמפעיל הבנק.

מוקד פניות הציבור של הפיקוח: 9086*

מוקד פניות הציבור של מערכת נתוני אשראי: 6194*

מצורפות תמונות: קרדיט- דוברות בנק ישראל

מניעת הגבלת חשבון בנק בעקבות 'מלחמת חרבות ברזל' - תקנות שיקים ללא כיסוי

01.11.2023

- נקבעו תקנות על פיהן שיקים שסורבו מכיוון שלא היה להם כיסוי בחודש אוקטובר לא יכללו ברשימת השיקים המביאה להטלת הגבלה על החשבון עליו הם משוכים. הקלה זו הוארכה לאוכלוסיות מסוימות גם עבור חודש נובמבר.
- האוכלוסייה הזכאית להקלות גם בחודש נובמבר כוללת בין השאר את תושבי הישובים שנפגעו, משרתי ומשרתות מילואים ובנות ובני זוגם, נעדרים, חטופים או שבויים ובני משפחותיהם, נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם ועוד, הכול כמפורט בתקנות.
- בנוסף, השיקים שלא נכללו ברשימה יוסרו גם מרשימת השיקים למשלוח התראה בגין חמישה שיקים ללא כיסוי.

בעקבות מלחמת חרבות ברזל ומצב החרום במשק, ועל בסיס שיתוף פעולה בין משרד המשפטים לבנק ישראל ובאישור ועדת חוקה, חוק ומשפט, קבע שר המשפטים, יריב לוין, ביום חמישי 26 אוקטובר, 2023, מתוקף סמכותו לפי חוק שיקים ללא כיסוי, תקנות לפיהן שיקים שסורבו בגלל שלא היה להם כיסוי, במהלך חודש אוקטובר, לא יכללו ברשימת השיקים המביאה להטלת הגבלה על חשבון השיקים שעליו הם משוכים. בהתאם שיקים אלו יוסרו גם מרשימת השיקים למשלוח התראה בגין חמישה שיקים ללא כיסוי. בנוסף, הקלות אלו יחולו על קבוצות אוכלוסיות זכאיות, כגון תושבי הישובים שנפגעו, משרתי ומשרתות מילואים ובנות ובני זוגם, נעדרים, חטופים או שבויים ובני משפחותיהם, נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם ועוד, הכול

כמפורט בתקנות, למשך חודש נוסף, דהיינו עד סוף חודש נובמבר.

חשוב לשים לב כי לגבי ההקלות שיינתנו בחודש נובמבר, למעט תושבי הישובים שנפגעו (בהתאם לרשימת היישובים המנויה בתוספת לחוק דחיית מועדים), יתר הזכאים יצטרכו לפנות לבנק על מנת ליידע אותו בעניין זכאותם להקלות אלו, שכן המידע בדבר השתייכותם לאותן קבוצות אוכלוסייה לא מצוי בידי הבנקים.

חשוב לציין שגרירת השיקים אינה פוטרת מהחובה להעברת התשלום למוטב ומהשלכות שליליות אחרות שעלולות להיות לאי תשלום השיק, כדוגמת פתיחת הליך בהוצאה לפועל לנוכח זכות המוטב לפעול לגביית השיק באמצעות לשכת ההוצאה לפועל או השפעה על חיתום האשראי של הלקוח.

הפיקוח על הבנקים פועל להגברת המודעות להקלות במטרה להעלות את שיעור מיצוי זכויות הלקוחות בקרב האוכלוסיות הזכאיות להארכה עד סוף חודש נובמבר, בין היתר באמצעות הנחיה לשינויים במשלוח ההודעות ללקוח בקשר עם שיקים ללא כיסוי.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "אני מודה למשרד המשפטים על העבודה המשותפת וקידום הנושא החשוב. חשוב שתעמוד בעת הזאת לזכות הנפגעים היכולת למנוע הטלת סנקציות משמעותיות על חשבונם, יחד עם שהות שתאפשר להם להתארגן כלכלית באופן מדורג בהתאם לשלבי השיקום מהמצב הקשה אליו נקלעו. כמו כן, אני קורא לציבור הזכאים לעשות שימוש מושכל בהקלות שניתנו על ידי התקנות. ככל שהדבר ניתן, אני ממליץ להגיע להסדר תשלומים חלופי עם המוטב, ולפעול למניעת הצגת שיקים ללא כיסוי בחשבון ככל האפשר."

המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט אזרחי), עו"ד כרמית יוליס: "אני מודה לשר וליו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט על קידום מהיר ונחוץ של המהלך שיוכל להביא להקלה וסיוע לכלל האוכלוסייה, ובפרט לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מהמצב הבטחוני הקשה במדינתנו. תודה מיוחדת לבנק ישראל על שיתוף הפעולה החשוב בעניין זה. אדגיש כי מטרת התקנות היא להקל על ההתמודדות הכלכלית בסיטואציה המורכבת של המלחמה אנו פועלים כל העת על מנת לקדם מענים נוספים ומשלימים במישור האזרחי לנפגעים הזקוקים לסיוע."

לינקים לצפייה בתקנות שיקים ללא כיסוי:

https://www.nevo.co.il/law_html/law01/p220k3_004.htm

<https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/legislation/leg182d>

בנק ישראל מודיע על תכנית מוניתרית ממוקדת להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה

06.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "תכנית זו היא נדבך נוסף בכלי המדיניות שהפעלנו בבנק ישראל לסיוע בהתמודדות עם הקושי הכלכלי הנובע מהמלחמה שאנו בבנק ישראל מעמידים, ובפרט לאלו שנפגעו במיוחד. אנו נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות שעולות מהמלחמה ונפעיל את הכלים המגוונים העומדים לרשותנו במידת הצורך."

מפרוץ המלחמה פעל בנק ישראל במספר צעדים שנועדו להקל ולסייע כלכלית בימים מורכבים אלו, תוך מיפוי הצרכים השונים העולים מהשטח. בנסיבות מיוחדות אלה, מפעיל היום בנק ישראל כלי מדיניות ממוקד נוסף, על-מנת לסייע לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה לצלוח תקופה זו, ולאפשר להם לקבל אשראי בתנאי ריבית משופרים, על אף הסיכון הגלום במתן אשראי לעסקים אלו בעת הזו.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "תכנית זו היא נדבך נוסף בכלי המדיניות שהפעלנו בבנק ישראל לסיוע בהתמודדות עם הקושי הכלכלי הנובע מהמלחמה שאנו בבנק ישראל מעמידים, ובפרט לאלו שנפגעו במיוחד. אנו נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות שעולות מהמלחמה ונפעיל את הכלים המגוונים העומדים לרשותנו במידת הצורך."

מפרוץ המלחמה פעל בנק ישראל במספר צעדים שנועדו להקל ולסייע כלכלית בימים מורכבים אלו, תוך מיפוי הצרכים השונים העולים מהשטח. בנסיבות מיוחדות אלה, מפעיל היום בנק ישראל כלי מדיניות ממוקד נוסף, על-מנת לסייע לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה לצלוח תקופה זו, ולאפשר להם לקבל אשראי בתנאי ריבית משופרים, על אף הסיכון הגלום במתן אשראי לעסקים אלו בעת הזו.

הוועדה המוניתרית החליטה להפעיל תכנית להקלת האשראי לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של עד 10 מיליארד ש"ח שתופעל בגין אשראי שיינתן עד סוף חודש ינואר 2024.

במסגרת התכנית, בנק ישראל יספק למערכת הבנקאית הלוואות מוניתריות¹ לתקופה של שנתיים בריבית משתנה של ריבית בנק ישראל פחות 1.5 נקודות אחוז, כנגד הלוואות שהבנקים יעניקו לעסקים קטנים וזעירים שפדיונם נפגע בשיעור של לפחות 25 אחוזים² כתוצאה מהמלחמה, ובתנאי שממוצע הריבית על ההלוואות לאותם עסקים קטנים וזעירים לא יעלה על ריבית פריים.

צעד זה נועד לסייע לעסקים קטנים וזעירים לצלוח תקופה מאתגרת זו עד לשובם לפעילות עסקית מלאה, ומתווסף לשלל צעדים שננקטו עד כה בתחום האשראי, ובראשם הפעלת המתווה הרוחבי שקידם הפיקוח על הבנקים לדחיית הלוואות למשקי בית של הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

ב-20.11, הוועדה המוניתרית החליטה להרחיב את התנאים לתכנית המוניתרית להקלת האשראי לעסקים קטנים וזעירים באמצעות מערכת הבנקאות שפורסמה ב-6 בנובמבר 2023 ובמסגרת זו, בנק ישראל יעמיד מסלול נוסף להלוואות מוניתריות לטווח של 3 שנים בכפוף להעמדת אשראי לטווח של מעל לשנתיים לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה בכפוף ליתר תנאי התוכנית. היקף התכנית הכולל הינו ללא שינוי ויעמוד על עד 10 מיליארדי ש"ח. הפרטים המלאים יפורסמו למערכת בחוזר נפרד.

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

[לצפייה בחוזר המלא אל התאגידים הבנקאיים](#)

¹ יתר פרטי התכנית יופצו בחוזר נפרד למערכת הבנקאית ולציבור.

² הפגיעה בפדיון היא של לפחות 25% באחד מהחודשים הקלנדריים אוקטובר/נובמבר/דצמבר או יותר.

◀ דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור המלחמה

07.11.2023

בנק ישראל מפעיל מספר תכניות כדי לטפל בקשיי נזילות שפגעו במערכת הפיננסית בעקבות המלחמה, וכדי להבטיח את התפקוד התקין של השווקים הפיננסיים ולתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית.

תכניות שהופעלו עד כה:

1. מכירת מט"ח של עד 30 מיליארדי דולרים על מנת לממן את התנודות בשער בשקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים.
2. אספקת הנזילות הנדרשת לשוק המטח גם ע"י הפעלת מנגנוני עסקאות swap של הבנק בהיקף של עד 15 מיליארדי דולרים.
3. ביצוע עסקות ריפו מול גופים מוסדיים וקרנות נאמנות כנגד בטוחות של אג"ח ממשלתי ו/או קונצרני כבטוחה במטרה לשמור על התפקוד התקין של השווקים

להלן עדכון חודשי של היקף התוכניות שהופעלו נכון ל-31/10/2023:

מכירת מט"ח	עסקאות החלף דולר/שקל	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה	הודעות בנק ישראל בנושא
9/10/2023 ²	9/10/2023 ¹		
מיליארדי דולר	מיליארדי דולר	מיליוני ש"ח	היקף פעילות נכון לחודש
8.2	0.4	95	אוקטובר 2023

¹ ראה באתר הבנק הודעה בדבר התכנית עסקאות swap בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים ב-9 באוקטובר 2023
<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

² ראה באתר הבנק הודעה בדבר התכנית מכירת מט"ח בסכום של עד 30 מיליארדי דולרים ב-9 באוקטובר 2023
<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

◀ בנק ישראל מודיע על הרחבה של מתווי הסיוע לתושבי הצפון בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

08.11.2023

עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", הודיע בנק ישראל על מתווה מקיף אשר אומץ על ידי הבנקים, ומתווה נוסף שאומץ על ידי חברות כרטיסי האשראי, אשר מטרתם לסייע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה. מתווים אלו כוללים, בין היתר, את האוכלוסייה שמתגוררת או בעלת עסק שנמצא בטווח של עד 30 ק"מ מצועת עזה; אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם מדינתי רשמי נכון למועד ערב פרסום המתווה (קרי, מפונים מיישובי הדרום); אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8; ואוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (להלן - לקוחות המעגל הראשון במתווה).

היום מודיע הפיקוח על הבנקים על הרחבת לקוחות המעגל הראשון במתווים אלו, על ידי הכללת האוכלוסייה המתגוררת ביישובי צפון הארץ, או בעלת עסק שנמצא ביישובי הצפון, אשר פונו ידי גורם מדינתי רשמי נכון לתאריך 7.11.23 והמתגוררים באחד מהישובים המופיעים ברשימות המפורסמות באתר בנק ישראל.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "הרחבת המתווה שפורסם היום הוא נדבך נוסף בסט הכלים הכלכליים שאנו בבנק ישראל מקדמים כדי להקל על תזרימי המזומנים של אוכלוסיית היעד, להגביר את הוודאות הפיננסית ולסייע לציבור לצלוח את התקופה המתגרת הזו, תוך מתן דגש על משקי הבית והעסקים הקטנים. נמשיך לפעול במקביל בכל ההיבטים הכלכליים שבאחריותנו. אני רוצה להודות לפיקוח על הבנקים על הרחבת המתווה ולבנקים ולחכ"אות על הצטרפותם".

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "הרחבת מתווי הסיוע והכללת תושבי הצפון שפוננו מביתם בקבוצת הזכאים לסיוע המקיף שניתן במסגרת המתווים, מהווה המשך לצעדים הרבים שנקטנו מאז פרוץ המלחמה כדי לסייע ולהקל על הלקוחות. בכל המהלכים שאנו מקדמים, אנו בוחנים מהו הסיוע המיטבי והאפקטיבי ביותר שניתן לתת ללקוחות ולאור זה אנו פועלים. אני מודה לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי על הירתמותם להרחבת המתווים, ועל פעולות נוספות שהם נוקטים ביוזמתם כדי לסייע ללקוחות בתקופה זו".

המתווים שגובשו מאפשרים לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה (להלן-קבוצת הלקוחות במעגל הראשון) לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות, לקבל פטור ממרבית העמלות ופטור מריבית על יתרת החובה עד לסכום של 10,000 ש"ח, וזאת למשך שלושה חודשים מרגע הצטרפותם¹. כמו כן, נדגיש כי ליתר הלקוחות ברחבי הארץ (להלן-קבוצת הלקוחות במעגל השני) ניתנה במתווים שפורסמו האפשרות לדחות, ללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו ככלל בסוף תקופת ההלוואה. תנאי המתווה המלאים והמפורטים נמצאים באתר בנק ישראל.

הרחבה נוספת של המתווה, שנעשתה בתיאום עם החשב הכללי במשרד האוצר, היא הכללת ההלוואות שהועמדו באמצעות הקרן לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה כחלק מההלוואות שניתן לדחות במסגרת מתווה הסיוע שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

לקבלת מידע נוסף על המתווים, לרבות שאלות ותשובות נפוצות, ומידע על צעדים הנוספים שננקטו לטובת הלקוחות ניתן להיכנס לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*

¹ ההצטרפות אפשרית עד ל-31.12.23.

ניתוח מיוחד של חטיבת המחקר בבנק ישראל: העלות הכלכלית של היעדרויות מהעבודה במהלך מלחמת "חרבות ברזל"

09.11.2023

- בשלושת השבועות הראשונים למלחמת "חרבות ברזל" העלות השבועית של ירידת היצע העבודה בגין היעדרות עובדים הייתה כ-2.3 מיליארד ש"ח.
- היעדרות העובדים נבעה מהסגירה המלאה של מוסדות החינוך (1.25 מיליארד ש"ח), מפינויים של תושבים מאזורים שנפגעו או מצויים בסיכון גבוה להיפגע (0.6 מיליארד ש"ח) ומגיוס נרחב של אנשי מילואים (0.5 מיליארד ש"ח).
- העלויות המנותחות להלן אינן משקפות את כלל הפגיעה בשוק העבודה ובמשק. נוסף עליהן היו עלויות הנובעות מירידה בביקוש, מהיעדרם של עובדים פלסטינאים ועובדים זרים ועוד.
- בתום שלושת השבועות הראשונים, עלות ההיעדרות כבר הצטמצמה בשל הפתיחה החלקית של מערכת החינוך, אך בשלב זה קשה לאמוד את היקף פתיחתה האפקטיבית. העלות צפויה להמשיך ולרדת ככל שמערכת החינוך תחזור לפעילות סדירה יותר, המשק יסתגל למצב עם פתרונות עבור מועסקים מאזורי פינוי, יפחת איום הטיילים בעורף ויצומצם היקף חיילי המילואים. שיטת החישוב המתוארת בנייר זה תשמש את הבנק גם בהמשך להערכת עלות הפגיעה העדכנית.

מדינת ישראל מצויה במלחמה, שהחלה לפני כשלושה שבועות, לאחר שארגוני הטרור בעזה ביצעו טבח רצחני נפשע בישראל. מעבר לפגיעה בחיי אדם ולכאב הרב, למלחמה השלכות כלכליות משמעותיות. בניתוח זה אנו מתמקדים בפגיעה בצד ההיצע של שוק העבודה. אנו מעריכים את מספר העובדים אשר אינם יכולים להגיע לעבודתם הסדירה ואת העלות הנובעת מכך לעסקים שבהם הם מועסקים. להבנתנו, ישנם שלושה גורמים עיקריים להיעדרויות מעבודה מעבר לשיעור ההיעדרויות השגרתי והעונתי:

1. היעדרויות בגין גיוס למילואים.
2. היעדרויות של תושבי האזורים המושבתים או המפונים.
3. היעדרויות של הורים לילדים בשל סגירת מערכת החינוך.

מסמך זה מציג את השיטה שפותחה בבנק ישראל לכימות השפעת היעדרויות הנובעות מצד ההיצע. הוא אינו כולל התייחסות להשפעה של צד הביקוש לעובדים, כלומר עסקים שבשל ירידה בביקושים למוצרים ולשירותים שהם מספקים פועלים באופן חלקי, ולכן צמצמו את שעות העבודה, או נאלצו להוציא עובדים לחל"ת או לפטרם. ניתוח זה מתייחס לעובדים ישראלים, ולכן אינו מנתח את הפגיעה מצד ההיצע הנובעת מאי כניסת עובדים פלסטינים לישראל או מיציאה של עובדים זרים מהארץ. המכלול של גורמים אלו משוקלל בתחזית חטיבת המחקר שפורסמה ב-23.10.2023.

על סמך הנחות ועיבודים ראשוניים אנו מניחים שהעלות השבועית הכוללת של היעדרויות מהעבודה בנקודת הזמן הנוכחית היא כ-2.3 מיליארדי ש"ח לשבוע¹ (המהווים כ-6% מהתוצר השבועי) – כחצי מיליארד ש"ח בגין גיוס נרחב של חיילי מילואים, כ-590 מיליון בגין היעדרות של כ-144 אלף תושבים ביישובים שהושפעו ישירות מהלחימה (בצפון ובדרום) וכ-1.25 מיליארד בגין סגירה מלאה של מערכת החינוך, כפי שהיה בשבועיים הראשונים של המלחמה (היעדרות של כ-310 אלף הורים עובדים ועבודה ביעילות מופחתת של 210 אלף הורים עובדים נוספים). פתיחתה החלקית של מערכת החינוך עשויה להפחית מעלות זו. הסכום הכולל מתקבל לאחר קיזוז כפילויות.

¹ לאחר קיזוז כפילויות. ההערכות מתבססות על הנחות שנראות סבירות בהתאם למצב לאחר שלושה שבועות של לחימה, להערכת מספר המגויסים בשלב זה, ליישובים שפוננו הן בדרום והן בצפון ולסגירת מרביתתה של מערכת החינוך.

² לאחר קיזוז כפילויות, כפי שיתואר בהמשך.

1. היעדרויות בגין גיוס למילואים

להערכתנו, העלות השבועית של היעדרות חיילי מילואים מעבודתם היא כחצי מיליארד ש"ח².

על פי דיווחים בתקשורת, ב-10.10.2023 אישרה הממשלה לצה"ל לגייס עד 360 אלף חיילי מילואים. לצורך החישובים ומתוך שמרנות, אנו מניחים כי לא כל המכסה גויסה בפועל עד שלב זה, וכן שחלק מאנשי המילואים שגויסו יכולים להמשיך לקיים פעילות כלכלית גם בעת הגיוס (עבודה מרחוק, קשר עם המשרד, סבבי התרעננות וכדומה). בהתאם לכך נניח כי מספר אנשי המילואים האפקטיביים לחישובינו הוא כ-50% עד 60% ממספר האמור.

לוח 1: עלות ההיעדרויות מהעבודה בגין גיוס חיילי מילואים

קבוצות האוכלוסייה (יהודים לא חרדים)	המשקל בקרב המגויסים	ההכנסה החודשית הממוצעת ¹	שיעור התעסוקה (ממוצע אוקטובר 2018-19)	העלות השבועית כולל עלויות המעסיק ² (מיליוני שקלים)
גילאי 21-27	0.41	7,397	0.72	117
גילאי 28-33	0.34	12,784	0.87	203
גילאי 34-39	0.22	17,602	0.89	185
גילאי 40+	0.03	19,898	0.87	28
סך העלות				533
לאחר קיזוז תושבי קו העימות ³				507

¹ ההכנסה משכר או מעבודה עצמאית על פי נתונים מנהליים לשנת 2021, מותאם לעליית השכר בין ממוצע 2021 ליולי 2023 (עלייה של 8.8% בשכר הממוצע).

² בהנחה שעלויות המעסיק מהוות 20% מהשכר ברוטו.

³ יישובים בקו העימות שבהם אחוז התפנות התושבים גבוה מ-10% (נתוני פיקוד העורף לתאריך 25.10.23). אלה מהווים 4.8% מהעובדים ו-4.9% מהעלות.

המקור: עיבודי בנק ישראל לנתונים מסקרי כוח אדם בחדר המחקר. נתוני ההכנסה הם נתונים מנהליים על השכר וההכנסה מעבודה עצמאית בשנת 2021.

הנחנו כי הגיל של המגויסים למילואים מתפלג באופן דומה לזה שמצא בעבר על ידי חליפה-רפאל³. לכל קבוצת גיל חושבו שיעור התעסוקה (ממוצע חודשי של אוקטובר 2018-2019) וההכנסה הממוצעת (משכר ו/או מעבודה עצמאית)⁴.

הנחנו כי עלות העבודה, המייצגת את הפריזון לעובד⁵, גבוהה בכ-20% מהשכר ברוטו, בממוצע⁶.

הפחתנו מהעלות 4.9% (26 מיליוני ש"ח) לשם קיזוז עלות ההיעדרות מעבודה של מגויסים המתגוררים ביישובים המצויים בקו העימות, בהנחה שהם היו נעדרים מעבודתם גם לולא גיוסו למילואים. (ראו סעיף 2 להלן).

³ חופית חליפה-רפאל (2018): "מילואים בשלבי החיים השונים: שירות המילואים מבעד לעיני המשרתים", מזכר 183, המכון למחקרי ביטחון לאומי, תל אביב, אוקטובר 2018.

משיקולים סטטיסטיים החישובים להלן מתבססים על המאפיינים וההכנסה של האוכלוסייה היהודית שאינה חרדית, מאחר ואילו עיקר משרתי המילואים. אין בכך כדי לומר שאין משרתי מילואים מקבוצות אוכלוסייה אחרות.

⁴ נתונים מנהליים לשנת 2021, מותאמים לשיעור עליית השכר הממוצע בכלל המשק משנת 2021 עד יולי 2023 - עלייה של 8.8%.

⁵ העבודה מציגה את הפגיעה הכלכלית במונחי עלות העבודה, שהיא שקולה לתרומתו הכלכלית הישירה של העובד לערך המוסף של העסק או המשק. פריזון העבודה (התוצר לעובד) כולל, נוסף על עלות העבודה, גם את התמורה להון.

⁶ ככלל אצבע נהוג להניח כי שיעורן של עלויות השכר למעסיק הוא כ-30% מעבר לשכר ברוטו. בחישוב שלהלן הנחנו שיעור של 20%, מפני שמדובר באוכלוסייה צעירה יחסית, ואנו מניחים שרבים מתוכה עדיין מקבלים פחות הטבות שכר מהממוצע.

2. היעדרויות של תושבי יישובי קו העימות, שפונו או התפנו מבתיים.

תושבי האזורים הנפגעים, כ-144 אלף עובדים, נעדרים מעבודתם. העלות הכלכלית השבועית בגין היעדרות זו היא כ-590 מיליון ש"ח.

החישוב מתבסס על נתוני היישובים, בצפון ובדרום, שבהם פונו או התפנו יותר מ-10% מהתושבים, על פי נתונים ליום 25/10/2023, שהועברו אלינו מפיקוד העורף⁷. במרבית היישובים האמורים שיעור הפינוי מטעם פיקוד העורף (מלונות וכדומה) היה גבוה מ-80%. בחלק מהיישובים, ובפרט בערים, ישנם תושבים נוספים, שמצאו חלופות פינוי אחרות. על כן אנחנו מניחים כי למעשה כל התושבים ייעדרו מעבודתם⁸, נוסף על מחצית מתושבי העיר אשקלון. כמו כן אנו מניחים שמי שיכול לעבוד מרחוק ("מהבית") אכן עושה זאת ואינו נעדר מהעבודה למרות הפינוי. משמע שאנו מחשבים את מספר הנעדרים מתוך אלו שאינם יכולים לעבוד מהבית. ואולם על פי התרחיש הפסימי אנו מניחים שיעילות העבודה מרחוק של תושבי האזור בתנאים הקיימים היא 50% מיעילותם הרגילה. לכל אזור חישבנו את שיעורי התעסוקה, מספר העובדים וההכנסה הממוצעת מעבודה⁹. בדומה לסעיף הקודם, אנו מניחים שעלות ההעסקה הכוללת, המייצגת את הפריזן לעובד, היא כ-20% מעבר לשכר ברוטו המשולם לעובדים.

סך העלות השבועית בתרחיש הפסימי (לוח 2) היא כ-590 מיליון ש"ח - כ-550 מיליון בגין היעדרות של 144 אלף עובדים וכ-40 מיליון בגין אובדן יעילות כתוצאה מעבודה מרחוק.

בחנו תרחיש נוסף, אופטימי, שבו היעדרות העובדים מצומצמת יותר. בתרחיש זה אנו מניחים שרק 70% מתושבי הדרום ייעדרו מעבודתם, וכן 50% מתושבי היישובים בצפון ו-40% מתושבי העיר אשקלון. בתרחיש זה אנו מניחים שיעילות העבודה מהבית היא 80% מהיעילות הרגילה. בהנחות אלו העלות השבועית היא כ-360 מיליון ש"ח - 345 מיליון בגין היעדרות של 91 אלף עובדים וכ-15 מיליון בגין אובדן יעילות בעבודה מרחוק. במצב הנוכחי התרחיש האופטימי נראה סביר פחות. ואולם, אם ימצאו פתרונות פינוי קרובים יותר למקומות העבודה, תגדל הסבירות שחלק מהתושבים המפונים יוכלו לשוב לעבודה עוד לפני תום המלחמה, או לפני שיפור משמעותי במצב הביטחוני.

⁷ נכון לתאריך 29/10/2023 לא חל שינוי מהותי בהיקף הפינוי וברשימת היישובים המפונים.
⁸ ייתכן שתושבים מעטים נותרו לעבוד ביישובים המפונים, בפרט אלו העוסקים בחקלאות. ואולם ההנחה שכולם נעדרים מתקזזת מול נעדרים מיישובים אחרים שבהם שיעור הפינוי נמוך מ-10%, ולא נכללו בחישוב האמור.
⁹ ראו הערה 5.

לוח 2 : עלות ההיעדרות מעבודה של תושבי קו העימות - תרחיש פסימי

סך העלות השבועית בגין היעדרות העובדים	העלות השבועית בגין אובדן פריון של המועסקים מהבית	העלות השבועית בגין היעדרות העובדים	ההכנסה ממוצעת ³ (ללא עובדים מהבית)	מספר הנעדרים מעבודה	שיעור היעדרות (הנחה)	שיעור המועסקים מהבית ²	מספר המועסקים	שיעור התעסוקה	האוכלוסייה ¹
(מיליוני שקלים)	(מיליוני שקלים)	(מיליוני שקלים)		(אלפים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אלפים)	(אחוזים)	(אלפים)
275	12	263	13,773	68	100	10	75	67	113
174	12	162	12,788	45	100	15	53	73	73
139	13	126	13,999	32	50	11	71	65	110
588	38	551	13,520	144		12	199	68	295
			13,191			16	4,146	65	6,390
			102%				4.81%		4.62%
									קו העימות ביחס לכלל האוכלוסייה (%)

- ¹ אוכלוסיית בני ה-18 ומעלה שאינם חיילים סדירים (פרטים בגילאי 18-21 בענף O שמשלח ידם מסומן ב-X).
- ² מועסקים שיכלו לעבוד מהבית (עבדו מהבית לפחות שעה אחת בחודש האחרון או עובדים בד"כ מהבית) חלקי מספר המועסקים.
- ³ ההכנסה משכר או מעבודה עצמאית על פי נתונים מנהליים לשנת 2021, מותאמת לעליית השכר בין ממוצע 2021 ליולי 2023 (עלייה של 8.8% בשכר הממוצע).
- ⁴ יישובים שבהם אחוז התושבים שפוננו או התפנו מבתיהם גבוה מ-10% (נתוני פיקוד העורף לתאריך ה-25.10.23).

המקור: עיבודי בנק ישראל לנתונים מסקרי כוח אדם בחדר המחקר. נתוני ההכנסה הם נתונים מנהליים על השכר וההכנסה מעבודה עצמאית בשנת 2021.

3. היעדרויות של הורים לילדים בשל סגירת מערכות חינוך

עלות השכר המקושרת עם השגחה על ילדים בשל סגירת מערכת החינוך היא כ-1.25 מיליארדי ש"ח. העלות נובעת מהיעדרות הורים (כ-310 אלף עובדים) או עבודה מהבית, ביעילות מופחתת, תוך כדי השגחה על הילדים (כ-210 אלף עובדים)¹⁰.

הערכת עלות זו מתאימה למצב שבו מרבית מוסדות החינוך סגורים או פועלים במתכונת מצומצמת מאוד, אשר אינה מאפשרת להורים לעזוב את הבית לשעות ארוכות ולעבוד באופן סדיר. סביר שפתיחתה החלקית של מערכת החינוך צמצמה את העלות. אולם ניתן להניח כי הירידה בעלות אינה פרופורציונאלית לחלוטין, משום שיש מתאם בין פתיחת מוסדות החינוך לבין המצב הביטחוני ברשות המקומית שבה הם פועלים: סביר להניח שמוסדות החינוך נפתחים קודם כול ביישובים שבהם הסכנה הביטחונית נמוכה יותר, ובאלה יש להורים חלופות רבות יותר להשגחה על הילדים.

אנו מניחים כי בעת סגירת מוסדות החינוך, בכל משק בית שיש בו ילדים עד גיל 14 הורה אחד יישאר בבית. משקי הבית הרלוונטיים לניתוח שלנו הם משקי בית שבהם יש זוג הורים ששניהם עובדים, וכן משקי בית שבהם הורה יחיד, והוא עובד.

אנו משמיטים מהחישוב משקי בית שבהם יש לפחות הורה אחד העובד כמורה, מתוך הנחה שהוא ממילא אינו עובד או עובד מהבית בזמן שמערכת החינוך מושבתת. על פי חישובים המבוססים על סקרי כח אדם, כ-680 אלף משקי בית בישראל עונים על קריטריונים אלו (כ-570 אלף משקי בית עם שני הורים וכ-110 אלף משקי בית שבהם הורה יחיד, ראו לוח 3).

אנו משמיטים מהחישוב גם את תושבי היישובים שפוננו או התפנו מבתיהם בשל המלחמה¹¹, בהנחה שרובם נעדרים מעבודתם בלי קשר לסגירת מערכת החינוך (כ-30 אלף משקי בית נוספים). לבסוף, אנו משמיטים את משקי הבית שבהם יש הורה אשר יכול לעבוד מהבית (ראו בהמשך). לאחר השמטות אלו ישנם כ-440 אלף משקי בית שבהם ילדים עד גיל 14, הזקוקים להשגחה כאשר מערכת החינוך סגורה או פועלת מרחוק.

¹⁰ ניתוח בשיטה דומה ראו בנייר העמדה של גיא סגל ויוסי מרגונינסקי: "מאפייני חופשות הלימודים בישראל – עלויות משקיות וחלופות מדיניות" (נובמבר 2019), בנק ישראל.

¹¹ יישובים בצפון ובדרום שבהם אחוז התושבים שפוננו או התפנו מבתיהם גבוה מ-10% (על פי נתוני פיקוד העורף לתאריך ה-25.10.23).

בכ-20% ממשקי הבית ישנם בני נוער בני 15-17, שבמקרים מסוימים יכולים להחליף הורה בהשגחה על ילדים צעירים יותר. כמו כן, ניתן להניח שבחלק ממשקי הבית הנותרים נמצאו פתרונות אחרים להשגחה על ילדים. לכן נניח כי ב-30% ממשקי הבית שיש בהם ילדים ואין בהם מורים או עובדים מהבית ההורים יוכלו לעבוד כרגיל ולא יעדרו מעבודתם. בהנחה זו מספר הנעדרים והעלות יצטמצמו בהתאם, לכ-310 אלף נעדרים. נוסף על אלה ישנם כ-210 אלף משקי בית שבהם ההורים יכולים לעבוד מהבית תוך כדי השגחה על ילדים, ביעילות מופחתת.

לוח 3: עלות ההיעדרויות בגין סגירת מערכת החינוך

מספר משקי הבית (ממוצע ינואר-יולי 2023, אלפים)	עלות השכר החודשית הממוצעת להורה בעל ההכנסה הנמוכה במשק הבית ¹	העלות השבועית (מיליוני ש"ח)
3,156	14,341	10,650
1,139	13,755	3,687
מתוכם:		
694	14,685	2,398
571	15,027	2,018
544	15,225	1,950
353	13,679	1,136
192	27,714	250
119	14,369	401
110	14,567	377
104	14,236	350
86	12,974	263
18	20,247	18
439	13,534	1,398
בקיצור חלופות להשגחה על ילדים		
307	13,534	978
210	26,983	267
סך העלות בגין השגחה על ילדים		
1,246		

¹ ההכנסה משכר או מעבודה עצמאית במונחי יולי 2023. ממוצע חודשי מתוך נתונים מנהליים שנתיים לשנת 2021, מותאם לעליית השכר בין ממוצע שנת 2021 ליולי 2023, ובתוספת עלויות מעסיק בגובה 20%.

² הוראה: משלחי יד 232-235.

³ יושבים בצפון ובדרום שבהם אחוז התושבים שפוננו או התפנו מבתייהם גבוה מ-10% (על פי נתוני פיקוד העורף לתאריך 25.10.23).

⁴ אנו מניחים שאם יש הורה שיכול לעבוד מהבית, הוא יעשה כן, וההורה השני, אם יש כזה, יהיה פנוי לעבוד כרגיל. העלות במקרה זה נובעת מאובדן יעילות כתוצאה מעבודה מהבית תוך כדי השגחה על הילדים. אנו מניחים שיעילות העבודה היא 80% מהיעילות הרגילה.

המקור: עיבודי בנק ישראל לנתונים מסקרי כוח אדם בחדר המחקר. נתוני ההכנסה הם נתונים מנהליים על השכר וההכנסה מעבודה עצמאית בשנת 2021

אנו מניחים שבמשקי בית עם שני הורים ייעדר מעבודתו ההורה בעל ההכנסה הנמוכה יותר. עם זאת אנו מניחים כי במקרה שבו אחד ההורים יכול לעבוד מהבית, הוא יעשה כן, וההורה השני יוכל לעבוד כרגיל. העלות הכלכלית במקרים אלו היא אובדן הפרודוקטיביות המקושר לעבודה תוך כדי השגחה על ילדים. בדומה לסעיפים הקודמים אנו מניחים שעלות ההעסקה הכוללת, המייצגת את הפריץ לעובד, היא כ-20% מעבר לשכר ברוטו המשולם לעובדים. נוסף על כך אנו מניחים שהשכר של כל ההורים עלה מאז 2021 (הנתונים המנהליים האחרונים שיש בידינו) בדומה לעליית השכר הממוצע, ב-8.8%.

לבסוף, אנו מניחים שהכפילות עם עלות הגיוס למילואים היא מצומצמת, שכן אם הורה אחד מגויס למילואים עולה הסבירות שההורה השני יאלץ להיעדר כדי לשמור על הילדים (בהנחה שבכל משק בית שיש בו ילדים עד גיל 14 הורה אחד נשאר בבית). אנו מניחים שהמקרים אשר בהם גויסו שני הורים או גויס הורה יחידני הם זניחים.

דברי נגיד בנק ישראל בכנס המחקר השנתי של IMF

10.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, השתתף בכנס המחקר השנתי של IMF, ונשא דברים בפאנל בנושא 'אתגרי המדיניות המוניטרית בכלכלה גלובלית'.

לצד הנגיד ירון, השתתפו בפאנל Jerome Powell, יו"ר הפדרל ריזרב האמריקאי; Gita Gopinath, סגנית למנכ"ל IMF; ו-Kenneth Rogoff, יו"ר לכלכלה בינלאומית באוניברסיטת הרווארד.

בנאומו עסק הנגיד, בין השאר, במצב הבטחוני בישראל ועל פעולות בנק ישראל לסייע בהתמודדות עם ההשלכות הכלכליות של המלחמה.

[לדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בפאנל](#)

[לצפייה במצגת שהציג הנגיד](#)

נגיד בנק ישראל הציג חוסנה הכלכלי של ישראל במלחמת חרבות ברזל

Min Read 4 Views 510 23:42 16/11/2023

הנגיד פרופ' אמיר ירון, קיים מספר פגישות עם משקיעים זרים, אנשי שוק הון מובילים וכן בכירי קרן המטבע הבין-לאומית ואנשי כלכלה ואקדמיה בכירים – בארצות הברית, השתתף נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון בכנס המחקר השנתי של קרן המטבע הבין-לאומית בעיר וושינגטון – הנגיד נשא דברים בפאנל בנושא: 'אתגרי המדיניות המוניטרית בכלכלה גלובלית'.

◀ דחיית דיווח למאגר נתוני אשראי על פיגורים בתשלומי הלוואות של לקוחות

13.11.2023

- הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל הודיע למקורות המידע שהם נותני אשראי המדווחים למאגר כי ניתנת ארכה לדיווח על פיגורים על הלוואות, כך שבמקום שידווחו על הפיגור לאחר 30 ימים, הם ידווחו עליו לאחר 60 ימים.
- הנחייה זאת באה בהמשך להנחיותיו של הממונה על שיתוף בנתוני אשראי לזהות ולסמן את הנתונים השליליים שידווחו על רקע המצב הביטחוני והשלכותיו על אזרחי המדינה. סימון המידע מאפשר ללשכות האשראי ולנותני האשראי להבחין בין מידע שלילי שנוצר לפני המלחמה למידע שלילי שנוצר לאחר שפרצה המלחמה.

מלחמת "חרבות ברזל" מטילה נטל כלכלי על רבים מאזרחי המדינה, שצפוי לקבל ביטוי ברישומים הפנימיים אצל נותני האשראי ובנתונים שידווחו למערכת נתוני אשראי. נתונים אלו משמשים נותני אשראי שונים להעריך את הסיכון שבמתן הלוואות ללווים, ובמקרים מסוימים עלולים להשפיע לרעה על דירוגי הלווים, על היכולת שלהם לקבל אשראי ועל תנאי האשראי.

כדי לאפשר לציבור שהות מספקת להסדרת התחייבויותיו מול נותני האשראי, ולמנוע דיווח על פיגורים בתשלומי הלוואות שנבעו מסיבות טכניות שונות, הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל הנחה את מקורות המידע המדווחים למאגר (שהם נותני אשראי) והורה להם להאריך את משך הזמן הנדרש לפני דיווח על פיגורים בתשלום הלוואות, כך שבמקום לדווח על הפיגור לאחר 30 ימים, הם ידווחו רק לאחר 60 ימים. ההוראה תחול על הדיווח החודשי בגין החודשים אוקטובר 2023 ונובמבר 2023, והממונה רשאי להורות על החלטה על חודשי דיווח נוספים.

הנחייה זאת באה בהמשך להנחיותיו של הממונה על שיתוף בנתוני אשראי לזהות ולסמן את הנתונים השליליים שידווחו על רקע המצב הביטחוני והשלכותיו על אזרחי המדינה. סימון המידע מאפשר ללשכות האשראי ולנותני האשראי להבחין בין מידע שלילי שנוצר לפני המלחמה למידע שלילי שנוצר לאחר שפרצה המלחמה.

מנכ"לית בנק ישראל, שולמית גרי: "מערכת נתוני אשראי חשובה מאוד לפיתוחה של הכלכלה הישראלית גם בזמני משבר וחירום ואני רוצה לברך את הממונה על שיתוף בנתוני אשראי וצוותו על מיפוי של מקומות בהם ניתן לסייע לאוכלוסיות שנפגעו בשל המלחמה ובפרט על קידום צעד נוסף וחשוב זה למענם."

הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל, אייל חדד: "אנו במערכת נתוני אשראי נמשיך לתת מענה עבור האוכלוסייה שנפגעה מהמלחמה במסגרת הכלים העומדים לרשותנו ובזהירות יתרה כך שלצד ההקלות הניתנות הדיווחים ימשיכו לשקף בצורה אמينة ומהימנה את מצבם של הלווים."

אנו חוזרים ומבקשים להפנות את תשומת לב הציבור למוצרים שמציעים נותני האשראי במטרה להקל על הלקוחות, על רקע קידום המתווה הרוחבי ע"י בנק ישראל. בהקשר זה מוצע ליצור קשר עם נותני האשראי להם התחייבתם, ולבחון אפשרויות לדחייה או לפריסת תשלומים רק במידה שהדבר נדרש לכם.

בהקשר לכך, אנו ממליצים לפעול בתיאום עם נותני האשראי על מנת למנוע, ככל שניתן, מצבים של חריגה ממסגרות אשראי, החזרת צ'קים או פיגור בתשלומים. חריגה או פיגור שלא הוסדרו מראש עלולים לפגוע ביכולת לקבל אשראי בתנאים טובים בעתיד.

מידע נוסף על כל צעדי בנק ישראל ופרטי קשר אפשר למצוא באתר האינטרנט של בנק ישראל:

<https://www.boi.org.il/bank-of-israel/iron-swords>

למידע נוסף על מערכת נתוני אשראי ניתן לפנות למוקד פניות הציבור של המערכת בטלפון 6194* או באתר האינטרנט של

המערכת בכתובת: <https://www.creditdata.org.il>

ניתוח מיוחד של חטיבת המחקר: ההוצאה בכרטיסי אשראי כאינדיקטור לרמת הפעילות הכלכלית בתקופת מלחמת "חרבות ברזל"

04.11.2023

- בחלוף חמישה שבועות מפרוץ מלחמת חרבות ברזל, ההוצאה הכוללת בכרטיסי אשראי, על פי נתונים מנוכי עונתיות, נמוכה בכ-9% מרמתה החזויה.
- עם פרוץ המלחמה ההוצאה הכוללת בכרטיסי אשראי, על פי נתונים מנוכי עונתיות, ירדה במשך שלושה שבועות, והגיעה בשפל לרמה שנמוכה בכ-20% מרמתה החזויה. בשבועיים האחרונים אנו עדים להתייבשות ואף התאוששות מסוימת בסך הרכישות.
- במהלך תקופת המלחמה ההוצאות בכרטיסי אשראי היו נמוכות במיוחד מהרמה החזויה בענפים: שירותי חינוך ופנאי, תיירות (טיסות, מלונות והשכרת רכב), קמעונאות (מוצרי תעשייה), קמעונאות (דלק, תחבורה ודואר) ותיירות (מסעדות). ההוצאות בחנויות המזון היו גבוהות באופן חריג מהרמה החזויה בשבוע הראשון למלחמה, ובהמשך הן פחתו לרמתן הרגילה.
- במרבית הענפים שההוצאה בכרטיסי אשראי ירדה בהם בחדות עם פרוץ המלחמה, חל עד כה - חמישה שבועות מאז פרצה המלחמה - תיקון חלקי של הירידה, פרט להוצאה בענף התיירות (טיסות, מלונות והשכרת רכב).
- הירידה בהוצאה במהלך חמשת השבועות מאז פרצה מלחמת חרבות ברזל נמוכה בהשוואה לסגר הקורונה הראשון דומה לזו שהיתה בסגר השני.

עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" ירדו בחדות הוצאות הצרכנים בכרטיסי אשראי בישראל (איור 1).¹ בשבוע הראשון למלחמה הייתה ההוצאה הכוללת בכרטיסי אשראי נמוכה בכ-11% בהשוואה לרמה החזויה על פי המגמה. ירידה זו שיקפה הוצאה גבוהה מהרגיל ברשתות המזון, וירידה בהוצאה על מוצרים ושירותים אחרים (איור 2): ההוצאה ברשתות המזון זינקה לכ-130% מהרמה החזויה על פי המגמה - תוצאת החשש הראשוני של הציבור ממחסור במוצרים, וקריאת פיקוד העורף (שהובהרה בהמשך) לאגור מזון ל-72 שעות. לעומת זאת, סגירת מערכת החינוך ומרכזי המסחר הובילו לירידה בביקוש לצריכה בסעיפים אחרים. זו התבטאה בכך שההוצאה על שירותי חינוך ופנאי צנחה בכ-60%, ההוצאה על מוצרי תעשייה (בגדים, ציוד ספורט וצעצועים, ריהוט פנים, מוצרי חשמל ועוד) ובמסעדות הייתה נמוכה בכמעט 40% בהשוואה לרמה החזויה, ההוצאה על דלק, תחבורה ודואר צנחה בכ-20% וההוצאה על שירותי תיירות (טיסות, מלונות והשכרת רכב) הייתה נמוכה בכ-15%. בתום שלושה שבועות מפרוץ המלחמה, ההוצאה הגבוהה על מזון ירדה ושבה לרמתה הרגילה לעונה, אך בענפים אחרים היא הוסיפה להיות נמוכה, כך שההוצאה הכוללת הגיעה לשפל של כ-20% מתחת לרמתה הרגילה. בשבוע-שבועיים האחרונים אנו רואים התאוששות מסוימת במרבית התחומים שנפגעו באופן ניכר (מלבד הוצאות על טיסות, מלונות והשכרת רכב), כך שחלה התאוששות מסוימת גם בהוצאה הכוללת לרמה הנמוכה בכ-9% בהשוואה לזמנים רגילים.

ההוצאה בכרטיסי אשראי משמשת אינדיקטור בזמן אמת לרמת הפעילות של עסקים וצרכנים. התרחבות השימוש בכרטיסי אשראי כאמצעי תשלום במהלך השנים מגדילה את הזיקה בין ההוצאה בכרטיסי אשראי לסך ההוצאה לצריכה פרטית.² עובדה זו מצטרפת לכך שנתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי הם נתונים מנהליים איכותיים בתדירות יומית. נתונים כאלה מאפשרים להפחית את מידת אי הוודאות בה מתקבלות החלטות מדיניות כלכלית, ולשימוש בהם חשיבות יתרה בעת משבר - כאשר גובר אי הוודאות. רבים מהנתונים הנחוצים לקבלת החלטות מדיניות כלכליות אינם קיימים בזמן אמת, ולעיתים הפיגור בהם הוא של שבועות עד חודשים ספורים. בנק ישראל קולט מחברת שב"א את נתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי. הכנת הנתונים בבנק ישראל לשימוש לצורך קביעת מדיניות כוללת את סידור הנתונים, ניכוי ייחודי למרכיב העונתיות היומי (וכן התוך-חודשי

¹ נתונים יומיים של הרכישות בכרטיסי אשראי מדווחים לבנק ישראל על ידי חברת שב"א על בסיס יומי. נתונים אלה מסכמים את הסליקה של הרכישות בכרטיסי אשראי של ישראלים וזרים בישראל, כולל כרטיסי אשראי עסקיים. כל הנתונים מנוכי העונתיות במסמך זה מוצגים כממוצעים נעים של 7 ימים.

² ראו בהקשר זה: בנק ישראל (2021) "סקירת מערך התשלומים והסליקה 2018–2020". על פי הערכתנו ההוצאה בכרטיסי אשראי מהווה כ-70% מסך ההוצאה לצריכה פרטית בישראל. נתוני ההוצאה לצריכה פרטית מתקבלים מהחשבונאות הלאומית בפיגור של כרבעון.

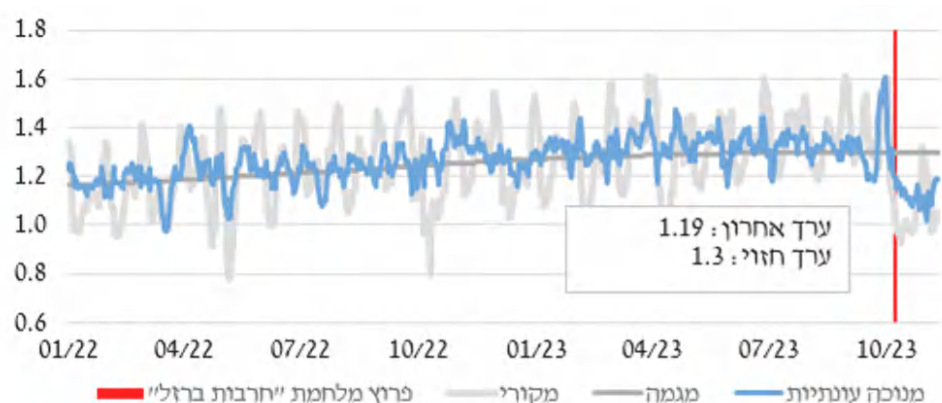
³ מאיור 1 עולה שבשבוע שקדם למלחמה ההוצאות בכרטיסי אשראי היו גבוהות במיוחד, למרות שנוכחה ההשפעה של החג (העונתית). עובדה זו מלמדת שגם נתונים מנוכי עונתיות עשויים להתאפיין בתנודתיות גבוהה ברמה היומית והשבועית, וזו אינה ניתנת תמיד להסבר כלכלי. על כן בניתוח אנו משווים את רמת ההוצאה למגמה או לממוצע בחודש הקודם (ולא ביום הקודם) ונמנעים מהסקת מסקנות לגבי קפיצות המתרחשות בימים בודדים.

והחודשי), חישוב מגמה ומיצוע שבועי. תהליכים אלה פותחו בבנק ונועדו להפחית תנודות חריגות בנתוני ההוצאה השוטפת, כך שהערכת רמתה בפועל ביחס לצפוי על פי נתוני העבר תהיה מיטבית.³ כפי שמוצג באיור 1, הסדרה מנוכת העונתיות אכן מתאפיינת בתנודתיות נמוכה מזו של הסדרה המקורית.

השימוש בנתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי מאפשר גם להעריך את רמת הפעילות במלחמת "חרבות ברזל" בהשוואה לעבר, למשל לתקופת הקורונה. איורים 3.א' ו-ב' מראים את סך ההוצאה בכרטיסי אשראי בתקופת הקורונה ובעת הנוכחית. שני האיורים מציגים תקופה של 12 חודשים ומכילים כך שהחודש הראשון בכל תקופה מציין את רמת הבסיס (ה-100%). רמת ההוצאה היחסית בכרטיסי אשראי בתום חודש ללחימת "חרבות ברזל" דומה לזו ששררה בסגר הקורונה השני (חגי תשרי בשנת 2020), וגבוהה בהרבה מרמת ההוצאה בתקופת סגר הקורונה הראשון. השוואה זו מטייבת את האומדנים לפגיעה הכלכלית כתוצאה מהמלחמה ואת היכולת לקבוע מדיניות על בסיסם.

איור 1: מדד לסך ההוצאה בכרטיסי אשראי

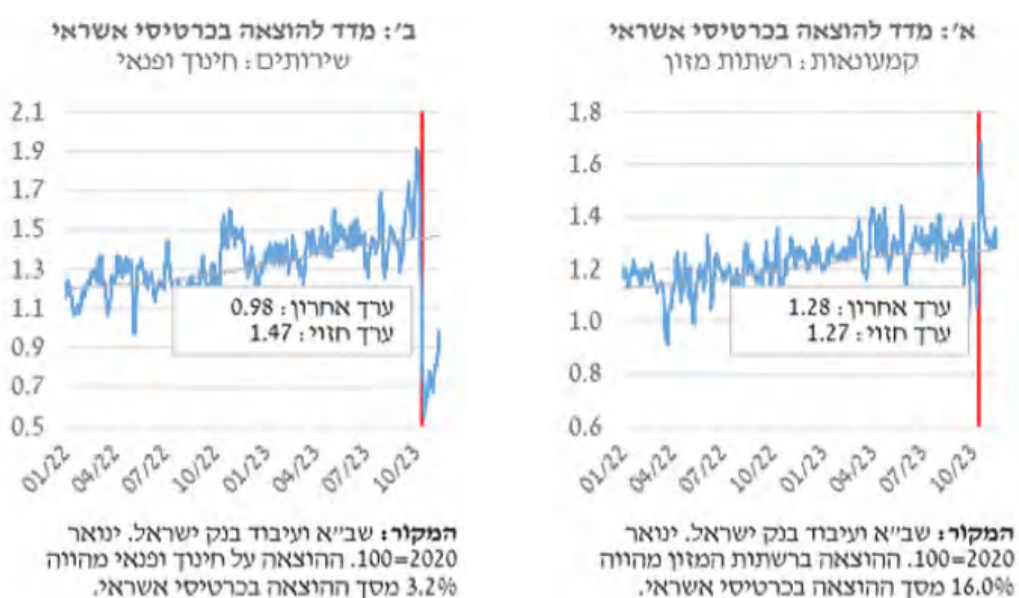
נתונים לתקופה 1.1.22-11.11.23

המקור: שב"א ועיבוד בנק ישראל. ינואר 2020=100. מוצגים באיור ממוצעים נעים של 7 ימים. המגמה מבוססת על נתוני ינואר 2016 עד 14 בספטמבר 2023.

איור 2: ההוצאה בכרטיסי אשראי בענפים נבחרים

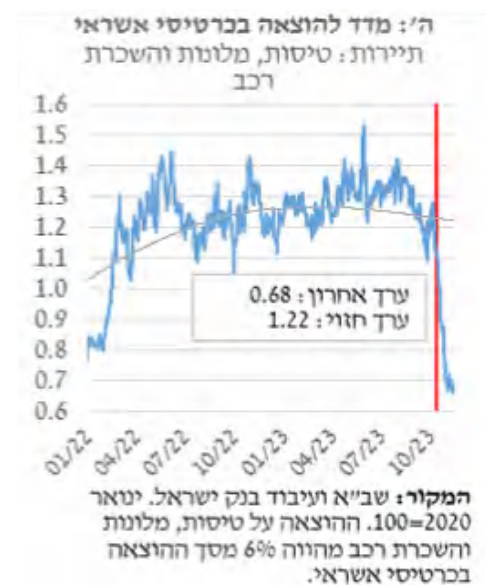
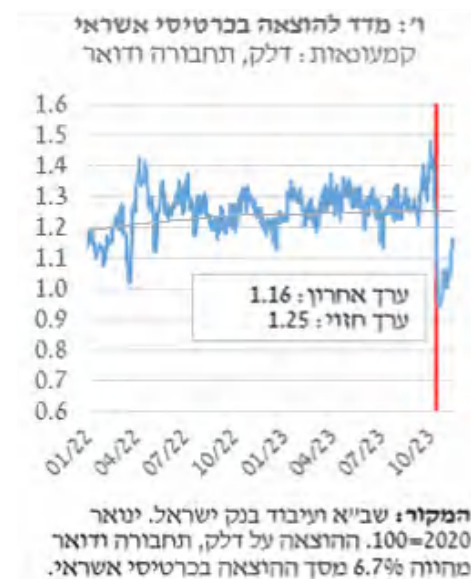
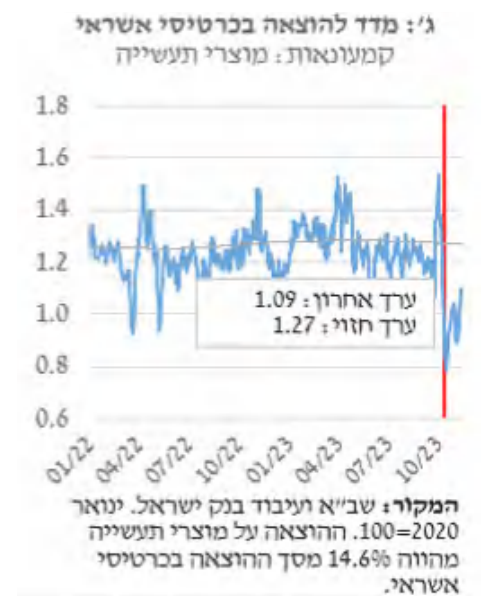
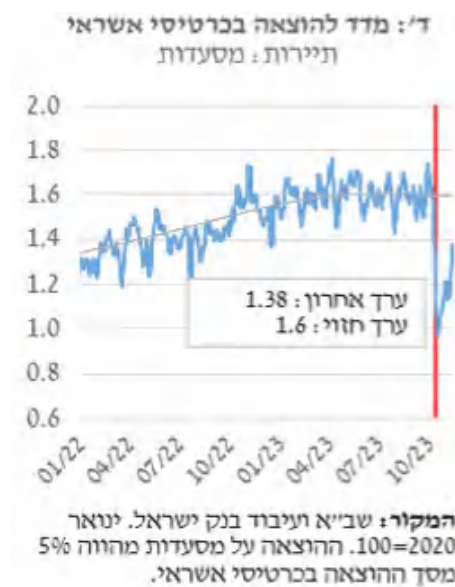
ינואר 2022 עד 11.11.2023, ממוצעים שבועיים של נתונים מנוכי עונתיות, ומגמה

המקור: שב"א ועיבוד בנק ישראל. ינואר 2020=100. ההוצאה על חינוך ופנאי מהווה 3.2% מסך ההוצאה בכרטיסי אשראי.

המקור: שב"א ועיבוד בנק ישראל. ינואר 2020=100. ההוצאה ברשתות המזון מהווה 16.0% מסך ההוצאה בכרטיסי אשראי.

— מגמה — מנוכה עונתיות — פרוץ מלחמת "חרבות ברזל"

— מגמה — מנוכה עונתיות — פרוץ מלחמת "חברות ברזל"

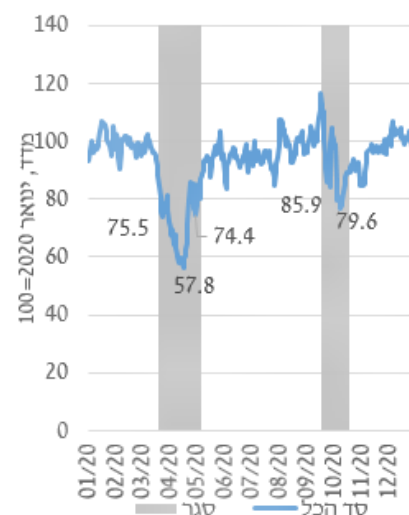
איור 3: השוואת ההוצאה בכרטיסי אשראי בתקופת הקורונה ובתקופת "חרבות ברזל"

א': ההוצאה בכרטיסי אשראי

בתקופת הקורונה

ינואר-דצמבר 2020,

100=ינואר 2020

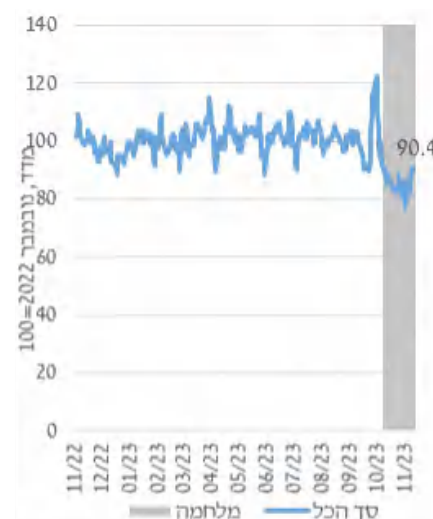
איור 3: השוואת ההוצאה בכרטיסי אשראי בתקופת הקורונה ובתקופת "חרבות ברזל"

ב': ההוצאה בכרטיסי אשראי

ב"חרבות ברזל"

נובמבר '22-נובמבר '23,

100=נובמבר 2022

המקור: שב"א ועיבודי בנק ישראל. ממוצעים נעים של 7 ימים לנתונים מנוכי עונתיות.

התייחסות לסוגיות פיסקליות והתאמות בתקציב 2023 בגין מלחמת "חרבות ברזל"

15.11.2023

לאור התפתחות מצב הלחימה, והשלכות הכלכליות המהותיות שנלוות למצב זה, עורכת חטיבת המחקר בבנק ישראל מעקב הדוק אחר האירועים השונים ומגבשת תמונת מצב והמלצות מדיניות, תוך קיום קשר מקצועי שוטף עם משרדי הממשלה הרלוונטיים.

ד"ר עדי ברנדר, מנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל: "תמונת המצב הביטחונית מחייבת אחריות רבה בניהול מדיניות התקציב של הממשלה כדי לבסס את אמון השווקים, הבוחנים את ההתפתחויות במשק ובכללם התקציב. על כן יש לאזן בין ההכרח להקצות תקציבים גדולים להתמודדות עם המצב הביטחוני לבין ההכרח לשדר אחריות פיסקאלית. אמצעי חשוב להבטיח איזון זה הוא שינוי מתחייב בסדרי העדיפויות בתקציב, תוך הימנעות מהוצאות מתוכננות שאינן הכרחיות."

מצורפים עיקרי התובנות הפיסקליות העדכניות, והמלצות למדיניות בנוגע להתאמות בתקציב 2023.

רקע:

- **ישראל נכנסה למלחמה במצב פיסקלי איתן:** יחס החוב לתוצר ירד במהרה לאחר הקורונה מ-71 ל-60 אחוזי תוצר, בזכות הצמיחה הגבוהה וגידול מהיר בהכנסות המדינה.
- **התקציב שאושר בתחילת שנת 2023 איפשר את המשך הפחתת יחס החוב הציבורי לתוצר.** הגורמים שהובילו לעליה המהירה של המסים התפוגגו במהלך 2023 והובילו להתכווצות ההכנסות ביחס לתוצר לרמה דומה לזו ששררה ערב משבר הקורונה. מנגד, מסגרת התקציב השמרנית שאושרה בתחילת 2023 הייתה נמוכה במונחי תוצר ביחס להוצאות ערב הקורונה, כך שהגרעון התקציבי בשנים 2023-2024 היה צפוי להסתכם בשיעור נמוך של פחות מ-2 אחוזי תוצר. גם הסכמי השכר הרב-שנתיים המתונים שנחתמו במגזר הציבורי תרמו לעמידות הפיסקלית.
- **למלחמה שנפתחה במתקפה הרצחנית של החמאס ב-7 לאוקטובר יש היבט פיסקלי לא מבוטל.** היא כבר הובילה לגידול משמעותי בהוצאות הביטחון, והיא מצריכה סיוע לתושבים המפונים ולמשפחות הנפגעים והנעדרים, עיבוי של מערכי החירום וההצלה, וחיזוק של מערך השירותים הציבוריים על מנת לתת מענה לכלל האוכלוסייה. במקביל, ההכנסות ממסים צפויות לקטון בשל ההשפעות השליליות של המלחמה על הפעילות הכלכלית. **בנוסף לפעילות הישירה של הממשלה נדרש סיוע למגזר העסקי,** שיתמוך ביכולת של עסקים - בעיקר עסקים קטנים ובינוניים שהיקף פעילותם נפגע - לעמוד בהוצאות, לצלוח את התקופה הנוכחית ולחזור לפעול במהירות כשהנסיבות הביטחוניות יאפשרו זאת. נדרש גם סיוע לעובדים שמעסיקהם צמצמו את פעילותם, וזה ניתן באמצעות הגמשת מנגנון החל"ת ותנאי הזכאות לדמי אבטלה.
- **המשק נבחן על ידי השווקים לא רק בהסתכלות לטווח הקצר, אלא גם לטווח הבינוני והארוך.** ההשלכות הפיסקליות של המלחמה צפויות ללוות אותנו גם בטווח הבינוני. מצד אחד, הוצאות הלחימה וחיידוש המלאים של הצבא יסתיימו, וההוצאות האזרחיות ידעכו בהדרגה עם התאוששות המשק וסיום השיקום המאסיבי של היישובים שנהרסו וסיוע החירום לתושביהם. מצד שני, סביר מאוד שהוצאות הממשלה יגדלו בשל עלייה פרמנגטית בהוצאות הביטחון וגידול בתשלומי הריבית עקב העלייה ברמת החוב הציבורי והתייקרותו. הוצאות אלו צפויות להיות קטנות בהרבה מהעלויות הנוכחיות של הלחימה אך, כאמור, הן יימשכו לאורך זמן.

ההתאמות לתקציב 2023 והמלצות מדיניות:

1. **לצד הצורך לתת מענה תקציבי לצרכים שיצרה המלחמה, גם בעתות חירום יש חשיבות רבה לשמירה על מסגרת פיסקלית אחראית.** מאז פרוץ המלחמה עלתה פרמיית הסיכון של ישראל, שבאה לידי ביטוי בעליית מרווח התשואות לעומת אגרות חוב אמריקאיות מקבילות ובעליית מחירי ה-CDS. השווקים הפיננסיים בישראל מאופיינים בתקופה הנוכחית

בתנודתיות רבה ושלוש חברות הדירוג הודיעו על בחינה של האפשרות להוריד את דירוג האשראי של ישראל. בנוסף, ההסתברות להתרחבות המלחמה אינה זניחה, והתרחבות כזאת תפגע עוד יותר בפעילות ותדרוש משאבים תקציביים נוספים.

2. כדי לממן את עלויות המלחמה הצפויות בשנה זו, שר האוצר הודיע כי בכוונתו להביא לאישור הממשלה הגדלה של תקציב המדינה לשנת 2023 בכ-31 מיליארדי ש"ח: 22 מיליארד למשרד הביטחון ועוד 9 מיליארדי ש"ח להוצאות אזרחיות. התוספת המתוכננת להוצאות האזרחיות משקפת הרחבה תקציבית של 13 מיליארדי ש"ח, כמענה לצרכי התמודדות המשק עם המלחמה, לצד צמצום הוצאות אחרות בסך 4 מיליארדי ש"ח. מתוך הסכום של 4 מיליארדי ש"ח, כ-0.6 מיליארד הם ממקורות שלא פורטו ושלא ברור אם הם אכן זמינים.

3. חשוב לזכור כי העלות הפיסקלית הכוללת של המלחמה בשנת 2023 אינה מסתכמת רק ב-35 מיליארדי ש"ח שצוינו לעיל (22 מיליארד לביטחון ו-13 מיליארד בהוצאות אזרחיות) ובנוסף לה יש לממשלה הוצאות שימומו מקרן הפיצויים. אלו כוללות פיצויים על נזק ישיר לרכוש, נזק עקיף לעסקים במרחק של עד 40 ק"מ מרצועת עזה, ליישובי רמת הגולן וליישובי קו העימות בצפון, ואת מענקי ההמשכיות העסקית לעסקים בשאר הארץ. עלות כל אלו מוערכת בכ-15 מיליארדי ש"ח כבר בשנת 2023, סכום נמוך במקצת מסך יתרת קרן הפיצויים ערב המלחמה. מכיוון שהקרן צפויה להיות מנוצלת כמעט במלואה כבר על בסיס ההתחייבויות הקיימות, הרי שכלל שיידרשו הוצאות נוספות מסוג זה בהמשך השנה או בשנת 2024, הממשלה תצטרך לממן אותן מתקציבה. יתר על כן, מכיוון שמדובר בקרן רישומית בלבד, על הממשלה לגייס חוב גם כנגד ההוצאות הנרשמות כנגד הקרן.

4. היקף הקיצוץ התקציבי המוצע כרגע, 4 מיליארדי ש"ח, אינו גדול וכנזה תרומתו לחיזוק האמינות במחויבות הממשלה להתאמה פיסקלית בגין עלויות המלחמה מוגבלת. ככל שהממשלה מעריכה שזהו הקיצוץ המירבי שאפשרי בשלב זה של השנה, חשוב שהיא תחליט כבר בעת אישור התוספת לתקציב 2023, גם על ביטול חלק מההוצאות המתוכננות לשנת 2024, למרות שהתוכנית היא שעיקר הדיון על תקציב 2024 יידחה מעט; בחינה של סעיפי התקציב מצביעה על הפחתות אפשריות בהיקף של כ-8 עד 10 מיליארדי ש"ח ב-2024. יתר על כן, מכיוון שחלק ניכר מהתשלומים ב-2023 בגין ההסכמים הקואליציוניים יקשה מאוד על קיצוצים באותם סעיפים בשנת 2024, וגם בהמשך, רצוי שהממשלה תכריז על עצירה של הוצאות אלה כבר בתקציב הנוכחי.

5. יש חשיבות רבה לכך שהממשלה תבלום כבר עתה הוצאות חדשות שאופיין מתמשך בהקשר ההסתכלות לטווח הבינוני-ארוך. כאמור, לחלק ניכר מהסכומים שנכללו בהסכמים הקואליציוניים יש אופי מתמשך: אלו תשלומים שלאחר שיאושרו יהיה קשה מאוד לבטלם בשנים הבאות. בעוד שגודלם של סכומים אלה ביחס לסך הוצאות המלחמה אינו גדול, היקפם ביחס לגידול הפרמננטי הצפוי בהוצאות הממשלה הוא משמעותי הרבה יותר ולכן הפחתתם תתרום לעמידות הפיסקלית ארוכת הטווח.

◀ סט צעדים לקידום שוק התשלומים ומענה לצרכי השוק בעת מלחמת חרבות ברזל

19.11.2023

טרם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", פעל בנק ישראל במספר מישורים שנועדו לחזק את היציבות והיעילות של המשק בתחום התשלומים, בהיבטי שימוש באמצעי תשלום מרחוק, אבטחת מידע והמשכיות עסקית והגברת התחרות בשוק, גם ע"י גידול מספר השחקנים הפיננסיים במשק אשר פעילותם הפיננסית מתחילה בתחום התשלומים. עם פרוץ המלחמה מטרות אלה הפכו לחשובות אף יותר שכן הפעילות הרציפה של מערכות התשלומים היא חיונית להמשך תפקודו של המשק. מתחילת המלחמה, מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, שמובילה תחום זה בבנק ישראל, עובדת במתכונת חירום ומקיימת הערכות מצב עם הגורמים השונים בשוק בתדירות גבוהה. המחלקה הקימה פורומים ייעודיים למצב החירום לצרכי שיתוף, פיקוח וגיבוש פתרונות בתרחישים שונים, ובמקביל ממשיכה לקדם את פעילותה הסדירה.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "שוק התשלומים עבר כברת דרך גדולה מאוד בשנים האחרונות, ופיתוחו הינו יעד אסטרטגי שלנו בבנק ישראל. מגוון הצעדים שיצאו עתה הם נדבך נוסף בתוכנית פיתוח השוק שגיבשנו בבנק וקידום החדשנות והתחרות בו. המשך העשייה החשובה של מחלקת מערכות תשלומים וסליקה גם בעת הזאת, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות לנוכח המלחמה והצרכים שעולים מהשוק, חשובה מאוד לתמיכה במשק הישראלי."

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, עודד סלומי: "למצב החרום הביטחוני בו שרויה מדינת ישראל השפעה רבה על התנהגות הצרכנים והעסקים בתחום התשלומים. אנו פועלים לאפשר לצרכנים ולעסקים, להשתמש באמצעי תשלום מרחוק באופן רציף, ללא צורך בהגעה פיזית לביצוע העסקה, ולוודא שמערכות התשלומים ממשיכות לעבוד ולספק את מלוא השירותים בזמינות גבוהה, עם ההגנות הנדרשות. הצעדים שאנו מובילים משפיעים על כלל הגופים שמשתתפים במערכות התשלומים השונות, בתוך הבנק ומחוצה לו. לצד זאת, אנו ממשיכים לנקוט כל העת בצעדים שסייעו לקדם את התחרות במגזר הפיננסי."

להלן ריכוז הצעדים שמפרסמת היום מחלקת מערכות תשלומים וסליקה על פעילותה השוטפת והייעודית לנוכח המלחמה:

1. העלאת תקרת הפקדת שיק בסלולר מ-50,000 ש"ל ל-100,000 ש"ל. הפקדת שיק בסלולר הוא אחד השירותים הדיגיטליים בהם הציבור ממשיך להשתמש כבשגרה, מרחוק, וללא צורך בהגעה לסניף בנק. הגדלת תקרת שיק סכום ההפקדה בסלולר מאפשרת לציבור להפקיד שיקים בסכומים גבוהים אלה, מכל מקום בו זמינה רשת סלולרית או חיבור אינטרנטי. לפי הערכת בנק ישראל, בטווח סכומים אלה מדובר בכ-1.65 מיליון שיקים בשנה, או ממוצע של כ-137,000 שיקים בחודש, שהציבור יוכל להפקיד ללא שינוע פיזי במרחב הפתוח בתקופת המלחמה ולאחר-מכן. צעד זה תורם להמשך הפעילות העסקית במשק, להגברת המהירות והנוחות התפעולית בתהליך הפקדת שיקים אלה, ולהפחתת עלויות.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/b19-11-23>

2. הרחבת הסטנדרטים לאבטחת מידע, הגנות סייבר, והמשכיות עסקית שיחולו על כל השחקנים בתחום כרטיסי חיוב, ליישום תוך שנה, וקריאה ליישום מידי ככל האפשר על-מנת לחזק את היציבות הפיננסית בתקופת המלחמה. סטנדרטים אלו יחולו על כל השחקנים שפועלים בשוק כרטיסי החיוב בישראל, גם על שחקנים טכנולוגיים לא מפוקחים אשר הפכו בשנים האחרונות למשמעותיים בתהליך ביצוע עסקה בכרטיס חיוב. הסטנדרטים מתווספים לסטנדרטים ודרישות שחלים זה מכבר על שחקנים מסורתיים בתחום. הסטנדרטים גובשו בשיתוף פעולה עם המשק במסגרת ועדת כרטיסי חיוב המנוהלת על-ידי אגף הפיקוח על מערכות תשלומים. עם פרסום המסמך היום, בנק ישראל קורא לכל הגורמים שפועלים בשוק כרטיסי החיוב, לאמץ את הסטנדרטים המפורטים בו, מוקדם ככל האפשר, כדי להבטיח הגנה מרבית על פעילותם של הגופים ועל פעילות כרטיסי החיוב בישראל, במיוחד בימים המורכבים בהם נמצאת המדינה והחשש המוגבר למתקפות סייבר. שחקנים שלא יתאפשר להם להטמיע את הסטנדרטים באופן מהיר, נדרשים בכל מקרה לעשות זאת תוך שנה. סטנדרטים אלו יהיו בהמשך תנאי לפעילות של כל הגורמים בשרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/d19-11-23>

3. הקצאת קודי זיהוי לשלושה שחקנים חוץ-בנקאיים בתחום שירותי תשלום. בנק ישראל מעדכן לראשונה על הקצאת קודי זיהוי לחברות פינטק אשר נמצאות בתהליך של חיבור כמשתתפות במערכות התשלומים בישראל:

- א. חברת **משולם פתרונות תשלום בע"מ**¹, הקוד החדש הינו **35**
- ב. חברת **גלובל רמיט שירותי מטבע בע"מ**², הקוד החדש הינו **47**
- ג. חברת **אטמס מטריקס בע"מ**³, הקוד החדש הינו **86**

¹ GROW BY MESHULAM ידוע גם כ- MESHULAM PAYMENT SOLUTIONS LTD.

² GLOBAL REMIT - CURRENCY SERVICES LTD.

³ A.T.M.S MATRIX LTD

הצעדים שמקדם בנק ישראל לטובת פתיחת גישת שחקנים חוץ-בנקאיים למערכות הליבה של המשק בתחום התשלומים, מאפשרים לחברות פינטק לפעול באופן ישיר ועצמאי יותר, תוך צמצום התלות שלהן בבנקים. הגופים החדשים יגבירו את התחרות, יעזרו לצמצם את הריכוזיות בשוק הפיננסי, יפתחו פתרונות תשלומים מתקדמים וחדשניים, יעלו תהליכים ושירותים עסקיים, יזילו עלויות לטובת ציבור הצרכנים ובתי העסק ויגבירו את תחליפיות השחקנים המסורתיים גם בעת משבר. בנק ישראל מודע כי בתקופת המלחמה הנוכחית, חברות פינטק מסוג זה הרחיבו את שירותיהן בתחום תשלומים חוצי גבולות על מנת לאפשר העברות תרומות לארץ באופן יותר מהיר וזול.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/f19-11-23>

4. פתיחת המשק לסולקים בעלי רישיון זר. בנק ישראל מודיע היום שיאפשר לסולקים בינלאומיים בעלי רישיון שניתן בארה"ב, מדינות האיחוד האירופי או אנגליה, להתחיל בתהליך הצטרפות כמשתתפים במערכת שירותים בכרטיסי חיוב אשר מופעלת על ידי חברת שבא, ללא התחלת פעילות סליקה בפועל, וזאת לפני הגשת בקשה לרישיון שמאפשר מתן שירותי סליקה בישראל. המחלוקה יצאה בצעד זה של פתיחת השוק לגופים בינלאומיים בתחום התשלומים מוקדם יותר מלוחות הזמנים הקבועים בחקיקה הקיימת. פתיחת השוק לסולקים בינלאומיים אלו תגדיל את ההיצע של שירותי תשלום חדשניים, מגוונים ומהירים יותר, ותקדם שירותים פיננסיים נוספים שיתבססו על שירותי התשלום.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/h19-11-23>

5. פרסום העמלות והמשמעויות של הצטרפות כמשתתף במערכת זה"ב, גם לגופים חוץ-בנקאיים. באופן מסורתי, השתתפות במערכת זה"ב, המערכת הקריטית ביותר במגזר הפיננסי בישראל, הייתה שמורה לתאגידים בנקאיים בלבד. אגף מסלקות פרסם תיאור של התנעת תהליך ההצטרפות ע"י גופים חדשים, כולל חוץ-בנקאיים, ואת התנאים והדרישות להצטרפות למערכת זה"ב, לרבות עמלות ההצטרפות והשימוש במערכת. קידום שקיפות ומידע בתחום זה מסייעים בהגברת התחרות במגזר הפיננסי, בגיוון והגדלת מספר השחקנים, אשר מאפשרים תחליפיות של כל אחד מהמשתתפים במערכת, ובכך מסייע גם להגברת היציבות הפיננסית.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/j19-11-23>

6. הודעה על הרחבת קודי הזיהוי במגזר הפיננסי עד סוף 2026, מהלך שיאפשר ליותר גופים לפעול במערכות התשלומים ובמערכות נלוות. קול קורא מתפרסם היום להיוועצות עם המשק לגבי אופן ההרחבה. כיום כל בנק וגוף פיננסי מזדהה במערכות התשלומים ובמערכות נלוות באמצעות קוד בן שתי ספרות, למשל 10, 11, 12 וכו'. בעבר קוד זה היה ידוע כ-"קוד בנק", ולאור התקדמותם של גופים חוץ-בנקאיים, אשר מבקשים להשתתף במערכות התשלומים, בנק ישראל שינה את השם ל-"קוד זיהוי". פורמט קוד הזיהוי בעל שתי ספרות בלבד, מגביל את מספר המשתתפים ל-99. כחלק משורת הצעדים שצוינו לעיל, להגברת היעילות והתחרות במערכות התשלומים, ולצורך עידוד הצטרפותם של גופים נוספים, נדרשת היערכות להרחבת קודי הזיהוי הקיימים היום. ההרחבה תהיה למספר תווים גדול יותר, דבר אשר ייתן מענה לצרכי ההתחברות למערכות התשלומים של גופים נוספים גם בשנים הבאות. בנק ישראל מפרסם היום תאריך יעד ליישום, עד סוף שנת 2026, וקול קורא שבו הציבור וגופים פיננסיים הרלוונטיים מוזמנים להעביר התייחסות ומידע נוסף אודות ההרחבה הצפויה⁴.

קישור להודעה ולקול הקורא:

<https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/l19-11-23>

⁴ הודעה על אופן ההרחבה של קוד הזיהוי תפורסם במהלך שנת 2024.

⁵ קישור להודעה לעיתונות אודות הצעד, באתר בנק ישראל: <https://www.boi.org.il>

7. מגוון מועדוני צרכנות החל לפעול בתשתית קיימת לכרטיסי חיוב. בנק ישראל מודיע היום כי מגוון רחב של מועדוני צרכנות החל לממש צעד שנקט⁵ הבנק המרכזי בשנה שעברה, המאפשר לספקי הטכנולוגיה של המועדונים לתת ללקוחותיהם לממש הטבות בבתי עסק בפריסה רחבה דרך אותה תשתית שמאפשרת עסקאות בכרטיסי חיוב. צעד זה פתח מסלול טכנולוגי ועסקי אשר הניב סדרה של הטבות ללקוחות, כולל הטבות משמעותיות בחנויות ורשתות, מגדיל הכנסות בבתי עסק והופך עסקים קטנים לתחרותיים יותר מול רשתות גדולות. מדובר באבן דרך בה מספר רב של גורמים עסקיים מסייעים לציבור להתמודד עם האתגרים הכלכליים הנובעים במיוחד מתקופה מורכבת זו.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/n19-11-23>

מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל תמשיך בפיקוח ובניטור מערכות התשלומים בישראל, ובהתוויית מדיניות משתנה בימים אלו בהתאם למצב, על-מנת להבטיח המשך יציבות של מערכות התשלומים ומשתתפיהן ולצד אלו תמשיך לקדם צעדי מדיניות תומכי חדשנות ותחרות במערכת.

◀ צעד נוסף להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה - בנק ישראל מאפשר לנותני אשראי חוץ בנקאיים מפוקחים לבצע מולו עסקאות ריפו

21.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "אחת מהמשימות המרכזיות של המדיניות שאנו מובילים היא לעודד את זרימת האשראי במשק, בדגש על העסקים הקטנים והזעירים. הצעד הנוכחי מצטרף למגוון צעדי מדיניות שנקט בנק ישראל מתחילת המלחמה, שנועדו לסייע למשק להתמודד עם השלכות המשבר ולצלוח אותו. בד בבד, הצעד הנוכחי מאפשר לשחקנים נוספים בשוק האשראי, חוץ בנקאיים, נגישות לעסקאות ריפו עם בנק ישראל, ובכך מעודד תחרות ומחזק את יכולתם להעמיד אשראי אטרקטיבי ללקוחות ע"י הוזלת מקורות המימון שלהם."

מפרוץ המלחמה פעל בנק ישראל במספר צעדים שנועדו להקל ולסייע כלכלית בימים מורכבים אלו, תוך מיפוי הצרכים השונים העולים מהשטח. בנסיבות מיוחדות אלו, מכריז היום בנק ישראל על **הרחבת הצעדים להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים, כך שיכללו גם את גופי האשראי החוץ בנקאיים המפוקחים**. מטרת הצעד לסייע באפיק נוסף לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה לצלוח תקופה זו, ולאפשר להם לקבל אשראי בתנאי ריבית משופרים, על אף הסיכון הגלום במתן אשראי לעסקים אלו בעת הזו, על מנת לצמצם את הפגיעה במגזר זה ולסייע להתאוששותו.

ככלי נוסף ומשלים לתכנית המוניטרית להקלת האשראי לעסקים קטנים וזעירים באמצעות המערכת הבנקאית¹, יציע בנק ישראל **עסקאות ריפו² לגופי האשראי החוץ בנקאיים המפוקחים** על ידי בנק ישראל (חברות כרטיסי האשראי) או על ידי רשות שוק ההון³. היקף התכנית לגופים אלו יעמוד על עד 1 מיליארד ש"ח.

עסקאות הריפו תבוצענה גם באפיק זה אך ורק בכפוף להעמדת אשראי מיום 21 בנובמבר 2023 ועד סוף חודש ינואר 2024 לעסקים קטנים וזעירים שפדיונם נפגע בשיעור של לפחות 25 אחוזים⁴, ובתנאי שממוצע הריבית על האשראי שניתן לא יעלה על ריבית הפריים ובהתאם לדיווח שיועבר לשם כך לבנק ישראל.

¹ שפורסמה ב-6 בנובמבר 2023

² במסגרת עסקת ריפו בעל נייר ערך (לרוב אג"ח) מוכר אותו לצד אחר בעסקה, תוך התחייבות לחזור ולרכוש אותו שוב בתאריך ובמחיר הנקבעים מראש. כך למעשה מקבל בעל נייר הערך מימון לתקופה קצובה, כאשר נייר הערך משמש כבטוחה

³ גופים אשר קיבלו רישיון מאת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון לעיסוק במתן אשראי מורחב כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), תשע"ו-2016

⁴ הפגיעה בפדיון ("מחזור העסקאות" בהתאם לדוחות מע"מ) היא של לפחות 25% או יותר באחד מהחודשים הקלנדריים אוקטובר, נובמבר או דצמבר 2023

במסגרת עסקאות הריפו בנק ישראל יקבל מהגופים בטוחות סחירות: אג"ח ממשלתיות, מק"מ ואג"ח תאגידיות בקריטריונים מסוימים. הריבית במסגרת העסקה תהיה ריבית משתנה בשיעור של ריבית בנק ישראל פחות 1.5 נקודות אחוז. העסקאות תבוצענה לטווח של 6 חודשים בשני מסלולים אפשריים: "מסלול א" - עבור אשראי שניתן לעסקים קטנים וזעירים לטווח שבין חצי שנה לשנתיים ו"מסלול ב" - עבור אשראי, כאמור, שניתן מעל לשנתיים. במסלול א' בנק ישראל יאפשר שלוש תקופות נוספות של 6 חודשים כל אחת ובמסלול ב' - חמש תקופות נוספות של 6 חודשים כל אחת, באותם התנאים. הכלי החדש יחל לפעול בשבוע הראשון של חודש דצמבר 2023. הפרטים המלאים מפורסמים בהסכם הרלוונטי המצורף להודעה זו.

בנוסף, בנק ישראל **מרחיב את התנאים** לתכנית המוניטרית להקלת האשראי לעסקים קטנים וזעירים באמצעות מערכת הבנקאות שפורסמה ב-6 בנובמבר 2023 ובמסגרת זו, בנק ישראל יעמיד מסלול נוסף להלוואות מוניטריות לטווח של 3 שנים, בכפוף להעמדת אשראי לטווח של מעל לשנתיים לעסקים קטנים וזעירים, שנפגעו כתוצאה מהמלחמה, בכפוף ליתר תנאי התוכנית. היקף התכנית הכולל הינו ללא שינוי ויעמוד על עד 10 מיליארדי ש"ח. הפרטים המלאים יפורסמו למערכת בחוזר נפרד.

[לצפייה במסמך התקשרות של נותני אשראי חוץ בנקאיים מפוקחים בעסקאות מכר חוזר עם בנק ישראל](#)

הפיקוח על הבנקים מפרסם את היקף דחיות תשלומים במהלך מלחמת חרבות ברזל

22.11.2023

המפקח על הבנקים, דניאל חחיאשילי: "מאז פרסום מתווה הדחיות ראינו עניין רב בקרב הלקוחות וניכר כי הצעד מסייע לאלו שצריכים זאת לצלוח תקופה מאתגרת זו. לשמחתי המערכת הבנקאית הרחיבה חלק מתנאי המתווה ללקוחותיה, ונכון שתמשיך לבחון כיצד להוסיף לסייע. חשוב להדגיש לציבור את משמעות דחיות תשלומי ההלוואות ושלווים יעשו זאת רק במידה ואכן זקוקים לכך."

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום נתונים על היקף דחיות התשלומים שבוצעו במהלך שלושת השבועות הראשונים למלחמת "חרבות ברזל", לאחר עבודת ניתוח וטיוב של הנתונים שהתקבלו לאוקטובר. נתוני הדחיות יפורסמו מידי חודש¹ והמידע המפורסם לציבור בנושא יורחב בהתאם להתפתחויות.

במהלך חודש אוקטובר:

- נדחו כ-117 אלף הלוואות במערכת הבנקאית, מרביתן למשקי בית (משכנתאות ואשראי צרכני).
- סך התשלומים שנדחו עומד על כ-2.7 מיליארדי ש"ח, מרביתם במגזר העסקי.
- יתרת ההלוואות בגינה בוצעה דחיה עומדת על כ-36 מיליארדי ש"ח.

מנתונים ראשוניים שהתקבלו במהלך חודש נובמבר עולה, כי כשליש מההלוואות שנדחו ממועד כניסת מתווה בנק ישראל לתוקף, משתייכות לאוכלוסיית ה"מעגל ראשון" שנפגעה באופן ישיר מנזקי המלחמה², כאשר עיקר הדחיות במעגל הראשון הן במשכנתאות ובאשראי צרכני.

¹ הדיווח הראשוני הצריך עבודת איסוף, טיוב וניתוח. הדיווחים הבאים צפויים להתפרסם בסמוך לתום החודש, כשבוע אחריו.

² אוכלוסייה שמתגוררת או בעלת עסק שנמצא בטווח של עד 30 ק"מ מרצועת עזה; אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם מדינתי רשמי נכון לתאריך 7.11.23 והמתגוררת באחד הישובים המופיעים באתר בנק ישראל; אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8; ואוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים.

מאז פרוץ המלחמה, הבנקים וחברות כרטיסי האשראי נקטו בצעדי סיוע ללקוחותיהם, בין השאר בנושא דחיית תשלומי הלוואות. בנוסף, פעל הפיקוח על הבנקים כדי לגבש מתווה רוחבי להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית ולעסקים, שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. המתווה פורסם בתאריך 15.10.2023 ומאז הורחב גם לתושבי יישובי הצפון. תנאיו המלאים והמפורטים נמצאים [באתר בנק ישראל](#).

פירוט הנתונים:

התפלגות תקופת הדחיה (עד 3 חודשים, 3-6 חודשים, מעל 6 חודשים), באחוזים

לקבלת מידע נוסף על המתווים, לרבות שאלות ותשובות נפוצות, ומידע על צעדים הנוספים שנקטו לטובת הלקוחות ניתן להיכנס לדף המידע לחירום [שבאתר בנק ישראל](#).

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*

◀ התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, נובמבר 2023

27.11.2023

תמצית

מסמך זה מציג את התחזית המקרו-כלכלית שחטיבת המחקר בבנק ישראל גיבשה בנובמבר 2023¹ בנוגע למשתני המקרו העיקריים – התוצר, האינפלציה והריבית. תחזית זו גובשה בעיצומה של מלחמת "חרבות ברזל" שפרצה ב-7 לאוקטובר 2023 עם התקיפה האכזרית של ארגוני הטרור מעזה ומהווה עדכון, שלא מן המניין, לתחזית שפורסמה באוקטובר, עם תחילת המלחמה. כחלק מעדכון זה, שינינו את הנחות העבודה ביחס למשך המלחמה. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תימשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת, לעומת ההנחה בתחזית אוקטובר שההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, אנו מניחים כי חלק הארי של המלחמה יהיה בחזית מול עזה. התחזית כוללת הערכה לגבי העלויות הכלכליות והפיסקאליות של המלחמה על בסיס הנתונים הקיימים עד עתה. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה ולגבי החלטות הממשלה בנוגע לתקציב המדינה.

על פי התחזית, התוצר צפוי לצמוח בשיעור של 2% בשנת 2023 ובשנת 2024 (בהשוואה לצמיחה של 2.3% ב-2023 ו-2.8% ב-2024, כפי שהערכנו בתחזית הקודמת מאוקטובר). שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים (המסתיימים ברבעון הרביעי של שנת 2024) צפוי להיות 2.4% וברבעון הרביעי של 2024 הריבית צפויה לעמוד על 3.75/4.00%.

התחזית

התחזית המקרו-כלכלית שעורכת חטיבת המחקר של בנק ישראל מתבססת על מספר מודלים, על מקורות מידע שונים ועל הערכות שיפוטיות. בתהליך זה יש תפקיד מרכזי למודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) שפותח בחטיבת המחקר – מודל מבני שמבוסס על יסודות מיקרו-כלכליים.² המודל מספק מסגרת לניתוח הכוחות המשפיעים על הכלכלה ומאפשר לגבש את המידע מהמקורות השונים לכדי תחזית מקרו-כלכלית למשתנים ריאליים ונומינליים, המתאפיינת בעקביות פנימית ובסיפור כלכלי.

לצורך גיבוש אומדנים להשפעות הכלכליות של המלחמה הושם דגש מיוחד על ניתוח נתונים מהירים המעידים על היקפי הפגיעה עד כה בתוצר ענפי המשק ובשימושים, וכן על ניתוח של אירועים ביטחוניים מן העבר. בנוסף לשימוש במודל ה-DSGE, הניתוח הסתייע בהערכות ברמה הענפית בנוגע להיקף הפגיעה בצד ההיצע הנובעת, בין היתר, מהמחסור בעובדים במהלך תקופת הלחימה והמגבלות הביטחוניות על הפעילות. בצד הביקוש, נותחו הנתונים שהצטברו עד כה לצורך הערכת הפגיעה בשימושים השונים. התוצאות שהתקבלו גובשו לכדי תחזית מלאה למקורות והשימושים באמצעות ניתוח החומרה היחסית של מגבלות הביקוש וההיצע ברכיבי הפעילות השונים.

א. הסביבה העולמית

הערכותינו לגבי ההתפתחויות בסביבה העולמית מתבססות בעיקרן על התחזיות שמגבשים מוסדות בין-לאומיים ובתי השקעות זרים. ההנחות המרכזיות לגבי הסביבה העולמית נותרו ללא שינוי משמעותי ביחס לתחזית שפורסמה באוקטובר, מלבד ירידה במחיר הנפט. בהתאם, אנו מניחים כי הצמיחה במשקים המפותחים תהיה 1.3% בשנת 2023 ו-0.8% בשנת 2024 (בהשוואה ל-1.2% ו-0.8% בתחזית אוקטובר). אשר לסחר העולמי, אנו מניחים כי הוא יצמח ב-0.9% ו-3.5% בשנים 2023 ו-2024,

¹ התחזית הוצגה לוועדה המוניתרית ב-26/11/2023, לקראת החלטת הריבית שהתקבלה ב-27/11/2023.

² הסבר על התחזיות המקרו-כלכליות שחטיבת המחקר מגבשת, וכן סקירה של המודלים שהן מושתתות עליהם, מופיעים בדוח האינפלציה 31 (לרבעון השני של 2010), סעיף 3.3. נייר העבודה על מודל ה-DSGE זמין באתר האינטרנט של בנק ישראל. כותרתו: MOISE: A DSGE Model for the Israeli Economy, Discussion Paper No. 2012.06.

בהתאמה (בדומה לתחזית אוקטובר). התחזיות לאינפלציה במשקים המפותחים עודכנו ובהתאם אנו מעריכים כי האינפלציה במדינות אלו תסתכם ב-3.4% בשנת 2023 (בדומה לתחזית אוקטובר) וב-2.3% בשנת 2024 (2.4% באוקטובר). התחזיות של בתי ההשקעות לריבית הממוצעת במדינות המפותחות עודכנו מעט כלפי מטה ובהתאם אנו מניחים כי הריבית הממוצעת במשקים אלו תעמוד על 4.8% בסוף 2023 (4.9% באוקטובר) ו-3.9% בסוף 2024 (בדומה לתחזית אוקטובר). מחירה של חבית נפט מסוג "ברנט" ירד לרמה של כ-81\$ (לעומת 90\$ בעת עריכת התחזית הקודמת באוקטובר).

ב. הפעילות הריאלית בישראל

התוצר צפוי לצמוח ב-2% בשנים 2023 ו-2024 (לוח 1).

התחזית בלוח 1 מבוססת על ההנחה שההשפעה הישירה של המלחמה על המשק תהיה בשיאה ברבעון הרביעי של 2023 ותימשך אל תוך 2024 בעצימות פוחתת. בהתאם לכך, אנו מעריכים כי המלחמה תגרע, בממוצע עד סוף 2024, כ-3 אחוזי תוצר.³ הפגיעה בתוצר נובעת הן מפגיעה בצד ההיצע והן מפגיעה בצד הביקוש. בצד ההיצע, גיוס המילואים הנרחב וההשבתה החלקית של מוסדות החינוך, בעיקר בחודשיים הראשונים של המלחמה, צפויים להתבטא בירידה בהיצע העבודה בכל ענפי המשק. בענף הבנייה יש פגיעה משמעותית במיוחד בהיצע העבודה בשל הגבלות על כניסת עובדים מיהודה ושומרון והפסקה מוחלטת של העסקת עובדים מעזה; אלו צפויים להמשיך ולהשפיע גם בשנת 2024. בענף החקלאות יש פגיעה חריפה בשל עזיבתם של עובדים זרים. נוסף על הירידה בהיצע העבודה, באזורי הלחימה ובאזורים מאוימים נפגע כושר הייצור בשל פגיעה בהון הפיזי וביכולת לעבוד. בצד הביקוש, סנטימנט צרכני שלילי צפוי לפגוע בביקוש לצריכה. גם הביקוש ליצוא שירותי התיירות צפוי להיפגע, כאשר הניסיון מאירועים ביטחוניים קודמים מלמד שפגיעה זו צפויה להיות ממושכת. מנגד, בענף הבנייה צפויה בטווח התחזית עלייה בביקוש בעקבות הצורך בשיקום מבנים. לאור התפתחויות אלו, אנו מעריכים כי שיעור האבטלה הרחב⁴ בגילי העבודה העיקריים שעלה ברבעון הרביעי של 2023, יישאר ברמה גבוהה גם ב-2024.

בהשוואה לתחזית אוקטובר, עדכנו את אומדן הצמיחה לשנת 2023 כלפי מטה, בעיקר לאור ניתוח נתונים שהתקבלו מאז ומעידים על פגיעה משמעותית משהערכנו בצריכה הפרטית ובכושר הייצור בענף הבנייה. אשר ל-2024, עדכון התחזית כלפי מטה משקף בעיקר את עדכון הנחות העבודה לגבי התמשכות ההשפעה הישירה של הלחימה לתוך 2024.

³ ממוצע הפגיעה ברמת התוצר בכל רבעון בהשוואה לתחזית שהייתה נגזרת ממצב המשק ערב המלחמה.
⁴ שיעור האבטלה הרחב כולל, נוסף על הבלתי מועסקים, גם את מי שנעדרו זמנית מעבודתם מסיבות כלכליות (כולל עובדים בחל"ת).

לוח 1
תחזית חטיבת המחקר ל-2023–2024
(שיעורי השינוי באחוזים¹, אלא אם צוין אחרת)

	2024	2023	2022	
השינוי מתחזית	התחזית	השינוי מתחזית	האומדן	בפועל
אוקטובר	ל-2024	אוקטובר	ל-2023	
תוצר מקומי גולמי	2.0	-0.3	2.0	6.5
צריכה פרטית	2.0	-1.0	-0.5	7.7
השקעה בנכסים קבועים (ללא אנויות ומטוסים)	1.0	-2.0	2.0	11.0
צריכה ציבורית (ללא יבוא ביטחוני)	1.5	6.0	8.5	1.4
יצוא (ללא יהלומים והזנק)	1.5	1.5	1.0	9.6
יבוא אזרחי (ללא יהלומים, אנויות ומטוסים)	1.0	3.0	-3.0	12.7
שיעור האבטלה הרחב – ממוצע שנתי (גילאי 25-64) ²	4.5	-	4.3	3.6
שיעור התעסוקה המותאם – ממוצע שנתי (גילאי 25-64) ²	77.6	-	78.1	78.3
גירעון הממשלה (אחוזי תוצר)	5.0	1.4	3.7	-0.6
יחס חוב לתוצר	66	1.0	63	60.5
אינפלציה ³	2.4	0.0	3.5	5.1

¹ בתחזית לרכיבי החשבונאות הלאומית, שיעור השינוי מעוגל לחצי נקודת אחוז.
² בהתאם להגדרה של הלמ"ס, שיעור האבטלה הרחב כולל את המובטלים בהגדרתם הרגילה (מי שלא עבדו, רצו לעבוד, היו פנויים לעבודה, וחיפשו עבודה) ואת המועסקים שנעדרים זמנית מעבודתם מסיבות כלכליות (כולל עובדים בחל"ת). בהתאם, שיעור התעסוקה המותאם אינו כולל את הנעדרים זמנית מסיבות כלכליות.
³ הממוצע של מדד המחירים לצרכן ברבעון האחרון בשנה לעומת הממוצע ברבעון האחרון בשנה הקודמת.

ג. תקציב המדינה והמדיניות הפיסקלית

יחס החוב לתוצר צפוי לעלות ל-66% בסוף שנת 2024 (לוח 1).

ההערכה לגבי תקציב המדינה לשנת 2024 בעת הנוכחית חשופה עדיין לאי-ודאות ניכרת בנוגע להשפעת המלחמה ולהחלטות הממשלה לגבי ההתמודדות עם הצרכים הביטחוניים והאזרחיים הנובעים ממנה. אי-הוודאות קשורה בעיקר לשלושה גורמים: 1. היקף הגידול בהוצאות הביטחון, חלוקתן בין הוצאות מקומיות ויבוא ביטחוני, ומידת הכיסוי שלהן באמצעות סיוע מממשלת ארצות הברית; 2. החלטות הממשלה בנוגע לסיוע לתושבים באזורי הלחימה, לנפגעים ולניצולים באזור העוטף, ולעסקים ולציבור בשאר הארץ. זאת לצד אי הבהירות ביחס להיקף ההתאמות עליהן תחליט הממשלה כדי לקזז חלק מגידול זה בהוצאות באמצעות הפחתת הוצאות אחרות או העלאת מסים, ולגבי התאמות אפשריות אחרות בתקציב 2024;⁵ 3. עוצמת הפגיעה בהכנסות ממסים בשל השפעות המלחמה על המשק, וקצב התאוששותו. מעבר לכך קיימת גם אי-ודאות מסוימת לגבי מועדי התשלום וצורת הרישום של חלק מההוצאות, שתשפיע על חלוקת השפעת המלחמה בין תקציבי השנים 2023 ו-2024. בבניית התחזית אנו מעריכים כי הפגיעה בפעילות המשקית תוביל לירידה חדה בהכנסות ממסים כבר ברבעון הרביעי של 2023 ותימשך גם בשנת 2024. אנו מעריכים כי חלק ניכר מהגידול בהוצאות הביטחון וההוצאות האזרחיות הישירות יתבצע כבר בשנת 2023, מה שידרוש הגדלה של מסגרת התקציב הקיימת בסכום של כ-26 מיליארדי ₪. כהנחת עבודה אנו מעריכים כי בשנת 2024 תגיש הממשלה תקציב חדש שיכלול הרחבה של המסגרת הקיימת בסכום של כ-46 מיליארדי ₪.

⁵ מכיוון שטרם התקבלו החלטות על ההתאמות בתקציב 2024, איננו כוללים אומדנים להתאמות אלה בתחזית.

הגידול הנדרש בתקציב יהיה תלוי בהיקף הסיוע הביטחוני מממשלת ארצות הברית שיוענק לישראל במהלך 2024, בהחלטות הממשלה על תוכניות השיקום, ובשינויים שיוכנסו בהוצאות האזרחיות האחרות.⁶ כל אלו צפויים להתבטא בגידול בגרעון בתקציב הממשלה שיסתכם ב-3.7% תוצר וב-5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. מעבר לכך קיימות הוצאות נוספות של הממשלה בשיעור של כ-1% תוצר, שירשמו על חשבון קרן הפיצויים בעיקר בשנת 2023 ולא יכללו בגירעון התקציבי.⁷ לאור זאת, החוב צפוי לגדול ולעמוד על כ-66% תוצר בסוף 2024.

לוח 2: ההשפעה הפיסקאלית הצפויה של מלחמת "חרבות ברזל" (מיליארדי ₪)

סה"כ 2025-2023	
107	הוצאות הביטחון ברוטו ¹
22	פיצויים על נזקים ישירים + עקיפים
25	הוצאות אזרחיות אחרות
8	תשלומי הריבית על החוב הממשלתי
163	תוספת ההוצאות ברוטו
35	אובדן ההכנסות ממסים ²
198	סה"כ השפעת המלחמה ברוטו

¹ כולל הוצאות שממומנות באמצעות מענק הסיוע מממשלת ארה"ב ולפני הפחתת הוצאות אחרות בתקציב הביטחון.
² לרבות מסים (ללא מע"מ יבוא ביטחוני), דמי ביטוח לאומי ומס בריאות.

לוח 3: השפעות המלחמה על תקציב המדינה (אחוזי תוצר)

2024	2023	2022
28.6	27.3	26.0
ההוצאה התקציבית		
1.7	0.9	
מזה: גידול תקציב הביטחון		
0.7	0.7	
גידול תקציבי המשרדים האזרחיים והריבית על החוב הציבורי		
0.0	-0.2	
השינוי בהוצאות אזרחיות אחרות (הנחת עבודה)		
23.6	23.6	26.6
ההכנסות בתקציב		
5.0	3.7	-0.6
הגרעון/עודף (+/-) בתקציב		
0.2	0.8	
גידול ההוצאות החוץ תקציביות		
66	63	60
החוב הציבורי ברוטו		

⁶ גידול הוצאות הביטחון ב-2023-2024 והוצאות השיקום האזרחיות ב-2024 מייצגים רק חלק מהעלויות הכוללות שיפרסו גם על פני 2025.
⁷ פיצויים בגין נזקים ישירים ועקיפים לאזרחים לא נחשבים להוצאות בתקציב המדינה, אלא כהוצאה חוץ-תקציבית מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים התשכ"א - 1961. משום שהקרן רישומית בלבד, עלויות אלו אינן מגדילות את הגרעון התקציבי, אך הממשלה כן נדרשת לממן אותן באמצעות גיוס חוב. מאז פרסום התחזית הקודמת אישרה הממשלה תוכנית המשכיות עסקית בחודשים אוקטובר-נובמבר, עם אפשרות הארכה לדצמבר 2023. תוכנית זו נותנת מענקים לעסקים בכל הארץ בהתאם לשיעור הפגיעה בפדיון, הוצאות השכר והתשומות הקבועות שלהם. בנוסף, הממשלה הרחיבה את מספר היישובים שהעסקים בהם זכאים לפיצוי מלא על נזקים עקיפים. כל אלה הגדילו את סכום הפיצויים הכולל מעבר ליתרת קרן הפיצויים שעמדה על 17.7 מיליארדי ₪ ערב המלחמה. אנו מניחים כי כל תשלום מעבר ליתרה יוממן במסגרת תקציב המדינה.

ד. האינפלציה והריבית

שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון הרביעי של 2024 צפוי לעמוד על 2.4%. תחזית האינפלציה ל-2024 עודכנה כלפי מטה בהשוואה לתחזית הקודמת מאוקטובר. זאת בשל עדכון הנחות העבודה להתארכות של השפעות המלחמה לתוך 2024, המבטאת פגיעה משמעותית יותר בביקוש לצריכה, וכן בשל הייסוף של השקל והירידה במחירי הנפט שהתרחשו מאז פורסמה התחזית באוקטובר.

התמתנות האינפלציה בטווח התחזית נובעת בעיקרה מהפגיעה בסנטימנט הצרכני ובביקוש לצריכה. הכוחות להתמתנות האינפלציה צפויים להיות מקוזזים בחלקם, בעיקר בטווח הקצר, בשל הפרעות לצד ההיצע כתוצאה מהמלחמה הפועלות לייקור מוצרים ושירותים. מגבלות אלו כוללת פגיעה בהיצע העבודה על רקע גיוס המילואים וסגירה חלקית של מוסדות החינוך, וכן פגיעה ביכולת הייצור והפרעות בשרשראות האספקה.

הריבית צפויה לעמוד על 3.75%/4.00% ברבעון הרביעי של 2024 (לוח 4). רמת הריבית בתקופת התחזית תסייע לייצוב השווקים הפיננסיים ולתמיכה בביקושים המקומיים.

החזאים הפרטיים ² (טווח התחזית)	שוק ההון ¹	חטיבת המחקר של בנק ישראל	
2.4 (2.1—2.8)	2.6	2.4	האינפלציה ³
3.65 (3.0—4.0)	3.3	3.75/4.00	הריבית ⁴

¹ ציפיות האינפלציה מנוכחות עונתיות (נכון לנתוני ה-23/11/2023).
² התחזיות שפורסמו לאחר פרסום מדד המחירים לצרכן לחודש אוקטובר 2023.
³ חטיבת המחקר – בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון הרביעי של 2024.
⁴ חטיבת המחקר – הריבית הממוצעת ברבעון הרביעי של 2024. הציפיות משוק ההון מבוססות על שוק התלבור (נכון לנתוני ה-24/11/2023).

המקור: בנק ישראל.

מלוח 4 עולה כי תחזית החטיבה לאינפלציה בשנה הקרובה גבוהה מעט מהתחזית הנגזרת משוק ההון ומממוצע תחזיות החזאים. תחזית החטיבה לריבית גבוהה בהשוואה לתחזיות משני המקורות.

ה. הסיכונים העיקריים לתחזית

התחזית הבסיסית שהצגנו אומדת את השפעת המלחמה בהנחה שעיקרה יהיה בחזית אחת מול ארגוני הטרור בעזה והשלכותיה יימשכו אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. לשינוי במשך, בהיקף ובעצימות המלחמה תהיה כמובן השפעה מהותית על ההתפתחויות הכלכליות בפועל. בתחום הפיסקלי, הסיכונים נובעים מאי ודאות ביחס להיקף ומימון הוצאות הממשלה. ככל שהממשלה תחליט להגדיל יותר את ההוצאות ו\או להימנע מצמצום הוצאות אחרות, כך הגירעון והחוב צפויים לגדול יותר בהתאם. לאלו, צפויות להיות השלכות גם על הריבית והאינפלציה.

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

27.11.2023

שלום לכולם,

אנו נמצאים בעיצומו של השבוע השמיני למלחמת 'חרבות ברזל'. מעבר לנושאי הביטחון, למלחמה יש השלכות כלכליות משמעותיות, המשפיעות הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. אנו בבנק ישראל ובוועדה המוניטרית פועלים במגוון כלים העומדים לרשותנו כדי לסייע למשק ולציבור בישראל לצלוח תקופה זו ולהגיע לעמדת הזינוק המיטבית ביום שאחרי. כמובן, שמידת אי הוודאות הכלכלית קשורה בימים אלו לתחום הביטחוני ולאופן בו תתפתח המלחמה בחזית. לאור אלו ובהתאם למידע שהתווסף מאז ההחלטה הקודמת, חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה.

אני רוצה לחזור ולהדגיש שהכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מלא מעט תקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהרה. מנועי הצמיחה של המשק, יודעים להסתגל למצבים שונים. ביניהם כמובן גם החדשנות והטכנולוגיה, בהם אנו מובילים ברמה העולמית.

אנו מקיימים בבנק הערכות מצב אודות השפעת המלחמה על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים. אנו מזהים את הפגיעה הכלכלית המשמעותית שספג המשק בשבועות הראשונים למלחמה ואת העלויות המשמעותיות לתקציב המדינה הנגזרות מכך. אך יש גם מקום להכיר כי במספר תחומים המשק מציג גם יכולות של הסתגלות למצב שנכפה עלינו. אנו רואים זאת במיוחד בחזרה לעבודה בענפים רבים, בתמהיל והיקף הרכישות של הציבור, ובחזרה של פעילות המסחר. המשך קיום שגרה מקסימלית בעורף, ברקע המלחמה בחזית, הוא חיוני מאוד לכלכלה. מרכיב מרכזי לכך הוא החזרה לתפקוד של מערכת החינוך. מעבר לחשיבותה הבסיסית בהקניית החינוך, פעילותה מאפשרת גם לשאר המשק לתפקד טוב יותר.

ההשלכות הפיסקליות של המלחמה צפויות ללוות אותנו גם בטווח הבינוני. חשוב שהממשלה תנווט את מדיניותה בראייה זו. לצד הצורך לתת מענה תקציבי לצרכים שיצרה המלחמה, גם בעתות חירום יש חשיבות רבה לשמירה על מסגרת פיסקלית אחראית. המשק נבחן על ידי השווקים לא רק בהסתכלות לטווח הקצר, אלא גם לטווח הבינוני והארוך. לכן חשוב שהממשלה תבליט את עתה הוצאות חדשות שאופיין מתמשך לטווח הבינוני-ארוך. מצד אחד, הוצאות הלחימה וחידוש המלאים של הצבא יסתיימו. גם ההוצאות האזרחיות ידעכו בהדרגה עם התאוששות המשק וסיום השיקום המאסיבי של היישובים שנפגעו. מצד שני, סביר מאוד שהוצאות הממשלה יגדלו בשל עלייה פרמנטית בהוצאות הביטחון וגידול בתשלומי הריבית עקב העלייה ברמת החוב הציבורי והתייקרותו. הוצאות אלו צפויות להיות קטנות בהרבה מהעלויות הנוכחיות של הלחימה אך, כאמור, הן משמעותיות היות ויימשכו לאורך זמן. לכן, חשוב לקבל בהקדם החלטות לגבי התאמות של התקציב שיתמכו בהפחתה מתמשכת של יחס החוב לתוצר מהרמה אליה יעלה בתום המלחמה. הפחתה כזאת היא חשובה כדי לשמר את אמינות המדיניות הפיסקלית בעיני השווקים, וכדי להיערך למשברים נוספים שעלולים לפגוש את מדינת ישראל בשנים הבאות.

אעבור כעת להתייחס להחלטתנו היום. דיוני הוועדה המוניטרית שהתקיימו ביומיים האחרונים התמקדו באופן טבעי בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניטרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה הוועדה להותיר את הריבית על כנה.

חשוב להבין - למרות ירידה מסויימת בפרמיית הסיכון, היא עדיין שווה ברמה גבוהה. זאת, על רקע אי-הוודאות הגדולה סביב התפתחות המלחמה. האינפלציה עודנה מעל טווח היעד. למרות שציפיות האינפלציה מעוגנות, השפעות המלחמה על תהליכי האינפלציה טרם התבהרו. אלו יהיו תלויות בחומרה היחסית של מגבלות היצע ובירידה בביקושים. כפי שהודענו בהחלטת הריבית - מדיניות הוועדה המוניטרית מתמקדת בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, לצד יציבות המחירים ותמיכה בפעילות הכלכלית. תוואי הריבית יקבע בהתאם להתפתחות המלחמה ואי הוודאות הנגזרת מכך. ככל שהיציבות בשווקים הפיננסיים תתבסס וסביבת האינפלציה תוסיף להתמתן אל עבר טווח היעד, המדיניות המוניטרית תוכל להתמקד יותר בתמיכה בפעילות הכלכלית.

עם פרוץ המלחמה נקטנו במספר צעדים שמטרתם להבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים. תכניות אלו הצליחו לייצר עד כה יציבות בשוק המט"ח ובשווקים הפיננסיים. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים ערב המלחמה, מאפשרת לנו מרחב פעולה לשמירה על היציבות במשק, תוך הפחתת אי הוודאות בעת הזו.

כמו כן, בהסכמה עם המערכת הבנקאית, הרחבנו את מתווה הסיוע ללקוחות גם לתושבי הצפון. אזכיר, שהמתווים שגובשו מאפשרים לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ולאנשי המילואים לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות ולהיות זכאים להטבות נוספות. בנוסף לאלה, מאז החלטת המדיניות המוניטרית הקודמת נקטנו בבנק במספר צעדי מדיניות במטרה לתמוך באספקת אשראי סדירה לעסקים קטנים. במסגרת זו, החלטנו להפעיל תכניות להעמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של עד 11 מיליארדי ש"ח, דרך המערכת הבנקאית ודרך גופים חוץ בנקאיים.

אעבור עתה להרחיב על נתונים כלכליים נוספים, תחילה האינפלציה. החזרת האינפלציה ליעדה היא מטרה מרכזית, גם בעת הזו. נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. האינפלציה בישראל מצויה מזה זמן מעל הגבול העליון של היעד, אך על-פי התחזיות היא צפויה להתמתן בחודשים הבאים ולשוב במחצית הראשונה של 2024 לתחום היעד, שכזכור עומד על אחד עד שלושה אחוזים. אנו רואים בנתונים האחרונים ירידה באינפלציית המוצרים שאינם סחירים, המורכבים בעיקר מסעיף הדיור וענפי השירותים. מאידך אינפלציית הסחירים היא אמנם נמוכה יותר אך תנודתית יותר. הייסוף המשמעותי שחל לאחרונה, אם יתבסס, יפחית את לחצי האינפלציה ויסייע להתכנסותה ליעד. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד והוועדה המוניטרית מעריכה כי המדיניות המוניטרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה ומדד מחירי הדירות יורד, כשלצד אלו אנו רואים גם את הקשיים המתגלים בענף. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים פלשתינאים, ובמידה מסוימת גם עקב עזיבה של עובדים זרים. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות הגבילה את פעילות חברות הביצוע. הממשלה פועלת להבאת עובדים זרים נוספים בהקדם. חשוב שהיא תמשיך לפעול גם למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לנקוט בפעולות הדרושות כדי לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שציניתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

באשר למצב הפעילות הכלכלית. שוק העבודה ערב המלחמה היה הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. בעקבות המלחמה, זינק שיעור האבטלה הרחבה, שכולל מועסקים הנעדרים מסיבות כלכליות. זאת, לצד ירידה במספר המשרות הפנויות לרמות שהכרנו ערב משבר הקורונה. מאידך, אנו רואים גם את יכולת ההסתגלות של המשק למצב. למשל כפי שמשקף בירידת שיעור העובדים המועסקים במקומות עבודה שבהם התעסוקה מינימלית, מ-20% בגל הראשון של הסקר המיוחד שבוצע באוקטובר ל-11% בגל השני שבוצע לפני כשבוע. כמו-כן, הצריכה באמצעות כרטיסי אשראי שחוותה ירידה משמעותית בשבועות הראשונים למלחמה, מתאוששת. בנוסף, בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל הראו לאחרונה סימני התאוששות, כמו גם מרווחי האג"ח והתשואות.

נושאים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תמשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. זאת, לעומת ההנחה שעמדה בבסיס תחזית אוקטובר כי ההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, התחזית מניחה כי חלק הארי של המלחמה יהיה בחזית אחת מול עזה. ישנם ענפים בהם מגבלת היצע היא הרלוונטית, כגון מחסור בעובדים ונגישות בענפי הבינוי והחקלאות. ישנם ענפים אחרים בהם הגורם הדומיננטי הוא ירידה בביקושים. התחזית של החטיבה מתכללת מגבלות ענפיות אלו ואת ההתפתחויות לגביהן על פני זמן. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה עדכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה ומעריכה שהתוצר יצמח ב-2% בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024. על-פי התחזית שיעור האבטלה הרחבה צפוי לעמוד על 4.5% בממוצע בשנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לעמוד בממוצע רבעון רביעי של 2024 על 2.4%.

התחזית מעריכה כי העלויות התקציביות של המלחמה, הוצאות פלוס אובדן הכנסות, צפויות להסתכם בכ-10 אחוזי תוצר. יחס החוב לתוצר, אחד המדדים הפיסקליים המשמעותיים ביותר, צפוי עפ"י התחזית לעמוד בסוף שנת 2024 על כ-66%.

זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידנו כעת כאשר צפויות למשק הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה, בין אם לביטחון ובין אם לתמיכה וסיוע לעסקים ולמשקי הבית שנפגעו. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. תקציב 2024 המחודש צפוי להיבנות רק בחודשים הראשונים של 2024. לאור זאת חשוב שכבר עתה הממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות החלטות ממשיות לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות. רצוי שהצמצום יהיה בהתאמות שלהן השפעה פרמננטית, ושתרומתן לצמיחת המשק נמוכה יותר. כך, אלו יהוו מקורות להתמודדות עם הגידול הצפוי בתקציב הביטחון גם בשנים שלאחר המלחמה ועם כך שיחס החוב לתוצר עלול להמשיך ולעלות ללא התאמות אלו.

לקראת סיום, אין ספק שתקופה מאתגרת עוברת עלינו. אנו בבנק ישראל נמשיך לסייע לכלכלה הישראלית לצלוח את האתגרים השונים שעוד צפויים לנו. כפי שידעה כלכלת ישראל להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהירה, אני סמוך ובטוח שלמשק הישראלי יש את כל המרכיבים הנחוצים לחזור לפוטנציאל הצמיחה האדיר הגלום בו.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניתרית רוצים לחזק את ידי החיילות והחיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של כל החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

תודה רבה

◀ דברי נגיד בנק ישראל בכנס אונליין למשקיעים בנושא "הכלכלה והשווקים הפיננסיים בישראל: ניווט תוך כדי מלחמה"

30.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בכנס אונליין שנערך ביוזמת אגוד קרנות הגידור והבורסה לני"ע בת"א למשקיעים בשוק ההון בעולם.

נושא הרצאתו: "Israel's Economic Strength & Navigating its Dynamics During Wartime"

בדבריו התייחס הנגיד למורכבת שבניהול המדיניות הכלכלית בזמני אי-ודאות, ולדרך בה החוסן הכלכלי של ישראל ערב המלחמה מסייע למשק להתמודד עם ההשלכות מהמלחמה ואלו הצפויות ממנה.

כמו כן, סקר הנגיד את מגוון הפעולות בהן נקט בנק ישראל בכדי לעזור למשק להתמודד בצורה המיטבית עם המלחמה ובכדי לסייע למשקי הבית ולעסקים לצלוח את התקופה:

מתוך דברי הנגיד, פרופ' אמיר ירון:

" הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה, והיא מושתתת על יסודות כלכליים חסונים ובריאים. ידענו להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהרה. נקטנו שורה של צעדים, מהירים ונחוצים, אשר נועדו, בין היתר, לייצב את השווקים ולסייע לעסקים ולמשקי הבית להתמודד עם המשבר. התגובה המהירה של בנק ישראל לאירועים נבעה, בין היתר, מהניסיון אותו צברנו בהתמודדות עם משברים בשנים האחרונות. נמשיך לעקוב מקרוב אחר המצב בשווקים ונקבל החלטות על צעדים נוספים ככל שנידרש לכך".

ציטוט אנגלית:

Even during wartime, the Israeli economy is robust and stable, and that it is based on strong and healthy" economic foundations. We have known how to recover from difficult periods in the past and rapidly return to prosperity. We took a series of determined steps that were intended, among other things, to stable the markets and to help businesses & households deal with the crisis. The Bank's functioning at this time relies on the vast experience that we have gained in recent years in managing policy during crisis and under uncertainty. We will continue to closely monitor the state of the markets and will make decisions on further "measures as necessary

[לצפייה בדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה במצגת שליוותה את דברי הנגיד](#)

◀ המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשוילי, נשא דברים בכנס אונליין בנושא "המערכת הבנקאית: בעת מלחמה וביום שאחרי"

04.12.2023

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשוילי, נשא דברים בכנס של מכון ספרא לבנקאות ותיווך פיננסי בפקולטה לניהול ע"ש קולר באוניברסיטת תל אביב, בנושא "המערכת הבנקאית בעת מלחמה וביום שאחרי".

בדבריו הציג המפקח על הבנקים את הצעדים השונים בהם נקט הפיקוח על הבנקים במלחמת "חרבות ברזל", וכן את היערכות הפיקוח והמערכת הבנקאית במבט צופה פני עתיד.

בין היתר, הציג המפקח נתונים עדכניים על דחיית התשלומים שבוצעו בעקבות מתווה הסיוע של בנק ישראל להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית ולעסקים, שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. מהנתונים עולה כי עד ל-24.11.23 נדחו למעלה מ-240 אלף הלוואות, וסך התשלומים שנדחו עומד על 4.9 מיליארדי ש"ח, מרביתם במגזר העסקי (שקף 4 במצגת המצורפת).

בסיכום דבריו אמר המפקח על הבנקים, דניאל חחיאשוילי:

"מדינת ישראל נמצאת בעיצומה של המלחמה וחוסר הוודאות עדיין גבוה. עם פרוץ האירועים באותה שבת ארורה, הפיקוח על הבנקים פעל במהירות כדי לשמר את הרציפות התפקודית של המערכת הבנקאית, לוודא כי הסיכונים המידיים מנוהלים וניתן סיוע ראשוני ללקוחות המערכת. איתנותה הפיננסית וחוסנה של המערכת אפשרו את הרחבת צעדי הסיוע לציבור ובראשם את מתווה דחיית התשלומים בהלוואות ובמשכנתאות בדגש על מעגל האוכלוסייה שנפגעה ישירות מהאירועים, וכן את המתווים אליהם נרתמו כלל הגופים במערכת הבנקאית. אנו בפיקוח ממשיכים לעקוב אחר ההתפתחויות והשפעות המלחמה, תוך מיקוד בניטור ובניהול הסיכונים וביכולתה של המערכת הבנקאית להמשיך לספק סיוע לציבור ולתמוך במשק ובשיקום שיבוא אחרי המלחמה."

[לצפייה בדברי המפקח המלאים](#)

[למצגת אותה הציג המפקח](#)

נגיד בנק ישראל פרופ' אמיר ירון ומזכ"ל ה-OECD מר מתיאס קורמן, נועדו בתל אביב

05.12.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון ומזכ"ל ה-OECD מר מתיאס קורמן, נפגשו אמש (ב') בתל אביב. בפגישה דנו בסוגיות הכלכליות עקב מלחמת "חרבות ברזל".

הנגיד התייחס בדבריו לחוזקות הכלכלה הישראלית ולפעולות והמדיניות אותה בנק ישראל נוקט במהלך תקופה מורכבת זו על מנת לשמור על יציבות מרבית בכלכלה הישראלית לצד אי הוודאות השוררת. בנוסף, דנו השניים על היחסים ההדוקים בין ישראל לארגון ה-OECD ובתובנות הכלכליות במבט צופה פני עתיד.

מצורפת תמונה מהמפגש.

קרדיט: מירי שמעונוביץ.

עיקרי עמדת בנק ישראל כפי שהוצגה בדיון בוועדת הכלכלה בנושא הנגשת מקורות הון לגופים חוץ בנקאיים לשם הרחבת האפשרות למתן הלוואות בעקבות המלחמה

05.12.2023

בדיון שנערך היום בוועדת הכלכלה של הכנסת, שבו דנו, בין היתר, בתכנית המוניטרית שהפעיל בנק ישראל להעמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים ובאופן השתתפות הגופים החוץ בנקאיים בה, הוצגה עמדת בנק ישראל בדיון. מטעם בנק ישראל השתתפו בדיון ד"ר יוסי סעדון, מנהל האגף הפיננסי בחטיבת המחקר ומימי רגב מנהלת יחידת שוק הכספים והנזילות בחטיבת השווקים.

להלן רקע ועקרונות התכנית שהפעיל בנק ישראל לתמיכה באשראי לעסקים קטנים וזעירים בזמן המלחמה כפי שהוסברו בדיון:

בניתוח שערך בנק ישראל זוהתה ירידה ביתרת האשראי לסגמנט העסקים הקטנים והזעירים. על רקע תוצאות הניתוח ובמטרה לתמוך בפעילות הסדירה של שוק האשראי ובפרט לעסקים קטנים וזעירים ולהגביר את הוודאות הפיננסית עבורם החליטה הוועדה המוניטרית לנקוט בצעד ממוקד של הלוואות מוניטריות מוזלות. במסגרת הצעד שננקט, ספק האשראי – בנקאי או חוץ-בנקאי, מעמיד בטוחה מקובלת לבנק ישראל ומקבל ממנו מימון מוזל כנגד העמדת הלוואה מוזלת לעסק קטן או זעיר. הצעד יסייע לעסק להצליח לשמור על שרירותו גם כשהמלחמה תסתיים. לאור העובדה כי מדובר בצעד מדיניות מוניטרית תחום ומוגבל אין כל רלוונטיות לסוגיות המבניות הנוספות ולגופים הנוספים שהוזכרו בדיון.

- לפי נתונים שבידי בנק ישראל, טרם המלחמה העסקים הקטנים שתנאי חיתום האשראי שלהם היו הטובים ביותר קיבלו הלוואות בריבית של פריים פלוס 1.5%.
- בתכנית שבנה בנק ישראל העסק הקטן והזעיר מקבל הלוואה בריבית של פריים בלבד. זוהי ריבית אטרקטיבית עבור עסק קטן וזעיר ושיפור מהותי לעומת תנאי האשראי הנוכחיים.
- מנתונים ראשוניים אנחנו רואים שהמטרה מושגת ושספקי האשראי עושים שימוש בתכנית כדי להעמיד אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים.
- התכנית שבנתה היא נייטרלית, כל הניתן, מבחינת התרומה או הפגיעה שלו בספקי האשראי. ספקי האשראי בתוכנית משמשים כמתווכים פיננסיים שמעמידים אשראי בלבד. נדגיש, כי אין בכוונתנו לתמוך או לסייע לספק אשראי ספציפי בין בנק ובין גוף חוץ בנקאי.
- בפרט, הצעד האמור מוגבל בהיקף הכספי; בזמן; ובתחולה (רק עבור עסקים קטנים וזעירים) ולכן אין לו שום משמעות ארוכת טווח.
- איננו מקבלים את הטענה כי תכנית זו שבנתה לסיוע בזמן המלחמה היא בעלת השפעה כלשהי על מצב התחרות במערכת הפיננסית.
- נדגיש כי בנקים מרכזיים בעולם לא מעמידים הלוואות מוניטריות לגופים חוץ בנקאיים. זוהי המציאות המתקיימת בכלל המדינות המתקדמות.
- ככל שלדעת מי מחברי הוועדה נדרש סיוע לגופים החוץ בנקאיים בתקופה זו, הסוגיה פיסקלית וניתן לתת לה מענה במסגרת מתווה ספציפי כפי שגובש לעסקים אחרים.
- לצד זאת פעל הבנק והפעיל כלי ייחודי שיאפשר לספקי האשראי החוץ בנקאיים לקחת חלק בתכנית זו במסגרת העמדת הבטוחות הנדרשות לבנק המרכזי.
- ניתוח בבנק ישראל שבוצע על סמך נתוני חברות כרטיסי האשראי מעלה כי התכנית מספקת את כל התנאים הנדרשים לחברות אלו לסייע ללקוחותיהם העסקים הקטנים והזעירים ולהעמיד להם הלוואה בעלות של פריים בלבד.
- ברווחים שספקי אשראי שונים יניבו. שונות זו נכונה גם בין הבנקים השונים וגם בין החברות החוץ בנקאיות. מובן כי בקביעת מדיניות רוחבית אין כל אפשרות לתפור חליפה ייחודית עבור כל ספק אשראי בהתאם למאפיינים שלו.
- בנק ישראל והוועדה המוניטרית בוחנים כל העת את הנתונים המתקבלים סביב הפעלת התכנית ויבוצעו התאמות לתכנית ככל שיימצא צורך מהותי וככל שאלו ישרתו ויועילו לעסקים הקטנים שבמוקד התכנית.

דיווח חודשי בדבר התכניות שבנק ישראל מפעיל בשווקים הפיננסיים לאור המלחמה

07.12.2023

להלן עדכון חודשי של היקף התוכניות שהופעלו נכון ל-30/11/2023:

מכירת מט"ח	עסקאות החלף דולר/שקל	עסקאות ריפו עם אג"ח כבטוחה	הודעות בנק ישראל בנושא
9/10/2023 ²	9/10/2023 ¹		היקף פעילות נכון לחודש
מיליארדי דולר	מיליארדי דולר	מילוני ש"ח	
8.2	0.4	95	אוקטובר 2023
0.3	0	0	אוקטובר 2023

¹ ראה באתר הבנק הודעה בדבר התכנית עסקאות swap בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים ב-9 באוקטובר 2023
<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

² ראה באתר הבנק הודעה בדבר התכנית מכירת מט"ח בסכום של עד 30 מיליארדי דולרים ב-9 באוקטובר 2023
<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

בנק ישראל מפעיל מספר תכניות כדי לטפל בקשיי נזילות שפגעו במערכת הפיננסית בעקבות המלחמה, וכדי להבטיח את התפקוד התקין של השווקים הפיננסיים ולתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית.

תכניות שהופעלו עד כה:

- מכירת מט"ח של עד 30 מיליארדי דולרים על מנת למתן את התנודות בשער בשקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים.
- אספקת הנזילות הנדרשת לשוק המטח גם ע"י הפעלת מנגנוני עסקאות swap של הבנק בהיקף של עד 15 מיליארדי דולרים.
- ביצוע עסקות ריפו מול גופים מוסדיים וקרנות נאמנות כנגד בטוחות של אג"ח ממשלתי ו/או קונצרני כבטוחה במטרה לשמור על התפקוד התקין של השווקים
- תכנית מוניתרית להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו מהמלחמה - במסגרת זו, בכפוף לאשראי שניתן לעסקים קטנים וזעירים בהתאם לתנאים שנקבעו:
a. בנק ישראל יעמיד הלוואות מוניתריות לבנקים בהיקף של עד 10 מיליארד ₪.
b. בנק ישראל יאפשר לנותני אשראי חוץ בנקאיים מפוקחים לבצע מולו עסקאות ריפו, בהיקף של עד 1 מיליארד ₪.

◀ המשנה לנגיד, מר אנדרו אביר, נשא דברים בכנס בנושא "מלחמת חרבות ברזל" והשפעותיה על כלכלת ישראל

07.12.2023

המשנה לנגיד, מר אנדרו אביר, נשא היום (ה') דברים בכנס של איגוד לשכות המסחר בתל אביב בהשתתפות שגרירים ונספחים זרים, בנושא "מלחמת חרבות ברזל" והשפעותיה על כלכלת ישראל".

בדבריו הציג המשנה לנגיד את צמיחתה ופעילותה של הכלכלה הישראלית טרם "מלחמת חרבות ברזל" והדגיש את החוסן של כלכלת ישראל לעמוד במשברים וכניסתו למלחמה במצב מאקר-כלכלי טוב שהתאפיין ביחס חוב/תוצר נמוך, יתרות מט"ח גבוהות, עודף בחשבון השוטף, תעסוקה מלאה וענף היי-טק חזק. אביר דן בהשלכותיה של המלחמה על שלל תחומי הכלכלה, ועל האתגרים השונים בתקופה מורכבת זו העומדים בפני המשק. בנוסף, הציג אביר את פעולות המדיניות שבנק ישראל נוקט על מנת לשמור על יציבות השווקים ולסייע למשק הישראלי לצלוח תקופה זו.

[למצגת אותה הציג המשנה לנגיד](#)

◀ בנק ישראל ערך כנס אונליין בנושא הקלות במימון ואפשרויות הפיצוי לעסקים קטנים שנפגעו במלחמת חרבות ברזל, בשיתוף רשות המסים, משרד האוצר ומשרד הכלכלה

10.12.2023

בנק ישראל ערך כנס אונליין ייחודי להסברה לעסקים קטנים על אפשרויות המימון והפיצוי העומדות לרשות העסקים שנפגעו במלחמת חרבות ברזל. את כנס האונליין יזמה מחלקת תקשורת, הסברה וקשרי קהילה בבנק ישראל והוא נערך עם גורמי המקצוע מבנק ישראל ובשיתוף רשות המסים, משרד האוצר ומשרד הכלכלה, המציעים תכניות סיוע לציבור. שיתוף הפעולה נערך במטרה להביא ערך לעסקים הקטנים ולהציג להם את מגוון התכניות הקיימות במקום אחד, באופן נגיש ובלתי אמצעי, ובסופו פאנל המומחים השיבו לשאלות המשתתפים.

נורית פלטר-איתן מנהלת מחלקת תקשורת הסברה וקשרי קהילה בבנק ישראל: "אנו בבנק ישראל רואים חשיבות עצומה להנגיש את המידע והזכויות לכל ציבור בצורה ישירה, נגישה ובלתי אמצעית שתיתן לו ערך. כנס האונליין לעסקים קטנים הוא חלק משורה של צעדים שמקדם בנק ישראל כדי לסייע לאוכלוסיית המושפעת מהמלחמה לצלוח תקופה זו."

איילון בנימין, אחראי תחום הסברה בפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, הסביר על מתווה בנק ישראל להקלה על נטל האשראי והעמלות שאומץ על ידי המערכת הבנקאית וחברות כרטיסי האשראי, לטובת העסקים.

אמיר דהן, מנהל קרן פיצויים ברשות המסים, הסביר על מתווה הפיצויים שאושר בדגש לעסקים קטנים.

שחר בן צבי, הממונה על ערבויות מדינה בחשב הכללי במשרד האוצר, הסבירה על הקרנות להלוואות בערבות מדינה שמציעים לעסקים קטנים ובינוניים.

מימי רגב, מנהלת יחידת שוק, כספים ונזילות בחטיבת השווקים בבנק ישראל, הסבירה על תכנית ההלוואות המוניטריות של בנק ישראל למערכת הבנקאית לטובת העמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים.

נעמי הימין-רייש, מ"מ מנהל הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה, סיפרה על כלי הסיוע שמעמידה הסוכנות לטובת העסקים בעת הזו.

את הכנס הנחתה ורד יפת, מנהלת יחידת קשרי קהילה במחלקת התקשורת בבנק ישראל, ובסוף הכנס נערך פאנל מומחים בו השיבו גורמי המקצוע לשאלות המשתתפים בצ'אט.

בדף הכנס באתר בנק ישראל ניתן למצוא את המצגות שהוצגו בכנס וכן את הקלטת הכנס וקישורים רלוונטיים נוספים:
<https://www.boi.org.il/publications/events/webinar0512>

ניתוח מיוחד של חטיבת המחקר: השפעת מלחמת "חרבות ברזל" על תשומת העבודה בחברה הערבית

10.12.2023

- ממצאים מסקר כוח אדם לחודש אוקטובר 2023 מצביעים על פגיעה ניכרת בתעסוקה בכלל ובחברה הערבית בפרט. **בחודש אוקטובר 2023 שיעור האבטלה בהגדרה הרחבה עמד על 15.6 נקודות אחוז בחברה הערבית לעומת 8.6 בחברה היהודית. מעבר לכך, שיעור המועסקים שנעדרו ממקום העבודה בקרב החברה הערבית בחודש אוקטובר היה גבוה ב 4.5 נקודות אחוז מאשר בחברה היהודית.**
- שיעור הגידול של האבטלה הרחבה בקרב הגברים מהחברה הערבית היה גבוה בהרבה מאשר בקרב הגברים היהודיים (13.6 נקודות אחוז לעומת 4.3 בהתאמה) בעוד שבקרב הנשים לא היו הבדלים ניכרים (5.1 נקודות אחוז בקרב הנשים מהחברה הערבית, 6.3 בחברה היהודית).
- נתוני הירידה החדה בתעסוקה בחברה הערבית מבטאים את העובדה שכשליש מהעובדים הערבים מועסקים בענפים ומשלחי יד החשובים לירידה בתעסוקה בטווח הקצר כתוצאה מהמלחמה. סיכון זה מקורו בעצירת הפעילות באתרי בנייה, בירידה בפעילות בענפי המסחר והפנאי, וכן בצמצום אפשרי בתעסוקת ערבים כנותני שירותים לחברה היהודית.

רקע

ב-7 לאוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל" המשפיעה על המשק במגוון רחב של תחומים, ביניהם שוק העבודה. החל מהשבוע הראשון למלחמה ובמהלך החודשים אוקטובר ונובמבר הייתה עלייה משמעותית במספר הנרשמים בשירות התעסוקה, בעיקר עובדים שהוצאו לחופשה ללא תשלום. מנתוני סקר כוח אדם לחודש אוקטובר 2023 עולה שבעוד שלא היה שינוי משמעותי בשיעור התעסוקה ובשיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה, חל גידול משמעותי במספר המועסקים שנעדרו במשך לפחות שבוע מלא ממקומות העבודה (עלייה של 675 אלף איש בהשוואה לחודש ספטמבר 2023).¹ השפעת המלחמה על שוק העבודה אינה אחידה בין ענפי הכלכלה וחלק מן הענפים חווים פגיעה משמעותית יותר ביחס לאחרים.

בניתוח זה אנו עורכים בחינה ראשונית להשפעת מלחמת "חרבות ברזל" על המועסקים בחברה הערבית. השוני בהתפלגות המועסקים בין ענפי הכלכלה ומשלחי היד עלול להוביל לחשיפה גבוהה יותר של החברה הערבית למשרות שמאפייניהן מגדילים את הסיכוי להיפגע בטווח הקצר עקב המלחמה. הירידה בתעסוקה בעת הזו עלולה לנבוע משני גורמים עיקריים: ירידה בביקוש למוצרים ושירותים שאינם חיוניים וכתוצאה מכך ירידה בביקוש לעובדים; ומחסור ניכר בעובדים המוביל לירידת הפעילות בענף כך שנפגעת אפשרות התעסוקה בעבור אלו שיכולים לעבוד. בנוסף לאלו ובהתבסס על אירועים ביטחוניים קודמים, לחברה הערבית עלול להיות גורם סיכון ייחודי הנובע מצמצום באינטראקציה בין יהודים לערבים בשוק העבודה.

חשיבות בחינה זו מתחדדת נוכח המצב החברתי-כלכלי בחברה הערבית טרום תקופת הלחימה, אז שיעור ניכר ממשקי הבית שהם מתחת לקו העוני.² בנוסף, בשל רמת ההכנסה הנמוכה יחסית של משקי הבית מהחברה הערבית יכולת ההתמודדות שלהם עם אובדן הכנסה (אפילו לתקופה קצרה) היא נמוכה.

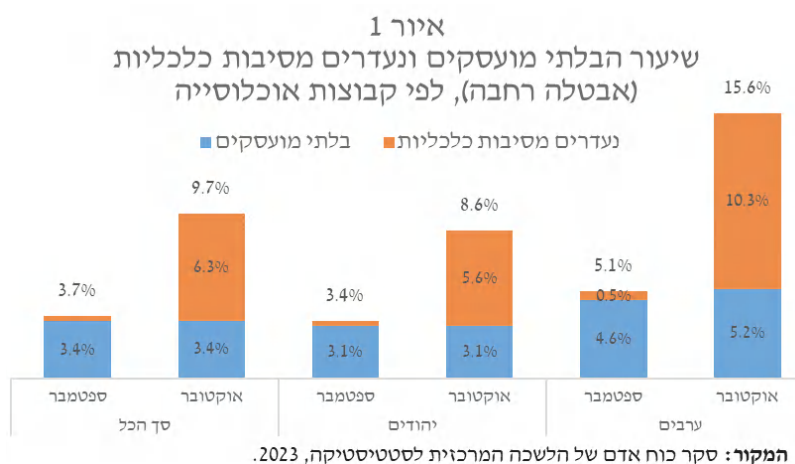
¹ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2023. "נתונים מסקר כוח אדם לחודש אוקטובר 2023 (נתונים עיקריים)" הודעה לעיתונות 20.11.2023.

² להרחבה אודות הפערים הכלכליים בין יהודים לערבים ראו: דוח בנק ישראל, 2022. "ההבדלים בהכנסה הפנויה לנפש בין הערבים והחרדים לבין היהודים שאינם חרדים", פרק ז' עמ' 156-165.

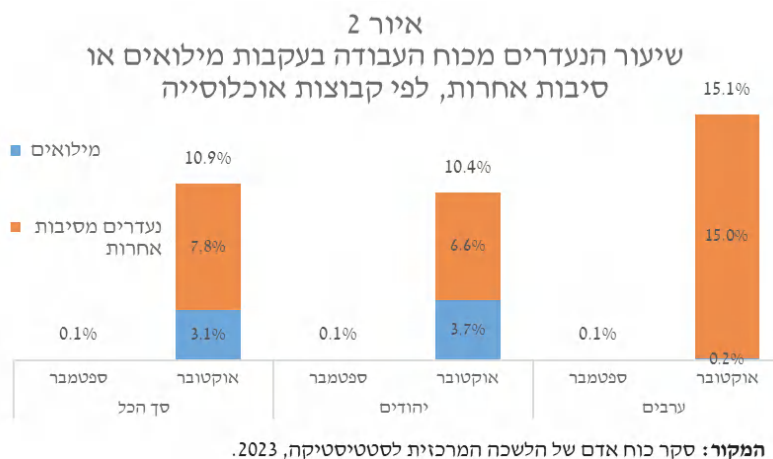
המשך המסמך הינו כדלקמן: בחלק הראשון אנו בוחנים את השינוי בפועל בתשומת העבודה בחודש אוקטובר 2023 בהשוואה לספטמבר 2023, לפי קבוצות אוכלוסייה. בחלק השני אנו בוחנים את השוני בחשיפה לסיכון לענפים, משלח יד ויישוב התעסוקה בין החברה הערבית לאוכלוסייה היהודית. החלק השלישי מסכם את המסמך.

ניתוח השינוי בתשומת העבודה בחודש אוקטובר 2023 לעומת ספטמבר 2023 לפי קבוצות אוכלוסייה

נתוני סקר כוח אדם של חודש אוקטובר 2023 אינם מצביעים על גידול במספר הבלתי מועסקים (אבטלה בהגדרה הצרה) ביחס לחודש ספטמבר (איור 1). עם זאת, בחינת שיעור האבטלה בהגדרה הרחבה הכוללת נעדרים מסיבות כלכליות (למשל אנשים שהוצאו לחל"ת, או שלא נקראו לעבודה כי היקף הפעילות במקום העבודה צומצם) מעלה שחל גידול משמעותי ברכיב האחרון, עם השפעה ניכרת בחברה הערבית. התופעה הנצפית בחברה הערבית מובלת על ידי גברים ערבים (איור 1.נ. בנספח).

ישנן סיבות נוספות להיעדרות מעבודה מעבר להיעדרויות מסיבות כלכליות, בפרט היעדרות עקב שירות מילואים והיעדרות "מסיבות אחרות", הכוללות בחודש אוקטובר גם היעדרות עקב השבתת מערכת החינוך או הימנעות של המועסק מהגעה לעבודה.³ באיור 2 מוצג שיעור הנעדרים מכוח העבודה, לפי חלוקה לנעדרים בעקבות מילואים וסיבות אחרות. בכל הקבוצות חלה עלייה משמעותית בשיעור הנעדרים ממקום העבודה בחודש אוקטובר 2023 לעומת חודש ספטמבר 2023. בחינה של השוני בשיעור הנעדרים לפי קבוצות אוכלוסייה מעלה ששיעור הנעדרים מהעבודה בחברה הערבית גבוה בכ-4.5 נקודות אחוז בהשוואה ליהודים. הפער מאמיר ל-8.4 נקודות אחוז כאשר מנכים היעדרויות בגין מילואים אשר בדרך כלל אינן משקפות פגיעה כלכלית ישירה ונפוצה כמובן הרבה יותר בחברה היהודית. הגידול בשיעור הנעדרים מעבודה בחברה הערבית בשני המינים היה גבוה ממקביליהם בחברה היהודית (איור 2.נ. בנספח).

³ היעדרות "מסיבה אחרת" הינה היעדרות מכל סיבה שאינה היעדרות "מסיבה כלכלית" (צמצומים או השבתה של מקום העבודה), מילואים, מחלה, תאונה, חופשה, חופשת לידה (עד שבוע 26), מזג אוויר חגים ומועדים.

ניתוח התפלגות החשיפה לסיכון לירידה בתעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה

השפעת המלחמה על שוק התעסוקה אינה אחידה בין ענפי הכלכלה וישנם ענפים אשר חוו פגיעה ניכרת יותר בתעסוקה מענפים אחרים ובכך חשפו את המועסקים בהם לסיכון מוגבר לירידה בתעסוקה. ניתן להבחין בין שני גורמים עיקריים שהובילו לפגיעה בפעילות הכלכלית של הענפים:

- א. ירידה בביקוש למוצרים לא חיוניים** - מגמה הבאה לידי ביטוי באופן בולט בירידה בהוצאות בכרטיסי אשראי במיוחד בענפי הפנאי השונים - חינוך ופנאי, טיסות ובתי מלון, מסעדות ושירותים אחרים.
- ב. ירידה בפעילות ענפים עקב מחסור בעובדים** - ירידה כזו עלולה להוביל לירידה בתעסוקה עקב השבתה של חלק מהפעילות בענף ולפגוע בתעסוקה של עובדים אחרים בענף המעוניינים לעבוד. דוגמה בולטת לכך הינה המחסור בעובדים בענף הבנייה, עקב האיסור על כניסת עובדים פלסטינאים ועזיבה של חלק מן העובדים הזרים. בגל השני של סקר הבזק של הלמ"ס שנערך במחצית השנייה של נובמבר⁴, רק בענף הבנייה החברות דיווחו באופן נרחב שהמחסור בעובדים היה הסיבה העיקרית לירידה בפעילות הכלכלית של העסק, בעוד שביתר הענפים הגורם העיקרי היה ירידה בביקוש למוצר או לשירות. מחסור זה בעובדים מוביל להשבתה חלקית של אתרי בניה, לירידה כוללת בתפוקת הענף ומהווה גורם סיכון לתעסוקה עבור העובדים אשר יכולים לשוב לעבודה.
- ג. ירידה אפשרית באינטראקציה בשוק העבודה בין יהודים לערבים** כתוצאה מהדרדרות המצב הביטחוני וירידה בתפוסת הביטחון האישי מהווה גורם סיכון ייחודי לירידה בתעסוקה של החברה הערבית. השפעה זו עשויה לבוא לידי ביטוי בחשש של עובדים ערבים להגיע למקומות העבודה, ולהעדפה של מעסיקים יהודים לא להשיב עובדים ערבים לעבודה. אין לתופעה זו מידע רשמי עד כה באירוע הנוכחי, אך ניתן ללמוד על התופעה מכך שבישראל נעשו מספר מחקרים אשר בחנו את ההשפעות של אירועים ביטחוניים על מצב התעסוקה של החברה הערבית.⁵ זוסמן וצבי (2023) ניתחו את ההשפעה של מבצעים צבאיים שהתרחשו לאחר האינתיפאדה השנייה ועד 2018 על התעסוקה בחברה הערבית ובמרבית האירועים לא מצאו קשר בין האירוע הביטחוני לסיכוי להיפרדות בין העובד למקום עבודתו, אם ביוזמתו או ביוזמת המעסיק.⁶ מיעארי ואחרים (2012) מצאו שבתקופת האינתיפאדה השנייה שהייתה אירוע מתמשך (2000-2005) עלו סיכויי ההיפרדות, בכ- 2.5 נקודות אחוז בהשוואה לתקופה של טרום האירוע הביטחוני.

ניתוח החשיפה של החברה הערבית לענפי תעסוקה ומשלחי יד אשר עלולים לחוות ירידה בתעסוקה בזמן המלחמה התבסס על נתוני סקר כוח אדם לשנת 2022. אוכלוסיית המחקר כללה מועסקים ערבים ויהודים, בענפי התעסוקה ומשלחי היד השונים.⁷ במידה והמשיב לסקר משתייך לחברה הערבית נבחן מה יישוב התעסוקה תוך הבחנה בין יישוב תעסוקה ערבי, יהודי, מעורב או לא ידוע.⁸ עבור כל צירוף של קבוצת אוכלוסייה, ענף, משלח יד מקובץ ויישוב ניתן דירוג סובייקטיבי לחשיפה לסיכון של ירידה בתעסוקה, מהסיבות שנדונו לעיל.⁹

דירוג החשיפה לסיכון של ירידה בתעסוקה חולק לשלוש רמות: סיכון נמוך – ענפים בהם הפעילות הענפית והביקוש לתעסוקה של משלח היד לא היו צפויים להיפגע באופן משמעותי בעקבות המלחמה; סיכון גבוה – ענפים ומשלחי יד (בענפים) בהם עלולה להיות ירידה בתעסוקה, תוך הבחנה בין שלושה גורמי הסיכון העיקריים שצוינו לעיל: ירידה בביקוש – ענפים בהם ירד

⁴ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2023. "נתונים מסקר כוח אדם לחודש אוקטובר 2023 (נתונים עיקריים)" הודעה לעיתונות 20.11.2023.

⁵ Miaari, S., Zussman, A., and Zussman, N. (2012). Ethnic conflict and job separations. Journal of Population Economics, 25(2), 419–437.

⁶ זוסמן, נ' וצבי (2023). "השפעת אירועים ביטחוניים על היפרדות של ערביי ישראל ממעסיקהם", בנק ישראל סדרת מאמרים לדיון 2023.05.

⁷ לשם פשטות הניתוח ומגבלת סודיות הנתונים בחדר המחקר של הלמ"ס משלחי היד קובצו לשתי קבוצות עיקריות: עובדים מקצועיים – כלל את משלחי היד (3-1; 8-6): מנהלים, אקדמאים, הנדסאים, טכנאים, בעלי מלאכה ועובדים מקצועיים בתחומי החקלאות, תעשייה, בינוי ואחרים. עובדים לא מקצועיים – כלל את משלחי היד (9,5,4,X): פקידים כללים ועובדי משרד, עובדי מכירות ושירותים, עובדים בלתי מקצועיים ומשלח יד לא ידוע.

⁸ סוג היישוב הוגדר ערבי עם 95% ומעלה מתושבי היישוב שנדגמו בסקר הצהירו שהם ערבים; יישוב נחשב יהודי עם לכל היותר 5% מתושבי היישוב שנדגמו הצהירו שהם ערבים; יישובים עם בין 5% ל 95% ערבים הוגדרו מעורבים; כל יתר היישובים נחשבו כלא ידועים. כ 12% מהמועסקים נכללו בקבוצת היישובים הלא ידועים, חלק מן התצפיות לא דווח היישוב וביתר היה מדובר ביישובים קטנים אשר לא נכללו במסגרת הדגימה של סקר כוח אדם ולכן לא הצלחנו לסווג אותם לאחת מן הקבוצות השונות.

⁹ עבור חלק מהענפים ניתן דירוג ענפי ללא קשר למשלח היד והיישוב (למשל אירוח ואוכל, אומנות בידור ופנאי), עבור אחרים הסיכון היה בקרב עובדים לא מקצועיים בלבד (מחצית מהעובדים בענף המסחר) ועבור חלק מהענפים ניתן דירוג שונה עבור מקום הימצאות היישוב וסוג העובד (למשל עובד ערבי המועסק בחינוך ביישוב יהודי).

הביקוש למוצרים וכתוצאה מכך הביקוש לעובדים היה עלול לרדת (בין אם בקרב כלל העובדים או במשלחי יד לא מקצועיים). בין ענפים אלה ניתן למנות את ענפי המסחר, אירוח ואוכל ואומנות בידור ופנאי; השתייכות לענף הבינוי – ענף הסובל ממחסור ניכר בכוח אדם (פלסטינאים וזרים) ופעל באופן חלקי במהלך החודשים אוקטובר ונובמבר, בין אם כתוצאה ממחסור בעובדים או השבתה יזומה של אתרי בניה בחלק מן הרשויות המקומיות; צמצום אינטראקציה בין יהודים וערבים – סיכון ייחודי עבור מועסקים ערבים אשר מועסקים ביישוב יהודי או מעורב, במשלחי יד לא מקצועיים בענפים עם אינטראקציה גבוהה. בין ענפים אלו ניתן למנות מועסקים בתחומי החינוך, מועסקים במשקי בית יהודים, ומועסקים בענפי שירותי ניהול ותמיכה ושירותים אחרים. סיכון בינוי – כלל ענפים או משלחי יד (בענפים) אשר לא נכללו בשתי הקבוצות הקודמות;

מאיר 3 ניתן לראות כי הסיכון לירידה בתעסוקה בחברה הערבית גבוה משמעותית בהשוואה לחברה היהודית. כ – 33 אחוזים מהמועסקים בחברה הערבית מועסקים בענפים ובמשלחי יד החשופים ל"סיכון גבוה" (כפי שהוגדר לעיל) לירידה בתעסוקה לעומת כ – 14 אחוזים באוכלוסייה היהודית. באיר 4 מוצגים הגורמים התורמים לחשיפה לסיכון התעסוקה הגבוה בקבוצות האוכלוסייה השונות. **השיעור הגבוה של עובדים ערבים בתחום הבינוי מהווה את הגורם העיקרי התורם לפער בסיכון התעסוקה בין קבוצות האוכלוסייה** (כ-15 אחוזים מהמועסקים הערבים לעומת 4 אחוזים מהיהודים).¹⁰ ענף הבינוי ספג ירידה ניכרת בפעילות במהלך חודש אוקטובר, אך מאז החל לחזור לשגרה באופן חלקי ללא פועלים פלסטינאים ולכן השיבושים בענף צפויים להימשך בשבועות הקרובים. מנגד, אי החזרתם של הפועלים הפלסטינאים יכולה להתבטא בעתיד ביותר הזדמנויות תעסוקה בענף. עדות להקלת המגבלה במחסור בעובדים בתחום הבינוי מתקבלת מהשוואה של שיעור העסקים בתחום הבינוי אשר הצהירו בסקר הבזק של הל"ס שהיקף התעסוקה בהם ירד באופן משמעותי ביחס לשגרה (מעל 80 אחוז פגיעה ביחס לשגרה), בעוד שבגל הראשון של הסקר (מחצית שניה של אוקטובר) שיעור המשיבים עמד על כ – 60 אחוזים, בגל השני (מחצית שניה של נובמבר) השיעור עמד על כ- 35 אחוזים.

שיעור המועסקים בענפים החשופים לירידה בביקוש דומה בין קבוצות האוכלוסייה. כ – 12 אחוזים מהמועסקים בחברה הערבית מועסקים בתחומים עם חשיפה לסיכון גבוה לפגיעה בתעסוקה, לא שונה באופן משמעותי מהחברה היהודית שם כ-10 אחוזים מהמועסקים מועסקים בתחומים אלו. **צמצום האינטראקציה בין יהודים וערבים מהווה גורם סיכון לכ – 7 אחוזים מהמועסקים הערבים.**¹¹ בין 34 ל- 47 אחוז מהמועסקים הערבים עובדים ביישוב יהודי או מעורב,¹² וכ-7 אחוזים (כ 40- אלף איש) מועסקים בענפי תעסוקה הכוללים אינטראקציה גבוהה ובמשלחי יד לא מקצועיים ולכן נכללו ברמת הסיכון הגבוהה. סיכון זה הינו בנוסף לסיכונים הביקוש וישנה חפיפה בין השניים כך שחזרת הביקושים ללא הקלה בחשש ממפגש בין יהודים וערבים תשאיר קבוצה גדולה יותר בחשיפה לסיכון גבוה של ירידה בתעסוקה (12%).

¹⁰ התייחסות לתחום הבינוי (ענף F) כוללת בתוכה גם את המועסקים בענף פעילויות בנדל"ן (L).

¹¹ תוספת העובדים שנוספו לסיכון הגבוה כיוון שעובדים ביישובים יהודים או מעורבים, במשלחי יד לא מקצועיים ובענפים עם אינטראקציה גבוהה עם לקוחות כגון: ענפי החינוך, המסחר והשירותים המקצועיים והאחרים.

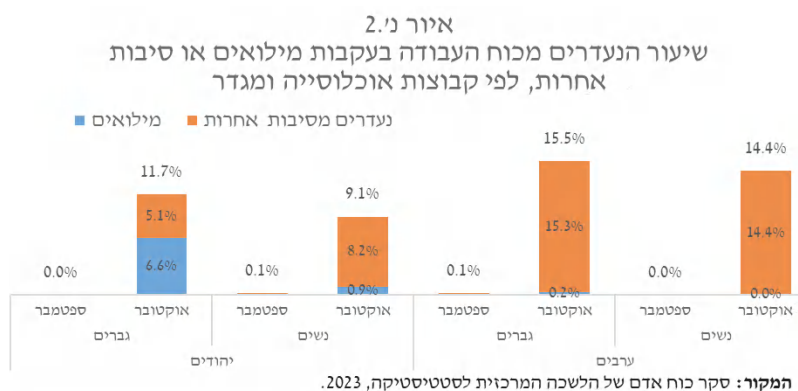
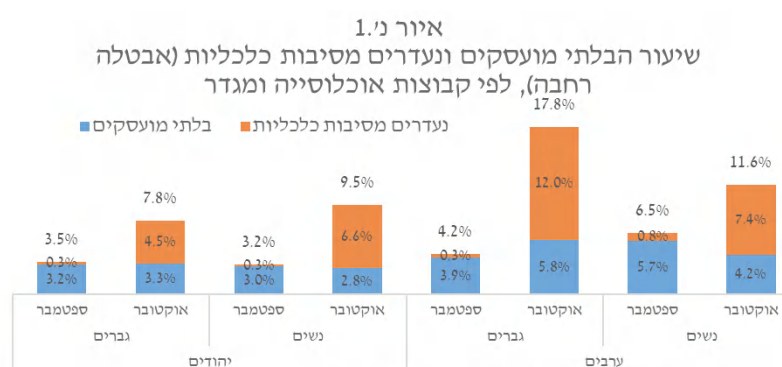
¹² כ 12% מהמועסקים נכללו בקבוצת היישובים הלא ידועים, בחלק מן התצפיות לא דווח יישוב התעסוקה וביתר היה מדובר ביישובים קטנים אשר לא נכללו במסגרת הדגימה של סקר כוח אדם ולכן לא הצלחנו לסווג אותם לאחת מקבוצות היישובים.

סיכום

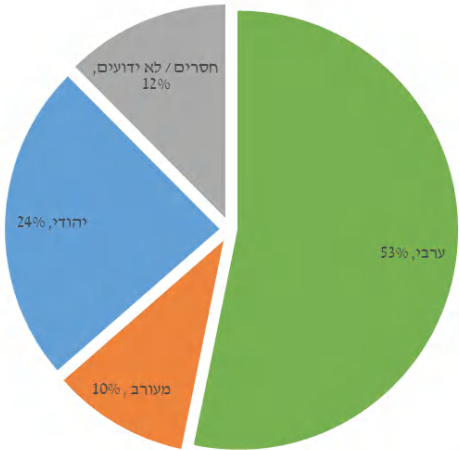
מלחמת "חרבות ברזל" אשר פרצה באוקטובר 2023 הובילה, בין היתר, להפחתת תשומות העבודה במשק עקב גידול במספר המועסקים הנעדרים ממקום עבודתם. הפגיעה בתעסוקה הייתה ניכרת יותר בחברה הערבית ובאה לידי ביטוי בעיקר בגידול בשיעור הנעדרים מסיבות כלכליות ומסיבות אחרות. מניתוח של החשיפה לסיכון לירידה בתעסוקה (בטווח הקצר) עולה שהחשיפה של החברה הערבית לסיכון של ירידה בתעסוקה גבוהה מאשר באוכלוסייה היהודית. שוני בהרכב התעסוקה בין קבוצות האוכלוסייה, בפרט השיעור הניכר של המועסקים בתחום הבינוי, הינו גורם התרומה המשמעותי לפער בין קבוצות האוכלוסייה. כ- 7 אחוז מן המועסקים הערבים נמצאים בסיכון גבוה לירידה בתעסוקה כתוצאה מצמצום האינטראקציה בין יהודים וערבים. סיכון זה הינו סיכון נוסף לסיכון שמקורו בירידה בביקוש לעובדים עקב ירידה בצריכה הפרטית. טרם מלחמת "חרבות ברזל" היה פער בהכנסות בין יהודים וערבים, פער זה עלול לגדול בעקבות הירידה העודפת בתשומת העבודה בחברה הערבית והן בעקבות היקף היסמכות נמוך יותר של החברה הערבית על מנגנוני ביטוח חברתיים המוצעים על ידי המדינה.¹³

נספחים

¹³ המדינה דרך שירות התעסוקה והביטוח הלאומי מציעה מנגנוני פיצוי המפחיתים את הפגיעה בהכנסה. נכון לאמצע חודש נובמבר שיעור הערבים שנרשמו בשירות התעסוקה דומה למשקלם באוכלוסייה. בחינת יחס התחלופה בין השכר לפני הקורונה ובזמן הקורונה אז הופעלה רשת הביטחון, מעלה שבחברה הערבית שיעור התחלופה בין אובדן השכר מעבודה שכירה ועצמאית לגידול בתשלומי העברה היה נמוך מזה שבאוכלוסייה היהודית שאינה חרדית (כ 63% לעומת 84%).

איור 3.נ
התפלגות מועסקים ערבים לפי יישוב תעסוקה, 2022

סוג היישוב הוגדר ערבי עם 95% ומעלה מתושבי היישוב שנדגמו בסקר הצהירו שהם ערבים; יישוב נחשב יהודי עם לכל היותר 5% מתושבי היישוב שנדגמו הצהירו שהם ערבים; יישובים עם בין 5% ל-95% ערבים הוגדרו מעורבים; כל יתר היישובים נחשבו כלא ידועים. סך המועסקים הערבים 598 אלף איש.
המקור: סקר כוח אדם 2022.

טבלה 1.נ - בני 15 ומעלה, לפי תכונות כוח עבודה, סיבות להיעדרות מהעבודה בשבוע הקובע, קבוצת אוכלוסייה

2023						שנה
10			9			חודש
ערבים	יהודים	סך הכל	ערבים	יהודים	סך הכל	אלפים
1,408.4	5,441.1	7,098.8	1,400.0	5,454.0	7,085.3	סך הכל
695.7	3,550.0	4,442.4	713.5	3,597.2	4,493.8	בכוח העבודה
659.2	3,441.5	4,292.6	680.8	3,486.2	4,342.8	מועסקים
192.4	702.3	918.9	25.8	215.3	243.4	נעדרים
15.5	135.3	154.5	21.3	203.0	226.5	נעדרים מסיבות לא כלכליות ¹
71.7	198.6	279.5	3.6	9.8	13.4	נעדרים מסיבות כלכליות
1.1	131.7	139.3	-	-	-	נעדרים בגלל מילואים
104.1	236.0	344.9	-	2.6	3.1	נעדרים בגלל סיבה אחרת
36.5	108.5	149.8	32.7	111.0	151.1	בלתי מועסקים

¹ כולל: מחלה/תאונה שלו, מחלת ילד או בן משפחה אחר, חל"ד (עד 26 שבועות), חופשה אחרת, חגים ומועדים, מזג אוויר. (4/11/2023).
"- מסמל נתונים בלתי ידועים או זניחים.

המקור: עיבוד מיוחד של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר כוח אדם 2023.

בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע המקיף שאומץ על ידי הבנקים בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל"

17.12.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "בנק ישראל רואה לנגד עיניו את הציבור שמתמודד כעת עם הקשיים הכלכליים שנגרמים בעקבות המלחמה ואנו מפרסמים היום הארכה ועדכון למתווה המקורי כדי לסייע ככל הניתן לאוכלוסיות שנפגעו, ובפרט להגדיל את הסיוע לעסקים הקטנים. מתווה דחיית ההלוואות היה מצעדי הסיוע הכלכליים הראשונים שננקטו עם פרוץ המלחמה והצליח לייצר גשר תזרימי למאות אלפי לקוחות ועסקים ולסייע להם לצלוח תקופה הקשה הזו. הרחבת המתווה היום נעשתה לנוכח התמשכות המלחמה ולאחר עבודת מטה ממושכת של הפיקוח על הבנקים תוך הבנת צרכי הציבור באופן מיטבי. המתווה המורחב מצטרף לשורה ארוכה של צעדי מדיניות שנקטנו בבנק ישראל להתמודדות הכלכלית של המשק מאז פרוץ המלחמה."

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "המתווה שגיבשנו מסייע ללקוחות הבנקים לצלוח את ההשפעות הפיננסיות של המלחמה בצורה טובה יותר. המלחמה וגם השפעותיה עדיין איתנו, וכך גם הצורך להמשיך להקל על הלקוחות בתחום האשראי והעמלות. לאור זאת, אנו מאריכים את הסיוע הנרחב שניתן במסגרת המתווה, וכן מרחיבים את אוכלוסיית הזכאים, תוך מתן הטבה נוספת לעסקים הקטנים, על-מנת להקל עליהם בהתמודדות עם הקשיים התזרימיים בתקופה הקרובה. הרחבת המתווה מהווה המשך ישיר למגוון צעדי הסיוע שגיבש הפיקוח על הבנקים מאז פרוץ המלחמה ובכוונתנו להמשיך ולעקוב אחר הנתונים והפניות המגיעות מהשטח ולפעול בהתאם ככל שיידרש. אני מברך את המערכת הבנקאית על הירתמותה להרחבת המתווה, לצד מתן סיוע מקיף ומגוון שמעניק כל בנק בנפרד ללקוחותיו מעבר למתווה האחיד."

רקע ונתונים:

כשבוע לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", הודיע בנק ישראל על מתווה מקיף להקלה על נטל האשראי והעמלות, שאומץ על ידי הבנקים, במטרה לסייע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה. בהתאם להתפתחויות ונוכח העובדה כי תושבי הצפון פונו מביתם, הורחב המתווה ונכללו בו גם תושבי הצפון. המתווה מאפשר לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה (להלן-**קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**¹) לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות, לקבל פטור ממרבית העמלות ופטור בחשבונות עו"ש מריבית על יתרת החובה עד לסכום של 10,000 ש"ח, וזאת למשך שלושה חודשים מרגע הצטרפותם.

ליתר הלקוחות (להלן-**קבוצת הלקוחות במעגל השני**²) ניתנת האפשרות לדחות, ללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה. יובהר, כי טרם קבלת החלטה על דחיית התשלומים, יש לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי הכולל שלה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב).

מאז תחילת המלחמה ועד לסוף חודש נובמבר 2023 נדחו כ-278 אלף הלוואות במערכת הבנקאית, מרביתן משכנתאות ואשראי צרכני. סך התשלומים שנדחו עומד על כ-4.8 מיליארד ש"ח, מרביתם במגזר העסקי.

¹ המעגל הראשון - אוכלוסייה שמתגוררת או בעלת עסק שנמצא בטווח של עד 30 ק"מ מרצועת עזה; אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם מדינתי רשמי נכון לתאריך 7.11.23 והמתגוררים באחד מהישובים המופיעים ברשימות המפורסמות באתר בנק ישראל, אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8; אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים.

² המעגל השני - יתר הלקוחות.

הרחבת המתווה:

לאחר הערכות מצב שהתקיימו בבנק ישראל ובהתאם לכך שהמלחמה נמשכת ומשפיעה על לקוחות רבים בהיבט הכלכלי, מודיע בנק ישראל על הרחבת המתווה, שאומץ ע"י הבנקים, באופן הבא:

✓ **הארכת תוקף המתווה הקיים בשלושה חודשים נוספים, החל מתאריך 1.1.24, לשתי קבוצות האוכלוסייה - מעגל ראשון ומעגל שני.**

- בהתייחס לדחיית תשלומי הלוואות³ בשלושה מגזרי פעילות (משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי):
  - לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחיית תשלומים לתקופה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.
  - לקוח שכבר ביצע דחיית תשלומים בפועל לתקופה של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים במצטבר.
- יתר הטבות המתווה ימשיכו לחול אוטומטית למשך 3 חודשים נוספים, בדומה לתנאי המתווה המקוריים אשר מפורסמים באתר האינטרנט של בנק ישראל.

✓ **הוספת אוכלוסיות לקבוצת המעגל הראשון:**

- לאוכלוסיית המעגל הראשון יתווספו:
  - חשבונות של חטופים ונעדרים, אשר נכללו בפועל גם בפעימה הראשונה.
  - חשבונות של אחים של חטופים או נעדרים.
  - חשבונות של משתתפי מסיבת "נובה" ברעים.

• **בהתייחס לאוכלוסיית המעגל הראשון - מתן פטור מחיוב ריבית על יתרת חובה עד לסכום של 30,000 ש"ח, לחשבונות של עסקים עם מחזור פעילות של עד 5 מיליון ש"ח:**

- עסקים עם מחזור פעילות של עד 5 מיליון ש"ח אשר משתייכים לכל הקבוצות במעגל הראשון ואשר ערב פרסום ההודעה לציבור אודות הרחבת המתווה היו ביתרת חובה, יהיו פטורים מתשלום ריבית על יתרת החובה בחשבון העסקי עד סכום של 30,000 ש"ח, לתקופה של 3 חודשים. אם המידע ברשות הבנק, הפטור יינתן אוטומטית ובמקרים שהמידע לא קיים ברשות הבנק, הפטור יינתן בכפוף להמצאת אסמכתא.

• **בהתייחס לדחיית משכנתאות לקבוצת המעגל הראשון:**

חודדה האפשרות של אופן פריסת התשלומים כך שמעבר לאפשרויות של פריסה לאורך יתרת תקופת המשכנתה או הארכת תקופת המשכנתה תתווסף אפשרות של העמדת הלוואה, בסכום הדחייה, ללא ריבית, לתקופה של 4 שנים **לפחות**, שמועד פירעונה יחל בחלוף שנה מסוף תקופת הדחייה. מטרת החידוד היא להבהיר שהבנק רשאי להעמיד הלוואה לתקופה ארוכה יותר ללא ריבית, או לבחור בחלופות האחרות - לטובת הלקוח ובהסכמתו.

הרחבת המתווה לתקופה של 3 חודשים תיכנס לתוקף בתאריך 1.1.24, כאשר ניתן יהיה להגיש בקשה להיכלל במתווה הנוסף יהיה בין התאריכים 1.1.24-31.3.24.

יובהר, כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו, כפי שמרבית הבנקים אכן עשו בפועל והפיקוח על הבנקים מעודד אותם להמשיך זאת.

³ משכנתאות ללא מגבלת סכום; אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח.

הרחבת מתווה הסיוע המקיף, שאומץ על ידי הבנקים, בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל", החל

מתאריך 1.1.24

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות:

9. אוכלוסייה המתגוררת או בעלת עסק במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה.
10. אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם רשמי נכון לתאריך 7.11.23, והמתגוררת באחד מהישובים המופיעים ברשימות המפורסמות באתר בנק ישראל.
11. חשבוניות של חטופים או נעדרים; אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים, אחים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים; אוכלוסייה שהשתתפה במסיבת "נובה" ברעים*
12. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8.*

* אופן קבלת מידע לגבי שיוך לקבוצה: בהתאם להצהרת לקוח או הצגת אסמכתה מתאימה, לפי החלטת הבנק. לעניין תאגידים קטנים, בהתאם למאפיינים שיפורסמו על ידי הבנק.

הקלות בתחום האשראי:	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	משכנתאות ¹	לקוח שביצע דחיית תשלומים בפועל של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים ² במצטבר. לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחייה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.	לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה	משכנתאות שלוש חלופות לבחירת הבנק: • פריסת התשלומים לאורך יתרת תקופת המשכנתא. • הארכת תקופת המשכנתא. • העמדת הלוואה, בסכום הדחייה, ללא ריבית, לתקופה של 4 שנים לפחות, שמועד פירעונה יחל בחלוף שנה. <u>אשראי צרכני ואשראי עסקי:</u> הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה.
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח			
	אשראי עסקי ³ עד סכום של 2 מיליון ש"ח			
	יתרת חובה (אוברדרפט), בחשבון עו"ש של משקי בית, עד סכום של 10,000 ש"ח	3 חודשים	0% ריבית	<u>הבהרה:</u> ההטבה תינתן לקבוצת לקוחות 1-3 המוגדרת לעיל בלבד. ההטבה תחול על לקוחות שערב פרסום המתווה חשבון העו"ש שלהם היה ביתרת חובה ⁴ .
	יתרת חובה (אוברדרפט), בחשבון עו"ש של עסקים, עד סכום של 30,000 ש"ח	3 חודשים	0% ריבית	<u>הבהרה:</u> ההטבה תינתן לעסקים עם מחזור פעילות של עד 5 מיליון ש"ש אשר משתייכים לכל הקבוצות במעגל הראשון ואשר ערב פרסום ההודעה לציבור אודות הרחבת המתווה היו ביתרת חובה. אלו יהיו פטורים מתשלום ריבית על יתרת החובה ⁵ בחשבון העסקי עד סכום של 30,000 ש"ח, לתקופה של 3 חודשים, בכפוף להמצאת אסמכתא ככל שהמידע לא קיים ברשות הבנק.

הקלות בתחום העמלות ⁶ :		פטור גורף לתקופה של 3 חודשים נוספים מגביית עמלות בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח, נ"ע, סחר חוץ, יהלומים (כמפורט בהערות השוליים).	
מעגל שני כל יתר לקוחות הבנקים			
הקלות בתחום האשראי:	משכנתאות ⁷	• לקוח שכבר קיבל דחייה בפועל של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחייה של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים⁸ במצטבר. • לקוח שטרם מימש את הזכאות לדחייה, יהיה זכאי לדחייה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.	הריבית ההסכמית ⁹
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח		
	אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח		
עמלות		דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.	

¹ בהתייחס לדירה ראשונה ומשפרי דיור בלבד.

² יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 2ח9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

³ אשראי עסקי עם מחזור פעילות עד 25 מיליון ש"ח, לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי. לגבי אשראי עסקי שיתרת תקופתו לפירעון עולה על 3 שנים, ניתן לבצע פריסת תשלומים באופן הקבוע ביחס למשכנתאות.

⁴ יתרת חובה שהינה חלק מהמסגרת המאושרת על ידי הבנק.

⁵ יתרת חובה שהינה חלק מהמסגרת המאושרת על ידי הבנק.

⁶ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בהתייחס לבנקים, בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח, 2008:

חלק 1 - חשבון עובר ושב (כולו)

חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו)

חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחו"ל)

חלק 9 - עמלת טיפול בירושות ועזבונות, עמלות משיכת מזומן (ממכשיר מרוחק וע"י כרטיס נטען).

⁷ בהתייחס לדירה ראשונה בלבד ומשפרי דיור.

⁸ יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 2ח9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

⁹ דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחייה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

¹⁰ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות ממערך המחשוב של הבנק ובכפוף למגבלות פיקוחיות.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של הרחבת המתווה הוא בתאריך 1.1.24 לטובת היערכות נדרשת של כל בנק, ולמשך התקופה הקצובה במתווה.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לבנק והגשת בקשת באופן שנקבע על ידי הבנק.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי. לגבי לווה שהיה בפיגור במועד פרסום המתווה תתאפשר דחייה עד לתקופה שלא עולה על 180 יום מיום תחילת הפיגור.
- ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, לרבות בתחום העמלות, יש לתת לכך עדיפות.
- אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8 תהא זכאית להטבות עם המצאת אסמכתא או הצהרת לקוח.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו ולבקשתם.

בעקבות המלחמה: בנק ישראל מאריך את מתווה דחיית ההלוואות

עכשיו 14

בנק ישראל מדווח על דחייה של 278 אלף הלוואות במסגרת המתווה שהשיג בהסכמה עם הבנקים, ובו עסקים ומשקי בית יוכלו לדחות החזרי הלוואות ב-3 חודשים • היקף ההלוואות שנדחו עומד על 4.8 מיליארד שקלים בלבד, מרביתו במגזר העסקי

בנק ישראל: אם המלחמה תתארך - מתווה הסיוע יופעל גם ל־2024

מעריב
on-line

178 אלף הלוואות נדחו, מרביתן אשראי צרכני ומשכנתאות. הסיוע יישאר בתוקף עד סוף הרבעון הראשון של 2024. הנגיד: "קשובים לקשיים של הציבור"

הפיקוח על הבנקים מודיע על הארכת הוראת השעה למלחמה (נב"ת 251) והוספת הקלות להוראה בתחום האשראי

25.12.2023

במסגרת עדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 251 (להלן "הוראת השעה"), הפיקוח על הבנקים מפרסם היום טיוטה להתייעצות הציבור המציגה צעדים נוספים שמטרתם להקל על הציבור ולצלוח תקופה זו במסגרת הוראת השעה הזמנית הייעודית למלחמה. כמו-כן, לאור הימשכות המלחמה, האריך הפיקוח על הבנקים את תוקף הוראת השעה (ניהול בנקאי תקין 251), **עד ליום 31.3.2024**.

פירוט הצעדים הנוספים בטיזר:

- מתן פטור ממגבלות רגולטוריות (כדוגמת שיעור מימון, יחס החזר מהכנסה) למתן אשראי של עד 200,000 ש"ח **המיועד לבניית ממ"ד**, שהיתר הבנייה לבנייתו ניתן בהליך מזורז עליו הכריזו פיקוד העורף ומנהל התכנון בעקבות המלחמה.
- מתן אפשרות לקבלת אשראי בשיעבוד דירת מגורים, על-ידי הגדלת שיעור המימון המירבי בהלוואות אלו מ-50% ל-70% מערך הנכס, ובלבד שסכום ההלוואה שמעל שיעור מימון של 50% לא יעלה על 200,000 ש"ח.

בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות המלחמה

26.12.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "בנק ישראל ממשיך במיפוי המקומות בהם ניתן לסייע לאוכלוסיות שנפגעו. הרחבת מתווה הסיוע גם ללקוחות כרטיסי האשראי תוך הרחבת מעגל הלקוחות היא הקלה תזרימית ומרווח נשימה כלכלי לנוטלי האשראי הזקוקים לו. צעד זה הוא צעד נוסף שאנו מקדמים למען הציבור במסגרת סט כלים רחב שהפעלנו במקטעים שונים בשווקים בהתאם לצורך".

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "הרחבת המתווה ללקוחות חברות כרטיסי האשראי תאפשר הקלה תזרימית נוספת ללקוחות הזקוקים לכך, נוכח ההתמודדות עם הקשיים הנובעים מהשלכות המלחמה. זהו צעד נוסף בסדרת הצעדים המגוונים שנקטנו מאז פרוץ המלחמה במטרה להקל על הציבור ואנו נמשיך לפעול כדי למצוא דרכים נוספות לסייע לציבור ככל שיידרש. אני מברך את חברות כרטיסי האשראי על הירתמותן להרחבת המתווה".

רקע:

במטרה לסייע ללקוחות בהתמודדות עם הקשיים התזרימיים הנובעים מהשלכות המלחמה, כשבוע לאחר פרוץ המלחמה, גיבש בנק ישראל מתווי סיוע ללקוחות הבנקים וללקוחות חברות כרטיסי האשראי, שאומצו על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. מתווים אלו מאפשרים לאוכלוסייה שנפגעה באופן ישיר מנזקי הלחימה (להלן- **קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**)¹ לדחות, ללא חיוב בריבית ובעמלות, את תשלומי ההלוואות למשך שלושה חודשים, לקבל פטור מתשלום על מרבית העמלות והקלה בתשלום ריבית על יתרת החובה, בתנאים מסוימים.

ליתר הלקוחות (להלן- **קבוצת הלקוחות במעגל השני**), תינתן האפשרות לדחות תשלומי ההלוואות למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו בסוף תקופת ההלוואה. הדחייה תבוצע ללא חיוב בעמלות אך תהיה כרוכה בריבית על תקופת הדחייה. התנאים המלאים והמפורטים של המתווים מופיעים באתר בנק ישראל.

בעקבות פינוי תושבי יישובי הצפון מביתם, הורחבו המתווים כך שיכללו גם את תושבי הצפון, ולאור הימשכות המלחמה, הודיע בנק ישראל על הרחבת המתווה ללקוחות הבנקים והארכתו בשלושה חודשים נוספים.

היום מודיע בנק ישראל על הרחבה של המתווה ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, באופן הבא:

✓ **הארכת תוקף המתווה הקיים בשלושה חודשים נוספים, החל מתאריך 15.1.24, לשתי קבוצות האוכלוסייה - מעגל ראשון ומעגל שני.**

- בהתייחס לדחיית תשלומי ההלוואות צרכניות ועסקיות²:
- לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחיית תשלומים לתקופה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.
- לקוח שכבר ביצע דחיית תשלומים בפועל לתקופה של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים במצטבר.
- יתר הטבות המתווה ימשיכו לחול אוטומטית למשך 3 חודשים נוספים, בדומה לתנאי המתווה המקוריים אשר מפורסמים באתר האינטרנט של בנק ישראל.

✓ **הוספת אוכלוסיות לקבוצת המעגל הראשון:**

- לאוכלוסיית המעגל הראשון יתווספו:
- חשבונות של חטופים ונעדרים, אשר נכללו בפועל גם בפעימה הראשונה.
- חשבונות של אחים של חטופים או נעדרים.
- חשבונות של משתתפי מסיבת "נובה" ברעים.

מועד הכניסה לתוקף של המתווה: החל מתאריך 1.1.24 ולא יאוחר מתאריך 15.1.24, לאור זמן היערכות שנדרש לביצועו.

מועד הגשת הבקשה להיכלל במתווה הנוסף: 1.1.24 – 31.3.24.

יובהר כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** וכל חברת כרטיסי אשראי רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

הרחבת מתווה הסיוע המקיף, שאומץ על ידי חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל", החל מתאריך 15.1.24

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות*:

13. אוכלוסייה המתגוררת או בעלת עסק במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה**.
14. אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם רשמי נכון לתאריך 7.11.23, והמתגוררת באחד מהישובים המופיעים ברשימות המפורסמות באתר בנק ישראל***.
15. חשבונות של חטופים או נעדרים; אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים, אחים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים; אוכלוסייה שהשתתפה במסיבת "נובה" ברעים***.
16. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8.***

אופן קבלת מידע לגבי **שיוך לקבוצה**:

* יחידים ותאגידים קטנים שמחזור הסליקה השנתי שלהם בחברת כרטיסי האשראי אינו עולה על 2 מיליון ש"ח, העונים על אחת או יותר מקבוצות האוכלוסייה האמורות.

** בהתאם לרשימת ישובים מגורם מוסמך שתועבר לחברות כרטיסי האשראי.

*** בהתאם להצהרת לקוח או הצגת אסמכתא מתאימה, בהתאם להחלטת החברה. לעניין תאגידים קטנים, בהתאם למאפיינים שיפורסמו על ידי החברה.

הקלות בתחום האשראי ¹ :	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	לקוח שביצע דחיית תשלומים בפועל של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים ² במצטבר. לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחייה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.		לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה
	יתרת אשראי עסקי מצטבר⁴ עד סכום של 300,000 ש"ח			
הקלות בתחום העמלות⁵:	פטור מגביית עמלות – למשך שלושה חודשים - בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח וסחר חוץ (כמפורט בהערת השוליים).			

¹ הכוונה להלוואות נושאות ריבית.

² יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 2ח9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

³ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

⁴ לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי.

⁵ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח, 2008:

חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו)

חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחלפן). פטור מעמלת דמי כרטיס יכול שיינתן החל מחודש דצמבר 2023 (בגין חיובים של חודש נובמבר), ובלבד שההטבה תינתן למשך 3 חודשים בפועל.

הקלות בתחום האשראי ¹ :	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
מעגל שני כל יתר לקוחות חברות כרטיסי האשראי				
הקלות בתחום האשראי:	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	לקוח שביצע דחיית תשלומים בפועל של 3 חודשים, יהיה זכאי לדחיית תשלומים של 3 חודשים נוספים בכפוף להגשת בקשה, כך שסך כל תקופת הדחייה המקסימלית תהיה 6 חודשים ⁶ במצטבר. לקוח שלא ביצע דחיית תשלומים מכוח המתווה, יהיה זכאי לדחייה של 3 חודשים, בכפוף להגשת בקשה.	הריבית ההסכמית ⁷	הוספת התשלומים, בסוף תקופת ההלוואה ⁸
	יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח			
	עמלות	דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.		

⁶ הדחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחיה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

⁷ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

⁸ יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 29 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של המתווה הוא לכל המאוחר עד לתאריך 15.1.24 לטובת היערכות נדרשת של כל חברה, ולמשך התקופה הקצובה במתווה, החל ממועד מתן ההטבה בפועל. ככל שיישום המתווה מצריך פניה מצד לקוח, יתקבלו בקשות שהוגשו עד לתאריך 31.3.24. במידת הצורך תבחן הארכה של מועדים אלו.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לחברה והגשת בקשה באופן שנקבע על ידי החברה. בתחום העמלות, ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, יש לתת לכך עדיפות.
- הגשת בקשות להארכת הדחיות, ללקוחות שהוחל עליהם המתווה הראשון, ניתן יהיה להגיש רק בחלוף התקופה של הדחייה הראשונה.
- מכיוון שללקוחות המעגל השני דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחייה, חשוב שטרם קבלת ההחלטה הלקוח יבחן את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי שלה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), על מנת שיוכל לקבל החלטה מושכלת.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי ולווה שנמצא בפיגור בתקופה העולה על 2 חודשים.
- באפשרות החברה להודיע על הקפאת המתווה או חלקו, למעט לקוחות שיושם לגביהם המתווה נכון ליום ההודעה. החברה תעדכן את לקוחותיה על הודעה כאמור בהתאם.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום וכל חברה רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

בנק ישראל מרחיב את מתווה הסיוע ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות המלחמה

FUNDIER
אתר ניהול ההשקעות של ישראל

מדיניות מוניטרית

במהלך שנת 2023 בנק ישראל המשיך לטפל באינפלציה שנותרה גבוהה לאורך השנה, והיא החלה בתהליך ירידה והתכנסות לכיוון סביבת היעד כתוצאה מהעלאות הריבית שביצע הבנק.

המדיניות המוניטרית של בנק ישראל בשנת 2023 הושפעה מגורמים שונים, כאשר המרכזיים שבהם היו האינפלציה והפיחות בשקל, שנבע מכמה סיבות ותרם אף הוא לאינפלציה. בעוד במחצית השנה הראשונה הוועדה המוניטרית העלתה את הריבית לגובה של 4.75%, במחצית השנה השנייה עצרה הוועדה את ההעלאה. כמו כן, בעקבות המלחמה והפיחות המשמעותי בשקל שבא בעקבותיה, הכריז הבנק על מהלך של מכירת עד 30 מיליארדי דולרים מיתרות המט"ח שבאמתחתו, פעולה שהביאה להתחזקות של השקל עד לרמה גבוהה יותר מרמתו טרם המלחמה ותרמה לייצוב יתר השווקים הפיננסיים.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-02/01/2023 להעלות את הריבית ב-0.5 נקודות האחוז לרמה של 3.75%

02.01.2023

- האינפלציה בישראל מקיפה מנעד רחב של סעיפי המדד ועומדת על 5.3% בשנים-עשר החודשים האחרונים. עם זאת, חלה התמתנות מסויימת בחלק מסעיפי המדד. הציפיות לאינפלציה לכל הטווחים נמצאות בתוך תחום היעד.
- הפעילות הכלכלית במשק איתנה, אך נראה שקצב הצמיחה האט ביחס למחצית הראשונה של 2022. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק, אך שבחודשים האחרונים חלה התמתנות מסויימת בנתוני התעסוקה.
- חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר צפוי לצמוח בשנת 2023 בשיעור של 2.8% ובשנת 2024 בשיעור של 3.5%. רמת הפעילות הנגזרת מהתחזית עודנה איתנה, ובפרט בהשוואה בין-לאומית.
- מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים בקצב גבוה באופן משמעותי. עם זאת, מספר התחלות הבנייה וההיתרים ממשיכים להיות גבוהים בהשוואה לעבר, מספר העסקאות לרכישת דירה והיקף המשכנתאות שניתלו ממשיכים לרדת.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה, נחלש השקל מול הדולר ב-1.6%, מול האירו ב-5.8% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3.4%.
- בעולם, נמשכת ההאטה בקצב הפעילות והסיכון למיתון עולה. סביבת האינפלציה מוסיפה להיות גבוהה, אולם בארה"ב מגמת התמתנות האינפלציה נמשכת, וסימנים ראשונים להתמתנות האינפלציה נרשמו גם בגוש האירו ובבריטניה.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית יקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

במשק הישראלי נמשכת פעילות כלכלית איתנה ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה, אם כי בנתוני הקצה ניכרת התמתנות מסויימת. האינפלציה נמצאת מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפי המדד. עם זאת, חלה התמתנות מסויימת בחלק מהסעיפים, בעיקר הסחירים. המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה מסויימת גם בפעילות הכלכלית בישראל.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודש נובמבר 2022 ב-0.1%, והאינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד - 5.3% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 34). גם בניכוי אנרגיה ופ"י עומדת האינפלציה על 5.3%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה, על 5.1% (איור 2). קצב העלייה של הרכיבים הלא-סחירים במדד עומד על 5.3%, גם על רקע המשך העלייה בסעיף הדיור בתוך המדד. זהו גם קצב העלייה השנתי של הרכיבים הסחירים, שירד מעט בהשוואה לחודש הקודם (איור 3). בהסתכלות על החודשים האחרונים נראים סימנים מסויימים להאטה בדינמיקה של האצת האינפלציה (איור 4); למשל, מגמת הירידה הנמשכת במחירי הנפט על רקע ירידה בביקושים העולמיים וההקלה בשרשראות האספקה צפויות להמשיך לפעול לירידת המחירים הסחירים, אך בפיגור מסוים וכתלות בהתפתחות שער החליפין. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מכל המקורות נמצאות בתוך תחום היעד (איורים 6,7). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות גם הן בתוך תחום היעד (איור 6). הוועדה מעריכה כי מגמות אלו, תהליכי ההידוק המוניתרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה. יחד עם זאת, למידת ההרחבה הפיסקלית ולהתפתחות השכר תהיה השפעה על קצב ההתכנסות של האינפלציה ליעדה.

הפעילות הכלכלית במשק איתנה, הגם שנראה שקצב הצמיחה האט ביחס למחצית הראשונה של השנה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש נובמבר ירד, אך ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם (איור 18). נתוני ההוצאות בכרטיסי אשראי תואמים את המגמות ארוכות הטווח (איור 20). נמשכת ההקלה במגבלת הצידוד וחומרי הגלם עליה מדווחות החברות בענפי התעשייה והבנייה, הודות להתמתנות הלחצים בשרשראות האספקה, הנובעת,

בחלקה, מירידה בסך הביקושים בעולם. עם זאת, רמת מגבלת הציוד וחומרי הגלם, בעיקר בענף התעשייה, נותרה עדיין גבוהה בהשוואה לערב משבר הקורונה (איור 24). למרות ירידת הביקושים העולמית, החברות בישראל דיווחו על עלייה קטנה בלבד בעוצמת המגבלה של מחסור בהזמנות ליצוא על פעילותן. יצוא הסחורות (נומינלי, ללא או"מ ויהלומים) ירד ב-11% בנובמבר לעומת החודש הקודם אך ממשיך לשהות ברמה הגבוהה מזו ששררה ערב משבר הקורונה. יצוא השירותים מצוי ברמה גבוהה מאוד על אף שנתון הקצה לחודש אוקטובר היה נמוך מעט (איור 21). יבוא הסחורות מצוי גם הוא ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 22).

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק, אך בחודשים האחרונים חלה התמתנות מסוימת בנתוני התעסוקה השונים. שיעור תעסוקה של גילאי 15+ (60.6%) ירד מעט, כך שהוא נמוך במקצת ביחס לטרום המשבר. שיעור התעסוקה של גילאי העבודה העיקריים (25-64, 78.2%), גבוה ביחס לטרום המשבר, אך בנתוני הקצה נמשכת ירידה מסוימת (איור 25). שיעורי האבטלה בקרב גילאי 15+ (3.9%), ובגילאי העבודה העיקריים (3.5%), נמצאים מאז יוני 2022 במגמת עלייה (איור 25). במקביל, רמת הביקוש לעובדים מוסיפה להיות גבוהה; מספר המשרות הפנויות ושיעורן ירדו בנובמבר אך הם עדיין גבוהים ברמה היסטורית (איור 27). על פי סקר המגמות של הלמ"ס בחודש נובמבר נמשכה הירידה בציפיות של כל בתי העסק להרחבת מספר המועסקים, אך קיימת שונות רבה בין הענפים (איור 19). קצב העלייה השנתי של השכר הנומינלי נותר גבוה בהשפעת עליות השכר במגזר העסקי, בעיקר בענפי ההיי טק, לצד יציבות בשכר במגזר הציבורי. השכר בענפי ההיי טק גבוה מהרמה הצפויה עפ"י מגמת טרום המשבר, אולם בשלושת החודשים האחרונים לא המשיך לעלות. רמת השכר הריאלי על פי אומדני הבזק של הלמ"ס לחודש אוקטובר נמוכה מעט ממגמתה ארוכת הטווח (איור 28).

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית¹ המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר צפוי לצמוח בשנת 2023 בשיעור של 2.8% ובשנת 2024 בשיעור של 3.5% (איור 17). רמת הפעילות הנגזרת מהתחזית עודנה איתנה ובפרט בהשוואה בין-לאומית. שיעור האבטלה בגילאי העבודה העיקריים (25-64) צפוי לעמוד בממוצע בשנים 2023 ו-2024 על 4%. שיעור האינפלציה הממוצע ברבעון הרביעי בשנת 2023 צפוי לעמוד על 3% ובשנת 2024 הוא צפוי לרדת ל-2%. בנוסף, יחס החוב לתוצר בשנים 2023 ו-2024 צפוי לעמוד על כ-62% וכ-61% בהתאמה.

מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-20.3% (איור 12), קצב גבוה באופן משמעותי בהשוואה לקצב של השנים האחרונות. התחלות הבנייה וההיתרים ממשיכים לשמור על רמה גבוהה בהשוואה לעבר, מספר העסקאות לרכישת דירה יורד והיקף המשכנתאות שניטלו בנובמבר מתקרב לרמה הממוצעת טרום משבר הקורונה (איור 13). מחירי השכירות עלו ב-0.5% בנובמבר. האצת הקצב השנתי של עליית סעיף הדיור במדד המחירים לצרכן נמשכה והיא עמדה על 6.4% בנובמבר. בשוק ההון המקומי נרשמו ירידות שערים במדדי המניות ותשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו באופן משמעותי (איור 9). מתחילת ההידוק המוניטרי נרשמה האטה מסוימת באשראי בעיקר לעסקים הקטנים והבינוניים, לצד עלייה בריביות על האשראי. לפי סקר המגמות של הלמ"ס חלה בחודשים האחרונים עלייה בקשיי המימון עליהם מדווחים עסקים קטנים ובינוניים, אך הקושי בהשגת אשראי שווה עדיין ברמה נמוכה (איור 16). בשלב זה אין אינדיקציות לעלייה משמעותית בסיכון האשראי ובקשיים של העסקים לשרת את החוב. מאז החלטת המדיניות האחרונה, נחלש השקל מול הדולר ב-1.6%, מול האירו ב-5.8% ובמונחי השער האפקטיבי ב-3.4% (איור 8).

בעולם, נמשכת ההאטה בקצב הפעילות והסיכון למיתון עולה. זאת לנוכח: המלחמה המתמשכת באוקראינה ומשבר האנרגיה באירופה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי, וההאטה בסין כתוצאה מהעלייה בתחלואת הקורונה. מנגד, נתוני הצמיחה שנרשמו עד כה לשנת 2022 היו גבוהים מהצפוי ונמשכת ההקלה בשרשראות האספקה, תוך ירידה במחירי התובלה. לאור אלו, בתי ההשקעות עדכנו כלפי מטה את תחזית הצמיחה לגושים השונים לשנת 2023 ו-2024 (איור 29). מדדי מנהלי הרכש של המשקיים המפותחים והמתעוררים מצביעים על האטה נוספת בקצב הפעילות הכלכלית (איור 30). היקף הסחר העולמי ירד בחודש אוקטובר. במדדי המניות המרכזיים בעולם נרשמו ירידות שערים, בעיקר לאחר החלטות הריבית של ה-Fed וה-ECB (איור 38). תשואות האג"ח הממשלתיות עלו, במיוחד באירופה ובין. מחירי הנפט ירדו כאשר ירידה חדה נרשמה גם במחירי הגז באירופה.

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה. אולם בחלק מהמדינות, ובפרט בארה"ב, ניכרת מגמת התמתנות. סימנים ראשונים להתמתנות האינפלציה נרשמו גם בגוש האירו ובבריטניה. מנגד, אינפלציית הליבה נותרה יציבה. במרבית המדינות מדדי האינפלציה שוהים ברמה גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים (איור 33). לפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך, אך הבנקים המרכזיים המובילים מאטים את קצב העלאות הריבית. בארה"ב, קצב עליית מדד המחירים לצרכן (CPI) ירד בנובמבר ל-7.1%, מתחת לתחזיות המוקדמות. ה-Fed האט את קצב העלאות הריבית והעלה את הריבית בפגישתו האחרונה ב-50 נ.ב., תוך שציין כי נכון יותר לעבור לקצב מתון יותר של העלאות, כדי להביא לאיזון טוב יותר של הסיכונים. עם זאת, העלה ה-Fed את הערכתו לגבי הריבית שתשרור בסוף 2023, וחציון ההערכות עומד על 5.1%. בגוש האירו, האינפלציה התמתנה לקצב של 10.1% בנובמבר, מתחת לתחזיות המוקדמות. ה-ECB האט גם הוא את קצב העלאות הריבית, והעלה אותה ב-50 נ.ב. בנוסף, הודיע ה-ECB על צמצום המאזן שלו והמשך צפוי של מדיניות ההידוק המוניטרי. בתגובה לכך נרשמה עלייה בריבית הצפויה שהשוק מתמחר בשנת 2023 באירופה.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-16/1/2023. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-20/2/2023.

[לצפייה בדברי הנגיד](#)

[לצפייה בתדרוך העיתונאים אודות המדיניות המוניטרית](#)

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

"מכין את הקרקע לסיום מחזור העלאות הריבית": הכלכלנים מגיבים להחלטת בנק ישראל

גלובס

בנק ישראל העלה את הריבית ל-3.75%, השיעור הגבוה ביותר מאז משבר הסאב-פריים ב-2008 • מה עומד ברקע ההחלטה, מה צפוי בהמשך והאם התחזיות המעודכנות של הבנק המרכזי יחזיקו מעמד או שנראה את הריבית עולה גם מעבר ל-4%?

בפעם השביעית ברציפות: הריבית עלתה בעוד 0.5%

y net
ידיעות אחרונות

כדי להילחם באינפלציה, בנק ישראל הכריז על העלאת ריבית נוספת שתביא את שיעור הריבית הבסיסי ל-3.75% ואת ריבית הפריים ל-5.25% - הגבוה ביותר מאז 2008. המשמעות: המשכנתאות שוב מתייקרות. לפי התחזיות - הריבית תעמוד על 4% בסוף 2023. הנגיד: "חשוב שהממשלה הנכנסת תנהג באחריות הנדרשת"

¹ התחזית המלאה מפורסמת בנפרד בלינק המצורף, לרבות הרחבה על מספר גורמי אי-ודאות משמעותיים עליהם מצביעה חטיבת המחקר - התחזית המקור-כלכלית של חטיבת המחקר, ינואר 2023.docx

◀ דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 02.01.2023

02.01.2023

הנגיד, פרופ' אמיר ירון, התייחס בדבריו לשיקולים שעמדו לנגד חברי הוועדה בעת קבלת ההחלטה על העלאת הריבית ב-0.5 נקודות האחוז ל-3.75% ולמספר סוגיות נוכח תחילת כהונת הממשלה החדשה.

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

הוועדה המוניטרית העריכה את ההשפעה הכוללת של התהליכים השונים המשפיעים על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להעלות את הריבית ב-0.5%.

בדבריי היום אבקש להתייחס לחלק מאותם שיקולים שעמדו לנגד עינינו בעת קבלת ההחלטה. בהמשך דבריי אתייחס גם למספר סוגיות נוכח תחילת כהונת הממשלה החדשה.

האינפלציה בישראל מצויה זה זמן מעל הגבול העליון של תחום היעד. עליית המחירים מתבטאת בסעיפים רבים במדד, והיא ניכרת הן במוצרים הסחירים והן במוצרים שאינם סחירים. ניתוחי עומק שאנו עורכים מצביעים על כך שחלק לא מבוטל מהאינפלציה נובע מהמשך עלייה בביקושים במשק.

אמרתי זאת בעבר, ואומר זאת שוב: אינפלציה גבוהה כרוכה באי-ודאות הולכת וגדלה ובקושי מתגבר לקבל החלטות ברמת משק הבית וברמת בית העסק; היא מקשה על ההתנהלות הכלכלית ופוגעת בצמיחה וברווחה, ובראש ובראשונה בשכבות החלשות.

יתרה מכך, ככל שהאינפלציה משתרשת - כך קשה יותר למגר אותה. ואז, בסופו של דבר הריבית הנדרשת תהיה אף גבוהה יותר. אנו בוועדה המוניטרית נחושים להוריד את האינפלציה ולהשיבה אל תוך תחום היעד. זאת על מנת להבטיח יציבות מחירים, שהיא הכרחית ליציבות כלכלית וסביבה תומכת צמיחה.

לצד האינפלציה בפועל, הציפיות והתחזיות לאינפלציה מספקות לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת השפעת המדיניות על האינפלציה. ואכן, הציפיות והתחזיות לשנה הקרובה מהמקורות השונים מצביעות כי במהלך השנה הקרובה צפויה האינפלציה לחזור אל תוך תחום היעד שעומד על 1-3 אחוזים. כך גם עולה מתחזית חטיבת המחקר שפורסמה היום, עליה ארחיב בהמשך. בנוגע לתקופה הקרובה, התחזיות מראות כי האינפלציה השנתית תעלה במעט עוד לפני שתחל להתמתן ולאחר מכן לרדת.

הציפיות לאינפלציה משוק ההון לטווחים שמעבר לשנה הקרובה, מצויות בתוך תחום היעד. זהו אינדיקטור חשוב למשק ולאפקטיביות של המדיניות המוניטרית. עיגון הציפיות בתוך תחום היעד מהווה הבעת אמון של השווקים במדיניות הננקטת על ידי הוועדה המוניטרית. חשוב להבין כי עיגון הציפיות נקבע במה שאנחנו הכלכלנים מכנים "שיווי משקל" - כלומר, הציפיות מעוגנות בין היתר תוך לקיחה בחשבון של המדיניות שבה אנו נוקטים. ההחלטה היום עולה בקנה אחד עם המשך עיגון הציפיות קדימה.

בנוסף, אנו מצויים כבר בסביבה מרסנת. במסגרת הריביות הריאליות לאורך העקום עלו בחודשים האחרונים ומצויות בטרטוריה חיובית לכל אורכו. זוהי תוצאה של המדיניות שבה נקטנו בחודשים האחרונים, עת ביצענו העלאות ריבית מהירות יחסית, תהליך המכונה Front Loading. ההחלטות העתידיות לגבי המשך המדיניות והקצב שבו היא תיושם ייגזרו מהנתונים שיעמדו בפני הוועדה המוניטרית ומההערכות לגבי התפתחות האינפלציה. זאת, בשים לב לעובדה שהעלאות הריבית עד כה יושמו בקצב מהיר יחסית ולכך שההשפעה של העלאות הריבית על האינפלציה מתרחשת בפיגור של זמן מה.

האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות בעולם. לצד זאת, בחלק מהמדינות ניתן לראות סימנים ראשוניים של התמתנות האינפלציה, ובפרט בארה"ב. במרבית המדינות האינפלציה נמצאת משמעותית מעל יעדי הבנקים המרכזיים ולפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך גם הוא. אך ניתן לראות כי הבנקים המרכזיים המובילים החלו להאט את קצב העלאות הריבית ולאותת על המשך האטה בקצב.

לצד כל אלה, קצב הצמיחה של המשק הישראלי גבוה ביחס למדינות אחרות והתוצר נמצא בקרבת המגמה ארוכת הטווח שלו. האינדיקטורים השונים לפעילות מעידים על ציפיות להמשך פעילות כלכלית ערה יחסית. שוק העבודה מוסיף להיות מאופיין כשוק הדוק, למרות היחלשות מסוימת בנתונים של החודשים האחרונים. שיעור האבטלה שעלה מעט נותר נמוך ושיעורי התעסוקה שירדו מעט מוסיפים גם הם להיות גבוהים. אינדיקטור חשוב לניתוח שוק העבודה הוא התפתחות המשרות הפנויות. אנחנו עדים לירידה קלה בתקופה האחרונה במספר המשרות הפנויות, אך עדיין מדובר על מספרים גבוהים ברמה היסטורית.

התפתחויות השכר הן בין התהליכים המשמעותיים שנעקוב אחריהם בתקופה הקרובה. רמת השכר במגזר העסקי מצויה בחודשים האחרונים מעל הצפוי על פי מגמת טרום המשבר, ובפרט במגזר ההייטק. מאז תחילת משבר הקורונה, השכר במגזר הציבורי עלה בשיעור נמוך משמעותית מזה שבמגזר העסקי. בתקופה הקרובה צפויים דיונים על התאמות השכר הנדרשות במגזר הציבורי. חשוב שהסכמי השכר שייחתמו, דווקא בתקופה זו של אינפלציה גבוהה, יתכללו את האינפלציה הממוצעת בשנים האחרונות וגם את זו שצפויה בשנים הקרובות. כמו-כן חשוב שההסכמים לא יכילו מנגנוני הצמדה קשיחים ארוכי טווח שעלולים לפגוע בחזרת המשק לסביבת יציבות מחירים. הרחבתי על כך בהזדמנויות שונות, והמלצנו על המנגנונים הרצויים בנושא זה.

אנו עוקבים מקרוב גם אחר ההתפתחויות בשוק הדיור. אמנם, מחירי הדירות ממשיכים לעלות בקצב גבוה מאוד, אך נתוני התחלות הבנייה, ההיתרים, מספר העסקאות שמבוצעות והיקף המשכנתאות החדשות תומכים בהתמתנות השוק. ניתן להניח שהשפעות אלו, ככל וימשכו, יבואו לידי ביטוי במחירים בהמשך. בנוסף, אנו במעקב מתמיד אחר מחירי השכירות, שעולים גם הם ומשפיעים על האינפלציה.

בשוקי ההון בארץ ובעולם נרשמות ירידות שערים, שאפיינו את השנה האחרונה, ולצד זאת, תשואות האג"ח הממשלתיות עולות. מאז החלטת המדיניות הקודמת, מדדי המניות בישראל ירדו מעבר למגמה העולמית. כתוצאה מכך, הפער החיובי שנרשם בביצועי המניות בישראל לעומת מדדים אחרים בעולם מתחילת שנת 2022, הצטמצם בצורה משמעותית. במקביל, ראינו עלייה במרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל. העלייה מתבטאת בעיקר באלו עם הדירוגים הנמוכים יותר.

לצד ההתפתחויות בשוק ההון, בשוק המט"ח נרשמה היחלשות של השקל בשבועות האחרונים שהייתה בניגוד למגמה העולמית שאופיינה בתיסוף אל מול הדולר. בשנה האחרונה, נרשמת תנודתיות גבוהה בשוק המט"ח, ואזכיר כי שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת של המדיניות המוניטרית. שינויים בשערי החליפין הם תכופים וכיוונם גם משתנה באופן תדיר. שוק המט"ח מושפע בישראל גם מהשקעות הגופים המוסדיים בחו"ל ומתוצאות השווקים הפיננסיים, כשמנגד ישנן השפעות מקדמות כדוגמת העודף בחשבון השוטף וההשקעות הישירות במשק.

התחזית המקרו-כלכלית שפרסמה היום חטיבת המחקר מתכללת את ההתפתחויות השונות. החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.8% ובשנת 2024 בקצב גבוה יותר של 3.5%, קצב דומה לפוטנציאל הצמיחה ארוך הטווח של המשק. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק, אם כי ייחלש במעט. שיעור האבטלה של גילאי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 4% בשנים 2023 ו-2024. על-פי התחזית, האינפלציה צפויה לשהות בתוך תחום היעד ברבעון האחרון של שנת 2023, ובשנת 2024 להיות במרכז התחום.

לצד זאת, ישנם מספר גורמי אי-ודאות משמעותיים עליהם מצביעה חטיבת המחקר. הסיכונים העיקריים לתחזית הינם: התמתנות איטית יותר מהצפוי של קצב האינפלציה בחו"ל; חורף קר מהצפוי באירופה והחרפת המלחמה באוקראינה שעלולים להאיץ שוב את מחירי האנרגיה; התפתחות הפעילות בסין לאור מגפת הקורונה. כל אלה עלולים להשפיע כלפי מעלה על קצב האינפלציה הצפוי וכלפי מטה על הפעילות הכלכלית. בנוסף, ישנם גם סיכונים מקומיים לתחזית, התלויים במדיניות הפיסקלית. ככל שזו תהיה מרחיבה יותר באופן משמעותי מזו שהוערכה בתחזית, כך האינפלציה הצפויה, יחס החוב לתוצר

והתשובות בשוק ההון עלולים להיות גבוהים יותר.

בהזדמנות זו, אבקש לברך את הממשלה החדשה הנכנסת לתפקידה בימים אלו. אנו בבנק ישראל, אמונים על הייעוץ הכלכלי לממשלה ונסייע ככל שביכולתנו לממשלה החדשה לקידום הכלכלה הישראלית.

בהתאם, בתקופה האחרונה שקדנו על עדכון ההמלצות הכלכליות של הבנק לטובת צמיחה בת קיימא והגדלת הפיריון שנגיש לממשלה הנכנסת. אלו ייכללו את התפיסות הכלכליות ואת הרפורמות החשובות שאנחנו סבורים שנכון לקדם במשק הישראלי בשנים הבאות. בהן, פיתוח ההון האנושי תוך שילוב איכותי של קבוצות אוכלוסייה נוספות בשוק העבודה, וקידום השקעות בתשתיות ורפורמות תומכות צמיחה. אלו יניחו את היסודות שיסייעו למשק הישראלי לצמוח ולהתפתח בעשורים הבאים.

חשוב שהממשלה הנכנסת תנהג באחריות הנדרשת בכל הנוגע למדיניות הפיסקלית, בעיקר בהוצאות שמטרתן הייעודית אינה תמיכה בצמיחה בת קיימא. אמרתי בעבר כי אחד מהנכסים האסטרטגיים של ישראל הוא יחס החוב-תוצר הנמוך של המשק, ששירת אותנו נאמנה גם במשבר הקורונה.

בתקופה הקרובה יחלו דיוני תקציב, יונחו הצעות קונקרטיות על השולחן ויתבהרו כוונות הממשלה. אני מאמין שאלו יהיו החלטות אחראיות מבחינה פיסקלית, מעודדות צמיחה וכאלה שיטיבו עם כלל האוכלוסייה. אנו בבנק ישראל נמשיך לשמש יועץ כלכלי עבור הממשלה, ולשקף לה באופן המקצועי והאחראי ביותר את עמדתנו בנוגע לצעדים שתבקש לנקוט.

חשוב לזכור כי לא בכדי הכלכלה הישראלית זוכה להערכות גבוהות מצד גופי הדירוג ומוסדות בין לאומיים איתם אני עומד בקשר תמידי. זה הושג בזכות כשרת דרך ארוכה ומבורכת שעברנו במאמץ של שנים רבות והפיכתנו לכלכלה מתקדמת. כמשק קטן ופתוח המקיים היזון חוזר עם הכלכלות הגדולות בעולם, המשך אמון השווקים והגורמים השונים בכלכלה העולמית חיוני למשק הישראלי על מנת שתתקיים בו סביבה עסקית ופיננסית יציבה ובטוחה.

לפני סיום אבקש להודות לחברי פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי שלאחר שנים רבות של עבודה בבנק ישראל, שביניהן כיהן גם כחבר בוועדה המוניתרית, סיים בשבוע שעבר את תפקידו, אברך אותו בכל הטוב ובהצלחה בהמשך הדרך. בנוסף, ארצה לברך את ד"ר עדי ברנדר שהתמנה למנהל חטיבת המחקר של בנק ישראל ולחבר בוועדה המוניתרית ושזו החלטת המדיניות המוניתרית הראשונה בה השתתף כחבר. ממני ומשאר חברי הוועדה המוניתרית אנחנו מאחלים לשניהם הצלחה מרובה והמשך עשייה פורייה.

תודה רבה.

[לצפייה בדברי הנגיד](#)

ייתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש דצמבר 2022

05.01.2023

ייתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש דצמבר 2022 בסך 194,144 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 274 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת הייתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 37.4 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר על ידי שערך¹ ייתרות מטבע חוץ בסך של כ- 646 מיליוני דולרים.

מאידך הקיטון קוזז בחלקו ע"י:

- העברות הממשלה מחו"ל בסך של כ- 311 מיליוני דולרים.
- העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 61 מיליוני דולרים.

ייתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	ייתרות מטבע החוץ ללא ייתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	ייתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	סך הכול ייתרות מטבע החוץ
דצמבר 2022	189,787	4,357	194,144
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808
אפריל 2022	193,213	4,417	197,630
מרץ 2022	³ 201,619	4,544	³ 206,163
פברואר 2022	³ 202,461	4,587	³ 207,048
ינואר 2022	³ 204,149	4,588	³ 208,737
דצמבר 2021	³ 208,320	4,673	³ 212,993

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

דוח המדיניות המוניטרית למחצית השנייה לשנת 2022

18.01.2023

תקציר

דוח זה סוקר את המדיניות המוניטרית במחצית השנייה של שנת 2022 ואת החלטת הריבית מחודש ינואר 2023¹. במהלך תקופה זו היה שיעור האינפלציה בישראל מעל לגבול העליון של היעד והתאפיין בתנודתיות, אולם שיעור זה המשיך להיות נמוך בהשוואה לרוב הכלכלות המפותחות. בשנתיים האחרונות נבעו עלויות המחירים בישראל משילוב של גורמי היצע ובפרט

חיצוניים, כאשר המשמעותיים שביניהם הן השפעות מהמלחמה בין רוסיה לאוקראינה, שהביאה לעלייה משמעותית במחירי האנרגיה והסחורות, ומהשיבושים הנמשכים בשרשרות האספקה. אך גם מגורמי ביקוש מקומי, על רקע חזרתו של המשק לשיעורי תעסוקה גבוהים מאלה ששררו טרום משבר הקורונה - אשר העידו על קיומו של שוק עבודה הדוק.

במהלך המחצית הנסקרת גברו הסימנים שעליות המחירים הן רוחביות והוועדה העריכה שהאינפלציה בישראל נובעת במידה רבה מעלייה בביקושים מקומיים. עוד העריכה הוועדה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם, התמתנות הביקוש, לצד ההקלות בשיבושים בשרשרות האספקה וירידת מחירי הסחורות והנפט, פועלים להתמתנות שיעור האינפלציה בישראל. מנגד, הוועדה העריכה כי קיימת גם אי-ודאות בנוגע למידת ההרחבה הפיסקלית ולהתפתחויות בגזרת השכר במשק, וכי לאלו תהיה השפעה על קצב ההתכנסות של האינפלציה ליעדה.

המדיניות המוניטרית: הריסון המוניטרי בוצע בשנת 2022 בעיקר באמצעות העלאה שקולה ונחושה של הריבית המוניטרית. במסגרת ארבע החלטות ריבית שהתקבלו במחצית השנייה של שנת 2022 החליטה הוועדה על העלאתו של שיעור הריבית ב-2.50 נקודות אחוז, משיעור של 0.75% (בחודש יוני) עד שיעור של 3.25% בסוף 2022. בחודש ינואר 2023 עלה שיעור הריבית בעוד 0.50 נקודת האחוז, לשיעור של 3.75%. מדיניות הצמצום המוניטרי שהופעלה הייתה המשך ישיר לתהליך שהחל בשנת 2021, קרי, הפסקה של תכנית הרכישות של איגרות החוב ושל השימוש ביתר הכלים המיוחדים שהופעלו במהלך משבר הקורונה וכן לא בוצעו רכישות מט"ח במחצית השנייה של 2022. המדיניות המוניטרית בתקופה זו התאפיינה בהאצה של העלאות ריבית ביחס להעלאות הריבית הצפויות לפי התחזיות באותה העת. במילים אחרות, הוועדה בחרה לנקוט, בדומה לבנקים מרכזיים אחרים בעולם, במדיניות של Front Loading.

סביבת האינפלציה: המחצית השנייה של שנת 2022 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה בהשוואה לשנים האחרונות. שיעור האינפלציה השנתי היה לאורך המחצית הנסקרת מעל לגבול העליון של היעד והתאפיין בתנודתיות. האינפלציה השנתית עמדה בחודש נובמבר על שיעור של 5.3%. עם זאת שיעור האינפלציה בישראל נמוך משיעורה ברוב המדינות המפותחות. במהלך המחצית נמצאו הציפיות לאינפלציה בישראל לטווחים הקצרים, לשנה וציפיות הפורוורד לשנה בעוד שנה, בסביבת הגבול העליון של תחום היעד ולפרקים מעט מעליו. הציפיות לאינפלציה לטווחים ארוכים יותר (מעל לשנתיים), המשיכו להיות מעוגנות בתוך תחום היעד.

הפעילות הריאלית המקומית: הנתונים והאינדיקטורים שהוצגו בפני הוועדה במחצית הנסקרת המשיכו להעיד על נתוני צמיחה נאים, אך בנתוני הקצה נרשמה ירידה קלה בקצב הצמיחה. רמת התוצר במשק המשיכה להיות במהלך המחצית גבוהה מקו המגמה ארוך הטווח של טרום משבר הקורונה. האינדיקטורים השוטפים המשיכו להעיד על רמת פעילות כלכלית איתנה, אולם חלקם הצביעו על התמתנות בצמיחה ברביע השלישי, שבאה לידי ביטוי, בין היתר, בירידה קלה שנרשמה ביצוא הסחורות ועלייה במספר החברות שמדווחות על עלייה בעוצמת הקושי שנגרם בשל מחסור בהזמנות. בהערכתה קדימה סברה הוועדה שמתרבים הסימנים להאטה בכלכלה העולמית וכי אלה עלולים לתת את אותותיהם גם במשק הישראלי.

שוק העבודה: שוק העבודה המשיך להיות הדוק בסביבת תעסוקה מלאה במחצית הנסקרת עם היחלשות מסוימת בנתוני הקצה - עלייה מתונה בשיעור האבטלה וירידה קלה בשיעור התעסוקה. השכר הנומינלי בגילי העבודה (25-64) המשיך לעלות במהלך התקופה והוא נותר מצוי מעל למגמתו טרום המשבר; במונחים ריאליים מצוי השכר בנתוני הקצה בסביבת המגמה שהייתה חזויה טרום המשבר.

שער החליפין: השקל התאפיין במחצית השנייה של השנה במגמה מעורבת. בתחילת המחצית השקל יוסף מול המטבעות המרכזיים אך בהמשכה חל בו פיחות משמעותי. מחודש אוקטובר עד אמצע חודש דצמבר התאפיין שע"ח הנומינלי אפקטיבי ביציבות יחסית. יציבות זו שיקפה מגמות מעורבות של התחזקות השקל מול הדולר והיחלשותו מול האירו. בסוף התקופה הנסקרת חל בשער של השקל פיחות נוסף.

הכלכלה העולמית: ההאטה בפעילות הכלכלית הגלובלית שהתרחשה על רקע המלחמה באוקראינה, משבר האנרגיה באירופה וההאטה בסין, המשיכה במחצית הנסקרת. תחילת המחצית התאפיינה בהמשך השיבושים בשרשרות האספקה, שהובילו ללחצי אינפלציה ולהאטה בפעילות הגלובלית, אך בהמשכה נרשמו הקלות מסוימות בשיבושים אלה.

העלייה באינפלציה ברחבי העולם הובילה לריסון מוניטרי מצד הבנקים המרכזיים. מגמה זו התחזקה לאורכה של המחצית, כאשר בנקים מרכזיים רבים נקטו בתהליך של הקדמה ושל האצה של קצב העלאת שיעורי הריבית (Front Loading). צעדים אלה, בשילוב שאר ההתפתחויות הגלובליות, תרמו להמשך האטה בפעילות הכלכלית ותחזיות הצמיחה העולמיות התעדכנו כלפי מטה. סביבת האינפלציה בעולם נותרה במחצית הנסקרת גבוהה משמעותית מיעדי הבנקים המרכזיים, אולם, לקראת סוף התקופה מסתמנת התמתנות באינפלציה בחלק מהמדינות. לאור מגמות אלה המשיך בעולם הצמצום המוניטרי, אך כמה בנקים מרכזיים החלו לאותת על האטה עתידית בקצב הצמצום וחלקם אף החלו בפועל להאט את קצב הצמצום המוניטרי.

שוק האשראי: קצב הגידול של האשראי הבנקאי החדש למגזר העסקי בישראל האט במהלך המחצית ובמקביל נרשמו עליות בשערי הריבית. אולם האשראי החוץ-בנקאי (בעיקר אג"ח תאגידיות) המשיך להתרחב וחלק משמעותי ממנו הופנה לענף הבינוי והנדל"ן. סימנים נוספים להתקררות אפשרית בשוק האשראי העסקי התקבלו מנתוני סקר מגמות שהצביעו על עלייה מסוימת בקשיי המימון של החברות, אך אלו הוסיפו להיות נמוכים. לאחר שהוא הגיע לשיא בתחילת השנה, היקף המשכנתאות החדשות הצטמצם במהלך המחצית אולם הוא נותר גבוה. המשכנתאות שנלקחו התאפיינו ברמת מינוף (LTV) דומה לזו הממוצעת בשנתיים האחרונות. מנגד המשיך שיעור החזר מההכנסה (PTI) לעלות.

ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים: השווקים הפיננסיים בישראל ובעולם התפתחו במחצית הנסקרת באופן דומה. מדדי המניות רשמו בתחילת המחצית עליות שערות ותשואות האג"ח הממשלתיות רשמו במקביל ירידות. בהמשך, על רקע האטה בפעילות העולמית והמדיניות המוניטרית המרסנת, חל שינוי במגמה וירידות שערות חדות נרשמו במדדי המניות ובתשואות האג"ח הממשלתיות נרשמו עליות. מחודש אוקטובר עד חודש דצמבר, על רקע האטה בקצב העלאת שיעורי הריבית, רשמו מדדי המניות בעולם עליות שערות ותשואות האג"ח הממשלתיות בישראל ובעולם נותרו ללא שינוי משמעותי. אולם, מחודש נובמבר נרשמו בשוק ההון המקומי ירידות שערות, מעבר למגמה העולמית. תשואות האג"ח הממשלתיות המקומיות עלו באופן משמעותי בסוף התקופה הנסקרת.

התפתחויות ביציבות המערכת הפיננסית: עליית האינפלציה בעולם, לצד העלייה בשיעורי הריבית, הגדילה את עלות החוב, הן למדינות והן למגזר הפרטי והגדילה את הסיכון למיתון עולמי באופן משמעותי. ישראל מושפעת אמנם מההתפתחויות הגלובליות, אך לעת עתה רק באופן מתון. יתרת האשראי העסקי לענף הבינוי והנדל"ן נותרה ברמה גבוהה.

שוק הדיור: העלייה במחירי הדירות ושכר הדירה המשיכה להאיץ במהלך התקופה הנסקרת. נכון לחודש נובמבר עלו מחירי הדירות במונחים שנתיים בכ-20%. במקביל, גם מחירי שכר הדירה האיצו בקצב גבוה בהשוואה לשנים האחרונות.

המדיניות הפיסקלית: בשנת 2022 היה עודף בפעילות הממשלה בשיעור של 0.6% תוצר. ההוצאות המקומיות התייצבו במהלך המחצית הנסקרת ברמה נמוכה משמעותית מזו שאפיינה את הממשלה בתקופת הקורונה ובהשוואה לשנת 2019. במקביל המשיכו ההכנסות המקומיות לגדול בקצב גבוה מהצפוי על פי התחזיות השונות. ההכנסות החריגות נתרמו בעיקר מרמה גבוהה בגביית מס ההכנסה נטו, לרבות מבצע גביה חד-פעמי, וגבייה של מסי מקרקעין.

תחזית חטיבת המחקר: חטיבת המחקר פרסמה בתקופה הנסקרת שלוש תחזיות בצמוד להודעות הריבית ביולי 2022, באוקטובר 2022 ובינואר 2023. לפי התחזית שפורסמה בחודש ינואר 2023, נאמדה צמיחת התוצר בשנת 2022 בשיעור של 6.2%, שיעור גבוה לזה שנחזה בתחזיות שפורסמו בחודשים יולי ואוקטובר. מנגד, התעדכנה הצמיחה לשנת 2023 כלפי מטה. רמת התוצר בסוף שנת 2023 צפויה להיות גבוהה ממה שהוערך בתחילת המחצית בחודש יולי. שיעור האבטלה על פי תחזית ינואר צפוי לעמוד בשנת 2023 על 4% בממוצע. יחס החוב לתוצר בשנים 2022 ו-2023 צפוי להיות נמוך יותר משהוערך בתחילת המחצית, כ-62% בכל אחת מהשנים. כמו כן צפוי שיעור האינפלציה בשנת 2023 להיות בסביבת הגבול העליון של היעד וריבית בנק ישראל צפויה לעמוד בעוד שנה על פי תחזית זו על 4%.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים דצמבר 2022

19.01.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation)

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ² לשנה השנייה	הציפיות משוק ההון ³ לשנה השלישית	הציפיות משוק ההון ⁴ ל-5-3 שנים (פורוורד) ²	הציפיות משוק ההון ⁵ ל-10-5 שנים (פורוורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:							
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.8
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	3.0
הנתונים החודשיים							
2021							
ינואר	0.9	1.2	1.6	1.7	1.4	1.8	0.6
פברואר	1.2	1.5	1.6	1.6	1.5	1.8	0.9
מרץ	1.4	1.6	1.7	1.7	1.6	1.8	1.3
אפריל	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.4
מאי	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0	1.9	1.9
יוני	2.2	2.1	2.0	1.9	2.0	2.0	1.9
יולי	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8
אוגוסט	2.0	2.1	2.1	1.9	2.0	2.0	1.8
ספטמבר	2.3	2.4	2.4	2.3	2.4	2.1	2.0
אוקטובר	2.8	2.8	2.7	2.5	2.6	2.3	2.5
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.5	2.6	2.4	2.6
דצמבר	2.5	2.6	2.7	2.5	2.6	2.4	2.4
2022							
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.8
הנתון השוטף ⁶	2.4	2.7	2.6	2.6	2.6	2.6	2.7

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציוני וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת:

https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(j, k)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבוי בנק ישראל.

ייתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש ינואר 2023

07.02.2023

ייתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש ינואר 2023 בסך 201,000 מיליוני דולרים, גידול בסך של 6,782 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת הייתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 39.0 אחוזים (איור 1).

הגידול מוסבר על ידי:

- מאידך הקיטון קוזז בחלקו ע"י:
- שערוך¹ ייתרות מטבע חוץ בסך של כ- 5,631 מיליוני דולרים.
- העברות הממשלה מחו"ל בסך של כ- 1,110 מיליוני דולרים.
- העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 41 מיליוני דולרים.

ייתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	ייתרות מטבע החוץ ללא ייתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	ייתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול ייתרות מטבע החוץ
ינואר 2023	196,476	4,524	201,000
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808
אפריל 2022	193,213	4,417	197,630
מרץ 2022	³ 201,619	4,544	³ 206,163
פברואר 2022	³ 202,461	4,587	³ 207,048
ינואר 2022	³ 204,149	4,588	³ 208,737

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-20/02/2023 להעלות את הריבית ב-0.5 נקודות האחוז לרמה של 4.25%

20.02.2023

- האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון, מקיפה מנעד רחב של סעיפים, ועומדת על 5.4%. הציפיות לאינפלציה לכל הטווחים נמצאות בתוך תחום היעד.
- התוצר צמח בשנת 2022 בקצב מואץ של 6.5%, ורמתו שווה מזה חמישה רביעים מעל קו המגמה שהיה טרום המשבר. צמיחת התוצר ברבעון הרביעי הושפעה במידה רבה מזינוק זמני ביבוא כלי רכב בשלהי 2022.
- הפעילות הכלכלית במשק ממשיכה להיות איתנה. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה, אך בחודשים האחרונים ישנה התמתנות מסוימת בנתוני התעסוקה השונים.
- היקף הפעילות בשוק הדיור מתמתן. מחירי הדירות הוסיפו לעלות, אך בקצב מתון יותר מזה מספר חודשים. מספר העסקאות לרכישת דירה והיקף המשכנתאות שניטלו ממשיכים לרדת. מחירי השכירות המשיכו במגמת העלייה.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה שערי החליפין אופיינו בתנודתיות גבוהה – בתחילת התקופה התחזק השקל ובהמשכה השתנתה המגמה והשקל פוחת.
- תחזיות הצמיחה בעולם עודכנו כלפי מעלה, אך קצב הצמיחה בכלכלות המרכזיות מוסיף להיות מתון. סביבת האינפלציה מוסיפה להיות גבוהה אך ניכר כי ישנה התמתנות באינפלציה במדינות רבות, אך התמתנות אינפלצית הליבה איטית יותר.

במשק הישראלי נרשמת פעילות כלכלית איתנה, המלווה בשוק עבודה הדוק תוך עלייה בסביבת האינפלציה.

לכן, הוועדה החליטה להמשיך בתהליך העלאת הריבית. קצב העלאת הריבית ייקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

נמשכת הפעילות הכלכלית האיתנה במשק הישראלי ושוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה, אם כי בנתוני הקצה ניכרת התמתנות מסוימת. האינפלציה נמצאת מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים. המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה מסוימת גם בפעילות הכלכלית בישראל לצד האטה בקצב האינפלציה.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן ב-0.3% בכל אחד מהחודשים, דצמבר 2022 וינואר 2023. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 5.4% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 2). בניכוי אנרגיה ופח"י עומדת האינפלציה על 5.1%, וכך גם האינפלציה בניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה (איור 3). קצב העלייה של הרכיבים הלא-סחירים במדד עומד על 5.5% וקצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד עומד על 5.4% (איור 4). הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מכל המקורות עלו, אך נמצאות בתוך תחום היעד, בחלקו העליון (איור 6). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות גם הן בתוך תחום היעד (איור 7). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניתרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה. למידת ההרחבה הפיסקלית ולהתפתחות השכר תהיה השפעה על קצב ההתכנסות של האינפלציה ליעדה.

על פי האומדן הראשון לנתוני החשבונאות הלאומית צמח התוצר בשנת 2022 בקצב של 6.5%, ורמתו שווה מזה חמישה רביעים מעל קו המגמה שהיה טרום המשבר (איור 17). במונחי תוצר לנפש צמח התוצר בשנת 2022 ב-4.4%. צמיחה זו היא מהגבוהות ביותר מבין מדינות ה-OECD.

ברבעון הרביעי של 2022 צמח התוצר ביחס לרבעון השלישי של אותה שנה ב-5.8% במונחים שנתיים, צמיחה גבוהה מהציפיות, שנבעה מעלייה בצריכה הפרטית, בצריכה הציבורית, ובהשקעות ומירידה ביבוא. מנגד נרשמה ירידה משמעותית ביצוא הסחורות והשירותים, שעדיין מצויים ברמות גבוהות (איור 18), כפי שגם משתקף ממגמות דומות בנתוני סחר חוץ החודשיים (איורים 22-23). צמיחת התוצר ברבעון זה הושפעה במידה רבה מזינוק זמני ביבוא כלי רכב בשלהי 2022, שתרם כמחצית מהצמיחה ברבעון הרביעי. בהשוואה בין נתוני הרבעון הרביעי של 2022 אל הרבעון הרביעי אשתקד קצב הצמיחה נמוך יותר ועומד על כ-2.7%.

הפעילות הכלכלית במשק ממשיכה להיות איתנה, אך ישנם סימנים בקצה להאטה מסוימת בקצב הצמיחה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש ינואר מוסיף להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם, אך במידה פחותה ביחס למרבית החודשים של 2022 (איור 19). נתוני ההוצאות בכרטיסי אשראי מצויים בסביבת המגמה ארוכת הטווח (איור 21). נמשכת ההקלה במגבלת הציוד וחומרי הגלם עליה מדווחות החברות בענפי התעשייה והבינוי, הודות להתמתנות הלחצים בשרשראות האספקה. רמת מגבלת הציוד וחומרי הגלם בענף התעשייה מוסיפה לרדת אך נותרה עדיין גבוהה מעט בהשוואה לערב משבר הקורונה (איור 25).

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק, אך בחודשים האחרונים ישנה התמתנות מסוימת בנתוני התעסוקה השונים. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.1%, בינואר 2023) נמצא כעת ברמה דומה לרמתו טרם המשבר. חרף ירידה מסוימת, שיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים עדיין גבוה מרמתו טרם המשבר (64-25%, 78.2%, בדצמבר 2022). שיעורי האבטלה בקרב גילאי 15+ (4.3%, ינואר 2023), ובגילאי העבודה העיקריים (3.7%, נתוני דצמבר) נמוכים יחסית, אך עלו בהשוואה לרמת השפל של יוני 2022 (איורים 26-27). במקביל, שיעור המשרות הפנויות, המשקף את הביקוש לעובדים, ירד במתינות במרבית החודשים הקודמים, למרות ירידה זו בינואר הוא עודנו מצוי ברמה גבוהה (איור 28). על פי סקר המגמות של הלמ"ס בחודש ינואר חל גידול מסוים בצפיפות של בתי העסק להרחבת מספר המועסקים (איור 20). השכר הריאלי למשרת שכיר ירד מעט אך עדיין נמצא בקרבת קו המגמה (איור 29).

היקף הפעילות בשוק הדיור מתמתן. מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-17.1% (איור 12), קצב גבוה בהשוואה לקצב של השנים האחרונות, אך בנתוני הקצה רואים התמתנות של קצב העלייה. נמשכת הירידה בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות; בחודש ינואר ניטלו משכנתאות בסך 6.4 מיליארדי ש"ח, כמחצית מהסכום שנרשם לפני כשנה (איור 13). מחירי השכירות עלו ב-0.7% בינואר. סעיף הדיור במדד המחירים לצרכן בינואר המשיך לעלות ועמד על 6.6% בשנה האחרונה.

בשוק ההון המקומי מדדי המניות מצויים ברמה דומה לרמתם בתחילת השנה, ומשקפים ביצועי חסר לעומת מדדי המניות בעולם. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות נמצאות ברמה הדומה לזו בתחילת התקופה הנסקרת. במרווחי איגרות החוב הקונצרניות נרשמה יציבות (איור 14). לפי סקר המגמות של הלמ"ס הקושי בהשגת אשראי של העסקים השונים ממשיך לשהות ברמה נמוכה יחסית (איור 15).

בתקופה הנסקרת השקל נחלש מול הדולר ב-1%, מול האירו ב-2% ובמונחי השער האפקטיבי ב-1.3% (איור 8). שערי החליפין אופיינו בתנודתיות גבוהה בתקופה זו – בתחילתה התחזק השקל ובהמשכה השתנתה המגמה והשקל פוחת בכ-5% בחודש האחרון.

בעולם, תחזיות הצמיחה בתקופה הנסקרת עודכנו כלפי מעלה כתוצאה מירידה בחששות ממשבר אנרגיה באירופה, הפתיחה המחודשת של סין לאחר הסרת מגבלות הקורונה ונתוני פעילות טובים מהצפוי בארה"ב. התפתחויות אלו מגבירות את ההסתברות ל"נחיתה רכה" בעולם. יחד עם זאת, קצב הצמיחה בכלכלות המרכזיות מוסיף להיות מתון.

קרן המטבע הבין-לאומית ובתי ההשקעות עודכנו כלפי מעלה את תחזיות הצמיחה לגושים השונים (איור 30), זאת לאחר תקופה ממושכת של עדכונים כלפי מטה בתחזיות. מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים עלו, כאשר המדד של המשקים המתעוררים נמצא בסביבה המעידה על התרחבות כלכלית אך במשקים המפותחים המדד עודנו מעיד על האטה בקצב הפעילות (איור 31). נמשכת ההקלה בשרשראות האספקה, תוך ירידה במחירי התובלה בעולם. נתוני היקף הסחר העולמי לחודש נובמבר 2022 הצביעו על ירידה חדה על רקע התפרצות הקורונה שהתרחשה אז בסין. גם רכיב ההזמנות לייצוא שבמדד מנהלי הרכש, המהווה מדד מקדים לנתוני הסחר העולמי, מצביע על כך שגם בינואר היקף הפעילות של הסחר העולמי נותר נמוך יחסית. במדדי המניות המרכזיים בעולם נרשמו עליות שער (איור 39). בתשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות המגמה הייתה מעורבת עם עליית תשואות קלה בארה"ב ובגרמניה. מחירי הנפט נותרו ללא שינוי משמעותי.

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה אך נרשמת מגמת התמתנות במדינות רבות. עם זאת, במדדי הליבה המגמה מעורבת (איור 34). נמשכות העלאות הריבית בעולם אך הקצב מתמתן. בארה"ב, הצמיחה ברבעון הרביעי לשנת 2022 עמדה על 2.9%, מעל לתחזיות החזאים. מדד המחירים לצרכן (CPI) ירד בינואר ל-6.4%, ירידה מתונה ביחס לתחזיות החזאים. ה-Fed הוסיף להאט את קצב העלאת הריבית והעלה את הריבית בפגישתו האחרונה ב-25 נ.ב. בגוש האירו, האינפלציה התמתנה לקצב של 8.5% בינואר, ירידה חדה יותר מתחזיות החזאים, אך אינפלציית הליבה המשיכה לעלות. ה-ECB העלה את הריבית ב-50 נ.ב. ונגידת הבנק האירופאי העריכה שבמרץ הריבית תעלה בעוד 50 נ.ב.

סיכום הדיונים המונוטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-6/3/2023. החלטת המדיניות המונוטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-3/4/2023, ולאחריה יתקיים תדרוך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המונוטרית על הריבית](#)

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים ינואר 2023

21.02.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation)

הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השנייה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה השלישית	הציפיות משוק ההון ¹ ל-3 שנים	הציפיות משוק ההון ¹ ל-5 שנים	הציפיות משוק ההון ¹ ל-10 שנים	הציפיות משוק ההון ¹ ל-12 חודשים	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה ראשונה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה שנייה	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה שלישית
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0
הנתונים השנתיים:									
2022									
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8
2023									
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6
הנתון השוטף ⁶	2.5	2.7	2.6	2.5	2.6	2.6	2.9	2.6	2.6

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^{1/(k-j)}}{(1 + \exp(j))} \right)^j - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של ממשלת ישראל, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק

ממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

⏪ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש פברואר 2023

06.03.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש פברואר 2023 בסך 196,272 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 4,713 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 37.5 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר על ידי:

- שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 3,836 מיליוני דולרים.
- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 953 מיליוני דולרים.

מאידך הקיטון קוזז בחלקו ע"י העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 76 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
פברואר 2023	191,980	4,292	196,272
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808
אפריל 2022	193,213	4,417	197,630
מרץ 2022	³ 201,619	4,544	³ 206,163
פברואר 2022	³ 202,461	4,587	³ 207,048

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים מרץ 2023

20.03.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ²	הציפיות משוק ההון ³	הציפיות משוק ההון ⁴	הציפיות משוק ההון ⁵	הציפיות משוק ההון ⁶	הציפיות משוק ההון ⁷	הציפיות משוק ההון ⁸	הציפיות משוק ההון ⁹	הציפיות משוק ההון ¹⁰
לשנה הראשונה	לשנה השנייה	לשנה השלישית	לשנה הרביעית	לשנה החמישית	לשנה השישית	לשנה השביעית	לשנה השמינית	לשנה התשיעית	לשנה העשירית
1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9	0.9
1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1	1.1
0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2	0.2
1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8	1.8
3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0	3.0
הנתונים החודשיים									
2022	ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.6	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8
2023	ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.8	2.9
הנתון השוטף ⁶	2.5	2.7	2.6	2.5	2.6	2.6	2.9	2.6	2.6

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ו- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k,j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של ממשלת ישראל, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ המסחר בשוק מטבע החוץ ברביע הרביעי של שנת 2022

22.03.2023

התפתחות שער החליפין – מגמה מעורבת בשקל לצד היחלשות הדולר בעולם.

במהלך הרביע הרביעי, נרשמה מגמה מעורבת בשקל; התחזקות מול הדולר בשיעור של כ-0.7% והיחלשות מול האירו בשיעור של כ-7.7%. כמו כן, השקל נחלש ב-2.7% מול מטבעות שותפות הסחר העיקריות של ישראל, כפי שמשקלל במדד שער החליפין הנומינאלי האפקטיבי.

במקביל, הדולר נחלש מול מטבעות עיקריים בעולם (תרשים 2). בשיעור של כ-7.8% מול האירו, בכ-8.6% מול היין היפני ובכ-7.1% מול הפאונד הבריטי.

תנודתיות שע"ח – עלייה בסטיית התקן בפועל ועלייה בסטיית תקן הגלומה

סטיית התקן של השינוי בשער החליפין שקל/דולר – המייצגת את התנודתיות **בפועל** בשער החליפין – עלתה במהלך הרביע לרמה ממוצעת של 12.3%.

סטיית התקן הגלומה באופציות על שער החליפין שקל/דולר הנסחרות "מעבר לדלפק" – המייצגת את התנודתיות **הצפויה** בשער החליפין – עלתה ועמדה בסוף הרביע על רמה ממוצעת של 10.1%.

לצורך השוואה, רמתה הממוצעת של סטיית התקן הגלומה באופציות על מט"ח בשווקים מתעוררים עמדה בסוף הרביע על 13.7%, ירידה של 0.7 נקודות האחוז בהשוואה לרביע הקודם. רמתה הממוצעת של סטיית תקן זו בשווקים מפותחים עמדה במהלך הרביע על 11.2%, עליה של כ-0.5% בהשוואה לרביע הקודם (תרשים 4).

פעילות המגזרים העיקריים בשוק המט"ח¹

אומדן לפעילות המגזרים **העיקריים** בשוק המט"ח מעלה כי במהלך הרביע הרביעי **הגופים המוסדיים (קרנות פנסיה, קופ"ג וחברות ביטוח) והמגזר העסקי** רכשו מט"ח נטו בהיקף של כ-3.2 ומיליארד דולר בהתאמה. **תושבי חוץ** מכרו מט"ח נטו בהיקף של 5.1 מיליארד דולר.

נפחי מסחר – לוחות ותרשימים

נפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית²

נפח המסחר היומי הממוצע ירד במהלך הרביע כאחוז לרמה של 10.4 מיליארדי דולרים, כאשר עיקר הירידה נובעת מירידה בנפח המסחר היומי בעסקאות אופציות.

חלקם היחסי של תושבי חוץ בנפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית (עסקאות המרה, עסקאות באופציות ועסקאות החלף) ירד בכ-6.4% ועמד בסוף הרביע הרביעי על כ-41.4%.

¹ המגזרים העיקריים המוצגים אינם מהווים את כל השוק - למידע נוסף ראה את "מערכת הנתונים על פעילות השוק שקל/מטבע חוץ" בפרסום "מבט סטטיסטי", 2018

<https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/RegularPublications/Documents/MabatStat2018/shekel.pdf>

² החל משנת 2020, הנתונים לא כוללים סניפים של בנקים זרים בישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-03/04/2023 להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 4.5%

03.04.2023

- האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון, מקיפה מנעד רחב של סעיפים, ועומדת על 5.2%. נרשמה התמתנות באינפלציה השנתית אך בקצב נמוך מההערכות המוקדמות.
- הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מכל המקורות עלו, ונמצאות בסביבת הגבול העליון של תחום היעד. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות כולן בתוך תחום היעד.
- הפעילות הכלכלית במשק נמצאת בסביבת המגמה ארוכת הטווח, אך קצב התרחבותה הואט ביחס לאשתקד. שוק העבודה הדוק, ושיעור התעסוקה ממשיך לשהות ברמה המבטאת תעסוקה מלאה. עם זאת, שיעור המשרות הפנויות מוסיף לרדת במתינות.
- חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומציגה שני תרחישים אפשריים על רקע אי-הוודאות הרבה הנובעת מתהליכי החקיקה הנוגעים למערכת המשפט והשלכותיהם הכלכליות.
- היקף הפעילות בשוק הדיור מתמתן. במחירי הדירות ממשיכה ההתמתנות בקצב העלייה. מספר העסקאות והיקף המשכנתאות שניטלו מוסיפים לרדת. לעומתם, מחירי השכירות המשיכו במגמת העלייה.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה שערי החליפין אופיינו בתנודתיות גבוהה – כשבסיכום התקופה נחלש השקל מול הדולר ב-1.5%, מול האירו ב-3.3% ובמונחי השער האפקטיבי ב-2%.
- בעולם, סביבת האינפלציה מוסיפה להיות גבוהה אך מצויה במגמת התמתנות. עם זאת, מדדי הליבה במדינות שונות הוסיפו לעלות. גם העלאות הריבית בעולם נמשכות אך הקצב מתמתן.

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי מצויה ברמה גבוהה אם כי ישנה התמתנות מסויימת במספר אינדיקטורים. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. האינפלציה נמצאת מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים. אמנם נרשמה התמתנות באינפלציה השנתית בחודש פברואר, אך בקצב נמוך מההערכות המוקדמות. המשך המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה מסויימת בפעילות הכלכלית בישראל לצד האטה בקצב האינפלציה.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן ב-0.5% בחודש פברואר 2023. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים, ירדה מעט בפברואר לעומת רמתה בינואר, ומצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 5.2% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 36). בניכוי אנרגיה ופנ"י עומדת האינפלציה על 5.1%, וכך גם האינפלציה בניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, המשקפים בעיקר את מדד הדיור וענפי השירותים עומד על 5.5%, בדומה לחודש הקודם. לעומתו, קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד ירד ועומד על 4.8% (איור 3). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך ירדו מעט ומצויות בתוך ונמצאות בסביבת הגבול העליון של תחום היעד (איור 6). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך ירדו מעט ומצויות בתוך תחום היעד (איור 7). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניתרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה.

הפעילות הכלכלית במשק נמצאת בסביבת המגמה ארוכת הטווח, אך קצב התרחבותה הואט ביחס לאשתקד. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש פברואר ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם (איור 17). הלחץ בשרשראות האספקה מוסיף להתמתן (איור 23). מגבלת הציוד וחומרי הגלם עליה מדווחות החברות בסקר המגמות של הלמ"ס מצויה במגמת ירידה בענפים השונים ואף חזרה בענף הבניה לרמתה טרם משבר הקורונה. יצוא הסחורות והשירותים האט ביחס לשנה שעברה, אך רמת היצוא עודנה גבוהה (איור 21). במקביל חלה החמרה מסויימת במגבלת ההזמנות ליצוא עליהן דיווחו חברות התעשייה, אם כי היא עודנה נמוכה. בענפי השירותים המייצאים, שרמת פעילותם גבוהה במיוחד, היצוא נותר ללא שינוי בחודש ינואר 2023 לעומת חודש דצמבר 2022, זאת לאחר מספר חודשי התמתנות. יבוא מוצרי הצריכה ונכסי ההשקעה התייצב ויבוא חומרי הגלם ממשיך להצטמצם (איור 22). בהכנסות ממסים, שעלו מאוד ביחס לתקופה שלפני הקורונה, מתחיל להשתקף שינוי מגמה.

שוק העבודה הדוק ושיעור התעסוקה ממשיך לשהות ברמה המבטאת תעסוקה מלאה. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.4%) עלה בפברואר, והוא גבוה במקצת ביחס לטרום משבר הקורונה. שיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים (64-25, 79%), גבוה גם הוא ביחס לטרום המשבר (איור 25). שיעור האבטלה בקרב גילאי 15+ (3.9%), ירד בהשוואה לחודש קודם ושיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים נותר כפי שהיה בינואר (3.5%) (איור 26).

במקביל, שיעור המשרות הפנויות, המשקף את הביקוש העודף לעובדים, מוסיף לרדת במתינות, למרות ירידה זו הוא עודנו מצוי ברמה גבוהה (איור 27). שיעור המשרות הפנויות בענף ההייטק ממשיך לרדת, במקביל לירידה החדה בגיוסי ההון ביחס למרות הגבוהות שנרשמו ב-2021 ותחילת 2022, ועומד כיום על רמה נמוכה מהשיעור הממוצע בשנת 2019. על פי סקר המגמות של הלמ"ס בחודש פברואר חלה ירידה במגבלת המחסור בעובדים עליה דיווחו החברות בהשוואה לחודש המקביל אשתקד. השכר הממוצע למשרת שכיר בחודש ינואר 2023 משקף עלייה בשכר הריאלי, לאחר שחיקה מתמשכת שחלה בו במהלך 2022. חרף כך הוא עדיין נמוך מקו המגמה (איור 30).

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומציגה שני תרחישים אפשריים על רקע אי-הוודאות הרבה הנובעת מתהליכי החקיקה הנוגעים למערכת המשפט והשלכותיהם הכלכליות.

- בתרחיש בו המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך, החטיבה מבצעת את הניתוח כבכל רבעון. בתרחיש זה התוצר בשנת 2023 צפוי לצמוח בשיעור של 2.5% ובשנת 2024 בשיעור של 3.5% (איור 16). שיעור האבטלה בגילאי העבודה העיקריים (25-64) צפוי לעמוד בממוצע בשנים 2023 ו-2024 על 4.1% ו-4% בהתאמה. שיעור האינפלציה הממוצע ברבעון הרביעי בשנת 2023 צפוי לעמוד על 3.9% ובסוף שנת 2024 הוא צפוי לרדת ל-2.3%. בנוסף, יחס החוב לתוצר צפוי לעמוד על כ-59% ב-2023 ו-58% ב-2024.

- בנוסף, מציגה החטיבה תרחיש המציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות וביקוש לצריכה פרטית. תרחיש זה מלווה באי-ודאות גבוהה מהתרחיש הסטנדרטי, לגבי עוצמת והתמדת הזעזועים, ולכן הניתוח מוצג על פני 3 שנים כמיקשה אחת. התחזית מציגה אינדיקציה של ההשפעה על ההתפתחויות הכלכליות ושל סדרי הגודל שלה בשלוש השנים הקרובות. במקרה שבו ההשפעה של השינויים נחלשת מהר יחסית, הפגיעה מוערכת בכ-0.8% תוצר בכל שנה בממוצע על פני התקופה בשלוש השנים הנבחנות.¹ במקרה בו תפיסת הציבור (השווקים הפיננסיים, המגזר הריאלי והצרכנים במשק) תהיה שההשפעה של שינויי החקיקה תתמיד, הפגיעה מוערכת בכ-2.8% מהתוצר בממוצע לכל שנה בשלוש השנים הבאות.

היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. מחירי הדירות עלו בשנים-עשר החודשים האחרונים ב-14.6% (איור 12), ובנתוני הקצה רואים התמתנות של קצב העלייה וזו עמדה בחודש פברואר על 0.1% בלבד. נמשכת הירידה בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות; בחודש פברואר ניטלו משכנתאות בסך 5.7 מיליארדי ש"ח, כמחצית מהסכום בפברואר אשתקד (איור 13). על-אף ירידת מספר העסקאות בשוק הנדל"ן, מבחינת מדדי שוק העבודה בענף הבנייה אין כרגע סימנים להאטה. על פי נתוני הלמ"ס, במהלך הרבעון האחרון של שנת 2022 נרשמה האטה בהתחלות הבנייה אך הרמה השנתית נותרה בהיקף גבוה של כ-67 אלף התחלות בשנת 2022. במקביל, ב-2022 נרשמה עליה מתונה בנתוני גמר הבנייה – 52 אלף יחידות דיור, כאשר גם מספר היתרי הבנייה שניתנו שוהים ברמה גבוהה של כ-78 אלף יחידות דיור. מחירי השכירות עלו ב-0.5% בפברואר. סעיף הדיור במדד המחירים לצרכן בפברואר המשיך לעלות ועומד על 6.8% בשנה האחרונה.

בשוק ההון המקומי ירדו מדדי המניות בתקופה הנסקרת ומתחילת השנה משקפים מדדי המניות בישראל ביצועי חסר לעומת מדדי המניות בעולם. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו במעט וזאת בשונה מהמגמה העולמית שאופיינה בירידת תשואות. במרווחי איגרות החוב הקונצרניות נרשם גידול (איור 14). לפי סקר המגמות של הלמ"ס הקושי בהשגת אשראי של העסקים השונים ממשיך לשהות ברמה נמוכה יחסית (איור 15).

בתקופה הנסקרת השקל נחלש מול הדולר ב-1.5%, מול האירו ב-3.3% ובמונחי השער האפקטיבי ב-2% (איור 8). שערי החליפין אופיינו בתקופה זו בתנודתיות גבוהה.

בעולם, הפעילות הכלכלית מוסיפה להיות מתונה. כשברקע, מחד האירועים סביב קריסת בנק SVB, בנק שהתמחה באשראי לתעשיית היי-טק, והעלייה בסיכון של המערכת הבנקאית העולמית, ומאידך הצטמצמות החשש ממיתון חריף באירופה והפעילות הכלכלית המתגברת בסין, גם אם בקצב מתון מההערכות המוקדמות. תחזיות הצמיחה ל-2023 של בתי ההשקעות עודכנו מעט כלפי מעלה במרבית הגושים (איור 31). מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים עלו, כאשר מדד המשקים המפותחים שב להצביע על התרחבות כלכלית בפעילות לראשונה מאז יוני אשתקד (איור 32). נתוני היקף הסחר העולמי לחודש ינואר 2023 הוסיפו להצביע על האטה בקצב הפעילות העולמית. רכיב ההזמנות לייצוא שבמדד מנהלי הרכש, המהווה מדד מקדים לנתוני הסחר העולמי, מצביע על כך שגם בחודשים הבאים צפויה התמתנות מסויימת בהיקף הסחר העולמי. מדדי המניות המובילים נסחרו בתנודתיות מוגברת ורובם נמצאים מעט מעל רמתם בתחילת התקופה הנסקרת. מחירי הנפט ירדו מעט.

¹ הניתוח בתרחיש זה מתבסס על מודל רבעוני המשמש כלי לניתוח מחזורי עסקים ולתחזיות חטיבת המחקר המפורסמות מידי רבעון. לכן התחזית עוסקת בטווח של שלוש שנים בלבד. ניתוח של ההשפעות הפוטנציאליות ארוכות הטווח צריך להתבסס על מודל צמיחה ארוכת טווח של המשק.

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה אך מצויה במגמת התמתנות. במרבית המדינות המפותחות, הגם שהאינפלציה הכללית התמתנה, מדדי הליבה הוסיפו לעלות (איור 35). העלאות הריבית בעולם נמשכות אך הקצב מתמתן. בארה"ב, נתוני הפעילות ממשיכים להצביע על פעילות חזקה יחסית ושוק העבודה ממשיך להיות הדוק. מדד המחירים לצרכן (CPI) עמד בפברואר על 6.0%, בדומה לתחזיות החזאים ומדד ה-PCE עמד בחודש זה על 5.0%, מעט מתחת לציפיות המוקדמות. ה-Fed העלה את הריבית בפגישתו האחרונה ב-25 נ.ב. השווקים צופים אפשרות להורדת ריבית סביב אמצע השנה והריבית הטרמינלית הצפויה נמוכה יותר מאשר בתחילת התקופה. בגוש האירו, נתון האינפלציה המקדים לחודש מרץ הפתיע כלפי מטה ועומד על קצב שנתי של 6.9% לעומת של 8.5% בפברואר, ירידה שהיא מעבר לתחזיות החזאים. מנגד, אינפלציית הליבה בגוש המשיכה לעלות. ה-ECB העלה את הריבית ב-50 נ.ב. בבריטניה מגמת ההתמתנות באינפלציה נבלמה והיא שבה לעלות ל-10.4%, לעומת צפי החזאים להמשך התמתנות. הבנק המרכזי (BOE) העלה את הריבית ב-25 נ.ב. נוספות.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-17/4/2023. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-22/5/2023.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

הריבית עלתה ל-4.5% - השיעור הגבוה ביותר מאז 2006

בנק ישראל העלה את הריבית בפעם התשיעית ברציפות בעוד רבע אחוז, ובכך הביא את ריבית הפריים לשיעור של 6%. המשמעות: התייקרות נוספת של המשכנתאות. השר קרעי תקף: "עם אטימות כזו אפשר לשים רובוט בתפקיד הנגיד"

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 03.04.2023

03.04.2023

שלום לכולם,

בתום דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות, החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 4.5%.

בדבריי היום אפרט על הרקע לקבלת ההחלטה. אתעמק בסוגיית המשך תוואי המדיניות המוניטרית ומצב האינפלציה במשק ואגע גם בהתפתחויות כלכליות נוספות בארץ ובעולם. כמובן שאעסוק גם בהתפתחויות האחרונות העוסקות בענייני דיומא והמצב השורר במדינה, אותן לוקחת בחשבון גם התחזית המאקרו-כלכלית שפרסמה חטיבת המחקר לפני זמן קצר.

האינפלציה בישראל מצויה מזה זמן מעל הגבול העליון של תחום היעד ועל-פי הציפיות והתחזיות השונות, היא צפויה להתמתן ב-12 החודשים הבאים ולשוב לעבר תחום היעד, שכזכור עומד על 3%-1. עליית המחירים מתבטאת בסעיפים רבים במדד. לצד ירידה שראינו בנתונים האחרונים באינפלציית המוצרים הסחירים, הרי שבמוצרים שאינם סחירים, המורכבים בעיקר מסעיף הדיור וענפי השירותים, טרם נרשמה התמתנות משמעותית. סעיפים אלו מסתמנים כסעיפי "האינפלציה הדביקה". הוועדה המוניטרית מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה.

אנו בוועדה המוניתרית ממשיכים בתהליך שנועד להוריד את האינפלציה ולהשיבה אל תוך תחום היעד. אנו מודעים לכך שאין מדובר בתהליך פשוט, אך נחוישים לעשות זאת, על מנת להבטיח יציבות מחירים, שהיא הכרחית ליציבותה של הכלכלה.

חשוב לציין, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות בעולם. בנוסף, בתקופה של אי-ודאות כלל עולמית אנו עדים לסטיות משמעותיות יותר מבעבר של התחזיות לאינפלציה. כך ראינו למשל גם בנתוני האינפלציה שהתפרסמו בגוש האירו, בבריטניה ובארצות הברית. הימצאות האינפלציה מעל יעדי הבנקים המרכזיים ובפרט המשך עליית אינפלציית הליבה במרבית המדינות, מובילים לכך שההידוק המוניתרי בעולם נמשך גם הוא, גם אם בקצב שהולך ומתמתן.

באשר לציפיות ולתחזיות האינפלציה לטווחים השונים. הציפיות לשנה הקרובה מכל המקורות נמצאות בסביבת חלקו העליון של תחום היעד ובחלק מהמקורות, הציפיות אף חצו את תחום היעד. עם זאת, בציפיות לטווחים הארוכים יותר לא חל שינוי משמעותי והן כולן מצויות בתוך התחום. זוהי בין היתר עדות חשובה לאמון שנותנים השווקים במדיניות המוניתרית הנחושה והעקבית שאנו נוקטים בה.

המשק הישראלי נכנס לשנת 2023 לאחר שבשנים 2021 ו-2022 הפגין צמיחה מרשימה. דו"ח בנק ישראל שפרסמנו לפני מספר ימים ממחיש בצורה מקצועית וסדורה את נקודות החוזקה השונות בפעילות הכלכלית בשנים אלו, לצד האתגרים הכלכליים שעומדים בפני המשק הישראלי. גם האינדיקטורים השונים לפעילות הנוכחית מעידים על שוק עבודה הדוק ופעילות כלכלית ערה יחסית, אם כי תוך סימנים מסויימים להתמתנות.

בנוסף, ברצוני לציין כי ישנה חשיבות לניהול מדיניות פיסקלית אחראית, במיוחד בעת הזו. ואכן הממשלה אישרה הצעת תקציב שמסגרתה עומדת בהלימה למדיניות המוניתרית המצמצמת בתקופה זו. גם הסכמי השכר במגזר הציבורי, שנחתמו לאחרונה, הפחיתו את אי הוודאות בתחום זה ועקביים עם ריסון האינפלציה והחזרתה לתחום היעד.

ההתפתחויות בשוק הדיור מעסיקות אותנו בוועדה המוניתרית ואנו עוקבים אחריהן מקרוב. בחודשים האחרונים אנו עדים להתמתנות משמעותית בקצב עליית המחירים ואף כמעט לעצירתם בנתוני פברואר. למרות הירידה בהתחלות הבנייה ברביע האחרון של שנת 2022, הסתיימה שנה זו עם רמה גבוהה מאוד של היתרי והתחלות בנייה בהשוואה לעבר. חשוב מאוד שהממשלה ויתר הגורמים הרלוונטיים יפעלו להמשך הגדלת ההיצע לאורך זמן. זו הדרך העיקרית להתמתנות מתמשכת של המחירים. גם נתוני מספר העסקאות שמבוצעות והיקף המשכנתאות החדשות שניטלו בחודשים האחרונים תומכים בהמשך התמתנות שוק זה. לצד כל אלה, אנו עוקבים באדיקות אחר ההתפתחויות של מחירי השכירות, שעלייתם ממשיכה להשפיע גם על קצב האינפלציה.

לצד ההתפתחויות הריאליות אנו עדים להתפתחויות משמעותיות בשווקים הפיננסיים; בעוד שוקי ההון בעולם רשמו עליות שערים מתחילת השנה, מדדי המניות בישראל מציגים ביצועי חסר לעומתם, וירדו מאז תחילת השנה. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות של ישראל עלו וזאת בשונה מהמגמה העולמית שאופיינה בירידת תשואות. בנוסף, מרווחי איגרות החוב הקונצרניות בישראל התרחבו.

גם בשוק המט"ח נרשמה תנודתיות גבוהה של השקל בשבועות האחרונים - שהושפעה גם מאירועי התקופה האחרונה במדינה. מתחילת השנה נרשם פחות ניכר של השקל מול הדולר ובמונחי השער הנומינלי-אפקטיבי, ואף ניתוק מסוים מהקשר החזק ששרר בין מדד ה-S&P 500 לשע"ח. לפחות השקל ישנה כמובן השפעה על האינפלציה בישראל, בעיקר לאור מנגנון התמסורת של המוצרים הסחירים וגורמי הייצור המיובאים.

התחזית המאקרו-כלכלית שפרסמה היום חטיבת המחקר של הבנק מתכללת את ההתפתחויות השונות ואת השפעתן על הכלכלה. התחזית מושפעת כמובן גם מאי-הוודאות הנובעת מתהליכי החקיקה הנוגעים למערכת המשפט. אלו עלולים להשפיע באופן מהותי על ההתפתחויות הכלכליות והפיננסיות בטווח הקצר ובטווח הארוך יותר, ולכן גם על המדיניות המוניתרית שתידרש בתקופת התחזית. בהקשר זה, חשוב להדגיש, כי קיים קושי תמידי ומובנה ביצירת תחזיות כלכליות. אין זה סוד שבתקופה זו, של אי-ודאות גדולה, גם בארץ וגם בעולם, עריכת תחזית היא מורכבת מתמיד.

כיוון שתוצאות תהליך החקיקה והשפעותיהן הכלכליות אינן ידועות בעת עריכת התחזית, הציגה חטיבת המחקר את הערכותיה על-בסיס שני תרחישים:

1. תרחיש בו המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך.
2. תרחיש המציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית.

בתרחיש הראשון החטיבה מבצעת את הניתוח השוטף כבכל רבעון. בתרחיש זה התוצר יצמח ב-2.5% בשנת 2023, קצב הנמוך ב-0.3% מהתחזית הקודמת מינואר. בשנת 2024 התחזית היא לקצב צמיחה גבוה יותר של 3.5%, בדומה לפוטנציאל הצמיחה ארוך הטווח של המשק. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק, אך יחזור בהדרגה לרמות שאפיינו אותו טרם משבר הקורונה. שיעור האבטלה של גילי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 4% בשנת 2024. על-פי התחזית, האינפלציה צפויה להוסיף לשהות ברבעון האחרון של שנת 2023 מעט מתחת ל-4%, ובמהלך שנת 2024 לחזור אל עבר תחום היעד, וברבעון האחרון של השנה לעמוד במוצע על 2.3%.

סיכונים נוספים לתחזית זו כוללים את ההתפתחויות הגלובליות, הכוללות התמתנות איטית מזו שהוערכה של קצב האינפלציה בעולם ואת הקשיים במערכת הבנקאות העולמית, אליהם אתייחס גם בהמשך דבריי. לצד כל אלה, סיכון נוסף נובע מההשפעות האפשריות של ההתפתחויות השונות במלחמה באוקראינה.

התרחיש השני בתחזית חטיבת המחקר מציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית. האינדיקציות לכיווני ההשפעה האפשריים של התקדמות בתהליכים אלו עולות מהתגובה של השווקים להתפתחויות שחלו בתקופה האחרונה. תרחיש זה מלווה באי-ודאות גבוהה לעומת התרחיש הראשון. כיוון שקיימת אי-ודאות רבה לגבי קצב התממשות תהליכי החקיקה בנוגע למערכת המשפט, כמו גם לגבי עוצמתם, השלכותיהם והתמדתם. התרחיש מציג טווח אפשרויות רחב ומנתח את המשמעות הכלכלית על פני שלוש השנים הקרובות, אליהן חטיבת המחקר התייחסה כמקשה אחת.

בתרחיש זה עולה, כי במקרה שבו ההשפעה של השינויים נחלשת מהר יחסית, ההשפעה המצטברת של שלושת הערוצים תהיה פגיעה בהיקף ממוצע של 0.8% תוצר בכל שנה על פני שלוש השנים הקרובות. בתרחיש המאופיין בהתמדה גבוהה יותר של הזעזועים, מתקבלת פגיעה של כ-2.8% מהתוצר בממוצע לכל שנה בשלוש השנים הקרובות. עיקר הירידה בתוצר, במקרה זה, נובע מפגיעה משמעותית בהשקעה במשק, בשל עליית אי הוודאות ופרמיית הסיכון.

כאמור, אי הוודאות לגבי מידת ההשפעה של תהליך החקיקה על המשתנים הכלכליים מקשה על כימות ההשפעות השונות. משכך, יש להתייחס למערכות אלו כאינדיקציה לכיווני ההשפעה וסדרי הגודל האפשריים, בהתבסס על קשרים אמפיריים מהעבר.

לקראת סיום, אתייחס בקצרה למצב הבנקאות העולמית ולהתפתחויות השונות מהשבועות האחרונים. בכללן: קריסת בנקים בארה"ב, ובראשם SVB, ששימש בנק משמעותי לתעשיית ההיי-טק, ומכירת הבנק השני בגודלו בשווייץ, Credit Swiss, לבנק UBS, לאחר שנקלע לקשיים. חשוב לי להדגיש, כי כל אלה ממחישים את חשיבותו של פיקוח הדוק, כפי שנהוג בבנק ישראל. פיקוח השם דגש מתמיד על יציבות המערכת הבנקאית, אשר בה מופקדים כספי הציבור, ושצלחה משברים גלובליים משמעותיים. כל זה מתקיים לצד שורה של תהליכים שקידמנו בשנים האחרונות, אשר נועדו לשפר את התחרות והחדשנות במערכת הפיננסית, ולהגדיל את כוח המיקוח של הלקוחות.

ברשותכם ארצה לחתום את דבריי ולהתייחס בקצרה גם להתפתחויות האחרונות סביב סוגיית החקיקה הקשורה למערכת המשפט, אשר נדונות בימים אלו בבית הנשיא. לאי-הוודאות והאירועים שהיינו עדים להם בשבועות האחרונים הייתה באופן טבעי גם השפעה על הכלכלה הישראלית. אני סבור כי ככל שתתקבל החלטה המשקפת הסכמה רחבה תוך הידברות ושיתוף פעולה, גם הכלכלה הישראלית תצא נשכרת.

תודה רבה לכולם וחג שמח.

⏪ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש מרץ 2023

04.04.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש מרץ 2023 בסך 200,490 מיליוני דולרים, גידול בסך של 4,211 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.4 אחוזים (איור 1).

הגידול מוסבר על ידי שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 4,282 מיליוני דולרים.

מאידך הגידול קוּזַז בחלקו על ידי :

- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 42 מיליוני דולרים.
- העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 29 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
מרץ 2023	195,955	4,535	200,490
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808
אפריל 2022	193,213	4,417	197,630
מרץ 2022	³ 201,619	4,544	³ 206,163

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלואות ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים אפריל 2023

19.04.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב

הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ²	הציפיות משוק ההון ³	הציפיות משוק ההון ⁴	הציפיות משוק ההון ⁵	הציפיות משוק ההון ⁶	הציפיות משוק ההון ⁷	הציפיות משוק ההון ⁸	הציפיות משוק ההון ⁹	הנחות השנתיים:
לשנה הראשונה	לשנה השנייה	לשנה השלישית	ל-5 שנים	ל-10 שנים	ל-12 חודשים	הנדרשות מהריביות הפנימיות ⁵	לשנה מחוזי אינפלציה ⁷	לשנה מחוזי אינפלציה ⁷	הנחות החודשיים
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.9	2022
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	ינואר
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	פברואר
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	מרץ
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	אפריל
הנחות החודשיים									
2022	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	מאי
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	יוני
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.2	יולי
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	אוגוסט
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.7	3.2	3.2	ספטמבר
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.0	אוקטובר
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	נובמבר
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	דצמבר
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2023
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	ינואר
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	פברואר
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	מרץ
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	הנחות השוטף ⁶
2023	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	2.7	
ינואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.9	
פברואר	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.2	3.2	
מרץ	3.1	2.5	2.6	2.6	2.7	2.7	3.1	3.1	

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת:

https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ו- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k,j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים מאי 2023

18.05.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב

הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ²	הציפיות משוק ההון ³	הציפיות משוק ההון ⁴	הציפיות משוק ההון ⁵	הציפיות משוק ההון ⁶	הציפיות משוק ההון ⁷	הציפיות משוק ההון ⁸	הציפיות משוק ההון ⁹	הנחות השנתיים:
לשנה הראשונה	לשנה השנייה	לשנה השלישית	ל-3 שנים	ל-5 שנים	ל-10 שנים	ל-12 חודשים	הנדרשות מהריביות הפנימיות ⁵	לשנה מחזי אינפלציה ⁷	2018
1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9	2018
1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1	2019
0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2	2020
1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8	2021
3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0	2022
הנחות החודשיים									
2022									
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	1.9	1.9	2.6	ינואר
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.1	2.1	2.6	פברואר
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.6	2.8	3.4	מרץ
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.9	3.2	3.5	אפריל
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	3.0	3.2	3.3	מאי
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	3.2	3.3	3.3	יוני
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	3.2	3.1	3.1	יולי
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.8	2.6	2.7	אוגוסט
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.7	2.9	2.9	ספטמבר
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	3.0	3.1	3.1	אוקטובר
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0	נובמבר
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.9	2.8	2.8	דצמבר
2023									
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6	ינואר
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9	פברואר
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	3.0	3.2	3.2	מרץ
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0	אפריל
הנתון השוטף ⁶	2.9	2.6	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0	הנתון השוטף ⁶

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ו- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k,j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-22/05/2023 להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 4.75%

22.05.2023

- האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון, מקיפה מנעד רחב של סעיפים, ועומדת על 5.0%. בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים ניתן לראות כי קצב האינפלציה נמוך יותר מזה של האינפלציה השנתית.
- הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מכל המקורות נמצאות בסביבת הגבול העליון של תחום היעד. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות כולן בתוך תחום היעד.
- הפעילות הכלכלית במשק הישראלי מצויה ברמה גבוהה, אך חלק מהאינדיקטורים הכלכליים מצביעים על התמתנות מסוימת בפעילות. התוצר צמח ברבעון הראשון של שנת 2023 ב-2.5% במונחים שנתיים, קצב גבוה יחסית לאחר שמנכים את ההשפעות הזמניות של השינויים במיסוי כלי הרכב. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה, אך שיעור המשרות הפנויות מצוי במגמת ירידה.
- בשוק הדיור, היקף העסקאות וביצועי המסכנות ממשיכים לרדת. מחירי הדירות בחודש אפריל נותרו ללא שינוי לאחר ירידה קלה במרץ. לעומתם, מחירי השכירות המשיכו במגמת העלייה וסעיף שירותי הדיור במדד עלה ועומד על 7.2% בשנה האחרונה.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-1.45%, מול האירו ב-0.7% ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.8%.
- בעולם, הצמיחה מוסיפה להיות מתונה אך גבוהה מהציפיות בתחילת השנה. סביבת האינפלציה מוסיפה להיות גבוהה אך מצויה במגמת התמתנות. העלאות הריבית בעולם נמשכות, אך הקצב מתמתן.

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי מצויה ברמה גבוהה ומלווה בשוק עבודה הדוק, אם כי ישנה התמתנות מסוימת במספר אינדיקטורים. האינפלציה רוחבית ועדיין מצויה ברמה גבוהה. לכן, הוועדה החליטה על העלאת הריבית. תוואי הריבית יקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

הפעילות הכלכלית בישראל מצויה ברמה גבוהה, אם כי ישנה התמתנות במספר אינדיקטורים. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. האינפלציה נמצאת מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים. המשך המדיניות המוניתרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה בקצב האינפלציה לצד האטה מסוימת בפעילות הכלכלית בישראל.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלו מדדי המחירים לצרכן של חודשים מרץ ואפריל 2023 ב-0.4% וב-0.8% בהתאמה. הנתון של חודש אפריל היה גבוה משמעותית מהתחזיות המוקדמות בשוק והושפע במיוחד מרכיב "הארכה ונופש בארץ ובחו"ל" שהביא למחצית מהעלייה הכוללת (0.4% מתוך 0.8%). האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים מצויה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 5% (איור 1). עם זאת, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות (איור 37). בניכוי אנרגיה ופח"י עמדה האינפלציה על 5.3%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה על 5.4% (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, המשקפים בעיקר את שירותי הדיור וענפי השירותים עומד על 5.5%. קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד עומד על 4.2% (איור 3). בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים (במונחים שנתיים, מנוכה עונתיות), ניתן לראות כי קצב האינפלציה נמוך יותר מזה של האינפלציה השנתית (איור 5), גם במחירי המוצרים הסחירים וגם בבלתי סחירים. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בסביבת הגבול העליון של תחום היעד (איור 6). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך נותרו יציבות ומצויות בתוך תחום היעד (איור 7). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניתרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה.

הפעילות הכלכלית במשק מוסיפה להיות איתנה. מנתוני החשבונאות הלאומית עולה כי התוצר צמח ברבעון הראשון של שנת 2023 ב-2.5% במונחים שנתיים בהשוואה לרבעון הרביעי של שנת 2022 (איור 17). בהחלקת השפעת רכישת הרכבים, עולה כי שיעור הצמיחה הממוצע במשק בשני הרבעונים האחרונים עומד על כ-3.7%, קרוב לפוטנציאל צמיחת המשק. מניתוח הנתונים עולה כי רמת התוצר במשק משקפת רמת פעילות גבוהה, המצויה מעל קו המגמה טרם משבר הקורונה מזה שישה

רביעים ברציפות (איור 19). הצמיחה ברבעון הראשון הושפעה מעלייה בהשקעה בנכסים קבועים וביצוא השירותים ללא חברות הזנק לצד התמתנות של הצריכה הפרטית ויצוא הסחורות (איור 18).

לצד נתוני החשבונאות הלאומית, חלק מהאינדיקטורים מצביעים על התמתנות מסוימת בפעילות. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש אפריל ירד, אך ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם (איור 20). נתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי במונחים ריאליים מעידים על התמתנות (איור 21). מגבלת הציוד וחומרי הגלם עליה דיווחו החברות בסקר המגמות של הלמ"ס מצויה בסביבת המגבלה שנרשמה טרם משבר הקורונה (איור 25). יצוא השירותים עלה וממשיך לעמוד על רמה גבוהה מאוד, ויצוא הסחורות (בדולרים שוטפים, ללא או"מ ויהלומים) עלה בחודש אפריל גם הוא, אך נותר נמוך מהממוצע החודשי אשתקד (איור 22). יבוא הסחורות עלה בחודש אפריל הודות לגידול ביבוא כלי רכב, אך בניכוי יבוא כלי הרכב הוא ירד במעט (איור 23). גביית המיסים בחודשים הראשונים של השנה (ינואר – אפריל) תאמה את הערכות חטיבת המחקר והייתה נמוכה ביחס לגביית המיסים בחודשים המקבילים של שנת 2022.

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.7%, בניכוי עונתיות) נותר ברמתו בחודש אפריל, והוא, יחד עם שיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים באפריל (64-25, 78.9% בניכוי עונתיות), גבוהים ביחס לתקופה טרם משבר הקורונה (איור 26). שיעור האבטלה בקרב גילאי 15+ ירד בהשוואה לחודש קודם ועומד על 3.6% בניכוי עונתיות, ושיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים לחודש אפריל ירד ל-3.1% בניכוי עונתיות (איור 27). שיעור המשרות הפנויות מצוי במגמת ירידה. במגזר שירותי ההיי-טק השיעורים אף הגיעו לרמות נמוכות גם ביחס לנתוני טרום משבר הקורונה, אם כי בחודשים האחרונים עלו במקצת (איור 29). על פי סקר המגמות של הלמ"ס בחודש אפריל נמשכה הירידה במגבלת המחסור בעובדים עליה דיווחו החברות בהשוואה לחודש המקביל אשתקד. השכר הממוצע למשרת שכיר בחודש פברואר 2023 מעיד על ירידה בשכר הריאלי, אך אומדן הבזק לחודש מרץ מצביע על עליית שכר חדה יחסית הנובעת בעיקרה מהמענק החד פעמי שניתן בחודש זה לעובדי המגזר הציבורי. עם זאת, השכר הריאלי עודנו נמוך מקו המגמה ושיעור עלות העבודה בתוצר מצוי בירידה (איור 30).

היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. קצב עליית מחירי הדירות בשנים-עשר החודשים האחרונים התמתן ל-11% (איור 12), כאשר בחודש אפריל נותרו המחירים ללא שינוי לאחר ירידה קלה במרץ. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות נמשכת הירידה ובמקביל מלאי הדירות הלא מכורות שבידי הקבלנים עלה במידה ניכרת בשנה האחרונה; בחודש אפריל ניטלו משכנתאות בסך 4.6 מיליארדי ש"ח, סך הביצועים הנמוך ביותר מאז סוף שנת 2019 (איור 14). סעיף שירותי הדיור במדד המחירים לצרכן עלה באפריל ב-0.5% (לעומת 0.7% במרץ), ובמונחים שנתיים המשיך לעלות ועומד על 7.2% בשנה האחרונה.

במהלך התקופה הנסקרת הורידה חברת דירוג האשראי מוד'יס את תחזית הדירוג של ישראל מחיובית ליציבה והותירה את הדירוג ללא שינוי וחברת הדירוג S&P הותירה את הדירוג והתחזית ללא שינוי; על רקע החלטות אלו נרשמה תנודתיות מסוימת בשווקים. בסיכום התקופה, בשוק ההון המקומי נרשמו עליות במדדי המניות בישראל שעלו מעט יותר ביחס לעולם. אך מתחילת השנה, מדדי המניות בישראל עדיין מציגים ביצועי חסר משמעותיים לעומת מדדי המניות בעולם (איור 41). בתשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות נרשמה עלייה קלה ובמרווחי איגרות החוב הקונצרניות נרשמו ירידות. כמו-כן, השקל נחלש בתקופה הנסקרת מול הדולר ב-1.45%, מול האירו ב-0.7% ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.8% (איור 8).

ביתרת האשראי הבנקאי באפריל נרשמה עלייה באשראי לעסקים הגדולים, לצד התמתנות בעליית האשראי לעסקים הבינוניים וירידה באשראי לעסקים קטנים וזעירים. על-פי סקר המגמות של הלמ"ס חלה עלייה בחודשים האחרונים בקושי להשגת אשראי של העסקים במגזר העסקים הבינוניים, אך עם זאת הקושי המוצג במגזרים השונים ממשיך לשהות ברמה נמוכה יחסית (איור 16). בנוסף, חלה ירידה משמעותית בסכומי גיוסי ההון של מגזר ההיי-טק בהשוואה לשנים האחרונות, גם על רקע המגמה העולמית (איור 29).

בעולם, הצמיחה מוסיפה להיות מתונה אך גבוהה מהציפיות בתחילת השנה ומצטמצם החשש ממיתון חריף באירופה, אם כי, ברקע חל הידוק משמעותי בתנאי האשראי ובתנאים הפיננסיים והמשך קשיים בבנקים האזוריים בארה"ב. תחזיות הצמיחה של בתי ההשקעות ל-2024 נותרו ללא שינוי משמעותי והם צופים המשך צמיחה מתונה (איור 31). מדדי מנהלי הרכש של המשקים

המפותחים והמתעוררים עלו, ומצביעים על צפי להתרחבות כלכלית (איור 32). נתוני היקף הסחר העולמי לחודש פברואר 2023 הוסיפו להצביע על האטה בקצב הפעילות העולמית. רכיב ההזמנות ליצוא שבמדד מנהלי הרכש, המהווה מדד מקדים לנתוני הסחר העולמי, מתאושש אך עדיין מצוי בטריטוריה המשקפת צפי להתמתנות מסוימת בהיקף הסחר גם בחודשים הבאים. מדדי המניות המובילים נסחרו ביציבות בתקופה זו ומחירי הנפט ירדו.

סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה אך ממשיכה במגמת התמתנות (איור 36). בתוך כך, העלאות הריבית בעולם נמשכות גם הן, אך הקצב מתמתן. בארה"ב, נתוני הפעילות ממשיכים להצביע על צמיחה חיובית אך מתונה, ושוק העבודה ממשיך להיות הדוק. מדד המחירים לצרכן (CPI) לחודש אפריל התמתן מעט לקצב שנתי של 4.9% ומדד הליבה ל-5.5%. ה-Fed העלה את הריבית ב-25 נ.ב. ובמקביל אותת במסגרת ההחלטה על אפשרות לעצירה במחזור העלאות הריבית הנוכחי והשווקים צופים כי כבר במהלך 2023 הריבית תרד. בגוש האירו, האינפלציה התמתנה גם היא, אך היא עודנה גבוהה באופן יחסי ועומדת על קצב שנתי של 7%. מנגד, אינפלציית הליבה בגוש ירדה ל-5.6% אך עדיין שווה ברמה גבוהה. ה-ECB העלה את הריבית ב-25 נ.ב. וממשיך לאותת כי צפויות העלאות ריבית נוספות. בבריטניה נתון האינפלציה האחרון הפתיע כלפי מעלה והאינפלציה עומדת על 10.1%, והבנק המרכזי (BOE) העלה את הריבית ב-25 נ.ב. נוספות. בסין, האינדיקטורים השונים מצביעים על המשך התאוששות בפעילות.

[לקובץ הנתונים המלווה את ההודעה](#)

[נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית](#)

◀ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש מאי 2023

07.06.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש מאי 2023 בסך 199,621 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 2,274 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.4 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר על ידי :

- שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 2,307 מיליוני דולרים.
- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 16 מיליוני דולרים.

מאידך הקיטון קוזז בחלקו על ידי העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 49 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	³ 195,951	4,535	³ 200,486
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808
אפריל 2022	193,213	4,417	197,630

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים יוני 2023

20.06.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ²	הציפיות משוק ההון ³	הציפיות משוק ההון ⁴	הציפיות משוק ההון ⁵	הציפיות משוק ההון ⁶	הציפיות משוק ההון ⁷	הציפיות משוק ההון ⁸	הציפיות משוק ההון ⁹	הנחות השנתיים:
לשנה הראשונה	לשנה השנייה	לשנה השלישית	לשנה הרביעית	לשנה החמישית	לשנה השישית	לשנה השביעית	לשנה השמינית	לשנה התשיעית	2018
1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9	2018
1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1	2019
0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2	2020
1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8	2021
3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0	2022
הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	הנחות החודשיים	2022
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.5	1.9	1.9	2.6	ינואר
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6	פברואר
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.6	2.6	3.4	מרץ
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.9	3.2	3.5	אפריל
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	3.0	3.2	3.3	מאי
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	3.2	3.3	3.3	יוני
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	3.2	3.1	3.1	יולי
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.8	2.6	2.7	אוגוסט
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.7	2.9	2.9	ספטמבר
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	3.0	3.1	3.1	אוקטובר
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0	נובמבר
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8	דצמבר
2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023	2023
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6	ינואר
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9	פברואר
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	3.0	3.2	3.2	מרץ
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0	אפריל
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	3.0	3.0	3.0	מאי
הנתון השוטף ⁶	3.0	2.7	2.5	2.5	2.6	2.8	3.0	3.0	הנתון השוטף ⁶

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ו- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^{1/(k-j)}}{(1 + \exp(j))} \right)^j - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

⏪ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש יוני 2023

06.07.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש יוני 2023 בסך 201,891 מיליוני דולרים, גידול בסך של 2,270 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.9 אחוזים (איור 1).

הגידול מוסבר על ידי שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 2,957 מיליוני דולרים.

מאידך הגידול קוּזַז בחלקו על ידי:

- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 660 מיליוני דולרים.
- העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 27 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
יוני 2023	197,378	4,513	201,891
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	³ 195,951	4,535	³ 200,486
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469
יוני 2022	189,384	4,426	193,810
מאי 2022	195,361	4,447	199,808

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-10/07/2023 להותיר את הריבית ללא שינוי ברמה של 4.75%

10.07.2023

- האינפלציה מתמתנת, אך מקיפה מנעד רחב של סעיפים ועומדת על 4.6% בשנה האחרונה. בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים, ניתן לראות כי קצב האינפלציה מתמתן, במחירי המוצרים הסחירים והבלתי סחירים. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד.
- הפעילות הכלכלית במשק מוסיפה להיות איתנה, אך חלק מהאינדיקטורים מצביעים על התמתנות מסויימת בפעילות. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה, אך נמשכת מגמת הירידה בשיעור המשרות הפנויות.
- חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ובשנת 2024 בשיעור של 3% בכל אחת מהשנים, תוך שחלק מההשפעות הממתנות של הריסון המוניטרי על הפעילות מתממשות מאוחר יותר ביחס להערכה באפריל. הסיכון המרכזי לתחזית הוא התממשות תרחיש בו שינויים חקיקתיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה והמשך הפיחות של השקל, בפגיעה ביצוא, ובירידות בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית. בתחזית אפריל, פורסמה הערכה כמותית לתרחיש זה.
- היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן ובמצטבר מתחילת השנה המחירים נותרו ללא שינוי. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות נמשכות מגמות הירידה. סעיף שירותי הדיור בבעלות במדד המחירים לצרכן המשיך לעלות ועומד על 7.6% בשנה האחרונה.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-1.8%, מול האירו ב-2.3%, ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.2%.
- בעולם, קצב הפעילות מוסיף להתמתן ומספר גורמים ממשיכים להעיב על הפעילות. סביבת האינפלציה בעולם מתמתנת בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים, בעוד שאינפלציית הליבה דביקה. בתוך כך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך.

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי מצויה ברמה גבוהה ומלווה בשוק עבודה הדוק, אם כי ישנה התמתנות מסויימת במספר אינדיקטורים. האינפלציה עודנה רוחבית ומצויה ברמה גבוהה. עם זאת, בחודשים האחרונים מסתמנת האטה באינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להותיר את הריבית על כנה, אך רואה היתכנות לא מבוטלת להמשך העלאה של הריבית בהחלטות הבאות, ככל שסביבת האינפלציה לא תמשיך להתמתן בהתאם למצופה. תוואי הריבית יקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

הפעילות הכלכלית בישראל מוסיפה לשהות ברמה גבוהה, אם כי נמשכת התמתנות במספר אינדיקטורים. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. האינפלציה מתמתנת אך נמצאת מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים. המשך המדיניות המוניטרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה בקצב האינפלציה לצד האטה מסויימת בפעילות הכלכלית בישראל.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודש מאי 2023 ב-0.2%, שיעור נמוך מהתחזיות המוקדמות בשוק. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים ירדה, אך נותרה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 4.6% (איור 1). האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות, אך הפער הצטמצם בשנה האחרונה. בניכוי אנרגיה ופח"י עמדה האינפלציה בשנה האחרונה על 4.9%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה עמדה האינפלציה על 5.1% (איור 3). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, המשקפים בעיקר את שירותי הדיור וענפי השירותים, נותר גבוה ועומד על 5.4%. קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד ירד, ועומד על 3.4% (איור 4). בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים (במונחים שנתיים, מנוכה עונתיות), ניתן לראות כי קצב האינפלציה מתמתן ונמוך יותר מזה של האינפלציה השנתית, גם במחירי המוצרים הסחירים וגם בבלתי סחירים (איור 2). לנתונים שיפורסמו בחודשים הבאים תהיה תרומה משמעותית להתבהרות התמונה בנוגע לדינמיקת האינפלציה. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו (איור 6). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד (איור 7). הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה.

הפעילות הכלכלית במשק מוסיפה להיות איתנה, אך חלק מהאינדיקטורים מצביעים על התמתנות מסויימת בפעילות. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש יוני עלה וממשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם (איור 19). מנגד, הצריכה הפרטית נמצאת מתחת למגמת טרום הקורונה ונתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי במונחים ריאליים מצויים גם הם מתחת למגמה (איור 20). יצוא השירותים ממשיך לעמוד על רמה גבוהה. יצוא הסחורות (בדולרים שוטפים, ללא או"מ ויהלומים) עלה בחודש מאי, אך נותר נמוך מהממוצע החודשי אשתקד (איור 21). יבוא הסחורות נותר ללא שינוי משמעותי בחודש מאי ומוסיף לשהות ברמה גבוהה בכל רכיביו (איור 22). בחודשים האחרונים, ניכרת מגמת ירידה בשיעור החברות מתחום התעשייה המדווחות על מגבלת שחיקת רווחיות הייצוא בסקר המגמות של הלמ"ס. גביית המיסים במחצית הראשונה של 2023 הייתה נמוכה במקצת מאומדני התקציב מהערכות קודמות של חטיבת המחקר, וירדה ב-9.4% במונחים ריאליים ביחס למחצית הראשונה של 2022.

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.8%, בניכוי עונתיות) נותר ברמתו בחודש מאי, והוא, יחד עם שיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים (25-64, 79.2%, בניכוי עונתיות), גבוה ביחס לתקופה טרום משבר הקורונה (איור 23). שיעור האבטלה בקרב גילאי 15+ נותר ללא שינוי בהשוואה לחודש קודם ועומד על 3.6% בניכוי עונתיות. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים לחודש מאי עלה ל-3.3% בניכוי עונתיות אך עדיין מצוי ברמה נמוכה (איור 24). לצד זאת, נמשכת מגמת הירידה בשיעור המשרות הפנויות (איור 26). במגזר שירותי ההיי-טק שיעורי המשרות הפנויות אף הגיעו לרמות נמוכות גם ביחס לנתוני טרום משבר הקורונה, זאת במקביל ליציבות במספר המועסקים במגזר (איור 27). השכר הממוצע למשרת שכיר בחודש אפריל 2023 ירד מעט ביחס למרץ אולם היה גבוה באופן ניכר ביחס לפברואר. על רקע נתונים אלו, רמת השכר הריאלי עלתה ונמצאה באפריל בקרבת המגמה ארוכת הטווח. על פי סקר המגמות של הלמ"ס בחודש יוני נמשכה הירידה במגבלת המחסור בעובדים עליה דיווחו החברות בהשוואה לחודש המקביל אשתקד.

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה ומעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ובשנת 2024 בשיעור של 3% בכל אחת מהשנים, זאת תחת תרחיש בו המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך (איור 18). קצב זה מבטא רמת פעילות איתנה של המשק תוך שחלק מההשפעות הממתנות של הריסון המוניטרי על הפעילות מתממשות מאוחר יותר ביחס להערכה באפריל. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים (25-64) צפוי לעמוד בממוצע בשנים 2023 ו-2024 על 3.7% ו-4.1% בהתאמה. האינפלציה בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון האחרון של 2023 צפויה לעמוד על 3.5% ובארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון האחרון של שנת 2024 היא צפויה לעמוד על 2.4%. בנוסף, יחס החוב לתוצר בשנים 2023 ו-2024 צפוי לעמוד על כ-60% וכ-59% בהתאמה. הסיכון המרכזי לתחזית הוא התממשות תרחיש בו שינויים חקיקתיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה והמשך הפיחות של השקל, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית. בתחזית הקודמת בחודש אפריל, פורסמה הערכה כמותית להשלכות הכלכליות של תרחיש שכזה.

היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. קצב עליית מחירי הדירות בשנים-עשר החודשים האחרונים התמתן ל-9.8% (איור 12). בחודש אפריל מדד מחירי הדירות ירד ב-0.2% ובמצטבר מתחילת השנה המחירים נותרו ללא שינוי. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות נמשכות מגמות הירידה; בחודש מאי ניטלו משכנתאות בסך 6.5 מיליארדי ש"ח (איור 14). על פי נתוני הלמ"ס, בנתוני התחלות הבנייה נרשמת מגמת ירידה ביחס לשנה שעברה, בעוד נתוני גמר הבנייה בשנים עשר החודשים האחרונים נותרו דומים לנתוני הרבעון הקודם. לצד זאת, מספר המועסקים בענף וההשקעות במבנים למגורים (נתוני רבעון ראשון) נמצאים ברמות גבוהות, ודיווחי החברות אינם מעידים על עלייה בקושי להשיג אשראי. סעיף שירותי הדיור בבעלות במדד המחירים לצרכן המשיך לעלות ועומד על 7.6% בשנה האחרונה. בשכר הדירה החודשי, עבור השוכרים אשר חידשו חוזה, נרשמה עליה של 3.6% בחודש מאי ועבור השוכרים בחוזים החדשים נרשמה עלייה של 8.6%.

מדדי המניות בישראל נותרו ללא שינוי משמעותי לעומת עליות ברוב מדדי המניות בעולם. מגמת ביצועי החסר של המדדים בישראל בהשוואה למדדים בעולם, שנרשמה מתחילת השנה, נמשכה. (איור 38). תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות ירדו מעט, ומרווחי איגרות החוב הקונצרניות שמרו על יציבות, זאת לאחר העלייה שנרשמה בתחילת השנה. על-פי סקר המגמות של הלמ"ס לחודש יוני הקושי להשגת אשראי של העסקים במגזר העסקים הבינוניים ירד ביחס למדווח בחודשים קודמים. הקושי המדווח מהמגזרים השונים ממשיך לשהות ברמה נמוכה יחסית (איור 16). לצד זאת, ישנן אינדיקציות לעלייה קלה במדדי הסיכון באשראי לעסקים קטנים וזעירים. ירידה משמעותית נרשמה בסכומי גיוסי ההון של מגזר ההיי-טק בהשוואה לשנים האחרונות, זאת גם על רקע המגמה העולמית (איור 27).

שער החליפין של השקל מול המטבעות השונים אופיין בתנודתיות גבוהה במהלך התקופה, בדומה להתנהגותו בחודשים האחרונים. במהלך התקופה הנסקרת, השקל נחלש מול הדולר ב-1.8%, מול האירו ב-2.3% ובמונחי השער האפקטיבי ב-0.2% (איור 8).

בעולם, קצב הפעילות מוסיף להתמתן. מספר גורמים ממשיכים להעיב על הפעילות הכלכלית, ביניהם: המלחמה המתמשכת באוקראינה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי, והצמיחה האיטית מהצפוי בסין ביחס לציפיות המוקדמות. תחזיות הצמיחה של ה-OECD ובתי ההשקעות ל-2024 נותרו ללא שינוי משמעותי והם צופים המשך צמיחה מתונה (איור 28). מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים לחודש יוני ירדו, אך הם עדיין שווים ברמה המעידה על צפי להתרחבות כלכלית (איור 29). לעומתם, המדד לסקטור התעשייה במדינות רבות שווה בטריטוריה המעידה על התכווצות בפעילות. נתוני היקף הסחר העולמי לחודש אפריל 2023 הוסיפו להצביע על האטה. רכיב ההזמנות ליצוא שבמדד מנהלי הרכש, המהווה מדד מקדים לנתוני הסחר העולמי, ממשיך להצביע על סביבת סחר חלשה גם בחודשים הקרובים. מחירי הנפט נותרו ללא שינוי משמעותי על אף קיצוצים בתפוקות בתקופה הנסקרת.

סביבת האינפלציה בעולם מתמתנת בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים (איור 36), בעוד שאינפלציית הליבה דביקה. בתוך כך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך. בארה"ב, נתוני הפעילות ממשיכים להצביע על צמיחה חיובית, ושוק העבודה ממשיך להיות הדוק. מדד המחירים לצרכן (CPI) לחודש יוני התמתן לקצב שנתי של 4% ומדד הליבה ירד ל-5.3%. ה-FED הותיר את הריבית ללא שינוי אך פרסם תחזית ריבית שצופה שתי העלאות נוספות עד סוף השנה. גוש האירו נכנס למיתון טכני לאחר שני רבעונים רצופים של התכווצות, אך התחזיות מצביעות על צפי לצמיחה מתונה ברבעים הבאים. האינפלציה התמתנה אך היא עודנה גבוהה יחסית ועומדת על קצב שנתי של 5.5%. אינפלציית הליבה בגוש עלתה מעט ל-5.4% ושווה גם היא ברמה גבוהה. ה-ECB העלה את הריבית ב-25 נ.ב. בבריטניה נתון האינפלציה האחרון נותר ללא שינוי והאינפלציה עומדת על 8.7%, אינפלציית הליבה שבה לעלות והגיעה לשיעור שנתי של 7.1%, והבנק המרכזי (BOE) העלה את הריבית ב-50 נ.ב. נוספות.

[הנתונים הכלכליים העיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

[עותק של נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

בנק ישראל הותיר את הריבית ללא שינוי, אך הבהיר: "היתכנות לא מבוטלת להמשך ההעלאות"

כלכליסט

אחרי עשר העלאות רצופות בנק ישראל הותיר את הריבית על 4.75%. תחזית הצמיחה ל-2023 עודכנה ל-3% לעומת 2.5% בתחזית הקודמת - בהנחה שתושג פשרה סביב השינויים בחקיקה. הבנק הזהיר כי התקדמות החקיקה עלולה לגרום בין היתר לפיחות בשקל, פגיעה ביצוא וירידה בהשקעות. הנגיד: "מעריכים שהריבית תישאר ברמה גבוהה הרבה זמן"

נגיד בנק ישראל מדבר על הריבית - ויוצא להגנת היועמ"שית

כאן חדשות

פרופ' אמיר ירון בריאיון לכאן חדשות: "אם נראה שההתמתנות לא מספקת או לא לפי התחזיות - לא נהסס להעלות את הריבית" • על המתקפה נגד היועמ"שית בדיון בממשלה: "צריך לשמר את כבוד האנשים שעומדים בראש המוסדות" | האזינו

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים יולי 2023

18.07.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הציפיות משוק ההון: ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון: ¹ לשנה השנייה (פרוורד)	הציפיות משוק ההון: לשנה השלישית (פרוורד)	הציפיות משוק ההון: ² ל 5-3 שנים (פרוורד) ²	הציפיות משוק ההון: לחמש שנים	הציפיות משוק ההון: ¹ ל 10-5 שנים (פרוורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
הנתונים השנתיים:								
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	3.0
הנתונים החודשיים								
2022								
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8
2023								
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.6	2.6	2.8	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.9
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.0	3.2
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	3.0	3.0
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0
יוני	2.9	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.9	2.9
הנתון השוטף ⁶	3.0	2.7	2.5	2.5	2.6	2.8	2.8	2.8

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כחסם בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיות סיכון אינפלציוניות וכן הטיית שוונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k, i)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות של k -שנים ול- i שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה-j עד סוף השנה ה-k. כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות k-שנים. למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות בטבלה כמובחנים שנתונים

² ציפיות פורורוד לשנים שלמות. מסופר השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ המציאות הנגזרת מהרבידות הפנימיות של ממשות הבבקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הרבידות הצלוא צמודות לרבידות הצמודות למדד. הרבידות הפנימיות מחושבות עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי של לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבר ציפיות משוק הארז, מהרביית הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ המסחר בשוק מטבע החוץ ברביע השני של שנת 2023

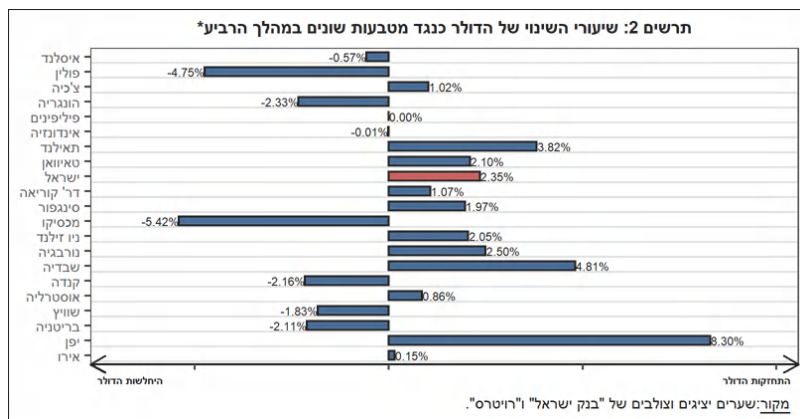
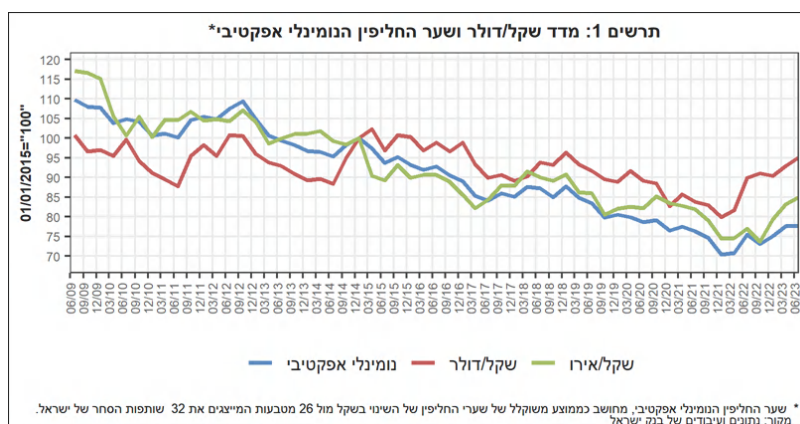
06.08.2023

התפתחות שער החליפין – החלשות השקל לצד מגמה מעורבת של הדולר בעולם.

במהלך הרביע השני, נחלש השקל מול הדולר והאירו בשיעור של כ-2.4% ו-2.2% בהתאמה.

מול מטבעות שותפות הסחר העיקריות של ישראל, כפי שמשקלל במדד שער החליפין הנומינלי האפקטיבי נחלש השקל בשיעור נמוך יותר של כ-0.1%, זאת בעקבות היחלשות משמעותית של הלירה הטורקית במהלך הרביע.

בשערו של הדולר מול מטבעות עיקריים נרשמה מגמה מעורבת במהלך הרביע (תרשים 2) – הדולר נחלש בכ-2.2% מול הדולר הקנדי ובכ-2.1% מול הפאונד הבריטי. מנגד, הדולר התחזק ב-8.3% מול היין היפני וכ-4.8% מול הקרונה השבדית.

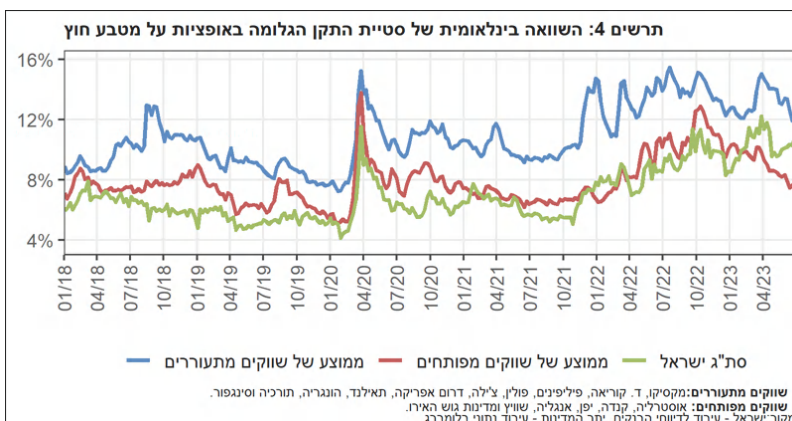

תנודתיות שע"ח – ירידה בסטיית התקן בפועל ויציבות בסטיית תקן הגלומה

סטיית התקן של השינוי בשער החליפין שקל/דולר – המייצגת את התנודתיות **בפועל** בשער החליפין –ירדה במהלך הרביע בכ-1.7 נקודות האחוז לרמה ממוצעת של 10.8%.

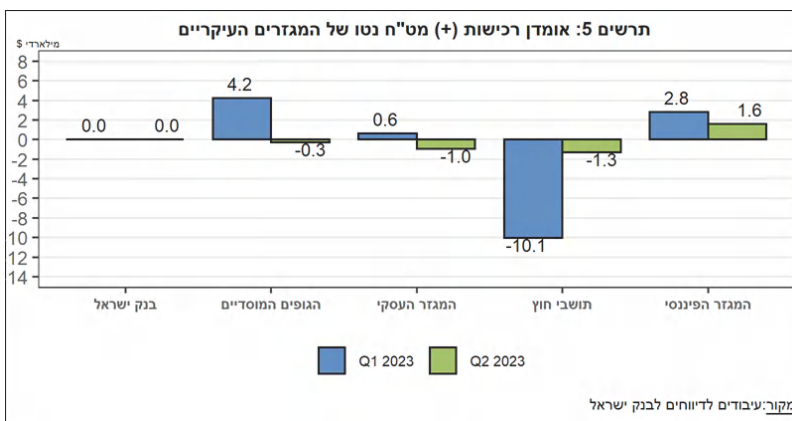
סטיית התקן הגלומה באופציות על שער החליפין שקל/דולר הנסחרות "מעבר לדלק" – המייצגת את התנודתיות **הצפויה** בשער החליפין – נשארה יציבה ועמדה בסוף הרביע על רמה ממוצעת של -10.3%.

לצורך השוואה, רמתה הממוצעת של סטיית התקן הגלומה באופציות על מט"ח בשווקים מתעוררים עמדה בסוף הרביע על 13.4%, עלייה של 0.8 נקודות האחוז בהשוואה לרביע הקודם. רמתה הממוצעת של סטיית תקן זו בשווקים מפותחים עמדה במהלך הרביע על 8.3%, ירידה של כ-1.6% בהשוואה לרביע הקודם (תרשים 4).

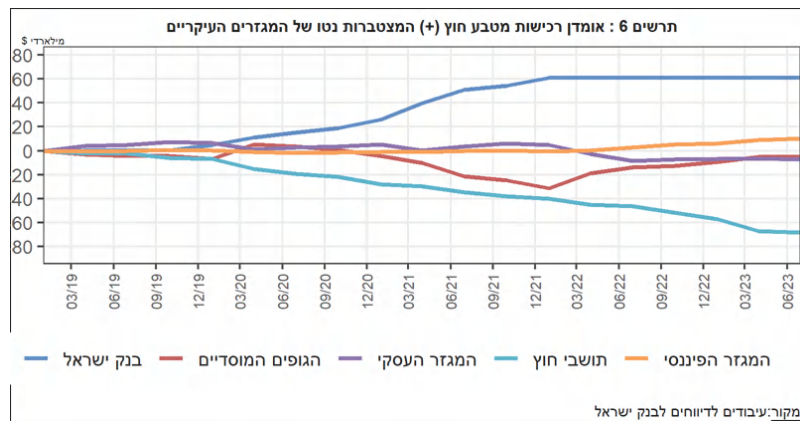
פעילות המגזרים העיקריים בשוק המט"ח¹

אומדן לפעילות המגזרים העיקריים בשוק המט"ח מעלה כי במהלך הרביע הראשון הגופים המוסדיים (קרנות פנסיה, קופ"ג וחברות ביטוח) והמגזר העסקי מכרו מט"ח נטו בהיקף של כ-0.3 מיליארד דולר. תושבי חוץ מכרו מט"ח נטו בהיקף של 1.3 מיליארד דולר.

¹ המגזרים העיקריים המוצגים אינם מהווים את כל השוק - למידע נוסף ראה את "מערכת הנתונים על פעילות השוק שקל/מטבע חוץ" בפרסום מבט סטטיסטי 2018
<https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/RegularPublications/Documents/MabatStat2018/shekel.pdf>

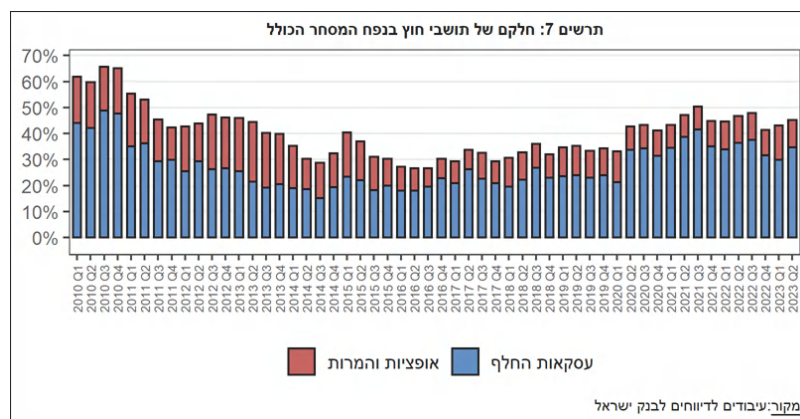

נפחי מסחר – לוחות ותרשימים

נפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית²

נפח המסחר היומי הממוצע ירד במהלך הרביע בכ- 8.5% אחוז לרמה של 10.2 מיליארדי דולרים, בעיקר בעקבות ירידה בנפח המסחר היומי בעסקאות אופציות.

חלקם היחסי של תושבי חוץ בנפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית (עסקאות המרה, עסקאות באופציות ועסקאות החלף) עלה בכ- 2.1% ועמד בסוף הרביע השני על כ- 45.4%.

² החל משנת 2020, הנתונים לא כוללים סניפים של בנקים זרים בישראל.

עסקאות במט"ח עם הבנקים המקומיים לפי מכשירים ומגזרים (במיליוני דולרים)

נפח המסחר הכולל (4)+(3)+(2)+(1)	עסקאות באופציות ³ (4)	עסקאות החלף ² Cross Currency Swap (3)	עסקאות החלף ¹ (סוופ) (2)	עסקאות המרה (1)		
579,254	23,411	2,153	384,212	169,479	סה"כ	רביע שני 2023 (נתון ארעי)
10,162	411	38	6,741	2,973	סה"כ (ממוצע יומי לפי 57 ימי מסחר)	
263,087	8,016	1,281	201,147	52,643	תושבי חוץ	
262,430	8,016	1,281	201,147	51,986	מזה: מוסדות פיננסיים זרים	
316,167	15,395	871	183,065	116,836	תושבי ישראל	
61,826	6,444	385	18,380	36,618	מזה: סקטור ריאלי	
104,382	1,496	0	65,437	37,449	סקטור פיננסי	
106,129	4,163	352	78,690	22,924	מוסדיים (כולל חברות ביטוח)	
3,284	80	0	251	2,953	יחידים	
657	0	0	0	657	אחרים ⁴	
25,656	2,464	29	13,682	9,481	בנקים מקומיים ⁵	
677,806	32,798	3,872	417,268	223,869	סה"כ	רביע ראשון 2023
11,112	538	63	6,840	3,670	סה"כ (ממוצע יומי לפי 61 ימי מסחר)	
293,527	11,044	1,929	202,812	77,743	תושבי חוץ	
292,801	11,044	1,929	202,805	77,024	מזה: מוסדות פיננסיים זרים	
384,279	21,754	1,943	214,456	146,125	תושבי ישראל	
72,095	9,123	135	19,939	42,898	מזה: סקטור ריאלי	
124,827	1,589	20	77,267	45,950	סקטור פיננסי	
136,505	6,781	962	97,872	30,891	מוסדיים (כולל חברות ביטוח)	
4,495	147	0	226	4,122	יחידים	
726	0	0	6	720	אחרים ⁴	
32,700	3,198	690	15,358	13,455	בנקים מקומיים ⁵	

¹ רגל אחת בלבד של עסקת החלף, כלומר הערך הנומינלי של העסקה (בהתאם להגדרות ה-BIS).
² הקרנות המוחלפות בעסקות Cross Currency Swap יחשבו לצורך הנפח כרגל אחת בלבד, במקרים בהם הרגליים מקוזזות זו את זו.
³ ה-National value הכולל של עסקות קנייה ומכירה של Call ו-Put.
⁴ כולל גופים כמו מנהלי תיקים, מלכ"רים, מוסדות לאומיים וכאלו שלא נכללים ביתר הסעיפים.
⁵ סך המסחר הבין בנקאי מחולק בשניים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש יולי 2023

07.08.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש יולי 2023 בסך 204,669 מיליוני דולרים, גידול בסך של 2,793 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 39.4 אחוזים (איור 1).

הגידול מוסבר על ידי שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 3,158 מיליוני דולרים.

מאידך הגידול קוּזַז בחלקו על ידי:

- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 354 מיליוני דולרים.
- העברות המגזר הפרטי בסך של כ- 11 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל
מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
יולי 2023	200,090	4,579	204,669
יוני 2023	³ 197,363	4,513	³ 201,876
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	³ 195,951	4,535	³ 200,486
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

09.08.2023

תקציר

דוח זה סוקר את המדיניות המוניטרית במחצית הראשונה של שנת 2023¹. במהלך תקופה זו היה שיעור האינפלציה בישראל מעל לגבול העליון של היעד, בהמשך למגמה שנמשכת מאז חודש ינואר 2022. במהלך המחצית נבלמה עליית האינפלציה וזו עמדה בחודש מאי על שיעור של כ-4.6%.

לאורך המחצית הנסקרת פוחת השקל ביחס למטבעות המרכזיים, מגמה שתמכה באינפלציה הגבוהה, בפרט בקרב המוצרים הסחירים. סעיף הדיור שבמדד המחירים לצרכן, שמשקף את שכר הדירה, עלה בחדות לאורך המחצית והרים אף הוא תרומה נכבדה לשיעור האינפלציה.

למרות עליית האינפלציה המשיכו הציפיות (פורוורד) לאינפלציה משוק ההון לטווחים הבינוניים והארוכים (מעל לשנתיים) להיות מעוגנות בתוך תחום היעד. האינפלציה בישראל נותרה נמוכה בהשוואה למרבית הכלכלות המפותחות בעולם ונמצאה בסביבת הרביע התחתון של מדינות ה-OECD. האינפלציה ללא אנרגיה ומזון מצויה אף היא בסביבת הרביע התחתון של מדינות ה-OECD.

לצד זאת נמשכה לאורך המחצית הפעילות הכלכלית במשק ברמה הגבוהה מעט מהפוטנציאל ארוך הטווח, תוך האטה מסוימת בנתוני הקצה. שוק העבודה נותר הדוק ושיעור התעסוקה המשיך לשהות ברמה שמבטאת תעסוקה מלאה. עם זאת מסתמנת ירידה בביקוש לעובדים, בפרט במגזר הטכנולוגיה העילית.

המדיניות המוניטרית: הוועדה המוניטרית המשיכה בתהליך ההידוק המוניטרי במטרה להחזיר את האינפלציה ליעדה, תוך בחינת מכלול ההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם. במהלך המחצית הנסקרת העלתה הוועדה את שיעור הריבית משיעור של 3.25% לשיעור של 4.75%, בארבע פעימות: שתי פעימות של 0.50 נקודות האחוז ושתי פעימות נוספות של 0.25 נקודות האחוז. בחודש יולי נותרה הריבית ללא שינוי.

סביבת האינפלציה: המחצית הראשונה של שנת 2023 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה שחרגה מהגבול העליון של יעד יציבות המחירים. האינפלציה השנתית עמדה בחודש ינואר על 5.4% ובחודש מאי על שיעור של 4.6%. בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים, ניתן לראות כי קצב האינפלציה מתמתן, בפרט במחירי המוצרים הסחירים. האינפלציה בישראל נמוכה בהשוואה לרוב הכלכלות המפותחות בעולם, בסביבת הרביע התחתון של מדינות ה-OECD.

הפעילות הריאלית המקומית ושוק העבודה: הנתונים והאינדיקטורים שהוצגו בפני הוועדה במחצית הנסקרת המשיכו להעיד על פעילות גבוהה, בסמוך לקו המגמה של טרם משבר הקורונה. נתוני החשבונאות הלאומית לרבעון הראשון הצביעו על צמיחה בסביבת הפוטנציאל אך חלק מהאינדיקטורים השוטפים הראו כי מסתמנת התמתנות מסוימת בנתוני הקצה. שוק העבודה נותר הדוק ושיעור התעסוקה המשיך לשהות ברמה שמבטאת תעסוקה מלאה. עם זאת יש סימנים לירידה בביקוש לעובדים, בפרט במגזר הטכנולוגיה העילית.

שער החליפין: במהלך המחצית הנסקרת פוחת השקל תוך תנודתיות גבוהה בהשוואה לתקופות קודמות. בתחילת המחצית חל ייסוף מסוים בשקל, אך כבר בשלהי חודש ינואר החלה מגמת פיחות מול המטבעות המרכזיים. הפיחות הנוכחי אינו תואם את הקשר ההדוק שאפיין את השנים האחרונות בין ההתפתחויות בשוקי המניות בעולם לשער החליפין, ונראה כי התפתחות זו משקפת עלייה בפרמיית הסיכון.

¹ ההחלטות בשנת 2023 שהתקבלו בתאריכים 2 בינואר, 20 בפברואר, 3 באפריל, 22 במאי וב-10 ליוני. החל מחודש ינואר פועלת הוועדה בהרכב חסר של חמישה חברים.

הכלכלה העולמית: במחצית הנסקרת המשיכה הפעילות הכלכלית הגלובלית בקצב מתון יחסית. החשש ממיתון חריף באירופה פחת ונרשמה התאוששות בפעילות הכלכלית בסין, גם אם בקצב מתון מההערכות המוקדמות. סביבת האינפלציה בעולם מוסיפה להיות גבוהה, אך היא מצויה במגמת התמתנות. תרמו לכך הקלה בשיבושים בשרשרות האספקה ובמחירי התובלה, לצד ההוזלה במחירי האנרגיה. במדינות רבות נותרה אינפלציית הליבה ברמה גבוהה. במקביל נמשך תהליך ההידוק המוניטרי מצד בנקים מרכזיים בעולם, אך קצב העלאות של שיעורי הריבית התמתן.

שוק האשראי וההתפתחויות בשווקים הפיננסיים המקומיים: במהלך המחצית חלה התמתנות בקצב צמיחת האשראי בקרב העסקים הבינוניים והקטנים ובאשראי לעסקים זעירים אף נרשמה ירידה. זרם המשכנתאות החדשות הצטמצם במהלך המחצית ושיעורי הריבית עלו. במהלך המחצית ירדו מדדי המניות בישראל וניכר כי אלה משקפים ביצועי חסר לעומת מדדי המניות בעולם.

היציבות הפיננסית: בתקופה הנסקרת גדל במידת מה הסיכון של עסקים בענף הנדל"ן והבינוי בשל המשך ההידוק של המדיניות המוניטרית והאטת הביקושים בענף. בנוסף, חוסר ודאות סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט בישראל והשלכותיהם על תפקודו של המשק הגדיל את התנודתיות במחירי הנכסים הפיננסיים.

שוק הדיור: נמשכה ההתמתנות בפעילות בשוק הדיור לצד האצה בקצב העלייה של שכר הדירה. במחירי הדירות חל מפנה, כאשר במהלך המחצית הנסקרת נבלמה עליית המחירים לצד ירידה חדה במספר העסקות בדירות ובמשכנתאות. במהלך המחצית נרשמו ירידות בהתחלות ובהיתרי בנייה.

המדיניות הפיסקלית: במהלך המחצית הנסקרת הצטמצם העודף בתקציב בעקבות ירידה בהכנסות המדינה ממיסים. העודף בחודשים הראשונים של השנה היה עדיין גבוה היסטורית בשל הוצאה ציבורית יחסית מרוסנת ורמת הכנסות גבוהה בהשוואה לתוואי הרב-שנתי שלה. הירידה בהכנסות שיקפה בעיקר ירידה בתקבולי המיסים הישירים והמיסים על נדל"ן, אך המיסים הישירים היו עדיין גבוהים ביחס למגמה שקדמה למשבר הקורונה, בעוד שהמיסים העקיפים היו נמוכים ממנה במעט. הסכם השכר שנחתם במגזר הציבורי היה מתון יחסית.

תחזית חטיבת המחקר: חטיבת המחקר פרסמה בתקופה הנסקרת שלוש תחזיות בצמידות להודעות הריבית בחודשים ינואר, אפריל ויולי. התחזית שפורסמה בחודש אפריל חרגה מהתחזיות הרבעוניות השגרתיות וכללה שתי תחזיות שונות על בסיס שני תרחישים הנוגעים לתהליכי החקיקה הנוגעים למערכת המשפט.

בתרחיש הראשון המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך ואילו התרחיש השני מציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חקיקתיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה הפרטית.

בחודש יולי פורסמה תחזית הנשענת על ההנחה כי המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך. על פי תרחיש זה התוצר צפוי לצמוח בשיעור של 3% ב-2023 וב-2024. שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים צפוי להיות 3.0% וב-2024 הוא צפוי לעמוד על 2.4%. על פי התחזית, ברבעון השני של 2024 הריבית צפויה לעמוד על 4.75%/5%. על פי הערכת חטיבת המחקר, הסיכון המרכזי לתחזית הוא התממשות תרחיש שבו שינויים חקיקתיים ומוסדיים ילוו בעלייה נוספת בפרמיית הסיכון של המשק, פחות השקל, פגיעה ביצוא ובירידות בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה הפרטית.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-04/09/2023 להותיר את הריבית ללא שינוי ברמה של 4.75%

04.09.2023

- האינפלציה מתמתנת אך נמצאת מעל היעד. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד.
- מנתוני החשבונאות הלאומית עולה כי רמת התוצר משקפת רמת פעילות המצויה מעל קו המגמה טרם משבר הקורונה. יחד עם זאת, קצב הצמיחה הינו מתחת לפוטנציאל צמיחת המשק, כך השימושים במשק ירד ומספר אינדיקטורים מצביעים על התמתנות מסויימת בצמיחה.
- שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה, אך נמשכת מגמת הירידה בשיעור המשרות הפנויות.
- היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. מחירי הדירות יורדים בחודשים האחרונים וקצב עליית מחירי הדירות השנתי התמתן ל-5.2%. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות נמשכת מגמת ההתמתנות.
- מאז החלטת המדיניות האחרונה השקל נחלש מול הדולר ב-2.3%, מול האירו ב-1.3%, ובמונחי השער הנומינלי האפקטיבי ב-1.5%. הפיחות בשקל בחודשים האחרונים תורם לעליית קצב האינפלציה ולהתפתחות בחודשים הקרובים תהיה השפעה על דינמיקת האינפלציה.
- בעולם, קצב הפעילות מתון אך נתוני הצמיחה האחרונים הפתיעו כלפי מעלה, בעיקר בארה"ב. סביבת האינפלציה בעולם מתמתנת בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים, בעוד שאינפלציית הליבה דביקה יותר. בתוך כך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך.

הפעילות הכלכלית במשק הישראלי מצויה ברמה גבוהה ומלווה בשוק עבודה הדוק, אם כי ישנה התמתנות מסויימת במספר אינדיקטורים. האינפלציה עודנה רוחבית ומצויה ברמה גבוהה. עם זאת, בחודשים האחרונים מסתמנת האטה באינפלציה. לכן, הוועדה החליטה להותיר את הריבית על כנה, אך רואה היתכנות לא מבוטלת להמשך העלאה של הריבית בהחלטות הבאות, ככל שסביבת האינפלציה לא תמשיך להתמתן בהתאם למצופה. תוואי הריבית יקבע בהתאם לנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך בהשגת יעדי המדיניות.

הפעילות הכלכלית בישראל מוסיפה לשהות ברמה גבוהה, אם כי נמשכת מגמת התמתנות במספר אינדיקטורים. שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ומצוי בסביבת תעסוקה מלאה. האינפלציה מתמתנת אך נמצאת מעל היעד. המשך המדיניות המוניטרית המצמצמת וההתמתנות בפעילות בעולם צפויים להביא להאטה בקצב האינפלציה לצד האטה מסוימת בפעילות הכלכלית בישראל.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, עלה מדד המחירים לצרכן של חודש יולי 2023 ב-0.3% לאחר שנותר ללא שינוי בחודש יוני. המדד היה נמוך בשני החודשים הללו מהתחזיות המוקדמות בשוק. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים ירדה, אך נותרה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 3.3% (איור 1). הירידה החדה בשיעור השנתי של האינפלציה משקפת גם השפעת קצה של מדד יולי 2022 שהיה גבוה במיוחד, ולאור מדד אוגוסט 2022 שהיה שלילי ניתן להעריך כי לאחר פרסום המדד הבא שיעור האינפלציה בחודשים הקרובים צפוי להיות גבוה יותר (איור 5). האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות. בניכוי אנרגיה ופ"י עמדה האינפלציה בשנה האחרונה על 3.6%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה עמדה האינפלציה על 3.8% (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, המשקפים בעיקר את שירותי הדיור וענפי השירותים, נותר גבוה ועומד על 5%. קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד, שהושפעו בין היתר מירידת מחירי הסחורות בעולם, עומד על 0.6% (איור 3). בהסתכלות על 6 החודשים האחרונים, וביתר שאת על 3 החודשים האחרונים (במונחים שנתיים, מנוכה עונתיות), ניתן לראות כי קצב האינפלציה מתמתן ונמוך יותר מזה של האינפלציה השנתית, במחירי המוצרים הסחירים ובבלתי סחירים (איור 4). הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו (איור 6). הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד (איור 7). לנתונים שיפורסמו בחודשים הבאים תהיה תרומה משמעותית להתבהרות תמונת האינפלציה. הוועדה מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי והתמתנות הביקושים בישראל ובעולם פועלים למיתון האינפלציה. מנגד, הפיחות בשקל בחודשים האחרונים תורם לעליית קצב האינפלציה ולהתפתחות בחודשים הקרובים תהיה השפעה על דינמיקת האינפלציה.

מנתוני החשבונאות הלאומית עולה כי התוצר צמח ברבעון השני של שנת 2023 ב-3% במונחים שנתיים (איור 18). רמת התוצר במשק משקפת רמת פעילות המצויה מעל קו המגמה טרם משבר הקורונה מזה שמונה רבעים ברציפות. יחד עם זאת, קצב הצמיחה הינו מתחת לפוטנציאל צמיחת המשק וסך השימושים במשק ירד. הצמיחה ברבעון השני הושפעה במיוחד מעלייה בהשקעה בנכסים קבועים, בהשפעת רכיב הבנייה שלא למגורים, ומירידה ביצוא וביבוא הסחורות והשירותים (איור 19). הצריכה הפרטית גדלה בשיעור מתון של 1.9%, וזאת במידה רבה בעקבות גידול בצריכת ישראלים בחו"ל (יבוא שירותי תיירות). תוצר חברות ההזנק ירד ב-9.5% וחזר לרמתו מאמצע 2021.

לצד נתוני החשבונאות הלאומית למחצית הראשונה, חלק מהאינדיקטורים לפעילות ביולי מצביעים על התמתנות מסוימת בצמיחה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש יולי ירד, אך ממשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם (איור 20). נתוני ההוצאה בכרטיסי אשראי במונחים ריאליים מצויים מתחת למגמה ואינם צומחים (איור 21). גביית המיסים בחודש יולי 2023 במונחים ריאליים הייתה נמוכה בכ-5.5% ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. מרבית מירידה זו באה ממסי נדל"ן ומס הכנסה. יצוא הסחורות והשירותים התייצבו בחודשים האחרונים (איור 22). יבוא הסחורות מצוי במגמת ירידה בחודשים האחרונים (איור 23).

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה, אך ביולי נמשכה הירידה בשיעור המשרות הפנויות. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.5%, בניכוי עונתיות) ושיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים (64-25, 79.3% בניכוי עונתיות), גבוהים ביחס לתקופה טרם משבר הקורונה (איור 24). שיעור האבטלה בקרב גילאי 15+ ירד בהשוואה לחודש קודם ועומד על 3.4% בניכוי עונתיות. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים ירד ל-3% בניכוי עונתיות (איור 25). במגזר שירותי ההיי-טק שיעורי המשרות הפנויות ירדו לרמה מעט נמוכה ביחס לנתוני טרום משבר הקורונה, אך רמת התעסוקה במגזר גבוהה מזו שנרשמה טרום הקורונה. (איור 28). עפ"י סקר המגמות של הלמ"ס הציפיות של חברות ההיי-טק באשר למצב פעילותן הפכו לפסימיות יותר בשנה האחרונה (איור 30). השכר הממוצע למשרת שכיר במשק בחודש מאי 2023, ואומדן הבזק לחודש יוני, התייצבו ברמה גבוהה ביחס לשכר בתחילת השנה. על רקע נתונים אלו, רמת השכר הריאלי עלתה במעט.

היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. מחירי הדירות יורדים בחודשים האחרונים וקצב עליית מחירי הדירות בשנים-עשר החודשים האחרונים התמתן ל-5.2% (איור 13). בחודשים מאי-יוני 2023 מדד מחירי הדירות ירד ב-0.2% ומחירי הדירות החדשות ירדו ב-0.6%. בהיקף העסקאות וביצועי המשכנתאות נמשכת מגמת ההתמתנות; בחודש יולי ניטלו משכנתאות בסך 6.4 מיליארדי ש"ח (איור 14). על פי נתוני הלמ"ס, למרות הירידה שחלה במספר התחלות הבנייה, מספר המועסקים בענפי הבינוי וההשקעות במבנים למגורים (נתוני רבעון שני) מוסיפים להימצא ברמות גבוהות. העלייה בסעיף שירותי הדיור בבעלות במדד המחירים לצרכן עומדת על 6.2% בשנה האחרונה. בשכר הדירה החודשי, עבור השוכרים אשר חידשו חוזה, נרשמה עלייה של 3.8% בחודש יולי ועבור השוכרים בחוזים החדשים נרשמה עלייה של 9%.

מדדי המניות בישראל רשמו עליות שיערים במהלך התקופה הנסקרת ובלטו ביחס למגמה העולמית. עם זאת, מדדי המניות בישראל עדיין מתאפיינים בביצועי חסר מתחילת השנה בהשוואה למדדים בעולם (איור 41). תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו במעט, ומרווחי איגרות החוב הקונצרניות נותרו ללא שינוי משמעותי. מגמת האטה נרשמה באשראי הבנקאי והחוץ בנקאי בכלל מגזרי הפעילות ובכל הענפים. על-פי סקר המגמות של הלמ"ס לחודש יולי הקושי להשגת אשראי המדווח מהמגזרים השונים ממשיך לשהות ברמה נמוכה יחסית (איור 16). לצד זאת, ישנן אינדיקציות לעלייה קלה במדדי הסיכון באשראי לעסקים בינוניים, קטנים וזעירים. ירידה משמעותית נרשמה בסכומי גיוסי ההון של מגזר ההיי-טק בהשוואה לשנים האחרונות, זאת גם על רקע המגמה העולמית (איור 29).

במהלך התקופה הנסקרת, שער החליפין של השקל נחלש מול הדולר ב-2.3%, מול האירו ב-1.3% ובמונחי השער הנומינלי האפקטיבי ב-1.5% (איור 8). בתוך כך, מתחילת השנה השקל ממשיך להיות בין המטבעות החלשים ביחס לעולם (איור 9) תוך שהתנודתיות בשער החליפין נותרה גבוהה.

בעולם, קצב הפעילות מתון אך נתוני הצמיחה האחרונים במרבית הגושים הפתיעו כלפי מעלה, בעיקר בארה"ב. מספר גורמים ממשיכים להעיב על הפעילות הכלכלית, ביניהם: המלחמה המתמשכת באוקראינה, האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי, והצמיחה האיטית מהצפוי בסין. תחזית הצמיחה של בתי ההשקעות ל-2024 נותרה ללא שינוי משמעותי והיא צופה

המשך צמיחה מתונה ובארה"ב נרשם עדכון מעלה בתחזית ל-2023 (איור 31). מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים לחודש יולי הוסיפו לרדת, אך הם עדיין שווים ברמה המעידה על צפי להתרחבות כלכלית (איור 32). לעומתם, המדד לסקטור התעשייה ממשיך לשהות ברמה המעידה על התכווצות והדבר משקף את הפעילות החזויה במדינות מוטות תעשייה כגרמניה. נתון היקף הסחר העולמי של סחורות לחודש יוני 2023 ירד והוא מוסיף להצביע על האטה. רכיב ההזמנות ליצוא שבמדד מנהלי הרכש, המהווה מדד מקדים לנתוני הסחר העולמי, ממשיך להצביע על סביבת סחר חלשה גם בחודשים הקרובים. מחירי הנפט עלו בחדות במהלך התקופה על רקע עלייה בביקושים לצד קיצוץ בהיצע. מחירי יתר הסחורות ללא אנרגיה נותרו ללא שינוי משמעותי אך נסחרו בתנודתיות.

סביבת האינפלציה בעולם מתמתנת בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים (איור 39), בעוד שאינפלציית הליבה נותרת דביקה יותר. בתוך כך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך והשווקים מתמחרים הסתברות מסויימת להעלאת ריבית מצד ה-ECB ובמידה מתונה יותר גם מצד ה-FED. בארה"ב, נתוני הפעילות ממשיכים להצביע על צמיחה חיובית ומעל למגמה ובהתאם עדכנו מעלה בתי ההשקעות את תחזיות הצמיחה ל-2023 לארה"ב. שוק העבודה האמריקאי ממשיך להיות הדוק, תוך התמתנות מסויימת. מדד המחירים לצרכן (CPI) לחודש יולי עלה לקצב שנתי של 3.2% בעקבות אפקט בסיס, אך האינפלציה נמוכה מהציפיות המוקדמות. מדד הליבה ירד ל-4.7% ביולי כאשר הוא נתמך בהתמתנות בקצב עליית סעיף הדיור. ה-FED העלה את הריבית ב-25 נ.ב. והדגיש כי קריטי שהמדיניות המוניטרית תהיה מרסנת מספיק על-מנת שהאינפלציה תחזור ליעדה. בגוש האירו הצמיחה ברבעון השני הפתיעה כלפי מעלה ושוק העבודה נותר הדוק מאוד. האינפלציה לחודש אוגוסט נותרה ללא שינוי ברמה של 5.3% והיא עודנה גבוהה. אינפלציית הליבה בגוש ירדה ל-5.3% ושווה גם היא ברמה גבוהה. ה-ECB העלה את הריבית ב-25 נ.ב. ונגידת הבנק המרכזי הדגישה את המשך המדיניות של הבנק כתלויה באופן ישיר בנתונים הכלכליים שיתקבלו במהלך התקופה. בבריטניה ירדה האינפלציה בחדות בחודש יולי והיא עומדת על 6.8%, אינפלציית הליבה נותרה ללא שינוי ועומדת על שיעור שנתי של 6.9%. הבנק המרכזי (BOE) העלה את הריבית ב-25 נ.ב. נוספות.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-18/9/2023. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-23/10/2023, ולאחריה יתקיים תדריך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

[הנתונים הכלכליים העיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

[עותק של נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

⏪ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש אוגוסט 2023

07.09.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש אוגוסט 2023 בסך 202,856 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 1,809 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.9 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר על ידי שערך¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 2,096 מיליוני דולרים. מאידך הקיטון קוזז בחלקו על ידי העברות הממשלה מחו"ל בסך של כ- 341 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
אוגוסט 2023	198,338	4,518	202,856
יולי 2023	³ 200,086	4,579	³ 204,665
יוני 2023	³ 197,363	4,513	³ 201,876
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	³ 195,951	4,535	³ 200,486
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 00,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994
אוגוסט 2022	187,804	4,347	192,151
יולי 2022	³ 193,011	4,458	³ 197,469

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

21.09.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הנחות השנתיים:	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה	הציפיות משוק ההון ² לשנה השנייה	הציפיות משוק ההון ³ לשנה השלישית	הציפיות משוק ההון ⁴ ל-5 שנים	הציפיות משוק ההון ⁵ ל-10 שנים	הציפיות משוק ההון ⁶ ל-15 שנים	ממוצע תחזיות ⁷ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁸	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁹
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0
הנחות החודשיים									
2022									
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8
2023									
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.8	2.9
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.0	3.2	3.2
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	3.0	3.0	3.0
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0
יוני	2.9	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.9	2.9	2.9
יולי	2.8	2.8	2.6	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8	2.9
אוגוסט	2.7	2.7	2.7	2.4	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8
הנתון השוטף ⁶	2.7	2.7	2.5	2.4	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורוורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורוורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k,j)$ הן הציפיות פורוורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורוורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

פעילות בנק ישראל בשוק המט"ח

09.10.2023

בנק ישראל מכריז על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים. הבנק יפעל בתקופה הקרובה בשוק ככל שיידרש על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים.

בנוסף לתכנית ה-30 מיליארד, ובמידת הצורך, אספקת הנזילות לשוק תבצע גם ע"י הפעלת מנגנוני עסקאות SWAP של הבנק בשוק בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים.

בנק ישראל ממשיך לנטר את ההתפתחויות, עוקב אחר כלל השווקים ויפעל בכלים העומדים לרשותו בהתאם לצורך.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש ספטמבר 2023

09.10.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש ספטמבר 2023 בסך 198,555 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 4,301 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.1 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר בעיקר על ידי שערורי יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 3,912 מיליוני דולרים ועל ידי העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 409 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ²	סך הכול יתרות מטבע החוץ
ספטמבר 2023	194,025	4,530	198,555
אוגוסט 2023	198,338	4,518	202,856
יולי 2023	³ 200,086	4,579	³ 204,665
יוני 2023	³ 197,363	4,513	³ 201,876
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	³ 195,951	4,535	³ 200,486
פברואר 2023	³ 191,987	4,292	³ 196,279
ינואר 2023	³ 196,460	³ 4,525	³ 200,985
דצמבר 2022	³ 189,742	³ 4,476	³ 194,218
נובמבר 2022	189,997	³ 4,421	³ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842
ספטמבר 2022	³ 181,720	4,274	³ 185,994

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלוואת ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבינ"ל.

³ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

פגישת המשנה לנגיד בנק ישראל, אנדרו אביר, עם החזאים הפיננסיים

17.10.2023

המשנה לנגיד בנק ישראל, קיים היום מפגש מקצועי עם החזאים הפיננסיים, בהמשך לתדורך העיתונאים שנערך ובו תיאר את תכנית מכירת המט"ח שהפעיל הבנק לפני מספר ימים.

במפגש הדגיש המשנה לנגיד:

- מדיניות בנק ישראל מתמקדת בייצוב השווקים ויצירת ודאות מקסימלית למשק ולציבור בעת הזו. הבנק יצא עם כלי ייעודי לייצוב התנודות בשוק המט"ח שתתבצע לייצוב ורגיעה בשווקים נוספים – ושואף כי יתר כלי המדיניות המוניטרית לא יאתגרו תכלית זו בטווח המיידי. כפי שאמר הנגיד השבוע בנאום G30: "הסיכון המרכזי לאינפלציה בתשעת החודשים האחרונים, וכעת ביתר שאת, הוא הפיחות של השקל".
- במקביל, על-מנת להקל באופן מהותי על נטל התשלומים של משקי הבית והעסקים ולספק ודאות, ב"י קידם מתווה רוחבי לדחיית הלוואות לכלל האוכלוסיה ובפרט לאוכלוסיות שנפגעו, ללא ריבית ועמלות. המתווה מסייע להפחית את "משקולת הריבית" על הציבור בעת הזו, במקביל להקלות נוספות שמקדמת הממשלה למשקי הבית ולעסקים שנפגעו.
- בנק ישראל ממשיך לבחון ולנטר כל העת את ההתפתחויות השונות וישתמש בכלי המדיניות המתאימים בעת הצורך.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

18.10.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הנתיבים השנתיים:	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ² לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ³ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ⁴ ל-5 שנים (פורורד)	הציפיות משוק ההון ⁵ ל-10 שנים (פורורד)	הציפיות משוק ההון ⁶ ל-12 חודשים קדימה	מוצעת תחזיות ⁷ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁸	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁹
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.7	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	1.8
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	3.0
הנתיבים החודשיים									
2022									
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8
2023									
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.8	2.9
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.0	3.2	3.2
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	3.0	3.0	3.0
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0
יוני	2.9	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.9	2.9	2.9
יולי	2.8	2.8	2.6	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8	2.9
אוגוסט	2.7	2.7	2.7	2.4	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8
ספטמבר	2.7	2.7	2.5	2.5	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9
הנתון השוטף ⁶	2.7	2.7	2.6	2.5	2.6	2.8	2.7	2.8	2.9

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k,j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ו- j שנים. כלומר:

$$\exp(j,k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k,j)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3,5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוטי שוק ועיבודי בנק ישראל.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-23/10/2023 להותיר את הריבית ללא שינוי ברמה של 4.75%

23.10.2023

- מדינת ישראל מצויה במלחמה שהחלה לפני כשבועיים. למלחמה גם השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. בנק ישראל נקט במספר צעדי מדיניות להתמודדות עם המצב. השווקים הפיננסיים מתפקדים וחלק ניכר מהפעילות הכלכלית נמשך כסדרה.
- הכלכלה הישראלית איתנה, יציבה ומושתתת על יסודות מוצקים – והשכילה בעבר להתאושש מתקופות קשות. ערב המלחמה התאפיין המשק הישראלי בעודף בחשבון השוטף, יחס חוב-תוצר נמוך ויתרות מט"ח גבוהות. הפעילות הכלכלית בישראל שהתה ברמה גבוהה, למרות התמתנות בצמיחה שנרשמה בחודשים האחרונים, ושוק עבודה הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה.
- האינפלציה מתמתנת ועומדת על 3.8% בשנה האחרונה. האינפלציה עודנה נמצאת מעל היעד ומושפעת רבות מהתפתחות שער החליפין. הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה מצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו. הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך מצויות בתוך תחום היעד.
- חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית בהתאם למידע הראשוני שנצבר מתחילת המלחמה והתחזית מלווה באי-ודאות גבוהה במיוחד. בהנחה שהמלחמה תתרכז בזירה הדרומית במהלך הרבעון האחרון של השנה, התוצר יצמח ב-2.3% וב-2.8% בשנים 2023 ו-2024 בהתאמה. צפוי כי הפגיעה בפעילות המשקית תביא לגידול בגרעון בתקציב הממשלה שישתכם ב-2.3% תוצר וב-3.5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. לאור זאת, יחס החוב לתוצר בסוף שנת 2024 צפוי לעמוד על כ-65%.
- מפרוץ המלחמה חל פיחות משמעותי נוסף, בהמשך לפיחות מתחילת השנה. לאור השפעות המלחמה ולצורך ייצוב השווקים הכריז בנק ישראל על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים ועל תכנית לביצוע עסקאות SWAP בשוק המט"ח בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים. מאז החלטת הריבית הקודמת, השקל נחלש מול הדולר ב-6.3%, מול האירו ב-4% ובמונחי השער הנומינלי האפקטיבי ב-4.8%.
- בשוק האשראי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי אימצו מתווה רוחבי לדחיית הלוואות שגובש ע"י הפיקוח על הבנקים. המתווה נועד לסייע לאוכלוסיות ולעסקים שנפגעו ומקל על תזרים המזומנים שלהם בתקופה הקרובה.
- בעולם, האירועים הביטחוניים בישראל גרמו לעלייה במתיחות הגיאופוליטית במזרח התיכון אך ההשפעה על השווקים הפיננסיים הגלובליים מתונה עד כה, אם כי נרשמה השפעה על מחירי הנפט והגז הטבעי.

על רקע המלחמה, מדיניות הוועדה המוניתרית מתמקדת בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, והפעילה תכניות למכירת מט"ח ולאספקת נזילות בשוקי ההחלף והריפו. תוואי הריבית והפעלת כלים מוניתריים נוספים יקבעו בהלימה עם תכלית זו ובהתאם להתפתחות המלחמה ולנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על-מנת להמשיך ולתמוך ביציבות השווקים ובהשגת יעדי המדיניות ובצרכי המשק.

מדינת ישראל מצויה במלחמה שהחלה לפני כשבועיים לאחר שארגוני הטרור בעזה ביצעו טבח רצחני נפשע בישראל, תוך שהם מפרים כל כלל בסיסי של מוסר ואנושיות. מעבר לפגיעה בחיי אדם ולכאב הרב, למלחמה השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. בנק ישראל נקט במספר צעדי מדיניות בהתאם, גם על רקע הניסיון שנצבר בתקופת הקורונה. השווקים הפיננסיים מתפקדים וחלק ניכר מהפעילות הכלכלית נמשך כסדרה. עם זאת, מידת אי-הוודאות לגבי עומק ואורך הפגיעה גדולה מאוד ותושפע ממשך הלחימה וההתפתחויות בה. הכלכלה הישראלית איתנה, יציבה ומושתתת על יסודות מוצקים – והשכילה בעבר להתאושש מתקופות קשות.

ערב המלחמה התאפיין המשק הישראלי בעודף בחשבון השוטף, יחס חוב לתוצר נמוך ויתרות מט"ח גבוהות. הפעילות הכלכלית בישראל שהתה ברמה גבוהה, למרות התמתנות בצמיחה שנרשמה בחודשים האחרונים, ושוק עבודה הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. האינפלציה מתמתנת אך עודנה נמצאת מעל היעד ומושפעת רבות מהתפתחות שער החליפין.

מאז החלטת המדיניות הקודמת, ירד מדד המחירים לצרכן של חודש ספטמבר 2023 ב-0.1% לאחר שעלה ב-0.5% בחודש אוגוסט. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים נותרה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 3.8% (איור 1). האינפלציה

בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות. בניכוי אנרגיה ופחמן עמדה האינפלציה בשנה האחרונה על 3.6%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה עמדה האינפלציה על 3.8% (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, הכוללים בעיקר את שירותי הדיור וענפי השירותים ירד אך נותר גבוה ועומד על 4.6%. קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד תנודתי לאחרונה ועומד על 2.6% (איור 3). הציפיות והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה נותרו יציבות יחסית ומצויות בתוך היעד, בסביבת הגבול העליון שלו (איור 6). גם הציפיות משוק ההון לשנה השנייה ואילך יציבות ומצויות בתוך תחום היעד (איור 7). על רקע הירידה בביקושים ולצד מגבלות בצד ההיצע בשל המלחמה, ישנה אי-ודאות גדולה גם לגבי התפתחות האינפלציה בתקופה הקרובה. הוועדה מעריכה כי המדיניות המוניטרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה. הפיחות בשקל מהווה סיכון משמעותי לקצב האינפלציה, ולהתפתחות שער החליפין בחודשים הקרובים תהיה השפעה עליה.

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה בהתאם למידע הראשוני שנצבר מתחילת המלחמה. התחזית כוללת הערכה של ההתפתחויות הכלכליות בהנחה שהמלחמה תתרכז בזירה הדרומית במהלך הרבעון האחרון של השנה. התחזית מלווה באי-ודאות גבוהה במיוחד¹; משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות יש בהן כדי לשנות את התחזית באופן מהותי. על בסיס נקודת המוצא לתחזית ערב המלחמה שבה רמת הפעילות הייתה גבוהה משהוערך בתחזית הקודמת ביולי 2023, שולבו הערכות החטיבה בנוגע לפגיעה המקרו-כלכלית של המלחמה. להערכת החטיבה התוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.3% ובשנת 2024 בשיעור של 2.8% (איור 17). שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים (25-64) צפוי לעלות ולעמוד בממוצע בשנים 2023 ו-2024 על 3.2% ו-3.6% בהתאמה. האינפלציה בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון השלישי של 2024 צפויה לעמוד על 2.9% ובארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון האחרון של שנת 2024 היא צפויה לעמוד על 2.5%. לנוכח השפעות המלחמה צפוי כי הפגיעה בפעילות המשקית תוביל לירידה בהכנסות ממסים כשבמקביל יגדלו הוצאות הביטחון והממשלה תפעיל תכניות לסיוע אזרחי. כל אלו צפויים להתבטא בגידול בגרעון בתקציב הממשלה שיסתכם ב-2.3% תוצר וב-3.5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, לאור זאת, יחס החוב לתוצר בשנים 2023 ו-2024 צפוי לעמוד על כ-62% וכ-65% בהתאמה.

האינדיקטורים לפעילות ערב המלחמה הצביעו על פעילות כלכלית ערה אך עם התמתנות מסוימת בצמיחה. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס היה מצוי במגמת ירידה אך המשיך להצביע על הערכות חיוביות של העסקים ביחס למצבם. גביית המסים בחודש ספטמבר 2023 במונחים ריאליים הייתה נמוכה בכ-7.6% ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. יצוא הסחורות והשירותים התייצבו בחודשים האחרונים (איור 20). יבוא הסחורות היה מצוי במגמת ירידה בחודשים האחרונים (איור 21).

שוק העבודה מוסיף להיות הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה, ובאוגוסט שיעור המשרות הפנויות נותר יציב. שיעור התעסוקה של גילאי 15+ (61.4%, בניכוי עונתיות, נתון ספטמבר) ושיעור התעסוקה בגילי העבודה העיקריים (25-64), 79.4%, בניכוי עונתיות, נתון אוגוסט), גבוהים ביחס לתקופה טרם משבר הקורונה (איור 22). שיעור האבטלה בקרב גילאי 15+ נותר בספטמבר דומה לחודש הקודם ועומד על 3.2% בניכוי עונתיות. שיעור האבטלה בגילי העבודה העיקריים ירד ל-2.7% בניכוי עונתיות (נתון אוגוסט; איור 23). השכר הממוצע למשרת שכיר במשק בחודש יולי 2023 ואומדן הבזק לחודש אוגוסט עלו בקצב שנתי גבוה יחסית, אך רמת השכר הריאלי יציבה (איור 24).

היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן וישנם קשיים בפעילות ענף הבנייה בטווח הקצר לאור המלחמה. מחירי הדירות יורדים וקצב עליית מחירי הדירות בשנים-עשר החודשים האחרונים התמתן ל-0.8% (איור 12). בחודשים יולי-אוגוסט 2023 מדד מחירי הדירות ירד ב-0.4% ומחירי הדירות החדשות ירדו ב-0.6%. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות האטה מגמת הירידה, אולם לא ניתן ללמוד מכך לגבי ההמשך בשל חוסר הוודאות שיוצרת המלחמה; בחודש ספטמבר ניטלו משכנתאות בסך 5.5 מיליארדי ש"ח (איור 13). העלייה בסעיף שירותי הדיור בבעלות מתוך מדד המחירים לצרכן מתמתנת ועומדת על 5.5% בשנה האחרונה. בשכר הדירה החודשי, עבור השוכרים אשר חידשו חוזה, נרשמה עליה של 3.5% בחודש ספטמבר ועבור השוכרים בחוזים החדשים נרשמה עלייה של 7.6%.

¹ לפירוט המלא ראה קישור לתחזית המלאה שמפורסמת במקביל להודעת הוועדה.

מתחילת השנה השקל נחלש לעומת מרבית המטבעות העיקריים בעולם (איור 9) תוך שהתנודתיות בשער החליפין גבוהה. מפרוץ המלחמה חל פיחות משמעותי נוסף. לאור השפעות המלחמה ולצורך ייצוב השווקים הכריז בנק ישראל ב-9.10.23 על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים, מתוך יתרות המט"ח שעמדו על כ-200 מיליארדי דולרים, שהם כ-40 אחוזי תוצר. במסגרת התכנית, הבנק יפעל בשוק ככל שיידרש על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים הפיננסיים. בנוסף לתכנית ה-30 מיליארד, ובמידת הצורך, אספקת הנזילות לשוק תתבצע גם ע"י הפעלת מנגנוני עסקאות SWAP בשוק המט"ח בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים. בנוסף, הבנק הפעיל תכנית ריפו לאג"ח ממשלתיות וקונצרניות. מאז החלטת הריבית הקודמת, השקל נחלש מול הדולר ב-6.3%, מול האירו ב-4% ובמונחי השער הנומינלי האפקטיבי ב-4.8% (איור 8).

בשוק ההון, נרשמו מאז פרוץ המלחמה ירידות שיערים חדות במדדי המניות (איור 34). תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות ומרווחי איגרות החוב הקונצרניות עלו. בשוק האשראי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי אימצו מתווה רוחבי לדחיית הלוואות שגובש ע"י הפיקוח על הבנקים. המתווה נועד לסייע לאוכלוסיות שנפגעו ומקל על תזרים המזומנים שלהם בתקופה הקרובה. ערב המלחמה, מגמת האטה נרשמה באשראי הבנקאי והחוץ בנקאי בכלל מגזרי הפעילות ובכל הענפים. כמו-כן, נרשמה עלייה קלה במדדי הסיכון באשראי לעסקים בינוניים, קטנים וזעירים. סכומי גיוסי ההון של מגזר ההיי-טק בסוף הרבעון השלישי התייצבו ברמה נמוכה בהשוואה לשנים האחרונות, זאת גם על רקע המגמה העולמית (איור 26).

בעולם, האירועים הביטחוניים בישראל גרמו לעלייה במתיחות הגיו-פוליטית במזרח התיכון אך עד כה ההשפעה על השווקים הפיננסיים הגלובליים היא מתונה, אם כי נרשמה השפעה על מחירי הנפט והגז הטבעי. תחזיות הצמיחה של קרן המטבע הבין-לאומית לשנת 2024 ירדו מעט והקצו צופה צמיחה גלובלית של 2.9% והתחזית לנפח המסחר העולמי (שירותים וסחורות) עודכנה כלפי מטה (איור 28). בארה"ב הפעילות הכלכלית בולטת לחיוב ותחזיות הצמיחה עודכנו כלפי מעלה. במדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים והמתעוררים לחודש ספטמבר נמשכה מגמת הירידה, ומדד המשקים המפותחים ירד לרמה המעידה על התכווצות כלכלית (איור 29). סביבת האינפלציה התמתנה בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים (איור 32), אינפלציית הליבה שהייתה "דביקה יותר", מתמתנת גם היא. בתוך כך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך והציפיות בשוק מגלמות סביבת ריבית גבוהה למשך זמן ארוך יותר מהציפיות שנרשמו לפני התקופה הנסקרת.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-6/11/2023. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-27/11/2023.

[הנתונים הכלכליים העיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

[עותק של נתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניטרית על הריבית](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

23.10.2023

שלום לכולם,

בבוקר יום שבת, ה-7.10, בעיצומו של חג שמחת תורה, פתח ארגון החמאס במסע טרור רצחני במוקדי אוכלוסייה רבים בישראל תוך הפרה של כל כלל בסיסי של מוסר ואנושיות. עד כה מניין הנרצחים עומד על מעל ל-1,400 וישנם אלפי פצועים ומספר רב של חטופים. כמעט ואין אדם בישראל שלא מכיר משפחה שאחד מבניה או בנותיה נרצח, נפגע או נחטף. בין אלו שקיפחו חייהם גם כאלו הנמנים על משפחות עובדי הבנק. אני שולח מכאן את תנחומיי לכל משפחות הנרצחים, מאחל החלמה מהירה לכל הפצועים, מתפלל לשלום החטופים ומייחל להשבתם בשלום. זו המציאות שאליה התעוררנו בבוקר החג. זו הסיבה שבגינה ישראל יצאה כעת למלחמה בגורמי הטרור. מלחמה שתלווה אותנו בוודאי בתקופה הקרובה.

למלחמה השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. כבר בתחילת דבריי ארצה להדגיש כי הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. בתחומים מסוימים, כגון החדשנות והטכנולוגיה, אנו אף מובילים ברמה העולמית. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מתקופות קשות ולחזור לשגשג במהרה ואין לי ספק שכך יהיה גם הפעם.

מאז תחילת האירוע אנו בבנק ישראל מקיימים הערכות מצב שוטפות אודות ההשפעה של המצב הביטחוני על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים, ונוקטים צעדי מדיניות בהתאם. ארחיב על כך בהמשך. מטבע הדברים, חלק ניכר מדינוי הוועדה המוניתרית שהתקיימו ביומיים האחרונים התמקד בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניתרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להותיר את הריבית על כנה.

כעת, אבקש לפרוש בפניכם צעדי מדיניות שונים, בהם נקטנו מאז תחילת המלחמה, בשווקים הפיננסיים ובתחום הבנקאות. עם פרוץ הלחימה ניכרו לחצי פיחות משמעותיים, שהתבטאו במסחר המוקדם בשווקים בחו"ל. הגבנו במהירות. הפעלנו כבר ב-9.10, טרם פתיחת המסחר, תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים והפעלת מנגנוני עסקאות SWAP בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים. במסגרת התכנית הבנק פועל בשוק על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים. אין לנו יעד ספציפי לשע"ח אבל אנו רוצים לוודא שאין תנודות חריגות ולהבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים בכלל ושוק מטבע חוץ בפרט. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים, מאפשרת לנו מרחב פעולה להשגת מטרה זו. תכנית נוספת שהפעלנו היא תכנית של עסקאות ריפו שמטרתה אספקת נזילות שקלית לגופים מוסדיים ולקרנות הנאמנות כנגד אג"ח ממשלתיות וקונצרניות. ההתערבויות שלנו בשווקים הפיננסיים, יחד עם יתר כלי המדיניות המוניתרית, פועלות לייצוב השווקים ולשמירה על המשך פעילותם התקינה תוך הפחתת אי הוודאות למשק ולציבור בעת הזו.

במקביל, התוויית מתחילת הלחימה מספר עקרונות לפעילות המערכת הבנקאית. הדגשתי במיוחד את הצורך לגלות רגישות יתירה כלפי הלקוחות הנושאים בנטל המלחמתי, אלו המצויים ביישובי העוטף, ובני משפחות הנפגעים והנעדרים. בהמשך לעיקרון זה, גיבש במהירות הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מתווה אחיד ומוסכם שאומץ ע"י הבנקים והבוקר הורחב גם לחברות כרטיסי האשראי. המתווה ממוקד באוכלוסיית משרתי המילואים, אוכלוסיית העוטף והדרום ומשפחות הנפגעים והנעדרים. אוכלוסיות אלו יוכלו לדחות לשלושה חודשים את התשלומים בגין משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי לעסקים קטנים. בניגוד למתווים בתקופת הקורונה, במתווה הנוכחי הדחיות לא יישאו כל עלות - לא ריביות ולא עמלות. המתווה נותן מענה גם לשאר חלקי האוכלוסייה שנתקלים בקשיים. הוא מקל באופן משמעותי ומהיר על תזרים המזומנים של האוכלוסיות הללו, מגדיל את הוודאות הפיננסית עבורם ויסייע להם לצלוח תקופה מורכבת זו. חלק מהבנקים אף נותנים הקלות מעבר למתווה ואני מברך על כך.

לכל מלחמה, לרבות הנוכחית, יש גם מימד פיסקלי לא מבוטל. מימד זה מצוי באחריות הממשלה ובהובלת משרד האוצר. אני עומד בקשר עם שר האוצר מתחילת המלחמה וכך גם יתר גורמי המקצוע הרלוונטיים בבנק ובמשרד האוצר.

אני סבור שבתחום זה עומדות לנגד עינינו שלוש מטרות מרכזיות:

ראשית, עלינו להמשיך ולספק מעטפת תקציבית שתאפשר לכווחות הביטחון ולמערך הלוחם לנהל את המלחמה בהתאם למטרות שהוגדרו לה. שנית, עלינו לדאוג לסיוע לתושבי העוטף ומשפחות הנפגעים והנעדרים ולתמוך באוכלוסיית המילואים המגויסת ובאלו המאיישים את מערכי החירום וההצלה. תכנית הסיוע שהופעלה על ידי הממשלה בשבוע שעבר, הכוללת מענקים ישירים למשקי הבית שפוננו מהעוטף והמהלכים לשיכון המפונים מאיזורי הלחימה, מהווה תחילת מענה בכיוון הנכון, ויש לפעול לייעול מתמיד של מערכי הסיוע. המתווה שקידמנו עם מערכת הבנקאות וחברות כרטיסי האשראי והצעדים השונים שנוקטים הבנקים באופן וולונטרי כדי להקל על האוכלוסיות הללו, מהווים צעד משלים למדיניות הממשלה ומשרתים גם הם את המטרה האמורה.

בנוסף לשני היעדים שהזכרתי, מטרה שלישית היא למתן את ההשפעה המקרו-כלכלית של המלחמה על המשק. זאת, בין היתר, באמצעות מענקי המשכיות עסקית וסיוע תזרימי והלוואות בערבות מדינה שיתמכו ביכולת של עסקים, בעיקר קטנים ובינוניים, שהיקף פעילותם נפגע, לעמוד בהוצאות הקבועות ובהוצאות השכר שלהם ולצלוח את התקופה הנוכחית. הממשלה פועלת כעת לייצר מתווה סיוע המבוסס על כיסוי ההוצאות הקבועות של עסקים ומימון חלק מהוצאות השכר. חשוב שהמתווה שיגובש ייתן מענה הולם ומהיר ככל שניתן לצרכי העסקים שנפגעו לצד שמירה על מסגרת פסקלית אחראית.

ההתנהלות התקציבית היא חשובה. בשלב הראשון יש לעשות מאמץ ולייצר את המקורות התקציביים הנדרשים באמצעות שינוי סדרי עדיפויות תחת המסגרת התקציבית הקיימת. זאת, לרבות סדרי העדיפויות המשתקפים בהסכמים הקואליציוניים. הגדלת המסגרת התקציבית צריכה להתבצע רק לאחר מיצוי האפשרויות לפעול תחת המסגרת הקיימת ובאורח מדוד ושקול. ברצוני להדגיש כי מאמץ של הממשלה להמשיך ולשמור על אחריות פסקלית גם בעת הנוכחית, מהווה מסר חשוב לשווקים הפיננסיים, שיתמוך בשמירה על עלויות גיוס נמוכות של המימון הנדרש בתקופה רגישה זו. חשוב לזכור כי בעת הזאת שוררת כמובן אי ודאות רבה לגבי התפתחות המלחמה ואורכה. זו גם אחת הסיבות שבגינה אנו צריכים לשמור על דרגות חופש להתאמת המדיניות הכלכלית שלנו.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה. מדד מחירי הדירות הוסיף לרדת בחודש ספטמבר, בהמשך למגמת ההתמתנות הניכרת בחודשים האחרונים. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים המגיעים מעבר לקו הירוק, לצד עזיבה של עובדים זרים ממדינות אחרות. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות מגבילה את פעילות חברות הביצוע. בעת הזו, חשוב שהממשלה תפעל להסיר חסמים בתהליך הבאת עובדים זרים לישראל. בנוסף, על הממשלה והרשויות לדאוג למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שצינתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

ערב המלחמה חזינו בנתוני פעילות כלכלית במשק הישראלי, המצביעים על רמת פעילות נאה. עמדנו על רמת תוצר גבוהה ששיקפה ביקושים גבוהים ופער תוצר חיובי למשך תקופה ממושכת. שוק עבודה הדוק עם שיעורי תעסוקה ברמות שיא ואבטלה נמוכה מאד. זאת, לצד סימנים להאטה בקצב הצמיחה ולהתמתנות בקצב עליית המחירים בעקבות מדיניות הריבית. סביר שאירועי הלחימה, גיוס המילואים הנרחב והפגיעה בפעילות של בתי העסק, ישפיעו על נתונים אלו.

מניסיון העבר, ערוצי פגיעה ריאלית בולטים בזמן מלחמה מתבטאים גם בצד ההיצע וגם בצד הביקוש. אלו כוללים, בין היתר, היעדרות מועסקים ואי סדירות במערכת החינוך, פגיעה בצריכת שירותי פנאי, ופגיעה בענפי הבנייה, החקלאות והתיירות תוך הגדלת תקציבים לנושאי ביטחון. הגירעון הממשלתי יוחס חוב-תוצר צפויים לגדול אף הם. עוצמת ההשפעה של המלחמה תושפע מהיקפה ותגדל ככל שחלק גדול יותר של המשק יושבת למשך זמן ארוך יותר. אנו רואים למשל כי חלה ירידה משמעותית בצריכה באמצעות כרטיסי האשראי, למעט בענף המזון. בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל ירדו בחדות ותשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו. בשוק האשראי, מרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל התרחבו.

דברים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית יוצאת מנקודת מוצא בה רמת הפעילות המשקית בפועל הייתה גבוהה יותר מאשר העריכה החטיבה בתחזית הקודמת ביולי האחרון. מנקודה

זו היא משלבת את השפעות המלחמה והעלויות הנאמדות. חשוב להדגיש מפורשות: תחזית זו גובשה בעיצומה של המלחמה, בתקופה המאופיינת באי-ודאות רבה בנוגע להתפתחויות המלחמה והשלכותיה השונות. תחזית חטיבת המחקר מבוססת על תרחיש של מלחמה שחלקה הארי מתרכז בזירה הדרומית במהלך הרבעון הרביעי של השנה. זאת על בסיס הנתונים הקיימים על אירועי בטחון קודמים והתאמות רלוונטיות למלחמה הנוכחית. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.3% ובשנת 2024 ב-2.8%. על-פי התחזית שיעור האבטלה צפוי לעמוד על 3.6% בסוף שנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לרדת ולעמוד ברבעון השלישי של 2024 על 2.9% ובסוף שנת 2024 על 2.5%. החטיבה מעריכה כי עלויות המלחמה יגררו גידול בגירעון הממשלה לשיעור של כ-2.3 אחוזי תוצר בשנה זו ושל כ-3.5 אחוזי תוצר בשנת 2024. אלו יובילו לכך שיחס החוב לתוצר יעמוד בסוף שנת 2024 על כ-65%. זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידינו כעת כאשר צפויות למשק הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. בפרט חשוב שהממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות מאמץ ממשי לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות בעת הזאת, ואימוץ מידתיות בהפעלת תכניות הוצאה אזוריות. יש לזכור שבניגוד להתמודדות בתקופת הקורונה, התמודדות המשק הישראלי עם המלחמה הנוכחית היא אירוע מקומי, ולכן התייחסות השווקים להתנהלות התקציבית עלולה להיות פחות סובלנית.

באשר לסיכונים הפיננסיים, הצעדים שנוקטים בנק ישראל והממשלה צפויים להקל על מצבם הפיננסי של משקי הבית והעסקים. בנוסף, תרחישים של מלחמה, עלייה בפרמיית הסיכון בעקבותיה והרעה בדירוג של בנקים בישראל, נבחנו מספר פעמים במסגרת מבחן הקיצון המקרו-כלכלי האחד למערכת הבנקאית. התוצאות של תרחישי הקיצון מעלות כי גם במצבים כאלו המערכת הבנקאית בישראל נותרת יציבה וחسונה.

אנחנו להתייחס עתה לאינפלציה. כפי שצינתי, המדיניות המוניתרית פועלת לייצוב השווקים. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד.

נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. עם זאת, האינפלציה התמתנה בהדרגה בחודשים האחרונים והיא נמוכה יחסית למרבית המדינות בעולם. מגמת ההתמתנות נראית הן באינפלציה הכללית והן באינפלציה של הרכיבים הבלתי סחירים והסחירים, למרות שאלו תנודתיים כתוצאה ממחירי הסחורות וש"ח.

במבט צופה פני עתיד, בטווח המיידי צפויה למלחמה השפעה מהותית על התפתחות המחירים, הן לאור הפיחות והן מצד הביקוש ומצד ההיצע. נכון לעכשיו הציפיות והתחזיות מעריכות כי האינפלציה תחזור ליעדה במהלך השנה הקרובה. גם הציפיות מהשוק לטווחים הארוכים יותר מצויות בתוך היעד. אלו מספקים לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת תפיסתם להשפעת המדיניות המוניתרית על האינפלציה. חשוב לזכור כי הציפיות הן חלק משיווי משקל. הן נקבעות, בין היתר, לאור מדיניות הריבית שאנו נוקטים בה, והאמינות שמייחסים השווקים למדיניות המוניתרית של בנק ישראל. אדגיש את מה שאמרתי לפני מספר ימים בנאום לוועידת ה-G30: הסיכון המרכזי לאינפלציה בישראל בתשעת החודשים האחרונים, וכעת ביתר שאת, הוא הפיחות של השקל.

בהתייחס לעולם, האירועים הביטחוניים בישראל גרמו לעלייה במתיחות הגיאופוליטית במזרח התיכון והביאו לתנודות במסחר ובתנאים הפיננסיים גם בשווקים הגלובאליים. עם פרוץ המלחמה עלו מחירי הנפט והגז הטבעי.

עוד טרם המלחמה הפעילות הכלכלית במרבית האזורים מלבד ארה"ב האטה, תחזיות הגופים הכלכליים צופות צמיחה מתונה בגושים המובילים בשנים 2023 ו-2024. ההידוק המוניתרי בעולם נמשך, ועל כן מגמת ההתמתנות באינפלציה נמשכת, גם במדדי הליבה, וזאת למרות העלייה המחודשת במחירי האנרגיה. בתנאים הפיננסיים בעולם חל הידוק והבנקים המרכזיים מתמסרים "High for longer", והשווקים הפיננסיים רשמו ירידות שערים תוך תנודתיות רבה.

לסיום, אדגיש שוב את מה שפתחתי בו - הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. ידענו להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהירה. אין לי ספק שכך יהיה גם הפעם. אנו בבנק ישראל נמשיך למלא את תפקידנו בניהול המדיניות המוניטרית, ייצוב השווקים הפיננסיים, הפיקוח על המערכת הבנקאית והמשכיות מערך התשלומים. תוואי הריבית והפעלת כלים מוניטריים נוספים יקבעו בהתאם להתפתחות המלחמה ולנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך ביציבות השווקים ובהשגת יעדי המדיניות ובצרכי המשק.

מאז פרוץ הלחימה קיבלתי הודעות תמיכה והבעת סולידריות נרחבת מנגידי בנקים מרכזיים רבים וגורמי כלכלה בכירים בעולם. אני ממשיך לעמוד בקשר עם גורמים בינ"ל רבים מהעולם הכלכלי ומודה לכולם על הבעת התמיכה.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניטרית רוצים לחזק את ידי החיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

וארצה לסיים באיזכור יום הולדתו של אוהד מונדר זכרי מכפר-סבא, שאמור היה לחגוג היום את יום הולדתו התשיעי בחיק חבריו ומשפחתו. במקום זאת נמצא אוהד בשבי בעזה לאחר שנחטף באותה שבת ארוכה. לבקשת משפחתו, נסמל זאת בבלון לכבוד יום הולדתו. מי ייתן ואוהד וכל יתר החטופים יזכו לשוב אלינו ולחגוג את יום הולדתם הבא בביתם.

תודה רבה

ביחד ננצח!

[לצפייה בתדרוך עיתונאים אודות המדיניות המוניטרית 23.10.2023](#)

◀ המסחר בשוק מטבע החוץ ברביע השלישי של שנת 2023

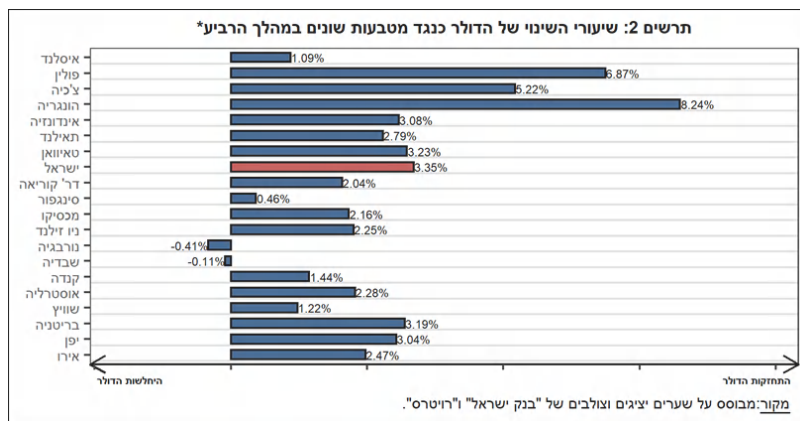
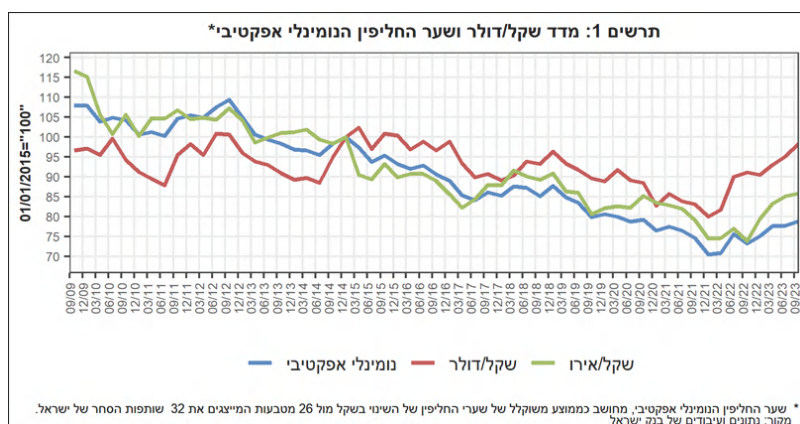
02.11.2023

התפתחות שער החליפין – החלשות השקל לצד התחזקות הדולר בעולם.

במהלך הרביע השלישי, נחלש השקל מול הדולר והאירו בשיעור של כ-3.4% ו-0.9%, בהתאמה.

כמו כן, נחלש השקל ב-1.4% מול מטבעות שותפות הסחר העיקריות של ישראל, כפי שמשוקלל במדד שער החליפין הנומינלי האפקטיבי.

במקביל, התחזק הדולר מול מרבית המטבעות העיקריים בעולם (תרשים 2): התחזקות בשיעור של כ-2.5% מול האירו, בכ-3% מול היינ היפני ובכ-3.2% מול הפאונד הבריטי.

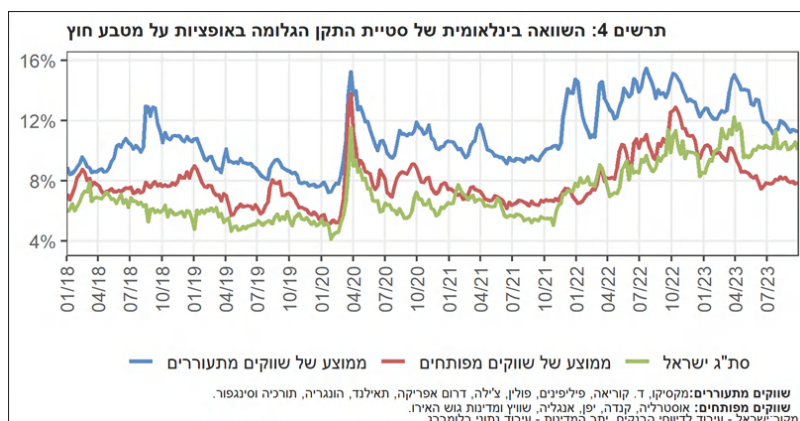

תנודתיות שע"ח – ירידה בסטיית התקן בפועל ועלייה בסטיית תקן הגלומה

סטיית התקן של השינוי בשער החליפין שקל/דולר – המייצגת את התנודתיות בפועל בשער החליפין – ירדה במהלך הרביע לרמה ממוצעת של 7.2%.

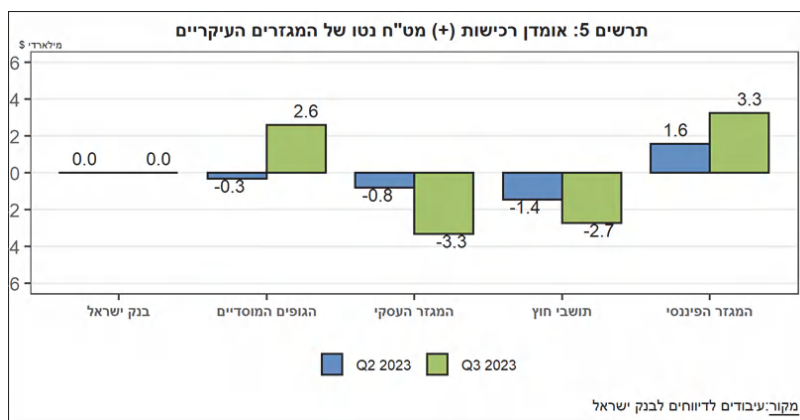
סטיית התקן הגלומה באופציות על שער החליפין שקל/דולר הנסחרות "מעבר לדלפק" – המייצגת את התנודתיות הצפויה בשער החליפין – עלתה ועמדה בסוף הרביע על רמה ממוצעת של 10.4%.

לצורך השוואה, רמתה הממוצעת של סטיית התקן הגלומה באופציות על מט"ח בשווקים מתעוררים עמדה בסוף הרביע על 11.5%, ירידה של 1.9 נקודות האחוז בהשוואה לרביע הקודם. רמתה הממוצעת של סטיית תקן זו בשווקים מפותחים עמדה במהלך הרביע על 8%, ירידה של כ-0.3% בהשוואה לרביע הקודם (תרשים 4).

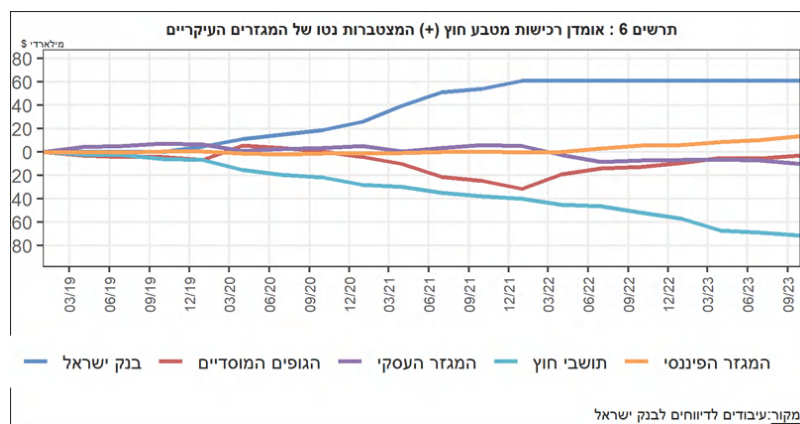

פעילות המגזרים העיקריים בשוק המט"ח¹

אומדן לפעילות המגזרים העיקריים בשוק המט"ח מעלה כי במהלך הרביע השלישי המגזר הפיננסי והגופים המוסדיים (קרנות פנסיה, קופ"ג וחברות ביטוח) רכשו מט"ח נטו בהיקף של 3.3 מיליארדי דולרים ו-2.6 מיליארדים, בהתאמה. לעומתם, המגזר העסקי מכר מט"ח נטו בהיקף של כ-3.3 מיליארדי דולרים ותושבי חוץ מכרו מט"ח נטו בהיקף של 2.7 מיליארדים.

¹ המגזרים העיקריים המוצגים אינם מהווים את כל השוק - למידע נוסף ראה את "מערכת הנתונים על פעילות השוק שקל/מטבע חוץ" בפרסום מבט סטטיסטי 2018
<https://www.boi.org.il/media/nl2bkwxd/shekel.pdf>

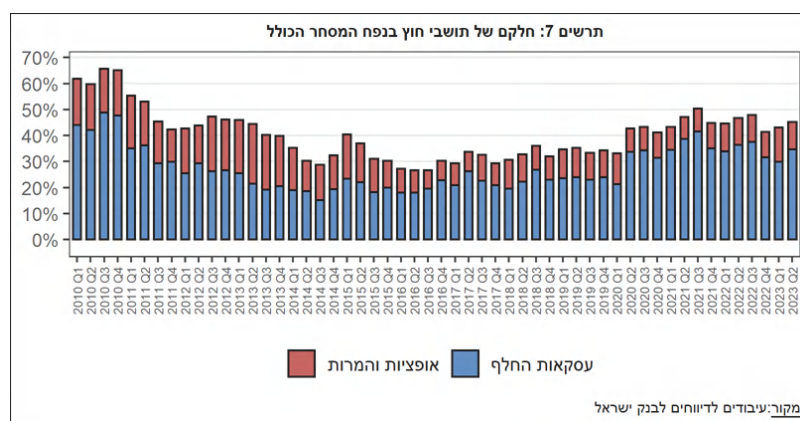

נפחי מסחר – לוחות ותרשימים

נפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית²

נפח המסחר היומי הממוצע עלה במהלך הרביע בכ-11.5% אחוז לרמה של 10.6 מיליארדי דולרים, כאשר עיקר העלייה נובעת מעלייה בנפח המסחר היומי בעסקאות החלף.

חלקם היחסי של תושבי חוץ בנפח המסחר מול מערכת הבנקאות המקומית (עסקאות המרה, עסקאות באופציות ועסקאות החלף) עלה בכ-0.2 נקודות אחוז ועמד בסוף הרביע הראשון על כ-45.6%.

² החל משנת 2020, הנתונים לא כוללים סניפים של בנקים זרים בישראל.

עסקאות במט"ח עם הבנקים המקומיים לפי מכשירים ומגזרים (במיליוני דולרים)

רביע שלישי 2023 (נתון ארעי)	סה"כ	עסקאות המרה (1)	עסקאות החלף ¹ (סוופ) (2)	עסקאות החלף ² Cross Currency Swap (3)	עסקאות באופציות ³ (4)	נפח המסחר הכולל (1)+(2)+(3)+(4)
	185,332	445,519	604	25,561	657,016	
	2,989	7,186	10	412	10,597	
תושבי חוץ	56,412	231,734	426	10,707	299,280	
מזה: מוסדות פיננסיים זרים	55,697	231,734	426	10,707	298,565	
תושבי ישראל	128,920	213,784	178	14,854	357,736	
מזה: סקטור ריאלי	40,282	19,400	41	6,600	66,322	
סקטור פיננסי	42,731	91,055	0	786	134,573	
מוסדיים (כולל חברות ביטוח)	21,830	79,480	22	4,889	106,221	
יחידים	3,176	555	0	47	3,777	
אחרים ⁴	715	0	0	0	715	
בנקים מקומיים ⁵	11,269	13,826	100	2,026	27,221	
	169,594	384,266	2,153	23,496	579,508	
	2,780	6,299	35	385	9,500	
תושבי חוץ	52,643	201,147	1,281	8,016	263,087	
מזה: מוסדות פיננסיים זרים	51,986	201,147	1,281	8,016	262,430	
תושבי ישראל	116,951	183,119	871	15,481	316,422	
מזה: סקטור ריאלי	36,617	18,460	385	6,427	61,889	
סקטור פיננסי	37,607	65,364	0	1,498	104,470	
מוסדיים (כולל חברות ביטוח)	22,924	78,697	352	4,263	106,237	
יחידים	2,953	251	0	80	3,284	
אחרים ⁴	657	0	0	0	657	
בנקים מקומיים ⁵	9,481	13,682	29	2,464	25,656	

¹ רגל אחת בלבד של עסקת החלף, כלומר הערך הנומינלי של העסקה (בהתאם להגדרות ה-BIS).

² הקרנות המוחלפות בעסקות Cross Currency Swap יחשבו לצורך הנפח כרגל אחת בלבד, במקרים בהם הרגליים מקוזזות זו את זו.

³ ה-National value הכולל של עסקות קנייה ומכירה של Call ו-Put.

⁴ כולל גופים כמו מנהלי תיקים, מלכ"רים, מוסדות לאומיים וכאלו שלא נכללים ביתר הסעיפים.

⁵ סך המסחר הבין בנקאי מחולק בשניים.

אומדן של נפח המסחר הכולל³ - מערכת הבנקאות המקומית ומדווחים זרים

מאמידת הפעילות הכוללת בעסקאות מול השקל המשתקפת בדיווחי מערכת הבנקאות המקומית ומדווחים זרים עולה כי חלקם היחסי של תושבי חוץ בנפח המסחר בעסקאות המרה (ללא עסקאות החלף ואופציות) עמד ברביע השלישי על 80.6%, כאשר המסחר בין זרים מהווה 69.3% מהנפח, שעמד על ממוצע יומי של כ-10.2 מיליארדי דולרים.

ממוצע יומי (במיליוני \$)	סך הנפח (במיליוני \$)	החלק היחסי בנפח המסחר הכולל				
		מסחר בין מערכת הבנקאות המקומית למקומיים	מסחר בין זר למקומי	מסחר בין זרים		
10,210	633,033	19.4%	11.3%	69.3%	נפח המסחר בעסקאות המרה	רביע שלישי 2023 (נתון ארעי)
16,673	1,033,707	21.5%	27.9%	50.5%	נפח המסחר בעסקאות החלף ואופציות	
9,903	604,084	18.6%	11.2%	70.2%	נפח המסחר בעסקאות המרה	רביע שני 2023
15,528	947,205	20.5%	27.2%	52.3%	נפח המסחר בעסקאות החלף ואופציות	

לצפייה בנתונים בקובץ אקסל

³ נפח המסחר הכולל הוא אומדן לפעילות הכוללת בעסקאות מול השקל, מבוסס על דיווחים של מערכת הבנקאות המקומית ושל מדווחים זרים.

⏪ יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש אוקטובר 2023

07.11.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש אוקטובר 2023 בסך 191,235 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 7,318 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 36.8 אחוזים (איור 1).

הקיטון מוסבר על ידי:

- מכירות מטבע חוץ על ידי בנק ישראל בסך של כ-8,209 מיליוני דולרים¹.
- שערוך² יתרות מטבע חוץ בסך של כ-1,507 מיליוני דולרים.

קיטון זה קוזז בחלקו ע"י העברות הממשלה מחו"ל בסך של כ-2,401 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ³	סך הכול יתרות מטבע החוץ
אוקטובר 2023	186,675	4,560	191,235
ספטמבר 2023	194,025	⁴ 4,528	⁴ 198,553
אוגוסט 2023	198,338	4,518	202,856
יולי 2023	200,086	4,579	⁴ 204,665
יוני 2023	⁴ 197,363	4,513	⁴ 201,876
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	⁴ 195,951	4,535	⁴ 200,486
פברואר 2023	⁴ 191,987	4,292	⁴ 196,279
ינואר 2023	⁴ 196,460	⁴ 4,525	⁴ 200,985
דצמבר 2022	⁴ 189,742	⁴ 4,476	⁴ 194,218
נובמבר 2022	189,997	⁴ 4,421	⁴ 194,418
אוקטובר 2022	184,531	4,311	188,842

¹ במסגרת תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים עליה הודיע הבנק בתאריך 9 באוקטובר 2023: <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

² כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

³ טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלואות ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבין"ל.

⁴ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

◀ דברי נגיד בנק ישראל בכנס המחקר השנתי של IMF

10.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, השתתף בכנס המחקר השנתי של IMF, ונשא דברים בפאנל בנושא 'אתגרי המדיניות המוניטרית בכלכלה גלובלית'.

לצד הנגיד ירון, השתתפו בפאנל Jerome Powell, יו"ר הפדרל ריזרב האמריקאי; Gita Gopinath, סגנית למנכ"ל IMF; ו-Kenneth Rogoff, יו"ר לכלכלה בינלאומית באוניברסיטת הרווארד.

בנאומו עסק הנגיד, בין השאר, במצב הבטחוני בישראל ועל פעולות בנק ישראל לסייע בהתמודדות עם ההשלכות הכלכליות של המלחמה.

[לדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בפאנל](#)

[לצפייה במצגת שהציג הנגיד](#)

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

20.11.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הנחות השנתיים:	הציפיות משוק ההון ¹ לשנה הראשונה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ² לשנה השנייה (פורורד)	הציפיות משוק ההון ³ לשנה השלישית (פורורד)	הציפיות משוק ההון ⁴ ל-5 שנים (פורורד) ²	הציפיות משוק ההון ⁵ ל-10 שנים (פורורד) ³	ממוצע תחזיות ⁴ האינפלציה ל-12 חודשים קדימה	ציפיות לשנה הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה ⁷
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	0.7	0.9
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	0.9	1.1
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.2	0.2
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.3	1.8
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	3.0
הנחות החודשיים								
2022								
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.8	2.8
2023								
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.9
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.2	3.2
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	3.0	3.0
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0
יוני	2.9	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.9	2.9
יולי	2.8	2.8	2.6	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9
אוגוסט	2.7	2.7	2.7	2.4	2.6	2.7	2.8	2.8
ספטמבר	2.7	2.7	2.5	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9
אוקטובר	2.7	2.6	2.6	2.5	2.5	2.8	2.8	2.8
הנתון השוטף ⁶	2.5	2.4	2.4	2.4	2.4	2.7	2.7	2.8

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(j, k)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^k}{(1 + \exp(j))^j} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוט שוק ועיבודי בנק ישראל.

התחזית המקרו-כלכלית של חטיבת המחקר, נובמבר 2023

27.11.2023

תמצית

מסמך זה מציג את התחזית המקרו-כלכלית שחטיבת המחקר בבנק ישראל גיבשה בנובמבר 2023¹ בנוגע למשתני המקרו העיקריים – התוצר, האינפלציה והריבית. תחזית זו גובשה בעיצומה של מלחמת "חרבות ברזל" שפרצה ב-7 לאוקטובר 2023 עם התקיפה האכזרית של ארגוני הטרור מעזה ומהווה עדכון, שלא מן המניין, לתחזית שפורסמה באוקטובר, עם תחילת המלחמה. כחלק מעדכון זה, שינינו את הנחות העבודה ביחס למשך המלחמה. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תימשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת, לעומת ההנחה בתחזית אוקטובר שההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, אנו מניחים כי חלק הארי של המלחמה יהיה בחזית מול עזה. התחזית כוללת הערכה לגבי העלויות הכלכליות והפיסקאליות של המלחמה על בסיס הנתונים הקיימים עד עתה. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה ולגבי החלטות הממשלה בנוגע לתקציב המדינה.

על פי התחזית, התוצר צפוי לצמוח בשיעור של 2% בשנת 2023 ובשנת 2024 (בהשוואה לצמיחה של 2.3% ב-2023 ו-2.8% ב-2024, כפי שהערכנו בתחזית הקודמת מאוקטובר). שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים הקרובים (המסתיימים ברבעון הרביעי של שנת 2024) צפוי להיות 2.4% וברבעון הרביעי של 2024 הריבית צפויה לעמוד על 3.75/4.00%.

התחזית

התחזית המקרו-כלכלית שעורכת חטיבת המחקר של בנק ישראל מתבססת על מספר מודלים, על מקורות מידע שונים ועל הערכות שיפוטיות. בתהליך זה יש תפקיד מרכזי למודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) שפותח בחטיבת המחקר – מודל מבני שמבוסס על יסודות מיקרו-כלכליים.² המודל מספק מסגרת לניתוח הכוחות המשפיעים על הכלכלה ומאפשר לגבש את המידע מהמקורות השונים לכדי תחזית מקרו-כלכלית למשתנים ריאליים ונומינליים, המתאפיינת בעקביות פנימית ובסיפור כלכלי.

לצורך גיבוש אומדנים להשפעות הכלכליות של המלחמה הושם דגש מיוחד על ניתוח נתונים מהירים המעידים על היקפי הפגיעה עד כה בתוצר ענפי המשק ובשימושים, וכן על ניתוח של אירועים ביטחוניים מן העבר. בנוסף לשימוש במודל ה-DSGE, הניתוח הסתייע בהערכות ברמה הענפית בנוגע להיקף הפגיעה בצד ההיצע הנובעת, בין היתר, מהמחסור בעובדים במהלך תקופת הלחימה והמגבלות הביטחוניות על הפעילות. בצד הביקוש, נותחו הנתונים שהצטברו עד כה לצורך הערכת הפגיעה בשימושים השונים. התוצאות שהתקבלו גובשו לכדי תחזית מלאה למקורות והשימושים באמצעות ניתוח החומרה היחסית של מגבלות הביקוש וההיצע ברכיבי הפעילות השונים.

א. הסביבה העולמית

הערכותינו לגבי ההתפתחויות בסביבה העולמית מתבססות בעיקרן על התחזיות שמגבשים מוסדות בין-לאומיים ובתי השקעות זרים. ההנחות המרכזיות לגבי הסביבה העולמית נותרו ללא שינוי משמעותי ביחס לתחזית שפורסמה באוקטובר, מלבד ירידה במחיר הנפט. בהתאם, אנו מניחים כי הצמיחה במשקים המפותחים תהיה 1.3% בשנת 2023 ו-0.8% בשנת 2024 (בהשוואה ל-1.2% ו-0.8% בתחזית אוקטובר). אשר לסחר העולמי, אנו מניחים כי הוא יצמח ב-0.9% ו-3.5% בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה (בדומה לתחזית אוקטובר). התחזיות לאינפלציה במשקים המפותחים עודכנו ובהתאם אנו מעריכים כי האינפלציה במדינות אלו תסתכם ב-3.4% בשנת 2023 (בדומה לתחזית אוקטובר) וב-2.3% בשנת 2024 (2.4% באוקטובר). התחזיות של בתי ההשקעות לריבית הממוצעת במדינות המפותחות עודכנו מעט כלפי מטה ובהתאם אנו מניחים כי הריבית הממוצעת במשקים אלו תעמוד על 4.8% בסוף

¹ התחזית הוצגה לוועדה המוניתרית ב-26/11/2023, לקראת החלטת הריבית שהתקבלה ב-27/11/2023.

2023 (4.9% באוקטובר) ו-3.9% בסוף 2024 (בדומה לתחזית אוקטובר). מחירה של חבית נפט מסוג "ברנט" ירד לרמה של כ-81\$ (לעומת 90\$ בעת עריכת התחזית הקודמת באוקטובר).

ב. הפעילות הריאלית בישראל

התוצר צפוי לצמוח ב-2% בשנים 2023 ו-2024 (לוח 1).

התחזית בלוח 1 מבוססת על ההנחה שההשפעה הישירה של המלחמה על המשק תהיה בשיאה ברבעון הרביעי של 2023 ותימשך אל תוך 2024 בעצימות פוחתת. בהתאם לכך, אנו מעריכים כי המלחמה תגרע, בממוצע עד סוף 2024, כ-3 אחוזי תוצר.³ הפגיעה בתוצר נובעת הן מפגיעה בצד ההיצע והן מפגיעה בצד הביקוש. בצד ההיצע, גיוס המילואים הנרחב וההשבתה החלקית של מוסדות החינוך, בעיקר בחודשיים הראשונים של המלחמה, צפויים להתבטא בירידה בהיצע העבודה בכל ענפי המשק. בענף הבנייה יש פגיעה משמעותית במיוחד בהיצע העבודה בשל הגבלות על כניסת עובדים מיהודה ושומרון והפסקה מוחלטת של העסקת עובדים מעזה; אלו צפויים להמשיך ולהשפיע גם בשנת 2024. בענף החקלאות יש פגיעה חריפה בשל עזיבתם של עובדים זרים. נוסף על הירידה בהיצע העבודה, באזורי הלחימה ובאזורים מאויימים נפגע כושר הייצור בשל פגיעה בהון הפיזי וביכולת לעבוד. בצד הביקוש, סנטימנט צרכני שלילי צפוי לפגוע בביקוש לצריכה. גם הביקוש ליצוא שירותי התיירות צפוי להיפגע, כאשר הניסיון מאירועים ביטחוניים קודמים מלמד שפגיעה זו צפויה להיות ממושכת. מנגד, בענף הבנייה צפויה בטווח התחזית עלייה בביקוש בעקבות הצורך בשיקום מבנים. לאור התפתחויות אלו, אנו מעריכים כי שיעור האבטלה הרחב⁴ בגילי העבודה העיקריים שעלה ברבעון הרביעי של 2023, יישאר ברמה גבוהה גם ב-2024.

בהשוואה לתחזית אוקטובר, עדכנו את אומדן הצמיחה לשנת 2023 כלפי מטה, בעיקר לאור ניתוח נתונים שהתקבלו מאז ומעידים על פגיעה משמעותית משהערכנו בצריכה הפרטית ובכושר הייצור בענף הבנייה. אשר ל-2024, עדכון התחזית כלפי מטה משקף בעיקר את עדכון הנחות העבודה לגבי התמשכות ההשפעה הישירה של הלחימה לתוך 2024.

² הסבר על התחזיות המקרו-כלכליות שחטיבת המחקר מגבשת, וכן סקירה של המודלים שהן מושתתות עליהם, מופיעים בדוח האינפלציה 31 (לרבעון השני של 2010), סעיף 3.3. נייר העבודה על מודל ה-DSGE זמין באתר האינטרנט של בנק ישראל. כותרתו [MOISE: A DSGE Model for the Israeli Economy, Discussion Paper No. 2012.06](#).

³ ממוצע הפגיעה ברמת התוצר בכל רבעון בהשוואה לתחזית שהייתה נגזרת ממצב המשק ערב המלחמה.

⁴ שיעור האבטלה הרחב כולל, נוסף על הבלתי מועסקים, גם את מי שנעדרו זמנית מעבודתם מסיבות כלכליות (כולל עובדים בחל"ת).

לוח 1
תחזית חטיבת המחקר ל-2023–2024
(שיעורי השינוי באחוזים¹, אלא אם צוין אחרת)

	2024		2023		2022
	התחזית השינוי מתחזית אוקטובר 2024-ל	השינוי מתחזית אוקטובר	האומדן ל-2023	בפועל	
תוצר מקומי גולמי	2.0	-0.3	2.0	6.5	
צריכה פרטית	2.0	-1.0	-0.5	7.7	
השקעה בנכסים קבועים (ללא אוניות ומטוסים)	1.0	-2.0	2.0	11.0	
צריכה ציבורית (ללא יבוא ביטחוני)	1.5	6.0	8.5	1.4	
יצוא (ללא יהלומים והזנק)	1.5	1.5	1.0	9.6	
יבוא אזרחי (ללא יהלומים, אוניות ומטוסים)	1.0	3.0	-3.0	12.7	
שיעור האבטלה הרחב – ממוצע שנתי (גילאי 25-64) ²	4.5	-	4.3	3.6	
שיעור התעסוקה המותאם – ממוצע שנתי (גילאי 25-64) ²	77.6	-	78.1	78.3	
גירעון הממשלה (אחוזי תוצר)	5.0	1.4	3.7	-0.6	
יחס חוב לתוצר	66	1.0	63	60.5	
אינפלציה ³	2.4	0.0	3.5	5.1	

¹ בתחזית לרכיבי החשבונאות הלאומית, שיעור השינוי מעוגל לחצי נקודת אחוז.
² בהתאם להגדרה של הלמ"ס, שיעור האבטלה הרחב כולל את המובטלים בהגדרתם הרגילה (מי שלא עבדו, רצו לעבוד, היו פנויים לעבודה, וחיפשו עבודה) ואת המועסקים שנעדרים זמנית מעבודתם מסיבות כלכליות (כולל עובדים בחל"ת). בהתאם, שיעור התעסוקה המותאם אינו כולל את הנעדרים זמנית מסיבות כלכליות.
³ הממוצע של מדד המחירים לצרכן ברבעון האחרון בשנה לעומת הממוצע ברבעון האחרון בשנה הקודמת.

ג. תקציב המדינה והמדיניות הפיסקלית

יחס החוב לתוצר צפוי לעלות ל-66% בסוף שנת 2024 (לוח 1).

ההערכה לגבי תקציב המדינה לשנת 2024 בעת הנוכחית חשופה עדיין לאי-ודאות ניכרת בנוגע להשפעת המלחמה ולהחלטות הממשלה לגבי ההתמודדות עם הצרכים הביטחוניים והאזרחיים הנובעים ממנה. אי-הוודאות קשורה בעיקר לשלושה גורמים: 1. היקף הגידול בהוצאות הביטחון, חלוקתן בין הוצאות מקומיות ויבוא ביטחוני, ומידת הכיסוי שלהן באמצעות סיוע מממשלת ארצות הברית; 2. החלטות הממשלה בנוגע לסיוע לתושבים באזורי הלחימה, לנפגעים ולניצולים באזור העוטף, ולעסקים ולציבור בשאר הארץ. זאת לצד אי הבהירות ביחס להיקף ההתאמות עליהן תחליט הממשלה כדי לקזז חלק מגידול זה בהוצאות באמצעות הפחתת הוצאות אחרות או העלאת מסים, ולגבי התאמות אפשריות אחרות בתקציב 2024;⁵ 3. עוצמת הפגיעה בהכנסות ממסים בשל השפעות המלחמה על המשק, וקצב התאוששותו. מעבר לכך קיימת גם אי-ודאות מסוימת לגבי מועדי התשלום וצורת הרישום של חלק מההוצאות, שתשפיע על חלוקת השפעת המלחמה בין תקציבי השנים 2023 ו-2024.

בבניית התחזית אנו מעריכים כי הפגיעה בפעילות המשקית תוביל לירידה חדה בהכנסות ממסים כבר ברבעון הרביעי של 2023 ותימשך גם בשנת 2024. אנו מעריכים כי חלק ניכר מהגידול בהוצאות הביטחון וההוצאות האזרחיות הישירות יתבצע כבר בשנת 2023, מה שידרוש הגדלה של מסגרת התקציב הקיימת בסכום של כ-26 מיליארדי ₪. כהנחת עבודה אנו מעריכים כי בשנת 2024 תגיש הממשלה תקציב חדש שיכלול הרחבה של המסגרת הקיימת בסכום של כ-46 מיליארדי ₪. הגידול הנדרש

⁵ מכיוון שטרם התקבלו החלטות על ההתאמות בתקציב 2024, איננו כוללים אומדנים להתאמות אלה בתחזית.

בתקציב יהיה תלוי בהיקף הסיוע הביטחוני מממשלת ארצות הברית שיוענק לישראל במהלך 2024, בהחלטות הממשלה על תוכניות השיקום, ובשינויים שיוכנסו בהוצאות האזרחיות האחרות.⁶ כל אלו צפויים להתבטא בגידול בגרעון בתקציב הממשלה שיסתכם ב-3.7% תוצר וב-5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. מעבר לכך קיימות הוצאות נוספות של הממשלה בשיעור של כ-1% תוצר, שירשמו על חשבון קרן הפיצויים בעיקר בשנת 2023 ולא יכללו בגירעון התקציבי. לאור זאת, החוב צפוי לגדול ולעמוד על כ-66% תוצר בסוף 2024.

לוח 2: ההשפעה הפיסקאלית הצפויה של מלחמת "חרבות ברזל" (מיליארדי ₪)

סה"כ 2025-2023	
הוצאות הביטחון ברוטו ¹	107
פיצויים על נזקים ישירים + עקיפים	22
הוצאות אזרחיות אחרות	25
תשלומי הריבית על החוב הממשלתי	8
תוספת ההוצאות ברוטו	163
אובדן ההכנסות ממסים ²	35
סה"כ השפעת המלחמה ברוטו	198

¹ כולל הוצאות שממומנות באמצעות מענק הסיוע מממשלת ארה"ב ולפני הפחתת הוצאות אחרות בתקציב הביטחון.
² לרבות מסים (ללא מע"מ יבוא ביטחוני), דמי ביטוח לאומי ומס בריאות.

לוח 3: השפעות המלחמה על תקציב המדינה (אחוזי תוצר)

2024	2023	2022	
28.6	27.3	26.0	ההוצאה התקציבית
1.7	0.9		מזה: גידול תקציב הביטחון
0.7	0.7		גידול תקציבי המשרדים האזרחיים והריבית על החוב הציבורי
0.0	-0.2		השינוי בהוצאות אזרחיות אחרות (הנחת עבודה)
23.6	23.6	26.6	ההכנסות בתקציב
5.0	3.7	-0.6	הגרעון/עודף (+/-) בתקציב
0.2	0.8		גידול ההוצאות החוץ תקציביות
66	63	60	החוב הציבורי ברוטו

⁶ גידול הוצאות הביטחון ב-2023-2024 והוצאות השיקום האזרחיות ב-2024 מייצגים רק חלק מהעלויות הכוללות שיפרסו גם על פני 2025.
⁷ פיצויים בגין נזקים ישירים ועקיפים לאזרחים לא נחשבים להוצאות בתקציב המדינה, אלא כהוצאה חוץ-תקציבית מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים התשכ"א - 1961. משום שהקרן רישומית בלבד, עלויות אלו אינן מגדילות את הגרעון התקציבי, אך הממשלה כן נדרשת לממן אותן באמצעות גיוס חוב. מאז פרסום התחזית הקודמת אישרה הממשלה תוכנית המשכיות עסקית בחודשים אוקטובר-נובמבר, עם אפשרות הארכה לדצמבר 2023. תוכנית זו נותנת מענקים לעסקים בכל הארץ בהתאם לשיעור הפגיעה בפדיון, הוצאות השכר והתשומות הקבועות שלהם. בנוסף, הממשלה הרחיבה את מספר היישובים שהעסקים בהם זכאים לפיצוי מלא על נזקים עקיפים. כל אלה הגדילו את סכום הפיצויים הכולל מעבר ליתרת קרן הפיצויים שעמדה על 17.7 מיליארדי ₪ ערב המלחמה. אנו מניחים כי כל תשלום מעבר ליתרה ימומן במסגרת תקציב המדינה.

ד. האינפלציה והריבית

שיעור האינפלציה בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון הרביעי של 2024 צפוי לעמוד על 2.4%. תחזית האינפלציה ל-2024 עודכנה כלפי מטה בהשוואה לתחזית הקודמת מאוקטובר. זאת בשל עדכון הנחות העבודה להתארכות של השפעות המלחמה לתוך 2024, המבטאת פגיעה משמעותית יותר בביקוש לצריכה, וכן בשל הייסוף של השקל והירידה במחירי הנפט שהתרחשו מאז פורסמה התחזית באוקטובר.

התמתנות האינפלציה בטווח התחזית נובעת בעיקרה מהפגיעה בסנטימנט הצרכני ובביקוש לצריכה. הכוחות להתמתנות האינפלציה צפויים להיות מקוזזים בחלקם, בעיקר בטווח הקצר, בשל הפרעות לצד ההיצע כתוצאה מהמלחמה הפועלות לייקור מוצרים ושירותים. מגבלות אלו כוללת פגיעה בהיצע העבודה על רקע גיוס המילואים וסגירה חלקית של מוסדות החינוך, וכן פגיעה ביכולת הייצור והפרעות בשרשראות האספקה.

הריבית צפויה לעמוד על 3.75%/4.00% ברבעון הרביעי של 2024 (לוח 4). רמת הריבית בתקופת התחזית תסייע לייצוב השווקים הפיננסיים ולתמיכה בביקושים המקומיים.

החזאים הפרטיים ² (טווח התחזית)	שוק ההון ¹	חטיבת המחקר של בנק ישראל	
2.4 (2.1—2.8)	2.6	2.4	האינפלציה ³
3.65 (3.0—4.0)	3.3	3.75/4.00	הריבית ⁴

¹ ציפיות האינפלציה מנוכחות עונתיות (נכון לנתוני ה-23/11/2023).
² התחזיות שפורסמו לאחר פרסום מדד המחירים לצרכן לחודש אוקטובר 2023.
³ חטיבת המחקר – בארבעת הרבעונים המסתיימים ברבעון הרביעי של 2024.
⁴ חטיבת המחקר – הריבית הממוצעת ברבעון הרביעי של 2024. הציפיות משוק ההון מבוססות על שוק התלבור (נכון לנתוני ה-24/11/2023).

המקור: בנק ישראל.

מלוח 4 עולה כי תחזית החטיבה לאינפלציה בשנה הקרובה גבוהה מעט מהתחזית הנגזרת משוק ההון ומממוצע תחזיות החזאים. תחזית החטיבה לריבית גבוהה בהשוואה לתחזיות משני המקורות.

ה. הסיכונים העיקריים לתחזית

התחזית הבסיסית שהצגנו אומדת את השפעת המלחמה בהנחה שעיקרה יהיה בחזית אחת מול ארגוני הטרור בעזה והשלכותיה יימשכו אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. לשינוי במשך, בהיקף ובעצימות המלחמה תהיה כמובן השפעה מהותית על ההתפתחויות הכלכליות בפועל. בתחום הפיסקלי, הסיכונים נובעים מאי ודאות ביחס להיקף ומימון הוצאות הממשלה. ככל שהממשלה תחליט להגדיל יותר את ההוצאות ו\או להימנע מצמצום הוצאות אחרות, כך הגירעון והחוב צפויים לגדול יותר בהתאם. לאלו, צפויות להיות השלכות גם על הריבית והאינפלציה.

◀ הוועדה המוניתרית החליטה ב-27/11/2023 להותיר את הריבית ללא שינוי ברמה של 4.75%

27.11.2023

- למלחמה השלכות כלכליות משמעותיות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. מידת אי-הוודאות לגבי עומק ומשך הלחימה הצפויים גדולה מאוד, וזו משליכה גם לגבי מידת הפגיעה בפעילות.
- הכלכלה הישראלית איתנה והשכילה בעבר להתאושש מתקופות קשות. האינדיקטורים הכלכליים השונים מאז תחילת המלחמה הצביעו כצפוי על ירידה בפעילות הכלכלית במשך אך בחלוף מספר שבועות של מלחמה, נראה כי המשק מצוי בתהליך התאוששות כלכלית בחלק מרכיבי הפעילות.
- האינפלציה התמתנה אך עודנה נמצאת מעל היעד. הציפיות והתחזיות לאינפלציה מצויות בתוך היעד.
- לאחר פחות חודש בשבועות הראשונים של המלחמה, חל ייסוף חד, ושער השקל חצה כלפי מטה את רמתו ערב המלחמה. הסיכון לפיחות בשקל, על רקע התנודתיות בשער החליפין בתקופה האחרונה, עדיין מהווה סיכון להתכנסות האינפלציה ליעדה.
- חטיבת המחקר הפחיתה את תחזית הצמיחה ולהערכתה התוצר יצמח ב-2% בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024. התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות וכוללת הערכה כי הוצאות הממשלה בגין המלחמה ייסתכמו בכ-160 מיליארדי ש"ח. יחס החוב לתוצר בשנים 2023 ו-2024 צפוי לעמוד על כ-63% וכ-66% בהתאמה.
- היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן וישנם קשיי פעילות בענף לאור המלחמה. בשנים-עשר החודשים האחרונים מחירי הדירות ירדו ב-0.2%. בסעיף שירותי הדיור בבעלות חלה ירידה של 0.3% וקצב העלייה השנתי המשיך להתמתן והגיע ל-4.9%.
- בשוק האשראי, מגמת האטה נרשמה באשראי הבנקאי לעסקים קטנים וזעירים. בנק ישראל הפעיל מספר כלי מדיניות ממוקדים לתמיכה בתהליך העמדת האשראי למגזר זה.

על רקע המלחמה, מדיניות הוועדה המוניתרית מתמקדת בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, לצד יציבות המחירים ותמיכה בפעילות הכלכלית. תוואי הריבית יקבע בהתאם להתפתחות המלחמה ואי הוודאות הנגזרת מכך. ככל שהיציבות בשווקים הפיננסיים תתבסס וסביבת האינפלציה תוסיף להתמתן אל עבר טווח היעד, המדיניות המוניתרית תוכל להתמקד יותר בתמיכה בפעילות הכלכלית.

מדינת ישראל מצויה בשבוע השמיני למלחמת 'חרבות ברזל'. למלחמה השלכות כלכליות משמעותיות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. האינדיקטורים לפעילות הכלכלית במלחמה מצביעים על התכווצות בפעילות העסקית של המשק תוך התאוששות הדרגתית לאחרונה. מידת אי-הוודאות לגבי עומק ומשך הלחימה הצפויים גדולה מאוד, וזו משליכה גם לגבי מידת הפגיעה בפעילות. הכלכלה הישראלית איתנה, יציבה ומושתתת על יסודות מוצקים – והשכילה בעבר להתאושש מתקופות קשות. מפרוץ המלחמה, בנק ישראל נקט במגוון צעדי מדיניות לסיוע לציבור ולהתמודדות המשק עם השלכות המלחמה. התנודתיות בשווקים אמנם התמתנה והשווקים הפיננסיים מתפקדים כיאות, אך פרמית הסיכון של המשק נותרה ברמה גבוהה. בנוסף, אמנם מסתמנת ירידה מסוימת בציפיות האינפלציה אך עדיין קיימת אי ודאות גבוהה באשר להשפעות המלחמה על ההיצע והביקוש במשק.

מדד המחירים לצרכן של חודש אוקטובר 2023 עלה ב-0.5%. האינפלציה בשנים-עשר החודשים האחרונים התמתנה מעט אך נותרה מעל הגבול העליון של היעד ועומדת על 3.7% (איור 1). בניכוי אנרגיה ופז"י עמדה האינפלציה בשנה האחרונה על 3.7%, ובניכוי נוסף של השפעות מיסוי ורגולציה עמדה האינפלציה על 3.5% (איור 2). קצב העלייה השנתי של הרכיבים הלא-סחירים במדד, הכוללים בעיקר את שירותי הדיור וענפי השירותים, ירד אך נותר גבוה ועומד על 4.2%. קצב העלייה של הרכיבים הסחירים במדד תנודתי יותר ועומד על 2.9% (איור 3). הציפיות משוק ההון והתחזיות לאינפלציה לשנה הראשונה ירדו ומצויות בתוך היעד (איור 6). גם הציפיות לשנה השנייה ואילך ירדו ומצויות בתוך תחום היעד (איור 7). על רקע הירידה בביקושים ולצד מגבלות בצד ההיצע בשל המלחמה, ישנה אי-ודאות גדולה גם לגבי התפתחות האינפלציה בתקופה הקרובה. הוועדה מעריכה כי המדיניות המוניתרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה. עם זאת, הסיכון לפיחות בשקל, על רקע התנודתיות בשער החליפין בתקופה האחרונה, עדיין מהווה סיכון לקצב האינפלציה.

לאחר פחות מ-2 שבועות הראשונים של המלחמה, חל ייסוף משמעותי, ושער השקל חצה כלפי מטה את רמתו ערב המלחמה. מאז החלטת הריבית הקודמת השקל התחזק מול הדולר ב-8%, מול האירו ב-5.3% ובמונחי השער הנומינלי האפקטיבי ב-6.4% (איור 8). מתחילת השנה השקל נחלש לעומת מרבית המטבעות העיקריים בעולם (איור 9) תוך תנודתיות גבוהה. לאור השפעות המלחמה ולצורך ייצוב השווקים הכריז בנק ישראל ב-9.10.23 על תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים שמתוכה מכר הבנק במהלך חודש אוקטובר 8.2 מיליארדי דולרים.

חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה בהתאם למידע שנצבר עד כה מהמלחמה. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תמשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. זאת לעומת ההנחה בתחזית אוקטובר שההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, החטיבה מניחה כי המלחמה תתרכז בעיקר בחזית אחת. התחזית כוללת הערכה לגבי ההשפעה הפיסקאלית של המלחמה. על פי הערכות החטיבה הוצאות הממשלה בגין המלחמה (ברוטו, לפני ניכוי סיוע מממשלת ארצות הברית והפחתות הוצאות אחרות) צפויות להסתכם בכ-160 מיליארדי ש"ח עד סוף שנת 2025 וצפי לאובדן הכנסות של כ-35 מיליארדי ש"ח. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה. החטיבה הפחיתה את תחזית הצמיחה ולהערכתה התוצר יצמח ב-2% בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024 (איור 16). שיעור האבטלה הרחבה בגילי העבודה העיקריים (25-64) צפוי לעמוד במוצע בשנים 2023 ו-2024 על 4.3% ו-4.5% בהתאמה. האינפלציה השנתית ברבעון הרביעי של שנת 2024 צפויה לעמוד על 2.4%. ההערכה לגבי תקציב המדינה לשנת 2024 בעת הנוכחית חשופה עדיין לאי-ודאות ניכרת בנוגע להשפעת המלחמה ולהחלטות הממשלה לגבי תעדוף ההתמודדות עם הצרכים הביטחוניים והאזרחיים הנובעים ממנה. לנוכח השפעות המלחמה צפוי כי הפגיעה בפעילות המשקית תוביל לירידה בהכנסות ממסים כשבמקביל יגדלו הוצאות הממשלה על הביטחון והתכניות לסיוע אזרחי. להערכת החטיבה, כל אלו צפויים להתבטא בגידול בגרעון בתקציב הממשלה שיסתכם ב-3.7% תוצר וב-5% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. לאור זאת, יחס החוב לתוצר בשנים 2023 ו-2024 צפוי לעמוד על כ-63% וכ-66% בהתאמה.

קצב הצמיחה טרם המלחמה היה נאה והתוצר צמח ברבעון השלישי של שנת 2023 ב-2.8% במונחים שנתיים בהשוואה לרבעון השני של שנת 2023 (איור 16), כך עולה מנתוני החשבונאות הלאומית שפרסמה הלמ"ס. מניתוח הנתונים עולה כי רמת התוצר במשק שיקפה אז רמת פעילות גבוהה. רמת התוצר נכון לרבעון השלישי הייתה מעל קו המגמה מזה שמונה רבעים ברציפות.

האינדיקטורים מאז תחילת המלחמה הצביעו כצפוי על ירידה בפעילות הכלכלית במשק אך בחלוף מספר שבועות של מלחמה, נראה כי המשק מצוי בתהליך התאוששות כלכלית בחלק מרכיבי הפעילות. המאזן המצרפי של סקר המגמות בעסקים של הלמ"ס לחודש אוקטובר ירד ומשקף כעת הערכות שליליות של העסקים ביחס למצבם. בחודש נובמבר חברות המייצגות כ-45 אחוזים מהמגזר העסקי דיווחו כי ירידה בביקושים היא המגבלה העיקרית לפעילות. מגבלה זו חזקה יותר בענפים הרגישים במיוחד לאירועים ביטחוניים כגון ענף שירותי המזון (מסעדות וגני אירועים). הירידה בביקושים באה לידי ביטוי בירידה בצריכה הפרטית כפי שמתבטא בהיקף הרכישות בכרטיסי אשראי. בחודש אוקטובר חלה ירידה חדה של הרכישות בכרטיסי האשראי במרבית המוצרים, למעט רכישות של מוצרים חיוניים שבהם נרשם זינוק לפרק זמן קצר. לעומת זאת בנובמבר כבר חלה התאוששות ברכישות בכרטיסי האשראי במרבית הענפים, אולם רמת הרכישות טרם חזרה לרמתה ערב פרוץ המלחמה. הגירעון הממשלתי עלה באוקטובר ל-2.6% אחוזי תוצר. סה"כ גביית המסים בחודש אוקטובר 2023 הייתה נמוכה במונחים ריאליים בכ-8.5% ביחס לתקופה המקבילה אשתקד. יצוא הסחורות והשירותים נותר יציב (איור 25). יבוא הסחורות מוסיף להיות במגמת ירידה בחודשים האחרונים (איור 26).

שוק העבודה היה ערב המלחמה בסביבת תעסוקה מלאה. שיעור התעסוקה (+15, 61% בניכוי עונתיות) ירד מעט בחודש אוקטובר. בעקבות המלחמה, זינק שיעור האבטלה הרחבה¹, שכולל מועסקים הנעדרים מסיבות כלכליות, מ-3.6% בספטמבר ל-9.6% אחוזים באוקטובר. מתחילת אוקטובר, נרשמו בשירות התעסוקה כ-170 אלף דורשי עבודה חדשים, לעומת 30 אלף בלבד בתקופה המקבילה אשתקד. הגדרת האבטלה הרחבה לא כוללת עובדים שנעדרו מהעבודה מסיבות אחרות כגון: מילואים, טיפול בילדים בהיעדר מסגרות ועוד. היקף הנעדרים מהעבודה מסיבות אחרות (שיכולות להיות קשורות למלחמה) הסתכם ב-10.9% נוספים מכוח העבודה. יחד, אלה מעידים על ירידה משמעותית בתשומת העבודה במשק בחודש אוקטובר. סקר הבזק של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הצביע באוקטובר על כך שהיעדרות עובדים היא המגבלה העיקרית לפעילות

¹ הסבר על הנתון: שיעור האבטלה הרחבה כולל, בנוסף על הבלתי מועסקים שנכללים בהגדרה הרגילה, נעדרים זמנים מסיבות כלכליות.

המגזר העסקי, אך הדיווחים לנובמבר כבר מצביעים על הקלה במגבלה זו. הפגיעה המשמעותית על פי סקרי הבזק היא בענפי שירותי המזון והבינוי. לעומת זאת בענף שירותי ההיי-טק הפגיעה בתעסוקה מתונה – חברות שמעסיקות כ-90% מכלל העובדים בענפים אלו דיווחו כי מרבית העובדים שלהן נכחו בעבודה. כמו-כן, באוקטובר ירד הביקוש לעובדים בכל הענפים למעט ענף הבנייה, בו יש מחסור בעובדים בשל הפסקת העסקה של עובדים פלשתינאים ועזיבת עובדים זרים. המחסור החריף בעובדים בענף הבנייה עלול להוות מגבלה ממושכת לפעילות בענף שחלקו בתוצר מהותי.

בתוך כך, היקף הפעילות בשוק הדיור מוסיף להתמתן. בשנים-עשר החודשים האחרונים מחירי הדירות ירדו ב-0.2% (איור 12). בחודשים אוגוסט-ספטמבר 2023 מדד מחירי הדירות וכן מחירי הדירות החדשות נותרו ללא שינוי. בהיקף העסקאות ובביצועי המשכנתאות האטה מגמת הירידה, אולם לא ניתן ללמוד מכך לגבי ההמשך בשל חוסר הוודאות שיוצרת המלחמה; בחודש אוקטובר ניטלו משכנתאות בסך 4.5 מיליארדי ש"ח (איור 13). בסעיף שירותי הדיור בבעלות מתוך מדד המחירים לצרכן חלה ירידה של 0.3% וקצב העלייה השנתי המשיך להתמתן והגיע ל-4.9%.

מאז פרוץ המלחמה, ברוב ענפי המשק האינדיקטורים לסיכונים הפיננסיים עלו אך בהמשך נרשמה התמתנות מסוימת, למעט בענף הבינוי. בשוק ההון, לאחר ירידות חדות בפרוץ המלחמה, בשבועיים האחרונים המגמה השתנתה ומדדי המניות המקומיים עלו בחדות, בדומה למגמה העולמית. עם זאת, ביצועי החסר ביחס לתחילת השנה עדיין נותרו משמעותיים (איור 37). תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות ירדו בשיעור מתון מהמגמה בעולם, ומרווחי איגרות החוב הקונצרניות שהתרחבו עם פרוץ המלחמה חזרו קרוב לרמתן טרם המלחמה. פרמיית הסיכון כפי שהיא נמדדת באמצעות ה-CDS והמרווח בין איגרת החוב הממשלתיות הנקובות בדולרים והאג"ח הממשלתיות של ארה"ב התמתנה במעט אך עדיין שווה ברמות גבוהות.

בשוק האשראי, מגמת האטה נרשמה באשראי הבנקאי לעסקים קטנים וזעירים (איור 15). הבנקים וחברות כרטיסי האשראי אימצו מתווה רוחבי לדחיית הלוואות שגובש ע"י הפיקוח על הבנקים שנועד לסייע למשקי הבית והעסקים ומקל על תזרים המזומנים שלהם בתקופה הקרובה. במהלך נובמבר הורחב המתווה המוסכם גם לישובי הצפון. כמו כן, הכריזה הוועדה המוניתרית על תכנית ממוקדת שנועדה לסייע להעמדה סדירה של אשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה. במדדי הסיכון באשראי לעסקים בינוניים, קטנים וזעירים חלה עלייה וכן נרשמה עלייה בשיעור השיקים שהוחזרו מסיבת ביטול, או אי כיסוי, בעיקר של עסקים קטנים וזעירים ואנשים פרטיים. משרד המשפטים ובנק ישראל הגדירו הקלות ייעודיות לאוכלוסיות זכאיות לפיהן שיקים ללא כיסוי במהלך חודש אוקטובר, לא יכללו ברשימה המביאה להטלת הגבלה על החשבון.

האירועים הביטחוניים בישראל שגרמו לעלייה במתיחות הגיאופוליטית במזרח התיכון, השפיעו באופן מתון על השווקים הפיננסיים הגלובליים. תחזיות הצמיחה של בתי ההשקעות לשנת 2024 נותרו ללא שינוי והערכתם היא לצמיחה גלובלית של 2.6% בשנת 2024 (איור 31). הסחר העולמי עלה בחודש ספטמבר, בהמשך לעלייה בחודש אוגוסט, אך השנה הוא נותר ללא שינוי ולמעשה לא צמח מאז סוף 2021. מדדי מנהלי הרכש ירדו בחודש אוקטובר בגושים העיקריים. מדדי מנהלי הרכש של המשקים המפותחים מוסיפים לשהות ברמה המעידה על התכווצות כלכלית (איור 32). בארה"ב נרשמה ברבעון השלישי צמיחה גבוהה מהצפוי, בעוד בגוש האירו נרשמה התכווצות רבעונית של 0.1%. מחירי הנפט ירדו בחדות וחזרו להיסחר מתחת לרמתם טרם המלחמה. סביבת האינפלציה התמתנה בחלק ניכר מהמדינות, אך עדיין שווה מעל יעדי הבנקים המרכזיים (איור 36). אינפלציית הליבה שהייתה "דביקה יותר", מתמתנת גם היא. בתוך כך, יש סימנים שההידוק המוניטרי בעולם מתקרב לסיום. ה-Fed וה-ECB הותירו את הריבית ללא שינוי והדגישו בהכוונה העתידית כי הריבית צפויה להישאר ברמה גבוהה לאורך זמן. כמו-כן ציינו כי הצעדים העתידיים יהיו בגישה תלוית נתונים ואף ייתכן כי יבצעו הידוק נוסף במידת הצורך. השווקים לא מתמחרים העלאות ריבית נוספות מצד ה-Fed וה-ECB ומתמחרים הורדת ריבית רק במהלך הרבעון השני של שנה הבאה.

סיכום הדיונים המוניטריים שהתקיימו לקראת החלטה זו יפורסם ב-11/12/2023. החלטת המדיניות המוניטרית הבאה תתפרסם ביום שני, ה-1/1/2024, ולאחריה יתקיים תדריך עיתונאים בהשתתפות הנגיד.

[לצפייה במצגת של הנתונים הכלכליים העיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית](#)

[לצפייה בקובץ אקסל של הנתונים כלכליים עיקריים ברקע החלטת הוועדה המוניתרית על הריבית](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

27.11.2023

שלום לכולם,

אנו נמצאים בעיצומו של השבוע השמיני למלחמת 'חרבות ברזל'. מעבר לנושאי הביטחון, למלחמה יש השלכות כלכליות משמעותיות, המשפיעות הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. אנו בבנק ישראל ובוועדה המוניטרית פועלים במגוון כלים העומדים לרשותנו כדי לסייע למשק ולציבור בישראל לצלוח תקופה זו ולהגיע לעמדת הזינוק המיטבית ביום שאחרי. כמובן, שמידת אי הוודאות הכלכלית קשורה בימים אלו לתחום הביטחוני ולאופן בו תתפתח המלחמה בחזית. לאור אלו ובהתאם למידע שהתווסף מאז ההחלטה הקודמת, חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה.

אני רוצה לחזור ולהדגיש שהכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מלא מעט תקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהרה. מנועי הצמיחה של המשק, יודעים להסתגל למצבים שונים. ביניהם כמובן גם החדשנות והטכנולוגיה, בהם אנו מובילים ברמה העולמית.

אנו מקיימים בבנק הערכות מצב אודות השפעת המלחמה על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים. אנו מזהים את הפגיעה הכלכלית המשמעותית שספג המשק בשבועות הראשונים למלחמה ואת העלויות המשמעותיות לתקציב המדינה הנגזרות מכך. אך יש גם מקום להכיר כי במספר תחומים המשק מציג גם יכולות של הסתגלות למצב שנכפה עלינו. אנו רואים זאת במיוחד בחזרה לעבודה בענפים רבים, בתמהיל והיקף הרכישות של הציבור, ובחזרה של פעילות המסחר. המשך קיום שגרה מקסימלית בעורף, ברקע המלחמה בחזית, הוא חיוני מאוד לכלכלה. מרכיב מרכזי לכך הוא החזרה לתפקוד של מערכת החינוך. מעבר לחשיבותה הבסיסית בהקניית החינוך, פעילותה מאפשרת גם לשאר המשק לתפקד טוב יותר.

ההשלכות הפיסקליות של המלחמה צפויות ללוות אותנו גם בטווח הבינוני. חשוב שהממשלה תנווט את מדיניותה בראייה זו. לצד הצורך לתת מענה תקציבי לצרכים שיצרה המלחמה, גם בעתות חירום יש חשיבות רבה לשמירה על מסגרת פיסקלית אחראית. המשק נבחן על ידי השווקים לא רק בהסתכלות לטווח הקצר, אלא גם לטווח הבינוני והארוך. לכן חשוב שהממשלה תבליט את עתה הוצאות חדשות שאופיין מתמשך לטווח הבינוני-ארוך. מצד אחד, הוצאות הלחימה וחידוש המלאים של הצבא יסתיימו. גם ההוצאות האזרחיות ידעכו בהדרגה עם התאוששות המשק וסיום השיקום המאסיבי של היישובים שנפגעו. מצד שני, סביר מאוד שהוצאות הממשלה יגדלו בשל עלייה פרמנטית בהוצאות הביטחון וגידול בתשלומי הריבית עקב העלייה ברמת החוב הציבורי והתייקרותו. הוצאות אלו צפויות להיות קטנות בהרבה מהעלויות הנוכחיות של הלחימה אך, כאמור, הן משמעותיות היות ויימשכו לאורך זמן. לכן, חשוב לקבל בהקדם החלטות לגבי התאמות של התקציב שיתמכו בהפחתה מתמשכת של יחס החוב לתוצר מהרמה אליה יעלה בתום המלחמה. הפחתה כזאת היא חשובה כדי לשמר את אמינות המדיניות הפיסקלית בעיני השווקים, וכדי להיערך למשברים נוספים שעלולים לפגוש את מדינת ישראל בשנים הבאות.

אעבור כעת להתייחס להחלטתנו היום. דיוני הוועדה המוניטרית שהתקיימו ביומיים האחרונים התמקדו באופן טבעי בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניטרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה הוועדה להותיר את הריבית על כנה.

חשוב להבין - למרות ירידה מסויימת בפרמיית הסיכון, היא עדיין שווה ברמה גבוהה. זאת, על רקע אי-הוודאות הגדולה סביב התפתחות המלחמה. האינפלציה עודנה מעל טווח היעד. למרות שציפיות האינפלציה מעוגנות, השפעות המלחמה על תהליכי האינפלציה טרם התבהרו. אלו יהיו תלויות בחומרה היחסית של מגבלות היצע ובירידה בביקושים. כפי שהודענו בהחלטת הריבית - מדיניות הוועדה המוניטרית מתמקדת בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, לצד יציבות המחירים ותמיכה בפעילות הכלכלית. תוואי הריבית יקבע בהתאם להתפתחות המלחמה ואי הוודאות הנגזרת מכך. ככל שהיציבות בשווקים הפיננסיים תתבסס וסביבת האינפלציה תוסיף להתמתן אל עבר טווח היעד, המדיניות המוניטרית תוכל להתמקד יותר בתמיכה בפעילות הכלכלית.

עם פרוץ המלחמה נקטנו במספר צעדים שמטרתם להבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים. תכניות אלו הצליחו לייצר עד כה יציבות בשוק המט"ח ובשווקים הפיננסיים. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים ערב המלחמה, מאפשרת לנו מרחב פעולה לשמירה על היציבות במשק, תוך הפחתת אי הוודאות בעת הזו.

כמו כן, בהסכמה עם המערכת הבנקאית, הרחבנו את מתווה הסיוע ללקוחות גם לתושבי הצפון. אזכיר, שהמתווים שגובשו מאפשרים לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ולאנשי המילואים לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות ולהיות זכאים להטבות נוספות. בנוסף לאלה, מאז החלטת המדיניות המוניתרית הקודמת נקטנו בבנק במספר צעדי מדיניות במטרה לתמוך באספקת אשראי סדירה לעסקים קטנים. במסגרת זו, החלטנו להפעיל תכניות להעמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של עד 11 מיליארדי ש"ח, דרך המערכת הבנקאית ודרך גופים חוץ בנקאיים.

אעבור עתה להרחיב על נתונים כלכליים נוספים, תחילה האינפלציה. החזרת האינפלציה ליעדה היא מטרה מרכזית, גם בעת הזו. נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. האינפלציה בישראל מצויה מזה זמן מעל הגבול העליון של היעד, אך על-פי התחזיות היא צפויה להתמתן בחודשים הבאים ולשוב במחצית הראשונה של 2024 לתחום היעד, שכזכור עומד על אחד עד שלושה אחוזים. אנו רואים בנתונים האחרונים ירידה באינפלציית המוצרים שאינם סחירים, המורכבים בעיקר מסעיף הדיור וענפי השירותים. מאידך אינפלציית הסחירים היא אמנם נמוכה יותר אך תנודתית יותר. הייסוף המשמעותי שחל לאחרונה, אם יתבסס, יפחית את לחצי האינפלציה ויסייע להתכנסותה ליעד. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד והוועדה המוניתרית מעריכה כי המדיניות המוניתרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה ומדד מחירי הדירות יורד, כשלצד אלו אנו רואים גם את הקשיים המתגלים בענף. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים פלשתינאים, ובמידה מסוימת גם עקב עזיבה של עובדים זרים. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות הגבילה את פעילות חברות הביצוע. הממשלה פועלת להבאת עובדים זרים נוספים בהקדם. חשוב שהיא תמשיך לפעול גם למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לנקוט בפעולות הדרושות כדי לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שציניתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

באשר למצב הפעילות הכלכלית. שוק העבודה ערב המלחמה היה הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. בעקבות המלחמה, זינק שיעור האבטלה הרחבה, שכולל מועסקים הנעדרים מסיבות כלכליות. זאת, לצד ירידה במספר המשרות הפנויות לרמות שהכרנו ערב משבר הקורונה. מאידך, אנו רואים גם את יכולת ההסתגלות של המשק למצב. למשל כפי שמשקף בירידת שיעור העובדים המועסקים במקומות עבודה שבהם התעסוקה מינימלית, מ-20% בגל הראשון של הסקר המיוחד שבוצע באוקטובר ל-11% בגל השני שבוצע לפני כשבוע. כמו-כן, הצריכה באמצעות כרטיסי אשראי שחוותה ירידה משמעותית בשבועות הראשונים למלחמה, מתאוששת. בנוסף, בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל הראו לאחרונה סימני התאוששות, כמו גם מרווחי האג"ח והתשואות.

נושאים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תמשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. זאת, לעומת ההנחה שעמדה בבסיס תחזית אוקטובר כי ההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, התחזית מניחה כי חלק הארי של המלחמה יהיה בחזית אחת מול עזה. ישנם ענפים בהם מגבלת היצע היא הרלוונטית, כגון מחסור בעובדים ונגישות בענפי הבינוי והחקלאות. ישנם ענפים אחרים בהם הגורם הדומיננטי הוא ירידה בביקושים. התחזית של החטיבה מתכללת מגבלות ענפיות אלו ואת ההתפתחויות לגביהן על פני זמן. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה עדכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה ומעריכה שהתוצר יצמח ב-2% בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024. על-פי התחזית שיעור האבטלה הרחבה צפוי לעמוד על 4.5% בממוצע בשנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לעמוד בממוצע רבעון רביעי של 2024 על 2.4%.

התחזית מעריכה כי העלויות התקציביות של המלחמה, הוצאות פלוס אובדן הכנסות, צפויות להסתכם בכ-10 אחוזי תוצר. יחס החוב לתוצר, אחד המדדים הפיסקליים המשמעותיים ביותר, צפוי עפ"י התחזית לעמוד בסוף שנת 2024 על כ-66%.

זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידנו כעת כאשר צפויות למשק הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה, בין אם לביטחון ובין אם לתמיכה וסיוע לעסקים ולמשקי הבית שנפגעו. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. תקציב 2024 המחודש צפוי להיבנות רק בחודשים הראשונים של 2024. לאור זאת חשוב שכבר עתה הממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות החלטות ממשיות לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות. רצוי שהצמצום יהיה בהתאמות שלהן השפעה פרמננטית, ושתרומתן לצמיחת המשק נמוכה יותר. כך, אלו יהוו מקורות להתמודדות עם הגידול הצפוי בתקציב הביטחון גם בשנים שלאחר המלחמה ועם כך שיחס החוב לתוצר עלול להמשיך ולעלות ללא התאמות אלו.

לקראת סיום, אין ספק שתקופה מאתגרת עוברת עלינו. אנו בבנק ישראל נמשיך לסייע לכלכלה הישראלית לצלוח את האתגרים השונים שעוד צפויים לנו. כפי שידעה כלכלת ישראל להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהירה, אני סמוך ובטוח שלמשק הישראלי יש את כל המרכיבים הנחוצים לחזור לפוטנציאל הצמיחה האדיר הגלום בו.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניתרית רוצים לחזק את ידי החיילות והחיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של כל החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

תודה רבה

פגישת הוועדה המוניתרית בבנק ישראל עם החזאים

05.12.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, וחברי הוועדה המוניתרית של בנק ישראל קיימו היום פגישה עם קבוצת החזאים, אשר מספקים לבנק ישראל באופן שוטף תחזיות עבור האינפלציה, הריבית ושער החליפין. המפגש משמש להחלפת דעות והערכות בין בנק ישראל לגופים הפיננסיים החשובים במשק.

הנגיד, פרופ' אמיר ירון, פתח את המפגש והתייחס להתפתחויות הכלכליות השונות על רקע המלחמה והציג את הצעדים העיקריים שביצע הבנק בתחומים השונים עד כה (מצ"ב השקף הראשון בהודעה המצורפת).

לאחר מכן ינון גמרסני, כלכלן בחטיבת המחקר, הציג והסביר את הערכת חטיבת המחקר כפי שהיא נערכה ופורסמה לציבור ב-27 בנובמבר 2023, במקביל להודעת הריבית האחרונה. המצגת אותה הציג מצורפת.

החזאים התייחסו לדברים ומסרו את הערכותיהם הכלכליות לגבי ההתפתחויות השונות.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל לחודש נובמבר 2023

07.12.2023

יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש נובמבר 2023 בסך 198,169 מיליוני דולרים, גידול בסך של 6,934 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 38.3 אחוזים (איור 1).

הגידול מוסבר בעיקר על ידי שיעור¹ יתרות מטבע חוץ בסך של כ- 7,261 מיליוני דולרים.

גידול זה קוּזַז בחלקו ע"י:

- מכירות מטבע חוץ על ידי בנק ישראל בסך של כ-338 מיליוני דולרים².
- העברות הממשלה לחו"ל בסך של כ- 70 מיליוני דולרים.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל

מיליוני דולרים

תאריך	יתרות מטבע החוץ ללא יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית (כולל רכישות הגז)	יתרות עם קרן המטבע הבין-לאומית ³	סך הכול יתרות מטבע החוץ
נובמבר 2023	193,590	4,579	198,169
אוקטובר 2023	186,675	4,560	191,235
ספטמבר 2023	194,025	⁴ 4,528	⁴ 198,553
אוגוסט 2023	198,338	4,518	202,856
יולי 2023	⁴ 200,086	4,579	⁴ 204,665
יוני 2023	⁴ 197,363	4,513	⁴ 201,876
מאי 2023	195,100	4,521	199,621
אפריל 2023	197,390	4,505	201,895
מרץ 2023	⁴ 195,951	4,535	⁴ 200,486
פברואר 2023	⁴ 191,987	4,292	⁴ 196,279
ינואר 2023	⁴ 196,460	⁴ 4,525	⁴ 200,985
דצמבר 2022	⁴ 189,742	⁴ 4,476	⁴ 194,218
נובמבר 2022	189,997	⁴ 4,421	⁴ 194,418

איור 1 - רמת יתרות מטבע החוץ ויחס היתרות לתוצר המקומי הגולמי, 2007 עד 2023

¹ כולל תשלומים ותקבולים של בנק ישראל במט"ח.

² במסגרת תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים עליה הודיע הבנק בתאריך 9 באוקטובר 2023:

<https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/09-10-23>

³ טור זה כולל זכויות משיכה מיוחדות (SDRs), יתרת הלואות ה-NAB ויתרת ה-Reserve Tranche בקרן המטבע הבינ"ל.

⁴ עודכן לאחר תאריך הפרסום.

❏ הציפיות לאינפלציה מהמקורות השונים

19.12.2023

הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב.

הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹	הציפיות משוק ההון ¹
לשנה הראשונה	לשנה השנייה	לשנה השלישית	ל-3 שנים (פורורד) ²	ל-5 שנים (פורורד) ³	ל-10 שנים (פורורד) ³	ל-12 חודשים קדימה	הנגזרות מהריביות הפנימיות ⁵	לשנה מחוזי אינפלציה ⁷	ציפיות לשנה
הנתונים השנתיים:									
2018	1.0	1.2	1.5	1.6	1.4	1.9	1.0	0.9	
2019	1.1	1.4	1.5	1.6	1.5	1.7	1.2	0.9	
2020	0.0	0.9	1.3	1.4	1.0	1.6	0.5	0.2	
2021	1.9	2.1	2.1	2.0	2.0	2.0	1.2	1.3	
2022	3.1	3.0	2.8	2.5	2.8	2.3	2.8	2.8	
הנתונים החודשיים									
2022									
ינואר	2.7	2.9	2.8	2.7	2.7	2.5	1.9	1.9	2.6
פברואר	2.5	3.1	2.9	2.4	2.6	2.2	2.1	2.1	2.6
מרץ	3.4	3.8	3.5	2.6	3.2	2.1	2.6	2.8	3.4
אפריל	3.4	3.7	3.1	2.5	3.1	2.4	2.9	3.2	3.5
מאי	3.2	3.3	2.8	2.2	2.7	2.1	3.0	3.2	3.3
יוני	3.5	2.9	2.5	2.4	2.7	2.2	3.2	3.3	3.3
יולי	3.3	2.5	2.4	2.2	2.5	2.2	3.2	3.1	3.1
אוגוסט	3.2	2.6	2.6	2.7	2.7	2.1	2.8	2.6	2.7
ספטמבר	3.7	3.0	2.6	2.6	2.9	2.4	2.7	2.9	2.9
אוקטובר	3.1	2.7	2.6	2.6	2.7	2.5	3.0	3.1	3.1
נובמבר	2.7	2.8	2.7	2.6	2.7	2.6	3.0	3.0	3.0
דצמבר	2.5	2.8	2.7	2.6	2.6	2.5	2.9	2.8	2.8
2023									
ינואר	2.4	2.7	2.6	2.5	2.5	2.6	2.8	2.7	2.6
פברואר	2.9	2.7	2.7	2.6	2.7	2.7	2.8	2.8	2.9
מרץ	3.2	2.5	2.6	2.7	2.7	2.7	3.0	3.2	3.2
אפריל	3.1	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7	3.0	3.0	3.0
מאי	2.9	2.7	2.5	2.6	2.6	2.7	3.0	3.0	3.0
יוני	2.9	2.6	2.5	2.5	2.6	2.7	2.9	2.9	2.9
יולי	2.8	2.8	2.6	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8	2.9
אוגוסט	2.7	2.7	2.7	2.4	2.6	2.7	2.8	2.8	2.8
ספטמבר	2.7	2.7	2.5	2.5	2.6	2.7	2.8	2.8	2.9
אוקטובר	2.7	2.6	2.6	2.5	2.5	2.8	2.7	2.8	2.8
נובמבר	2.4	2.3	2.3	2.4	2.4	2.6	2.5	2.6	2.7
הנתון השוטף ⁶	2.6	2.2	2.3	2.3	2.4	2.6	2.4	2.5	2.6

¹ הציפיות לאינפלציה משוק ההון מוגדרות כיחס בין התשואות של אג"ח ממשלתיות לא-צמודות לתשואות של אג"ח ממשלתיות צמודות (Break-even Inflation), והן כוללות מרכיב של פרמיית סיכון אינפלציונית וכן הטיות שונות הנובעות מהבדלי המיסוי והנזילות הקיימים בין הסוגים השונים של איגרות החוב. הסבר על אופן החישוב של הציפיות מופיע בכתובת: https://www.boi.org.il/boi_files/Statistics/inflation_expectations_boi.docx

הציפיות פורורד הן ציפיות לאינפלציה במהלך תקופה עתידית. הציפיות פורורד $\exp(k, j)$ מחושבות על ידי גזירתן מתוך הציפיות ל- k שנים ול- j שנים. כלומר:

$$\exp(j, k) = \left(\frac{(1 + \exp(k))^{1/(k-j)}}{(1 + \exp(j))^{1/(k-j)}} \right)^{1/(k-j)} - 1$$

כאשר $\exp(k, j)$ הן הציפיות פורורד לאינפלציה מסוף השנה ה- j עד סוף השנה ה- k . כך למשל, $\exp(3, 5)$ הן הציפיות מסוף השנה השלישית עד סוף השנה החמישית. ו- $\exp(k)$ הציפיות ל- k שנים, למשל ל-5 שנים. כל הציפיות מוצגות במונחים שנתיים.

² ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה השלישית ועד סוף השנה החמישית.

³ ציפיות פורורד לשנים שלמות, מסוף השנה החמישית ועד סוף השנה העשירית.

⁴ ממוצע פשוט של תחזיות לאינפלציה של בנקים מסחריים וחברות ייעוץ כלכלי המוסרים לבנק ישראל את תחזיותיהם באופן סדיר.

⁵ הציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של חמשת הבנקים הגדולים, המחושבות כיחס בין הריביות הלא צמודות לריביות הצמודות למדד. הריבית הפנימית מחושבת עבור כל בנק כממוצע בין המחיר השולי שלו לגיוס מקורות (פיקדונות) והמחיר השולי שלו להקצאת שימושים (אשראי).

⁶ עבור ציפיות משוק ההון, מהריביות הפנימיות ומחוזי אינפלציה - ממוצע לחודש מדדי (מהמדד הקודם ועד לנתון האחרון הקיים לפני פרסום המדד הנוכחי), עבור התחזיות - ממוצע של התחזיות שעודכנו לאחר פרסום המדד.

⁷ ציפיות לשנה מחוזי אינפלציה - ממוצע ציטוט שוק ועיבודי בנק ישראל.

עולם הבנקאות והאשראי

בנק ישראל ממשיך לפעול לקידום שלל צעדים לעידוד התחרות במערכת הפיננסית ושיפור רווחת הצרכן.

בנק ישראל, בהובלת הפיקוח על הבנקים, המשיך לעבוד בשנה החולפת למען לקוחות הבנקים, בין היתר דרך שיפור התחרות בשוק. במקביל, פעל לשימור יציבותה ואמינותה של המערכת הבנקאית. כחלק מהצעדים לשיפור התחרות והשקיפות, במהלך שנת 2023 עסק הבנק בהנגשת מידע פרטני על פיקדונות, הלוואות ועוד. עם פרוץ המלחמה בחודש אוקטובר, השקיע הבנק את מירב המאמצים בהשקת צעדים שונים ומגוונים שעזרו למי שנפגע מהלחימה, כגון דחיית תשלומי הלוואות ללקוחות פרטיים ובתי עסק, הרשאה לגופי אשראי חוץ בנקאיים לבצע עסקאות ריפוי, שיפור תנאי האשראי, הוראות בנושא דירוג האשראי ועוד.

הפיקוח על הבנקים מציב סטנדרטים חדשים למתן שירות בנקאי

10.01.2023

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "שירות אפקטיבי ותקשורת יעילה ואחראית בין הבנקים לבין הלקוחות תומכים בהגברת אמון הציבור במערכת הבנקאית. מרכיבים אלו הינם בעלי חשיבות רבה ביצירת חוויית לקוח חיובית, בעת ביצוע פעילות פיננסית ובהפקת תועלת מהשירותים והמוצרים המוצעים ללקוחות. כחלק מחזון הפיקוח על הבנקים, להיות פיקוח מוביל, מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק, אנו ממשיכים לקדם בחישוב צעדים משמעותיים בתחום הצרכנות הבנקאית, אשר כוללים בין היתר, באופן מפורש וממוקד, הנחיות בתחום השירות ללקוחות.

אני גאה ונרגש לעדכן את הציבור על טיוטת ההוראה שפרסמנו היום להתייעצות.

טיוטה זו היא ביטוי מובהק לתפיסת "הלקוח במרכז" בה דוגל הפיקוח, והיא קובעת עקרונות על שיהוו אמות מידה מקצועיות למתן שירות הולם ללקוחות. אני מצפה מהבנקים להמשיך ולפעול לקידום סביבה עסקית ותרבות ארגונית המקדמות התנהלות הוגנת והגונה כלפי הלקוחות, להטמיע גישה פרואקטיבית ולהשקיע את המשאבים הראויים לצורך שיפור השירות והתמיכה בלקוחות, תוך שהם "שמים עצמם בנעלי הלקוח" ומביאים לידי ביטוי את צרכי הלקוחות בממשקים השונים מולם.

עיקרי טיוטת ההוראה:

טיוטת ההוראה החדשה מעגנת עקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות המערכת הבנקאית בערוצי השירות השונים, שעל התאגידים הבנקאיים לראות לנגד עיניהם במהלך התנהלותם השוטפת ולשאוף לעמוד בהם באופן מתמיד. עקרונות אלו משקפים את אמות המידה להתנהלות נאותה והוגנת כלפי הלקוחות.

לשם כך, ההוראה קובעת חובות בתחום הממשל התאגידי, שמטרתן לקדם תרבות ארגונית ששמה דגש על איכות וזמינות השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות.

העקרונות שנקבעו עוסקים בתחומים הבאים:

- מתן שירות מיטבי ללקוחות במגוון ערוצי שירות;
- קידום תקשורת מועילה בין התאגיד הבנקאי והלקוח במסגרת מתן השירות והתמיכה;
- מניעת חסמים לקבלת שירות ומניעת נזק והטעיה;
- הבטחת זמינות ואיכות גבוהה של מערך השירות והתמיכה לאורך כל תקופת ההתקשרות עם הלקוח;
- התאמת מערך השירות והתמיכה לצרכי הלקוחות;
- מתן שירות נאות במגוון ערוצים.

התאגידים הבנקאיים נדרשים לפעול לקידום העקרונות באופן שיטתי, מתמיד ומתמשך, תוך הפעלת שיקול דעת וקביעת תיעודף בהתאם לחשיבותם בעבור הלקוחות, בדגש על לקוחות משקי הבית והעסקים הקטנים. זאת, במטרה להבטיח כי מערך השירות והתמיכה ללקוחות ייתן מענה מיטבי לצרכי כלל הלקוחות, וכי השירות והתמיכה הניתנים להם הינם בעלי ערך. בנוסף נקבעו בטיוטת ההוראה דרישות לפרסום מידע לציבור אודות ערוצי השירות השונים.

כרקע להוראה נפנה אל סקר שביעות רצון שביצע לאחרונה הפיקוח על הבנקים, בו עלה כי נושא זמינות ואיכות השירות הוא אחד הנושאים המשמעותיים ביחסים שבין הבנקים ולקוחותיהם. ממצאי סקר שביעות הרצון משקי הבית, שנערך בשנת 2022, מראים כי חלה ירידה בשביעות הרצון מהשירות הניתן במוקדים הטלפוניים ובסניפים, לעומת ממצאי הסקר שנערך בשנת 2021.

אנו מאמינים שיישום ההוראה יביא לשיפור באיכות השירות המוצע על ידי התאגידים הבנקאיים וכתוצאה יביא לשיפור בשביעות רצון הלקוחות מהשירות הניתן להם בממשקים השונים מול המערכת הבנקאית.

לטיוטת ההוראה

דברי המפקח על הבנקים בכנס "סביבה 2050" בנושא התפתחויות האקלים וחשיבות הרגולציה והמערכת הבנקאית לתהליך

17.01.2023

בוקר טוב.

אני שמח מאוד להשתתף כאן היום בכנס החשוב הזה.

זה אולי נשמע כמו משפט פתיחה טקסי סטנדרטי, אבל האמת היא שהוא לא נאמר "מן השפה ולחוץ". הנושא שלשמו התאספנו כאן היום חשוב לי באמת, כי הוא בנפשו, ואני באמת שמח על כל הזדמנות שיש לי להגביר את המודעות להשלכות הפוטנציאליות של שינויי האקלים, ולתפקיד שיש לנו – לכולנו – בנושא הזה.

שינויי האקלים מציבים בפנינו אתגרים מיוחדים שאנחנו מגיעים אליהם ללא ניסיון קודם. זה נכון הן לגבי ההכרח להפחית את קצב שינויי האקלים, והן לגבי הצורך להיערך לקראת מה שנראה שיהיה קשה למנוע. שני נתיבי הפעולה אלה הינם משימה לאומית מהמעלה הראשונה. אני משוכנע שבאמצעות שיתוף פעולה בין כל השחקנים הרלוונטיים – הממשלה, הרגולטורים, המגזר העסקי וכלל הציבור – צריך וניתן לעשות הרבה בכדי להתקדם בשני נתיבים אלה.

כפי שאתם יודעים, אחד הקשיים המרכזיים אל מול שינויי האקלים הוא חוסר הוודאות המשמעותי. קשה מאד לנבא תופעות חסרות תקדים שמשתנות באופן מתמיד, שמתאפיינות בדינמיקה סביבתית-חברתית-כלכלית מורכבת ובתגובות שרשרת. אין מודל שיכול לספק לנו תמונה מלאה, ואין תרחיש יחיד שיכול לחדד לנו לקראת מה עלינו להיערך. אבל ברור לגמרי שבעשורים שלפנינו, שינויי האקלים עלולים להשפיע על כל תחומי החיים – חברה, כלכלה, בריאות, בטחון לאומי – ובקיצור, הכל. הניסיון הטרי שלנו ממשבר הקורונה הוא דוגמה מאד מוחשית להיקף ולעוצמת ההשפעה שיכולה להיות לטריגר סביבתי. מכתבי עת רפואיים רבים, אנו למדים, גם בהקשר של ההתחממות הגלובלית – כי אחד החששות הגדולים הוא מפני משבר בריאותי חמור. זאת בין היתר לאור היווצרות התנאים להתפשטות מגיפות.

בעולם ישנה הסכמה רחבה שמשבר האקלים, בדומה למשבר הקורונה, מקורו בכשל שלא יכול להיפתר רק על-ידי כוחות השוק ומכאן מחייב מעורבות ממשלתית. גם לבנקים המרכזיים ולמפקחים שאחראים על היציבות הפיננסית יש תפקיד משמעותי בנושא הזה, אבל חשוב להבין שפעילות הרגולטורים הפיננסיים היא פעילות משלימה, והיא לא יכולה להחליף את הפעילות שנדרשת ממשלות.

הקשר בין שינויי האקלים לבין כלכלה ופיננסים הוא ידוע ומוכר, אבל בכל זאת אני אחדד אותו בכמה מילים.

בראייה כלכלית רחבה, שינויי האקלים עלולים להוביל לשיבושים בפעילות הכלכלית, לשחיקת הביטחון התזונתי, לבעיות הגירה, לאבטלה, ליצירת מוקדי עוני חדשים וכן "חוסר צדק אקלימי" שנובע מהפגיעות היתרה של מדינות מתפתחות ושל אוכלוסיות מוחלשות.

מהזווית הבנקאית, שני סוגי סיכון שקשורים לאקלים מאיימים על הבנקים. האחד הוא טריוויאלי – הסיכון להיפגע באופן פיסי מתופעות אקלימיות, כמו שיטפונות, שריפות ועליית מפלס הים. סוג הסיכון השני הוא סיכון המעבר, שלמעשה נובע מהתגובה העולמית למשבר האקלים, ובעיקר מהמעבר לכלכלות דלות פחמן. במעבר הזה ממשלות משנות את החוקים ואת כללי המיסוי, הטכנולוגיות בעולם משתנות, וכמובן גם טעמי הציבור משתנים. שינויים אלה צפויים לייצר אתגרי הסתגלות משמעותיים, שצפויים להיות גדולים יותר ככל שהמעבר יהיה פחות הדרגתי ומבוקר.

החשיפה של הבנקים בפני שני סוגי הסיכון – הסיכון הפיסי וסיכון המעבר – היא בעיקר עקיפה. היא נוצרת דרך החשיפה של לקוחות הבנקים לסיכונים אקלים, ודרך ההשפעה הפוטנציאלית על ערך הבטוחות ושווי ההשקעות. למעשה, החשיפה של הבנקים לסיכונים אקלים באה לידי ביטוי בהגדלת הסיכונים הקלאסיים, הגדלת סיכון האשראי שהבנקים חשופים אליו, סיכוני השוק והנזילות, הסיכון התפעולי ושאר הסיכונים המוכרים.

אבל לא הכל שלילי. הצד השני של משבר האקלים הוא ההזדמנות. בשיח העולמי הולכת ומתגבשת תפיסה כלכלית חדשה לפיה יש לשקול מחדש את החתירה לצמיחה כלכלית חסרת גבולות ומגבלות ולעבור לכלכלות שנמדדות באיכות חיים ושמבוססות על ההבנה שאנחנו חייבים להגן על כדור הארץ לצורך המשך קיומנו. ברוח זו, ועל רקע משבר האקלים המתהווה, יותר ויותר ממשלות וגופים עסקיים – פיננסיים וריאליים – מתחייבים ליעדי ESG, ובפרט ליעדי אקלים, וחותרים לעולם טוב יותר. במילים אחרות, יותר ויותר שחקני מפתח בחברה האנושית מבינים ש"אנחנו חייבים להתאפס!". ראשית, "להתאפס על עצמנו", בכדי שנבין את גודל האירוע ונגיב בהתאם, שנית להתאפס במובן החשוב שעל הפרק – איפוס פליטות גזי חממה והשגת היעד של Net-Zero. גם אנחנו כרגולטור של המערכת הבנקאית וגם הבנקים שותפים לשינוי המחשבתי הזה. רבים מהם מאמצים באופן וולונטרי עקרונות סביבתיים וחברתיים, פועלים למימון אנרגיה מתחדשת, מפתחים מוצרי השקעה ירוקים ומפנימים את הציפייה הגוברת לבנקאות אחראית. זוהי המשמרת שלנו, ומכאן קמה האחראיות שלנו.

כגוף המפקח על הבנקים, בצד הדאגה ליציבות, הפיקוח גם מעודד את הבנקים לראות את עצמם כשותפים לעיצוב המרקם הכלכלי-חברתי של המשק והחברה ולמקסם את טובת כלל בעלי העניין – להעלות את הערך ללקוחות, להשקיע בעובדים, להתנהל בצורה אתית והגונה, לתמוך בקהילה ולשמור על הסביבה. כלומר, ליישם את מה שנהוג לכנות "קפיטליזם קשוב". אני מאמין בכל לבי שרווחיות שמושגת תוך כדי יצירת ערך סביבתי או חברתי, היא בעלת ערך אסטרטגי גבוה יותר בהשוואה לרווחיות של "העולם הישן".

בהקשר הזה, אוניברסיטת הרווארד פיתחה בעשור האחרון את המושג "ערך משותף" (Shared Value). מאחורי המושג הזה עומדת התפיסה שכדי להישאר תחרותיים בעולם של היום, חברות צריכות לעשות יותר מאשר רק לייצר רווחים. הן צריכות ליצור ערך משותף, כלומר לייצר ערך כלכלי באופן שנותן מענה גם לצרכים חברתיים או סביבתיים, כאשר זה מביא לשינוי עמוק במחשבה האסטרטגית ובמודל העסקי. באמצעות השינוי התפיסתי הזה, עסקים מבדלים את עצמם, פותחים לעצמם נתיבים חדשים של צמיחה וגם משיגים שורות תחתונות טובות יותר. מנקודת מבט עסקית, יצירה של "ערך משותף" היא דרך להשיג יתרון תחרותי משמעותי. לצד זאת, ערך משותף יש בו בכדי "להגדיל את העוגה", המהווה ערך חשוב בפני עצמו.

כידוע, אחד המחסומים בתהליך ההפנמה של יעדים סביבתיים אל תוך החשיבה הכלכלית והעסקית הוא הצורך בראייה ארוכת טווח. מולי ביטי (Mollie Beattie) שעבדה בעבר בממשל האמריקאי ותרמה רבות להגנה על הסביבה, טענה שהקונפליקט היחיד הוא בין חשיבה לטווח קצר לבין חשיבה לטווח ארוך. עבור מי שחושב על הטווח הארוך – הסביבה והכלכלה, לא רק שהם לא מצויים בקונפליקט, אלא הם מתכנסים. בטווח הארוך, אם פעילות מסוימת היא לא-סביבתית אז היא גם לא-כלכלית. אני מאד מאמין בתפיסה זו. אני מאמין שאחד התפקידים של הממשלה ושל הרגולטורים בנושא שינויי האקלים, הוא ליצור את התמריצים וההבנה להסתכלות ארוכת טווח. לפי ההערכות, היקף ההשקעה במטרה להשיג את יעדי הטווח הארוך, נמוכה משמעותית מהעלות של "לא לפעול". ולהערכתך, החלופה של "לא לפעול" איננה חלופה ריאלי.

בנק ישראל פועל בנושא סיכונים סביבתיים ואקלים בהתאם למגמות ולסטנדרטים המתהווים בעולם, ועוקב באופן שוטף אחר הידע והניסיון הנצבר. הפיקוח גם לוקח חלק בצוותי חשיבה ובשיתופי פעולה עם בעלי עניין בארץ ובחו"ל, כולל משרדי ממשלה, רגולטורים, מומחים מהמגזר הפרטי ואנשי אקדמיה.

בימים אלה, הפיקוח מגבש הוראה בנקאית עדכנית ומקיפה בנושא ניהול סיכונים אקלים, שמבוססת על המלצות ועדת באזל. מדובר בהוראה מבוססת-עקרונות, שתעסוק בין היתר בהיבטים של ממשל תאגידי, בקורות פנימיות, הקמת מסגרת ניהול סיכונים ועריכת ניתוח תרחישים. טיוטת ההוראה הועברה לגופים המפוקחים, והשאיפה היא לפרסם הוראה סופית במחצית הראשונה של 2023. בינתיים, מכתבי המפקח שנשלחו לבנקים דורשים מהם לזהות, להעריך ולנהל את הסיכונים הסביבתיים בהתאם לסטנדרטים המתגבשים בעולם. באמצעות המכתבים והשיח המתמשך עם המערכת הבנקאית, הפיקוח העלה את המודעות של ההנהלות והדירקטוריונים של הבנקים לחשיבות הנושא. כחלק מהקהילה הבינלאומית, גם הפיקוח בישראל מנסה לאזן בין הציפייה לפיתוח שיטות וכלים מיטביים לניהול סיכונים אקלים לבין ההכרח לפעול באופן מידי עם הכלים והמידע שברשותנו.

בהיבט הגילוי, הפיקוח פעל בחזית מדינות העולם כשהטיל על הבנקים עוד בשנת 2011 חובה לפרסם אחת לתקופה דוח אחריות תאגידית, שלאחרונה שינינו את שמו לדוח ESG (סביבה, חברה וממשל) כחלק מהתאמת הדרישות שלנו ל-Best

Practice בעולם. אנחנו מקווים שהגילוי והשקיפות יעודדו את הגופים המדווחים להפנים שיקולי ESG בפעילות הבנקאית עצמה ובמכלול מערכות היחסים עם בעלי העניין השונים.

בנוסף, אנו עוקבים אחר התפתחות תחום תרחישי הקיצון בעולם ואנו מתעתדים לגבש תרחיש קיצון אקלימי אחיד שיהווה תרחיש לימודי שימשש הן את הפיקוח והן את הגופים המפוקחים בניתוח הסיכונים כבר במהלך שנת 2023. בנוסף, כחלק מקידום הנושא, אנו בעיצומו של ביצוע סקר רחב לבחינת היערכות וחשיפות התאגידים הבנקאיים לסיכונים אקלימיים.

הבנקים בארץ ובעולם נמצאים בתהליך של פיתוח הידע והיכולות המקצועיות הנדרשות בתחום, הטמעת שיקולי סביבה ואקלים באסטרטגיה העסקית ושילוב של סיכונים אקלימיים במסגרת ניהול הסיכונים שלהם. ישנן עדיין מגבלות יישום משמעותיות, אבל כבר קיימת התייחסות מעשית להיבטים האלה, בעיקר בתחום האשראי. עם זאת, וכפי שציינתי וחשוב להדגיש שלא ניתן לצפות מהמערכות הפיננסיות להוביל את תהליך המעבר לכלכלה ירוקה, הגם שעל המערכת להיערך, לבנות יכולות ולהעריך את סיכונים האקלים והחשיפות. עדיין, הכלים היעילים ביותר בנושא הסטת הכלכלה לכיוון הרצוי מצויים בידי הממשלות.

לקראת סיום אני רוצה שוב להתייחס לשינויי האקלים מנקודת מבט רחבה, כי כולנו חלק ממאמץ משותף גלובלי ומקומי. כפי שחלקכם אולי כבר קראו, לפי הדוח לשנת 2023 שהתפרסם בימים אלה ע"י הפורום הכלכלי העולמי (ה-WEF), סיכונים סביבה ואקלים דורגו שוב כאיום מספר 1 שמאיים עלינו בעשור הקרוב. אלה הם גם הסיכונים שאנחנו הכי פחות מוכנים לקראתם. לפי הדוח, שמתבסס על הערכות של יותר מ-1,200 מומחי אקדמיה, מגזר עסקי, ממשל וקהילה בינלאומית, העולם נמצא בצומת-דרכים. הפעולות שננקוט או לא ננקוט היום, יקבעו את עתידנו, ואנחנו חייבים לוודא שהטיפול במשברים קיימים לא יגרע מההסתכלות ארוכת-הטווח. גישה דפנסיבית, מקוטעת ומוכוונת-משברים, היא קצרת-רואי ועלולה להנציח את הבעיה. בתגובה העולמית והמקומית לשינויי האקלים, אנחנו חייבים לנקוט בגישה נחושה ובראיה לטווח ארוך.

לסיום, בנימה אישית, אומר שוב שאני מאמין שאנחנו חייבים ויכולים לעשות את השינוי הנדרש. אני רואה זאת כשליחות להיות חלק מהתהליך הזה שהופך משבר להזדמנות, ואנחנו בפיקוח על הבנקים נעשה ככל הניתן כדי לתרום למאמץ המשותף.

כמו שציינתי, זאת המשמרת שלנו ועלינו לעשות ככל שניתן לשמור על הכדור ולהבטיח איכות חיים לדורות הבאים.

תודה רבה.

◀ דברי המפקח על הבנקים בוועדת הכספים בנושא בנק בעל היקף פעילות רחב

30.01.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן הציג היום בפני ועדת הכספים של הכנסת את עמדתו בנושא בנק בעל היקף פעילות רחב. המפקח הדגיש כי לדעתו הניתוח הכלכלי אינו מציג מידע מובהק, תומך ומבוסס בכדי להצדיק בעת הזו את שינוי ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב. לדעת המפקח צריכה להיות מובהקות ותקפות חזקה על מנת לקבל החלטה כל כך משמעותית ובלתי הפיכה, אגב פגיעה בזכות הקניין.

לפיכך ציין המפקח כי לדעתו אין זה המועד הראוי והנכון לשנות את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב, על ההשלכות הפוטנציאליות של המלצה זו, והארכה של 3 שנים לחלון הזמן לקבלת ההחלטה הינה גישה מידתית וראויה. תקופת זמן זו תאפשר את הבשלת הרפורמות ותנאי השוק והערכה מושכלת יותר ביחס להשפעתם על סביבת התחרות.

עוד המליץ המפקח כי ככל שדחיית חלון הזמן לקבלת ההחלטה איננה במנדט הוועדה, אין לשנות במועד זה את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב.

בתאריך 8 בדצמבר 2022 שלח המפקח לוועדה מכתב בו הציג את עמדתו כדעת מיעוט ביחס לעמדת יתר חברי הוועדה.

המכתב כולל נימוקים בעד ונגד שינוי הגדרת בנק בעל היקף פעילות רחב וכן את המלצתו הסופית המוצגת לעיל (מצורף קישור).

להלן נימוקי הנגד הנבחרים שהוצגו היום בוועדת הכספים:

- **אינדיקציות שוקיות** – אין אינדיקציות חדות ומובהקות מבחינת ההתפתחות במצב התחרות בשוק האשראי (פעילות הבנקים הגדולים, בנקים בינוניים, חברות כרטיסי אשראי שהופרדו, נתחי שוק והמחרה) על בסיסן יש מקום להמליץ על שינוי ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב. הגם שיש לבחון את התמורות בשוק האשראי כמכלול, השפעת חברות כרטיסי האשראי על היקף הפעילות והתחרות בשוק האשראי איננה משמעותית, ובוודאי שאין בהן בכדי לשנות את תנאי התחרות המתקיימים על נתחי השוק ומרכיבי השוק הרלוונטיים הנוספים.
- **מאפייני התקופה ומשך הזמן ממועד החקיקה** – יש לתת תשומת לב רבה לתקופה הקצרה יחסית שעברה ממועד ההפרדה של חברות כרטיסי האשראי על מאפייני ההפרדה, כמו גם, מאפייני תקופת הקורונה שהשפיעו משמעותית על הפעילות המשקית הכוללת, ובהגדרה, גם על פעילות החברות המופרדות, בשעה שאלה צריכות להתמודד הן עם ההפרדה ובמקביל עם משבר הקורונה על השלכותיו המשמעותיות. היבטים אלה יש בהם בכדי להוות אינדיקציה לכך שהשוק טרם התייצב במתכונתו התחרותית והיציבה במונחי הטווח הארוך.
- **החלטה ללא דרך חזרה** – בהינתן שהקרקע להחלטה פוזיטיבית וחד משמעית לביצוע שינוי בהגדרה של בנק בעל היקף פעילות גדול איננה מוצקה, לצד משמעות ההחלטה שהינה ללא דרך חזרה אמיתית, ראוי לבחון את מידתיות וסבירות ההחלטה בתנאי אי וודאות אלה, לצד הפגיעה המשמעותית בזכויות ובקניין של קבוצת דיסקונט. בהחלט ראוי לשקול ולבחון, במועד ובתנאים הקיימים, קיומה של דרך פחות פוגענית, לפחות במונחי הטווח הקצר-בינוני, כדוגמת הארכת חלון הזמן לקבלת ההחלטה בדבר הצורך בשינוי הגדרת גודלו של בנק.
- **קיים קושי להצביע על תועלת משקית ישירה המצדיקה את ההפרדה** – בחינת שוק האשראי הכולל בכלל ובהתעמקות בהשפעות של הפרדת לאומי קארד (מקס) וישראכרט, ניתן להבחין בשונות מאוד גבוהה בין שתי החברות אשר מגיעה ממקורות שונים – מאפייני הפרידה מחברה האם, מבנה בעלות והאסטרטגיה העסקית שנגזר ממנו, התמחות קודמת, התממשות כשלי אשראי ועוד. על בסיס תצפיות אלה, קיים קושי ואי וודאות גדולה בכדי להעריך את ההשפעות המשקיות שיקומו מהפרדת כאל, ככל שיקומו, ובוודאי את שיעורן.
- **תבחין החקיקה** – במסגרת החקיקה נקבע תבחין, גם אם, קיימת ביקורת מסוימת על היותו ה"מסביר העיקרי", יש לציין במסגרת זו את העמידה הברורה של קבוצת דיסקונט בתבחין, עובדה שיש בכדי לתמוך בפעילותה הפרו תחרותית של קבוצת דיסקונט ובוודאי מדד שיש בו בכדי לתמוך שלא לשנות את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב.
- **הפרדה צפויה להביא לאבדן יעילות** – הפרדה צפויה לגרום לאובדן הסינרגיה ולאובדן יתרונות לגודל הגלומים בהיבט הקבוצתי שיש בהם בכדי לאבד יתרונות תחרותיים קיימים ופוטנציאלים בשווקים הקיימים והמתפתחים בעולמות הפיננסיים.

◀ **החלטת ועדת העיצומים לתאגידים בנקאיים בעניין הפרת הוראות מכוח חוק איסור הלבנת הון על ידי בנק לאומי לישראל בע"מ – הטלת עיצום כספי בסך 1.88 מיליוני ש"ח**

01.02.2023

ועדת העיצומים לתאגידים בנקאיים (להלן - "הוועדה"), הינה ועדה שהוקמה מכוח חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן - "החוק"), ושבסמכותה, כחלק מאמצעי האכיפה בכל הנוגע לאיסור הלבנת הון, להטיל עיצומים כספיים, על תאגידים בנקאיים (עד לגובה של כ-2.26 מיליוני ש"ח להפרה), בגין הפרות של החוק, צווים ותקנות שהוצאו מכוחו.

בראש הוועדה יושב המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, וחברות בה ראשת הרשות לאיסור הלבנת הון ומימון טרור, עו"ד עילית אוסטרוביץ' לוי ומנהלת מדור ציות בפיקוח על הבנקים, גב' אושרית לין.

הוועדה החליטה להטיל עיצום כספי בסך 1.88 מיליוני ש"ח על בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן - "הבנק"), בקשר לפעילות הבנק במסגרת הדיגיטלית "פפרי", בגין שתי הפרות של הוראות מכוח החוק.

בגין שתי הפרות של הוראות מכוח החוק.

ההפרות נובעות מתקלות טכנולוגיות ומהותן היא אי שמירת מסמכי הזיהוי כנדרש בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשס"א-2001 בעת פתיחת חשבונות באופן מקוון.

במסגרת החלטתה הדגישה הוועדה את הנושאים הבאים:

- חובת שמירת מסמכי הזיהוי מהווה נדבך חיוני של משטר איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. בהתאם לסטנדרטים הבינלאומיים שקבע ארגון ה-FATF, תיעוד ושמירת מסמכי הזיהוי לא נועד רק לצרכי הבנק או הפיקוח על הבנקים אלא גם ובעיקר לצרכיהם של גופי האכיפה במדינה.
- קיימת חשיבות לעידוד ואימוץ חדשנות תוך הטמעת כלים טכנולוגיים שיאפשרו פתיחת חשבון באופן מקוון. יחד עם זאת, חיוני לקיים מערכת בקרה אפקטיבית אחר הטמעת כלים ותהליכים חדשים.
- המערכת הבנקאית, משקיעה מאמצים ומשאבים ביישום החובות מכוח משטר איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. לצד ההשקעה והמאמץ, ישנו גם מבחן התוצאה של קיום חובות הצו והוראות הפיקוח לעניין ניהול סיכוני איסור הלבנת הון.

יצוין כי הוועדה קיבלה את ההחלטה לאחר שימוע שנערך לבנק וכי הוועדה החליטה על הפחתת גובה העיצום ביחס לגובה העיצום המקסימאלי שנקבע בחוק מאחר והבנק גילה באופן עצמאי את ההפרות, דיווח עליהן לפיקוח על הבנקים ופעל לתיקון הליקויים.

לבנק עומדת זכות ערעור לבית משפט השלום תוך 30 ימים.

[נוסח ההחלטה](#)

◀ הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי פרסמה דו"ח מסכם הסוקר את ההתפתחויות באשראי למשקי בית ועסקים קטנים

02.02.2023

הוועדה לבחינת התחרות בשוק האשראי פרסמה היום (ד') את הדו"ח המסכם של הוועדה, והגישה אותו לממשלה, לוועדת הכספים ולוועדת הכלכלה. הדו"ח המסכם סוקר את התקדמות הצעדים להגברת התחרות בשוק האשראי והבנקאות, ואת ההתפתחויות באשראי למשקי בית ועסקים קטנים בין שנת 2016 עד למחצית 2022.

הממשלה והמאסדרים השונים פעלו בשנים האחרונות כדי להסיר חסמים לתחרות, תוך תפיסה שלפיה התחרות בשוק הפיננסי נשענת על שלוש רגליים: כניסת שחקנים חדשים; מעבר קל בין ספקים; וכן הגברת יכולת ההשוואה של לקוחות.

הרוב המוחלט של הצעדים שקבעה הוועדה להסרת חסמים הושלם תוך השקעת מאמצים רבים לקידום התחרות מצד הממשלה והמאסדרים. זאת למעט השלמת האסדרה של שירותי התשלום, צעד חשוב לקידום התחרות שמצוי בתהליך מתקדם וצפוי להיות מקודם במסגרת חוק התכנית הכלכלית הקרוב. כמו כן, ישנם צעדים שאמנם הושלמו אך יישומם מתמשך לאורך זמן ולכן נצפה לראות את השפעתם להגברת התחרות גם בשנים הקרובות.

במסגרת הבחינה התחרותית עלה שבין 2016 ליוני 2022 התחרות בשוק האשראי הקמעונאי התגברה בעוצמה מתונה, ובעיקר באשראי הצרכני, בו המוסדיים וחברות כרטיסי האשראי הגדילו בתקופה זו את האשראי באופן משמעותי. עם זאת, באשראי

לעסקים קטנים וזעירים לא נרשם שינוי משמעותי במאזן הכוחות בין האשראי הבנקאי לאשראי החוץ בנקאי והבנקים מהווים את המקור האשראי הכמעט בלעדי לעסקים קטנים וזעירים.

הוועדה לבחינת התחרות באשראי הוקמה בחוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות בראשות משותפת של מנכ"ל משרד האוצר ומנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל, ובהשתתפות הממונה על התקציבים, הממונה על שוק ההון, הממונה על תחרות, המפקח על הבנקים והממונה על מערכות התשלומים בבנק ישראל. במסגרת תפקידיה, הוטל על הוועדה לעקוב אחר יישום החוק להגברת התחרות, להמליץ על צעדים לשיפור ולהגברת התחרות בשוק האשראי ולערוך בדיקות תקופתיות של מצב התחרות בשוק האשראי ולאתר חסמים בהתפתחות התחרות השוק.

בנוסף לעדכון על יישום הרפורמות וניתוח רמת התחרות בתחום, הוועדה בחנה את סוגיית הפרדת כ.א.ל מדיסקונט. ביום 20 בדצמבר הפיצה הוועדה המלצה מנומקת לשר האוצר לעניין הפעלת סמכותו לפי סעיף 11ב(ד) לחוק.

רם בלינקוב, מנכ"ל משרד האוצר היוצא ויו"ר משותף של הוועדה: "הדוח הנוכחי והאחרון שחותם את עבודת הוועדה מראה פעם נוספת שהדרך להשיג שוק פיננסי יעיל ותחרותי עוברת בהגדלת מספר השחקנים, הסרת חסמים בירוקרטיים ושיפור יכולות העברת המידע בין השחקנים הפיננסיים השונים והגדלת האינפורמציה שבידי הלקוחות. כולי תקווה כי ייעשו צעדים נוספים שימשיכו את התעוררות מגמת התחרות בשוק האשראי הקמעונאי, וכן ייעשו הצעדים המשלימים לצורך הגדלת היצע האשראי אף לעסקים קטנים וזעירים"

פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי, מנהל חטיבת המחקר בדימוס של בנק ישראל ויו"ר משותף של הוועדה: "הדוח מוכיח כי נעשו צעדים רבים על ידי הרגולטורים במטרה לקדם את התחרות הן בתחום הצרכנות והן במתן האשראי לעסקים הקטנים; לאור ההתקדמות ההדרגתית שחלה עד כה ניכר כי ההתמדה במאמצים צפויה להניב בהמשך תוצאות חיוביות בתחום התחרות"

[לצפייה בדו"ח](#)

הפיקוח על הבנקים הטיל עיצומים כספיים על הבנקים דיסקונט, פועלים ומזרחי-טפחות בגין התנהלות לא תקינה במסגרת הליכי גביית חובות מלקוחות

06.02.2023

הפיקוח על הבנקים מצא שהבנקים דיסקונט, פועלים ומזרחי-טפחות לא עמדו בהוראת ניהול בנקאי תקין¹, שעניינה גביית חובות מלקוחות, והטיל עליהם עיצום כספי בסך 1,200,000 ש"ח, 850,000 ש"ח ו-700,000 ש"ח בהתאמה, בגין הפרת חובת הדיווח להוצאה לפועל.

על כל אחד מהבנקים - בנק דיסקונט, בנק הפועלים ובנק מזרחי-טפחות - הוטל עיצום כספי בגין אי דיווח להוצאה לפועל על תקבולים ששולמו על חשבון החוב. על בנק דיסקונט הוטל עיצום כספי נוסף בגין אי דיווח להוצאה לפועל, תוך זמן סביר, על הסדרי חוב שנערכו בין הבנק ללקוח.

כאשר לקוחות נקלעים לקשיים כלכליים, ואינם מצליחים לעמוד בתשלום חובם לבנק, נוקט הבנק לעיתים בהליכים משפטיים לגביית החוב אשר כרוכים, בין היתר, בפתיחת תיק חוב בהוצאה לפועל. במסגרת הליך זה, לקוחות רבים מגיעים להסדרי תשלום עם הבנק או מעבירים תשלומים לבנק להקטנת החוב. כל תקבול ששילם הלקוח לבנק או לבאי כוח הבנק מקטין את החוב בספרי הבנק, כאשר הבנק נדרש במקביל לדווח להוצאה לפועל על קבלת התשלום, לשם הקטנת יתרת החוב גם בתיק ההוצאה לפועל.

בהוראה ייעודית שעוסקת בנושא גביית חובות מלקוחות, ועומדת בליבת היחסים שבין הבנק והלקוח, נקבעו חובות לעניין דיווח ללשכת ההוצאה לפועל על תקבולים שהתקבלו על חשבון החוב שלא באמצעות הלשכה וכן חובות דיווח אודות הסדרי חוב שנערכו עם לקוחות. חובת הדיווח בתוך שבעה ימים מיום קבלת התקבול, נובעת מהחשיבות הרבה הקיימת בביצוע הקטנות לחוב במועדן, וזאת כדי שתהא ללווה ולערב אפשרות להתחקות אחר החוב המדויק בזמן אמת. אי דיווח להוצאה לפועל בזמן על ידי הבנק מהווה ליקוי מהותי, שכן יש בו כדי להביא למצג מטעה של החוב העומד לחובת החייב, וזה עשוי להשפיע על החלטות החייב למשל בעת הגעה להסדר חוב מול הבנק. התנהלות זו אף עלולה להשית על הלקוח חובות ביתר. החובה לדיווח ללשכת הוצאה לפועל על הסדר חוב, תוך זמן סביר, נועדה גם למנוע נקיטת סנקציות נגד הלקוח במהלך ההסדר.

מהבנקים השונים נמסר כי התקבולים נרשמו בספרי הבנק ונלקחו בחשבון בהליכי סגירת החוב, ולפיכך לטענת הבנקים לא נגרמו נזקים כספיים ללקוחות. הפיקוח דרש מהבנקים לתקן את הליקויים שאותרו ולמנוע הישנות מקרים מסוג זה וממשיך בבדיקת הנושא.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות בהגברת האכיפה הצרכנית וימשיך לפעול לביצוע בקורות מתוך המידע המתקבל מהציבור וכן מבצע ויבצע בקורות יזומות תוך שימוש בסמכויותיו לתיקון ליקויים ולאכיפתם. אנו רואים במקרה זה התנהלות בלתי תקינה אשר עשויה להביא לפגיעה משמעותית בלקוחות במקום בו קיים פער כוחות מובנה בין הבנק ובין הלקוח. לפיכך על אף שהדיווחים מבצעים על ידי באי כוחם של הבנקים הוטלה אחריות מוגברת על קיום ההוראות המגנות על הלקוחות."

הליקויים בהתנהלות הבנקים מזרחי-טפחות ודיסקונט עלו מבקרה יזומה שנערכה על יישום ההוראה והליקויים בבנק הפועלים אותרו מתלונות ציבור שהתקבלו בפיקוח על הבנקים.

לעיון בהחלטות ופירוט ההפרות שאותרו, שיקולי ההחלטה והטעמים להטלת העיצום תוך הפחתתו ראו:

- החלטה בדבר הטלת עיצום כספי בגין הפרת הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 450 שהוטלה על בנק דיסקונט לישראל בע"מ.
- החלטה בדבר הטלת עיצום כספי בגין הפרת הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 450 שהוטלה על בנק הפועלים בע"מ.
- החלטה בדבר הטלת עיצום כספי בגין הפרת הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 450 שהוטלה על בנק מזרחי-טפחות בע"מ.

בנק ישראל אישר לכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ לשלוט במקס איט פיננסים בע"מ

23.02.2023

נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים נתנו היום לכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ היתר שליטה במקס איט פיננסים בע"מ, זאת לאחר שהפיקוח על הבנקים סיים את תהליך הבדיקה, ולאחר שניתן גם אישור רשות התחרות

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, והמפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, הודיעו לכלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן – כלל החזקות), חברה ציבורית בלא שולט, כי הפיקוח על הבנקים סיים את תהליך בדיקת בקשתה לקבל היתר שליטה בסולק, מקס איט פיננסים בע"מ (להלן – מקס), ובתאגיד החזקה בסולק (וורבורג פינקוס החזקות פיננסיות (ישראל) בע"מ). הנגיד העניק היום לחברה את היתר השליטה, וזאת לאחר התייעצות עם ועדת הרישיונות. היתר השליטה ניתן לכלל החזקות לאחר שביום 12 באוגוסט 2022 התקשרה בהסכם עם קרן ההשקעות הפרטית וורבורג פינקוס ששולטת במקס מאז שנת 2019, אז רכשה אותה מידי בנק לאומי לישראל בע"מ. העסקה אושרה לאחרונה גם על ידי רשות התחרות.

¹ הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 450, שעניינה "גביית חובות".

בנק ישראל הודיע לכלל החזקות כי הוא לא ייזום ולא ימליץ על נקיטת אמצעי אכיפה כלפי בעל מניות בכלל החזקות שיחזיק בה אמצעי שליטה בשיעור המצריך היתר מנגיד בנק ישראל, וזאת בכפוף, בין היתר, לקבלת הודעה מבעל המניות על החזקתו, שבה יציין אם בכוונתו להגיש בקשה לקבלת היתר להחזקת אמצעי שליטה בתאגיד ההחזקה בסולק או האם בכוונתו לרדת בהחזקתו, וכל זאת בתוך 30 ימים ממועד זה, לשיעור שלא יעלה על 5% מאמצעי השליטה בכלל החזקות. בעלי מניות כאמור בכלל החזקות מתבקשים לפנות למנהלת יחידת רישוי ובנקים חדשים בפיקוח על הבנקים לשם מסירת הודעתם וקבלת הנחיות.

מקם תמשיך להיות מפוקחת על ידי הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל לשם הבטחת יציבותה ולשם שמירה על מתן יחס הוגן ללקוחותיה, בדומה לפיקוח על יתר הבנקים והסולקים בישראל.

שקיפות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה – הרחבת פרסום שיעורי הריביות של התאגידים הבנקאיים

26.02.2023

בנק ישראל מרחיב את המידע ההשוואתי בין הבנקים, על ריביות הפיקדונות וההלוואות, על מנת לאפשר הנגשה, והשוואה שיחזקו את יכולתם של הצרכנים ויגבירו את התחרות בין הבנקים.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "המידע הרחב הנוסף שאנו מפרסמים היום אודות שיעורי הריביות של מוצרי הפיקדונות והאשראי למשקי הבית, בחלוקה לבנקים השונים, הוא עוד צעד חשוב בהגברת השקיפות. אני מאמין כי זהו שלב נוסף בחיזוק כוחו של הלקוח ומתן היכולת לקבל החלטה מושכלת, לאחר בחינת מכלול הנתונים באופן פשוט, נגיש ונותן."

בחודש אוקטובר 2022, השיק בנק ישראל את רפורמת השקיפות בריביות, באמצעות אתר הבנק. המידע שפורסם כלל נתונים שדווחו לפיקוח על הבנקים באופן שוטף על גובה הריביות הממוצעות של כל אחד מהבנקים, שניתנו בפועל בגין פיקדונות (בריבית קבועה ומשתנה) ואשראי (בריבית משתנה) במטבע ישראלי שאינו צמוד למדד.

היום מודיע הפיקוח על הבנקים על הרחבת המידע שפורסם, מתוך רצון להנגיש לציבור מידע שלם ומפורט יותר שיסייע לו לבצע השוואה טובה יותר של הריביות במוצרים השונים של פקדונות ואשראי.

בהמשך יונגשו באתר נתוני השוואה נוספים שיסייעו לצרכן בקבלת החלטה בעת הפקדת כספים או קבלת הלוואות, שאינם רק מהמערכת הבנקאית, כגון מק"מ.

להלן פירוט המידע הנוסף אשר יפורסם מהיום לציבור הרחב:

ריביות על פיקדונות

- פיקדונות בריבית קבועה – פילוח הריביות שהציעו הבנקים לפי תקופות זמן נוספות ותוספת מידע אודות הריבית החציונית¹.
- פיקדונות בריבית משתנה – פילוח הריביות שהציעו הבנקים ל על פי תקופות זמן וכן תוספת מידע אודות הריבית החציונית.

הפילוח על פי תקופות זמן מאפשרת לצרכן השוואה וקבלת מידע ממוקד יותר על הריביות על פיקדונות לתקופות השונות וביצוע השוואה טובה יותר לפי צרכי הלקוח.

¹ ריבית חציונית היא הריבית שחצי מההלוואות (או הפיקדונות) נתנו (או התקבלו) בריבית גבוהה או שווה לה, וחצי מההלוואות (או הפיקדונות) בריבית נמוכה או שווה לה. המידע על הריבית החציונית מנטרל את השפעת הסכום על המחירים.

ריביות משקי הבית

המידע מונגש באמצעות דף ייעודי מונגש באתר הבנק, שפותח על ידי חטיבת טכנולוגיית המידע ומחלקת התקשורת ומעודכן בתדירות חודשית.

המפקח בוועדת הכספים של הכנסת: מצגת בנושא ריביות – פיקדונות ואשראי

27.02.2023

היום השתתף המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן בדיון בוועדת הכספים בכנסת בנושא ריביות – פיקדונות ואשראי.

[לצפייה במצגת אותה הציג](#)

28.02.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "תעודת הזהות הבנקאית מהווה כלי נוסף לחיזוק כוחו של הלקוח, מסייעת לו להבין את מצבו הפיננסי הכולל ולנקוט בהתאם בפעולות להיטיב את תנאי ניהול החשבון שלו. אני מזמין את לקוחות המערכת הבנקאית להתעמק בתעודת הזהות הבנקאית ולעשות בה שימוש מושכל".

תעודת הזהות הבנקאית הינה דו"ח קצר, המציג ללקוח את כל הפעילות הקיימת בחשבוננו בצורה ברורה, שקופה וקלה להשוואה. המידע המופיע בדו"ח כולל את יתרות העו"ש, ריכוז הפיקדונות והחסכונות, ריכוז ההלוואות (משכנתה, הלוואות אחרות), מידע על מסגרות אשראי, סך העמלות ששולמו ומידע נוסף במגוון נושאים כדוגמת הוראות הקבע, מיופי הכוח בחשבון ועוד.

באמצעות תעודת הזהות הבנקאית הלקוח יכול להכיר את המוצרים הבנקאיים הקיימים בחשבונו, לנהל משא ומתן עם הבנק לשיפור תנאי ניהול החשבון, להשוות את תנאי ניהול החשבון שלו עם הצעות של בנקים אחרים, ובמידה והוא מעוניין בכך להעביר את חשבונו לבנק אחר באופן מקוון, ידידותי וללא עלות.

תעודת הזהות הבנקאית נשלחת על ידי הבנק, אחת לשנה ב-28 בפברואר, למשקי הבית ועסקים קטנים, באותו האופן בו הם מקבלים בשגרה את ההודעות מהבנק (אתר האינטרנט של הבנק או באמצעות דואר ישראל).

כמו כן, ניתן לבקש את תעודת הזהות הבנקאית גם במהלך השנה, ולקבל באמצעותה מידע עדכני על החשבון. אם הלקוח מעוניין להיכנס לעומק הפעילות בחשבון, אזי בנוסף לדו"ח המקוצר, עומד לרשותו גם דו"ח מפורט.

מידע נוסף על תעודת הזהות הבנקאית ניתן למצוא באתר בנק ישראל בכתובת:

<https://www.boi.org.il/information/1684/1688/54776>

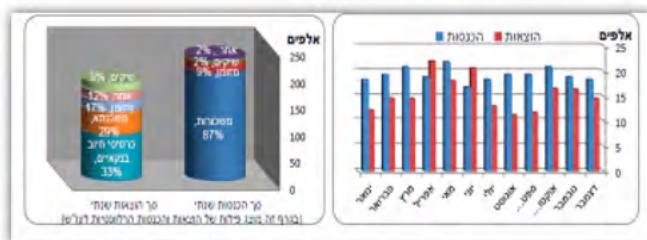
קישור לסרטון הסברה אודות תעודת הזהות הבנקאית:

<https://www.youtube.com/watch?v=l0k2ldTXp4k>

תמונות של תעודת הזהות הבנקאית

[illegible]

תחומות ליבד – מוסטק וז חינו גויר ונודע לשיטותן חסדיס בלבד.	
יום מילדי לטות XXXXX	
(בל תחומים נקלים ליום XXX/XXX/XXX) ^{2,2}	
חלק א – בללי	
1.	שנות בילי חשבון / מסי ת.ל. / מסי דרכון/ ח.ל. / קיד מדינת
2.	כריס חשבון (מסי בנק, מסי מניין, מסי חשבון)
3.	שנות מורשים למול בחשבון/מילדי כוז / מסי ת.ל. / מסי דרכון / קיד מדוע.
4.	סוג חשבון
5.	סוד מדינת החשבון
6.	מכיר מוסטרס (כחילא)

צ' - יתרות ליום XX/XX/XX - מזהו זה בעלי חלקים מוגבלים של יתירות חשבונית

החשבונות		נכסים	
מספרות אשראי מועדלת		יתרת ע"ש	
יתרת חובה ללא מספרות / יתירות מופשרות		מקבוצות והחבונות	
הלוואות לדיוור		ע"ש נ"מ	
הלוואות אחרות		מניות	
		אג"ח	
		מ"מ	
		אחרים	
		נכסים אחרים	
היתירות אחרות		סכום נכסים בע"ח	
*****	*****	*****	*****

סכום החשבונות בע"ח

ישו"ס כגמול יתרות הוצר העתודות יום שער הסגירה נקובים ביום הסגירה והתוצר של הסה.

** העתודים ל"ל חוס מועדלים אם קיימת מועדלת בסי"ח בחשבונו, איה מפורגמת שקללים יום השער ליום XX/XX/XX

החוס XXXX. ילודוט אודות מועדלת הסי"ח בחשבון חקנס ליום הסגירה.

הפיקוח על הבנקים קיים את מפגש העדכון השנתי בנושא: "אמנת זמינות פיננסית" – אמנה להקלת ההתמודדות הפיננסית של נפגעות אלימות ונשים המצויות בתהליך היציאה ממעגל הזנות שנערך בבניין הבינלאומי בתל אביב

12.03.2023

"אמנת זמינות פיננסית", אשר הושקה ב-2016, הינה מתווה וולונטרי לסיוע לנפגעות¹ אלימות, לו שותפים אגוד הבנקים, הבנקים וחברות כרטיסי האשראי, בנק הדואר ארגונים חברתיים ורשות האכיפה והגביה. במסגרת האמנה מוצעים לנפגעות האלימות, פתרונות פיננסיים המותאמים לצרכים שלהן, במטרה לסייע להן לצמוח מהמשבר אליו נקלעו ולצאת לדרך חדשה ועצמאות כלכלית. הסיוע כיום ניתן הן לנשים השוהות במקלטים ובדירות מעבר והן לאלו אשר מקבלות סיוע בכלל המרכזים למניעה ולטיפול באלימות במשפחה ברחבי הארץ וכן לנשים חסרות מעמד.

מאז השקתה, סייעה האמנה לכ- 2,115 נשים בהתמודדות עם האלימות הכלכלית במגוון נושאים, ביניהם: פתיחת חשבון חדש, הסדר חוב ובירור עיקולים, הקפאת משכנתא, בקשות ליציאה מחשבון משותף וגרעית בעלים מהחשבון, ביטול כרטיסי אשראי ועוד.

הרחבת האמנה לטובת אוכלוסייה המצויה בתהליך שיקום ויציאה ממעגל הזנות

במסגרת המפגש עדכן הפיקוח, כי החל ממרץ 2023 הסיוע שניתן באמצעות האמנה יורחב גם לאוכלוסיית שורדות זנות. הרחבה זו בוצעה מתוך ההבנה כי למצבם הכלכלי של הנמנים על אוכלוסייה זו, השפעה רבה על מידת הצלחת תהליכי השיקום שלהם וכי קושי בהתנהלות פיננסית מהווה חסם מרכזי בתהליך היציאה והשיקום.

הכרה במצב המורכב של שורדות הזנות, תסייע לעובדי המוסדות הפיננסיים לפעול כלפיהן ברגישות יתרה ובהתאמה לצרכים הייחודיים ולסייע להן בשינוי ההתנהלות הפיננסית. מהתנהלות לא מוסדרת המובילה לשקיעה בחובות, ליציאה מבוקרת ומתוכננת ממצב זה, תוך הנגשת כלל השירותים וסיוע במיצוי זכויות.

יאיר אבידן, המפקח על הבנקים: "הציפייה שלנו בפיקוח על הבנקים, מהתאגידים הבנקאיים, היא למעורבות ואחריות חברתית ענפה, לחשיבה וטיפול בסוגיות כבדות משקל ביחס לעתיד החברה, וזאת כדי שנוכל לחיות בחברה טובה יותר. ציפייה זו מתממשת בין היתר גם בפעילות המבורכת במסגרת האמנה, במסגרתה מתגייסת המערכת הפיננסית לטובת נפגעות ונפגעי אלימות שחוו טלטלה עזה בחיים תוך מתן סיוע נרחב ומידי בזמינות מלאה ורצון עז למצוא פתרונות יצירתיים כדי להקל על הנפגעות במצבן ולתמוך ביציאתן לחיים עצמאיים ולדרך חדשה. היום, לאחר למעלה משבע שנות פעילות במסגרת האמנה, אני יכול לומר בסיפוק שהאמנה נותנת לנפגעות מענה ממשי ואפקטיבי, עטוף ברגישות. כמו כן, הירתמותם של כלל המוסדות הפיננסיים לטובת העניין ראוי להערכה רבה".

את המפגש פתח המפקח על הבנקים ודבריו מצורפים במלואם להודעה זו. בנוסף כיבדו בנוכחותם מספר דוברים אשר העשירו את המשתתפים בהרצאותיהם; מנכ"לית הבנק הבינלאומי – הגב' סמדר ברבר-צדיק; מנכ"ל איגוד הבנקים – מר איתן מדמון; מנהלת השירות לטיפול במצבי טראומה ומשבר, משרד הרווחה- הגב' מלי אורגד; דובר בנק ישראל - מר אורי ברזני, אשר פירט על הצוות המיוחד שהוקם בבנק ישראל לסיוע לאוכלוסייה במעגל הזנות והאופן שבו יורחבו השירותים שניתנים על ידי המוסדות הפיננסיים במסגרת האמנה, לטובת אוכלוסיות מנוצלות לזנות; גב' אסנת חיסרון מנהלת קשרי ממשל במטה המאבק בסחר בנשים ובזנות, אשר שיתפה באתגרים הייחודיים של אוכלוסיות מנוצלות לזנות; גב' מירי בנשלום-דור בעברה מנהלת מקלט, אשר ראינה את גב' אוליסיה קנטור, בעברה שוהה במקלט וכיום אוצרת בוותיקן, על נטל הבושה וההסתרה; גב' נעמי שניידרמן, מנכ"לית עמותת אישה לאישה, אשר ראינה את ד"ר אדהם עבדאללה שגדל כילד במקלט, על חווית הילדות בצל האלימות; ד"ר מרב שמואלי מנהלת תחום שינוי מדיניות וחקיקה בעמותת רוח נשית, אשר הנחתה פאנל בנושא האתגרים

¹ מאחר שרוב נפגעי האלימות המטופלים במרכזים הן נשים, האמנה נוסחה בלשון נקבה וההתייחסות לנפגעי האלימות תהא כ'נפגעת' או 'נפגעת אלימות', אולם היא מיועדת לנשים וגברים כאחד, ובמסגרתה יוענק סיוע לנפגעי אלימות בני שני המינים.

וההצלחות ביישום האמנה בפועל. בפאנל השתתפו: הגב' הדיל אבו חבלה מנהלת מקלט, הגב' שירה האוזי מעמותת "רוח נשית", הגב' חיה שרייבר נציבת פניות הציבור בבנק מזרחי-טפחות והגב' אריאל בר, בתה של רחל אייזנשטדט ז"ל.

בתמונה (קרדיט: חן גלילי) מימין לשמאל: מלי אורגד, מנהלת השירות לטיפול במצבי טראומה ומשבר, מנהל שירותים חברתיים ואישיים, משרד הרווחה והביטחון החברתי איתן מדמון, מנכ"ל איגוד הבנקים סמדר ברבר-צדיק, מנכ"לית הבינלאומי יאיר אבידן, המפקח על הבנקים

[למצגת שליוותה את דבריו של דובר הבנק, אורי ברזני, לחץ כאן](#)

[למצגת שליוותה את דבריה של אסנת חיטרון ממטה המאבק לסחר בנשים](#)

[דברי הפתיחה של המפקח על הבנקים](#)

[אמנת זמינות פיננסית: מצ"ב כנספח](#)

[מידע מורחב באתר בנק ישראל](#)

< הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, מחצית ראשונה לשנת 2022 (דוח עמלות)

13.03.2023

הפיקוח על הבנקים הגיש היום לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי של המחצית הראשונה לשנת 2022 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווחי התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי על עמלות שנגבו במהלך מחצית ראשונה לשנת 2022.

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "הדיווח התקופתי על עמלות הוא הזדמנות עבור הפיקוח על הבנקים להביא לתשומת לב הציבור את החשיבות להתנהלות בנקאית נכונה. הפיקוח על הבנקים פועל במספר דרכים כדי להציב את הלוקוח במרכז ולאפשר לציבור להוזיל את עלויות ניהול החשבון, באמצעות הכנסת מספר שירותי עו"ש בסיסיים לפיקוח, באמצעות הצטרפות לשירות מסלולי העמלות ובאמצעות הוזלת כל הפעולות הבנקאיות המתבצעות בערוצים ישירים ואמצעים דיגיטליים, על פני ביצוע פעולות בנקאיות על ידי פקיד. אני שב וקורא לציבור לעשות שימוש בתעודת הזהות הבנקאית שנשלחה אליכם בימים אלו, על מנת לבחון את מצב חשבונכם, ובכלל זה את עלות השירותים הבנקאיים שנגבתה מכם במהלך השנה, ובהתאם לפעול לשיפור תנאי החשבון".

להלן עיקרי הדוח:

- במחצית הראשונה לשנת 2022 חלה עלייה קלה ביחס סך ההכנסות מעמלות לנכסי המערכת הבנקאית המושפעת במידה רבה מגידול בהיקף העמלות הנגבות מעסקים גדולים, הנובע מגידול בהיקף הפעילות כחלק מהחזרה לשגרה לאחר משבר נגיף הקורונה. עלייה זו לא השפיעה על המגמה הכללית של ירידה ביחס זה. ירידה זו החלה לאחר הרפורמה בשנת 2008, ועד היום נרשמה ירידה בשיעור מצטבר של כ-46%. ירידה זו מיוחסת, בין היתר, למכלול המצטבר של פעולות הפיקוח בנושאי עמלות בשנים האחרונות.
- העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חיוב לחשבון במחצית הראשונה לשנת 2022 עומדת על 26.3 ₪ בחודש (עליה של 1.7 ₪ בחודש בהשוואה לשנת 2021). יצוין כי עלות זו נמוכה ב-0.6 ₪ מהעלות שנמדדה ב-2019, לפני פרוץ משבר נגיף הקורונה, עת עמדה על 26.9 ₪. העלייה שנרשמה במחצית ראשונה של 2022, בהשוואה ל-2021 נובעת בעיקר מגידול בפעילות של עסקאות במט"ח שביצע הציבור באמצעות כרטיסי חיוב. גידול זה נובע מתהליך החזרה לשגרה לאחר משבר הקורונה (בחודשים ינואר-פברואר 2022 חל הגל החמישי של משבר הקורונה שלאחריו חלה חזרה מסוימת לפעילות של שגרה בצל המגפה).

[לדוח המלא](#)

< הפיקוח על הבנקים הטיל קנס אזרחי על בנק הפועלים

14.03.2023

הפיקוח על הבנקים מצא שבנק הפועלים החזיק באמצעי שליטה בתאגיד ריאלי משמעותי העולה על השיעור המותר לפי סעיף 24 לחוק הבנקאות (רישוי), והטיל עליו קנס אזרחי בסך 427,704 ש"ח.

לעיון בתקציר ההחלטה, בפירוט ההפרה שאותרה ושיקולי ההחלטה להטלת קנס אזרחי תוך הפחתתו ראו את [תקציר החלטה המצורף](#).

הפיקוח על הבנקים מפרסם הנחיות חדשות למתן שירות איכותי ללקוחות המערכת הבנקאית

29.03.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "ההוראה החדשה המפורסמת היום מהווה נדבך חשוב ומשמעותי בפעילותו של הפיקוח על הבנקים בתחום הצרכנות הבנקאית. כחלק מחזון הפיקוח על הבנקים להיות פיקוח מוביל, מקצועי ויוזם לטובת הציבור והמשק, אנו פועלים לקידום ההוגנות במערכת הבנקאית ולעידוד סביבה עסקית ותרבות ארגונית בהן ההתנהלות ההוגנת כלפי הלקוחות תבוא לידי ביטוי בכל הממשקים בינם לבין הבנק.

ההוראה קובעת עקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות הנותנים ביטוי לתפיסת "הלקוח במרכז" ומחייבת את הבנקים לקיים תקשורת יעילה ואחראית, עם לקוחותיהם ולתת להם שירות ותמיכה מקצועיים, אפקטיביים וזמינים בערוצי השירות השונים, תוך התייחסות לצרכי הלקוחות, למאפייניהם ולמורכבות המוצרים הפיננסיים.

איכות ואפקטיביות השירות משפיעים על שביעות הרצון של הלקוחות ועל אמון הציבור במערכת הבנקאית, ואני מצפה מהבנקים להמשיך לפעול בפרואקטיביות ולהשקיע את המשאבים הנדרשים לצורך קידום ושיפור העמידה בעקרונות באופן מתמיד ומתמשך. יישום ההוראה החדשה, הקובעת חובות בתחום הממשל התאגידי ועקרונות המהווים אמות מידה מקצועיות למתן שירות הולם ללקוחות, יובילו לקפיצת מדרגה באיכות השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות המערכת הבנקאית".

עיקרי ההוראה:

1. במטרה לבסס את תחום מתן השירות והתמיכה ללקוחות כתחום אסטרטגי בתאגיד הבנקאי, נקבעו חובות בתחום הממשל התאגידי, והדירקטוריון והנהלה הבכירה נדרשים לקבוע אסטרטגיה ומדיניות למתן שירות ותמיכה ללקוחות ולקדם תרבות ארגונית, תשתיות תפעוליות, מנגנוני בקרה ותהליכי עבודה שישרו את איכות וזמינות השירות והתמיכה הניתנים ללקוחות.
2. במטרה להבטיח כי מערך השירות והתמיכה ללקוחות ייתן מענה מיטבי לצרכי כלל הלקוחות, וכי השירות והתמיכה הניתנים להם הינם בעלי ערך, נקבעו בהוראה שישה עקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות, שלאורם על התאגידים הבנקאיים לפעול באופן מתמיד, תוך שיפור העמידה בהם לאורך זמן ותוך הפעלת שיקול דעת וקביעת תיעדוף תחומי הטיפול בהתאם לחשיבותם בעבור הלקוחות, בדגש על לקוחות משקי הבית והעסקים הקטנים. להלן פירוט העקרונות שנקבעו ודוגמאות לאופן יישומם:

פירוט העקרונות למתן שירות ותמיכה ללקוחות ודוגמאות ממחישות לאופן יישומם

מערך שירות ותמיכה מיטבי - יש להבטיח מתן שירות ההולם את צרכי הלקוחות, במגוון כרוצים, בשפה פשוטה, מכבדת וברורה ובאופן מקצועי, זמין, מהיר ומועיל.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה על התאגיד הבנקאי לבחון את שעות וימי הפעילות של המוקד הטלפוני האנושי, את דפוסי השימוש וזמני המענה ולוודא כי הם הולמים את צרכי הלקוחות או שלחילופין נדרשת הרחבה שלהם.

קידום תקשורת מועילה בין התאגיד הבנקאי והלקוח במסגרת מתן השירות והתמיכה - יש לתת ללקוחות מידע והסברים פשוטים וברורים ובעיתוי המתאים.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה על התאגיד הבנקאי לוודא כי מידע מהותי לא ישולב בתוך כמויות גדולות של מידע או יהיה קשה לאיתור וכי המידע יוצג ללקוח באופן מרוכז ובעיתוי הנכון, תוך אפשרות להרחיב ולהעמיק ותוך הימנעות מהצגת מידע מיותר, משימוש במונחים מורכבים שלא לצורך, מעגה משפטית ומקצועית שאינה נדרשת ומעומס יתר.

מניעת חסמים בשירות, נזק או הטעיה - יש להתנהל באופן המונע חסמים בקבלת השירות ומונע גרימת נזק, הטעיה, קושי או השתת עלויות עודפות על הלקוחות.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה התאגיד הבנקאי נדרש, בין היתר, שלא למנוע קבלת שירות פרונטאלי בסניפים מלקוחות,

גם במקרים בהם תאגיד בנקאי מפעיל מערכת לזימון תורים לקבלת שירות מקצועי בסניפים והלקוח לא תיאר תור מראש.

זמינות ואיכות לאורך כל תקופת ההתקשרות - יש לוודא שרמת השירות תהיה נאותה משלב הצטרפות ועד לשלב סיום ההתקשרות ואף לאחריו, ובכלל זה כשלוקח מבקש להתנתק משירות או לבטל מוצר.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה על התאגיד הבנקאי נדרש, בין היתר, לפעול לכך שמערך השירות יתמוך בטיפול מתמשך בלקוח, כך שבעת פנייה חוזרת של לקוח לקבלת שירות במוקד הטלפוני בעניין מסוים, יהיה נציג השירות נגיש לפרטי הפניות הקודמות של הלקוח באותו עניין.

שירות ותמיכה מותאמים ללקוחות - יש להעניק ללקוחות שירות בהתאם למאפייני המוצר ובהתאם לצרכיהם המגוונים והמשתנים, בדגש על אוכלוסיות כגון אזרחים ותיקים ואוכלוסיות פגיעות אחרות.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה על התאגיד הבנקאי לבחון את צרכי הלקוחות ולבחון האם יש קבוצות לקוחות בעלות מאפיינים ייחודיים, כדוגמת אזרחים ותיקים, שיש לתת להן מענה מותאם במסגרת מערך השירות והתמיכה, לדוגמא באמצעות התאמת אפשרויות הניווט בתפריט נתב השיחות במענה הטלפוני.

מתן שירות נאות ואיכותי במגוון ערוצים - יש להציע ללקוחות מגוון ערוצים ברמת שירות איכותית, לאפשר קבלת שירותים באופן דיגיטלי ולאפשר חיפוש ידיוותי ומכוון של הפעולות שניתן לבצע בכל ערוץ.

לדוגמא, במסגרת יישום ההוראה התאגיד הבנקאי נדרש לגבש יעדים ותכנית עבודה שנתית ורב-שנתית להרחבת השירותים הניתנים באופן דיגיטלי.

3. במטרה לסייע ללקוחות לקבל את המידע הרלוונטי בתחום השירות והתמיכה ובמטרה לצמצם את אי הוודאות של הלקוח, לתאם ציפיות בינו לבין התאגיד הבנקאי לתחום זה ולסייע להגברת שביעות הרצון של הלקוחות, נקבעה חובה לפרסם אמנת שירות, במסגרתה יפורטו תפיסת השירות ומדיניות השירות של התאגיד הבנקאי והסכם תנאי שירות ("Service Level Agreement - "SLA), בו יפורטו, בין היתר, השירותים המוצעים ללקוחות בערוצי השירות השונים ורמות השירות להן מתחייב התאגיד הבנקאי בכל ערוץ שירות.

4. במטרה להגביר את השקיפות ואת המידע הנגיש ללקוחות אודות ביצועי התאגידים הבנקאיים בתחום השירות והתמיכה בפועל, נקבעה חובה לפרסם ממוצע של זמני המתנה ומענה בפועל בהתייחס לכל אחד מהשירותים וערוצי השירות המפורטים באמנת השירות ובהשוואה לרמות השירות אליהם התחייב התאגיד הבנקאי באמנת השירות.

ההוראה תכנס לתוקף בתוך שנה במיום פרסומה, למעט פרסום המידע אודות מועדי ואופן מתן השירותים שיכנס לתוקף בתוך 3 חודשים מפרסום ההוראה והקביעה כי אין למנוע כניסה לסניף וקבלת שירות, גם אם לא תואם תור אשר תכנס לתוקף באופן מיידי. בהתייחס לפרסום ממוצע זמני המתנה והמענה בפועל, ניתן זמן הערכות נוסף והוא יכנס לתוקף שנתיים מפרסום ההוראה.

למען הנוחות, מצ"ב קישור להודעה לעיתונות שפורסמה בעת פרסום טיוטת ההוראה, ביום 10 בינואר 2023:
[פרסום טיוטת הוראה בנושא ניהול מערך שירות ותמיכה ללקוחות - הודעה לעיתונות](#)

◀ **הפיקוח על הבנקים מדגיש את החובה לאפשר לכל לקוח שימוש באמצעי תשלום בסיסיים וביצוע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת**

29.03.2023

הפיקוח על הבנקים פרסם היום עדכון להוראה בנושא פתיחת חשבון עובר ושב וניהולו. מטרת העדכון היא להבהיר כי אין לקבוע כללים גורפים, ולמנוע מלקוח אמצעי תשלום בסיסיים או ביצוע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת, רק בשל השתייכותו לקבוצת אוכלוסייה מסוימת.

כמו כן הורחבה ההוראה באופן שהיא תחול גם על ניהול חשבון עובר ושב ביתרת חובה שאינה חורגת ממסגרת האשראי המאושרת. זאת על מנת להבטיח שגם ללקוחות בחשבונות אלו תינתן גישה לשירותי תשלום בסיסיים ולקבלת מידע בערוצי בנקאות בתקשורת.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים פועל בדרכים שונות לחיזוק כוחו של הצרכן הבנקאי ולמתן כלים שיאפשרו לו להתנהל כלכלית באופן יעיל ונוח. העדכון להוראה שפרסמנו היום מבהיר בצורה חד משמעית כי אין לקבוע כללים גורפים ולמנוע אמצעי תשלום בסיסיים או ביצוע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת, רק בשל השתייכות הלקוח לקבוצת אוכלוסייה מסוימת. הפיקוח על הבנקים רואה במתן שירות לכלל הלקוחות, מרכיב משמעותי בתרבות הגונה והוגנת של התאגידים הבנקאיים כלפי לקוחותיהם."

הוראת ניהול בנקאי תקין 422 עוסקת בפתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות וניהולו ומבהירה מהם המקרים בהם לא תתקבל טענת "סירוב סביר" לפתיחת חשבון עובר ושב ביתרת זכות ולניהול חשבון באמצעות שירותי תשלום בסיסיים.

בעקבות מידע ופניות שהתקבלו בפיקוח על הבנקים, ובכלל זה שיח עם משרד האפוטרופוס הכללי, ובמסגרת בקרה יזומה שנעשתה בנושא עלה, כי ישנן קבוצות אוכלוסייה הנתקלות בחסמים שונים בעת בקשתן לנהל את חשבונן באמצעות שירותי תשלום בסיסיים. לאור החשיבות והצורך במתן שירותים בנקאיים אלו לכלל הלקוחות, הוחלט לעדכן ולחדד את ההנחיות הקיימות בהוראה. להלן העדכונים העיקריים להוראה:

- הובהר כי אין לקבוע כללים גורפים, ולמנוע אמצעי תשלום בסיסיים או ביצוע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת, רק בשל השתייכותו של הלקוח לקבוצת אוכלוסייה מסוימת, וכי יש לבחון כל בקשה לגופה תוך הפעלת שיקול דעת. זאת, בעקבות פניות ציבור ובקרה יזומה שנעשתה בנושא, מהן עלה כי ישנן קבוצות אוכלוסייה הנתקלות בחסמים שונים בעת בקשתן לנהל את חשבונם באמצעי תשלום בסיסיים ולבצע פעולות בערוצי בנקאות בתקשורת. כדוגמה לקבוצות אוכלוסייה ניתן למנות: לקוחות המצויים בהליכי פשיטת רגל או בהליכי חדלות פירעון, לקוחות שהוטל עיקול על חשבונם, אפוטרופוסים, מיזפי כוח בייפוי כוח מתמשך, לקוחות שמונה להם אפוטרופוס וניתן אישור האפוטרופוס לשימוש בשירותי תשלום אלו, ממנה בייפוי כוח מתמשך שנכנס לתוקף וניתן אישור מיזפה הכוח לשימוש בשירותי תשלום אלו, לקוחות שניהלו חשבון משותף בו קיים סעיף "היוותרות בחיים" ואחד מבעלי החשבון נפטר וכו'.
- לרשימת השירותים הבנקאיים הבסיסיים שלגביהם אין לסרב סירוב בלתי סביר התווספה האפשרות לאמצעי תשלום (מסוג כרטיס לחיוב מידי או למשיכת מזומן) המאפשר ביצוע פעולות בסכום מוגבל לתקופה. התאגיד הבנקאי נדרש להבנות מדרגות אחידות להגבלת הסכומים ולהגבלת התקופה, אשר יאפשרו להתאים, ככל הניתן, את הפעילות באמצעי התשלום ללקוחות שונים בהתאם לצרכיהם. הצורך לכך עלה בין היתר בשל קשיים בניהול חשבונות אפוטרופוסות. שימוש באמצעי תשלום זה יעשה במקרים בהם נדרש לאפשר הגבלת סכום ללקוח מסוים.
- במקרים בהם החליט תאגיד בנקאי לסרב לבקשת הלקוח לעשות שימוש בשירותי תשלום אלו, ימסור ללקוח את החלטתו בכתב, תוך פירוט הנימוקים להחלטה זו, בכפוף לכל דין, בתוך 10 ימי עסקים ממועד הגשת הבקשה. גם במקרים בהם החליט התאגיד הבנקאי להפסיק את מתן שירותים אלו, כולם או חלקם, עליו לפרט את הנימוקים להחלטתו.

- הובהר כי אי פיתוח תשתית ליישום מגבלות או בקרות על ידי התאגיד הבנקאי על מנת לאפשר ללקוחותיו לעשות שימוש בשירותי התשלום המפורטים, לא יחשב כהנמקה שתתקבל לטענה בדבר סבירות הסירוב.
- תחולת ההוראה הורחבה באופן שהיא תחול, מעבר לניהול חשבון עובר ושב ביתרת חובה שאינה חורגת ממסגרת האשראי המאושרת. זאת על מנת להבטיח שגם ללקוחות אלו תינתן גישה לשירותי תשלום בסיסיים ולקבלת מידע בערוצי בנקאות בתקשורת.
- הגדרת "לקוח" הורחבה באופן שההוראה תחול גם על לקוח שהוא עובד זר המתגורר בישראל כדין, המקבל או מבקש לקבל שירות מתאגיד בנקאי.
- תוקן נוסח ההוראה לעניין הצורך באישור הנאמן או המנהל המיוחד לניהול חשבון לקוח בפשיטת רגל, לאור מכתב המשנה לכונסת הרשמית והממונה על הליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי מיום 24.3.20, לפיו התאגידים הבנקאיים רשאים להנפיק כרטיסי חיוב מידי ללקוחותיהם המצויים בהליכי פשיטת רגל ובהליכי חדלות פירעון, ולצרף לקוחות אלו לשירות ביצוע פעולות בחשבון בערוצי בנקאות בתקשורת, ללא צורך באישורים פרטניים של נאמנים.

[להוראה 422](#)

דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי

04.04.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הגיש היום לוועדת הכלכלה את הדוח הרביעי על יישום הוראות חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016. חוק זה קובע הסדר לשיתוף נתוני אשראי בישראל ומכוחו בנק ישראל מנהל מערכת מרכזית לשיתוף נתוני אשראי ומפקח על המשתתפים בה.

מנכ"לית בנק ישראל, גב' שולמית גרי: "חשיבות המערכת לשיתוף נתוני אשראי מתחדדת בתקופה של חוסר ודאות ושינויי ריבית בזכות הערך הרב שכל לקוח יכול להפיק גם במעקב אחר מצב פעילות האשראי שלו וגם במיקוח על בקשות אשראי חדשות"

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, רונ"ח אייל חדד: "השימוש במערכת נתוני אשראי מאפשר לנותני האשראי להעריך את סיכון האשראי של כל לווה באופן טוב יותר וכך לקבוע את תנאי האשראי בהתאם.

לכן חשוב מאוד לנהל את התחייבויות האשראי באופן אחראי ולהקפיד לעמוד בתשלומים בזמן, בפרט בתקופות בהן ההחזרים החודשיים על הלוואות קיימות, עולים לאור עליות הריבית. הפיקוח הרגולטורי שלנו נועד לטפח סביבת אשראי יציבה ושקופה והגנה על האינטרסים של הלקוחות"

הדיווח הנוכחי כולל ממצאים ממחקרים שעורך הבנק על בסיס נתוני האשראי שבמאגר, כגון ניתוח אמפירי על שוק הלוואות לרכישת רכב. הניתוח מעלה כי מאגר האשראי תרם באופן מובהק ליכולת של גופים חוץ בנקאיים להרחיב את היצע האשראי האיכותי ולשפר את ביצועי האשראי שלהם מול התאגידים הבנקאיים.

הדוח שהוגש היום מציג, בין היתר, את פעילות הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, לרבות פעולות הפיקוח והבקרה שנעשו והטיפול בתלונות ציבור, וכן את פעילותם של המאגר, של מנהלת המאגר ושל הממונה על הגנת הפרטיות.

[הדיווח שהוגש לכנסת](#)

הישראלים משנים הרגלי חיסכון: כחות כסף בעו"ש ובפיקדונות הקצרים

גלובס

מאז החל בנק ישראל להעלות את הריבית לפני כשנה, יצאו מחשבונות העו"ש שאינם נושאים ריבית 185 מיליארד שקל, וההשקעות בקרנות הכספיות גדלו • בינואר-פברואר המגזר העסקי משך מהפיקדונות עשרות מיליארדי שקלים, ככל הנראה בעקבות הפיחות בהשקעות בהייטק

למרות עליות הריבית: 75% מהישראלים בעלי דירוג אשראי טוב עד מצוין

TheMarker

לפי הדו"ח השנתי של בנק ישראל, נראה כי עליית הריבית החדה בשנה הקודמת לא פגעה בדירוגי האשראי של הציבור ■ עוד נמצא כי שיעור הריבית על הלוואות שיעניקו הגופים החוץ-בנקאיים נמוך משמעותית מהריבית שמוצעת בבנקים, ובעוד בבנקים הריבית הייתה 8% בממוצע — בגופים המוסדיים הממוצע היה נמוך מ-5%

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן בכנס בנושא "בנקים במשבר" שהתקיים במכללה למינהל

23.04.2023

שלום לכולם,

אני שמח להשתתף ולקחת חלק בכינוס זה. אני מודה למארגנות ד"ר איריס סורוקר ופרופ' רות פלאטו שנער שמצאו לנכון להזמין אותי לשאת דברים.

הרקע לכנס ומנעד הנושאים הוא כה רחב, כך שיקשה עלי בזמן שניתן לי לכסות את כולם באופן מלא. אנסה לגעת במרביתם ב"טעימות" שבתקווה יתנו טעם ותיאבון להמשך.

אין כל ספק, שהתמוטטות של הבנק ה-16 בגודלו בארה"ב הוא אירוע דרמטי, כמו גם, משום השלכותיו הרחבות הפוטנציאליות וגם אלו שהתרחשו אחריו, בארה"ב ואף בשווייץ עם מיזוגם של שני הבנקים הגדולים על רקע קשייו של בנק קרדיט סוויס. לאירועים אלו יש בכדי לחדד את הצורך והחשיבות ביציבות בנקאית ומעורר את שאלת האסדרה הראויה, יכולות פיקוח, הערכה ואכיפה.

בעידן הגלובליזציה, לצד התפתחות תקשורת ההמונים בכלל והמדיה החברתית בפרט, המערכת הפיננסית מחוברת ומקושרת לשיח הציבורי באופן הדוק, ומכאן, ל"אפקט הפרפר" משמעות רבה עוד יותר, ובוודאי ככל שעסקינן בתנועות הון וסיכוני הדבקה. החיבוריות באשר היא וזו קיימת מהווה מרכיב מגביר סיכון. הרשתות החברתיות מאפשרות שיח והקצנה של שמועות ופחד (שיתכן שלעיתים גם נכונות) אודות מצבם של בנקים, שיח אשר מתפשט בקצב מהיר יותר בהשוואה לצעדים שאותם ניתן לנקוט באותו מועד לשמירה על אמון הציבור בבנקים אלו. האירוע האחרון של SVB שראינו הינו אולי ה-"Bank Run" הוויראלי הראשון שחווינו.

בהיבט זה, ניתן לשאול עד כמה קריסת בנק בינוני-גדול מתמחה כ-SVB, ובנקים מתמחים כ-Signature Bank ו-Silvergate Capital (לצד אירוע Credit Suisse) יכולים להשפיע על הבנקאות העולמית בכלל ועל הבנקאות והמשק הישראלי, בפרט.

כמו כן, התחזקה ועולה לדיון הנקודה החשובה של שימור יציבות המערכת הבנקאית ואמון הציבור שברגעי הצורך, כספו מובטח, זמין ונגיש. זהו היעוד הראשי של הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל והאירועים האחרונים חידדו את חשיבותו גם בשיח הציבורי.

בהיבט זה, ניתן לציין את יציבותה של המערכת הבנקאית הישראלית, הגם שלעיתים קיימת ביקורת על השמרנות הרגולטורית שמתבטאת למשל במגבלות הון ונזילות שמקשות על מינוף יתר של המערכת, וייתכן שבכך מאטה את קצב הנעת הכלכלה ועוד. סטנדרטים גבוהים אלה לצד פיקוח הדוק, הם הנותנים את הנוחות והאמון של הציבור במערכת הבנקאית. לכן איני קורא לכך "שמרנות פיקוחית", אלא "אחריות פיקוחית". לצערי, לאור האירועים בעולם, הטרימינולוגיה הזו מובנת היום טוב יותר כמובן.

ברצוני לנצל במה זו ולהדגיש, שאגב האתגרים הקיימים, וקיימים, בין אם סביבת ריבית ואינפלציה עולות, סיכוני סייבר, סיכוני סביבה ואקלים (הגם שאלה אינם נתפשים כסיכוני טווח קצר אך עלולים לייצר אירועים לא לינאריים), סיכונים ביטחוניים ואחרים, אנו פועלים ונפעל על מנת לשמר את יציבות המערכת הבנקאית ומכאן את אמון הציבור בה.

בעולם היציבותי, אנו בפיקוח עוקבים אחר הוראות באזל ומיישמים את ההוראות המרכזיות בהתאמות הנדרשות למשק הישראלי ובמקרים מסוימים אף מחמירים במעט מעבר לסטנדרטים הבינלאומיים, היכן שאנו מרגישים שכך נדרש לאור מאפייני המשק הישראלי.

אנו מנהלים רגולציה פרופורציונלית-מידתית, בדרך של מתן הקלות לבנקים חדשים ודרישות הון ונזילות נמוכות יותר לבנקים בינוניים בגודלם, הגם שאנו שוקדים על בחינת תפיסת הפיקוח הקיימת להיבטי הפרופורציונאליות, כמו גם, נכון הדבר לחברות כרטיסי האשראי ולסולקים המצויים תחת פיקוחנו.

המערכת הבנקאית הישראלית יציבה ומפוקחת היטב, אך ברור הוא שלפעילות ואירועים גלובליים יכולת השפעה על המשק, הכלכלה ועל הבנקאות.

בהקשר זה ראוי לתת דגש על הקצב של התפתחות האירועים, קצב המחייב התייחסות ותגובה מהירה להתפתחויות. ניתן ללמוד מהפעילות בארה"ב ביחס לשלושת הבנקים שקרסו, כמו גם, לפעילות המהירה ביחס לרכישת Credit Suisse על ידי UBS, מקצב ההתפתחויות ונקיטת הפעולות המהירות על ידי הרגולטורים והאורגנים האחרים, אגב שזה בפני עצמו יש בו בכדי לשדר ביטחון ביציבות מערכות ובכספי הציבור.

יציבות המערכת נבחנת על ידי הפיקוח באופן שוטף באמצעות מגוון כלים ושיטות לרבות תהליכי ביקורת, תהליכי הערכה שוטפת, וביצוע מבחני קיצון לזיהוי עמידות ואזורי פגיעות. אנו בהחלט שבעי רצון מהעמידות שמפגינה המערכת הישראלית על בסיס התרחישים שבוצעו בשנים האחרונות כך שאף בנק לא ירד מיחסי הלימות ההון הרגולטורים המינימליים.

עם זאת, לצד היציבות ההונית ושימור יחסי נזילות, קיים אתגר שהולך ומתעצם והינו שמירת העמידות התפעולית של המערכות (Operational Resilience). בזה נכון לכלול את עמידות המערכת לכשלים תפעולים ויכולת ההתאוששות בכלל ושל שירותים חיוניים, בפרט, עמידות המערכת בפני אירועי סייבר ואבטחת מידע בהינתן שמשטח התקיפה עולה בהתמדה אגב פריקות שירותים ומוצרים, שימוש במיקור חוץ והעברת מערכות ליבה לפעילות בענן. בעולם העמידות התפעולית פועלים רגולטורים רבים בעולם, כאשר בחלק מהמדינות פעילות זו מלווה בחקיקה ובאסדרה מתאימה.

כאמור, המערכת יציבה ועמידה, ובכל זאת אנחנו צריכים להיות ערוכים תמיד להתממשותם של אירועים פוטנציאליים. כפי שצינתי, בעולם גלובלי, בעולם בו קיימת חיבוריות, תנועות מהירות וחוצת גבולות, פריקות שירותים ומוצרים, התפתחות עולם התשלומים, נכסים קריפטוגרפים ועוד, קיומה של תקשורת המונים על השפעותיה, בהחלט יתכן שגם פגיעה במערכות בנקאיות פיננסיות שאינן סיסטמיות, עלולות לגרום תגובות שרשרת משמעותיות או פוטנציאליות להיות משמעותיות. מכאן, מעבר לחשיבות ולביטחון שיש לנו בהיקפי ההון והנזילות של המערכת הבנקאית עלינו להיות בטוחים במערכת הבנקאית, במסגרת היציבותית ובאיכות הרגולציה והפיקוח.

בהחלט אני יכול לציין כי המערכת הבנקאית הישראלית חזקה ואיכותית עם מערכי הגנה ומשילות איכותיים. לצד זה, אנו כרגולטור, נמשיך במאמצים לשמור על מערכת זו ולהגן על כספי המפקידים ולשמר את אימון הציבור במערכת זו, בד בבד עם קידום המהלכים הרבים לשיפור התחרות במערכת הפיננסית והמשך העברת הכח ללקוח. אנו כבר חוזים בחלק מפירות המהלכים הללו ועוד נמשיך לראותם.

בהמשך לפתיח זה, אני מוצא לנכון להתייחס ב"קליפת אגוז" למספר סוגיות שמניח שיעלו במסגרת הפאנל בהמשך הכנס.

קריסת בנק SVB

- אמנם עבר זמן מה ממועד האירוע, ובהתייחס לאירוע זה אציין:
  - בחנו מקרוב את המקרה ואנו עוקבים אחר ההתפתחויות וההשפעות האפשריות ומנצלים את ההזדמנות ללמוד ולהפיק לקחים מניסיונם של אחרים מאירוע זה. לקחנו גם חלק בצוות הבין משרדי שהוקם באוצר למעקב, ניתוח וגיבוש מענה ככל שיידרש. הגברנו את תהליכי הניטור והבקרה שלנו וביצענו ניתוחים על פעילותם של הבנקים הישראליים כדי לבחון את קיומם של גורמים דומים לאלו שתרמו לקריסתו של בנק SVB.
  - אני מרשה לעצמי לומר כי הסיכוי שאירוע כדוגמת SVB יקרה בישראל הוא מזערי - הפעילות של הבנקים בישראל ושל הפיקוח היא שמרנית ביחס לעולם ותיאבון הסיכון של הפיקוח על הבנקים לנפילת בנק הוא אפס.
  - מקרה זה הוא הזדמנות חשובה להדגיש את מה שנלקח ע"י רבים כמובן מאליו, ועבורנו בבנק ישראל הוא לחם חוקינו - הבטחת יציבותה ואיתנותה של המערכת הפיננסית הישראלית, וכחלק עיקרי בה המערכת הבנקאית, עליה אנו בפיקוח על הבנקים מפקחים באדיקות. אותה יציבות של הבנקים וחברות כרטיסי האשראי והתנהלותם האחראית, סייעה רבות למשק הישראלי בצליחת משברים כלכליים משמעותיים.
  - בתמצית, בנק בסדר גדול כמו SVB, ללא מנהל סיכונים ראשי לתקופה ארוכה, המרוכז בענף תעשייה אחד, שאיננו מחוייב בדיווח נזילות של LCR (יחס כיסוי נזילות) ו- NSFR (יחס מימון יציב), בנק ללא מגבלות פנימיות על NII (הכנסות מימון נטו) ו-EVE (שווי כלכלי של ההון), רגולציה שאיננה מביאה בחשבון הפסדים מהתיק הזמין למכירה והמוחזק לפדיון במסגרת חשבון ההון ובכלל וקיומה של התמחות סקטוריאלית חד ממדית - מאפיינים אלה אינם תואמים את האסדרה והפיקוח במקומותינו.
  - המערכת הבנקאית בישראל לא מאוד גדולה, מה שמאפשר לנו להיות במעקב מאוד קרוב וביחסי עבודה מאוד צמודים עם הבנקים.
  - אנחנו מנהלים באופן קבוע הערכת סיכונים לכל בנק ובנק, מודעים היטב למאפייני ואיכות ניהול החשיפות והסיכונים, כמו גם, נוקטים בפעילויות פיקוחיות נדרשות בקרות אירוע ו/או עם התפתחות סביבת הסיכון.
- ובהמשך טבעי לכך, יש לתת התייחסות לעולם ביטוח הפיקדונות, שזה כשלעצמו נושא מורכב ששווה העמקה, ומכאן התייחסותי תהיה "שטוחה" במידה מסוימת.
- לביטוח פיקדונות יתרונות רבים, אך גם חסרונות. יתרה מזאת, בעת משבר לעתים לא היה בו די בכדי למנוע את הצורך בתמיכה ממשלתית נוספת.
- החלת ביטוח פיקדונות נועדה למנוע "ריצה אל הבנק" - מצב שבו מפקידים רצים אל הבנק בעת משבר כדי למשוך את פיקדונותיהם, וכתוצאה מכך מצוקת נזילות זמנית עלולה להוביל לחדלות פירעון של בנק או אף להתרחבות הכשל למערכת כולה. בנוסף למטרה זו, הספרות המקצועית מזכירה כמה שיקולים לטובת ביטוחי פיקדונות:
- הם מגבירים את התחרות ומפחיתים את הריכוזיות, אם הביטוח מתייחס בנפרד לפיקדונות בבנקים שונים ולא לסך פיקדונות המפקיד במערכת הבנקאית. זאת משום שהדבר מעודד את ציבור המפקידים לפצל את פיקדונותיהם בין בנקים שונים על מנת לבטח סכום גבוה יותר.
  - הם מצמצמים את הנטל על ההוצאה הציבורית בעת משבר.
  - הם מעניקים למפקידים מידה רבה של ודאות ביחס ליכולתם למשוך את הפיקדון במהירות.

אולם לביטוחי הפיקדונות יש גם חסרונות:

- יש בהם בכדי להעלות את הסיכון המוסרי (moral hazard), משום שיש בהם בכדי לעודד את ההנהלה ובעלי המניות של הבנק לטול סיכונים גדולים יותר כדי להגדיל את הרווחים.
- יש בהם בכדי להפחית את משמעת השוק מפני שהם פוגעים במוטיבציה של המפקידים לנטר את הסיכון הנשקף מפעילותם של הבנקים, וכן במוטיבציה שלהם לנקוט סנקציות – באמצעות משיכת הפיקדונות – כאשר הסיכון עולה.
- הם עלולים להעלות את מחירי השירותים הבנקאיים במקרה שהבנקים ישיתו על המפקידים, גם אם חלקית, את עלויות המימון של מנגנון הביטוח.

ביטוח פיקדונות עשוי אפוא למתן ריצה אל הבנק בעת משבר, אך נראה כי הוא אינו מסוגל למנוע זאת באופן מספק. באירופה יש ביטוח פיקדונות, אך הוא לא מנע ריצה אל הבנק במקרים של Northern Rock באנגליה ו-DSB בהולנד.

כאשר סוקרים את האמצעים שמדינות נקטו במשבר האחרון כדי לייצב את המערכת הפיננסית, מוצאים שביטוח פיקדונות לא ייתר את הצורך בערבות משתמעת של הממשלה.

כמו כן, מסתמנת בעולם נטייה לצמצם את החשיפה של כספי הציבור לסיכון הנובע מהצורך לחלץ בנקים כושלים, בפרט כשעסקינן בבנקים גדולים ובינוניים, קרי, מתקיים דיון לפיו ראוי שבעלי המניות ואג"ח לא מובטחות יישאו בעלויות הכשל של הפירמה לפני שיינתן סיוע ממשלתי (Bail In במקום Bail Out). מחיקת אג"ח ה-COCO של Credit Suisse בהיקף של כ-17 מיליארד דולר מהווה המחשה לכך.

בישראל אין מנגנון של ביטוח פיקדונות פורמאלי אולם קיימת ערבות ממשלתית משתמעת שמשמעותה כי הממשלה ובנק ישראל יוכלו למנוע פגיעה במפקידים כדי להגן על היציבות הפיננסית, גם אם אפשרות זו לא נקבעה במפורש בחקיקה. בכל מקרי הצורך בעבר העמידו בנק ישראל והממשלה ביטוח בפועל למפקידים וניסיון העבר מראה כי כאשר היה מקרה כשל בבנק בישראל, המפקידים לא נשאו בהפסדים.

במסגרת זו ובהקשר זה אזכיר את תפקיד הבנק המרכזי ב"ריצה אל הבנק" (שלא נדע). בראש ובראשונה, לבנק המרכזי תפקיד חשוב במניעה או איפחות (מיטיגציה) של ריצה אל הבנק. התפקיד בשגרה הינו לייצר סביבה שתקטין את ההסתברות לאירועים כאלה באמצעות רגולציה ופיקוח איכותיים שיש בהם בכדי לייצר ביטחון לשוק ולהקטין ההסתברות לתופעות אלה.

כמו כן, בנק מרכזי יכול להתערב באירועים מעין אלה, ככל ואם מתרחשים או עומדים להתרחש:

- אספקת נזילות לבנקים המתקשים
- לשמש כ-Lender of Last resort – לפעול על מנת למנוע סיכון סיסטמי
- וכמובן, שימוש בביטוח פיקדונות

ולאחר שהתייחסתי בתמצית לקריסת SVB ואחרים ולביטוח פיקדונות, מוצא לנכון להתייחס לשילוב בין אסדרה וביטוח פיקדונות.

בהתבוננות על משבר הבנקים בארה"ב, זה עשוי (או עלול – הכל בעיני המתבונן) להוביל להקשחת הרגולציה. בהחלט סביר ויתכן שקריסות הבנקים בארה"ב לאחרונה ערערו במידת מה את אמון הציבור במערכת, כאשר ברור הוא שאמון הציבור במערכת הינו ראשון במעלה בחשיבותו.

ללא אמון, אין כל מודל שיכול לשמור על יציבות המערכת הבנקאית. כשהשווקים מאבדים אמון ביכולת שלך לנהל סיכונים, שום מודל נזילות לא יכול לעזור לך.

פערי הגודל והרגולציה הדיפרנציאלית, הגם שיש לה בסיס הגיוני, יוצרת בהגדרתה מתיחות, ארביטראז' וקשיים. המוסדות הגדולים הם אלה ש"ביום הפקודה" מסבסדים את המוסדות הקטנים באירוע כשל, כאשר סביר להניח שככל שמוסד גדול יקרוס (ככל שהרגולטורים לא יצילו אותו בהיותו too big to fail), לא יהיה בידי קרן הביטוח בכדי לכסות הנזק. כמו כן, ברור הוא שאלה המוסדות שימלאו את קופת קרן הביטוח לאחר שכל הלקוחות יפוצו בגין היקף פיקדונותיהם בבנקים שכשלו.

ומכאן, מוטלת רגולציה מחמירה על המוסדות המשמעותיים. מחד, לשמור על יציבותם ולהימנע מאירוע משמעותי ומאידך שיהיה מקור משמעותי למילוי קרן הביטוח.

מנגד, מכיוון שחלק משמעותי מהפיקדונות אינן מובטחים, יש לחץ מכיוון האוכלוסיה העשירה ובעלת ההשפעה על מקבלי ההחלטות, כך שביום הפקודה, אלה לא ינזקו. וככל שאלה אכן מפוצים ולא ניזוקים, עולה השאלה, עד כמה והאם ביטוח הפיקדונות אפקטיבי.

וכאן עולה גם הדילמה של הרגולציה הדיפרנציאלית המקלה עם הבנקים הקטנים. יש ברגולציה מקלה זו בכדי להעלות את ההסתברות לכשל של בנקים אלה, ומכאן, יש בכך פוטנציאל בכדי להעלות את חוסר האמון של הצרכנים במערכת, להגדיל את סיכון ההדבקה ולהביא למעבר לקוחות לבנקים החזקים, מהלך שעלול אף הוא ליצור בשל עצמו פגיעה בשכבה רחבה של בנקים בינוניים-קטנים.

בתמצית – זו בהחלט דילמה שמובילה לחשיבותה של רגולציה שמרנית, מידתית ולפיקוח ואכיפה איכותיים.

ולסיים:

האירועים האחרונים במערכת הבנקאות בארה"ב וגם באירופה, מדגישים עוד יותר את חשיבות עמידותה של מערכת הבנקאות, כאשר בבסיסה ממשיך תאגידי איכותי, ניהול סיכונים מקצועי והוליסטי, סטנדרטים רגולטוריים חזקים ופיקוח הדוק. הבנקים וכן הפיקוח נדרשים להישאר ערניים לתחזיות המאקרו המתפתחות, לסביבת האינפלציה והריבית, לשיעורי הצמיחה החזויים, למתחים הפוליטיים ולמתחים הגיאופוליטיים. מכאן עולה החשיבות ליישום רגולציה עכשווית בראי באזל בהיבטים היציבותיים על הנגזרות השונות.

המערכת הבנקאית הישראלית קטנה יותר, והגם השמרנות והתיאבון לסיכון שאיננו גבוה מייצגים למעשה את ביטוח הפיקדונות המשתמע.

מערכת הבנקאות המקומית איתנה, שומרת על יחסים רגולטורים גבוהים ובעלת משילות ויכולות ניהול סיכונים גבוהות.

וכפי שפתחתי, ברצוני לנצל במה זו ולהדגיש - אנו פועלים בכל עת על מנת לשמר את יציבות המערכת הבנקאית ואת אמון הציבור בה אל מול כל האתגרים והסיכונים להם חשוף המשק הישראלי.

אני יכול לציין כי המערכת הבנקאית חזקה ואיכותית עם מערכי הגנה ומשילות איכותיים ולצד זה, אנו כרגולטור, נמשיך במאמצים לשמור על יציבות מערכת זו ולהגן על כספי המפקידים, לצד קידום תהליכי התחרות והחדשנות המשלימים, ולשמר את אמון הציבור במערכת זו.

תודה רבה לכולם והמשך כנס מוצלח.

← ארבע שנות פעילות למערכת לשיתוף בנתוני אשראי

30.04.2023

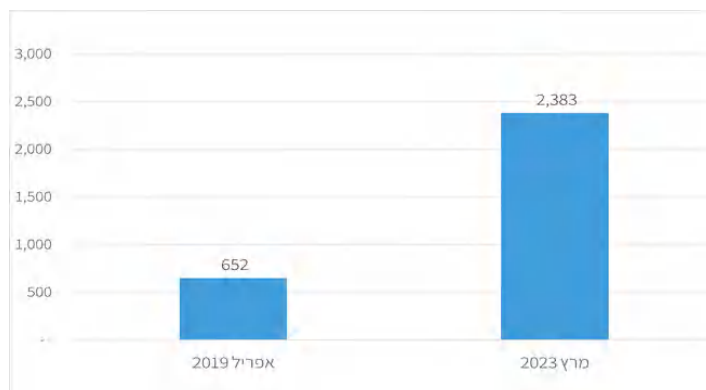
המערכת לשיתוף בנתוני אשראי החלה פעילותה באפריל 2019 מתוקף חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016 במטרה לקדם את התחרות והנגישות של ציבור לאשראי, תוך צמצום אפליה במתן אשראי ופערים כלכליים. החוק הטיל על בנק ישראל להקים את המאגר הלאומי לנתוני אשראי ולפקח על כלל הגופים הפועלים במסגרת ההסדר לשיתוף בנתוני אשראי שנקבע בחוק.

במלאת ארבע שנות פעילות למערכת בשיתוף בנתוני אשראי אנו שמחים לפרסם נתונים מרכזיים על פעילות המערכת אשר מלמדים על חשיבותה לשכלול שוק האשראי הקמעונאי בישראל ועל תרומתה לאזרחי מדינת ישראל:

- מספר הלקוחות הבגירים שלגביהם קיים מידע במערכת נתוני אשראי עומד על כ-6.5 מיליון לקוחות שמהווים את מרבית האוכלוסייה הבגירה בעלת נתוני אשראי.
- מעל לשלושת רבעי אוכלוסיית המאגר (כ-76%) מדורגים בדירוג מצוין וטוב. ייתכן מאוד שלקוחות אלה יכולים לשפר את שיעור הריבית שהם מקבלים עבור ההלוואות שהם נוטלים, אם יפנו לנותני אשראי שונים כדי לקבל הצעות נוספות. יתר המדורגים: 12% בעלי דירוג סביר ו-12% בעלי דירוג נמוך.
- מספר נותני אשראי המשתמשים בנתוני המאגר עומד על 44 גופים לעומת 28 גופים באפריל 2019. עלייה של כ-57%. העלייה נובעת מגופים בנקאיים וחוף-בנקאיים אשר עושים שימוש בנתוני המאגר לצורך קבלת החלטות על מתן אשראי או חידוש אשראי. ככל שגובר השימוש במערכת, פוחתת הא-סימטריה במידע בין נותני האשראי הגדולים במשק – שהינם הבנקים, לבין נותני האשראי הקטנים יותר אשר יכולים להציע הצעות אשראי אטרקטיביות ללקוחות חדשים ובכך להגביר את התחרות בשוק האשראי הקמעונאי. בנוסף, עקב הגישה הניתנת לנתוני האשראי למידע אמין בדבר עמידת הציבור בהתחייבויותיו, פוחת השימוש במידע שאיננו פיננסי אשר עלול לגרום לאפליה אסורה (כגון: נתונים דמוגרפיים או אישיים של לקוח).
- המידע שבמאגר מועבר באמצעות לשכות אשראי לכל המשתמשים במערכת. לשכות האשראי, הפועלות ברישיון של בנק ישראל ובפיקוחו, הן: די אנד בי החברה לנתוני אשראי בע"מ ובי.די.איי. - קופאס בע"מ. לשכות האשראי מפיקות דירוגי אשראי לנותני אשראי וללקוחות, דוחות אשראי וחיווי אשראי.
- כמות דוחות האשראי שמסרו לשכות האשראי על בסיס המידע מהמאגר עלתה פי שישה מאז החודש הראשון להקמתה ועד לסוף מרץ השנה: מאז אפריל 2019 ועד לסוף הרבעון הראשון של השנה הוצאו כ-14 מיליון דוחות אשראי וכ-27 מיליון חיווי אשראי.

ולבירור תלונותיו. בארבע השנים האחרונות טיפלה יחידת פניות הציבור של מערכת נתוני אשראי בכ-90 אלף פניות בכתב וכן נתנה מענה טלפוני לכ-500 אלף פניות. לשם השוואה ונוכח ההיכרות ההולכת וגוברת של הציבור עם המערכת, בשנה הראשונה לפעילות המערכת היו בסה"כ כמה מאות בודדות של פניות מדי חודש, לעומת הרבעון הראשון של שנת 2023 בו התקבלו כ-5,300 פניות בכתב (מתוך 2,383 בחודש מרץ האחרון).

איור 3: מספר פניות הציבור למערכת בחודש אפריל 2019 לעומת חודש מרץ 2023

המקור: יחידת פניות הציבור של מערכת נתוני אשראי בבנק ישראל

- במחקר שמתפרסם היום (קישור) הבוחן את ההשפעה של מאגר נתוני אשראי על קשרי הבנק עם לקוחותיו ובפרט על תמחור אשראי צרכני. נמצא שלפני הקמת המערכת, לקוחות אשר ניהלו חשבון עו"ש בבנק בודד (לקוחות בלעדיים) שילמו כ-0.4% יותר על אשראי צרכני לעומת לקוחות אשר ניהלו מספר חשבונות עו"ש בבנקים שונים. כמו כן, לאחר הקמת מאגר נתוני אשראי פער זה בריביות הצטמצם באופן משמעותי.
- נתוני המאגר הסטטיסטי מאפשרים לבנק ישראל לבצע את תפקידיו בצורה מיטבית, לצורך קבלת החלטות ולהמלצת מדיניות. נתונים אלו משמשים את בנק ישראל בגיבוש הצעות מדיניות לממשלה וכן מסייעים גם בקבלת החלטות המדיניות על ידי הוועדה המוניתרית.

[לצפייה במחקר](#)

[קובץ אינפוגרפיקה מרכז](#)

[לצפייה בסרטון הסברה על פעילות המערכת](#)

◀ מחקר חדש: דירוג אשראי וקשרי מלווה-לווה: ממצאים ממאגר נתוני האשראי

30.04.2023

- מחקר שנערך בבנק ישראל בחן את ההשפעה של הגידול במידע העומד לרשות המלווים, כתוצאה מהקמת מאגר האשראי, על קשרי הבנק עם לקוחותיו ובפרט על תמחור אשראי צרכני.
- נמצא שלפני הקמת המאגר, לקוחות אשר ניהלו חשבון עו"ש בבנק בודד (לקוחות בלעדיים) שילמו כ-0.4% יותר על אשראי צרכני לעומת לקוחות אשר ניהלו מספר חשבונות עו"ש בבנקים שונים. כמו כן, לאחר הקמת מאגר נתוני אשראי פער זה בריביות הצטמצם באופן משמעותי.
- נמצא כאמור ש"פרמיית-לקוח-שבוי" שאותה שילמו לקוחות שנוטלים אשראי מבנק שבו הם מנהלים את חשבון העו"ש היחידי שלהם, הצטמצמה בכ-1/3 מ-0.37 בתקופה שלפני הקמת המאגר לכ-0.24 בתקופה שלאחר הקמת המאגר.
- ממצאים אלו מהווים אינדיקציה ראשונית לכך ששיתוף נתונים דרך מאגר האשראי פועל לצמצום הפערים במחיר האשראי דרך הקטנת בעיית הלקוח השבוי. זהו שימוש מחקרי ראשון במאגר האשראי.

מחקר ראשון המבוסס על נתוני מאגר האשראי, בוחן את ההשפעה של הקמת מאגר האשראי על קשרי הבנק עם לקוחותיו ובפרט על מחירי האשראי. נמצא כי לאחר הקמת המאגר חלה ירידה בריביות על הלוואות צרכניות ללקוחות שניהלו חשבון עו"ש בבנק אחד ("לקוח שבוי") ביחס ללקוחות המנהלים מספר חשבונות עו"ש בבנקים שונים (לקוחות שאינם שבויים). ממצאים אלו מהווים אינדיקציה ראשונית לכך ששיתוף נתונים דרך מאגר האשראי פועל לצמצום הפערים במחיר האשראי דרך הקטנת התלות של לקוחות בבנק בו הם מנהלים את חשבון העו"ש (בעיית הלקוח השבוי).

באפריל 2019 עלתה לאוויר מערכת נתוני אשראי שהוקמה על ידי בנק ישראל מתוקף חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016. המערכת אוספת נתונים לגבי התחייבויות האשראי של יחידים, אזרחי ותושבי ישראל, וכן לגבי אופן הפירעון של התחייבויות אלה. הקמת המאגר נועדה לאפשר למתחרים שונים להתחרות באפקטיביות בתחום האשראי, ולסייע לצמצום פערי המידע הקיימים בין ספק השירותים הפיננסיים העיקרי של הלקוח, בדרך כלל הבנק בו הוא מנהל את חשבון העו"ש שלו, לבין ספקים מתחרים. נתוני האשראי מאפשרים להפיק דוח אשראי אישי שעל בסיסו ניתן באמצעות שימוש במודלים סטטיסטיים לחשב דירוג אשראי עבור כל לקוח ולהעריך את ההסתברות שאותו לקוח יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. לאחר הקמת המערכת, ובפרט קבלת דירוג אשראי, גם נותן אשראי שלא היה בקשר עם לקוח מסוים יכול לקבל עליו מידע (בהסכמתו) וכך להתחרות עליו באופן טוב יותר. בפרט, דירוג אשראי גבוה משקף סיכון אשראי נמוך עבור נותן האשראי ולכן יאפשר ללקוח לקבל תנאים יחסית טובים וריביות נמוכות יותר.

הספרות מצביעה על יתרון משמעותי של תאגיד הבנקאי-האם, דבר שעשוי לאפשר לו להציע אשראי בתנאים טובים יותר

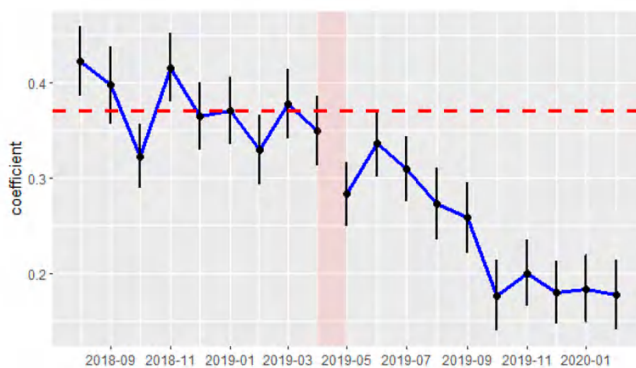
מתאגידים בנקאים אחרים. הסיבה לכך נועצה בבעיית המידע הא-סימטרי שעימה מתמודדים מעמידי אשראי: מעמיד האשראי לא יודע בוודאות האם הלווה יעמוד בהחזר התשלומים ועליו לקבוע שיעור ריבית בהתבסס על הערכתו את תוחלת ההחזר. ההערכה של מעמיד האשראי מבוססת על נתונים חלקיים בלבד, כשהנחת המוצא היא שללקוח יש ידיעה טובה יותר לגבי הסיכוי שיעמוד בהחזרים (לדוגמה אם במצב חירום יפנה למקור משפחתי לשם מימון). בעיית המידע הא-סימטרי עלול להוביל להקצאה לא יעילה של אשראי ובפרט לקיצוב אשראי: מצב שבו יש נוטלי אשראי שלא מקבלים אשראי, הגם שיש להם תוחלת החזר חיובית.

כדי להתמודד עם בעיית המידע הא-סימטרי, אוספים מעמידי האשראי מידע על נוטלי האשראי. אחת הדרכים לאיסוף מידע היא דרך קיומו של קשר ארוך, מקיף והדוק עם הלקוחות (Relationship Banking). הדבר מקנה לבנק-האם, בעל המידע הרב, יתרון על פני בנקים אחרים והדבר עשוי להטיב הן עם בנק-האם (מעמיד האשראי) והן עם נוטלי האשראי: מעמיד האשראי ייחנה מהחזרי אשראי טובים יותר ונוטל האשראי יקבל הצעות מושכות יותר. מצד שני, עלול קיומו של קשר חזק כזה להוביל לפרמיית-לקוח-שבוי: התאגיד הבנקאי יודע שנוטלי האשראי מתקשים לעבור לתאגיד בנקאי אחר ולכן יכול לגבות פרמיה עודפת מלקוחותיו.

מאגרי נתונים, כדוגמת מאגר נתוני אשראי, הם דרך אחרת להתמודד עם בעיית המידע הא-סימטרי. בהתאם לכך נצפה שכל הבדל שקיים בתנאי האשראי בין נוטלי אשראי עם קשר חזק לבין נוטלי אשראי עם קשר חלש, יקטן לאחר הקמת המאגר. כדי לבחון את ההשערות האמורות אמדו החוקרים כיצד השפיע המאגר על פער הריביות בין לקוחות בעלי חשבון עו"ש בודד ללקוחות עם מספר חשבונות עו"ש בעזרת ניתוח אקונומטרי המתבסס על אמידת (Difference-in-Difference (DID). בהתאם להשערת המחקר נמצא שפרמיית-לקוח-שבוי שאותה שילמו לקוחות שנוטלים אשראי מבנק שבו הם מנהלים את חשבון העו"ש היחידי שלהם, הצטמצמה בכ-1/3 מ-0.37 בתקופה שלפני הקמת המאגר (אוגוסט 2018 עד מרץ 2019) לכ-0.24 בתקופה שלאחר הקמת המאגר (אפריל 2019 עד פברואר 2020).

איור 1 מציג את תוצאות האמידה של פרמיית-לקוח-שבוי על פני זמן. על הציר האופקי מוצגת פרמיית הלקוח השבוי ורווח בר סמך ברמת ביטחון 95% של פרמיה זאת (בהתאם לתוצאת האמידה הראשית במחקר). על הציר האופקי מוצגים התאריכים אליהם מתייחס חישוב הפרמיה. בפרט, הקו האדום האנכי מפריד בין התקופה שלפני הקמת המאגר (קרי לפני אפריל 2019) לבין התקופה שלאחריו (אחרי אפריל 2019). הקו האדום המקווקו האופקי מציין את גובה הפרמיה הממוצעת על כל התקופה שלפני הקמת המאגר. ניתן לראות שטרם הקמת המאגר לא הייתה מגמת ירידה ברורה בפרמיית-לקוח-שבוי והיא החלה לרדת לאחר הקמת המאגר והתייצבה על שיעור של כ-0.2 בתוך מספר חודשים לאחר הקמתו.

איור 1: השפעה של בלעדיות לאורך זמן

מקור: מאגר נתוני אשראי ועיבודי בנק ישראל

האיור מציג את תוצאות המקדמים ורווח בר סמך של המשתנה Exclusive כפול משתנים המקבלים את הערך 1 בכל אחד מהחודשים שבין אוגוסט 2018 לפברואר 2020 (משתנה נפרד לכל חודש) יתר האמידה כמוסבר בלוח 1. (להרחבה ראו טיוטת מחקר).

◀ "שבוע המודעות להתמודדות עם הונאות דיגיטליות"

01.05.2023

הפיקוח על הבנקים מזמין את הציבור להשתתף בהרצאות להגברת המודעות להתמודדות עם הונאות דיגיטליות.

מר יאיר אבידן, המפקח על הבנקים: "נוכח העלייה בניסיונות לביצוע הונאות דיגיטליות, שכוללות הונאות מתוחכמות ומגוונות יותר, במטרה להוציא במרמה כספים מהלקוחות, תוך מיקוד באוכלוסיות שונות כגון עולים חדשים ואזרחים ותיקים, אנו מגבירים את מאמצי ההסברה ומקדמים פעילות ארצית נרחבת שתסייע ללקוחות המערכת הבנקאית להתמודד עם ניסיונות ההונאה ותחדד את אופן ההתנהלות במקרים אלו. אני מזמין את הציבור לקחת חלק בפעילויות אלו ולרכוש כלים מתאימים להתמודדות עם תופעה זו".

הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, באמצעות איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית, מקיים מדי שנה פעילויות שונות להגברת המודעות הפיננסית של הציבור, ללא עלות, במטרה לצמצם את פערי המידע, להגביר את מודעות הציבור לזכויותיו ולסייע לו בהתנהלות מול הבנק המסחרי.

אנו קוראים לארגונים/עמותות/מתנ"סים/בתי דיור מוגן וכיו"ב בהם יש קהל יעד רלבנטי, המעוניינים לתאם הרצאה שתתקיים במהלך תקופת הפעילות וללא עלות, מוזמנים למלא את פרטיהם בקול קורא המצ"ב ולוודא כי קיימים ברשותם העזרים הנדרשים לקיום ההרצאה, כפי שמפורט במסמך. ההרשמה היא עד לתאריך 10.5.23.

נוכח העובדה כי מאז סוף שנת 2021 ניכרת עלייה באירועי הונאת לקוחות באמצעים דיגיטליים, במטרה להוציא במרמה כספים מהלקוחות, תוך מיקוד באוכלוסיות שונות כגון עולים חדשים ואזרחים ותיקים, הוחלט כי פעילות ה"פורום להגברת המודעות הפיננסית", שמוביל הפיקוח על הבנקים וחברים בו נציגי המערכת הבנקאית ואיגוד הבנקים, תתמקד השנה **בהתמודדות עם תופעת ההונאות הדיגיטליות** ותעסוק, בין היתר, בסוגי הונאות דיגיטליות; איך מזדהים ונזהרים משיטות הונאות דיגיטליות ומתחזים, מתי אסור ללחוץ על קישורים מסוכנים, איך נכנסים בבטחה לחשבון הבנק, מידע על שיטות הונאה ייחודיות ליוצאי חבר העמים ועוד.

במסגרת זאת, **בין התאריכים 15.6.2023-4 יתקיימו הרצאות פרונטליות ברחבי הארץ** בריכוזי קהל בהם נמצאים העולים והאזרחים הוותיקים, במטרה לסייע לזהות את סוגי ההונאות הדיגיטליות הנפוצות ולרכוש כלים איך להיזהר מפניהן. בנוסף, יתקיימו גם הרצאות אינטרנטיות (webinar) לציבור הרחב, בשפות עברית, ערבית ורוסית. במקביל לפעילויות אלו, יתקיים גם קמפיין במדיות השונות ויוכנו חומרי הסברה רלוונטיים.

◀ **תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2022 שתפורסם בקרוב: סקירת העלייה בסכום ההחזר החודשי של הלוואות לדיור והגורמים להם**

14.05.2023

- היקף ההלוואות לדיור גדל בשנים האחרונות לצד עלייה במחירי הדירות הנרכשות ועלייה בסכום ההלוואה הממוצעת לדיור. כמו כן, משקלם של עשירוני ההכנסה הגבוהים בסך כל העסקאות עלה. החל מהרבעון האחרון של שנת 2022 חלה האטה בביצועי האשראי למטרת מגורים.
- הגידול בסכום ההלוואה הממוצעת לדיור, יחד עם השינויים בסביבה המקרו-כלכלית (העלייה בריבית בנק ישראל ובמדד המחירים לצרכן), תרמו לעלייה בסכום ההחזר החודשי, הן הראשוני, ברגע העמדת האשראי והן לאורך תקופת ההחזר.

- ניתוח השינויים בהחזרים החודשיים של ההלוואות לדיור שניטלו בין השנים 2017 עד 2022 העלה שממוצע סכום ההחזר החודשי עלה בין 554 ש"ח ל-873 ש"ח, כתלות בשנת העמדת ההלוואה, נוכח עליית ריבית בנק ישראל ובשל תרומתה של העלייה בשיעור האינפלציה, אם כי במידה פחותה.
- יש שונות רבה בהיקף העלייה בסכום ההחזר החודשי בין הלווים, בין היתר, על רקע השוני הן בתמהיל ההלוואה הממוצעת והן בגובהה. עבור הלוואות שניטלו ב-2021 חל השינוי המשמעותי ביותר בגובה ההחזר החודשי הממוצע.
- סכום ההחזר החודשי עלה בקרב כל עשירוני ההכנסה – העלייה בסכום ההחזר החודשי הינה גדולה יותר בקרב עשירוני ההכנסה הגבוהים, אולם שיעור העלייה הגבוה ביותר נצפה בקרב עשירוני ההכנסה 4 עד 7, מה שמשקף נטל גבוה יותר עבור לווים אלה.
- בנק ישראל ממשיך לעקוב אחר ההתפתחויות בשוק ההלוואות לדיור והעלייה בסכום ההחזר החודשי והציפייה הפיקוחית היא כי הבנקים ימשיכו לנטר לקוחות שמתקשים לעמוד בהחזרים החודשיים וימשיכו לסייע להם במידת הצורך במסגרת הכלים שעומדים לרשותם, כפי שהחלו לעשות מסוף שנת 2022.

[לתיבה המלאה](#)

תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2022 שתפורסם בקרוב: סקר הערכה בנושא ניהול סיכון האקלים במערכת הבנקאות הישראלית

15.05.2023

- תאגידים בנקאים, ללא קשר לגודלם, למורכבותם או למודל העסקי שלהם, עלולים להיות חשופים לסיכונים פיננסים שקשורים לשינויי אקלים.
- גופי האסדרה הפיננסים משקיעים מאמצים בפיתוח עקרונות להתמודדות נאותה של המערכות הפיננסיות עם סיכוני אקלים. בין היתר מתרחב הפיתוח של כלים ומתודולוגיות לזיהוי ולהערכה של סיכוני אקלים, מתגבשים עקרונות לניהולם של הסיכונים האלה, נקבעות דרישות לגילוי מידע בנושא וננקטים צעדים לעידוד המעבר ל"מימון ירוק"¹, שהוא מימון שמקדם השפעה חיובית על הסביבה.
- הפיקוח על הבנקים הפיץ למערכת הבנקאות בחודש דצמבר 2022 טיוטת הוראה שמאמצת את המלצות ועדת באזל בנושא "עקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסים שקשורים לאקלים", זאת בהמשך לתהליך מתמשך שמקיים הפיקוח מול הבנקים, שנועד בין היתר להעלות את המודעות של הנהלות הבנקים והדירקטוריונים לגבי קיומם של סיכוני אקלים, לגבי הצורך בניהול הסיכונים האלה ולגבי ההשפעה האפשרית שלהם על היציבות של מערכת הבנקאות ושל כלל המשק.
- במקביל הפיקוח על הבנקים מעדכן את חובות הגילוי לציבור בתחום ה-ESG² בהתאם להתפתחותן של דרישות הגילוי במדינות מובילות בעולם.
- הפיקוח על הבנקים העביר במהלך חודש מרץ 2023 למערכת הבנקאות סקר שנועד לבחון את האופן ואת הגישה שלפיהם מנהלים כיום התאגידים הבנקאים את סיכון האקלים. הסקר התבסס על סקרים דומים שכבר בוצעו על ידי רשויות פיקוח בעולם (ECB^{3,4}), APRA, והוא מהווה צעד משמעותי בניהול סיכון האקלים, הן בקרב התאגידים הבנקאים והן בתוך הפיקוח על הבנקים.

¹ ניתן להתייחס למימון ירוק כאשראי שמטרתו להביא תועלת סביבתית, וכאשראי שנועד לנהל בצורה טובה יותר את הסיכונים הסביבתיים.

² ESG - Environmental, Social, and Governance: שמירה על הסביבה, צדק חברתי וממשל תאגידי.

³ Information paper - Climate risk self-assessment survey, Australian Prudential Regulation Authority

<https://www.apra.gov.au/information-paper-climate-risk-self-assessment-survey>

⁴ Climate risk stress test, July 2022, ECB (European Central Bank), 2022

https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.climate_stress_test_report.20220708~2e3cc0999f.en.pdf

תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2022 שתפורסם בקרוב: בנקאות פתוחה

17.05.2023

- האסדרה של הבנקאות הפתוחה התפתחה ונקבעה בעולם בשנים האחרונות וכך גם בישראל. פעילותה של הבנקאות הפתוחה החלה בחודש אפריל 2021 מתוקף הוראה של הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאות והחל מחודש יוני 2022 מתוקף חוק שירות מידע פיננסי שחוקק.
- לקראת סוף שנת 2022 חל זינוק משמעותי בשימושיה של המערכת ולהערכתנו וככל שהמערכת תתפתח ותתייצב והציבור יהיה מודע לה וייתן בה את אמונו, יגבר בה השימוש באופן משמעותי.
- מורכבותה של המערכת בהיבטי הטכנולוגיה והאסדרה מציבה אתגרים לכל המשתתפים בה ומוטל עליהם לפעול יחד ובשיתוף פעולה על מנת לפתור את הבעיות שעלולות להופיע. הציפייה היא לעבודה סדירה ותקינה הן מצד מקורות המידע והן מצד נותני השירות של המידע הפיננסי.
- הבנקאות הפתוחה עוררה יוזמות נוספות להרחבת שיתוף מידע בעולמות תוכן נוספים ואף בעולמות תוכן שאינם פיננסיים. יש בעולם יוזמות לשיתוף מידע מעולמות הביטוח, התשתיות, הבריאות ועד ליוזמות לשיתוף של כלל המידע.

הפיקוח על הבנקים פרסם היום טיוטת עדכון להוראה בנושא "תנאי היוותרות בחיים וטיפול בהתחייבויות קיימות בפטירה". מטרת העדכון הן הגברת רמת המודעות של שותפים בחשבון לקיומו של תנאי "היוותרות בחיים" בהסכמי פתיחת חשבון ולמשמעויותיו, וסיוע לשותפים שנותרו בחיים לפעול להסדרת התחייבויות קיימות באמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר.

17.05.2023

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "אירוע פטירה של שותף לחשבון הוא נקודת שבר. עדכון ההוראה מדגיש את החשיבות במודעות התאגיד הבנקאי ולהתנהלותו ברגישות מוגברת מול השותף הנותר בחיים, תוך התאמת השירות לצרכיו.

כצעד מונע ובמטרה למנוע קשיים בעתיד, נדרשים התאגידים הבנקאיים לפעול להגברת מודעות הלקוחות למשמעות תנאי "היוותרות בחיים" בחשבון ולהשלכות שתהיינה לבחירתם, ולפעול לכך שבחירתם תעלה בקנה אחד עם רצונם באשר לזכויות הנותר בחיים.

בנוסף, נועד העדכון גם להקל על השותף הנותר בחיים לטפל בהתחייבויות קיימות באמצעי התשלום שהונפקו על שם השותף שנפטר, ובכך לסייע לו להמשיך ולהתנהל באופן שוטף מבלי שאירוע הפטירה יביא להשלכות לא רצויות של אי עמידה בתשלומים שונים."

מקרה של פטירת שותף בחשבון הוא אירוע קשה עבור השותף הנותר בחיים ועבור יורשיו. במטרה לוודא כי בתקופה קשה זו יוכל השותף הנותר בחיים להמשיך להתנהל בחשבון, קיימת במסגרת הסכמי פתיחת חשבון אפשרות לשותפים לבחור מבעוד מועד האם יחול בחשבון תנאי שנקרא תנאי "היוותרות בחיים". תנאי זה, כאשר בוחרים שיחול, מאפשר לבעל החשבון הנותר בחיים להמשיך לעשות פעולות בחשבון גם לאחר פטירת השותף.

בפיקוח על הבנקים הוחלט לעדכן את ההוראה ולקבוע את ההנחיות החדשות, במטרה לסייע ללקוחות. הצורך עלה בעקבות פניות ציבור שהצביעו על אי בהירות בכל הנוגע למשמעות תנאי "היוותרות בחיים", ועל קשיים לפעול בחשבון לאחר פטירת השותף במקרים בהם לא בחרו השותפים שתנאי "היוותרות בחיים" יחול.

עדכון ההוראה נותן מענה ללקוחות בעלי חשבונות משותפים חדשים וכן לקיימים.

להלן העדכונים העיקריים להוראה:

- נקבעו הנחיות לתאגידים הבנקאיים בנוגע לגילוי ומתן הסבר ללקוחות על משמעויות תנאי "היוותרות בחיים" בהסכם לפתיחת חשבון משותף, במטרה להבטיח תשומת לב והבנה של הלקוחות ולסייע להם בביצוע בחירה מושכלת.
- כן נדרשים התאגידים לקבוע חובת בחירה בעניין תחולת התנאי ולתעדה, בכדי לוודא שנעשית בחירה מכוונת ומודעת של השותפים.
- התאגידים הבנקאיים נדרשים לקבל את בחירת השותפים בדבר תחולתו/אי תחולתו של התנאי.
- בכדי שבחירת השותפים תהלום את רצונם ואת צרכיהם ברמה המיטבית, מבחין העדכון בין זכויות חתימה שונות שהוגדרו על ידי השותפים, מתוך הנחה כי יש בהן כדי להעיד על כוונת השותפים במקרה של פטירה של מי מהם. לדוגמה, בחשבונות שזכויות החתימה בהם נקבעו "ביחד ולחוד" יציעו התאגידים הבנקאיים ללקוחות שהתנאי יחול.
- התאגידים הבנקאיים נדרשים לפנות אל כל בעלי החשבונות המשותפים הקיימים שלא בחרו כי התנאי יחול עליהם, במטרה להסב את תשומת לבם לנושא, לוודא את צרכיהם, וככל שיבחרו בכך - לסייע להם בעריכת שינוי בקבוע בהסכמים בעניין זה. על התאגידים הבנקאיים לפנות אל הלקוחות הקיימים כאמור עד 6 חודשים מיום פרסום ההוראה, לכל המאוחר, וכן יינקטו מאמצים סבירים לסייע להשלמת התהליך מול הלקוחות עד שנה מיום פרסום ההוראה.
- נקבעו תהליכים במטרה לאפשר לשותפים שנותרו בחיים לפעול להסדרת התחייבויות קיימות באמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר ומקושרים לחשבון, ובכללן הרשאות לחיוב אמצעי התשלום ועסקאות תשלומים. זאת, במטרה להבטיח רציפות תשלומים, להקל עליהם בסיטואציה המורכבת והרגישה בה הם מצויים, ולמנוע מהם אי נעימות וטרחה מיותרת.
- תחילת עדכון ההוראה: 12 חודשים מיום פרסום.

[לטיטוט ההוראה](#)

סקירת מערכת הבנקאות בישראל - שנת 2022

24.05.2023

מצורפת **סקירת מערכת הבנקאות בישראל לשנת 2022**. סקירה זו היא הסקירה ה-50 שמפרסם הפיקוח על הבנקים.

[להלן פרקי הסקירה:](#)

- דברי המפקחים על הבנקים
- פרק א - ההתפתחויות בפעילותה של מערכת הבנקאות בישראל
- פרק ב - תמצית התפתחויות עיקריות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית
- פרק ג - התוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות
- פרק ד - הלימות ההון והמינוף
- פרק ה - הסיכונים
- פרק ו - התפתחות התפיסה של הפיקוח על הבנקים בתחום הצרכני
- פרק ז - פעילות הפיקוח הבנקים
- נספחים

[לסקירה המלאה](#)

[למצגת המפקח על הבנקים במסיבת העיתונאים](#)

[לצפייה במסיבת העיתונאים](#)

המפקח על הבנקים: "הרווחיות הגבוהה של הבנקים אינה בת קיימא"

גלובס

הבנקים רשמו רווחים של יותר מ-6 מיליארד שקל ברבעון הראשון הודות לרווחיות הגבוהה, אך יאיר אבידן צופה כי זו תרד: "חזרת האינפלציה ליעד תוריד 2% בתשואה להון". עוד סיבה: הבנקים יגדילו הפרשות להפסדי אשראי בשל העומס על כתפי הלווים • התחרות בבנקאות: רק 124 אלף בקשות הוגשו מאז השקת רפורמת "ניוד בקליק"

שיעור המשכנתאות בסיכון גבוה הכפיל עצמו בחמש שנים

כלכליסט

לפי דוח הפיקוח על הבנקים, 22.5% מהמשכנתאות שנלקחו במרץ הן במינוף של יותר מ-60% משווי הנכס, וההחזר החודשי בהן הוא מעל 30% מהכנסות הלווה; הבנקים נתנו אשראי בהיקף של 55 מיליארד שקל לרכישת קרקעות במינוף גבוה של מעל 75%; בנק ישראל: "חשיפת הבנקים לענף הנדל"ן והמשכנתאות ממשיכה להוות סיכון מבני גדול בתיק האשראי"

◀ **כנס לציון 50 שנים לסקירת הפיקוח על הבנקים**

24.05.2023

לאחר פרסום סקירת הפיקוח על הבנקים לשנת 2022, שהינה הסקירה ה-50 במספר מאז החל הפיקוח על הבנקים בפרסומה לציבור בשנת 1972, ערך הפיקוח על הבנקים כנס לציון הנושא וסקירה של פעילות הפיקוח על הבנקים לדורותיו.

את הכנס פתח נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון ולאחריו נשא דברים המפקח על הבנקים יאיר אבידן. דבריהם מצורפים להודעה זו.

בהמשך התקיים פאנל ובו השתתפו חלק מהמפקחים והמפקחות על הבנקים לדורותיהם ובו העלו תובנות שונות על תקופתם בראש הפיקוח על הבנקים וההתפתחויות והאתגרים הכלכליים השונים שליוו את תפקידם. (מצורפת תמונה של המשתתפים לשימושכם. קרדיט: דוברות בנק ישראל).

את הכנס חתמה ד"ר זיו נאור, מנהלת היחידה הכלכלית בפיקוח על הבנקים, שאמונה על כתיבת סקירת הפיקוח. בהרצאתה סקרה את המאפיינים השונים במערכת הבנקאות לאורך 50 שנות סקירה.

[לצפייה במצגת אותה הציגה ד"ר זיו נאור](#)

[לצפייה בדברי הנגיד](#)

[לצפייה בדברי המפקח](#)

◀ השקת "שבוע המודעות להתמודדות עם הונאות דיגיטליות"

30.05.2023

שבוע המודעות להתמודדות עם הונאות דיגיטליות, שמוביל הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, באמצעות איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית ובשיתוף משטרת ישראל ומשרד הרווחה והביטחון החברתי, יתקיים בין התאריכים 4.6.2023 – 15.6.23. במהלך שבוע זה יתקיימו עשרות הרצאות פרונטליות ברחבי הארץ לארגונים, עמותות ובתי דיור מוגן שנרשמו מראש. בנוסף, יתקיימו גם הרצאות אינטרנטיות (webinar) לציבור הרחב. כלל ההרצאות יתקיימו בשפות עברית, ערבית ורוסית.

התוכן שיועבר בהרצאות יעסוק בסוגי הונאות דיגיטליות; איך מזהים ונזהרים משיטות הונאות דיגיטליות ומתחזים; מתי אסור ללחוץ על קישורים; איך נכנסים בבטחה לחשבון הבנק; מתן טיפים וכלים להתמודדות עם סוגי ההונאות; מידע על שיטות הונאה ייחודיות ליוצאי חבר העמים ועוד.

במסגרת פעילות זו הושק בנוסף קמפיין הסברה ארצי, במטרה להעלות את מודעות הציבור לתופעת ההונאות הדיגיטליות. כמו כן, הוקם אתר ייעודי המכיל טיפים בנושא, חומרים רלוונטיים אודות "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות", וכן מידע על אופן הרישום להרצאות האינטרנטיות (webinar) שיתקיימו בתאריכים הבאים:

8.6.23 בשעה 19:00 הרצאה בשפה הרוסית
13.6.23 בשעה 19:00 הרצאה בשפה העברית
14.6.23 בשעה 19:00 הרצאה בשפה הערבית

לפרטים נוספים על הפעילות ולהרשמה להרצאות האינטרנטיות (webinar), ניתן להיכנס לקישור <https://financialforumil.com> או לחפש בגוגל "פורום חינוך פיננסי".

◀ המפקח על הבנקים ביקר בהרצאות שהתקיימו בערים השונות במסגרת "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות"

11.06.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, ביקר היום בהרצאה בנושא הגברת המודעות לתופעת ההונאות הדיגיטליות, יחד עם ראש חטיבת החקירות במשטרת ישראל, תת-ניצב שלומית לנדס ומנכ"ל איגוד הבנקים, מר איתן מדמון.

ההרצאה התקיימה בירושלים, כחלק מעשרות הרצאות שמתקיימות ברחבי הארץ במסגרת "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות" שמוביל הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, באמצעות איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית ובשיתוף משטרת ישראל.

המפקח ציין כי הפיקוח על הבנקים מגביר את מאמצי ההסברה בנושא זה במטרה להעלות את מודעות הציבור ולהקנות לו כלים להתמודדות עם תופעת ההונאות הדיגיטליות, והזמין את המשתתפים להעמיק את הידע ולהיכנס לאתר הייעודי שהוקם עבור "שבוע המודעות להונאות דיגיטליות".

כמו כן, ההרשמה להרצאות האינטרנטיות (webinar) עדיין פתוחה, והציבור מוזמן להירשם בקישור הבא <https://camp.mini-sites.net/financialforumil> להרצאה בשפה העברית שתתקיים בתאריך 13.6.23 בשעה 19:00.

יאיר אבידן, המפקח על הבנקים
תנ"צ שלומית לנדס, ראש חטיבת החקירות, משטרת ישראל
איתן מדמון, מנכ"ל איגוד הבנקים.

קרדיט לצילום: יענקלה קסירר.

הפיקוח על הבנקים מפרסם הוראה העוסקת בעקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסיים הקשורים לאקלים

12.06.2023

הפיקוח על הבנקים הפיץ היום למערכת הבנקאית הוראת ניהול בנקאי בנושא "עקרונות לניהול אפקטיבי של סיכונים פיננסיים שקשורים לאקלים". זאת בהמשך לתהליך מתמשך שמקיים הפיקוח על הבנקים מול הגופים המפוקחים, שנועד בין היתר להעלות את המודעות של הנהלות הבנקים והדירקטוריונים לגבי קיומם של סיכונים אקלים, לצורך לנהל סיכונים אלה ולגבי ההשפעה הפוטנציאלית שלהם על המערכת הבנקאית ועל כלל המשק. הדחיפות בטיפול בסיכונים האקלים עלתה לנוכח תופעות אקלימיות המתרחשות בעולם ונתונים מדעיים הממחישים את היקפם של סיכונים האקלים.

המפקח על הבנקים: "לצד השמירה על יציבות המערכת הבנקאית, הפיקוח על הבנקים רואה חשיבות רבה בטיפול גם בתחומי

הסביבה והחברה, שהם חלק ממכלול היבטי ה-ESG¹. בפרסום ההוראה אנו משיגים שתי מטרות – האחת היא חיזוק היציבות הפיננסית של המערכת הבנקאית אל מול סיכונים אקלים, והשנייה היא חברתית-סביבתית, שכן המערכת הבנקאית מהווה חלק אינטגרלי מהמרקם הכלכלי-חברתי בישראל ועליה לסייע במימוש המדיניות שמובילה הממשלה, ובמקרה זה, עמידה ביעדי הפחתת פליטות גזי החממה הנגזרים מהסכסוך פריז ומימון פיתוחן של טכנולוגיות חדשות".

ההוראה הנ"ל נועדה לקדם גישה מבוססת-עקרונות לשיפור ניהול סיכונים האקלים, והיא מותאמת ומבוססת על המסמך שפרסמה ועדת באזל ביוני 2022. מסמך באזל גובש לאחר בחינת יוזמות פיקוחיות המיושמות על ידי רשויות שונות המופקדות על היציבות הפיננסית וגופים בינלאומיים אחרים, ולאחר עריכת ניתוח של סיכונים האקלים הרלוונטיים.

ההוראה כוללת שנים-עשר עקרונות המספקים הנחיות לבנקים בנושאי ממשל תאגידי, בקרה פנימית, הלימות הון ונזילות, ניהול סיכונים, ניטור ודיווח, שילוב בניהול סיכונים מסורתיים (סיכונים אשראי, שוק, נזילות, סיכון תפעולי וסיכונים אחרים) וניתוח תרחישים.

להודעה זו נלווית ההוראה עצמה.

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום את הנוסח הסופי של העדכון להוראה בנושא "תנאי היוותרות בחיים וטיפול בחיובים קיימים בפטירה"

13.06.2023

הפיקוח על הבנקים פרסם היום את הנוסח הסופי של עדכון להוראה בנושא "תנאי היוותרות בחיים וטיפול בחיובים קיימים בפטירה". מטרות העדכון הן הגברת רמת המודעות של שותפים בחשבון לקיומו של תנאי "היוותרות בחיים" בהסכמי פתיחת חשבון ולמשמעויותיו, וסיוע לשותפים שנותרו בחיים לפעול להסדרת חיובים קיימים באמצעי התשלום שהונפקו לשימוש השותף שנפטר.

למידע נוסף ראו הודעה קודמת לעיתונות – קישור

[לצפייה בהוראה](#)

[לצפייה בדברי הסבר](#)

הפיקוח על הבנקים משיק מערכת מתקדמת וחדשה בסביבת ענן לניהול פניות הציבור ובקורות צרכניות

21.06.2023

הפיקוח על הבנקים הטמיע מערכת ניהול קשרי לקוחות (CRM) חדשה לניהול פניות הציבור והבקורות הצרכניות. למערכת החדשה תועלות רבות, הן מבחינת שיפור השירות ללקוח והן בהיבטים תפעוליים וניהוליים של הטיפול בפניות ציבור ושל ביצוע בקורות ואכיפה. המערכת פותחה בהובלה טכנולוגית של חטיבת טכנולוגיית המידע בבנק ישראל.

המפקח על הבנקים, יאיר אבידן: "הגנה על הלקוח הבנקאי והעמדת הלקוח במרכז הם יעדים עיקריים בעבודת הפיקוח על הבנקים. הטיפול בתלונות הציבור וביצוע בקורות יזומות נמנים עם הכלים באמצעותם מקדם הפיקוח על הבנקים השגת יעדים אלה. המערכת החדשה מהווה תשתית טכנולוגית מתקדמת לעבודת הפיקוח בתחום זה ולחזונו "להיות פיקוח מוביל מקצועי ויזום לטובת הציבור והמשק" לא רק בהון האנושי אלא גם בטכנולוגיה ובתשתיות".

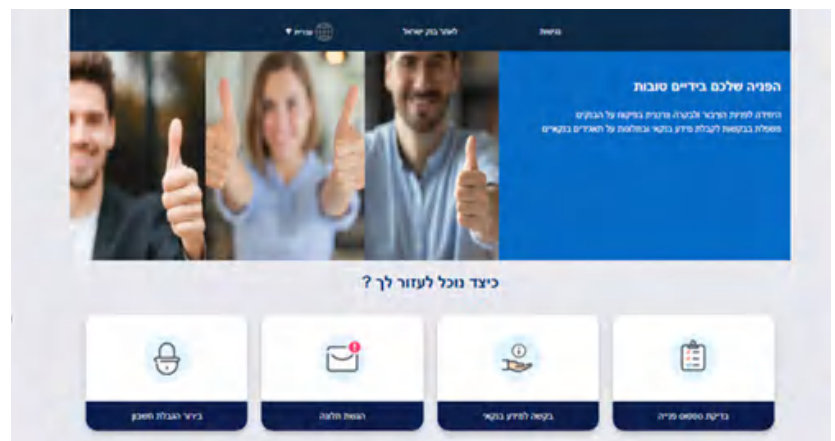
¹ Environmental, Social and Corporate Governance

מנהל חטיבת טכנולוגיית מידע, ליאור ג'ורג'י: "מערכות המידע שמטמיע בנק ישראל בכל החטיבות הן התשתית של הבנק להיות בנק מרכזי, מוביל ומתקדם. המערכת החדשה הינה חלק ממאמצי חטיבת טכנולוגיית המידע ועובדיה להוציא לפועל יוזמות טכנולוגיות ומערכות מתקדמות ולהביא ערך הן למשתמשים במערכות והן ללקוחות הקצה".

המערכת מרכזת את כלל הפניות ליחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים ומאפשרת התקשרות רב-ערוצית עם הפונים לפיקוח ועם התאגידים המפוקחים. המידע שנאסף במערכת והכלים שפותחו לניתוחו, מאפשרים התייעלות וקבלת תמונה רחבה אודות הליקויים העולים בפעילות המערכת הבנקאית.

פורטל ייעודי ללקוחות המערכת הבנקאית - לשם שיפור השירות הוקם פורטל ייעודי באתר בנק ישראל המאפשר הגשת מגוון טפסי פנייה לפיקוח על הבנקים וכן ישירות לתאגידים הבנקאיים, וכולל אזור אישי בו ניתן לבצע פעולות בתיק הפנייה ולהתעדכן בסטטוס הטיפול בה. בנוסף כולל הפורטל מנגנון "זיהוי לקוחות" באמצעות ממשק הזדהות של "ממשל זמין" שברשות התקשוב הממשלתי.

המסך הראשי בפורטל הלקוחות:

מנהלת היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים, עינב הכט-עמיר: "מידי שנה מתקבלות ביחידה למעלה מ-10,000 תלונות ופניות של לקוחות בבקשות שונות. מתוך התלונות והמידע המתקבל ביחידה אנו מאתרים ליקויים רוחביים ופועלים לתיקונם במערכת הבנקאית. בפרויקט להקמת המערכת החדשה הושקעה מחשבה רבה מתוך רצון שהתשתית הטכנולוגית תאפשר קפיצת מדרגה לשיפור השירות ללקוחות, לחיזוק תהליכי הבקרה וליעילות של עבודת היחידה".

היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית שבפיקוח על הבנקים עומדת לרשות הציבור בכל נושא שקשור לענייניו עם הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

לקבלת מידע או להגשת תלונות בנושאי צרכנות בנקאית ניתן לפנות אל היחידה באמצעים הבאים:

- אתר האינטרנט של בנק ישראל
<https://www.boi.org.il/information/public-enquiries-unit/complaints-on-banks>

מוקד טלפוני: 02-6552680 או 9086*

הנגשת נתוני הדו"חות הכספיים של המערכת הבנקאית באתר בנק ישראל

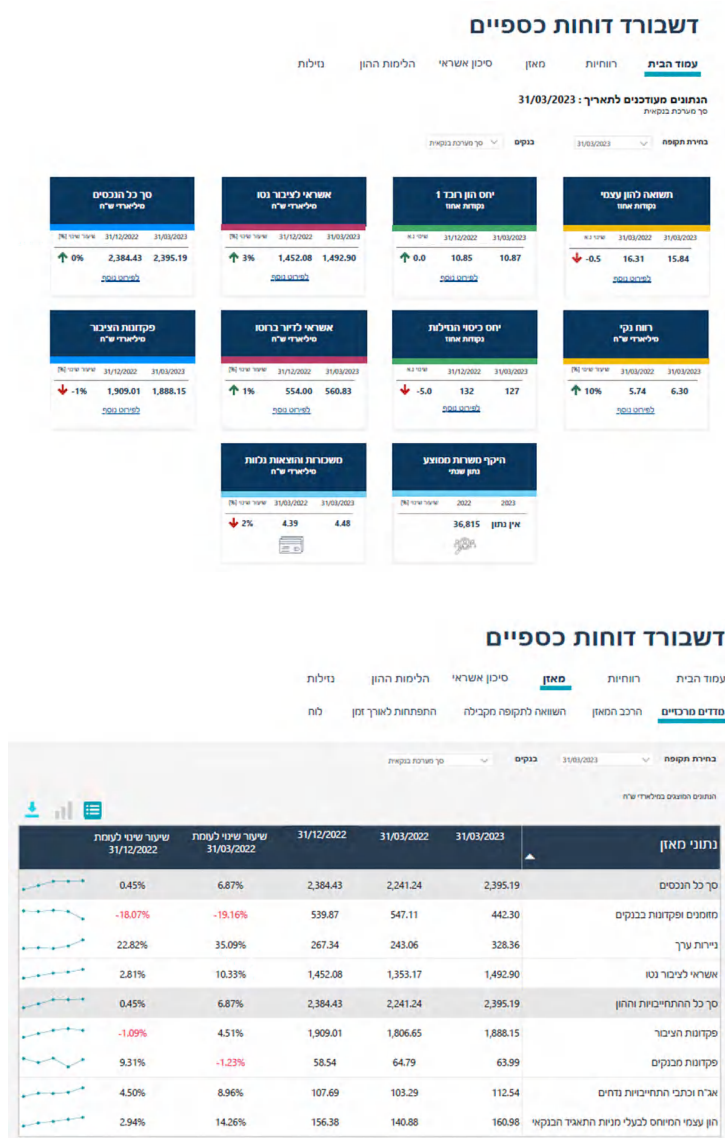
22.06.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "המהלך של הנגשת הדוחות הכספיים של המערכת הבנקאית באתר בנק ישראל מתווסף למהלכים שונים שאנו מקדמים במטרה לפשט את יכולת הצגת המידע לציבור הרחב. אני מודה לכל השותפים לעשייה המאומצת וסמוך ובטוח שהפיתוח החדש יביא תועלת רבה למשתמשים".

המערכת שפותחה על ידי חטיבת הפיקוח על הבנקים בשיתוף החטיבה למידע וסטטיסטיקה בבנק ישראל, מחולקת לפי הנושאים המרכזיים המפורסמים בדוחות הכספיים וכוללת תצוגה גרפית וטבלאית. כמו כן, היא מאפשרת יכולת תחקור על ידי המשתמש והשוואה נוחה בין נתוני הבנקים השונים ועל פני תקופות זמן.

הנתונים יעודכנו מידי רבעון לאחר פרסום הדוחות הכספיים של כלל המערכת הבנקאית.

קישור לדף "דשבורד דוחות כספיים": <https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/analizestat>

בהמשך, נפרסם באופן דומה גם את נתוני הדוחות הכספיים של חברות כרטיסי האשראי.

מכתב נגיד בנק ישראל לרוה"מ עם העמדה המקצועית לקראת ההצבעה בקריאה הטרוםית בנושא חוק הבנקאות

27.06.2023

מכתב נגיד בנק ישראל לרוה"מ שנשלח מוקדם יותר היום בנוגע להצעת חוק הבנקאות שצפויה לעלות להצבעה טרוםית מחר.

[לצפייה במכתב](#)

שר האוצר, מר בצלאל סמוטריץ' ונגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נועדו הערב לדיון שנקבע מראש בנושא ענף הבנקאות

28.06.2023

בפגישה נכחו גם המפקח על הבנקים, מר דניאל אחיאשילי, ראש אגף תקציבים מר יוגב גרדוס ממשרד האוצר וראש רשות המסים, מר ערן יעקב וכן אנשי מקצוע ממשרד האוצר ומבנק ישראל.

במהלך הפגישה התקיים דיון מקצועי בנושאי רגולציה וקידום התחרות במערכת הבנקאית, לרבות שיח ראשוני בנושא הצעת מיסוי רווחי יתר על מגזר הבנקאות ששוקל לקדם משרד האוצר במקביל לסט הכלים המתגבש במסגרת המאבק ביוקר המחיה.

בסיכום הדיון נקבע כי תתקיים פגישה נוספת בשבוע הבא להמשך השיח בנושאים אלו.

הפיקוח על הבנקים מאריך את משך הזמן בו ניתן לפתוח חשבון בנק באמצעות תעודת עולה

02.07.2023

במסגרת הצעדים הרבים שמקדם הפיקוח על הבנקים על מנת להקל על העולים מרוסיה ואוקראינה בעקבות השלכות המלחמה, מודיע הפיקוח על הבנקים כי מתוך רצון להקל ככל הניתן על העולים, וכדי לא לעכב את תהליך פתיחת החשבון לאלו שטרם קיבלו את תעודת הזהות שלהם, החל מתאריך 12.6.23 תינתן ארכה למשך הזמן בו ניתן יהיה לפתוח חשבון בנק באמצעות תעודת עולה, מ-30 יום ל-90 יום.

הארכת התקופה מחודש לשלושה חודשים, במהלכה ניתן יהיה להשתמש בתעודת עולה חלק תעודת זהות, תהיה בתוקף עד סוף שנת 2023.

צעד זה מתווסף לצעדים נוספים שקידם בנק ישראל כדי להקל על העולים מרוסיה ואוקראינה ופורסמו לציבור הרחב.

פרסום שיעורי הריביות של הבנקים השונים על אשראי למטרת מגורים – צעד נוסף לשקיפות צרכנית בסביבה פיננסית משתנה

05.07.2023

בנק ישראל מרחיב את המידע ההשוואתי המפורסם באתר הבנק. למידע המפורסם באתר על ריביות הפיקדונות וההלוואות הצרכניות בחלוקה עפ"י הבנקים השונים יתווסף גם מידע על ריביות בגין הלוואות למטרת מגורים ("משכנתא"), זאת על-מנת לחזק את מודעות הלקוחות ולהגביר את התחרות בין הבנקים השונים.

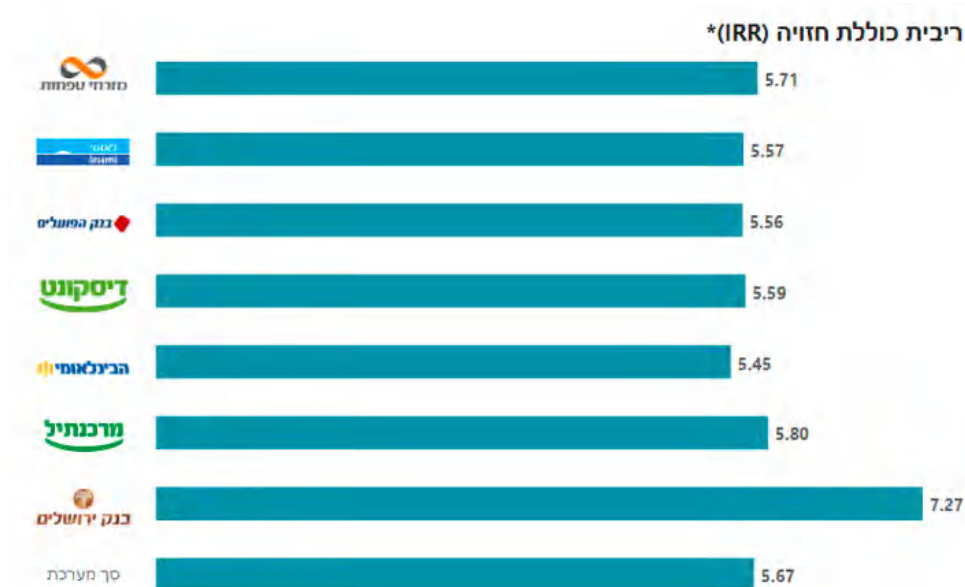
המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשולי: "המידע שאנו מפרסמים היום אודות שיעורי הריביות הניתנים בפועל על הלוואות למטרת מגורים, בחלוקה לבנקים השונים, הוא עוד צעד חשוב בהגברת השקיפות ובחיזוק כוחו של הלקוח. צעד זה יאפשר ללקוחות לקבל החלטה מושכלת, לאחר בחינת הנתונים באופן פשוט, נגיש ונות."

היום מודיע הפיקוח על הבנקים על פרסום מידע נוסף, גם בנושא הלוואות למטרת מגורים, מתוך רצון להנגיש לציבור מידע על הריביות הנגבות בפועל בגין אשראי למטרת מגורים ולסייע לו להשוות מחירים בתהליך נטילת הלוואה למטרת מגורים. נציין כי הנתונים מייצגים את ממוצע התיק של כל בנק ולא משכנתא ספציפית שניתנה בפועל. גובה הריבית המוצעת ללקוח בפועל מושפע ממאפיינים שונים כמו שיעור המימון, שיעור הכנסה פנויה, תקופת ההלוואה ועוד.

להלן פירוט המידע אשר יפורסם מהיום לציבור הרחב:

1. הריבית הכוללת החזויה (IRR) המחושבת על התיק

"הריבית הכוללת החזויה" (העלות הממשית של האשראי) מחושבת לפי הנוסחה הקבועה בהוראת ניהול בנקאי תקין 451 "נהלים למתן הלוואות לדיור"^{1,2}.

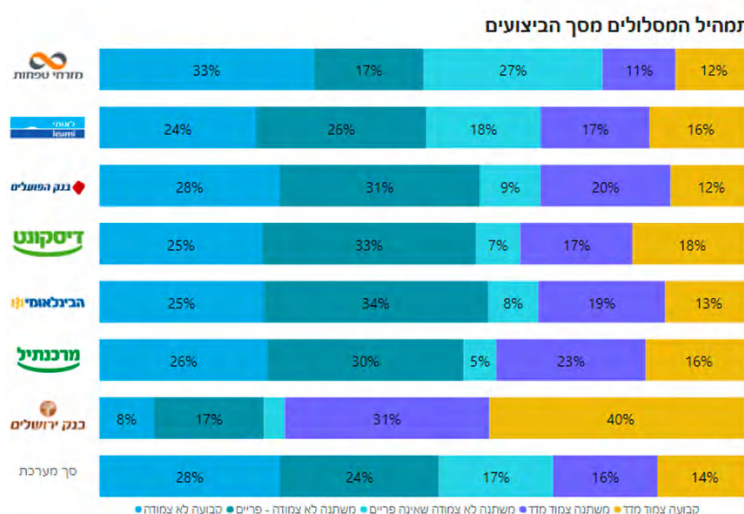
¹ העלות הממשית של האשראי משקפת את שיעור התשואה הפנימי שהוא השיעור בו הערך הנוכחי של התשלומים העתידיים בגין האשראי שווה לערך הנוכחי של סכום האשראי, נכון למועד החישוב. שיעור זה משקלל בתוכו מספר פרמטרים: ריבית דריבית; הפרשי עיתוי במועדי התשלומים על חשבון האשראי; תוספות חד פעמיות המשולמות בעת ביצוע האשראי; תוספות המשולמות בעת פירעונות שוטפים וכן שינויים צפויים בעוגנים, בריביות ובאינפלציה, בהתאם לתחזיות שוק ההון הנגזרות מעקומי התשואות.

² חישוב הריבית הכוללת החזויה משתמש בעקומי התשואות נכון לסוף חודש הפרסום ומנטרל הלוואות בולט, בלון ומט"ח. החישוב מניח כי תקופת שינוי הריבית עבור ריבית משתנה לא צמודה (שאינה פריים) וריבית משתנה צמודת מדד היא חמש שנים.

2. תמהיל המסלולים מסך הביצועים

בנוסף להשוואה פשוטה של הריבית הכוללת החזויה על סה"כ התיק, מוצגת גם השוואה של תמהיל המסלולים עבור ביצועי הבנק בחודש הפרסום.

הלוואה למטרת מגורים מורכבת במקרים רבים ממספר הלוואות שונות שמכונות "מסלולים".

המסלולים נבדלים זה מזה במספר משתנים, כגון: סוג הריבית, סוג ההצמדה, תכיפות השתנות הריבית, משך ההלוואה, ועוד. בישראל ישנם חמישה מסלולי הלוואה לדיור עיקריים, מסלולים אלו נכללים בפרסום.

התשלום החודשי לאורך חיי ההלוואה משתנה בכל המסלולים, למעט במסלול הריבית הקבועה הלא-צמודה, שבה התשלום החודשי הוא קבוע. השינויים בתשלום החודשי נקבעים על-פי השינויים בשיעור ריבית העוגן ו/או במדד המחירים לצרכן (בהלוואות צמודות-מדד).

3. מידע על הריבית החוזית בכל מסלול

לצורך שיפור יכולת ההשוואה, אנו מציגים גם את הריבית המוצעת ללקוח בכל אחד מהמסלולים. יש לשים לב שגובה הריבית בכל מסלול מושפע מתמהיל ההלוואה. לצורך שיפור יכולת ההשוואה ניתן להשתמש ב"מסננים" ולהשוות ריביות עבור כל אחד מהמסלולים.

ראו לדוגמא מסלול "משתנה לא צמודה - פריים"

סוג ריבית: משתנה לא צמודה - פריים

בנק	סוג ריבית	תמהיל מסלול [%]	שיעור הריבית [%]
מזרחי ספחות	משתנה לא צמודה - פריים	17	6.24
לאומי	משתנה לא צמודה - פריים	26	5.96
הפועלים	משתנה לא צמודה - פריים	31	5.75
דיסקונט	משתנה לא צמודה - פריים	33	5.90
הבינלאומי	משתנה לא צמודה - פריים	34	6.05
מרכנתי	משתנה לא צמודה - פריים	30	6.26
ירושלים	משתנה לא צמודה - פריים	17	7.09
סך מערכת	משתנה לא צמודה - פריים	24	6.01

המידע מפורסם בתדירות חודשית באמצעות [דף ייעודי מונגש באתר הבנק](#), שפותח על ידי חטיבת הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל.

גובשו העקרונות להעברת כסף מידיית בין חשבונות באמצעות פרט מזהה כגון מספר טלפון נייד או כתובת דוא"ל

05.07.2023

בנק ישראל מעדכן על גיבוש עקרונות לשירות חדש להעברת כספים בין חשבונות ללא צורך בשימוש במספר חשבון מלא של המוטב.

בנק ישראל סיים ללוות תהליך של גיבוש עקרונות שיאפשרו תשלום מידי מהחשבון באמצעות פרט מזהה (PROXY). התהליך הושלם במסגרת צוות Fast Payments, יחד עם שחקנים בנקאיים וחוף בנקאיים ומפעילת המערכת, חברת מס"ב. מטרת העקרונות האחדים היא לאפשר ללקוחות להעביר זיכויים מידיים ובהמשך גם בקשות תשלום (Request to Pay) באמצעות פרט מזהה, שאינו מספר החשבון של המוטב, כמו – כתובת דוא"ל, מספר טלפון נייד, ת.ז או מספר לצרכי מס.

גיבוש העקרונות הוא צעד נוסף לקידום התשלום המידי בישראל, בהתאם לסטנדרטים הבינלאומיים ולשירותים הנלווים המקובלים בעולם. שירות תשלום באמצעות פרט מזהה הוא אחד השירותים הנפוצים ביותר במערכות תשלומים מידיים בעולם ומסייע במניעת טעויות הקלדה של לקוחות וכן מייעל ומפשט את תהליך התשלום עבורם. עולם תשלומים דיגיטלי ומתקדם מחייב ביצוע התאמות נדרשות על-מנת לתמוך בתשלומים מהירים שניתן לבצע אותם בפשטות ובמינימום מאמץ מצד לקוחות הקצה.

העקרונות כוללים את סוגי הפרטים המזהים שבאמצעותם ניתן יהיה לבצע העברות מחשבונות וזאת תוך הבחנה בין חשבון פרטי לחשבון עסקי. כמו-כן, הם כוללים את הצעדים שעל המשתתפים במערכת התשלום המידי לבצע על-מנת לתמוך בשירות ולהנגיש אותו ללקוחותיהם. **העקרונות ייושמו באופן אחיד על ידי כלל נותני שירותי התשלום הפועלים במערכת התשלום המידי של חברת מס"ב עד לסוף יוני, 2024.**

בנק ישראל ומחלקת מערכות תשלומים וסליקה ימשיכו לקדם את יעילות ויציבות מערכות התשלומים בישראל, תוך שימת דגש על עמידה בסטנדרטים בינלאומיים ואמות המידה המקובלות בעולם לשירותי התשלום השונים.

גב' נועה ששינסקי, מנהלת אגף הפיקוח על מערכות התשלומים: "מדובר בשינוי שוק משמעותי שמטרתו לייעל את הדרכים המקובלות והמסורתיות כיום להעברות כספים מחשבון לחשבון. תשלום באמצעות פרט מזהה, הינו הראשון מתוך שירותים נלווים נוספים אשר יאפשרו למשתתפי המערכת להציע שירותים מתקדמים וחדשניים ללקוחותיהם. שירותים אלו ישפרו משמעותית את חווית הלקוח בישראל ואת מגוון אפשרויות התשלום עבורו".

בנק ישראל: יישום היעדים שהציב הנגיד בדיון עם מנכ"לי הבנקים בנושא יתרות החובה בעו"ש, יתרות הזכות של משקי הבית, וסיוע לנוטלי המשכנתאות

05.07.2023

לאחר עבודת מטה שנערכה בשיתוף הפיקוח על הבנקים וחיבת המחקר, זימן נגיד בנק ישראל בתאריך 20.6.23 את מנכ"לי הבנקים לדיון מיוחד, בנושא הריביות על הפיקדונות, יתרת הזכות וההלוואות במערכת הבנקאית.

בתום הדיון, הוצבו על ידי נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים יעדים שראוי שהמערכת הבנקאית תפעל להשגתם, במטרה להיטיב עם לקוחותיה ולחזק את ההוגנות מולם.

במהלך השבועיים שחלפו, גיבש כל אחד מהבנקים חבילת צעדים בהלימה ליעדים השונים ובהתאם למאפייניו העסקיים. החבילות כוללות הטבות שונות ללקוחות, וכן סיוע אקטיבי וממוקד לאלו החווים קשיים בהחזר תשלום המשכנתא ומצויים ביתרת עו"ש שלילית.

צעדים אלו כוללים, בין היתר:

- **בהתייחס ליעד של הקלת הנטל ללקוחות בעלי יתרה שלילית בחשבונות העו"ש**
הפחתת ריביות על יתרת החובה בעו"ש, קיזוז יתרות זכות עם יתרות החובה באופן שמקטין את סכום החיוב הכולל, ספיגת עליית ריבית בנק ישראל לתקופות שונות, ועוד.
- **בהתייחס ליעד של סיוע אקטיבי לבעלי המשכנתאות המאובחנים כבעלי הקשיים המשמעותיים ביותר**
זיכוי חשבונות הלקוחות בסכומים הנובעים מהתייקרות המשכנתא, ספיגה חלקית של עליית הריבית לתקופות שונות, ועוד.
- **בהתייחס ליעד של תמסורת ריבית נאותה על יתרות זכות של משקי בית**
תשלום ריבית על חשבונות עו"ש של משקי בית, שיפור בתנאי הפיקדונות, בדגש על פיקדונות קטנים של משקי הבית ועוד.
- **בהתייחס ליעד של עידוד אקטיבי ומתמשך של לקוחות בעלי יתרת עו"ש מעל רף מסוים להסטת כספים המוחזקים בעו"ש לאפיקים משתלמים יותר**
מיפוי האוכלוסיות הרלוונטיות, הצבת יעדים, ביצוע פניות יזומות ללקוחות, באמצעות אפליקציות הבנק, מסרונים, שיחות טלפון, אתר האינטרנט של הבנק, ייזום קמפיינים ועוד.

חלק מהצעדים מתייחסים לקבוצת לקוחות ספציפית וחלק מיושמים באופן אוטומטי. לגבי לקוחות שההטבה או הסיוע אינם חלים באופן אוטומטי בחשבונם, נדרש המשך הפנייה יזומה ללקוחות למימוש האפשרויות העומדות לרשותם. בהקשר זה, פורסמה היום טיוטת עדכון להוראת "בנקאות בתקשורת" (לינק) המסירה חסם רגולטורי והמאפשרת לבנקים לפנות, לכלל לקוחותיהם, באופן יזום, באמצעות מסרונים (לרבות מסרון קולי). במסגרת זו, הבנקים גם נדרשים לגבש מדיניות בהתאם למאפייני הלקוחות השונים.

מהלכים אלו מצטרפים למהלכים נוספים שהוביל בנק ישראל במטרה להגביר את התחרות, להעביר את הכוח ללקוח ולאפשר לו להשוות את התנאים במוצרים שונים שמציעים הבנקים, להתמקח ולנהל משא ומתן עם הבנק על שיעורי הריבית ועל תנאי ניהול החשבון ובמידת הצורך לעבור בנק באופן מקוון בקלות וללא עלות. באופן זה יכול הציבור לבצע סקר שוק, לקבל מידע באופן נגיש יותר ולפעול בצורה מושכלת מול הבנקים אשר תיטיב את תנאי ההתקשרות שלו.

בנק ישראל ממשיך לשקוד על פעולות וצעדים נוספים לקידום התחרות במערכת הבנקאית ולשיפור רווחת הלקוחות. בהקשר זה ראו לינק להודעה שפורסמה היום בנושא הרחבת המידע ההשוואתי הנגיש לציבור באתר הבנק, כך שלמידע המפורסם על ריביות הפיקדונות וההלוואות הצרכניות יתווסף גם מידע על ריביות בגין הלוואות משכנתא ברמת הבנק הבודד.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "הדרך להשגת שיפור במצב הלקוחות במשק מתקדם ומודרני היא הסרת חסמים ושיפור התחרות, הן בין הבנקים והן מגופים חוץ בנקאיים. לעומת זאת, התערבות במנגנוני השוק וודאי צעדים שעלולים לעוות את המדיניות המוניטארית, עלולים להשיג תוצאה לא רצויה בשיווי המשקל שיווצר בשוק בסופו של דבר. הצעדים שננקטו הם צעד נוסף לשיפור רווחת הצרכן. נמשיך לפעול בכלים שברשותנו להשגת יעדים אלו לשיפור מצב הלקוח וקידום התחרות במערכת הפיננסית."

המפקח על הבנקים, מר דניאל אחיאשילי: "הצעדים השונים שגובשו על ידי כל אחד מהבנקים יתרמו לשיפור ההוגנות ביחסים בין הבנקים ללקוחותיהם ויסייעו ללקוחות הרלוונטיים בהתמודדות עם נטל החוב בתקופה הקרובה. מהלך זה הינו חלק ממכלול צעדים בהם נוקט הפיקוח על הבנקים על מנת לוודא כי הבנקים ימשיכו להיות קשובים לצורכי הלקוחות נוכח השפעות הסביבה הכלכלית המשתנה. הפיקוח ימשיך ללוות מקרוב את יישום היעדים השונים במערכת, נקוט בצעדים להגברת השקיפות והתחרות בין הבנקים, ויוודא כי הבנקים ימשיכו לפנות באופן יזום ללקוחות, והכל במטרה להמשיך לשפר את תנאי הלקוחות."

[לצפייה בטיטוט הוראה](#)

נגיד בנק ישראל: מצפה מהבנקים לשלם ריבית על העו"ש

ישראל היום

הנגיד הציג בפני הבנקים את הציפייה שלו לשלם ריבית על יתרות העו"ש ולשפר ריביות בפקדונות • פרופ' ירון ביקש מהבנקים להציג בפני הפיקוח הצעות קונקרטיות בנושא • הנגיד: "בעת האחרונה רשמה המערכת רווחיות גבוהה מאוד ועלייה חדה של התשואה על ההון"

נגיד בנק ישראל למנכ"ל הבנקים: תעשו שיעורי בית על הריבית לעו"ש ותחזרו אליי

TheMarker

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נפגש היום עם מנכ"ל הבנקים, וביקש מהם שיבחנו כיצד להעניק ריבית על העו"ש - ויחזרו אליו עם רעיונות ודרכי פעולה אפקטיביות ■ הנגיד מצפה שהבנקים יתחזרו בינם לבין עצמם על כיסוי של הצרכן בתחום העו"ש, בדיוק כמו שהם מתחרים על הריבית שהם מציעים לפיקדון

הצטרפות בנק ישראל לוועדה הבינלאומית לדיווח אשראי (ICCR) <

12.07.2023

בחודש נובמבר 2022, במפגש החורף של הוועדה הבינלאומית לדיווח אשראי ICCR -

(INTERNATIONAL COMMITTEE CREDIT REPORTING), נערכה הצבעה בין החברים והוחלט פה אחד לאשר את הצטרפותו של בנק ישראל כחבר בארגון. מאז נובמבר נעשו תהליכים פנימיים בבנק העולמי לאישור החברות של בנק ישראל, ולאחר התכנסות מושב האביב של הארגון, בחודש יוני, התקבל האישור הרשמי מהבנק העולמי על הצטרפותו של בנק ישראל לארגון זה.

רקע על ה-ICCR:

בחודש מאי בשנת 2009 הוקם כוח משימה בינלאומי על-ידי הבנק העולמי (World Bank Group) בתמיכת ה-BIS (Bank for International Settlements) שמטרתו לייצר סטנדרטים בינלאומיים לדיווחי אשראי. הוועדה כוללת נציגים מבנקים מרכזיים בעולם ומרגולטורים פרטיים אחרים בתחום הפיננסיים. הוועדה תומכת בגישה רחבה וצופה פני עתיד לנושאים בעולם דיווחי האשראי תוך השגת קונצנזוס בהיבטי מדיניות המשפיעים על האינטרס הציבורי. המדינות החברות בוועדה, מיישמות את הסטנדרטים הבינלאומיים המתקדמים ביותר בכל הנוגע לדיווחי אשראי ולשיתוף נתוני אשראי.

הוועדה קובעת סטנדרטים בינלאומיים מוכרים בדיווח אשראי. בין היתר, הוועדה אחראית על עיבוד מאמרים, ניתוח דוחות, כתיבת הנחיות וחומרים רלוונטיים אחרים שיעזרו ביישום הולם של העקרונות הכלליים, ובכך לזהות שיקולים נוספים שיעזרו בבניית העקרונות הכלליים במערכת האשראי הבינלאומית, ולהקדיש משאבים לפיתוח והרחבה של הנושאים השונים שיעזרו בבניית העקרונות הכלליים במערכת האשראי הבינלאומית, להלן קישור לאתר הרשמי של הוועדה. מחברי הוועדה מצופה להגיב באופן שוטף על רעיונות, מסמכי מדיניות, ומחקר ורגלוציה בנושאים חשובים הנוגעים בתחום האשראי כגון: בינה מלאכותית וחדשנות טכנולוגית וכדומה.

מנכ"לית בנק ישראל, שולמית גרי: "להצטרפות בנק ישראל בארגון ה-ICCR יש חשיבות מקצועית גדולה ותתרום לבנק ישראל ולאגף הממונה על שיתוף בנתוני אשראי בפרט, בכל הקשור בקביעת מדיניות, שיתוף מידע והתייעצות עם גורמים בינלאומיים בנושאים כגון אסדרה, רגולציה ופיקוח, לטובת קידום ופיתוח העולם הפיננסי בישראל, ובפרט קידום התחרות בשוק האשראי."

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי בבנק ישראל, אייל חדד: "הרצון לקידום התחרות עמד בליבה של ההחלטה להקים את מערכת נתוני אשראי על ידי הבנק בשנת 2016. כעת, זמן לא רב לאחר עליית המערכת לאוויר מורגשת התועלת שלה להגברת התחרות ולהעצמת כוחו של הצרכן. ההצטרפות ל-ICCR תחזק את הפעילות העניפה של מערכת נתוני אשראי ותאפשר לנו להוסיף ולסייע לבנק ישראל בגיבוש תובנות ומדיניות כלכלית בתחומים אותו הבנק מוביל."

❏ הפיקוח על הבנקים מפרסם הנחיות חדשות לשיפור תהליכי מחזור משכנתא

19.07.2023

הפיקוח על הבנקים הפיץ היום למערכת הבנקאית עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין "נהלים למתן הלוואות לדיור" הכולל הנחיות חדשות. ההנחיות משפרות תהליכים, במטרה להקל על ציבור הלווים המבקשים לפרוע הלוואה בפירעון מוקדם או למחזרה על ידי לקיחת הלוואה בגוף אחר.

המפקח על הבנקים, מר דניאל אחיאשילי: "תיקון ההוראה לבנקים בנושא פירעון מוקדם ומחזור משכנתאות הוא צעד נוסף של הפיקוח על הבנקים לשיפור מצבו של הצרכן הבנקאי ולעידוד התחרות בתחום. הצעד מסיר חסמים בירוקרטיים למחזור משכנתאות, כך שהשיקול הכלכלי הינו השיקול העיקרי שמנחה את הלווים בקבלת החלטה בנושא. גיבוש ההוראה נעשה בשיתוף פעולה עם ח"כ יעקב אשר, מתוך כוונה להטיב עם הציבור ואנו מודים לו על כך".

להלן עיקרי ההנחיות החדשות:

- לקוח יוכל להודיע לבנק ממנו נלקחה המשכנתא, באופן מקוון או באמצעות הטלפון, על כוונה לבצע פירעון מוקדם.
- התווספה האפשרות לקבל מהבנק את המידע והמסמכים הנדרשים באופן מקוון, ככל שהלקוח יהיה מעוניין בכך.
- הלקוח יוכל לבחור להודיע על כוונתו לבצע פירעון מוקדם ישירות לבנק החדש מבלי שיפגעו זכויותיו. כך לדוגמה, ההודעה לבנק החדש לא תפגע במניין הימים למתן הודעה מוקדמת לצורך אי גביית עמלה.
- לקוח לא יידרש להגיע לסניף הבנק הישן לשם קבלת המסמכים הנדרשים למחזור. מסמכים אלו יועברו על ידי הבנק הישן ישירות אל הבנק החדש.
- הבנקים יקבעו תהליכים ביניהם על מנת להשלים את הפעולות הנדרשות ליישום השיפורים.
- ככל שהמיחזור נעשה מול מלווה מוסדי שאינו בנק, הדבר יתאפשר ובלבד שיעשה שימוש באותם התהליכים והתשתיות הקיימות לצורך כך, ובכלל זאת באותה רמת אבטחה ומהימנות. הובהר שתהליכי עבודה משותפים יוקמו תוך זמן סביר.

העדכונים להוראה יכנסו לתוקפם שנה מיום פרסומם.

[לצפייה בהוראה](#)

הפיקוח על הבנקים מפרסם היום הוראה בנושא פעילות תאגיד בנקאי כברוקר דילר

19.07.2023

הפיקוח מפרסם היום הוראה שנועדה להסדיר את הפעילות בתחום הברוקר דילר, כלומר, קבלת הוראות וביצוע פעולות בניירות ערך ובמכשירים פיננסיים עבור לקוחות התאגיד הבנקאי, הן כמתווכים והן בדרך של מסחר לחשבונם העצמי.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשולי: "ההוראה נועדה להגן על הלקוחות ולהבטיח ביצוע מיטבי של עסקאות ללקוחות תוך שמירה על מקצועיות ויחסינות של המערכת הפיננסית, וזאת בהתאם לעקרונות וסטנדרטים בינלאומיים בתחום זה. לצד זה, ההוראה גם מסדירה עקרונות לניהול הסיכונים, ובפרט סיכונים תפעוליים, הנובעים מפעילות התאגידים הבנקאיים כברוקר דילר".

מטרת ההוראה היא להבטיח שוק הוגן, איכות גבוהה בביצוע עסקאות ושקיפות מלאה שיסייעו בהגנה על לקוחות המשקיעים של התאגיד הבנקאי ויגבירו את אמונם בשוק ובמערכת הבנקאית. ההגנה על הלקוחות נועדה בעיקר לצמצם את הפערים המובנים שבינם לבין התאגידים הבנקאיים ברמת הידע והמומחיות, כמו גם בשל החשש לניגודי העניינים העולה מעיסוקם של התאגידים הבנקאיים במגוון פעילויות.

בנוסף, תאגיד בנקאי נדרש ליישם בפעילויותיו כברוקר דילר עקרונות נאותים של ניהול סיכונים תפעוליים. יישום תהליכים אלו בפעילויות בניירות ערך ובמט"ח צריך להיעשות בהירות ובקפדנות, תוך ביצוע התאמות מיוחדות בשל היקף ומורכבות הפעילות, חשיפה למגוון סיכונים תפעוליים, ובהם: סיכון מערכות מידע, סיכונים משפטיים, סיכון מעילות והונאות, סיכון ציות, סיכון התנהגותי (conduct risk) סיכון מוניטין וסיכון מודלים.

בראייה כוללת זו, של הגנה על הלקוח מחד וצמצום סיכונים תפעוליים לתאגידים הבנקאיים מאידך, עיקרי הדרישות בהוראה הם כדלהלן:

- קביעת מבנה ארגוני, מדיניות ונהלים לביצוע עסקאות ולבקרה עליהן ולמניעת ניגודי עניינים;
- אימוץ קוד התנהגות לפעילות ביושרה, הוגנות ומקצועיות לטובת האינטרסים של הלקוחות, לרבות מתן מידע הנוגע לעסקה;
- התאמת הפעילות של הלקוחות בניירות ערך ובמכשירים פיננסיים לרמת הידע או הניסיון שלהם, לרבות מתן אזהרה ללקוחות אם יבקשו לבצע פעולה שלדעת התאגיד הבנקאי אינה תואמת את הידע או הניסיון שלהם;
- קביעת נהלים לביצוע הוגן ומהיר של הוראות לקוחות;
- נקיטה בכל האמצעים הסבירים על מנת להשיג את התוצאה המיטבית עבור הלקוחות, תוך התחשבות, בין היתר, במאפייני העסקה: גודל, מחיר, עלות, מהירות ביצוע סבירות ביצוע וזירות המסחר האפשריות;
- הטמעת מערכות מידע נאותות כדי להבטיח רמה גבוהה של הגנה מפני התממשות סיכונים תפעוליים וסיכונים סייבר;
- שמירת תיעוד על כל פעולה הקשורה לעסקה;
- פיתוח כלי ניטור ובקרה לאיתור פעולות חשודות או חריגות.

ניתן לתאגידים הבנקאיים זמן היערכות של שנה וחצי, עד לינואר 2025, ליישום ההוראה.

לצפייה בשאלות ותשובות ליישום הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא פעילות תאגיד בנקאי כברוקר דילר:

<https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/qa/qa461>

[לצפייה בהוראה](#)

הדיווח התקופתי אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית, לשנת 2022

13.08.2023

הפיקוח על הבנקים מגיש היום לוועדת הכלכלה של הכנסת את הדיווח התקופתי לשנת 2022 אודות מחירי השירותים הבנקאיים הנפוצים למשקי הבית. הדוח מבוסס על דיווח התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי האשראי על פעולות שנגבו במהלך שנת 2022. בעשור האחרון, חלה ירידה משמעותית ביחס סך ההכנסות מעמלות לסך נכסי המערכת הבנקאית, כאשר בשנים האחרונות היחס התייצב.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "הדיווח לוועדת הכלכלה הוא גם הזדמנות להביא לתשומת לב הציבור את החשיבות להתנהלות בנקאית נכונה, לרבות בכל הקשור להשוואת מחירים. במסגרת זו אני קורא לציבור לעשות שימוש בכלים המפורסמים באתר בנק ישראל מעולם הבנקאות לרווחת הציבור¹, ולהכיר את הכלים ומדריכים שמנגישים מידע וידע רב כמו מחשבון מסלולי עמלות², תעודת הזהות הבנקאית³ ועוד. כלים אלו מסייעים במשא ומתן מול המערכת הבנקאית על תנאי ומחירי השירותים הבנקאיים".

להלן עיקרי הדוח:

- ב-13 השנים האחרונות, חלה ירידה בשיעור מצטבר של כ-46% (ראו איור א'-1) ביחס סך ההכנסות מעמלות לסך נכסי המערכת הבנקאית, המיוחסת, בין היתר, למכלול המצטבר של פעולות הפיקוח בנושאי עמלות בשנים האחרונות. בין השנים 2020-2022 יחס ההכנסות מעמלות יציב ונמוך בהשוואה לשנים שקדמו לו. עם זאת, בשנת 2022 חלה עלייה קלה ביחס זה, המושפעת במידה רבה מגידול בהיקף העמלות הנגבות מעסקים גדולים ומכרטיסי חיוב, כתוצאה מגידול בהיקף הפעילות, כחלק מהחזרה לשגרה לאחר משבר נגיף הקורונה.

- העלות הממוצעת של ניהול העו"ש והחזקת כרטיסי חיוב לחשבון בשנת 2022 עומדת על 26.9 ש"ח בחודש (עליה של 2.3 ש"ח בחודש בהשוואה לשנת 2021). יצוין כי עלות זו זהה לעלות שנמדדה ב-2019 ונמוכה בכ-5 ש"ח מזו ששררה לפני כעשור (כ-32 ש"ח ב-2012) העלייה בשנת 2022 נובעת בעיקרה מגידול בפעילות של עסקאות במט"ח שביצע הציבור באמצעות כרטיסי חיוב. גידול זה נובע מתהליך החזרה לשגרה לאחר משבר הקורונה.
- תמהיל הוצאות ממוצע של משק בית על עמלות בנקאיות היה מורכב בשנת 2022 ב-42.8% מפעולות בעו"ש ובמידע, ב-40.5% מפעולות בכרטיסי חיוב וב-16.7% מפעולות במט"ח (ראו איור א'-3). בשנה החולפת חלה עליה של 0.7 ש"ח בעלות ניהול חשבון העו"ש וקבלת מידע בהשוואה לשנת 2021, והיא עמדה על 11.5 ש"ח בחודש בממוצע. עלייה זו נובעת בעיקר מעלייה בהכנסות מעמלת פעולה בערוץ ישיר בעקבות העלאת תעריף עמלת ערוץ ישיר בבנק הפועלים מ-1.35 ש"ח ל-1.75 ש"ח לפעולה.⁴ ב-12 השנים האחרונות חלה ירידה של כ-44% במצטבר בעלות זו. עלות ההחזקה והשימוש בכרטיסי חיוב הסתכמה ב-15.4 ש"ח בממוצע לחודש לחשבון, עליה של כ-1.6 ש"ח בממוצע לחודש בהשוואה לשנת 2021.

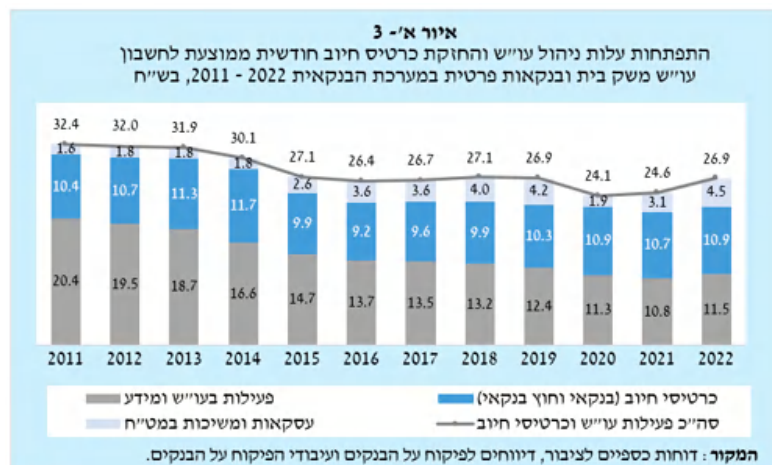
¹ קישור: בנקאות ותשלומים - מידע ושירות לצרכן

² קישור: מחשבון מסלולי עמלות

³ קישור: תעודת הזהות הבנקאית

⁴ ההעלאה ראשונה של מחיר עמלת "ערוץ ישיר" שביצע בנק הפועלים מאז כניסת הרפורמה לתוקפה ב-2008.

- שתי הצעות נוספות להתנהלות צרכנית נכונה, שעולות מהנתונים בדוח ומסייעות לחסכון בעלויות, הינן: שימוש בערוצים ישירים ובאמצעים דיגיטליים הזולים יותר מביצוע פעולות באמצעות פקיד, ובחינת כדאיות שירות המסלולים בעלות קבועה.
- כחלק מתפיסת הפיקוח אשר שמה דגש על הצבת הלקוח במרכז, ביום 1.9.2022 הוכנסו לפיקוח מספר שירותי עו"ש בסיסיים⁵. משמעות הטלת הפיקוח היא קיבוע של רמת המחירים הקיימת כך שלא ניתן יהיה להעלות מחיר ללא אישור הפיקוח על הבנקים. זאת במטרה לאפשר לציבור לצרוך שירותים בנקאיים חיוניים ובסיסיים אלו, הן בסניפי הבנקים והן בערוצים הדיגיטליים השונים, במחיר הוגן.
- בשנת 2008 נחקקו כללי הבנקאות אשר קובעים מבנה תעריפון אחיד לכלל התאגידים הבנקאיים בישראל. תעריפוני התאגידים הבנקאיים כוללים גם את ההטבות שהם נותנים לקבוצות אוכלוסייה בנספח א' לתעריפון הבנק. בתוך כך, בעלי עסקים קטנים, אזרחים ותיקים ובעלי נכות בשיעור מסוים עשויים להיות זכאים להטבות שונות. לפרטים נוספים לחצו כאן.

[לצפייה בדוח המלא](#)

לא רק מהריבית - הבנקים הרוויחו גם יותר מעמלות ב-2022

מדוח בנק ישראל עולה כי עלות העמלות הממוצעת של ניהול חשבון עו"ש והחזקת כרטיסי חיוב עלתה לכמעט 27 שקלים בחודש ב-2022, וזאת אחרי ירידה קלה שנרשמה בשנים האחרונות. המפקח על הבנקים: "קורא לציבור להשוות מחירים". אילו בנקים לקחו בשנה שעברה את העמלות הגבוהות ביותר?

⁵ קישור: רפורמה בעמלות משקי בית ועסקים קטנים

פעילות סניפי המערכת הבנקאית לאור המצב הבטחוני

08.10.2023

על רקע המצב הביטחוני ובהתאם להנחיות הגורמים הלאומיים, מתקיימות הערכות מצב שוטפות בבנק ישראל. הפיקוח על הבנקים מצוי בקשר שוטף עם כלל הגורמים הרלוונטיים במערכת הבנקאית, אשר נערכה לשעת חירום ופועלת לאספקת השירותים הבנקאיים החיוניים לציבור הלקוחות, כנדרש עפ"י ההוראות הרגולטוריות.

בהתאם למדיניות ההתגוננות של פיקוד העורף, ובמטרה לשמור על ביטחון העובדים והלקוחות, רשאית המערכת הבנקאית לפעול במתכונת מצומצמת מבחינת קבלת קהל, באופן הבא: **סגירת מערך הסניפים בטווח של עד 40 ק"מ מרצועת עזה; פתיחת סניפים במתכונת מצומצמת של סניפי גרעין בטווח של 40-80 ק"מ; שינוי שעות פעילות הסניפים, ככל שהנסיבות מחייבות זאת.**

במסגרת האמור, על הבנקים לנקוט, בהקדם האפשרי, באמצעים שונים ליידוע הלקוחות בדבר השינויים שיוחלט עליהם בפועל, ועל החלופות שעומדות לרשותם לקבלת השירות הבנקאי, לרבות הפניה לאפשרויות ביצוע פעולות בנקאיות בערוצים ישירים: בטלפון, במכשירים האוטומטיים, באפליקציה (יישומון) הבנקאית ובאתר הבנק.

הפיקוח על הבנקים ימשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, לעקוב מקרוב אחר ההתפתחויות ולהנחות את המערכת הבנקאית וציבור הלקוחות בהתאם.

כמו כן, לרשות הציבור עומד מוקד טלפוני של הפיקוח על הבנקים, במספר 02-6552680 או 9086*

שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק של נפגעי המצב הבטחוני

11.10.2023

בעקבות האירוע הבטחוני אנו עדים למקרים שבהם נעשה שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק. האירוע מטופל מתחילתו ע"י גורמי המקצוע בבנק ישראל, לרבות צוות מיוחד בפיקוח על הבנקים, בשיתוף גורמי הממשלה והביטחון הרלוונטיים. הטיפול באירוע מבוצע בצורה הבאה:

- 1. כאשר ידוע היכן מנוהל החשבון או כרטיס האשראי של הנפגע** – מבוצעות פניות ע"י בני משפחה לבנק ולחברת כרטיסי האשראי הספציפית על מנת להקפיא את הפעילות בחשבון. הפיקוח על הבנקים הנחה את הגופים המפוקחים לפעול במצב כזה להקפאת חשבון באופן מיידי, תוך הפעלת ניהול סיכונים נדרש וקיום תהליך זיהוי מהיר ומותאם למצב.
- 2. כאשר לא ידוע היכן מנוהלת פעילות פיננסית של מי שנפגע** – הפיקוח על הבנקים הקים צוות מיוחד לטיפול במצבים אלו. הציבור מתבקש לפנות במידת הצורך למוקד הפניות של הפיקוח בטלפון 9086* ו-02-6552680.

נדגיש כי בהתאם לחוק שירותי תשלום, כאשר נעשה שימוש לרעה באמצעי תשלום בידי גורמים עוינים לגניבת כספי אזרחים, כספם של הלקוחות מובטח ויוחזר.

הפיקוח על הבנקים, הבנקים המסחריים וחברות כרטיסי האשראי מבצעים ניטור שוטף ומעקב אחר האירוע וקוראים לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הגוף הפיננסי שבו מתנהל החשבון, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086* ו-02-6552680. הפיקוח על הבנקים קורא למי שעולה אצלו החשש כי יתכן שיבוצע שימוש לרעה בכרטיס האשראי להודיע לגופים הפיננסיים כדי שיקפיאו פעילותם ולא יגרמו נזקים כספיים.

לרשימת מוקדי פניות הציבור של הגופים המפוקחים: <https://www.boi.org.il/information/public-enquiries-unit/36238>

¹ מצ"ב מכתב הפיקוח על הבנקים להגדרת סניפי גרעין

◀ ריכוז צעדים שנקט הפיקוח על הבנקים עד כה לסייע ללקוחות המערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות הברזל"

12.10.2023

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", פועל הפיקוח על הבנקים במספר מישורים, במטרה לוודא את המשך מתן השירותים על ידי המערכת הבנקאית, בהתאמה למגבלות המצב הביטחוני, ומתן סיוע נדרש ללקוחות המערכת הבנקאית, תוך מיפוי מכלול ההיבטים הפיננסיים השונים המשפיעים על לקוחות המערכת הבנקאית בעקבות המלחמה. מתחילת האירוע מתקיימות פגישות של המפקח על הבנקים עם כל מנכ"לי הבנקים ומקיימים הערכות מצב בתדירות גבוהה, לרבות השתתפות של המפקח וצוותי הפיקוח בהערכות המצב של הגורמים הלאומיים והקמת פורומים ייעודיים עם בכירי המערכת הבנקאית, למיפוי, מעקב וגיבוש פתרונות למתן סיוע מיידי.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "מצב החרום הביטחוני בו נמצאת מדינת ישראל משפיע רבות על אזרחי המדינה ובכלל זה על ממשקי הלקוחות עם הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. אנו פועלים במרץ רב מתחילת המערכה כדי לוודא שהמערכת הבנקאית תמשיך ברציפות תפקודית ובמתן שירותים בנקאיים חיוניים, תוך רגישות מוגברת לצורכי הלקוחות והקשיים עמם הם מתמודדים. לצורך כך נקטנו במספר צעדים שיש בהם כדי לסייע ללקוחות שנפגעו ואנו ממשיכים לשקוד על מציאת פתרונות נוספים. הפיקוח על הבנקים יעשה ככל שלא ידו כדי לגבש פתרונות מגוונים ויצירתיים ויפעל בכל הכלים העומדים לרשותו כדי להקל, ולו במעט, על לקוחות המערכת הבנקאית ומשפחותיהם בתקופה מורכבת וכאובה זו."

להלן ריכוז הצעדים שנקט הפיקוח על הבנקים עד כה:

- **מכתב המפקח על הבנקים לראשי הבנקים ובו דגשי הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות הברזל", תוך פירוט הצעדים שעליהם לנקוט בעת הזאת.** במסגרת זאת, הדגיש המפקח על הבנקים את הצורך לנהוג ברגישות מוגברת בממשק עם הלקוחות בעקבות המצב הביטחוני המורכב, ליזום הקלות ככל הניתן ללקוחות הנמצאים במצוקה, לשמור על רציפות במתן שירותים באופן הולם ומקצועי ולנהל את מכלול הסיכונים הפיננסיים אשר ייחודיים לתקופה זו. מכלול הצעדים מפורט במכתב המצורף להודעה זו.
- **טיפול ייעודי ורגיש בנושא שימוש לרעה בכרטיסי אשראי ופרטי חשבון בנק של נפגעי המצב הביטחוני.** האירוע מטופל מתחילתו ע"י גורמי המקצוע בבנק ישראל, לרבות צוות מיוחד בפיקוח על הבנקים, בשיתוף גורמי הממשלה והביטחון הרלוונטיים. אופן הטיפול בנושא מפורט בקישור [המצ"ב](#).

הפיקוח על הבנקים, הבנקים המסחריים וחברות כרטיסי האשראי מבצעים ניטור שוטף ומעקב אחר האירוע וקוראים לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הגוף הפיננסי שבו מתנהל החשבון, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086* ו-02-6552680.

- **הגבלות על חשבונות שיקים –** אנו פועלים כדי לסייע בנושא הגבלות על שימוש בשיקים לאוכלוסיות בסיכון גבוה, הן בצפון והן בדרום, וכן למגויסי צו-8 לשירות מילואים, מועד ואופן ההקלה יפורסמו בקרוב.
- **התאמת פעילות סניפי המערכת הבנקאית למדיניות ההתגוננות של פיקוד העורף,** במטרה לשמור על ביטחון העובדים והלקוחות. [לינק](#) להודעה.
- **מתן היתר למערכת הבנקאית להפעלת שירותים בנקאיים** בשעת חירום ובכלל זה הפעלת סניפים ניידים, ואפשרות למתן שירותים בנקאיים בסיסיים ללקוחות הבנקים באמצעות סניפים, קבועים או ניידים, של בנק אחר.
- **פרסום קובץ מרכז של שאלות ותשובות לציבור,** הכולל מענה לציבור הרחב לסוגיות שעולות מהשטח. קובץ זה יתעדכן באופן שוטף, ככל שיהיה צורך בהבהרות נוספות.
- **הנגשת מידע לציבור הרחב באתר בנק ישראל,** בנושא פעילות הפיקוח על הבנקים והמערכת הבנקאית.

יצוין, כי הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, למפות את צורכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולבחון צעדים נוספים נדרשים שיש בהם כדי לסייע בהתמודדות עם הקושי. כמו כן, בימים הקרובים תופץ

הוראת שעה הכוללת התאמות נדרשות לשעת החירום.

בד בבד, הפיקוח על הבנקים קורא לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי להמשיך ליזום צעדים נוספים שיסייעו ללקוחותיהם להתמודד עם השלכות המלחמה בהיבט הפיננסי, לצד חבילת ההטבות וההקלות שכבר ננקטו על ידי חלקם, אשר כללו, בין היתר, הקלות בדחיית הלוואות ומשכנתאות, הקמת קרנות להעמדת הלוואות גישור ללא ריבית, פטור מעמלות עו"ש, הגדלת מסגרות אשראי וכיו"ב¹.

[לצפייה בחוזר פיקוח הבנקים בנוגע למלחמה "חרבות הברזל"](#)

[לצפייה במכתב המפקח - דגשי הפיקוח על הבנקים למערכת הבנקאית בעקבות מלחמת "חרבות הברזל"](#)

מתווה מקיף של בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

15.10.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "בזמנים קשים אלו על כולנו לתת כתף ולהירתם וחשוב שהבנקים ידעו להמשיך לספק פתרונות לציבור להתמודד עם הקושי הכלכלי שבעקבות המלחמה. כינסנו את ראשי המערכת הבנקאית כדי לגבש מתווה אחיד בדגש לסיוע לאוכלוסייה שנפגעה, לכוחות הביטחון שפועלים ולאלו שנדרשו לפנות את בתיהם והבנקים נרתמו לכך. אני מודה לראשי המערכת הבנקאית וסמוך ובטוח שמתווה זה יסייע לציבור לצלוח את התקופה המאתגרת הזו. במקביל, הצעדים הפרטניים שפרסמו הבנקים למען לקוחותיהם בימים האחרונים חשובים ואנו קוראים להם להמשיך לסייע לציבור שנפגע ובפרט להיות קשובים ללקוחותיהם ולמצוא גם פתרונות נקודתיים. אנו בבנק ישראל נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהמלחמה ונגבש צעדים תומכים ומסייעים בהתאם לכלים העומדים לרשותנו."

המפקח על הבנקים, דני חחיאשווילי: "המערכת הבנקאית בישראל ערוכה לתמוך בהמשך הפעילות הכלכלית במשק גם בשעת חירום. חוסנם של הבנקים הישראליים נבנה לאורך שנים ארוכות ומטרתו לשמש עתה גב תומך לאוכלוסייה בישראל ובפרט לסייע לאלו שנפגעו מהמלחמה. המתווה איתו יצאנו היום הוא צעד חשוב נוסף בעשייה שלנו ונותן מענה בתחומי אשראי ועמלות הן למשקי הבית והן לעסקים, ומקל באופן משמעותי על תזרים המזומנים שלהם בתקופה הקרובה. אני מברך את הבנקים על היוזמות שנקטו בהן מאז פרוץ המלחמה ועל הצטרפותם למתווה שגובש, במטרה לסייע ללקוחות לצלוח את התקופה המורכבת הזו. אנו מעודדים את הבנקים להמשיך להיות קשובים ללקוחות ולהרחיב את הסיוע בכל דרך שימצאו לנכון. אנו בפיקוח על הבנקים נמשיך לתמוך ולבצע את ההתאמות הנדרשות בסוגיות הבנקאיות השונות נוכח המצב הביטחוני ולמען הציבור."

היום התקיים דיון בראשות נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים בהשתתפות מנכ"ל לי הבנקים והחכ"אות. הדיון עסק בפעולות רוחביות לסיוע לאוכלוסייה שנפגעה ובדגש על תושבי העוטף והדרום, כוחות הביטחון שגויסו ללחימה, אוכלוסייה שפונתה מביתה ובעלי קירבה ראשונה לאלו שקיפחו חיהם, לנעדרים ולחטופים. זאת בנוסף לצעדים פרטניים ומגוונים שביצעו עד כה הבנקים וחברות כרטיסי האשראי בתמיכה ובעידוד של הפיקוח על הבנקים שכללו, בין היתר, הקמת קרנות להעמדת הלוואות גישור ללא ריבית, הקלות בדחיית הלוואות ומשכנתאות, פטור מעמלות עו"ש, הגדלת מסגרות אשראי ועוד.

מתחילת הלחימה התווה נגיד בנק ישראל מספר עקרונות לפעילות המערכת הבנקאית במהלך התקופה. במסגרת זו הודגש הצורך לגלות רגישות יתירה ומתן מענה ללקוחות, בדגש על אלו המתגוררים בעוטף, משפחות הנפגעים והמגויסים. המפקח על הבנקים פרסם מכתב הנחיות מפורט למערכת הבנקאית עם הדגשים הללו והנחיות נוספות.

¹ מידע מפורט אודות צעדי הסיוע ניתן למצוא באתרי הבנקים

בנוסף, הפיקוח על הבנקים פעל בימים האחרונים כדי לגבש מתווה רוחבי להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית והעסקים אשר מתגוררים ופועלים בטווח של 30 ק"מ מרצועת עזה, אזרחים שפוננו מביתם על ידי גורם מדינתי רשמי, שגויסו למילואים בצו 8, או שהם בעלי קרבה ראשונה להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (להלן- **קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**) ומתייחס לדחיית תשלומי הלוואות² בשלושה מגזרי פעילות (משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי), יתרת חובה בחשבון עו"ש ועמלות. לקבוצה זו ההלוואות יידחו **ללא חיוב בריבית וללא חיוב בעמלות**, בהתאם לפירוט המופיע בטבלה המצורפת כנספח להודעה זו.

ליתר לקוחות הבנקים (להלן- **קבוצת הלקוחות במעגל השני**), תינתן האפשרות לדחות את ההלוואות³ למשך 3 חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו בסוף תקופת ההלוואה. הדחייה תבוצע ללא חיוב בעמלות.

יובהר, כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** בדחיית ההלוואות וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו ולבקשתם.

בנק ישראל ממשיך לתת מענה כל העת לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהאירוע ומגבש צעדים נדרשים בהתאם לכלים המגוונים העומדים לרשותו. הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, למפות את צרכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולבחון צעדים נוספים נדרשים שיש בהם כדי לסייע בהתמודדות עם הקושי.

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

מתווה מקיף שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות:

1. אוכלוסייה המתגוררת במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה *
2. אוכלוסייה שפונתה על ידי גורם רשמי מביתה, נכון למועד פרסום המתווה *
3. אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים **
4. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8**

אופן קבלת מידע לגבי שיוך לקבוצה:

* בהתאם לרשימה מגורם מוסמך שתועבר לבנקים.

** לפי פנייה מלקוח.

¹ משכנתאות ללא מגבלת סכום; אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח.
² משכנתאות ללא מגבלת סכום; אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; אשראי עסקי עד סכום של 2 מיליון ש"ח.

הקלות בתחום האשראי:	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	משכנתאות ³	3 חודשים ⁴ (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה	<u>משכנתאות</u> שלוש חלופות לבחירת הבנק: - הוספת התשלומים בסוף תקופת המשכנתא. - פריסת התשלומים לאורך יתרת תקופת המשכנתא. - העמדת הלוואה, בסכום הדחייה, ללא ריבית, לתקופה של 4 שנים, שמועד פירעונה יחל בחלוף שנה. <u>אשראי צרכני ואשראי עסקי:</u> הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה.
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח			
	אשראי עסקי ⁵ עד סכום של 2 מיליון ש"ח			
	יתרת חובה (אוברדרפט), בחשבון עו"ש של משקי בית, עד סכום של 10,000 ש"ח		0% ריבית	<u>הבהרה:</u> ההטבה תינתן לקבוצת לקוחות 1-3 המוגדרת לעיל בלבד. ההטבה תחול על לקוחות שערב פרסום המתווה חשבון העו"ש שלהם היה ביתרת חובה ⁶ .
הקלות בתחום העמלות: ⁷	פטור גורף לתקופה של 3 חודשים מגביית עמלות בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח, ני"ע, סחר חוץ, יהלומים (כמפורט בהערת השוליים).			
מעגל שני כל יתר לקוחות הבנקים				
הקלות בתחום האשראי:	משכנתאות ⁸	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	הריבית ההסכמית ⁹	הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה ¹⁰
	אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח			
עמלות	דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.			

³ בהתייחס לדירה ראשונה ומשפרי דיור בלבד.

⁴ יובהר כי המתווה הוא בנוסף לקבוע בסעיף 2ח9 לחוק הבנקאות (שירות ללקוח) התשמ"א 1981- ואינו מחליף אותו.

⁵ אשראי עסקי עם מחזור פעילות עד 25 מיליון ש"ח, לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי. לגבי אשראי עסקי שיתרת תקופתו לפירעון עולה על 3 שנים, ניתן לבצע פריסת תשלומים באופן הקבוע ביחס למשכנתאות.

⁶ יתרת חובה שהינה חלק מהמסגרת המאושרת על ידי הבנק.

⁷ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בהתייחס לבנקים, בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(עמלות), התשס"ח, 2008:

חלק 1 - חשבון עובר ושב (כולו)

חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו)

חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחו"ל)

חלק 9 - עמלת טיפול בירושות ועזבונות, עמלות משיכת מזומן (ממכשיר מרוחק וע"י כרטיס נטען).

⁸ בהתייחס לדירה ראשונה בלבד ומשפרי דיור.

⁹ דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחיה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

¹⁰ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות ממערך המחשוב של הבנק.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של המתווה הוא לכל המאוחר עד לתאריך 31.10.23 לטובת היערכות נדרשת של כל בנק, ולמשך התקופה הקצובה במתווה החל ממועד כניסה לתוקף בפועל.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לבנק והגשת בקשת באופן שנקבע על ידי הבנק.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי. לגבי לווה שהיה בפיגור במועד פרסום המתווה תתאפשר דחייה עד לתקופה שלא עולה על 180 יום מיום תחילת הפיגור.
- ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, לרבות בתחום העמלות, יש לתת לכך עדיפות.
- אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8 תהא זכאית להטבות עם המצאת אסמכתא או הצהרת לקוח.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום וכל בנק רשאי להרחיבו לטובת לקוחותיו ולבקשתם.

◀ המפקח על הבנקים וצוותו ביקרו היום במספר מוקדים אליהם פונו תושבים מיישובי עוטף עזה והדרום

16.10.2023

המפקח על הבנקים, מר דני חחיאשווילי:

"לבנו עם המשפחות שספגו מכה אנושה ועם המשפחות שנעקרו מבתיהם בעקבות המתקפה האכזרית על תושבי הדרום. לא ניתן להישאר אדישים לטרגדיות שחוו המשפחות. כולי תקווה שלפחות בפן הפיננסי נוכל לתת להם מעט אורך רוח, כדי שיתפנו להתמודד עם הכאב והשכול. זו העת שבה על כולנו, לרבות המערכת הבנקאית, לעשות ככל שביכולתנו בכדי לסייע בתקומת המשפחות שנפגעו, להתאחד ולשקם את האזורים שנפגעו."

המפקח והצוות שוחחו עם המשפחות, הקשיבו לצרכים העולים מהשטח, והציגו את מתווה הסיוע שפרסם אמש בנק ישראל.

הפיקוח על הבנקים פועל מתחילת האירועים לגיבוש פתרונות מגוונים בכלים העומדים לרשותו כדי להקל על לקוחות המערכת הבנקאית בתקופה מורכבת וכאובה זו.

ביקור זה היום הוא אחד מתוך שורת ביקורים מתוכננים בשטח לצוותים המקצועיים של הפיקוח על הבנקים במטרה להקשיב ולסייע בצורה מיטבית לאוכלוסיות שנפגעו בתחומי הבנקאות.

קרדיט: דוברות בנק ישראל.

חומרי הסברה לציבור וקובץ שו"ת בהמשך למתווה בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל"

18.10.2023

בהמשך לפרסום המתווה הרוחבי להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית והעסקים שנפגעו במלחמה מצורפים להודעה זו חומרי הסברה והנגשה לעיתונות ולציבור הרחב.

1. קובץ שו"ת מפורט ובו מענה למגוון שאלות וסוגיות שעלו עד כה. הקובץ יעודכן בהמשך ככל שיתווספו נושאים נוספים למענה, בהמשך לפניות הציבור והעיתונאים, אותן אנו מעודדים.
2. קובץ אינפוגרפיקה המנגיש בפשטות את עיקרי המתווה לאוכלוסיות השונות.
3. סרטון נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, המסביר על המתווה וקורא לציבור להיעזר בו ככל שנדרש.
4. הפנייה לדף הפייסבוק הרשמי של הבנק, בעל תו אימות כחול ("וי כחול"). נציין כי הדף, המשמש בשגרה את מרכז המבקרים של הבנק, הוסב לפעילות במתכונת חירום וישמש לצורך קשר עם הציבור בנושאים הקשורים למלחמה ולפעילות הבנק. חשוב לציין כי אנו מנטרים דפי מדיה חברתית המתחזים לעמודי הבנק, מדווחים על כך ופועלים להסירם.

בנק ישראל ממשיך לתת מענה כל העת לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהאירוע ומגבש צעדים נדרשים בהתאם לכלים המגוונים העומדים לרשותו. הפיקוח על הבנקים ממשיך לנטר את פעילות המערכת הבנקאית, לבקר בשטח ולמפות את צורכי לקוחות המערכת הבנקאית והמשפחות שאיבדו את יקיריהם, ולתת מענה לציבור בנושאי בנקאות

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

הנחיות הממונה על שיתוף נתוני אשראי להתמודדות עם השלכות מלחמת חרבות ברזל ולצמצום הפגיעה בלקוחות

22.10.2023

מלחמת חרבות ברזל מטילה נטל כלכלי על רבים מאזרחי המדינה, דבר שצפוי לקבל ביטוי בנתונים שידווחו למערכת נתוני אשראי, אשר משמשים נתוני אשראי שונים לשם הערכת הסיכון שבמתן הלוואות ללווים. השינוי בנתונים עלול להשפיע לרעה על דירוגי הלווים, על היכולת שלהם לקבל אשראי ועל תנאי האשראי.

הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל הנחה את מקורות המידע המדווחים למאגב לזהות ולסמן את הנתונים השליליים שידווחו על רקע המצב הביטחוני והשלכותיו על אזרחי המדינה. סימון המידע יאפשר ללקוחות האשראי ולנתוני האשראי להבחין בין מידע שלילי שנוצר לפני המלחמה למידע שלילי שנוצר לאחר שפרצה המלחמה.

במקביל פנה הממונה אל מקורות המידע ודרש מהם להקפיד לדווח על הקלות עסקיות שנתנו ללקוחות באופן שתואם לרישומים במערכות הפנימיות שלהם, אשר ככלל אינם אמורים לבטא אינדיקציה שלילית לגבי הלקוח בגין אותן הקלות. במסגרת זו ניתנו הבהרות לגבי אופן הדיווח הנדרש במקרים הבאים: דחייה או הקפאת תשלומי הלוואות, פיגורים חדשים בעסקאות, צ'קים שחזרו או הוראות לחיוב חשבון שחזרו. הנחיות אלו נועדו להבטיח דיווח נתונים מדויקים על מצב הלקוחות ולמנוע פגיעה שאינה ראויה בהם.

מנכ"לית בנק ישראל, שולמית גרי: "הצעדים שמפרסם הממונה על שיתוף נתוני אשראי היום הם נדבך נוסף של סיוע שבנק ישראל מביא לציבור כדי לצלוח את התקופה המאתגרת הזו ולחזק את החוסן הלאומי של אזרחי מדינת ישראל. אנו בבנק ישראל נמשיך לתת מענה לסוגיות הכלכליות השונות הנובעות מהמלחמה ונגבש צעדים תומכים ומסייעים כלכלית בהתאם לכלים העומדים לרשותנו נוכח המצב הביטחוני ולמען הציבור."

אייל חדד, הממונה על שיתוף נתוני אשראי בבנק ישראל: "ההתאמות שברצוננו לערוך יאפשרו למערכת נתוני אשראי לשקף בצורה מהימנה את מוסר התשלומים של הלקוח, ויתמכו במתן אשראי ללקוח במהלך המשבר ולאחריו".

אנו חוזרים ומבקשים להפנות את תשומת לב הציבור לשירותים שמציעים נתוני האשראי במטרה להקל על הלקוחות. בהקשר זה מוצע ליצור קשר עם נתוני האשראי להם התחייבתם, ולבחון אפשרויות לדחייה או לפריסת תשלומים ככל שהדבר נדרש לכם. מידע נוסף ופרטי קשר אפשר למצוא באתר האינטרנט של בנק ישראל:

<https://www.boi.org.il/bank-of-israel/iron-swords>

בהקשר לכך, אנו ממליצים לפעול בתיאום עם נתוני האשראי על מנת למנוע, ככל שניתן, מצבים של חריגה ממסגרות אשראי, החזרת צ'קים או פיגור בתשלומים. חריגה או פיגור שלא הוסדרו מראש עלולים לפגוע בדירוג האשראי וביכולת לקבל אשראי בתנאים טובים בעתיד.

מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*

◀ הקלות רגולטוריות על רקע מלחמת חרבות ברזל - הפיקוח על הבנקים נוקט בהקלות רגולטוריות שמטרתן לסייע בעת מלחמת חרבות ברזל

22.10.2023

הפיקוח על הבנקים פרסם היום 22.10.2023 הוראת שעה למערכת הבנקאית שנועדה לאפשר לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי את הגמישות העסקית הנדרשת בעת הזו, במטרה להקל על הלקוחות אשר נפגעו ממצב המלחמה ולאפשר רציפות במתן השירותים. הוראת השעה תעודכן מעת לעת בהתאם לצורך.

מצב המלחמה בו אנו נמצאים מצריך מתן מענה מהיר וסיוע ללקוחות. לשם כך נוקט הפיקוח על הבנקים בצעדים שונים ובכללם גיבש הוראת שעה הכוללת התאמות והקלות אשר יסייעו במתן מענה ללקוחות המערכת הבנקאית ותמיכה בהתמודדות עם אתגרי המצב. הפיקוח ימשיך לסייע ללקוחות אשר נפגעו ממצב הלחימה בדרכים העומדות לרשותו, ובין היתר יבחן מתן הקלות רגולטוריות נוספות ככל שיידרש.

[להלן קישור להוראה.](#)

היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*

בנק ישראל מודיע על מתווה סיוע נוסף, ללקוחות חברות כרטיסי האשראי, בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

23.10.2023

בהמשך למתווה הסיוע שגיבש בנק ישראל ואומץ על ידי הבנקים, להקלה על נטל האשראי והעמלות ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה, מודיע הפיקוח על הבנקים על מתווה סיוע נוסף גם ללקוחות חברות כרטיסי האשראי.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "המתווה שפורסם היום הוא נדבך נוסף בסט הכלים הכלכליים שאנו בבנק ישראל מקדמים כדי להקל על תזרימי המזומנים של אוכלוסיית היעד, להגביר את הוודאות הפיננסית ולסייע לציבור לצלוח את התקופה המאתגרת הזו. הסוגיות הכלכליות הנובעות מהמלחמה והשפעותיה רבות ואנו עם היד על הדופק ופועלים במקביל בכל ההיבטים שבאחריותנו. אני רוצה להודות לפיקוח על הבנקים על גיבוש המתווה ולחכ"אות על הצטרפותו".

המפקח על הבנקים, מר דני חחיאשווילי: "מתווה הסיוע ללקוחות חברות כרטיסי האשראי מתווסף למתווה הסיוע ללקוחות הבנקים, והינו המשך ישיר לצעדים הרבים שאנו מקדמים כדי להקל על הלקוחות בתקופה זו, תוך התאמת צעדי הסיוע למאפייני הלקוחות. אני מברך את חברות כרטיסי האשראי על הצטרפותם למתווה, שבא בנוסף להקלות השונות שנקטו החברות ביוזמתן מאז פרוץ המלחמה. אנו עוקבים כל העת אחר הנתונים והפניות המתקבלות במסגרת הקשר השוטף שלנו עם הציבור, וערוכים לגיבוש מהלכים נוספים ולהרחבת צעדי סיוע קיימים, ככל שיידרש".

המתווה מאפשר למשקי הבית והעסקים¹ אשר מתגוררים או פועלים בטווח של 30 ק"מ מרצועת עזה, אזרחים שפונד מביתם על ידי גורם מדינתי רשמי בהתאם לרשימה שתתעדכן מעת לעת, אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסים בצו 8, או אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה לחללי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (להלן - **קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**), לדחות תשלומי הלוואות², למשך שלושה חודשים. לקבוצת לקוחות זו ההלוואות יידחו **ללא חיוב בריבית וללא חיוב בעמלות**, בהתאם לפירוט המופיע בטבלה המצורפת כנספח להודעה זו. בנוסף, לקבוצה זו יינתן פטור מחלק מהעמלות הכרוכות בפעילות מול חברות כרטיסי האשראי³.

ליתר לקוחות חברות כרטיסי האשראי (להלן - **קבוצת הלקוחות במעגל השני**), תינתן האפשרות לדחות תשלומי הלוואות⁴ למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו בסוף תקופת ההלוואה. הדחייה תבוצע ללא חיוב בעמלות. יודגש, כי מכיוון שללקוחות אלו דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחייה, חשוב שטרם קבלת ההחלטה הלקוח יבחן את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי שלה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), על מנת שיוכל לקבל החלטה מושכלת.

כמו כן, יובהר כי המתווה שגובש מציג את **תנאי המינימום** וכל חברת כרטיסי אשראי רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

לקבלת מידע נוסף על הצעדים הנוספים שננקטו לטובת הלקוחות ניתן להיכנס לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

הפיקוח על הבנקים מבצע ניטור שוטף ומעקב אחר האירועים וקורא לציבור לפנות לקבלת מענה וסיוע בנושאים אלו במידת הצורך, בין אם מול הבנק או חברת כרטיסי האשראי, ובין אם מול מוקד הפניות המיוחד של הפיקוח על הבנקים בטלפון 9086* ו-02-6552680.

¹ יחידים ובתי עסק קטנים שמחזור הסליקה השנתי שלהם בחברת כרטיסי האשראי אינו עולה על 2 מיליון ש"ח.
² יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח.
³ ראה הרחבה בטבלה בהמשך.
⁴ יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח; יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח.

מתווה מקיף שאומץ על ידי חברות כרטיסי האשראי לסיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"

מעגל ראשון

קבוצת הלקוחות*:

- 5. אוכלוסייה המתגוררת או פועלת במרחק של עד 30 ק"מ מרצועת עזה**
- 6. אוכלוסייה שפונתה על ידי גורם רשמי מביתה, בהתאם לרשימה שתתעדכן מעת לעת**
- 7. אוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה (בני זוג, הורים וילדים) להרוגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים***
- 8. אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8***

אופן קבלת מידע לגבי שיוך לקבוצה:

- * יחידים ותאגידים קטנים שמחזור הסליקה השנתי שלהם בחברת כרטיסי האשראי אינו עולה על 2 מיליון ₪, העונים על אחת או יותר מקבוצות האוכלוסייה האמורות.
- ** בהתאם לרשימת ישובים מגורם מוסמך שתועבר לחברות כרטיסי האשראי.
- *** בהתאם להצהרת לקוח או הצגת אסמכתא מתאימה, בהתאם להחלטת החברה. לעניין תאגידים קטנים, בהתאם למאפיינים שיפורסמו על ידי החברה.

הקלות בתחום האשראי ¹ :	סוג האשראי	תקופת דחיית התשלומים	שיעור ריבית מקסימאלי	אופן פריסת התשלומים
	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	לא תהיה כל עלות ריבית בגין סכום הדחייה	הוספת התשלומים בסוף תקופת ההלוואה ² .
	יתרת אשראי עסקי מצטבר ³ עד סכום של 300,000 ש"ח			
הקלות בתחום העמלות ⁴ :	פטור מגביית עמלות – למשך שלושה חודשים - בגין פעולות שיבצעו לקוחות המשתייכים למעגל הראשון, למעט פעילות מט"ח וסחר חוץ (כמפורט בהערות השוליים).			
מעגל שני				
כל יתר לקוחות חברות כרטיסי האשראי				
הקלות בתחום האשראי ⁵ :	יתרת אשראי צרכני מצטבר בסכום של עד 100,000 ש"ח	3 חודשים (לאחר תקופה זאת תבחן הארכה נוספת)	הריבית ההסכמית ⁵	הוספת התשלומים, בסוף תקופת ההלוואה ⁶
	יתרת אשראי עסקי מצטבר עד סכום של 300,000 ש"ח			
	עמלות	דחיית התשלומים תבוצע ללא חיוב בעמלות.		

¹ הכוונה להלוואות נושאות ריבית.

² אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

³ לא כולל הלוואות בשת"פ מסחרי עם צד שלישי.

⁴ העמלות המופיעות בפרקים הבאים, בכללי הבנקאות (שירות לקוחות)(עמלות), התשס"ח, 2008: חלק 2 - מידע, הודעות והתראות (כולו) חלק 3 - אשראי (כולו)

חלק 6 - כרטיסי אשראי (כולו, למעט עמלות - (7) עסקאות במט"ח, (8) משיכת מט"ח בחו"ל, (9) רכישת מט"ח מחלפן). פטור מעמלת דמי כרטיס יכול שיינתן החל מחודש דצמבר 2023 (בגין חיובים של חודש נובמבר), ובלבד שההטבה תינתן למשך 3 חודשים בפועל.

⁵ דחיית התשלומים כרוכה בריבית על תקופת הדחיה. לכן, טרם קבלת החלטה על דחיית תשלומים, חשוב לבחון את השלכות הדחייה, לרבות המחיר הכלכלי של הדחייה (מבחינת עלות הריבית, סכום חיוב חודשי לחיוב לאחר הדחייה וכיו"ב), לצורך קבלת החלטה מושכלת.

⁶ אופן פריסת ההלוואה היא בכפוף למגבלות טכניות הנובעות מאופן יישום מתווה זה.

הבהרות:

- מועד הכניסה לתוקף של המתווה הוא לכל המאוחר עד לתאריך 31.10.23 לטובת היערכות נדרשת של כל חברה, ולמשך התקופה הקצובה במתווה, החל ממועד מתן ההטבה בפועל. ככל שיישום המתווה מצריך פניה מצד לקוח, יתקבלו בקשות שהוגשו עד לתאריך 31.12.23. במידת הצורך תבחן הארכה של מועדים אלו.
- דחיית תשלומים מצריכה פניה מצד לקוח לחברה והגשת בקשה באופן שנקבע על ידי החברה. בתחום העמלות, ככל שניתן לייתר פניה יזומה של לקוח ליישום המתווה, יש לתת לכך עדיפות.
- האמור לא חל על לווה שנמצא בהליך משפטי ולווה שנמצא בפיגור בתקופה העולה על 2 חודשים.
- באפשרות החברה להודיע על הקפאת המתווה או חלקו, למעט לקוחות שיושם לגביהם המתווה נכון ליום ההודעה. החברה תעדכן את לקוחותיה על הודעה כאמור בהתאם.
- המתווה שגובש מציג את תנאי המינימום בדחיית ההלוואות וכל חברה רשאית להרחיבו לטובת לקוחותיה ולבקשתם.

דברי המפקח על הבנקים בישיבת ועדת הכספים בנושא צעדי המערכת הבנקאית במלחמת "חרבות ברזל"

24.10.2023

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי, השתתף היום בישיבת ועדת הכספים של הכנסת שעסקה בצעדי המערכת הבנקאית במלחמת "חרבות ברזל".

להלן עיקרי דברי המפקח:

- מאז תחילת המלחמה אנו מקיימים בבנק ישראל הערכות מצב שוטפות ועוקבים אחר ההשפעות של המצב הביטחוני על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים, ונוקטים צעדי מדיניות בהתאם.
- הפיקוח על הבנקים הגיב במהירות לאירועים, ופעל מיד עם תחילת המלחמה להבטחת הרציפות התפקודית של המערכת הבנקאית, לטובת המשכיות השירות ללקוחות, ובדגש על התנהלות אחראית ורגישה לצרכי הלקוחות.
- הפיקוח על הבנקים פעל לאיתור צרכים וקשיים של לקוחות המערכת הבנקאית וחיזק את הקשר עם הציבור במגוון דרכים, בין היתר באמצעות הקמת מוקד חירום לטיפול בפניות הלקוחות וסיוורים בשטח.
- ננקטו מספר צעדים שמטרתם הייתה להקל על הלקוחות ולמנוע הידרדרות כלכלית.
- הופעל מתווה סיוע רוחבי ללקוחות המערכת הבנקאית, שכולל מתן הקלות נרחבות לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ולאוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8, וביניהן אפשרות לדחיית תשלומים במשכנתאות ובהלוואות ללא כל חיוב בריביות ובעמלות, לצד פטורים מעמלות ניהול חשבון עו"ש ומריבית על יתרת החובה (אוברדרפט). בנוסף נותן המתווה מענה ואפשרות סיוע גם לכלל האוכלוסיה, מעבר למעגל הראשון. המתווה הורחב אתמול גם לחברות כרטיסי האשראי, ובהתאם לצורך נשקול להרחיבו ולנקוט בצעדים נוספים.
- בנוסף למתווה שגיבש בנק ישראל, שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי, פעלו אלה להקלות נוספות ולצעדי סיוע נוספים מיוזמתם. אנו מעודדים את הבנקים והחכ"א את להמשיך ולהרחיב את צעדי הסיוע ללקוחות ככל שניתן.
- לצד תכניות הסיוע, אנו עדים לעלייה בסביבת הסיכונים – הן סיכונים פיננסיים והן סיכונים אחרים כגון סיכון הסייבר, אשר גם אותם צריך לנהל ולנטר.
- המערכת הבנקאית בישראל היא חזקה ויציבה. במקביל לצעדים שנעשים לטובת הלקוחות, אנו נמשיך לוודא שהמערכת הבנקאית שומרת על יציבותה, בין היתר, בכדי שזו תוכל להמשיך ולתמוך במשק ובלקוחות המערכת הבנקאית, לרבות בפעולות הבראה, ככל שיידרשו.

מצ"ב דרכי יצירת קשר עם מוקד הפניות:

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*
- לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

המצגת שהוצגה על ידי המפקח על הבנקים

מינויה של הגב' טל הראל מתתיהו לסגנית המפקח על הבנקים וראש אגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים

31.10.2023

בתום הליך מכרז שהתקיים בבנק ישראל, תמונה הגב' טל הראל מתתיהו לתפקיד סגנית המפקח על הבנקים וראש אגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים.

הגברת הראל מתתיהו החלה את עבודתה בבנק ישראל לפני כ- 21 שנה, ושימשה במגוון תפקידים בפיקוח על הבנקים, ביניהם ראש מטה המפקח על הבנקים ומנהלת יחידת מטה אסטרטגיה ופרייקטים מיוחדים, וכן מנהלת יחידת אסדרה (בנק-לקוח). במסגרת תפקידיה הייתה טל אמונה, בין היתר, על גיבוש האסטרטגיה הפיקוחית ויישומה והובלת פרויקטים חדשנים בתחום הבנקאות, וביניהם פרויקט מעבר מבנק לבנק בקליק, פרויקט הר הכסף לאיתור חשבונות בנק אבודים, פרויקט "תעודת זהות בנקאית", ועוד. כמו כן, הובילה טל יוזמות שונות, כגון, מתווים לדחיית תשלומים במלחמת חרבות ברזל ובתקופת הקורונה, תוכנית חינוך דיגיטלי לאזרחים וותיקים, תוכנית הסברה ארצית בנושא הונאות פיננסיות ועוד. טל בוגרת שתי תכניות ניהול בכיר: תכנית מנהיגות של "מעוז" ב-Harvard Business School, ותכנית "מובילים דיגיטליים". לטל תואר ראשון במשפטים ותואר שני במנהל עסקים.

לאגף טכנולוגיה וחדשנות בפיקוח על הבנקים תפקיד חשוב בהובלת מדיניות הפיקוח, האכיפה והאסדרה, בנושאי טכנולוגיה, סייבר וחדשנות, בבנקים ובחברות כרטיסי האשראי; הובלת תהליכים ופרויקטים שיש בהם כדי להתאים את הבנקאות לסביבה המשתנה, באופן פרואקטיבי וצופה פני עתיד; הסרת חסמים שיש בהם כדי לאפשר שילוב טכנולוגיות מתקדמות; זיהוי וניתוח סיכונים טכנולוגיים ועסקיים והגדרת דרישות לגידור הסיכונים, לצד הכרה בחשיבות מערכת פיננסית מתקדמת; קידום תהליכים פיקוחיים לטובת לקוחות המערכת הבנקאית, בין היתר על ידי הגברת התחרות; ויישור קו עם סטנדרטים מקובלים בעולם.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "אני מברך את טל על מינויה לתפקיד חשוב ומאתגר זה. ניסיונה העשיר והמגוון יוסיפו לייצר ערך רב לפיקוח על הבנקים ואני בטוח שאגף הטכנולוגיה והחדשנות בהובלתה ימשיך לתרום לקידום סביבה חדשנית ויעילה במערכות הבנקאות והמשק הכלכלי. הפיקוח ימשיך לנקוט בצעדים חדשניים ומשמעותיים לצורך התפתחותה וליציבותה של המערכת הבנקאית, לרווחת ואמון הצרכנים ולתחרותיות בה. זאת, בתקופה מאתגרת במיוחד שעל המערכת להוביל ולהיערך לשינויים טכנולוגיים ולהתמודד עם אתגרי הסביבה העסקית המשתנה."

קרדיט: דוברות בנק ישראל.

מניעת הגבלת חשבון בנק בעקבות 'מלחמת חרבות ברזל' - תקנות שיקים ללא כיסוי

01.11.2023

- נקבעו תקנות על פיהן שיקים שסורבו מכיוון שלא היה להם כיסוי בחודש אוקטובר לא יכללו ברשימת השיקים המביאה להטלת הגבלה על החשבון עליו הם משוכים. הקלה זו הוארכה לאוכלוסיות מסוימות גם עבור חודש נובמבר.
- האוכלוסייה הזכאית להקלות גם בחודש נובמבר כוללת בין השאר את תושבי הישובים שנפגעו, משרתי ומשרתות מילואים ובנות ובני זוגם, נעדרים, חטופים או שבויים ובני משפחותיהם, נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם ועוד, הכול כמפורט בתקנות.
- בנוסף, השיקים שלא נכללו ברשימה יוסרו גם מרשימת השיקים למשלוח התראה בגין חמישה שיקים ללא כיסוי.

בעקבות מלחמת חרבות ברזל ומצב החרום במשק, ועל בסיס שיתוף פעולה בין משרד המשפטים לבנק ישראל ובאישור ועדת חוקה, חוק ומשפט, קבע שר המשפטים, יריב לוין, ביום חמישי 26 אוקטובר, 2023, מתוקף סמכותו לפי חוק שיקים ללא כיסוי, תקנות לפיהן שיקים שסורבו בגלל שלא היה להם כיסוי, במהלך חודש אוקטובר, לא יכללו ברשימת השיקים המביאה להטלת הגבלה על חשבון השיקים שעליו הם משוכים. בהתאם שיקים אלו יוסרו גם מרשימת השיקים למשלוח התראה בגין חמישה שיקים ללא כיסוי. בנוסף, הקלות אלו יחולו על קבוצות אוכלוסיות זכאיות, כגון תושבי הישובים שנפגעו, משרתי ומשרתות מילואים ובנות ובני זוגם, נעדרים, חטופים או שבויים ובני משפחותיהם, נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם ועוד, הכול כמפורט בתקנות, למשך חודש נוסף, דהיינו עד סוף חודש נובמבר.

חשוב לשים לב כי לגבי ההקלות שיינתנו בחודש נובמבר, למעט תושבי הישובים שנפגעו (בהתאם לרשימת היישובים המנויה בתוספת לחוק דחיית מועדים), יתר הזכאים יצטרכו לפנות לבנק על מנת ליידע אותו בעניין זכאותם להקלות אלו, שכן המידע בדבר השתייכותם לאותן קבוצות אוכלוסייה לא מצוי בידי הבנקים.

חשוב לציין שגרירת השיקים אינה פוטרת מהחובה להעברת התשלום למוטב ומהשלכות שליליות אחרות שעלולות להיות לאי תשלום השיק, כדוגמת פתיחת הליך בהוצאה לפועל לנוכח זכות המוטב לפעול לגביית השיק באמצעות לשכת ההוצאה לפועל או השפעה על חיתום האשראי של הלקוח.

הפיקוח על הבנקים פועל להגברת המודעות להקלות במטרה להעלות את שיעור מיצוי זכויות הלקוחות בקרב האוכלוסיות הזכאיות להארכה עד סוף חודש נובמבר, בין היתר באמצעות הנחיה לשינויים במשלוח ההודעות ללקוח בקשר עם שיקים ללא כיסוי.

המפקח על הבנקים, מר דניאל אחיאשילי: "אני מודה למשרד המשפטים על העבודה המשותפת וקידום הנושא החשוב. חשוב שתעמוד בעת הזאת לזכות הנפגעים היכולת למנוע הטלת סנקציות משמעותיות על חשבונם, יחד עם שהות שתאפשר להם להתארגן כלכלית באופן מדורג בהתאם לשלבי השיקום מהמצב הקשה אליו נקלעו. כמו כן, אני קורא לציבור הזכאים לעשות שימוש מושכל בהקלות שניתנו על ידי התקנות. ככל שהדבר ניתן, אני ממליץ להגיע להסדר תשלומים חלופי עם המוטב, ולפעול למניעת הצגת שיקים ללא כיסוי בחשבון ככל האפשר."

המשנה ליועצת המשפטית לממשלה (משפט אזרחי), עו"ד כרמית יוליס: "אני מודה לשר וליו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט על קידום מהיר ונחוץ של המהלך שיוכל להביא להקלה וסיוע לכלל האוכלוסייה, ובפרט לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מהמצב הבטחוני הקשה במדינתנו. תודה מיוחדת לבנק ישראל על שיתוף הפעולה החשוב בעניין זה. אדגיש כי מטרת התקנות היא להקל על ההתמודדות הכלכלית בסיטואציה המורכבת של המלחמה אנו פועלים כל העת על מנת לקדם מענים נוספים ומשלימים במישור האזרחי לנפגעים הזקוקים לסיוע."

לינקים לצפייה בתקנות שיקים ללא כיסוי:

https://www.nevo.co.il/law_html/law01/p220k3_004.htm

<https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/legislation/leg182d>

◀ **בנק ישראל מודיע על הרחבה של מתווי הסיוע לתושבי הצפון בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל"**

08.11.2023

עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", הודיע בנק ישראל על מתווה מקיף אשר אומץ על ידי הבנקים, ומתווה נוסף שאומץ על ידי חברות כרטיסי האשראי, אשר מטרתם לסייע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות המלחמה. מתווים אלו כוללים, בין היתר, את האוכלוסייה שמתגוררת או בעלת עסק שנמצא בטווח של עד 30 ק"מ מרצועת עזה; אוכלוסייה שפונתה מביתה על ידי גורם מדינתי רשמי נכון למועד ערב פרסום המתווה (קרי, מפונים מיישובי הדרום); אוכלוסיית משרתי המילואים ומגויסי צו 8; ואוכלוסייה שהיא בעלת קרבה ראשונה להרגי המלחמה או לחטופים או לנעדרים (**להלן - לקוחות המעגל הראשון במתווה**).

היום מודיע הפיקוח על הבנקים על הרחבת לקוחות המעגל הראשון במתווים אלו, על ידי הכללת האוכלוסייה המתגוררת ביישובי צפון הארץ, או בעלת עסק שנמצא ביישובי הצפון, אשר פונו ידי גורם מדינתי רשמי נכון לתאריך 7.11.23 והמתגוררים באחד מהישובים המופיעים ברשימות המפורסמות באתר בנק ישראל.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "הרחבת המתווה שפורסם היום הוא נדבך נוסף בסט הכלים הכלכליים שאנו בבנק ישראל מקדמים כדי להקל על תזרימי המזומנים של אוכלוסיית היעד, להגביר את הוודאות הפיננסית ולסייע לציבור לצלוח את התקופה המתגוררת הזו, תוך מתן דגש על משקי הבית והעסקים הקטנים. נמשיך לפעול במקביל בכל ההיבטים הכלכליים שבאחריותנו. אני רוצה להודות לפיקוח על הבנקים על הרחבת המתווה ולבנקים ולחכ"א את על הצטרפותם".

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "הרחבת מתווי הסיוע והכללת תושבי הצפון שפוננו מביתם בקבוצת הזכאים לסיוע המקיף שניתן במסגרת המתווים, מהווה המשך לצעדים הרבים שנקטנו מאז פרוץ המלחמה כדי לסייע ולהקל על הלקוחות. בכל המהלכים שאנו מקדמים, אנו בוחנים מהו הסיוע המיטבי והאפקטיבי ביותר שניתן לתת ללקוחות ולאור זה אנו פועלים. אני מודה לבנקים ולחברות כרטיסי האשראי על הירתמותם להרחבת המתווים, ועל פעולות נוספות שהם נוקטים ביוזמתם כדי לסייע ללקוחות בתקופה זו".

המתווים שגובשו מאפשרים לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה (**להלן-קבוצת הלקוחות במעגל הראשון**) לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות, לקבל פטור ממרבית העמלות ופטור מריבית על יתרת החובה עד לסכום של 10,000 ₪, וזאת למשך שלושה חודשים מרגע הצטרפותם¹. כמו כן, נדגיש כי ליתר הלקוחות ברחבי הארץ (**להלן-קבוצת הלקוחות במעגל השני**) ניתנה במתווים שפורסמו האפשרות לדחות, ללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות למשך שלושה חודשים, כאשר התשלומים הנדחים יישאו ריבית שלא תעלה על שיעור הריבית בחוזה ההלוואה והתשלומים יתווספו ככלל בסוף תקופת ההלוואה. תנאי המתווה המלאים והמפורטים נמצאים באתר בנק ישראל.

הרחבה נוספת של המתווה, שנעשתה בתיאום עם החשב הכללי במשרד האוצר, היא הכללת ההלוואות שהועמדו באמצעות הקרן לעסקים קטנים ובינוניים בערבות מדינה כחלק מההלוואות שניתן לדחות במסגרת מתווה הסיוע שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי.

לקבלת מידע נוסף על המתווים, לרבות שאלות ותשובות נפוצות, ומידע על צעדים הנוספים שננקטו לטובת הלקוחות ניתן להיכנס לדף המידע לחירום שבאתר בנק ישראל.

- היחידה לפניות הציבור ולבקרה צרכנית בפיקוח על הבנקים: 02-6552680 או 9086*
- מוקד הממונה על נתוני אשראי בבנק ישראל: 6194*

¹ ההצטרפות אפשרית עד ל-31.12.23.

◀ המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי, נשא דברים בכנס אונליין בנושא "המערכת הבנקאית: בעת מלחמה וביום שאחרי"

04.12.2023

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי, נשא דברים בכנס של מכון ספרא לבנקאות ותיווך פיננסי בפקולטה לניהול ע"ש קולר באוניברסיטת תל אביב, בנושא "המערכת הבנקאית בעת מלחמה וביום שאחרי".

בדבריו הציג המפקח על הבנקים את הצעדים השונים בהם נקט הפיקוח על הבנקים במלחמת "חרבות ברזל", וכן את היערכות הפיקוח והמערכת הבנקאית במבט צופה פני עתיד.

בין היתר, הציג המפקח נתונים עדכניים על דחיית התשלומים שבוצעו בעקבות מתווה הסיוע של בנק ישראל להקלה על נטל האשראי והעמלות למשקי הבית ולעסקים, שאומץ על ידי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי. מהנתונים עולה כי עד ל-24.11.23 נדחו למעלה מ-240 אלף הלוואות, וסך התשלומים שנדחו עומד על 4.9 מיליארדי ש"ח, מרביתם במגזר העסקי (שקף 4 במצגת המצורפת).

בסיכום דבריו אמר המפקח על הבנקים, דניאל חחיאשילי:

"מדינת ישראל נמצאת בעיצומה של המלחמה וחוסר הוודאות עדיין גבוה. עם פרוץ האירועים באותה שבת ארורה, הפיקוח על הבנקים פעל במהירות כדי לשמר את הרציפות התפקודית של המערכת הבנקאית, לוודא כי הסיכונים המידיים מנוהלים וניתן סיוע ראשוני ללקוחות המערכת. איתנותה הפיננסית וחוסנה של המערכת אפשרו את הרחבת צעדי הסיוע לציבור ובראשם את מתווה דחיית התשלומים בהלוואות ובמשכנתאות בדגש על מעגל האוכלוסייה שנפגעה ישירות מהאירועים, וכן את המתווחים אליהם נרתמו כלל הגופים במערכת הבנקאית. אנו בפיקוח ממשיכים לעקוב אחר ההתפתחויות והשפעות המלחמה, תוך מיקוד בניטור ובניהול הסיכונים וביכולתה של המערכת הבנקאית להמשיך לספק סיוע לציבור ולתמוך במשק ובשיקום שיבוא אחרי המלחמה."

[לצפייה בדברי המפקח המלאים](#)
[למצגת אותה הציג המפקח](#)

◀ סדרת ביקורים בנושאי בנקאות במתחמי השירות המעניקים סיוע לתושבים שפונו מבתייהם

28.12.2023

במטרה לתת מענה מיטבי וכולל לפניות של התושבים שפונו מבתייהם ולהמשיך בחיזוק הקשר עימם, יזם הפיקוח על הבנקים סדרת ביקורים של איגוד הבנקים וכלל נציגי הבנקים וחברות כרטיסי האשראי במספר מוקדים מרכזיים שבהם יש ריכוז של תושבים שפונו מבתייהם: ים המלח, נתניה, ירושלים וטבריה. במסגרת זו, הוצגו לתושבים המפונים המתווחים אותם גיבש בנק ישראל במטרה להקל על נטל האשראי והעמלות, מתווחים שאומצו על ידי המערכת הבנקאית וחברות כרטיסי אשראי. המתווחים הווארכו בשלושה חודשים נוספים והורחבו לאוכלוסיות נוספות. (למידע על המתווחים והתנאים המלאים בקישור).

מאז פרוץ המלחמה, הבנקים וחברות כרטיסי האשראי מעניקים לתושבים שפונו מבתייהם שירות באמצעות ביקורים במקומות השונים אליהם פונו, ומעניקים סיוע ללקוחות במציאת פתרונות לסוגיות הבנקאיות השונות שעולות נוכח המצב המורכב שנוצר. בנוסף לכך, נציגי היחידה לפניות הציבור של הפיקוח על הבנקים מבקרים בשטח ומסייעים במתן מענה לפניות שמתקבלות. כחלק מסדרת הביקורים, המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי, ביקר באחד מהמתחמים בעיר ירושלים בהם שוכנו

תושבים שפוננו מבתיהם, שוחח עם התושבים כדי לשמוע את הצרכים השונים שעולים מהשטח וסקר את היערכות הבנקים וחברות כרטיסי האשראי למתן שירות מרוכז למפונים שכולל, בין היתר, מידע אודות, מתן שירות בנקאי שוטף, מידע על כרטיסי חיוב, ההטבות וההקלות שגיבשו הבנקים וחברות כרטיסי האשראי ללקוחותיהם ועוד.

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשילי: "הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מייחס חשיבות רבה לחיזוק הקשר של הבנקים וחברות כרטיסי האשראי עם תושבים שפוננו מבתיהם בעקבות המלחמה, ובמתן סיוע בנושאים בנקאיים שונים במטרה לאפשר רציפות בהמשך ההתנהלות הפיננסית לאוכלוסייה זו. הביקורים המרוכזים, המתקיימים במקביל לקשר הרציף של הבנקים וחברות כרטיסי האשראי עם התושבים שפוננו מבתיהם מיישבי הצפון והדרום, נועדו להקל על התושבים ולאפשר להם קבלת שירות כולל ומרוכז גם מהבנק בו הם מנהלים את הפעילות הבנקאית שלהם וגם מחברת כרטיסי האשראי. אנו ממשיכים לפעול כדי לוודא שהבנקים וחברות כרטיסי האשראי ימשיכו במתן שירותים פיננסיים חיוניים, תוך רגישות מוגברת לצורכי הלקוחות ולקשיים עמם הם מתמודדים".

מצורפת תמונה מהביקור. קרדיט: דוברות בנק ישראל.

עולם התשלומים, הדיגיטל והמטבע

בנק ישראל קידם גם בשנה החולפת צעדים משמעותיים בשוק התשלומים והביא את ישראל לקדמת הבמה בתחום.

במהלך שנת 2023, בנק ישראל המשיך להוביל את המשק הישראלי לשורה הראשונה מבחינת קדמה טכנולוגית בעולם התשלומים והדיגיטל. כמובילי מדיניות בשוק התשלומים, בבנק עובדים כל העת להנגיש את שוק התשלומים לטובת האזרח הפרטי ולטובת המשק כולו, ומחפשים דרכים להקל ברגולציה וחסמים עודפים. כך למשל הסתיים השנה תהליך הסבת שוק התשלומים לתקן EMV. במהלך השנה פורסם דו"ח פרויקט "סלע", ניסוי משותף של ה-BIS והבנקים המרכזיים של ישראל והונג קונג, והוכיח את ההיתכנות של מערכת CBDC קמעוני (Retail CBDC) המשלבת נגישות, תחרות ואבטחת סייבר, תוך שמירה על חלק מהמאפיינים העיקריים של המזומן הפיזי.

תשלומים בטוחים יותר – עקרונות לאימות מוגבר של המשלם בביצוע תשלום בכרטיס חיוב

03.01.2023

אגף הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל מביא היום לידיעת הציבור את העקרונות שנקבעו לביצוע אימות מוגבר של המשלם בכרטיס חיוב בעת ביצוע תשלומים. עקרונות אלו נקבעו על מנת לצמצם את הסיכונים הקיימים בביצוע תשלומים דיגיטליים, וביניהם – הונאות, גניבת זהויות, זיופים ושימוש לרעה. הסטנדרטים שקבעו השחקנים בשוק, במסגרת ועדת כרטיסי חיוב¹, יתרמו להגברת היעילות ויגבירו את בטחון השימוש באמצעי התשלום לטובת הכלל.

יישום האימות המוגבר כפי שנקבע יתבסס על שני מרכיבים או יותר מתוך הקטגוריות הבאות:

- 1. ידע** ("Something You Know" – משהו שאתה יודע) – מידע שרק המשתמש יודע.
- 2. החזקה** ("Something You Have" – משהו שיש לך) – משהו שרק למשתמש יש. החזקה אינה מתייחסת רק להחזקה פיזית, אלא יכולה גם להתייחס להחזקה שאינה פיזית.
- 3. משהו מובנה** ("Something You Are" – משהו שהוא אתה) – בקטגוריה זו נכללים מאפיינים ביולוגיים, התנהגותיים וביומטריים.

כלומר, על מנת שיתבצע אימות מוגבר, יש צורך לזהות את המשתמש על ידי שני מרכיבים או יותר, כאשר כל מרכיב הינו מקטגוריה אחרת. נוסף על כך, חלה החובה שמרכיבים אלו יהיו בלתי תלויים אחד בשני כך שפגיעה באחד לא תפגע במהימנות השני וסודיות המידע תישמר.

המרכיבים בכל קטגוריה נקבעו לאחר בחינה של המרכיבים שרשות הבנקאות האירופאית (EBA) הגדירה², תוך התאמתם למאפיינים ולצרכי השוק הישראלי כך שיוכלו להיחשב כפרט אימות מוגבר.

המרכיבים בקטגוריות שצוינו יתעדכנו מעת לעת בהתאם לשינויים והתפתחויות בתחום.

לצורך הנגשת עקרונות האימות המוגבר לציבור בנק ישראל גיבש שורת צעדי הסברה:

- 1. קישור ל-אתר ייעודי** לפירוט המרכיבים שיכולים להיחשב כפרט אימות מוגבר בכל קטגוריה ודרישות נוספות ביישום האימות המוגבר.
- 2. סרטוני הסבר** – הוכנו שני סרטונים ייעודיים, האחד לבתי העסק והשני עבור מחזיקי כרטיסי החיוב הממחישים את העקרונות. בנק ישראל מעודד את הציבור לצפות, להוריד ולהפיץ את הסרטונים הלאה מתוך החשיבות של הנושא למשק והעלאת המודעות של הציבור בתחום.

[אימות מוגבר לצרכנים](#)

[אימות המוגבר לבעלי עסקים](#)

[נייר עמדה – עקרונות יישום האימות המוגבר](#)

¹ ועדת כרטיסי חיוב היא ועדת שוק אשר דנה בנושאים רחביים הקשורים לשוק כרטיסי החיוב.

² <https://www.eba.europa.eu/file/104475>

מינויה של הגב' לימור גרובגלס לראש אגף מסלקות במחלקת מערכות תשלומים וסליקה

10.01.2023

בתום הליך מכרז שהתקיים בבנק ישראל, נבחרה הגב' לימור גרובגלס לתפקיד ראש אגף מסלקות במחלקת מערכות תשלומים וסליקה.

לגב' גרובגלס ניסיון מקצועי של כ-25 שנים. לימור החלה את עבודתה בבנק ישראל לפני כ-17 שנים, בהן שימשה במגוון תפקידים, ביניהם לקחה חלק בהקמת מערכת זה"ב (RTGS) והקמת והובלת תחום בדיקות הקבלה של המערכת. החל משנת 2017 לימור מנהלת את יחידת טכנולוגיה בבנקאות בפקיח על הבנקים - יחידה אותה הקימה. במסגרת זו הובילה רפורמות ושינויים במערכת הבנקאות בתחום הטכנולוגי, אשר חלקן משפיעות עלינו ישירות כצרכנים, ואף הובילה את הקמתם וביסוסם של תהליכי אכיפה בתחומי ניהול הסיכון הטכנולוגי. בתפקידה הקודמים בבנק ישראל לימור ניהלה את יחידת המטה בחטיבת טכנולוגיית המידע ובין היתר ניהלה פרויקט אסטרטגי חוצה-חטיבות. לימור הינה רו"ח במקצועה, בעלת תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מהאוניברסיטה העברית בירושלים ותואר שני במשפטים (במסלול לרו"ח ללא תיזה) מאוניברסיטת בר אילן - אותו סיימה בהצטיינות.

למחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל תפקיד מהותי בעיצוב מערך התשלומים בשוק הפיננסי ובהטמעת השינויים המתרחשים בתחום התשלומים. אגף המסלקות במחלקה מנהל את המערכות תוך שמירה על יציבותן והבטחת פעילותן התקינה לצד קידום חדשנות אשר, בין היתר, מאפשר חיבור והשתתפות על-ידי גופים חדשים.

בתפקיד חשוב זה גב' גרובגלס תוביל את ניהולן של שתי מערכות קריטיות אשר מופעלות על-ידי בנק ישראל, מערכת זיכויים והעברות בזמן אמת (מערכת "זה"ב") ומסלקת השיקים. מערכות אלה מהוות בסיס איתן להתנהלותם של חלקים ניכרים של המגזר הפיננסי במשק, הן מבחינה עסקית והן מבחינה טכנית.

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, מר עודד סלומי: "בנק ישראל ממשיך להוביל בסביבה משתנה בתחום התשלומים. לצד שמירה על יציבות איתנה במערכות התשלומים, ובפרט אלו המופעלות ע"י בנק ישראל, אנו פותחים את השוק לשחקנים חדשים. בהובלתה של לימור גרובגלס, אגף המסלקות ימשיך להוביל שינוי שוק בכך שיאפשר לגופים חדשים, כולל חוץ-בנקאיים, להצטרף ולהשתתף במערכות ליבה של בנק ישראל ושל המשק. הגופים המצטרפים צפויים להביא הצעות ערך חדשות ושיפור שירותים פיננסיים לציבור בישראל. הידע והנסיון של לימור בתחומים משיקים יוסיפו ערך רב לעשייתה של המחלקה. ברצוני להודות לגב' רונית ציטיאט שסיימה את תפקידה כמנהלת האגף לאחר שנים רבות של עשייה בתחום".

המועדים שבהם חברות פינטק וגופים נוספים יוכלו להתחיל לפעול במערכות התשלומים השונות

17.01.2023

הפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל מפרסם להלן את "מועדי ההצטרפות", קרי **המועדים שבהם חברות פינטק וגופים נוספים יוכלו להתחיל לפעול במערכות התשלומים**.

מועדי ההצטרפות למערכות השונות פורסמו על ידי מפעילי המערכות: זה"ב, מס"ב ושב"א, בהתאם להנחיית בנק ישראל שפורסמה בהודעה לעיתונות ב-11/12/2022. <https://www.boi.org.il>.

הנחיה זו מצטרפת לשורת הצעדים שבנק ישראל מקדם לטובת יעול החיבור של חברות פינטק, ביגטק, אגודות אשראי וחיסכון וגופי בנקאות רלוונטיים נוספים למערכות התשלומים. הגישה למערכות התשלומים תאפשר למצטרפים החדשים להציע לציבור שירותי תשלום ושירותים פיננסיים נוספים.

הפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל מפרסם להלן את "מועדי ההצטרפות", קרי **המועדים שבהם חברות פינטק וגופים נוספים יוכלו להתחיל לפעול במערכות התשלומים**.

מועדי ההצטרפות למערכות השונות פורסמו על ידי מפעילי המערכות: זה"ב, מס"ב ושב"א, בהתאם להנחיית בנק ישראל שפורסמה בהודעה לעיתונות ב-11/12/2022. <https://www.boi.org.il>.

הנחיה זו מצטרפת לשורת הצעדים שבנק ישראל מקדם לטובת יעול החיבור של חברות פינטק, ביגטק, אגודות אשראי וחיסכון וגופי בנקאות רלוונטיים נוספים למערכות התשלומים. הגישה למערכות התשלומים תאפשר למצטרפים החדשים להציע לציבור שירותי תשלום ושירותים פיננסיים נוספים.

להלן ריכוז "מועדי ההצטרפות" לשנתיים הקרובות, כפי שפורסמו ע"י מפעילי מערכות התשלומים:

- במערכת זה"ב - זיכויים והעברות בזמן אמת, המופעלות על ידי בנק ישראל, המועדים הם: אפריל ונובמבר 2023; יוני ונובמבר 2024.
להלן קישור לאתר בנק ישראל עם הפרסום - <https://www.boi.org.il>
- במערכות (א) זיכויים, חיובים והעברות תשלומים ו-(ב) תשלומים מידיים (Faster Payments), המופעלות על ידי מס"ב, המועדים הם: אפריל ונובמבר 2023; אפריל ונובמבר 2024.
להלן קישור לאתר של מס"ב עם הפרסום - <https://www.masav.co.il>
- במערכות (א) כרטיסי חיוב (אשראית) ו-(ב) מכשירי בנק אוטומטיים (ATM), המופעלות על ידי שב"א, המועדים הם: ינואר ויולי 2023; ינואר ויולי 2024.
להלן קישור לאתר של שב"א עם הפרסום - <https://www.shva.co.il>

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, מר עודד סלומי: "בעקבות הנחיה של בנק ישראל, שחקנים חדשים יכולים לתאם מראש מועד הצטרפות למערכות התשלומים, מבין המועדים האפשריים שנקבעו על ידי מפעילי המערכות. אנחנו מזמינים שחקנים חדשים שמעוניינים לפעול במערכות התשלומים, לפנות לפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל לצורך קבלת ייעוץ בנושא אפשרויות הפעילות במערכות התשלומים".²

¹ הכוונה ל"אגודות פיקדון ואשראי", שמוכרות לציבור הרחב בשם "אגודות אשראי וחיסכון".
² הפנייה יכולה להיעשות, בין היתר, באמצעות דואר אלקטרוני - payments-oversight@boi.org.il.

◀ הוספת חתימת הנגיד, פרופ' אמיר ירון על שטר ה-50 ש"ח

18.01.2023

בנק ישראל מבקש להביא לידיעת הציבור כי בימים הקרובים, יופץ לציבור לראשונה שטר בערך 50 ₪ משנת הדפסה התשפ"ב - 2022, הנושא את חתימתו של הנגיד המכהן, פרופ' אמיר ירון. זאת, בהתאם להוראות סעיף 42 (א) לחוק בנק ישראל, התש"ע - 2010, הקובעות כי שטרות הכסף שיופקו לציבור יישאו את חתימתו של נגיד בנק ישראל.

מלבד שינוי זה, יהיה השטר זהה לחלוטין לשטר באותו הערך המצוי כבר כיום במחזור, ואשר ימשיך להיות בתוקף.

השטר בערך של 50 ₪ מצטרף לשטרות בערכים 20 ₪, 100 ₪ ו- 200 ₪ הנושאים את חתימתו של הנגיד פרופ' אמיר ירון ונכנסו למחזור בשנתיים האחרונות¹.

השטר יופץ לציבור באמצעות קופות הבנקים המסחריים, המכשירים האוטומטיים למשיכת מזומנים וסניפי חברת דואר ישראל.

מידע נוסף אודות השטרות שבמחזור וסימני הביטחון המשולבים בהם ניתן למצוא באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת www.boi.org.il ובאתר השטרות החדשים בכתובת www.newbanknotes.org.il

לפניות ושאלות בתחום המטבע ניתן לפנות למחלקת המטבע בבנק ישראל באמצעות דואר אלקטרוני בכתובת: contact_currency@boi.org.il וכן באמצעות המוקד הטלפוני שמספרו 1-800-300-018.

* המידות והצבעים המחייבים הם אלו של השטרות במחזור בלבד.

¹ <https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/25-1-22.aspx>
<https://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/27-1-21.aspx>

◀ כנס סיכום תרגיל חירום ארצי בנושא אספקת מזומנים בשעת חירום

09.02.2023

התרגיל שנערך בדצמבר האחרון הינו חלק מתוכנית עבודה רב שנתית לשיפור מוכנות מערכת המטבע להתמודדות עם תרחישי חירום. התרגיל בחן את היערכותם של המשתתפים להתמודדות עם תרחיש של מתקפת סייבר ארצית, הגורמת לשינוי חד בפעילות העסקית ולצריכה מוגברת של מזומנים על ידי הציבור.

במסגרת התרגיל, נבחנה יכולתם של כלל הגופים במערכת המטבע לספק מזומנים לציבור בתרחישי ביקוש מוגבר, תוך שימוש במגוון ערוצי ההפצה הקיימים. כמו כן, נבחנו יעילותם של ממשקי העבודה בין הגופים השונים האחראים על אספקת מזומנים, לרבות שיתופי הפעולה בתחום ההסברה בין דוברות בנק ישראל לדוברי המערכת הבנקאית.

שולמית גרי, מנכ"לית בנק ישראל: "התרגיל חידד את חשיבותו של המזומן כשירות חיוני לציבור, המחזק את הביטחון האישי והלאומי של אזרחי ישראל ומשמש כאמצעי תשלום זמין ונגיש בעתות חירום. כנס הסיכום של תרגיל החירום הארצי של מערכת המטבע מאפשר למידה והפקת לקחים. מטרתנו היא שאלו יסייעו להגביר את שיתוף הפעולה בין כלל הגורמים האחראיים על אספקת מזומנים. תרגול מצבי חירום, תוך שיתוף פעולה בין כלל הגורמים, בתוך בנק ישראל ומחוץ לו, מאפשר לנו להשתפר ולהעניק לציבור בישראל את השירות הטוב ביותר הן בשגרה והן בחירום".

לימור גולדשטיין, מנהלת מחלקת המטבע: "תרגיל החירום הארצי שהתקיים בדצמבר האחרון, מהווה נדבך נוסף בשיפור מוכנותה של מערכת המטבע בישראל, להמשיך ולספק שירותי מזומן לציבור בשגרה ובחירום. אנו במחלקת המטבע בבנק ישראל, רואים בהיערכות לחירום, נדבך משמעותי בפעילות השוטפת. אנו רואים בשיתוף הפעולה עם הגורמים הלוקחים חלק במערכת המטבע בשגרה, חשיבות מרכזית, להיערכות ולמתן המענה האפקטיבי והמיטבי, בשעת פקודה.

המזומן הינו אמצעי תשלום חיוני המהווה תשתית לאומית אסטרטגית ומכאן שאספקת מזומנים לציבור הינה חלק אינטגרלי ממערך המוכנות לחירום של מדינת ישראל. פעילות תקינה ויעילה של מערכת המטבע, תתאפשר רק בשיתוף פעולה וסנכרון, של כל הגורמים הלוקחים בה חלק.

לכן נמשיך להשקיע משאבים ולתרגל התמודדות עם מגוון מצבי חירום, כך שכולנו נהיה ערוכים לרגע האמת בתרחישים שונים".

◀ בנק ישראל קידם את כניסת הממשלה לפעילות בתשלומים מידיים (Faster Payments) בישראל

09.02.2023

אמש (יום ד'), נחתם הסכם בין מס"ב לבין החשב הכללי באוצר לכניסת הממשלה לפעילות בתשלומים מידיים בישראל, וזאת בעידוד וליווי צמוד של הפיקוח על מערכות תשלומים במחלקת מערכות תשלומים וסליקה של בנק ישראל.

בעקבות מהלך זה ישראל תיישר קו עם מדינות מפותחות בעולם אשר מאפשרות לאזרחיהן לקבל קצבאות ותשלומים באופן מידי בשגרה או בעת חירום. בנוסף, מהלך זה יתרום לשיפור הנזילות של עסקים וספקים שעובדים עם הממשלה ויפתח את האפשרות של הממשלה לפעול בתשתית פיננסית נוספת שתהווה גיבוי למערכות התשלומים המסורתיות.

הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל מפקח, בין היתר, על חברת מס"ב שפיתחה את המערכת לביצוע תשלומים מידיים. מערכת תשלומים מידיים פועלת 24 שעות ביממה שבעה ימים בשבוע ומאפשרת העברת תשלומים מחשבון לחשבון, כך שתוך מספר שניות הכספים זמינים למוטב. זיהוי החשיבות של כניסת הממשלה לתשלומים מידיים הוביל להקמת צוות משותף, בהובלת אגף הפיקוח על מערכות תשלומים, שכולל גורמים מקצועיים מהחשב"ל, חברת מס"ב וחשבות בנק ישראל.

הצוות המשותף ימשיך לפעול על מנת לבחון את הצרכים הנוספים של הממשלה גם בצד גביית כספים מהציבור באמצעות תשלומים מידיים.

עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה: "בנק ישראל רואה חשיבות בקידום התשלום המידי בישראל. אחד המהלכים המשמעותיים הם שילובה של הממשלה בתשלומים המידיים המאפשר לציבור בישראל לקבל תשלומים, ובין היתר קצבאות, תשלומים לעסקים ותשלומי חירום, באופן סופי ומאפשר לציבור להשתמש בכספים באופן מיידי. אני מאמין כי צעד זה יחזק את אמון הציבור בתשלומים המידיים ויגביר את השימוש של כל בתי העסק והצרכנים באמצעי תשלום יעיל זה."

בנק ישראל מודיע על צעד נוסף לקראת כניסתו של בנק חדש בישראל - הקצאת קוד זיהוי חדש לבנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ

14.02.2023

זיהוי המשתתפים במערכת הפיננסית בישראל מבוצע באמצעות קוד זיהוי ייחודי לכל גוף המורכב משני תווים. כדי שגוף פיננסי יוכל לפעול במערכות התשלומים השונות ולספק מספרי חשבון ללקוחותיו, עליו להיות מזוהה בכלל המערכות הקשורות לעניין במשק.

בהמשך לרישיון המותנה שנתנו נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים ביום 25 בדצמבר 2022 **לבנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ**, אישר בנק ישראל **לבנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ** לקבל קוד זיהוי במערכות התשלומים בישראל.

קוד הזיהוי המוקצה לחברת **בנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ** הינו 3.

מפעילי מערכות התשלומים והמשתתפים בהן נדרשים להיערך לזיהוי והטמעת הקוד במערכותיהם לא יאוחר משלושה חודשים מיום ההקצאה.

עודד סלומי, מנהל מחלקת תשלומים וסליקה: "הודענו היום על הקצאת קוד זיהוי לבנק אש ישראל (בהקמה) בע"מ. הקצאת קוד הזיהוי תאפשר לו לפעול במערכות התשלומים ותשמש את לקוחותיו בעתיד כחלק מפרטי זיהוי החשבון שלהם לצורך ביצוע תשלומים. כחלק מפתחת מערכות התשלומים לשחקנים חדשים, קוד הזיהוי יוקצה לכל נותני שירותי התשלום בנקאיים וחץ בנקאיים אשר יעמדו בתנאים לקבלת קוד זיהוי, כך שאופן הזיהוי של כלל נותני שירותי התשלום במשק יהיה אחיד."

העקרונות לפעילות "מטבעות דיגיטליים יציבים" בישראל - עדכון

22.02.2023

** עדכון מתאריך 13/03/2023: הוארך משך הזמן למתן תגובות הציבור. ניתן לשלוח הערות או תגובות עד לתאריך 15.4.23.

מתוקף תפקידו לשמירת היציבות הפיננסית, לניהול המדיניות המוניטרית ולהסדרת מערכות התשלומים בישראל, בנק ישראל בוחן את נושא הפעילות בנכסים דיגיטליים, והשפעתם על התחומים שעליהם הוא מופקד.

על רקע העניין הגובר בשנים האחרונות בנכסים דיגיטליים והסיכונים הנובעים מהם, כפי שהתממשו בתקופה האחרונה בעולם, הקים בנק ישראל ועדה בראשות המשנה לנגיד, מר אנדרו אביר, אשר בוחנת את הנושא ממספר היבטים: היציבות, הרגולטורי, הטכנולוגי, המוניטרי, והמשפטי.

בין היתר, פעלה הוועדה לגיבוש מסמך **עקרונות לאסדרת הפעילות במטבעות יציבים בישראל**. מטבע יציב הוא נכס דיגיטלי

שפועל על גבי תשתית טכנולוגית, ערכו יציב ביחס לנכס כלשהו אחר ומנפיק המטבע מפעיל מנגנון השומר על יציבות ערך המטבע. בניגוד לנכסים דיגיטליים אחרים, למטבעות יציבים פוטנציאל לשמש לא רק כנכס להשקעה אלא גם כאמצעי תשלום.

תפקידו של בנק ישראל כפי שהוא מוגדר בחוק, מחייב את האסדרה ואת הפיקוח של בנק ישראל על פעילות אמצעי התשלום. מסמך העקרונות מתייחס לאסדרת הפעילות במטבעות יציבים בישראל. מטרת האסדרה היא לאפשר פעילות במטבעות יציבים תוך ניהול הסיכונים הכרוכים בשימוש בהם, והתאמת ההגנות הצרכניות והדרישות היציבותיות לפעילות ייחודית זו.

במסמך מוצעים כללים לפעילות במטבעות יציבים שבנק ישראל ממליץ לקדם בחקיקה או לקבוע כחלק מהוראות המאסדר. בין היתר, מוצע:

- 1. לקבוע דרישה לפיה הביטחונות שיחזיק מנפיק של מטבע יציב יכסו 100% מהתחייבויותיו כלפי מחזיקי המטבעות. דרישה כזו תפחית מאוד את הסיכון היציבותי הנובע מהפעילות במטבע יציב.**
- 2. בהיבט של זהות המאסדרים, מוצע כי מנפיקי מטבעות יציבים יידרשו לרישוי: עבור מטבע שאינו בעל חשיבות יציבותית הרישוי יינתן על ידי רשות שוק ההון, אחרת הרישוי יינתן על ידי הפיקוח על הבנקים. במסמך מוצעים קריטריונים להגדרת מטבע יציב כבעל חשיבות מערכתית.**
- 3. מטבע יציב שהוכרז כמערכת תשלומים מבוקרת יפוקח על ידי הפיקוח על מערכות תשלומים בבנק ישראל.**
- 4. בכדי להגביר את היעילות הפיקוחית מוצע להקים מנגנוני תיאום בין המאסדרים הרלוונטיים השונים.**

המסמך מתייחס גם לכללי הפעילות של מנפיקי מטבעות יציבים בישראל ולהסדרי הרישוי והפיקוח המותאמים לפעילותם, ומפורסם בזאת להערות הציבור. תגובות והערות ניתן לשלוח לכתובת דואר אלקטרוני: pnio-stablecoin@boi.org.il עד ליום 15 במרץ 2023.

הבהרות וסייגים

1. מסמך זה נועד להציג עקרונות אסדרה לצורך קבלת הערות הציבור. אין לראות במסמך עקרונות זה כמחייב את בנק ישראל ואין להסתמך עליו בעת ביצוע כל פעולה במטבעות היציבים. העקרונות המפורטים במסמך זה טרם אושרו בהליכי חקיקה ולא בהכרח משקפים את המצב החוקי נכון לפרסומו.
2. המשיבים למסמך זה יישאו בהוצאות הכנת המענה, ולא יהיו זכאים לכל פיצוי או שיפוי בגין הוצאות אלה.
3. בנק ישראל רשאי להשיב לכלל המענים שיתקבלו, לחלק מהמענים, או שלא להשיב למענה כלל.
4. בנק ישראל יהיה רשאי לפנות למשיבים למסמך זה, כולם או חלקם, בבקשה להשלמת מידע וקבלת הבהרות למענה שיוגש, וכל מידע נוסף שיסבור הבנק שיש בו כדי לסייע לו בהבנת המענה.
5. בנק ישראל שומר לעצמו את הזכות, בכל עת, לערוך שינויים או תיקונים במסמך זה, בין אם מיוזמתו ובין אם בעקבות פניה של צדדים שלישיים כלשהם. השינויים או התיקונים במסמך זה ייעשו בהודעה בכתב, ויפורסמו באתר האינטרנט של הבנק. באחריות המשיבים לבדוק מפעם לפעם את אתר האינטרנט של הבנק, אם חלו שינויים בנוסח המסמך ולהתאים את המענה שלהם לשינויים, ככל שיחולו.
6. הגשת מענה לסמך זה עשויה לשמש את בנק ישראל לשיח מקצועי פנימי וכן לשיח עם צד ג' לרבות רשויות שונות או מאסדרים אחרים. הגשת מענה למסמך מהווה הסכמה להעברת המידע, כולו או חלקו, לצד ג' כאמור ומגיש המידע מוותר על כל טענה, תלונה או תביעה כלפי בנק ישראל בכל הנוגע להעברת המענה שהגיש.

פתיחת מערכות התשלומים בישראל לפעילות נותני שירותי תשלום בינלאומיים

28.02.2023

בנק ישראל מאפשר את פתיחת מערכות התשלומים המבוקרות בישראל לפעילות של נותני שירותי תשלום בינלאומיים. צעד זה יאפשר לגופים אלה לפעול באופן מיידי במערכות, ובכך להציע שירותים והצעות ערך לציבור בישראל בהתבסס על רישיון ממדינה זרה. צעד זה צפוי לתרום לקידום החדשנות בתחום התשלומים ולכניסת שחקנים חדשים לשוק.

המתווה שגיבש בנק ישראל לפתיחת מערכות התשלומים לגופים אלה מחולק לשני מסלולים, המפורטים בהמשך. המתווה מסתמך על הפטור שניתן לגופים בעלי רישיון ממדינה מוכרת¹ מכח תקנות שר האוצר² שקובעות תנאים למתן פטור מחובת רישוי למתן שירות בנקס פיננסי בישראל.

מהלך זה יאפשר לגופים אלו להיערך לחיבור הטכנולוגי למערכות, ולחלקם יאפשר פעילות מלאה במערכות, בהתבסס על רישיון זר, וזאת מבלי להמתין לחקיקתו וכניסתו לתוקף של חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום, המתגבש בימים אלה בישראל.

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, מר עודד סלומי: "פתיחת מערכות התשלומים בישראל לפעילות של נותני שירותי תשלום בינלאומיים תתרום לקידום התחרות והיצע של שירותי תשלום חדשניים ומגוונים יותר לציבור הישראלי, ובהמשך, לקידום של שירותים פיננסיים נוספים שיתבססו על שירותי התשלום.

אנחנו מזמינים שחקנים חדשים שמעוניינים לפעול במערכות התשלומים העומדים בתנאי הפטור, לפנות לפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל לצורך קבלת ייעוץ בנושא אפשרויות הפעילות במערכות התשלומים³."

מתווה פתיחת מערכות התשלומים לנותני שירותי תשלום בינלאומיים

מתווה החיבור למערכות התשלומים מבוקרות⁴ של נותני שירותי תשלום בינלאומיים שעומדים בתנאי הפטור לפי סעיף 3(7) בתקנות⁴, מחולק לשני מסלולים:

מסלול א - חיבור לסביבת הניסוי

המסלול מיועד לכל נותן שירותי תשלום שעומד בתנאי הפטור לפי סעיף 3(7) בתקנות.

המסלול מאפשר היערכות לחיבור למערכות התשלומים, לרבות ביצוע ניסויים בסביבת הניסוי במערכות. כחלק מהההליך, נותן שירות התשלום יוכל לקבל את כללי מערכת התשלומים המלאים וקוד זיהוי.

התנאי להשתתפות במסלול זה:

המצאת comfort letter מהמפקח על נותן שירותי התשלום בחו"ל המאשר את עמידת נותן שירותי התשלום בתנאי הפטור לפי סעיף 3(7) בתקנות.

¹ כמוגדר בתקנות שר האוצר: בריטניה, מדינות האיחוד האירופי או ארה"ב.

² סעיף 3 (7) לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים) (פטור מחובת רישוי), התשפ"ג-2022 אשר נכון להיום בתוקף עד 1.1.24.

³ הפנייה יכולה להיעשות, בין היתר, באמצעות דואר אלקטרוני - payments-oversight@boi.org.il

⁴ מערכת זה"ב המופעלת על-ידי בנק ישראל, מערכות המופעלות ע"י חברת שבא: מערכת "שירותים בכרטיסי חיוב" ומערכת "מיתוג" ATM ומערכות המופעלות על ידי מס"ב: "חיובים, זיכויים והעברות תשלומים (אצווה)" ו- "תשלומים מידיים (און ליין)".

⁵ סעיף 3 (7) לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים) (פטור מחובת רישוי), התשפ"ג-2022 אשר נכון להיום בתוקף עד 1.1.24.

מסלול ב - חיבור לסביבת ייצור

המסלול מיועד לנותן שירותי תשלום שעומד בתנאי הפטור לפי סעיף 3(7) בתקנות, עם וותק של שנתיים לפחות ממועד קבלת הרישיון הזר, שנותן שירותים ל- 5 מיליון לקוחות לפחות.

המסלול מאפשר את כל הצעדים הכלולים במסלול א', ובנוסף מאפשר חיבור לסביבת הייצור במערכות התשלומים. התנאי להשתתפות במסלול זה:

המצאת comfort letter מהמפקח על נותן שירותי התשלום בחו"ל המאשר:

- עמידת נותן שירותי התשלום בתנאי הפטור לפי סעיף 3(7) בתקנות.
- קיום פיקוח על ניהול סיכונים לרבות, אבטחת מידע, סייבר והמשכיות עסקית.
- שלא ידוע למפקח על ליקויים מהותיים בפעילות הגוף בשנתיים האחרונות לפעילותו.

בשני המסלולים יידרש נותן שירותי התשלום בנוסף, למלא הצהרה על עמידתו בתנאי הרישיון שהונפק לו בחו"ל.

בנק ישראל שומר לעצמו את האפשרות לשנות את תנאי הגישה למערכות התשלומים ככל שיתברר שלא ניתן ליישם או שאינם אפקטיביים.

לאחר עמידה בתנאים להשתתפות במסלול החיבור תועבר הבקשה לאישור נגיד בנק ישראל כתנאי סופי לפני החיבור.

◀ הושלם הניסוי של "פרויקט - Icebreaker" ארכיטקטורה חדשה לתשלומים חוצי גבולות באמצעות מטבעות דיגיטליים של בנקים מרכזיים

06.03.2023

הבנק הבינלאומי לסילוקין (BIS), בנק ישראל, והבנקים המרכזיים של נורבגיה ושוודיה סיכמו את פרויקט Icebreaker, שחקר את היתרונות והאתגרים הפוטנציאליים בשימוש במטבעות דיגיטליים קמעונאיים של בנקים מרכזיים (retail CBDC) לביצוע תשלומים בינלאומיים, ככל והבנקים המרכזיים יחליטו להנפיק מטבעות דיגיטליים (CBDC) בעתיד.

שיתוף הפעולה בין המרכז הנורדי של ה-BIS Innovation Hub, בנק ישראל, והבנקים המרכזיים של נורבגיה ושוודיה עמד על ההיתכנות הטכנית של ביצוע תשלומים חוצי גבולות ומטבעות בין מערכות ה-CBDC הניסיוניות של שלושת הבנקים המרכזיים.

כמפורט בדוח שמתפרסם היום [קישור], בפרויקט יושמה גישת "Hub and Spoke" לחיבור המערכות של המדינות השונות. פעולת תשלום חוצת גבולות בפרויקט מתבססת על שני תשלומים מקומיים: המשלם מבצע תשלום במטבע הדיגיטלי של מדינת המקור אל הזרוע המקומית של "ספק מט"ח" – גורם שמחזיק ב-CBDC של לפחות שתי מדינות. במקביל, אותו "ספק מט"ח" מבצע באמצעות הזרוע שלו במדינת היעד תשלום במטבע של מדינת היעד אל הצד שמקבל את התשלום. כך, כל מטבע נשאר במערכת של הבנק המרכזי שהנפיק אותו, ואינו עובר בשום שלב למערכת של מדינה אחרת.

ברוב מערכות התשלומים הקיימות לתשלומים חוצי גבולות, אין למשלם יכולת בחירה בכל הנוגע לשער החליפין בו תתבצע העסקה, מכיוון שאין לו יכולת לבחור מי יהיה הגורם שמולו תתבצע המרת המט"ח. במודל שפותח בפרויקט Icebreaker, ספקי מט"ח רבים יכולים להגיש ציטוטי שער חליפין ל-Hub – המערכת שמקשרת בין ה-CBDCs השונים – אשר בוחרת באופן אוטומטי את הציטוט הכדאי ביותר עבור משתמש הקצה.

מערך תחרותי זה מצמצם את הסיכון לכך שלא תהיה נזילות מספקת בצמד המטבעות הרצוי, סיכון שיכול להביא לגידול בעלויות ולעיכובים בביצוע העסקה. תרומה נוספת לתחרות על שירות המרת המט"ח נובעת מכך שבמודל נעשה שימוש במטבעות מגשרים, הנותנים מענה למצב בו אין ציטוט לשער חליפין בין שני מטבעות קצה ספציפיים, או שהציטוט הישיר מייצג שער חליפין לא כדאי.

הפרויקט הוכיח גם כי מודל ה-Hub and Spoke יכול להפחית את סיכוני הסליקה וסיכוני צד נגדי באמצעות שימוש בכסף של הבנק המרכזי לביצוע תשלומים בו זמניים, וניתן להשלים תשלומים חוצי גבולות תוך מספר שניות. מדינות ששוקלות לבנות CBDC לצרכים מקומיים, ימצאו בפרויקט מודל להרחבת הפונקציונליות של המערכת המקומית והשירותים המתקדמים שהיא תוכל לאפשר, גם לתשלומים חוצי גבולות.

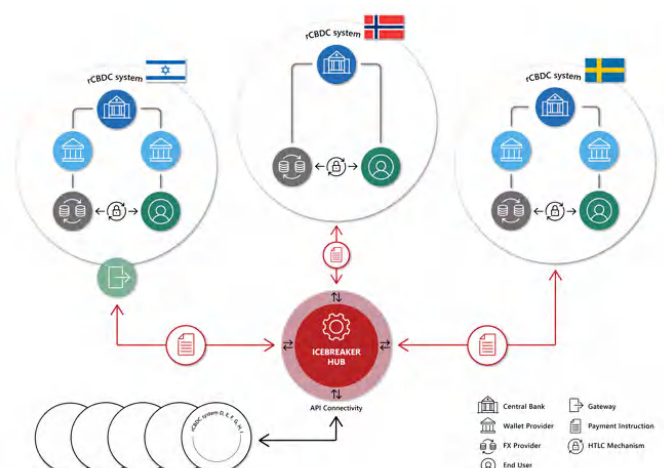
בנקים מרכזיים השוקלים retail CBDC יוכלו להפיק מפרויקט Icebreaker תובנות מעמיקות לגבי הטכנולוגיות בהן ניתן להשתמש, חלופות המדיניות, והאפשרויות הטכניות הקיימות. המודל שבבסיס הפרויקט מציב דרישות טכניות מאוד מינימליות, שקיומן נחוץ בכדי לשלב מערכות CBDC מקומיות הפועלות על טכנולוגיות שונות (כפי ששולבו בפרויקט המערכות הניסיוניות של שלושת הבנקים המרכזיים), ובכך המודל מאפשר סקלביליות, אינטראופרבייליות ופשטות.

אנדרו אביר, המשנה לנגיד בנק ישראל: "אם ישראל תשיק שקל דיגיטלי, יהיה חשוב מאוד שנעשה זאת על פי הסטנדרטים העולמיים המתפתחים, כך שישראלים יוכלו להשתמש בשקל הדיגיטלי גם לתשלומים חוצי גבולות יעילים ונוחים. אמנם, תידרש עוד עבודה רבה בכדי שהמודל של Icebreaker יהפוך לסטנדרט עולמי, אך התובנות מהפרויקט המוצלח הזה חשובות מאוד – הן עבורנו בבנק ישראל והן עבור קהילת הבנקים המרכזיים בעולם. אני מודה ל-BIS Innovation Hub ולעמיתינו מהבנקים המרכזיים של שבדיה ונורבגיה, וכמובן גם לצוות המקצועי והמסור שלנו כאן בבנק ישראל, על שיתוף הפעולה האפקטיבי והעבודה המקצועית".

Cecilia Skingsley, ראש ה-BIS Innovation Hub: "פרויקט Icebreaker מביא ערך יחודי. בראש ובראשונה, הוא מאפשר לבנקים המרכזיים אוטונומיה כמעט מלאה בעיצוב CBDC מקומי, ועל בסיס זה מספק מודל שיאפשר להתאים את ה-CBDC המקומי לתשלומים בינלאומיים".

Torbjørn Hægeland, מנהל בכיר ליציבות פיננסית, הבנק המרכזי של נורבגיה: "שמחנו להשתתף באחד הניסיונות הראשוניים לבחינת השימוש ב-retail CBDC לתשלומים חוצי גבולות, יחד עם שותפינו מהבנקים המרכזיים של ישראל ושבדיה ומה-BIS Innovation Hub. פרויקט זה תורם למאמץ הגלובלי החשוב לשיפור התשלומים חוצי הגבולות. בנוסף, הוא הוסיף ערך משמעותי לתהליך הבחינה של CBDC מקומי שאנו מקיימים בבנק המרכזי של נורבגיה".

Aino Bunge, המשנה לנגיד, הבנק המרכזי של שבדיה: "בעוד שתשלומים מקומיים הפכו בשנים האחרונות זולים, בטוחים ויעילים יותר, תשלומים חוצי גבולות בין מטבעות עדיין כרוכים בעלויות גבוהות, איטיות וסיכון. כאשר שוקלים הנפקה של CBDC חשוב לכלול כבר בשלב מוקדם את הפוטנציאל לשימוש בו בתשלומים בין מטבעות שונים. פרויקט Icebreaker הוא פרויקט מעניין שמראה כיצד מערכות CBDC שונות במדינות שונות יכולים לאפשר עסקאות מיידיות בין מטבעות שונים, ולהביא תועלת רבה מאוד למשתמשי הקצה. הפרויקט היה גם דוגמה מצוינת לשיתוף פעולה ושיתוף ידע בין הבנקים המרכזיים המשתתפים וה-BIS. למרות שנותרו הרבה שאלות פתוחות שיהיה צריך להמשיך להעמיק בהן, Icebreaker הוא יוזמה מעניינת ותרומה חשובה לדין העולמי לגבי האופן בו ניתן לשפר את עסקאות התשלום המערבות מטבעות שונים".

◀ **בנק ישראל מעדכן את הנחיותיו להפעלת מכשירים אוטומטיים להפקדת שטרות**

14.03.2023

לאור החשיבות שרואה בנק ישראל בחיזוק אמון הציבור במטבע וצמצום תופעת זיופי השטרות, הנחה הבנק את התאגידים הבנקאיים כי בכל מקרה בו הופקדו באמצעות מכשיר אוטומטי שטרות החשודים כמזויפים, הדורשים בדיקה נוספת, המכשיר לא יחזיר את השטרות החשודים ללקוח כבעבר, ואלה יועברו לבדיקה של בנקאי לאחר ההפקדה.

בנוסף, נדרש התאגיד הבנקאי להודיע ללקוח כי בין השטרות אותם הפקיד ישנם שטרות החשודים כמזויפים, אשר דורשים בדיקת אימות נוספת, ויפעל למול הלקוח, במועד ההפקדה ובהתבסס על הבדיקה האלקטרונית, על פי אחת מהחלופות הבאות:

זיכוי הלקוח, במועד ההפקדה, בסכום ההפקדה המלא (כולל השטרות החשודים כמזויפים)

במקרה זה הזיכוי בגין השטרות החשודים יהיה זיכוי על תנאי בלבד. במידה ובבדיקת התאגיד הבנקאי ימצא בהמשך כי השטרות החשודים שהופקדו הינם מזויפים, יחויב חשבון הלקוח בסכום השטרות המזויפים שהופקדו. הודעה על כך תימסר ללקוח.

זיכוי הלקוח, במועד ההפקדה, בסכום השטרות המקוריים בלבד.

במקרה זה, חשבון הלקוח לא יזוכה בגין השטרות החשודים כמזויפים וסכום הזיכוי בגין ההפקדה יהיה חלקי בלבד. התאגיד הבנקאי יבדוק ויקבע, בשלב מאוחר יותר, האם השטרות החשודים אכן מזויפים וככל שיעלה בבדיקתו כי השטרות מקוריים, יזכה התאגיד הבנקאי את חשבון הלקוח גם בסכום השטרות שנמצאו כמקוריים. הודעה על כך תימסר ללקוח.

במועד ההפקדה, נדרש התאגיד הבנקאי להפיק ללקוח הודעה אודות פרטי ההפקדה, לרבות פרטי השטרות החשודים כמזויפים (מספרי השטרות והעריר) שהועברו לבדיקת התאגיד הבנקאי, המועד הצפוי לקבלת תשובה סופית בגינם ותהליך הבירור לרבות אופן יצירת קשר עם התאגיד הבנקאי לצורך שאלות בעניין ההפקדה.

לימור גולדשטיין מנהלת מחלקת המטבע: "צעד זה הינו צעד משמעותי נוסף בהתמודדות של בנק ישראל, התאגידים הבנקאיים וגופי האכיפה עם תופעת זיופי המטבע, סילוקם של שטרות מזויפים ממחזור המזומנים ומניעת המשך פגיעה בציבור. אנו קוראים לכלל הציבור לבדוק את השטרות בעת קבלתם בעזרת סימני הביטחון המפורסמים באתר בנק ישראל."

◀ **החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל מפרסמת היום את דו"ח 'מבט סטטיסטי' לשנת 2022**

20.03.2023

הדו"ח מכיל פרסום ראשון של הנתונים והמצרפים הפיננסיים המרכזיים במשק לשנת 2022 – תיק הנכסים הפיננסיים של הציבור, החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי, פעילות המשק מול חו"ל ופעילות המגזרים העיקריים במטבע חוץ.

החלק הראשון של 'מבט סטטיסטי 2022' מציג בצורה ויזואלית את הנתונים והמצרפים המרכזיים על הפעילות הפיננסית בישראל, בצירוף מידע והסברים על הנתונים, ההגדרות והעיבודים השונים; **החלק השני** מציג עבודות בתחום המתודולוגיה הסטטיסטית שנערכו בבנק ישראל.

[לצפייה בדוח](#)

בנק ישראל חושף את ההאטה במשק: ירידה של 60% בחוב החדש של משקי הבית והמגזר העסקי

גלובס

עפ"י נתוני בנק ישראל, במחצית השנייה של 2022 ניטל אשראי וגיוס אג"ח חדש בהיקף של 59 מיליארד שקל, לעומת 148 מיליארד במחצית הראשונה, כשהגורם המרכזי הוא עליית הריבית. היקף המינוס של המגזר הקמעונאי חזר לרמה של לפני הקורונה

בנק ישראל: הפער הכלכלי בין ישראל למדינות המפותחות מצטמצם

דבר

בנק ישראל הודיע שכלכלת ישראל מתקרבת לרמת פריון העבודה של המדינות המפותחות, בהובלת ענפי ההיי-טק, המסחר, הבנקאות והתקשורת | התוצר לעובד הגיע ל-95% מהממוצע ב-OECD, והתוצר לשעת עבודה עלה ל-81%

הנכסים וההתחייבויות של המשק מול חו"ל, רביע רביעי 2022

21.03.2023

- יתרת הנכסים של תושבי ישראל בחו"ל עלתה ברביע הרביעי של שנת 2022 בכ-25 מיליארדי דולרים (כ-4%) ועמדה בסוף דצמבר על כ-643 מיליארדים. העלייה ביתרה נבעה בעיקר מעליה במחירי ניירות הערך הזרים שמוחזקים על ידי תושבי ישראל.
- יתרת ההתחייבויות של המשק לחו"ל עלתה במהלך הרביע הרביעי בכ-4 מיליארדי דולרים (כ-1%) ועמדה בסופו על 475 מיליארדי דולרים. העלייה ביתרה נבעה בעיקר מגידול ביתרת ההשקעות הישירות שקוזזו בחלקן על ידי מימושים בתיק לניירות ערך למסחר.
- עודף הנכסים על ההתחייבויות של המשק מול חו"ל עלה במהלך הרביע הרביעי בכ-21 מיליארדי דולרים (14%) ועמד בסופו על כ-168 מיליארדים.
- עודף הנכסים על ההתחייבויות במכשירי חוב בלבד (החוב חיצוני השלילי נטו), עלה במהלך הרביע הרביעי בכ-11 מיליארדי דולרים (5%) ועמד בסוף דצמבר על כ-207 מיליארדי דולר.
- היחס בין החוב החיצוני ברוטו לתמ"ג עלה במהלך הרביע הרביעי בכ-0.3 נק' האחוז ועמד בסוף דצמבר על כ-29.8%. העלייה ביחס החוב לתוצר ברביע הרביעי שיקפה עליה של כ-1% ביתרת החוב החיצוני לעומת ירידה של כ-0.3% בתוצר (במונחים דולריים).

עקרונות ליצירת מכבדות ו"אפקט רשת" של השקל הדיגיטלי

07.06.2023

בנק ישראל, בדומה לבנקים מרכזיים רבים בעולם, בונה תכנית פעולה, על מנת שיוכל להיות ערוך להנפיק מטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (CBDC) ככל שיוחלט על כך. בין שלל ההיבטים שנבחנו בפרויקט עולה סוגיית המכבדות¹ של אמצעי תשלום חדש - כיצד יובטח שהשקל הדיגיטלי יאומץ על ידי המשתמשים השונים.

לשקל הדיגיטלי יש פוטנציאל להפוך לאמצעי תשלום חשוב במשק הישראלי, אך לשם כך יש צורך ביצירת בסיס משתמשים רחב. כדי שהשקל הדיגיטלי יניב תועלת ממשית עבור הציבור, נדרש אימוץ על ידי מספר רב של משתמשים, דבר שבפני עצמו יגרום לבתי עסק ומשתמשים נוספים לאמץ את אמצעי התשלום החדש.

מסמך זה מפורסם בהמשך לסדרת פרסומים של בנק ישראל בנושא ומפתח דיון במספר נושאים הקשורים (במישרין או בעקיפין) בסוגיית האימוץ והמכבדות של השקל הדיגיטלי.² בצד המשתמשים, מהמסמך עולה שהמאפיינים שעשויים להגביר את האימוץ של השקל הדיגיטלי הם:

- מכבדות על ידי המדינה: מתן אפשרות לקבלת תשלומים (קצבאות, החזרים, תשלומים לבתי עסק וספקים, שכר) מהמדינה, ותשלום (קנסות, אגרות ומיסים וכדומה) למדינה באמצעות השקל הדיגיטלי. הדבר יסייע למכבדות של השקל הדיגיטלי במשק כולו, בשל יצירת אפקט הרשת, ובשל המעמד המיוחד שיש לממשלה במשק והלגיטימציה הציבורית שניתנת באופן זה לשקל הדיגיטלי, מעבר לעובדת היותו מונפק על ידי בנק ישראל.
- חווית תשלום יעילה ונוחה אשר כוללת ממשק נוח ותחושת ביטחון בו, כמו גם זמינות ומיידיות של התשלום. הביטוי לתכונות הללו חשוב בהליכי האפיון של השקל הדיגיטלי, מתוך המחשבה שגם אמצעי תשלום שיכולה להיות בו תועלת רבה, ייתכן ולא יאומץ באופן רחב אם חוויית התשלום לא תהיה חיובית, ואפילו עדיפה על זו שבאמצעי תשלום אחרים.
- שימוש נרחב בשקל הדיגיטלי כאמצעי לביצוע תשלומים בין פרטים (P2P) יתרום ליצירת אפקט רשת. אפקט רשת זה יגרום להשפעות חיצוניות חיוביות בשימוש השקל הדיגיטלי, כך שתשלום באמצעותו על ידי מספר משתמשים רב יותר יביא בפני עצמו לתפוצה רחבה בקרב הציבור.

ניתן להסתכל על סוגיית האימוץ של השקל הדיגיטלי גם מהזווית של בתי העסק. המסמך סוקר מספר מאפיינים אשר עשויים להגביר את הרצון של בתי העסק לאמץ את השקל הדיגיטלי במידה ויונפק, וביניהם:

- עלות אטרקטיבית לבתי העסק בהשוואה לעלויות הכרוכות באלטרנטיבות הקיימות. התשתית הציבורית של המטבע הדיגיטלי של הבנק המרכזי עשויה להוביל ליצירת סביבת תשלומים תחרותית יותר, וכזאת שמאופיינת בעמלות נמוכות יותר – גם לבתי העסק.
- השימוש בשקל הדיגיטלי כמנוף ליעול התהליכים התפעוליים של בית העסק. בכלכלה שהופכת ליותר דיגיטלית, יותר תהליכים בייצור ובמכירה של המוצרים והשירותים הופכים לאוטומטיים. תהליכים שנותרים ידניים כגון התשלום בנקודות המכירה ותשלום המיסים לרשויות, מעכבים את הדיגיטציה ואת ההתייעלות של בית העסק. השקל הדיגיטלי עשוי להקל על הדיגיטציה של תהליכים אלו, ובכך לעודד עסקים רבים להשתמש בו.

המסמך מציג גורמים נוספים שעשויים להקל על האימוץ של השקל הדיגיטלי בהווה, ולסייע לו לשמש כאמצעי תשלום רווח בעתיד. מבחינה טכנית, כדי ליצור אפקט רשת באמצעי תשלום חדש, חשוב שהמשתמשים יוכלו לעשות שימוש באביזרי קצה שכבר קיימים ברשותם, או שהשגתם תהיה נוחה וזולה. גם בצד בתי העסק שימוש בטכנולוגיות קיימות יסייע לאימוץ הנרחב של השקל הדיגיטלי ויפחית את העלויות שכרוכות בהתאמות אליו.

¹ מכבדות – באנגלית, acceptance, בהקשר של עולם התשלומים היא הנכונות של גורם כלשהו לכבד אמצעי תשלום כזה או אחר.

² לכלל הפרסומים בנושא השקל הדיגיטלי

הגדרת השקל הדיגיטלי כ"הילך חוקי" אינה מחייבת בתי עסק לכבד אותו, אולם תסייע להקנות לו את המעמד שהציבור מקנה למזומן, ובכך תתמוך במכובדות שלו. האפשרות לבצע תשלומים לא מקוונים באמצעות השקל הדיגיטלי עשויות תתמוך גם היא במכובדות מכיוון שהיא תאפשר שימוש בו בכל מצב, בדומה למזומן, ותגביר את האמינות של המערכת. בנוסף, במידה והמטבעות הדיגיטליים של הבנקים המרכזיים יוכחו ככאלו אשר עשויים להוזיל את הליכי העברות התשלומים בין מדינות, הדבר עשוי להוות תמריץ משמעותי לאימוץ של השקל הדיגיטלי. התשלומים הללו הם מסורבלים, איטיים ויקרים ביחס לתשלומים מקומיים, וככל שה-CBDCs יציעו פתרון אטרקטיבי הדבר יתמוך באימוצם. פרויקט Icebreaker, בו השתתף בנק ישראל ביחד עם ה-BIS והבנקים המרכזיים של נורבגיה ושוודיה, הציע מודל אפשרי לפתרון כזה.³

לבסוף, המסמך מציג סקירה קצרה של יישומי תשלומים עתידיים שאותם השקל הדיגיטלי עשוי לאפשר, כאלטרנטיבה או לצידו של כסף של המגזר הפרטי, למשל תשלומים זעירים, תשלומים שניתנים לתכנות ועוד. במידה והשקל הדיגיטלי יישאר בפיגור אל מול אלטרנטיבות התשלום השונות מבחינת האפשרות ליישם תשלומים בעתיד, הדבר עלול להשפיע לרעה על הרצון של הצרכנים ושל בתי העסק לאמץ אותו ולהשתמש בו, ולפגוע במכובדות שלו בטווח הארוך.

[לצפייה במסמך](#)

³ פרויקט "Icebreaker"

בנק ישראל מוביל מהלך נוסף לפתיחת המגזר הפיננסי לגופים חוץ-בנקאיים

21.06.2023

בנק ישראל מפרסם היום את "מדריך הגישה למערכות התשלומים" המפרט לגופים חוץ-בנקאיים, כולל חברות פינטק מקומיות ובין-לאומיות, כיצד ניתן להצטרף למערכות הליבה של המגזר הפיננסי בישראל, לצד הבנקים, ולספק שירותים לציבור.

המסמך מתפרסם בעקבות צעדים שהוביל בנק ישראל, בין היתר, לצורך פתיחת מערכות התשלומים לגופים חדשים, ואפשר למצוא בו פירוט על מערכות התשלומים השונות ואת סוגי ההשתתפות האפשריים במערכות. כמו כן, במסמך זה מתפרסם לראשונה "תרשים הגישה"¹ שגיבש בנק ישראל. תרשים הגישה מפרט את תהליך ההצטרפות של גופים חדשים למערכות התשלומים המפוקחות, וכולל את השלבים והדרישות מול כל הגורמים הרלוונטיים עד להתחלת הפעילות במערכת.

גופים חדשים שמעוניינים להתחיל בתהליך ההצטרפות למערכות התשלומים, בהתאם לתרשים להלן, מוזמנים לפנות לפיקוח על מערכות התשלומים בבנק ישראל לקבלת מידע על האפשרויות השונות שעומדות בפני הגופים החדשים².

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה: "פרסום המדריך נועד לשקף לגופים השונים, לרבות לחברות הפינטק בישראל ובחו"ל, את הדרישות ואת החלופות השונות לפעילות במערכות התשלומים בישראל כדי לאפשר להם לבחור את המודל המתאים להם וכדי להקל עליהם בתהליך ההצטרפות. אנו צופים כי אותן חברות יראו בגישה למערכות התשלומים כצעד ראשון למתן מגוון רחב של שירותים פיננסיים לציבור הישראלי."

גב' נועה ששינסקי-לביא, מנהלת אגף הפיקוח על מערכות התשלומים: "פרסום מדריך הגישה מצטרף לשורה של צעדים שנוקט הפיקוח על מערכות התשלומים כדי ששוק התשלומים בישראל יהיה שוק תחרותי, הוגן ויעיל יותר. חשוב לנו לשקף לגופים השונים את הדרישות ואת החלופות השונות לפעילות במערכות התשלומים בישראל כדי להקל עליהם את תהליך ההצטרפות, לאפשר להם להציע פתרונות תשלום מתקדמים וחדשניים ולהיות שחקנים משמעותיים במערך התשלומים, תוך צמצום התלות במערכת הבנקאית".

[לצפייה במדריך גישה](#)

גובשו העקרונות להעברת כסף מידית בין חשבונות באמצעות פרט מזהה כגון מספר טלפון נייד או כתובת דוא"ל

05.07.2023

בנק ישראל מעדכן על גיבוש עקרונות לשירות חדש להעברת כספים בין חשבונות ללא צורך בשימוש במספר חשבון מלא של המוטב

בנק ישראל סיים ללוות תהליך של גיבוש עקרונות שיאפשרו תשלום מידי מהחשבון באמצעות פרט מזהה (PROXY). התהליך הושלם במסגרת צוות Fast Payments, יחד עם שחקנים בנקאיים וחוץ בנקאיים ומפעילת המערכת, חברת מס"ב. מטרת העקרונות האחידים היא לאפשר ללקוחות להעביר זיכויים מידיים ובהמשך גם בקשות תשלום (Request to Pay) באמצעות פרט מזהה, שאינו מספר החשבון של המוטב, כמו – כתובת דוא"ל, מספר טלפון נייד, ת.ז או מספר לצרכי מס.

¹ תרשים הגישה, שמתאר את שלבי העל מצורך בקובץ הנ"ל. הפירוט של תתי השלבים מופיע במדריך הגישה.
² פנייה יכולה להיעשות, בין היתר, באמצעות דואר אלקטרוני, שכתובתו: payments-oversight@boi.org.il.

גיבוש העקרונות הוא צעד נוסף לקידום התשלום המידי בישראל, בהתאם לסטנדרטים הבינלאומיים ולשירותים הנלווים המקובלים בעולם. שירות תשלום באמצעות פרט מזהה הוא אחד השירותים הנפוצים ביותר במערכות תשלומים מידיים בעולם ומסייע במניעת טעויות הקלדה של לקוחות וכן מייעל ומפשט את תהליך התשלום עבורם. עולם תשלומים דיגיטלי ומתקדם מחייב ביצוע התאמות נדרשות על-מנת לתמוך בתשלומים מהירים שניתן לבצע אותם בפשטות ובמינימום מאמץ מצד לקוחות הקצה.

העקרונות כוללים את סוגי הפרטים המזהים שבאמצעותם ניתן יהיה לבצע העברות מחשבוניות וזאת תוך הבחנה בין חשבון פרטי לחשבון עסקי. כמו-כן, הם כוללים את הצעדים שעל המשתתפים במערכת התשלום המידי לבצע על-מנת לתמוך בשירות ולהנגיש אותו ללקוחותיהם. **העקרונות ייושמו באופן אחיד על ידי כלל נותני שירותי התשלום הפועלים במערכת התשלום המידי של חברת מס"ב עד לסוף יוני, 2024.**

בנק ישראל ומחלקת מערכות תשלומים וסליקה ימשיכו לקדם את יעילות ויציבות מערכות התשלומים בישראל, תוך שימת דגש על עמידה בסטנדרטים בינלאומיים ואמות המידה המקובלות בעולם לשירותי התשלום השונים.

גב' נועה ששינסקי, מנהלת אגף הפיקוח על מערכות התשלומים: "מדובר בשינוי שוק משמעותי שמטרתו לייעל את הדרכים המקובלות והמסורתיות כיום להעברות כספים מחשבון לחשבון. תשלום באמצעות פרט מזהה, הינו הראשון מתוך שירותים נלווים נוספים אשר יאפשרו למשתתפי המערכת להציע שירותים מתקדמים וחדשניים ללקוחותיהם. שירותים אלו ישפרו משמעותית את חווית הלקוח בישראל ואת מגוון אפשרויות התשלום עבורו".

עולם תשלומים מתקדם יותר – סיום הסבת שוק התשלומים לתקן EMV

11.07.2023

בנק ישראל הוביל במהלך השנים האחרונות את המשק הישראלי אל עבר רפורמה בשוק התשלומים ובמסגרתה סליקת עסקאות כרטיסי חיוב הוסבה לתקן EMV אשר שיפר את אבטחת התשלום ואפשר כניסה של שירותים דיגיטליים חדשניים כדוגמת תשלומים ללא מגע – המהווים כמחצית מכמות העסקאות בישראל וביצוע עסקאות באמצעות ארנקים בטלפונים החכמים המהווים כ-17% מכמות העסקאות בישראל.

הרפורמה שיושמה פתחה את הדלת לא רק לעולם התשלומים אלא גם להצעות ערך נוספות לצרכנים באמצעות הארנקים הדיגיטליים דוגמת הזדהות בקופות החולים, כרטיסי טיסה ושירותים נוספים שבדרך.

במהלך השנים האחרונות בנק ישראל ליווה את בתי העסק במעבר למערכת התשלומים החדשה, וסייע באופן פרטני לבתי עסק אשר נתקלו בקשיים ובמורכבויות שונות ביישום התקן החדש, בפרט תחנות הדלק. בהתאם, בתי עסק אלו קיבלו בהתאם למורכבויות, אישורים ספציפיים למתווים להשלמת ההסבות כשהאחרון בניהם ב-31.12.2024.

על פי נתוני חברת שבא, נכון לסוף חודש אפריל 2023, **מעל ל-99% ממסופי התשלום** בישראל הוסבו בהצלחה לתקן החדש.

בהמשך להודעת¹ בנק ישראל אודות השלמת אבן הדרך האחרונה ביישום מתווה ה-EMV, בנק ישראל הנחה היום את חברת שבא להמשיך ולתמוך בתקן כרטיסי החיוב הישן **עד ליום 31.12.2024**.

משכך, המועד של המתווה המאוחר ביותר נקבע ליום - 31.12.2024. **לאחר מועד זה, בישראל כבר לא יתאפשר ביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב שאינן עומדות בתקן EMV.**

אנו מודים לכל הגורמים שהיו שותפים בהשגת הישג חשוב זה לטובת המשק הישראלי בכלל והצרכנים בישראל בפרט.

פרופ' אמיר ירון, נגיד בנק ישראל: "אחד מהיעדים המרכזיים שלנו בבנק ישראל בשנים האחרונות היה לפתח את שוק התשלומים בישראל ולהציבו בשורה אחת עם המדינות המובילות בעולם. היום אנו מציינים צעד מרכזי נוסף, בתהליך הטמעת תקן ה-EMV. מדובר בצעד חשוב שהוביל באופן מקצועי על ידי מחלקת מערכות תשלומים וסליקה והפיקוח על הבנקים שבבנק ישראל בשנים האחרונות. אני רוצה לציין לחיוב את ההטמעה המהירה בשוק הישראלי הן מצד בתי העסק והן מצד שימוש הציבור הרחב. אנו נמשיך לקדם צעדים נוספים שיובילו לשכלול המערכת הפיננסית, הגדלת התחרות בה ולשיפור רווחת הצרכן."

מר עודד סלומי, מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל: "לאחר שנים בהם המשק הישראלי פעל באמצעות תקן כרטיסי החיוב הישן, בשלו התנאים לקבוע מועד להפסקת התמיכה בתקן הישן ומעבר ליישום תקן EMV של כל המשק הישראלי. הודעה על מועד אחרון למעבר לתקן EMV נועדה לתת בהירות ושהות מספקת לאותם בתי עסק שטרם השלימו את המעבר לעשות זאת בהתאם למתווים הספציפיים שנקבעו. בנק ישראל מקדם התייעלות במשק וכלכלה דיגיטלית אשר תוביל להצעות ערך נוחות, בטוחות, זולות ומתקדמות לטובת הצרכנים והעסקים בישראל. בנק ישראל ימשיך לקדם צעדים שמעמידים את ישראל בקו אחד עם המדינות המתקדמות בעולם ושאופה להוביל בעולם בהיבטים מסוימים של תחום התשלומים, תוך שמירה על יעילות, חדשנות ויציבות מערכות התשלומים, לטובת כלכלת ישראל ואזרחיה."

¹ <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%9E%D7%A9%D7%9C%D7%9E%D7%AA-%D7%97%D7%9B%D7%9D>

צעד נוסף לקידום התחרות בשוק התשלומים והסליקה בישראל: בנק ישראל העניק רישיון סולק קבוע לחברת "קארדקום סליקה בע"מ"

18.07.2023

נגיד בנק ישראל, בהמלצת המפקח על הבנקים, ולאחר התייעצות עם ועדת רישיונות הודיע על מתן רישיון סולק קבוע לחברת "קארדקום סליקה בע"מ"

במסגרת קידום היעד לביסוס המערכת הפיננסית כמערכת תחרותית ומתקדמת לטובת הלקוחות, בין היתר באמצעות הורדת חסמים להקמת סולק חדש, הוגדר תהליך פשוט ותומך לקבלת הרישיון באופן שדרישות ההון מסולק חדש הופחתו בחדות וניתנו הקלות רגולטוריות נוספות. בהתאם לכך, בשנת 2018, ניתן רישיון זמני לחברת **"קארדקום סליקה בע"מ"**. לאחר תהליך ליווי של הפיקוח על הבנקים ולאור עמידת החברה בכל אבני הדרך שנקבעו במסגרת הרישיון הזמני, קיבלו בעלי השליטה בחברה רישיון סולק קבוע לחברה. הרישיון הקבוע יאפשר לחברה לסלוק עסקאות בכרטיסי חיוב ללא מגבלות.

בהתייחס לפיקוח על חברות שקיבלו רישיון סליקה, יצוין כי לאחרונה חוקק חוק להסדרת העיסוק בשירותי תשלום ויזום תשלום, התשפ"ג-2023. בהתאם לחוק, החל מחודש יוני 2024, העיסוק בשירותי תשלום הניתנים ע"י גופים חוץ בנקאיים יחייב ברישוי ובפיקוח מאת רשות ניירות ערך. בכדי ליצר ודאות רגולטורית החברות שקיבלו רישיון סולק מנגיד בנק ישראל יפוקחו על ידי הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, וזאת עד למעברן לפיקוח על ידי רשות לניירות ערך, בהתאם לחוק האמור.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "אנו נמצאים בתקופה שבה מגיעות לכדי יישום רפורמות פיננסיות רבות שקידמנו בשנים האחרונות לטובת הגברת התחרות והחדשנות במערכת הפיננסית. אני מברך את הפיקוח על הבנקים על הליווי הצמוד ואת הנהלת חברת קארדקום סליקה על כך שהיא עמדה באבני הדרך לקבלת רישיון סליקה ומבקש לאחל לה הצלחה בהמשך דרכה".

המפקח על הבנקים, מר דני חחיאשולי: "מתן רישיונות לסולקים חדשים הוא צעד אחד מיני רבים שקידמנו יחד עם שותפים נוספים, בממשלה ובקרר הרגולטורים הפיננסים האחרים בשנים האחרונות להגברת התחרות במערכת הפיננסית. מתן רישיון הקבע לחברת קארדקום סליקה, יאפשר לה לפעול אל מול כלל בתי העסק, ללא מגבלות ויסייע הלכה למעשה בחיזוק התחרות בין הסולקים לטובת בתי העסק".

מנכ"ל קארדקום, ערן מלאך: "קבלת רישיון הסולק הקבוע מבנק ישראל והמפקח על הבנקים מהווה הבעת אמון ביכולות ובניסיון שצברה קארדקום בשוק הסליקה. הרישיון יאפשר לנו לחזק ולהרחיב את מגוון פתרונות הסליקה שאנחנו כבר מביאים לשוק העסקים הקטנים והבינוניים ולהוסיף עבורם פתרונות ניכונים ואשראי, לייצר חדשנות טכנולוגית, ולשמור על יעילות בשירות, מהימנות, מהירות וגמישות, שנחוצים כיום יותר ויותר בשוק האשראי והסליקה. שוק זה הינו נדבך מהותי ביכולת הצמיחה של המשק הישראלי, וכל תמורה חיובית בו – תיטיב עם כלל העסקים. לאחר שנים רבות בהן השוק הכיל מספר שחקנים מאוד מצומצם, אנחנו בטוחים שכניסת קארדקום לתרום לתחרותיות, ליצירת סטנדרטים חדשים, לשיפור שירות וליצירת ערך כלכלי מוסף ללקוחות".

סקירת מחלקת המטבע לשנים 2020-2022

16.08.2023

מנכ"לית בנק ישראל, הגב' שולמית גרי:

"כחלק מתפקידו של בנק ישראל להנפיק מטבע ולהסדיר את מערכת המזומנים במשק ולכוונה אנו דואגים להבטיח זמינות ונגישות למזומן לציבור בישראל; כך בהווה ובעתיד.

בנק ישראל עושה זאת לצד פיתוח וקידום אמצעי תשלום אחרים, קיימים ועתידיים, כך שלציבור תתאפשר בחירה בין אמצעי התשלום השונים בהתאם להעדפותיו."

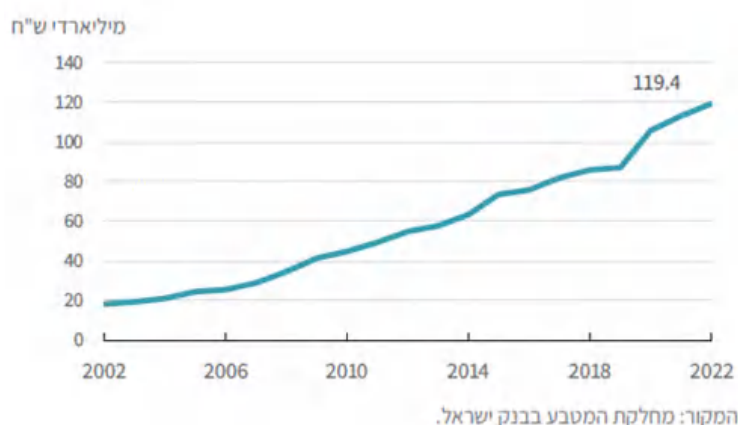
מנהלת מחלקת המטבע בבנק ישראל, הגב' לימור גולדשטיין:

"תפקידה העיקרי של מחלקת המטבע הוא לספק את הביקוש למזומן בשגרה ובחירום, תוך שמירה על איכות השטרות והמעות במחזור וחיזוק אמון הציבור במטבע. בנק ישראל פועל לוודא שהציבור ימשיך לקבל שירותי מזומן, באיכות נאותה ובאופן בטוח, רציף ותקין ובפרסיה ארצית."

בנק ישראל מפרסם היום את סקירת מחלקת המטבע על פעילותה במהלך השנים 2020-2022. בין הנושאים הנסקרים: התפתחות מחזור המטבע בשנים אלו; המענה המערכתי שניתן לגידול בביקוש למזומן ברקע משבר הקורונה; השקת מטבע ההוקרה שהוקדש למערך הרפואה והבריאות בישראל על תרומתם ומאבקם למען חייהם ובריאותם של אזרחי המדינה במהלך מגפת הקורונה; תרגילי ההיערכות לחירום שהובילה המחלקה לשיפור מוכנות מערכת המטבע לאירועי חירום ברמה הלאומית; הגברת מודעות הציבור והדרכת בתי עסק לזיהוי שטרות מזויפים; מגמות של הרגלי השימוש במזומן מתוך סקרי דעת קהל, וכן סקירה רחבה על מגוון השירותים שניתנו ע"י מחלקת המטבע לציבור בשנים אלו. בנספח לסקירה מוצגים נתונים סטטיסטיים של מחזור המטבע וכמות המזומן במחזור, בחלוקה לשטרות ומעות. מידע נוסף מצוי באתר האינטרנט של בנק ישראל בכתובת: www.boi.org.il/roles/banknotes

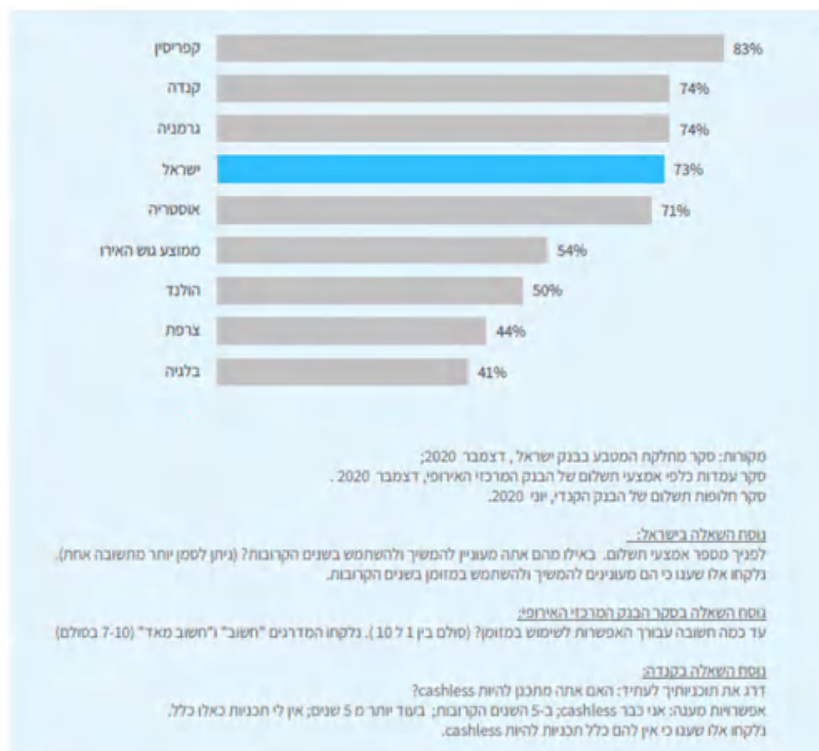
בשנת 2020, השנה הראשונה לקורונה, מחזור המזומן גדל בשיעור שלא נראה כמותו מאז המשבר הכלכלי העולמי בשנים 2008-2009, בשנתיים שלאחר מכן התמתן הביקוש אך נותר גבוה לעומת השנים שקדמו לקורונה. בסך הכול המחזור גדל ב-32 מיליארד ש"ח (37%), מ-87.2 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019 ל-119.4 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. עם פרוץ משבר הקורונה נקטה מחלקת המטבע מספר צעדים כדי להבטיח נגישות ואספקה סדירה של שטרות ומעות לציבור בהתאם לביקוש המוגבר. הביקוש המוגבר למזומן, בשלוש השנים הנסקרות ובפרט בתקופת הקורונה, ממחיש את חשיבותו של המזומן כאמצעי תשלום לאומי חיוני בישראל בשגרה ובחירום אשר מחזק את הביטחון הלאומי של הציבור.

התפתחות מחזור המטבע, 2020-2022 (סופי שנים)

בסקרי דעת קהל תקופתיים שעורכים בעולם ובישראל נבחנים הרגלי השימוש במזומן ותפיסת הציבור את המזומן. היתרונות הבולטים של המזומן ביחס לשאר אמצעי התשלום שעולים בסקרים הם שליטה בהוצאות, פרטיות, מיידיות, נזילות וסופיות. כמו כן, בסקרים אלו עולה הרצון הגבוה להמשיך השימוש במזומן, לצד אמצעי התשלום המתקדמים האחרים.

שיעור באוכלוסייה הרואים חשיבות בשימוש במזומן בעתיד

[לצפייה בסקירה המלאה](#)

מחלקת המטבע של בנק ישראל - הציבור עדיין לא מוכן להיפרד מהמזומן

מנכ"לית בנק ישראל, הגב' שולמית גרי: "כחלק מתפקידו של בנק ישראל להנפיק מטבע ולהסדיר את מערכת המזומנים במשק ולכוונה אנו דואגים להבטיח זמינות ונגישות למזומן לציבור בישראל; כך בהווה ובעתיד. בנק ישראל עושה זאת לצד פיתוח וקידום אמצעי תשלום אחרים, קיימים ועתידיים, כך שלציבור תתאפשר בחירה בין אמצעי התשלום השונים בהתאם להעדפותיו".

FUNDER
אתר ניהול ההשקעות של ישראל

פרסום דוח פרויקט "סלע": הפרויקט הראה שמטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (CBDC) יכול לאפשר נגישות, אבטחת סייבר ותחרות, תוך שמירה על חלק מהתכונות של המזומן

12.09.2023

- הפרויקט הניסיוני בוצע על ידי מרכז החדשנות של ה-BIS נערך בשיתוף עם בנק ישראל והרשות המוניטרית של הונג קונג.
- הפרויקט מציע מודל חדש של מתווך במערכת ה-"Access Enabler", "CBDC", שמפחית את סיכוני הנזילות, הסליקה, ועלויות התפעול.
- פרויקט סלע מראה שתכנון המערכת בראייה מניעתית מבטיח שהגברת הנגישות ל-CBDC אינה פוגעת באבטחת הסייבר.

פרויקט סלע, ניסוי משותף של הבנק להסדרים בינלאומיים (BIS) והבנקים המרכזיים של ישראל והונג קונג, הוכיח את ההיתכנות של מערכת CBDC קמעוני (Retail CBDC) המשלבת נגישות, תחרות ואבטחת סייבר, תוך שמירה על חלק מהמאפיינים העיקריים של המזומן הפיזי. הפרויקט שהובל על ידי שלוחת הונג קונג של מרכז החדשנות של ה-BIS, מינף את הניסיון והמומחיות של בנק ישראל בתחום אבטחת הסייבר ואת הידע שנצבר בעבודה המתמשכת של הבנק במסגרת פרויקט השקל הדיגיטלי, כמו גם את הלקחים שצברה הרשות המוניטרית של הונג קונג (HKMA) מפרויקט Aurum ומפרויקט ה-e-Hong Kong Dollar. בנוסף, נעזר הפרויקט בידע שהצטבר בפרויקטים אחרים של מרכז החדשנות של ה-BIS בתחום ה-CBDC.

אחת המטרות המרכזיות של פרויקט סלע הייתה לפתח ולקדם אקוסיסטם תחרותי, חדשני ונגיש, שיכול לאפשר מגוון רחב של שימושים בעולמות התשלומים. לצורך כך, יש להפחית את חסמי הכניסה לספקי השירותים במערכת. בנוסף, המודל המוצע בפרויקט סלע מציג חלוקת תפקידים בין המגזר הציבורי והפרטי בכל הנוגע לניהול חשבונות המטבע הדיגיטלי, שהיא שונה מחלוקת התפקידים המקובלת כיום במערכות התשלומים.

יעד חשוב נוסף של הפרויקט היה לייצר אמצעי תשלום דיגיטלי אשר משמר חלק מהתכונות הרצויות של המזומן, כגון: היעדר סיכון אשראי, נגישות גבוהה, ביטחון, תשלום מיידי, עלות נמוכה; ורמת פרטיות הולמת עבור משתמשי הקצה. במודל המוצע בפרויקט סלע, "ספר החשבונות" של ה-CBDC (Ledger) מופעל על ידי הבנק המרכזי, אך פרטיות המשתמשים למול הבנק המרכזי נשמרת משום שפרטי הזיהוי האישיים מוצפנים. בכך, המודל מאפשר סליקה מיידיה וסופית של התשלומים במאזן הבנק המרכזי ללא פגיעה בפרטיות.

הפרויקט מציע סוג חדש של מתווך שמהווה מרכיב מרכזי במערכת ה-CBDC, המכונה "Access Enabler". מתווכים אלה מספקים את כל השירותים הנדרשים למשתמשי הקצה במערכת ה-CBDC אולם הם אינם מחזיקים בכספים של המשתמשים בשום שלב, מה שמבטל את הצורך בהחזקת נזילות כדי לצמצם את סיכון הסליקה. יתרה מכך, ה-"Access Enablers" אינם נדרשים להחזיק כספים במאזנם. מאפיינים אלו מבטלים גורמים משמעותיים לעלויות, מורכבות וסיכון המאפיינים ספקי שירותי תשלום במערכות הקיימות.

אנדרו אביר, המשנה לנגיד בנק ישראל: "על מנת שיתקיימו תחרות וחדשנות, נדרש אקוסיסטם פתוח עם מגוון רחב של ספקי שירותים. המוטיבציה הראשונית שלנו בפרויקט סלע הייתה לבחון את ההיתכנות של מודל כזה, והפרויקט הוכיח את ההיתכנות של המודל שחשבנו עליו. אם הבנק המרכזי ינפיק כסף דיגיטלי, ניכרת חשיבות מכרעת לאבטחת הסייבר, והפרויקט סיפק עבורנו הזדמנות לחקור את הנושא לעומק ביחד עם שותפינו לפרויקט. זוהי זכות עבור בנק ישראל לשתף פעולה עם מוסדות מובילים בעולם בתחום ה-CBDC."

הווארד לי, המשנה לנגיד הרשות המוניטרית של הונג קונג: "פרויקט סלע סיפק תובנות מעשיות חשובות לגבי אבטחת הסייבר, כמו גם לגבי ההיבטים טכנולוגיים, המשפטיים, וסוגיות מדיניות הנוגעות ליישום מטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי. בעוד שה-HKMA עדיין לא קיבל החלטה אם ומתי להשיק CBDC קמעונאי בהונג קונג, התוצאות של פרויקט סלע יהוו מרכיב משמעותי בלמידה המתמשכת שלנו לגבי האפשרות להנפיק ה-e-HKD. אנו מקווים שפרויקט סלע יביא תועלת גם לבנקים מרכזיים אחרים הבוחנים ארכיטקטורות אפשריות ל-CBDC."

בנדיקט נולנס, ראש שלוחת הונג קונג של מרכז החדשנות של ה-BIS: "פרויקט סלע בחן את ההיתכנות של מערכת CBDC שבה הבנק המרכזי מפעיל את ה-Ledger, בעוד סוג חדש של מתווכים, Access Enablers, מספק נגישות רחבה ל-CBDC, ומקדם תחרות וחדשנות. הראינו שניתן ליישם מודל זה מבלי לפגוע באבטחת הסייבר או בפרטיות של משתמשי הקצה כלפי הבנק המרכזי"

[להודעה על הכנס שאירע של פרויקט "סלע"](#)

[לצפייה בקובץ דוח הפרויקט](#)

[לצפייה בסרטון המתאר את הפרויקט](#)

בנק ישראל קיים היום כנס בינלאומי לרגל פרסום הדוח של פרויקט "סלע" למטבע דיגיטלי

12.09.2023

בנק ישראל קיים היום בתל אביב כנס בינלאומי לרגל פרסום הדוח של פרויקט "סלע", ניסוי מיוחד בו התבצעה בדיקת היתכנות של מטבע דיגיטלי קמעונאי של הבנק המרכזי (retail CBDC) עם סוג חדש של ספקי שירותי תשלום שאינם מחזיקים בכספם של משתמשי הקצה בשום שלב, תוך מתן דגש על אבטחת הסייבר של המערכת. את הניסוי הוביל מרכז החדשנות של ה-BIS, בשיתוף עם בנק ישראל והרשות המוניטרית של הונג קונג. הדוח המסכם של הפרויקט התפרסם הבוקר ([קישור](#)).

הכנס התקיים במעמד נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, המשנה לנגיד בנק ישראל, מר אנדרו אביר, המשנה לנגיד של הרשות המוניטרית של הונג קונג, מר הווארד לי, ומנהלת שלוחת הונג קונג של מרכז החדשנות של ה-BIS, גב' בנדיקט נולנס. בכנס הוצגו הלקחים העיקריים מהפרויקט, והתבצעה הדמיה של הפעלות העיקריות שניתן לבצע במערכת ה-CBDC הנסיונית שנבניתה במסגרת הפרויקט.

החלק השני של הכנס הוקדש לעשייה של השותפים השונים של הפרויקט בתחום ה-CBDC והתשלומים הדיגיטליים. בנק ישראל והרשות המוניטרית של הונג קונג הציגו את ההתקדמות בפרויקטים של ה-CBDC בשתי המדינות - פרויקט השקל הדיגיטלי בבנק ישראל, ופרויקט e-HKD כמו גם פרויקטים נוספים של ה-HKMA. מרכז החדשנות של ה-BIS הציג את הלקחים העיקריים מפרויקטים שונים של ה-CBDC שה-BIS ערך בשנים האחרונות. החברות שהשתתפו בפרויקט מהמגזר הפרטי הציגו גם הן את עיקר העשייה שלהם בתחום.

את הכנס חתם בנאום נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, שעסק בקידום השקל הדיגיטלי ע"י בנק ישראל. מתוך הנאום:

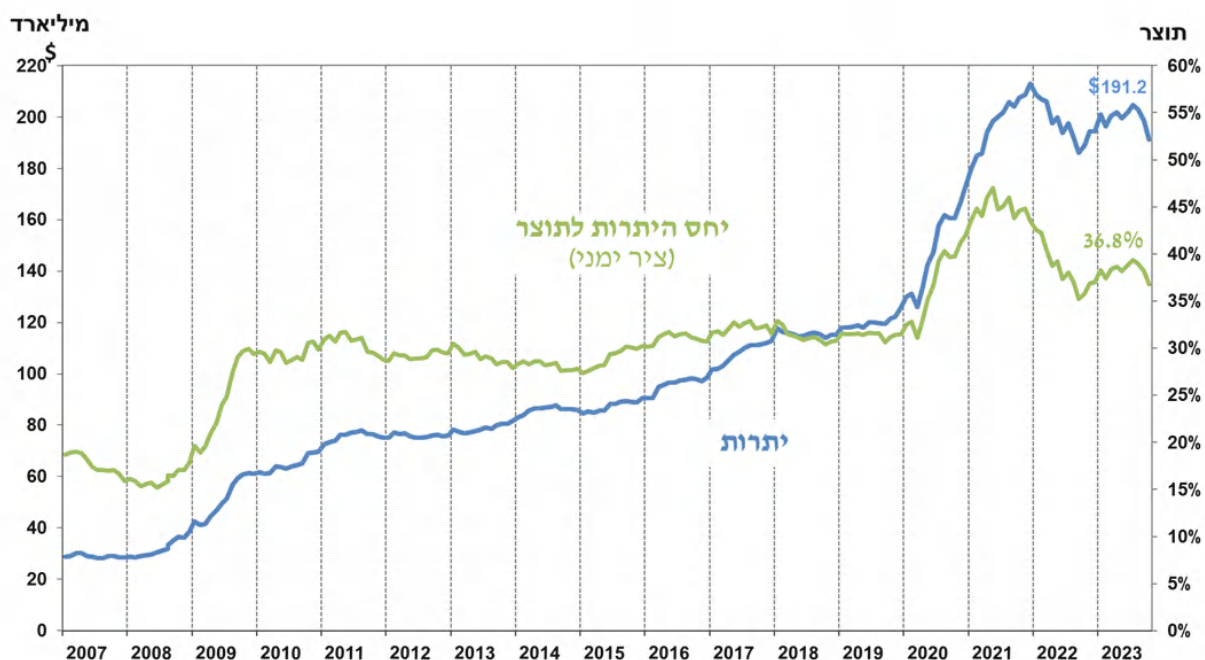
We remain committed to be at the frontier, and more than that, to support the effort of pushing the "frontier, in our CBDC explorations, as well as in our efforts to modernize and advance our payment systems in particular and the financial system in general. As always, we will do this in a sound, careful, and responsible manner."

בנק ישראל בדרך להחלטה מכריעה: כסף דיגיטלי אפשרי בישראל?

פרסום דוח פרויקט "סלע": הפרויקט הראה שמטבע דיגיטלי של הבנק המרכזי (CBDC) יכול לאפשר נגישות, אבטחת סייבר ותחרות, תוך שמירה על חלק מהיתכנות של המזומן, אנדרו אביר, המשנה לנגיד בנק ישראל: "על מנת שיתקיימו תחרות וחדשנות, נדרש אקוסיסטם פתוח עם מגוון רחב של ספקי שירותים"

ice.

איור 1 - רמת יתרות מטבע החוץ ויחס היתרות לתוצר המקומי הגולמי, 2007 עד 2023

סט צעדים לקידום שוק התשלומים ומענה לצרכי השוק בעת מלחמת חרבות ברזל

19.11.2023

טרם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל", פעל בנק ישראל במספר מישורים שנועדו לחזק את היציבות והיעילות של המשק בתחום התשלומים, בהיבטי שימוש באמצעי תשלום מרחוק, אבטחת מידע והמשכיות עסקית והגברת התחרות בשוק, גם ע"י גידול מספר השחקנים הפיננסיים במשק אשר פעילותם הפיננסית מתחילה בתחום התשלומים. עם פרוץ המלחמה מטרות אלה הפכו לחשובות אף יותר שכן הפעילות הרציפה של מערכות התשלומים היא חיונית להמשך תפקודו של המשק. מתחילת המלחמה, מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, שמובילה תחום זה בבנק ישראל, עובדת במתכונת חירום ומקיימת הערכות מצב עם הגורמים השונים בשוק בתדירות גבוהה. המחלקה הקימה פורומים ייעודיים למצב החירום לצרכי שיתוף, פיקוח וגיבוש פתרונות בתרחישים שונים, ובמקביל ממשיכה לקדם את פעילותה הסדירה.

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "שוק התשלומים עבר כברת דרך גדולה מאוד בשנים האחרונות, ופיתוחו הינו יעד אסטרטגי שלנו בבנק ישראל. מגוון הצעדים שיצאו עתה הם נדבך נוסף בתוכנית פיתוח השוק שגיבשנו בבנק וקידום החדשנות והתחרות בו. המשך העשייה החשובה של מחלקת מערכות תשלומים וסליקה גם בעת הזאת, תוך ביצוע ההתאמות הנדרשות נוכח המלחמה והצרכים שעולים מהשוק, חשובה מאוד לתמיכה במשק הישראלי."

מנהל מחלקת מערכות תשלומים וסליקה, עודד סלומי: "למצב החירום הביטחוני בו שרויה מדינת ישראל השפעה רבה על התנהגות הצרכנים והעסקים בתחום התשלומים. אנו פועלים לאפשר לצרכנים ולעסקים, להשתמש באמצעי תשלום מרחוק באופן רציף, ללא צורך בהגעה פיזית לביצוע העסקה, ולוודא שמערכות התשלומים ממשיכות לעבוד ולספק את מלוא השירותים בזמינות גבוהה, עם ההגנות הנדרשות. הצעדים שאנו מובילים משפיעים על כלל הגופים שמשתתפים במערכות התשלומים השונות, בתוך הבנק ומחוצה לו. לצד זאת, אנו ממשיכים לנקוט כל העת בצעדים שסייעו לקדם את התחרות במגזר הפיננסי."

להלן ריכוז הצעדים שמפרסמת היום מחלקת מערכות תשלומים וסליקה על פעילותה השוטפת והייעודית לנוכח המלחמה:

1. העלאת תקרת הפקדת שיק בסלולר מ-50,000 ₪ ל-100,000 ₪. הפקדת שיק בסלולר הוא אחד השירותים הדיגיטליים בהם הציבור ממשיך להשתמש כבשגרה, מרחוק, וללא צורך בהגעה לסניף בנק. הגדלת תקרת סכום ההפקדה בסלולר מאפשרת לציבור להפקיד שיקים בסכומים גבוהים אלה, מכל מקום בו זמינה רשת סלולרית או חיבור אינטרנטי. לפי הערכת בנק ישראל, בטווח סכומים אלה מדובר בכ-1.65 מיליון שיקים בשנה, או ממוצע של כ-137,000 שיקים בחודש, שהציבור יוכל להפקיד ללא שינוע פיזי במרחב הפתוח בתקופת המלחמה ולאחר-מכן. צעד זה תורם להמשך הפעילות העסקית במשק, להגברת המהירות והנוחות התפעולית בתהליך הפקדת שיקים אלה, ולהפחתת עלויות.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/b19-11-23>

2. הרחבת הסטנדרטים לאבטחת מידע, הגנות סייבר, והמשכיות עסקית שיחולו על כל השחקנים בתחום כרטיסי חיוב, ליישום תוך שנה, וקריאה ליישום מידי ככל האפשר על-מנת לחזק את היציבות הפיננסית בתקופת המלחמה. סטנדרטים אלו יחולו על כל השחקנים שפועלים בשוק כרטיסי החיוב בישראל, גם על שחקנים טכנולוגיים לא מפוקחים אשר הפכו בשנים האחרונות למשמעותיים בתהליך ביצוע עסקה בכרטיס חיוב. הסטנדרטים מתווספים לסטנדרטים ודרישות שחלים זה מכבר על שחקנים מסורתיים בתחום. הסטנדרטים גובשו בשיתוף פעולה עם המשק במסגרת ועדת כרטיסי חיוב המנוהלת על-ידי אגף הפיקוח על מערכות תשלומים. עם פרסום המסמך היום, בנק ישראל קורא לכל הגורמים שפועלים בשוק כרטיסי החיוב, לאמץ את הסטנדרטים המפורטים בו, מוקדם ככל האפשר, כדי להבטיח הגנה מרבית על פעילותם של הגופים ועל פעילות כרטיסי החיוב בישראל, במיוחד בימים המורכבים בהם נמצאת המדינה והחשש המוגבר למתקפות סייבר. שחקנים שלא יתאפשר להם להטמיע את הסטנדרטים באופן מהיר, נדרשים בכל מקרה לעשות זאת תוך שנה. סטנדרטים אלו יהוו בהמשך תנאי לפעילות של כל הגורמים בשרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/d19-11-23>

3. הקצאת קודי זיהוי לשלושה שחקנים חוץ-בנקאיים בתחום שירותי תשלום. בנק ישראל מעדכן לראשונה על הקצאת קודי זיהוי לחברות פינטק אשר נמצאות בתהליך של חיבור כמשתתפות במערכות התשלומים בישראל:

- א. חברת **משולם פתרונות תשלום בע"מ**¹, הקוד החדש הינו **35**
- ב. חברת **גלובל רמיט שירותי מטבע בע"מ**², הקוד החדש הינו **47**
- ג. חברת **אטמס מטריקס בע"מ**³, הקוד החדש הינו **86**

הצעדים שמקדם בנק ישראל לטובת פתיחת גישת שחקנים חוץ-בנקאיים למערכות הליבה של המשק בתחום התשלומים, מאפשרים לחברות פינטק לפעול באופן ישיר ועצמאי יותר, תוך צמצום התלות שלהן בבנקים. הגופים החדשים יגבירו את התחרות, יעזרו לצמצם את הריכוזיות בשוק הפיננסי, יפתחו פתרונות תשלומים מתקדמים וחדשניים, ייעלו תהליכים ושירותים עסקיים, יוזילו עלויות לטובת ציבור הצרכנים ובתי העסק ויגבירו את תחליפיות השחקנים המסורתיים גם בעת משבר. בנק ישראל מודע כי בתקופת המלחמה הנוכחית, חברות פינטק מסוג זה הרחיבו את שירותיהן בתחום תשלומים חוצי גבולות על מנת לאפשר העברות תרומות לארץ באופן יותר מהיר וזול.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/f19-11-23>

¹ GROW BY MESHULAM ידוע גם כ- MESHULAM PAYMENT SOLUTIONS LTD.

² GLOBAL REMIT - CURRENCY SERVICES LTD

³ A.T.M.S MATRIX LTD

4. פתיחת המשק לסולקים בעלי רישיון זר. בנק ישראל מודיע היום שיאפשר לסולקים בינלאומיים בעלי רישיון שניתן בארה"ב, מדינות האיחוד האירופי או אנגליה, להתחיל בתהליך הצטרפות כמשתתפים במערכת שירותים בכרטיסי חיוב אשר מופעלת על ידי חברת שבא, ללא התחלת פעילות סליקה בפועל, וזאת לפני הגשת בקשה לרישיון שמאפשר מתן שירותי סליקה בישראל. המחלוקה יצאה בצעד זה של פתיחת השוק לגופים בינלאומיים בתחום התשלומים מוקדם יותר מלוחות הזמנים הקבועים בחקיקה הקיימת. פתיחת השוק לסולקים בינלאומיים אלו תגדיל את ההיצע של שירותי תשלום חדשניים, מגוונים ומהירים יותר, ותקדם שירותים פיננסיים נוספים שיתבססו על שירותי התשלום.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/h19-11-23>

5. פרסום העמלות והמשמעויות של הצטרפות כמשתתף במערכת זה"ב, גם לגופים חוץ-בנקאיים. באופן מסורתי, השתתפות במערכת זה"ב, המערכת הקריטית ביותר במגזר הפיננסי בישראל, הייתה שמורה לתאגידים בנקאיים בלבד. אגף מסלוקות פרסם תיאור של התנעת תהליך ההצטרפות ע"י גופים חדשים, כולל חוץ-בנקאיים, ואת התנאים והדרישות להצטרפות למערכת זה"ב, לרבות עמלות ההצטרפות והשימוש במערכת. קידום שקיפות ומידע בתחום זה מסייעים בהגברת התחרות במגזר הפיננסי, בגיוון והגדלת מספר השחקנים, אשר מאפשרים תחליפיות של כל אחד מהמשתתפים במערכת, ובכך מסייע גם להגברת היציבות הפיננסית.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/j19-11-23>

6. הודעה על הרחבת קודי הזיהוי במגזר הפיננסי עד סוף 2026, מהלך שיאפשר ליותר גופים לפעול במערכות התשלומים ובמערכות נלוות. קול קורא מתפרסם היום להיוועצות עם המשק לגבי אופן ההרחבה. כיום כל בנק וגוף פיננסי מזדהה במערכות התשלומים ובמערכות נלוות באמצעות קוד בן שתי ספרות, למשל 10, 11, 12 וכו'. בעבר קוד זה היה ידוע כ-"קוד בנק", ולאור התקדמותם של גופים חוץ-בנקאיים, אשר מבקשים להשתתף במערכות התשלומים, בנק ישראל שינה את השם ל-"קוד זיהוי". פורמט קוד הזיהוי בעל שתי ספרות בלבד, מגביל את מספר המשתתפים ל-99. כחלק משורת הצעדים שצוינו לעיל, להגברת היעילות והתחרות במערכות התשלומים, ולצורך עידוד הצטרפותם של גופים נוספים, נדרשת היערכות להרחבת קודי הזיהוי הקיימים היום. ההרחבה תהיה למספר תווים גדול יותר, דבר אשר ייתן מענה לצרכי ההתחברות למערכות התשלומים של גופים נוספים גם בשנים הבאות. בנק ישראל מפרסם היום תאריך יעד ליישום, עד סוף שנת 2026, וקול קורא שבו הציבור וגופים פיננסיים הרלוונטיים מוזמנים להעביר התייחסות ומידע נוסף אודות ההרחבה הצפויה⁴.

קישור להודעה ולקול הקורא:

<https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/l19-11-23>

7. מגוון מועדוני צרכנות החל לפעול בתשתית קיימת לכרטיסי חיוב. בנק ישראל מודיע היום כי מגוון רחב של מועדוני צרכנות החל לממש צעד שנקט⁵ הבנק המרכזי בשנה שעברה, המאפשר לספקי הטכנולוגיה של המועדונים לתת ללקוחותיהם לממש הטבות בבתי עסק בפריסה רחבה דרך אותה תשתית שמאפשרת עסקאות בכרטיסי חיוב. צעד זה פתח מסלול טכנולוגי ועסקי אשר הניב סדרה של הטבות ללקוחות, כולל הטבות משמעותיות בחנויות ורשתות, מגדיל הכנסות בבתי עסק והופך עסקים קטנים לתחרותיים יותר מול רשתות גדולות. מדובר באבן דרך בה מספר רב של גורמים עסקיים מסייעים לציבור להתמודד עם האתגרים הכלכליים הנובעים במיוחד מתקופה מורכבת זו.

קישור להודעה: <https://www.boi.org.il/publications/regularpublications/payment-systems/n19-11-23>

מחלקת מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל תמשיך בפיקוח ובניטור מערכות התשלומים בישראל, ובהתווית מדיניות משתנה בימים אלו בהתאם למצב, על-מנת להבטיח המשך יציבות של מערכות התשלומים ומשתתפיהן ולצד אלו תמשיך לקדם צעדי מדיניות תומכי חדשנות ותחרות במערכת.

⁴ הודעה על אופן ההרחבה של קוד הזיהוי תפורסם במהלך שנת 2024.

⁵ קישור להודעה לעיתונות אודות הצעד, באתר בנק ישראל: <https://www.boi.org.il>

ייעוץ כלכלי לממשלה

הבנק מגבש המלצות פיסקליות בנושאים אותם הבנק תופס כמשמעותיים למשק, מתוקף תפקידו כיועץ הכלכלי לממשלה. בנוסף מגיש הבנק תכנית כלכלית אסטרטגית לממשלה הנכנסת.

בשנת 2023 בנק ישראל המשיך למלא את תפקידו כיועץ הכלכלי לממשלה במקצועיות ובמסירות, והביע את עמדתו בצורה בלתי מתפשרת הן בנושאים שבהסכמה והן בנושאים שבמחלוקת. כך לדוגמא פנה קרא נגיד הבנק לממשלה והביע התנגדות להכנסת סעיפים קואליציוניים שאינם מעודדי צמיחה או שאינם קשורים לנושאים ביטחוניים בתקציב המדינה לשנים 2023-2024. בנוסף, הנגיד התבטא מספר פעמים והביע את עמדתו הפומבית בנוגע לצורך שבמידה ותתבצע רפורמה משפטית, זו תשמור על עצמאות המוסדות ותעשה בהסכמה רחבה במערכת הפוליטית למען שמירה על אמון ויציבות השווקים. כמו-כן, הוצגו במהלך השנה לוועדות הכנסת חומרים מקצועיים ע"י אנשי הבנק, למשל בנושא "ריביות – פיקדונות ואשראי" ודיווח לכנסת בנושא יישום הוראות חוק נתוני אשראי.

המפקח בוועדת הכספים של הכנסת: מצגת בנושא ריביות – פיקדונות ואשראי

27.02.2023

היום השתתף המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן בדיון בוועדת הכספים בכנסת בנושא ריביות – פיקדונות ואשראי.

[לצפייה במצגת אותה הציג](#)

דו"ח בנק ישראל לשנת 2022 מתפרסם היום

28.03.2023

היום השתתף המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן בדיון בוועדת הכספים בכנסת בנושא ריביות – פיקדונות ואשראי.

[לצפייה בדו"ח](#)

בנק ישראל: להעלאות הריבית השפעה נמוכה על ירידת מחירי הדירות

גלובס

בנק ישראל מצטט מחקר בינלאומי המראה כי מחירי דירות מגיבים באיטיות ובירידות קטנות גם להעלאות ריבית משמעותיות של משכנתה • את הירידה במחירי הדירות החדשות מייחסים בבנק בעיקר למלאי הדירות שבידי היזמים ולעליית המימון

בניגוד למגמה העולמית: ההשקעה של המדינה באזרחים נמצאת בירידה

כלכליסט

לפי דו"ח בנק ישראל, ב-2022 ההוצאה הציבורית בישראל עמדה על כ-39.1% תוצר, לעומת כ-40% בשנים שקדמו למשבר הקורונה; הוצאות הממשלה ללא הוצאות ביטחון וריבית - מהנמוכות ב-OECD. הפער בין הגידול בשכר במגזר הציבורי לגידול בשכר במגזר הפרטי - מהגבוהים ב-OECD

דיווח לכנסת על יישום הוראות חוק נתוני אשראי

04.04.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, הגיש היום לוועדת הכלכלה את הדוח הרביעי על יישום הוראות חוק נתוני אשראי, התשע"ו-2016. חוק זה קובע הסדר לשיתוף נתוני אשראי בישראל ומכוחו בנק ישראל מנהל מערכת מרכזית לשיתוף נתוני אשראי ומפקח על המשתתפים בה.

מנכ"לית בנק ישראל, גב' שולמית גרי: "חשיבות המערכת לשיתוף נתוני אשראי מתחדדת בתקופה של חוסר ודאות ושינויי ריבית בזכות הערך הרב שכל לקוח יכול להפיק גם במעקב אחר מצב פעילות האשראי שלו וגם במיקוח על בקשות אשראי חדשות."

הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, ר"ח אייל חדד: "השימוש במערכת נתוני אשראי מאפשר לנותני האשראי להעריך את סיכון האשראי של כל לווה באופן טוב יותר וכך לקבוע את תנאי האשראי בהתאם.

לכן חשוב מאוד לנהל את התחייבויות האשראי באופן אחראי ולהקפיד לעמוד בתשלומים בזמן, בפרט בתקופות בהן ההחזרים החודשיים על הלוואות קיימות, עולים לאור עליות הריבית. הפיקוח הרגולטורי שלנו נועד לטפח סביבת אשראי יציבה ושקופה והגנה על האינטרסים של הלקוחות."

הדיווח הנוכחי כולל ממצאים ממחקרים שעורך הבנק על בסיס נתוני האשראי שבמאגר, כגון ניתוח אמפירי על שוק הלוואות לרכישת רכב. הניתוח מעלה כי מאגר האשראי תרם באופן מובהק ליכולת של גופים חוץ בנקאיים להרחיב את היצע האשראי האיכותי ולשפר את ביצועי האשראי שלהם מול התאגידים הבנקאיים.

הדוח שהוגש היום מציג, בין היתר, את פעילות הממונה על שיתוף בנתוני אשראי, לרבות פעולות הפיקוח והבקרה שנעשו והטיפול בתלונות ציבור, וכן את פעילותם של המאגר, של מנהלת המאגר ושל הממונה על הגנת הפרטיות.

[הדיווח שהוגש לכנסת](#)

◀ עמדת בנק ישראל על סעיף "ריבית פיקדונות" שבחוק נותני שירותי תשלום

08.05.2023

מצורפת עמדת בנק ישראל בנושא ההצעה לאפשר לנותני שירותי תשלום לשלם ריבית על פיקדונות, במסגרת הצעת חוק "הסדרת העיסוק בשירותי תשלום התשפ"ב-2022" הנידונה בוועדה למיזמים ציבוריים בכנסת.

מכתב העמדה נשלח ליו"ר הוועדה מהמשנה לנגיד, אנדרו אביר.

[לצפייה במכתב העמדה](#)

◀ מכתב נגיד בנק ישראל לרוה"מ עם העמדה המקצועית לקראת ההצבעה בקריאה הטרוםית בנושא חוק הבנקאות

27.06.2023

מכתב נגיד בנק ישראל לרוה"מ שנשלח מוקדם יותר היום בנוגע להצעת חוק הבנקאות שצפויה לעלות להצבעה טרוםית מחר.

[לצפייה במכתב הנגיד לרוה"מ](#)

הנגיד מזהיר את נתניהו: "פגיעה חמורה ביותר בעצמאות בנק ישראל"

אחרי שדרש מהבנקים להתחיל ולשנות את גישתם לריביות על יתרות הזכות, פנה פרופ' אמיר ירון לראש הממשלה ומודיע על התנגדות נחרצת לחוק שיחייב את הבנקים לשלם אותן

מעדיב
on-line

נגיד בנק ישראל לראש הממשלה: מתנגד נחרצות לקביעת הריבית לבנקים

פרופ' ירון שלח מכתב חריף לנתניהו ובו הביע את התנגדותו להצעת החוק שאושרה בוועדת השרים ושםבקשת לחייב את הבנקים לשלם ללקוחות ריבית על העו"ש בשיעור שיקבע הנגיד, ובאישור שר האוצר: "ההצעה מהווה פגיעה חמורה בעצמאות בנק ישראל, תיתפס בעולם כמהלך שלא הולם כלכלות מתקדמות במדינות מפותחות"

התייחסות לסוגיות פסקליות והתאמות בתקציב 2023 בגין מלחמת "חרבות ברזל"

15.11.2023

לאור התפתחות מצב הלחימה, וההשלכות הכלכליות המהותיות שנלוות למצב זה, עורכת חטיבת המחקר בבנק ישראל מעקב הדוק אחר האירועים השונים ומגבשת תמונת מצב והמלצות מדיניות, תוך קיום קשר מקצועי שוטף עם משרדי הממשלה הרלוונטיים.

ד"ר עדי ברנדר, מנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל: "תמונת המצב הביטחונית מחייבת אחריות רבה בניהול מדיניות התקציב של הממשלה כדי לבסס את אמון השווקים, הבוחנים את ההתפתחויות במשק ובכלכלת התקציב. על כן יש לאזן בין ההכרח להקצות תקציבים גדולים להתמודדות עם המצב הביטחוני לבין ההכרח לשדר אחריות פסקאלית. אמצעי חשוב להבטיח איזון זה הוא שינוי מתחייב בסדרי העדיפויות בתקציב, תוך הימנעות מהוצאות מתוכננות שאינן הכרחיות."

מצורפים עיקרי התובנות הפסקליות העדכניות, והמלצות למדיניות בנוגע להתאמות בתקציב 2023.

רקע:

- ישראל נכנסה למלחמה במצב פסקלי איתן:** יחס החוב לתוצר ירד במהרה לאחר הקורונה מ-71 ל-60 אחוזי תוצר, בזכות הצמיחה הגבוהה וגידול מהיר בהכנסות המדינה.
- התקציב שאושר בתחילת שנת 2023 איפשר את המשך הפחתת יחס החוב הציבורי לתוצר.** הגורמים שהובילו לעליה המהירה של המסים התפוגגו במהלך 2023 והובילו להתכווצות ההכנסות ביחס לתוצר לרמה דומה לזו ששררה ערב משבר הקורונה. מנגד, מסגרת התקציב השמרנית שאושרה בתחילת 2023 הייתה נמוכה במונחי תוצר ביחס להוצאות ערב הקורונה, כך שהגרעון התקציבי בשנים 2023-2024 היה צפוי להסתכם בשיעור נמוך של פחות מ-2 אחוזי תוצר. גם הסכמי השכר הרב-שנתיים שנחתמו במגזר הציבורי תרמו לעמידות הפסקלית.
- למלחמה שנפתחה במתקפה הרצחנית של החמאס ב-7 לאוקטובר יש היבט פסקלי לא מבוטל.** היא כבר הובילה לגידול משמעותי בהוצאות הביטחון, והיא מצריכה סיוע לתושבים המפונים ולמשפחות הנפגעים והנעדרים, עיבוי של מערכי החירום וההצלה, וחיזוק של מערך השירותים הציבוריים על מנת לתת מענה לכלל האוכלוסייה. במקביל, ההכנסות ממסים צפויות לקטון בשל ההשפעות השליליות של המלחמה על הפעילות הכלכלית. **בנוסף לפעילות הישירה של הממשלה נדרש סיוע למגזר העסקי,** שיתמוך ביכולת של עסקים - בעיקר עסקים קטנים ובינוניים שהיקף פעילותם נפגע - לעמוד בהוצאות, לצלוח את התקופה הנוכחית ולחזור לפעול במהירות כשהנסיבות הביטחוניות יאפשרו זאת. נדרש גם סיוע לעובדים שמעסיקיהם צמצמו את פעילותם, וזה ניתן באמצעות הגמשת מנגנון החל"ת ותנאי הזכאות לדמי אבטלה.

- **המשק נבחן על ידי השווקים לא רק בהסתכלות לטווח הקצר, אלא גם לטווח הבינוני והארוך.** ההשלכות הפיסקליות של המלחמה צפויות ללוות אותנו גם בטווח הבינוני. מצד אחד, הוצאות הלחימה וחידוש המלאים של הצבא יסתיימו, וההוצאות האזרחיות ידעכו בהדרגה עם התאוששות המשק וסיום השיקום המאסיבי של היישובים שנהרסו וסיוע החירום לתושביהם. מצד שני, סביר מאוד שהוצאות הממשלה יגדלו בשל עלייה פרמננטית בהוצאות הביטחון וגידול בתשלומי הריבית עקב העלייה ברמת החוב הציבורי והתייקרותו. הוצאות אלו צפויות להיות קטנות בהרבה מהעלויות הנוכחיות של הלחימה אך, כאמור, הן ימשכו לאורך זמן.

ההתאמות לתקציב 2023 והמלצות מדיניות:

- 1. לצד הצורך לתת מענה תקציבי לצרכים שיצרה המלחמה, גם בעתות חירום יש חשיבות רבה לשמירה על מסגרת פיסקלית אחראית.** מאז פרוץ המלחמה עלתה פרמיית הסיכון של ישראל, שבאה לידי ביטוי בעליית מרווח התשואות לעומת אגרות חוב אמריקאיות מקבילות ובעליית מחירי ה-CDS. השווקים הפיננסיים בישראל מאופיינים בתקופה הנוכחית בתנודתיות רבה ושלוש חברות הדירוג הודיעו על בחינה של האפשרות להוריד את דירוג האשראי של ישראל. בנוסף, ההסתברות להתרחבות המלחמה אינה זניחה, והתרחבות כזאת תפגע עוד יותר בפעילות ותדרוש משאבים תקציביים נוספים.
- 2. כדי לממן את עלויות המלחמה הצפויות בשנה זו, שר האוצר הודיע כי בכוונתו להביא לאישור הממשלה הגדלה של תקציב המדינה לשנת 2023 בכ-31 מיליארדי ש"ח: 22 מיליארד למשרד הביטחון ועוד 9 מיליארדי ש"ח להוצאות אזרחיות.** התוספת המתוכננת להוצאות האזרחיות משקפת הרחבה תקציבית של 13 מיליארדי ש"ח, כמענה לצרכי התמודדות המשק עם המלחמה, לצד צמצום הוצאות אחרות בסך 4 מיליארדי ש"ח. מתוך הסכום של 4 מיליארדי ש"ח, כ-0.6 מיליארד הם ממקורות שלא פורטו ושלא ברור אם הם אכן זמינים.
- 3. חשוב לזכור כי העלות הפיסקלית הכוללת של המלחמה בשנת 2023 אינה מסתכמת רק ב-35 מיליארדי ש"ח שצוינו לעיל (22 מיליארד לביטחון ו-13 מיליארד בהוצאות אזרחיות) ובנוסף לה יש לממשלה הוצאות שימומנו מקרן הפיצויים.** אלו כוללות פיצויים על נזק ישיר לרכוש, נזק עקיף לעסקים במרחק של עד 40 ק"מ מרצועת עזה, ליישובי רמת הגולן וליישובי קו העימות בצפון, ואת מענקי ההמשכיות העסקית לעסקים בשאר הארץ. עלות כל אלו מוערכת בכ-15 מיליארדי ש"ח כבר בשנת 2023, סכום נמוך במקצת מסך יתרת קרן הפיצויים ערב המלחמה. מכיוון שהקרן צפויה להיות מנוצלת כמעט במלואה כבר על בסיס ההתחייבויות הקיימות, הרי שכלל שיידרשו הוצאות נוספות מסוג זה בהמשך השנה או בשנת 2024, הממשלה תצטרך לממן אותן מתקציבה. יתר על כן, מכיוון שמדובר בקרן רישומית בלבד, על הממשלה לגייס חוב גם כנגד ההוצאות הנרשמות כנגד הקרן.
- 4. היקף הקיצוץ התקציבי המוצע כרגע, 4 מיליארדי ש"ח, אינו גדול וכנזה תרומתו לחיזוק האמינות במחויבות הממשלה להתאמה פיסקלית בגין עלויות המלחמה מוגבלת.** ככל שהממשלה מעריכה שזהו הקיצוץ המירבי שאפשרי בשלב זה של השנה, חשוב שהיא תחליט כבר בעת אישור התוספת לתקציב 2023, גם על ביטול חלק מההוצאות המתוכננות לשנת 2024, למרות שהתוכנית היא שעיקר הדיון על תקציב 2024 יידחה מעט; בחינה של סעיפי התקציב מצביעה על הפחתות אפשריות בהיקף של כ-8 עד 10 מיליארדי ש"ח ב-2024. יתר על כן, מכיוון שחלק ניכר מהתשלומים ב-2023 בגין ההסכמים הקואליציוניים יקשה מאוד על קיצוצים באותם סעיפים בשנת 2024, וגם בהמשך, רצוי שהממשלה תכריז על עצירה של הוצאות אלה כבר בתקציב הנוכחי.
- 5. יש חשיבות רבה לכך שהממשלה תבלום כבר עתה הוצאות חדשות שאופיין מתמשך בהקשר ההסתכלות לטווח הבינוני-ארוך.** כאמור, לחלק ניכר מהסכמים שנכללו בהסכמים הקואליציוניים יש אופי מתמשך: אלו תשלומים שלאחר שיאושרו יהיה קשה מאוד לבטלם בשנים הבאות. בעוד שגודלם של סכומים אלה ביחס לסך הוצאות המלחמה אינו גדול, היקפם ביחס לגידול הפרמננטי הצפוי בהוצאות הממשלה הוא משמעותי הרבה יותר ולכן הפחתתם תתרום לעמידות הפיסקלית ארוכת הטווח.

נאומים

מתוך דברי הנגיד בטקס הארכת כהונה לקדנציה שנייה שנערך בבית הנשיא: "לכלכלה הישראלית הייתה נקודת פתיחה חזקה ערב השבעה באוקטובר. יחס החוב לתוצר, אחד המדדים החשובים לחוסן של הכלכלה, ירד חזרה לסביבת 60%, הגרעון החזוי בתקציב היה נמוך, שיעור אבטלה נמוך, ותחזית הצמיחה הייתה מעודדת, ודאי בראיה בינלאומית. בנוסף, רזרבות מט"ח של כ-200 מיליארדי דולרים היוו כרית ביטחון גדולה ואפשרו להתמודד עם הפיחות המהיר בשקל עם פרוץ המלחמה, ולייצב גם שווקים פיננסיים נוספים... כל אלו מעידים כי למשק הישראלי יש את היסודות הנדרשים לחזור ולשגשג גם לאחר מלחמת חרבות ברזל, אני מדגיש זאת בכל פורום מקומי ובינלאומי."

מתוך דברי הנגיד בכנס "נגישות לשירותים פיננסיים - אתמול, היום ומחר: "חשוב לי להסביר למה כל כך חשוב למגר את האינפלציה, ומדוע בנק ישראל פועל בנחישות בכלי הריבית כדי להשיב את האינפלציה לגבולות היעד. מחקרים אמפיריים מראים קורלציה חיובית בין האינפלציה לבין אי שוויון. הקורלציה כמובן, אינה סיבתית, אך הספרות מציעה מספר הסברים מדוע אינפלציה מעמיקה את אי השוויון, ובפרט, מדוע האינפלציה פוגעת בעיקר בשכבות החלשות. זו אחת הסיבות שאנו נוקטים במדיניות הנוכחית."

מתוך דברי הנגיד לפורום ה-G30 שהתכנס בוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי:

The Israeli economy is strong and stable. It has robust and healthy economic foundations. We are "a global leader in innovation and technology. The Israeli economy has known how to function and "to recover from difficult periods in the past and to return to prosperity rapidly

מתוך פגישת המשנה לנגיד, אנדרו אביר, עם החזאים הפיננסיים: "מדיניות בנק ישראל מתמקדת בייצוב השווקים ויצירת ודאות מקסימלית למשק ולציבור בעת הזו. הבנק יצא עם כלי ייעודי לייצוב התנודות בשוק המט"ח שתרם לייצוב ורגיעה בשווקים נוספים – ושואף כי יתר כלי המדיניות המוניטרית לא יאתגרו תכלית זו בטווח המיידי... בנק ישראל ממשיך לבחון ולנטר כל העת את ההתפתחויות השונות וישתמש בכלי המדיניות המתאימים בעת הצורך."

מתוך נאום המפקח על הבנקים, דניאל אחיאשילי, בכנס הפינטק בדרום קוריה:

As regulators or policy makers we can tremendously influence the development of financial... "services, its level of innovation—and no less important— its safety. As new technologies such as AI, quantum computing, DLT and biometric, become more present in our lives, our role as regulators "to enable the transformation becomes more crucial

◀ דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 02.01.2023

02.01.2023

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

הוועדה המוניטרית העריכה את ההשפעה הכוללת של התהליכים השונים המשפיעים על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להעלות את הריבית ב-0.5%.

בדבריי היום אבקש להתייחס לחלק מאותם שיקולים שעמדו לנגד עינינו בעת קבלת ההחלטה. בהמשך דבריי אתייחס גם למספר סוגיות נוכח תחילת כהונת הממשלה החדשה.

האינפלציה בישראל מצויה זה זמן מעל הגבול העליון של תחום היעד. עליית המחירים מתבטאת בסעיפים רבים במדד, והיא ניכרת הן במוצרים הסחירים והן במוצרים שאינם סחירים. ניתוחי עומק שאנו עורכים מצביעים על כך שחלק לא מבוטל מהאינפלציה נובע מהמשך עלייה בביקושים במשק.

אמרתי זאת בעבר, ואומר זאת שוב: אינפלציה גבוהה כרוכה באי-ודאות הולכת וגדלה ובקושי מתגבר לקבל החלטות ברמת משק הבית וברמת בית העסק; היא מקשה על ההתנהלות הכלכלית ופוגעת בצמיחה וברווחה, ובראש ובראשונה בשכבות החלשות.

יתרה מכך, ככל שהאינפלציה משתרשת - כך קשה יותר למגר אותה. ואז, בסופו של דבר הריבית הנדרשת תהיה אף גבוהה יותר. אנו בוועדה המוניטרית נחושים להוריד את האינפלציה ולהשיבה אל תוך תחום היעד. זאת על מנת להבטיח יציבות מחירים, שהיא הכרחית ליציבות כלכלית וסביבה תומכת צמיחה.

לצד האינפלציה בפועל, הציפיות והתחזיות לאינפלציה מספקות לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת השפעת המדיניות על האינפלציה. ואכן, הציפיות והתחזיות לשנה הקרובה מהמקורות השונים מצביעות כי במהלך השנה הקרובה צפויה האינפלציה לחזור אל תוך תחום היעד שעומד על 1-3 אחוזים. כך גם עולה מתחזית חטיבת המחקר שפורסמה היום, עליה ארחיב בהמשך. בנוגע לתקופה הקרובה, התחזיות מראות כי האינפלציה השנתית תעלה במעט עוד לפני שתחל להתמתן ולאחר מכן לרדת.

הציפיות לאינפלציה משוק ההון לטווחים שמעבר לשנה הקרובה, מצויות בתוך תחום היעד. זהו אינדיקטור חשוב למשק ולאפקטיביות של המדיניות המוניטרית. עיגון הציפיות בתוך תחום היעד מהווה הבעת אמון של השווקים במדיניות הננקטת על ידי הוועדה המוניטרית. חשוב להבין כי עיגון הציפיות נקבע במה שאנחנו הכלכלנים מכנים "שיווי משקל" - כלומר, הציפיות מעוגנות בין היתר תוך לקיחה בחשבון של המדיניות שבה אנו נוקטים. ההחלטה היום עולה בקנה אחד עם המשך עיגון הציפיות קדימה.

בנוסף, אנו מצויים כבר בסביבה מרסנת. במסגרת הריביות הריאליות לאורך העקום עלו בחודשים האחרונים ומצויות בטריטוריה חיובית לכל אורכו. זוהי תוצאה של המדיניות שבה נקטנו בחודשים האחרונים, עת ביצענו העלאות ריבית מהירות יחסית, תהליך המכונה Front Loading. ההחלטות העתידיות לגבי המשך המדיניות והקצב שבו היא תיושם ייגזרו מהנתונים שיעמדו בפני הוועדה המוניטרית ומההערכות לגבי התפתחות האינפלציה. זאת, בשים לב לעובדה שהעלאות הריבית עד כה יושמו בקצב מהיר יחסית ולכך שההשפעה של העלאות הריבית על האינפלציה מתרחשת בפיגור של זמן מה.

האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות בעולם. לצד זאת, בחלק מהמדינות ניתן לראות סימנים ראשונים של התמתנות האינפלציה, ובפרט בארה"ב. במרבית המדינות האינפלציה נמצאת משמעותית מעל יעדי

הבנקים המרכזיים ולפיכך, ההידוק המוניטרי בעולם נמשך גם הוא. אך ניתן לראות כי הבנקים המרכזיים המובילים החלו להאט את קצב העלאות הריבית ולאחות על המשך האטה בקצב.

לצד כל אלה, קצב הצמיחה של המשק הישראלי גבוה ביחס למדינות אחרות והתוצר נמצא בקרבת המגמה ארוכת הטווח שלו. האינדיקטורים השונים לפעילות מעידים על ציפיות להמשך פעילות כלכלית ערה יחסית. שוק העבודה מוסיף להיות מאופיין כשוק הדוק, למרות היחלשות מסוימת בנתונים של החודשים האחרונים. שיעור האבטלה שעלה מעט נותר נמוך ושיעורי התעסוקה שירדו מעט מוסיפים גם הם להיות גבוהים. אינדיקטור חשוב לניתוח שוק העבודה הוא התפתחות המשרות הפנויות. אנחנו עדים לירידה קלה בתקופה האחרונה במספר המשרות הפנויות, אך עדיין מדובר על מספרים גבוהים ברמה היסטורית.

התפתחויות השכר הן בין התהליכים המשמעותיים שנעקוב אחריהם בתקופה הקרובה. רמת השכר במגזר העסקי מצויה בחודשים האחרונים מעל הצפוי על פי מגמת טרום המשבר, ובפרט במגזר ההייטק. מאז תחילת משבר הקורונה, השכר במגזר הציבורי עלה בשיעור נמוך משמעותית מזה שבמגזר העסקי. בתקופה הקרובה צפויים דיונים על התאמות השכר הנדרשות במגזר הציבורי. חשוב שהסכמי השכר שייחתמו, דווקא בתקופה זו של אינפלציה גבוהה, יתכללו את האינפלציה הממוצעת בשנים האחרונות וגם את זו שצפויה בשנים הקרובות. כמו-כן חשוב שההסכמים לא יכילו מנגנוני הצמדה קשיחים ארוכי טווח שעלולים לפגוע בחזרת המשק לסביבת יציבות מחירים. הרחבתי על כך בהזדמנויות שונות, והמלצנו על המנגנונים הרצויים בנושא זה.

אנו עוקבים מקרוב גם אחר ההתפתחויות בשוק הדיור. אמנם, מחירי הדירות ממשיכים לעלות בקצב גבוה מאוד, אך נתוני התחלות הבנייה, ההיתרים, מספר העסקאות שמבוצעות והיקף המשכנתאות החדשות תומכים בהתמתנות השוק. ניתן להניח שהשפעות אלו, ככל וימשכו, יבואו לידי ביטוי במחירים בהמשך. בנוסף, אנו במעקב מתמיד אחר מחירי השכירות, שעולים גם הם ומשפיעים על האינפלציה.

בשוקי ההון בארץ ובעולם נרשמות ירידות שערים, שאפיינו את השנה האחרונה, ולצד זאת, תשואות האג"ח הממשלתיות עולות. מאז החלטת המדיניות הקודמת, מדדי המניות בישראל ירדו מעבר למגמה העולמית. כתוצאה מכך, הפער החיובי שנרשם בביצועי המניות בישראל לעומת מדדים אחרים בעולם מתחילת שנת 2022, הצטמצם בצורה משמעותית. במקביל, ראינו עלייה במרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל. העלייה מתבטאת בעיקר באלו עם הדירוגים הנמוכים יותר.

לצד ההתפתחויות בשוק ההון, בשוק המט"ח נרשמה היחלשות של השקל בשבועות האחרונים שהייתה בניגוד למגמה העולמית שאופיינה בתיסוף אל מול הדולר. בשנה האחרונה, נרשמה תנודתיות גבוהה בשוק המט"ח, ואזכיר כי שער החליפין מהווה ערוץ תמסורת של המדיניות המוניטרית. שינויים בשערי החליפין הם תכופים וכיוונם גם משתנה באופן תדיר. שוק המט"ח מושפע בישראל גם מהשקעות הגופים המוסדיים בחו"ל ומתוצאות השווקים הפיננסיים, כשמנגד ישנן השפעות מקצועיות כדוגמת העודף בחשבון השוטף וההשקעות הישירות במשק.

התחזית המקרו-כלכלית שפרסמה היום חטיבת המחקר מתכללת את ההתפתחויות השונות. החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.8% ובשנת 2024 בקצב גבוה יותר של 3.5%, קצב דומה לפוטנציאל הצמיחה ארוך הטווח של המשק. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק, אם כי ייחלש במעט. שיעור האבטלה של גילאי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 4% בשנים 2023 ו-2024. על-פי התחזית, האינפלציה צפויה לשהות בתוך תחום היעד ברבעון האחרון של שנת 2023, ובשנת 2024 להיות במרכז התחום.

לצד זאת, ישנם מספר גורמי אי-ודאות משמעותיים עליהם מצביעה חטיבת המחקר. הסיכונים העיקריים לתחזית הינם: התמתנות איטית יותר מהצפוי של קצב האינפלציה בחו"ל; חורף קר מהצפוי באירופה והחרפת המלחמה באוקראינה שעלולים להאיץ שוב את מחירי האנרגיה; התפתחות הפעילות בסין לאור מגפת הקורונה. כל אלה עלולים להשפיע כלפי מעלה על קצב האינפלציה הצפוי וכלפי מטה על הפעילות הכלכלית. בנוסף, ישנם גם סיכונים מקומיים לתחזית, התלויים במדיניות הפיסקלית. ככל שזו תהיה מרחיבה יותר באופן משמעותי מזו שהוערכה בתחזית, כך האינפלציה הצפויה, יחס החוב לתוצר והתשואות בשוק ההון עלולים להיות גבוהים יותר.

בהזדמנות זו, אבקש לברך את הממשלה החדשה הנכנסת לתפקידה בימים אלו. אנו בבנק ישראל, אמונים על הייעוץ הכלכלי לממשלה ונסייע ככל שביכולתנו לממשלה החדשה לקידום הכלכלה הישראלית.

בהתאם, בתקופה האחרונה שקדנו על עדכון ההמלצות הכלכליות של הבנק לטובת צמיחה בת קיימא והגדלת הפיריון שנגיש לממשלה הנכנסת. אלו ייכללו את התפיסות הכלכליות ואת הרפורמות החשובות שאנחנו סבורים שנכון לקדם במשק הישראלי בשנים הבאות. בהן, פיתוח ההון האנושי תוך שילוב איכותי של קבוצות אוכלוסייה נוספות בשוק העבודה, וקידום השקעות בתשתיות ורפורמות תומכות צמיחה. אלו יניחו את היסודות שיסייעו למשק הישראלי לצמוח ולהתפתח בעשורים הבאים.

חשוב שהממשלה הנכנסת תנהג באחריות הנדרשת בכל הנוגע למדיניות הפיסקלית, בעיקר בהוצאות שמטרתן הייעודית אינה תמיכה בצמיחה בת קיימא. אמרתי בעבר כי אחד מהנכסים האסטרטגיים של ישראל הוא יחס החוב-תוצר הנמוך של המשק, ששירת אותנו נאמנה גם במשבר הקורונה.

בתקופה הקרובה יחלו דיוני תקציב, ונחוו הצעות קונקרטיות על השולחן ויתבהרו כוונות הממשלה. אני מאמין שאלו יהיו החלטות אחראיות מבחינה פיסקלית, מעודדות צמיחה וכאלה שיטיבו עם כלל האוכלוסייה. אנו בבנק ישראל נמשיך לשמש יועץ כלכלי עבור הממשלה, ולשקף לה באופן המקצועי והאחראי ביותר את עמדתנו בנוגע לצעדים שתבקש לנקוט.

חשוב לזכור כי לא בכדי הכלכלה הישראלית זוכה להערכות גבוהות מצד גופי הדירוג ומוסדות בין לאומיים איתם אני עומד בקשר תמידי. זה הושג בזכות כשרת דרך ארוכה ומבורכת שעברנו במאמץ של שנים רבות והפיכתנו לכלכלה מתקדמת. כמשק קטן ופתוח המקיים היזון חוזר עם הכלכלות הגדולות בעולם, המשך אמון השווקים והגורמים השונים בכלכלה העולמית חיוני למשק הישראלי על מנת שתתקיים בו סביבה עסקית ופיננסית יציבה ובטוחה.

לפני סיום אבקש להודות לחברי פרופ' מישל סטרבצ'ינסקי שלאחר שנים רבות של עבודה בבנק ישראל, שביניהן כיהן גם כחבר בוועדה המוניתרית, סיים בשבוע שעבר את תפקידו, אברך אותו בכל הטוב ובהצלחה בהמשך הדרך. בנוסף, ארצה לברך את ד"ר עדי ברנדר שהתמנה למנהל חטיבת המחקר של בנק ישראל ולחבר בוועדה המוניתרית ושזו החלטת המדיניות המוניתרית הראשונה בה השתתף כחבר. ממני ומשאר חברי הוועדה המוניתרית אנחנו מאחלים לשניהם הצלחה מרובה והמשך עשייה פורייה.

תודה רבה.

[לצפייה בדברי הנגיד בתדרוך לעיתונאים שהתקיים לאחר פרסום הודעת הריבית](#)

דברי הנגיד בכנס "נגישות לשירותים פיננסיים - אתמול, היום ומחר" לזכרו של יעקב ירון ז"ל שנערך במכללה למינהל

12.01.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בכנס "נגישות לשירותים פיננסיים - אתמול, היום ומחר" לזכרו של אביו יעקב ירון ז"ל. הכנס התקיים בפקולטה למינהל עסקים במסלול האקדמי המכללה למינהל בראשון לציון. המצגת אותה הציג הנגיד מצורפת.

הנגיד פתח את דבריו בשיתוף בסיפורים על אביו בזווית האישית-משפחתית ודיבר גם על פועלו המקצועי באקדמיה, במגזר העסקי ובבנק העולמי בארה"ב, שם קידם יעקב ירון את פיתוח ה-SDI—מדד ליעילות הבנקים למיקרו-פיננס שמקבלים סובסידיה או הלוואות מוזלות מהבנק העולמי. המדד הפך לחלק אינטגרלי משיקולי מתן הלוואות בתחום המיקרו-פיננס בבנק העולמי.

הנגיד סקר את תמונת המצב המקרו-כלכלית בדגש על הכלכלה העולמית, שוק העבודה בישראל, סקטור ההייטק והציג את התחזית המקרו כלכלית של חטיבת המחקר ונגע גם בנושאי הנגשת שירותים וחדשנות בתחומי בנקאות ופיננסים שבהם גם עסקו בכנס בהרחבה. הנגיד הרחיב בדבריו על המדיניות המוניטרית הננקטת ע"י הבנק במטרה למגר את האינפלציה תוך מיקוד בהשפעתה של האינפלציה בצורה חזקה יותר דווקא על השכבות החלשות.

מתוך דברי הנגיד בנוגע למדיניות המוניטרית:

"האינפלציה בישראל גבוהה, ונמצאת מעל הגבול העליון של היעד. האינפלציה בישראל נמוכה מרוב המדינות בעולם, עם זאת, אינפלציית ה"ליבה" כבר קרובה יותר לממוצע. אינפלציית המוצרים הסחירים במגמת ירידה, אך אינפלציית הבלתי סחירים ממשיכה לעלות ולא מראה עד כה סימני ירידה. אנו מזדהים מהניתוחים השונים שלנו כי לביקושים הערים במשק משקל גדול בתרומה לאינפלציה.

כשמסתכלים על תקופות קצרות יותר, וברזולוציה גבוהה על תתי הסעיפים, ניתן לראות כי האינפלציה מראה סימנים ראשונים של התמתנות. נתונים אלה ואחרים, גורמים למקורות השונים – החזאים הכלכליים, השחקנים משוק ההון ועוד – לראות את האינפלציה נשארת בסביבתה הנוכחית ברבעון הקרוב – ואולי אף עולה מעט – אך מתמתנת בהמשך ויורדת וחוזרת לסביבת הגבול העליון של היעד במהלך הרבעון השלישי של השנה.

צריך לזכור כי העלאות הריבית עד כה יושמו בקצב מהיר יחסית וכי ההשפעה של העלאות הריבית על האינפלציה מתרחשת בפיגור של זמן מה. יתרה מכך, כדי להיות בטוחים שהאינפלציה אכן יורדת לתוך היעד, סביר להניח שנראה את הריבית שווה בסביבת ה-4% זמן מה. זוהי ההערכה שמסקפת את התרחיש המרכזי. ככל שתהיינה התפתחויות משמעותיות המאיצות את תהליכי האינפלציה, הן מצד הכלכלה העולמית והן מצד הסביבה המקומית, ייתכן והריבית בה ננקוט במסגרת המדיניות המוניטרית תהיה אף גבוהה יותר. כל זאת כי היינו, ועודנו נחושים ומחויבים להשבת האינפלציה ליעד.

חשוב לי להסביר למה כל כך חשוב למגר את האינפלציה, ומדוע בנק ישראל פועל בנחישות בכלי הריבית כדי להשיב את האינפלציה לגבולות היעד. מחקרים אמפיריים מראים קורלציה חיובית בין האינפלציה לבין אי שוויון. הקורלציה כמובן, אינה סיבתיות, אך הספרות מציעה מספר הסברים מדוע אינפלציה מעמיקה את אי השוויון, ובפרט, מדוע האינפלציה פוגעת בעיקר בשכבות החלשות. זו אחת הסיבות שאנו נוקטים במדיניות הנוכחית. אז למה באמת השכבות החלשות נפגעות יותר מהאינפלציה?

השכבות החלשות מוציאות באופן יחסי יותר (כחלק מהכנסתם) על מוצרים שהיכולת לוותר או להחליף אותם נמוכה יותר. סל הצריכה של משקי בית מהשכבות החלשות מורכב יותר ממוצרי צריכה בסיסיים. המשמעות היא שלווטר עליהם יגרום לפגיעה מאד קשה באיכות בחיים; לצורך העניין – כשהמחירים עולים, משקי בית חזקים יותר יכולים להרשות לעצמם לוותר על ארוחה

במסעדות יקרות, או לצמצם נופשים בארץ ובחו"ל; משקי בית חלשים יותר, אשר צורכים בעיקר מוצרים בסיסיים כמו מזון – יתקשו יותר לצמצם אותו. בנוסף, סל הצריכה של משקי בית חזקים מגוון יותר ומאפשר תחלופה גבוהה יותר של מוצרים.

חלקה של הצריכה השוטפת מתוך סך ההכנסה של משק הבית גדול יותר בעשירונים הנמוכים. משקי בית חלשים יחסית מוציאים חלק גדול יותר מהכנסתם על סל הצריכה שלהם, ולכן אינפלציה – התייקרות סל הצריכה – פוגעת בהם יותר.

נגישות נמוכה למוצרים פיננסיים המפצים על האינפלציה. יש לכך מספר גורמים – למשל אוריינות פיננסית נמוכה, שגורמת לכך שהנגישות של משקי בית מהאוכלוסיות המוחלשות לנכסים פיננסיים כמו מוצרי השקעה או פיקדון בנקאי – נמוכה יותר, והכסף הקיים נוטה להישאר בעו"ש ובמזומן.

יכולת המיקוח לגבי השכר נמוכה יותר, כך שהשכר הנומינלי מתאים את עצמו בעיכוב גדול יותר, והשכר הריאלי נשחק יותר. דוגמא לכך היא שכר המינימום שערכו הנומינלי לא השתנה בשנים האחרונות, ומשכך – ערכו הריאלי נשחק. זאת בעוד השכר הריאלי במגזר העסקי, כפי שהצגתי, עלה בשנים האחרונות.

אלו כמובן רק חלק מהסיבות לנקיטת מדיניות מוניטרית שמטרתה לפעול ליציבות מחירים.

יציבות מחירים היא הבסיס לקיום כלכלה יציבה ויצירת סביבה בה ישנה ודאות מספקת לקידום השקעות וביצוע עסקים שכה חשובות לצמיחה הכלכלית. נמשיך לעשות זאת תוך מעקב מתמיד אחר ההתפתחויות הכלכליות השונות ומתוך מטרה להבטיח כי אכן תשרור בישראל יציבות המחירים הנדרשת.

הנגיד ירון התייחס בנאומו גם לצעדים הכלכליים שהוצגו אמש ולסוגיית יוקר המחיה ואמר:

"הצעדים שהוצגו אמש, למיתון עליות מחירי החשמל, המים והארנונה הם סבירים, בהינתן שמדובר בצעדים זמניים שעלותם מכוסה על ידי מקורות תקציביים מובחנים, ותוך שמירה על המסגרת המוסדית של קביעת מחירי המים והחשמל על ידי הרשויות הרלוונטיות.

חשוב לזכור, כי דרך המלך להתמודדות עם יוקר המחיה היא קידום רפורמות מבניות המעודדות תחרות בשווקים השונים. מדובר בתהליך ארוך המחייב עבודת מטה מקצועית ומעמיקה וכדי ליישמו נדרשות לא מעט עיקשות והתמדה. שמחתי לשמוע את מחויבותם של ראש הממשלה ושר האוצר לתהליכים אלה של עידוד התחרות, פתיחת השווקים וצמצום רגולציה עודפת.

במהלך החודשים האחרונים שקדנו בבנק ישראל על גיבוש המלצות לצעדי מדיניות שיבטיחו צמיחה ארוכת טווח ובת-קיימא במשק הישראלי, שיוגשו בקרוב לממשלה. בין הנושאים בהם עוסקים הצעדים נכלל גם המאבק ביוקר המחיה. בין היתר אנו ממליצים על שורה של צעדים להסרת חסמים שתוביל להקלה של תהליכי היבוא ולהגברת התחרות בין היבואנים ובינם לבין היצרנים המקומיים.

בכל הנוגע למדיניות הפיסקלית, חשוב שהממשלה הנכנסת תנהג באחריות הנדרשת, בעיקר בהוצאות שמטרתן הייעודית אינה תמיכה בצמיחה בת קיימא. אמרתי בעבר כי אחד מהנכסים האסטרטגיים של ישראל הוא יחס החוב-תוצר הנמוך של המשק, ששירת אותנו נאמנה גם במשבר הקורונה.

בהקשר זה אציין כי שמחתי לשמוע את התבטאותו של שר האוצר מהימים האחרונים לפיה קיימת חשיבות לשמירה על המסגרת הפיסקלית ועל עקביות בין המדיניות הפיסקלית למדיניות המוניטרית."

דברי המפקח על הבנקים בכנס "סביבה 2050" בנושא התפתחויות האקלים וחשיבות הרגולציה והמערכת הבנקאית לתהליך

17.01.2023

בוקר טוב.

אני שמח מאוד להשתתף כאן היום בכנס החשוב הזה.

זה אולי נשמע כמו משפט פתיחה טקסי סטנדרטי, אבל האמת היא שהוא לא נאמר "מן השפה ולחוץ". הנושא שלשמו התאספנו כאן היום חשוב לי באמת, כי הוא בנפשו, ואני באמת שמח על כל הזדמנות שיש לי להגביר את המודעות להשלכות הפוטנציאליות של שינויי האקלים, ולתפקיד שיש לנו – לכולנו – בנושא הזה.

שינויי האקלים מציבים בפנינו אתגרים מיוחדים שאנחנו מגיעים אליהם ללא ניסיון קודם. זה נכון הן לגבי ההכרח להפחית את קצב שינויי האקלים, והן לגבי הצורך להיערך לקראת מה שנראה שיהיה קשה למנוע. שני נתיבי הפעולה אלה הינם משימה לאומית מהמעלה הראשונה. אני משוכנע שבאמצעות שיתוף פעולה בין כל השחקנים הרלוונטיים – הממשלה, הרגולטורים, המגזר העסקי וכלל הציבור – צריך וניתן לעשות הרבה בכדי להתקדם בשני נתיבים אלה.

כפי שאתם יודעים, אחד הקשיים המרכזיים אל מול שינויי האקלים הוא חוסר הוודאות המשמעותי. קשה מאד לנבא תופעות חסרות תקדים שמשתנות באופן מתמיד, שמתאפיינות בדינמיקה סביבתית-חברתית-כלכלית מורכבת ובתגובות שרשרת. אין מודל שיכול לספק לנו תמונה מלאה, ואין תרחיש יחיד שיכול לחדד לנו לקראת מה עלינו להיערך. אבל ברור לגמרי שבעשורים שלפנינו, שינויי האקלים עלולים להשפיע על כל תחומי החיים – חברה, כלכלה, בריאות, בטחון לאומי – ובקיצור, הכל. הניסיון הטרי שלנו ממשבר הקורונה הוא דוגמה מאד מוחשית להיקף ולעוצמת ההשפעה שיכולה להיות לטריגר סביבתי. מכתבי עת רפואיים רבים, אנו למדים, גם בהקשר של ההתחממות הגלובלית – כי אחד החששות הגדולים הוא מפני משבר בריאותי חמור. זאת בין היתר לאור היווצרות התנאים להתפשטות מגיפות.

בעולם ישנה הסכמה רחבה שמשבר האקלים, בדומה למשבר הקורונה, מקורו בכשל שלא יכול להיפתר רק על-ידי כוחות השוק ומכאן מחייב מעורבות ממשלתית. גם לבנקים המרכזיים ולמפקחים שאחראים על היציבות הפיננסית יש תפקיד משמעותי בנושא הזה, אבל חשוב להבין שפעילות הרגולטורים הפיננסיים היא פעילות משלימה, והיא לא יכולה להחליף את הפעילות שנדרשת מממשלות.

הקשר בין שינויי האקלים לבין כלכלה ופיננסים הוא ידוע ומוכר, אבל בכל זאת אני אחדד אותו בכמה מילים.

בראייה כלכלית רחבה, שינויי האקלים עלולים להוביל לשיבושים בפעילות הכלכלית, לשחיקת הביטחון התזונתי, לבעיות הגירה, לאבטלה, ליצירת מוקדי עוני חדשים וכן "חוסר צדק אקלימי" שנובע מהפגיעות היתרה של מדינות מתפתחות ושל אוכלוסיות מוחלשות.

מהזווית הבנקאית, שני סוגי סיכון שקשורים לאקלים מאיימים על הבנקים. האחד הוא טריוויאלי – הסיכון להיפגע באופן פיסי מתופעות אקלימיות, כמו שיטפונות, שריפות ועליית מפלס הים. סוג הסיכון השני הוא סיכון המעבר, שלמעשה נובע מהתגובה העולמית למשבר האקלים, ובעיקר מהמעבר לכלכלות דלות פחמן. במעבר הזה ממשלות משנות את החוקים ואת כללי המיסוי, הטכנולוגיות בעולם משתנות, וכמובן גם טעמי הציבור משתנים. שינויים אלה צפויים לייצר אתגרי הסתגלות משמעותיים, שצפויים להיות גדולים יותר ככל שהמעבר יהיה פחות הדרגתי ומבוקר.

החשיפה של הבנקים בפני שני סוגי הסיכון – הסיכון הפיסי וסיכון המעבר – היא בעיקר עקיפה. היא נוצרת דרך החשיפה של לקוחות הבנקים לסיכונים אקלים, ודרך ההשפעה הפוטנציאלית על ערך הבטוחות ושווי ההשקעות. למעשה, החשיפה של הבנקים לסיכונים אקלים באה לידי ביטוי בהגדלת הסיכונים הקלאסיים, הגדלת סיכון האשראי שהבנקים חשופים אליו, סיכונים

השוק והנזילות, הסיכון התפעולי ושאר הסיכונים המוכרים.

אבל לא הכל שלילי. הצד השני של משבר האקלים הוא ההזדמנות. בשיח העולמי הולכת ומתגבשת תפיסה כלכלית חדשה לפיה יש לשקול מחדש את החתירה לצמיחה כלכלית חסרת גבולות ומגבלות ולעבור לכלכלות שנמדדות באיכות חיים ושמבוססות על ההבנה שאנחנו חייבים להגן על כדור הארץ לצורך המשך קיומנו. ברוח זו, ועל רקע משבר האקלים המתהווה, יותר ויותר ממשלות וגופים עסקיים – פיננסיים וריאליים – מתחייבים ליעדי ESG, ובפרט ליעדי אקלים, וחותרים לעולם טוב יותר. במילים אחרות, יותר ויותר שחקני מפתח בחברה האנושית מבינים ש"אנחנו חייבים להתאפס!". ראשית, "להתאפס על עצמנו", בכדי שנבין את גודל האירוע ונגיב בהתאם, שנית להתאפס במובן החשוב שעל הפרק – איפוס פליטות גזי חממה והשגת היעד של Net-Zero. גם אנחנו כרגולטור של המערכת הבנקאית וגם הבנקים שותפים לשינוי המחשבתי הזה. רבים מהם מאמצים באופן וולונטרי עקרונות סביבתיים וחברתיים, פועלים למימון אנרגיה מתחדשת, מפתחים מוצרי השקעה ירוקים ומפנימים את הציפייה הגוברת לבנקאות אחראית. זוהי המשמרת שלנו, ומכאן קמה האחראיות שלנו.

כגוף המפקח על הבנקים, בצד הדאגה ליציבות, הפיקוח גם מעודד את הבנקים לראות את עצמם כשותפים לעיצוב המרקם הכלכלי-חברתי של המשק והחברה ולמקדם את טובת כלל בעלי העניין – להעלות את הערך ללקוחות, להשקיע בעובדים, להתנהל בצורה אתית והגונה, לתמוך בקהילה ולשמור על הסביבה. כלומר, ליישם את מה שנהוג לכנות "קפיטליזם קשוב". אני מאמין בכל לבי שרווחיות שמושגת תוך כדי יצירת ערך סביבתי או חברתי, היא בעלת ערך אסטרטגי גבוה יותר בהשוואה לרווחיות של "העולם הישן".

בהקשר הזה, אוניברסיטת הרווארד פיתחה בעשור האחרון את המושג "ערך משותף" (Shared Value). מאחורי המושג הזה עומדת התפיסה שכדי להישאר תחרותיים בעולם של היום, חברות צריכות לעשות יותר מאשר רק לייצר רווחים. הן צריכות ליצור ערך משותף, כלומר לייצר ערך כלכלי באופן שנותן מענה גם לצרכים חברתיים או סביבתיים, כאשר זה מביא לשינוי עמוק במחשבה האסטרטגית ובמודל העסקי. באמצעות השינוי התפיסתי הזה, עסקים מבדלים את עצמם, פותחים לעצמם נתיבים חדשים של צמיחה וגם משיגים שורות תחתונות טובות יותר. מנקודת מבט עסקית, יצירה של "ערך משותף" היא דרך להשיג יתרון תחרותי משמעותי. לצד זאת, ערך משותף יש בו בכדי "להגדיל את העוגה", המהווה ערך חשוב בפני עצמו.

כידוע, אחד המחסומים בתהליך ההפנמה של יעדים סביבתיים אל תוך החשיבה הכלכלית והעסקית הוא הצורך בראייה ארוכת טווח. מולי ביטי (Mollie Beattie) שעבדה בעבר בממשל האמריקאי ותרמה רבות להגנה על הסביבה, טענה שהקונפליקט היחיד הוא בין חשיבה לטווח קצר לבין חשיבה לטווח ארוך. עבור מי שחושב על הטווח הארוך – הסביבה והכלכלה, לא רק שהם לא מצויים בקונפליקט, אלא הם מתכנסים. בטווח הארוך, אם פעילות מסוימת היא לא-סביבתית אז היא גם לא-כלכלית. אני מאד מאמין בתפיסה זו. אני מאמין שאחד התפקידים של הממשלה ושל הרגולטורים בנושא שינויי האקלים, הוא ליצור את התמריצים וההבנה להסתכלות ארוכת טווח. לפי ההערכות, היקף ההשקעה במטרה להשיג את יעדי הטווח הארוך, נמוכה משמעותית מהעלות של "לא לפעול". ולהערכתי, החלופה של "לא לפעול" איננה חלופה ריאלי.

בנק ישראל פועל בנושא סיכונים סביבתיים באקלים בהתאם למגמות ולסטנדרטים המתהווים בעולם, ועוקב באופן שוטף אחר הידע והניסיון הנצבר. הפיקוח גם לוקח חלק בצוותי חשיבה ובשיתופי פעולה עם בעלי עניין בארץ ובחו"ל, כולל משרדי ממשלה, רגולטורים, מומחים מהמגזר הפרטי ואנשי אקדמיה.

בימים אלה, הפיקוח מגבש הוראה בנקאית עדכנית ומקיפה בנושא ניהול סיכונים אקלים, שמבוססת על המלצות ועדת באזל. מדובר בהוראה מבוססת-עקרונות, שתעסוק בין היתר בהיבטים של ממשל תאגידי, בקורות פנימיות, הקמת מסגרת ניהול סיכונים ועריכת ניתוח תרחישים. טיוטת ההוראה הועברה לגופים המפוקחים, והשאיפה היא לפרסם הוראה סופית במחצית הראשונה של 2023. בינתיים, מכתבי המפקח שנשלחו לבנקים דורשים מהם לזהות, להעריך ולנהל את הסיכונים הסביבתיים בהתאם לסטנדרטים המתגבשים בעולם. באמצעות המכתבים והשיח המתמשך עם המערכת הבנקאית, הפיקוח העלה את המודעות של ההנהלות והדירקטוריונים של הבנקים לחשיבות הנושא. כחלק מהקהילה הבינלאומית, גם הפיקוח בישראל מנסה לאזן בין הציפייה לפיתוח שיטות וכלים מיטביים לניהול סיכונים אקלים לבין ההכרח לפעול באופן מידי עם הכלים והמידע שברשותנו.

בהיבט הגילוי, הפיקוח פעל בחזית מדינות העולם כשהטיל על הבנקים עוד בשנת 2011 חובה לפרסם אחת לתקופה דוח אחריות תאגידית, שלאחרונה שינינו את שמו לדוח ESG (סביבה, חברה וממשל) כחלק מהתאמת הדרישות שלנו ל-Best Practice בעולם. אנחנו מקווים שהגילוי והשקיפות יעודדו את הגופים המדווחים להפנים שיקולי ESG בפעילות הבנקאית עצמה ובמכלול מערכות היחסים עם בעלי העניין השונים.

בנוסף, אנו עוקבים אחר התפתחות תחום תרחיש הקיצון בעולם ואנו מתעתדים לגבש תרחיש קיצון אקלימי אחיד שיהווה תרחיש לימודי שישמש הן את הפיקוח והן את הגופים המפוקחים בניתוח הסיכונים כבר במהלך שנת 2023. בנוסף, כחלק מקידום הנושא, אנו בעיצומו של ביצוע סקר רחב לבחינת היערכות וחשיפות התאגידים הבנקאיים לסיכונים אקלימיים.

הבנקים בארץ ובעולם נמצאים בתהליך של פיתוח הידע והיכולות המקצועיות הנדרשות בתחום, הטמעת שיקולי סביבה ואקלים באסטרטגיה העסקית ושילוב של סיכונים אקלימיים במסגרת ניהול הסיכונים שלהם. ישנן עדיין מגבלות יישום משמעותיות, אבל כבר קיימת התייחסות מעשית להיבטים האלה, בעיקר בתחום האשראי. עם זאת, וכפי שציינתי וחשוב להדגיש שלא ניתן לצפות מהמערכות הפיננסיות להוביל את תהליך המעבר לכלכלה ירוקה, הגם שעל המערכת להיערך, לבנות יכולות ולהעריך את סיכונים האקלים והחשיפות. עדיין, הכלים היעילים ביותר בנושא הסטת הכלכלה לכיוון הרצוי מצויים בידי הממשלות.

לקראת סיום אני רוצה שוב להתייחס לשינויי האקלים מנקודת מבט רחבה, כי כולנו חלק ממאמץ משותף גלובלי ומקומי. כפי שחלקכם אולי כבר קראו, לפי הדוח לשנת 2023 שהתפרסם בימים אלה ע"י הפורום הכלכלי העולמי (ה-WEF), סיכונים סביבה ואקלים דורגו שוב כאיום מספר 1 שמאיים עלינו בעשור הקרוב. אלה הם גם הסיכונים שאנחנו הכי פחות מוכנים לקראתם. לפי הדוח, שמתבסס על הערכות של יותר מ-1,200 מומחי אקדמיה, מגזר עסקי, ממשל וקהילה בינלאומית, העולם נמצא בצומת-דרכים. הפעולות שננקוט או לא ננקוט היום, יקבעו את עתידנו, ואנחנו חייבים לוודא שהטיפול במשברים קיימים לא יגרע מההסתכלות ארוכת-הטווח. גישה דפנסיבית, מקוטעת ומוכוונת-משברים, היא קצרת-רואי ועלולה להנציח את הבעיה. בתגובה העולמית והמקומית לשינויי האקלים, אנחנו חייבים לנקוט בגישה נחושה ובראיה לטווח ארוך.

לסיום, בנימה אישית, אומר שוב שאני מאמין שאנחנו חייבים ויכולים לעשות את השינוי הנדרש. אני רואה זאת כשליחות להיות חלק מהתהליך הזה שהופך משבר להזדמנות, ואנחנו בפיקוח על הבנקים נעשה ככל הניתן כדי לתרום למאמץ המשותף.

כמו שציינתי, זאת המשמרת שלנו ועלינו לעשות ככל שניתן לשמור על הכדור ולהבטיח איכות חיים לדורות הבאים.

תודה רבה.

דברי המפקח בכנס פורום "חברות" – מושב בנושא בינה מלאכותית במערכת הפיננסית – הזדמנויות ואתגרים

29.01.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, נשא דברים בכנס פורום "חברות" שנערך במכללה למנהל להלן דבריו:

אחר הצהריים טובים.

תודה רבה על ההזמנה ועל הזכות לשאת כאן דברים.

אנחנו חיים בעידן של מהפכה טכנולוגית ודיגיטלית, ובבסיסה - המידע. עולם המידע הביא איתו בשורה של ממש לעולם העסקי בכלל ולעולם הפיננסי בפרט תודות לפיתוחים הטכנולוגיים בתחום אגירת מידע ובתחום עיבוד המידע. פיתוחים אלו מאפשרים צבירה של מידע רב ("big data") בעלויות נמוכות יחסית, ומאפשרים תרגום של המידע העצום הזה לכדי נכס בעל ערך כלכלי אודות מוצרים, ביצועים, פעילויות, סיכונים, העדפות צרכנים והקשרים ביניהם. החדשנות הטכנולוגית מאפשרת למערכת

הפיננסית לשלב את המידע והתובנות העולות ממנו בתהליכי העבודה ובתהליכי קבלת ההחלטות היומיומיים ועל ידי כך לקבל תמונת מצב עדכנית ואמינה באשר למציאות הפיננסית של הבנק ושל לקוחותיו. תמונת מצב זו מאפשרת לבצע התאמות באסטרטגיה ובמדיניות העסקית ולספק מענה ושירות טובים יותר ללקוחות, על ידי עיצוב מחדש של המוצרים הפיננסיים והתהליכים הקיימים והפיכתם לטובים יותר, זולים יותר, נגישים יותר ומותאמים טוב יותר לצרכים ולמאפיינים שלהם.

השימוש ביכולות מתקדמות המבוססות טכנולוגיה, דוגמת תקשורת בין מחשבים (API), למידת מכונה (ML) ובינה מלאכותית (AI), שהיא המרכז של המושב שלפנינו, הולכת וצוברת תוצאה. על פי חלק מהתחזיות, צפויות טכנולוגיות אלו להפוך בעשורים הקרובים, ויש שיגידו עוד הרבה קודם לכן, מאמצעי תומך לגורם מרכזי ודומיננטי בתהליכי קבלת ההחלטות בעולמות תוכן שונים, ובכלל זה בעולם הפיננסי.

שימוש במידע לצורך פעילות עסקית של שיווק, חיתום, בקרה, ניטור ומעקב אינו משהו חדש עבור המערכת הבנקאית וגופים פיננסיים אחרים. להפך. זוהי הפרקטיקה המקובלת כבר תקופה ארוכה. עם זאת, מערכות ומודלים העושים שימוש בבינה מלאכותית, צפויים להעצים ולשכלל מאוד פעילויות אלו, ולמעשה יוצרים מנעד רחב של הזדמנויות ואפשרויות שמאפשרות לאלו המאמצים אותן יצירת יתרון תחרותי. בין הזדמנויות אלו ניתן לציין: תהליכי קבלת החלטות מהירים וחכמים יותר; זיהוי תבניות, קשרים ואנומליות המאפשר פעילות יזומה כלפי לקוחות; ואוטומציה של תהליכים תפעוליים ותהליכי קבלת החלטות שבעבר חייבו מעורבות אנושית. אפשרויות אלו ורבות נוספות, צריכות לבוא לידי ביטוי בשיפור השירות ובחווית השירות ללקוח, ביכולת תגובה מהירה יותר, בהתאמה ובשיפור של המוצרים הפיננסיים, בחיזוק יכולות ניהול הסיכונים, בחיזוק המודל העסקי, בייעול תהליך קבלת ההחלטות ובהתייעלות תפעולית. כל אלו צפויים להעצים ולהאיץ את תהליך פריקת המוצרים והשירותים, להכניס שחקנים חדשים, להגביר את התחרות, וכל זאת במטרה להיטיב את מצבו של הלקוח והמשק.

היתרונות של שימוש במידע ובמודלים מתקדמים ברורים ולא מוטלים בספק. עם זאת, פעילות זו איננה נטולת קשיים וסיכונים ועל כן יש להטמיע את הטכנולוגיה ולעשות בה שימוש באופן זהיר ואחראי. הספרות המקצועית והניסיון שכבר נצבר מעידים על סיכונים בשימוש במידע ובמודלים מתקדמים. אחד הסיכונים המשמעותיים קשור לנושאים אתיים של אפליה, והטיות שונות שעלולות להיווצר במודלים. אלו עלולים לבוא לידי ביטוי באפליה אסורה של לקוחות. פעילותם של מודלים מבוססי בינה מלאכותית תלויה רבות בטיב המידע המשמש לבנייתם, כמו גם, בטיב, איכות ומגוון בוני המודלים. כאשר המידע ההיסטורי ו/או הגורמים הממדלים כוללים הטיות כגון הטיות מגדריות מסוימות (וכמעט בהגדרה אלה כוללים הטיות, אך נשאלת השאלה והאתגר – עד כמה?), סביר להניח שתהליכי קבלת ההחלטות והמלצות המודל יושפעו מכך גם כן.

השימוש הנרחב בבינה מלאכותית עלול להביא לשינוי חלוקת האחריות (Accountability). אם בעולם המסורתי ניתן היה להטיל אחריות על הבנקאים, בעולם בו החלטות רבות מתקבלות על ידי מכונה, על מי יש להטיל את האחריות במידה והתרחשה טעות?

לצד כל אלו ישנם סיכונים נוספים כגון תכנון שגוי של מנגנוני קבלת החלטות עסקיות, יצירה של "קופסה שחורה" ואובדן שקיפות, פגיעה בהגנת הפרטיות וסוגיות נוספות.

בסוף השבוע שאלתי את ChatGPT, שפרץ לחיינו בסערה לאחרונה, מהם הסיכונים שהוא רואה בשימוש בבינה מלאכותית (יש מצב שהוא בניגוד עניינים בשאלה כזו...). כמובן שהוא הציג את הסיכונים שהרגע מנתי אבל הוא הוסיף גם סיכון מעניין נוסף. שימוש נרחב בבינה מלאכותית עשוי לייצר תלות גבוהה מדי שתוביל להשפעה עמוקה על עבודתם של בני האדם שסביר שיש בכך מן האיום ומן ההזדמנות, בהחלט בעיני המתבונן והמושפע.

סיכונים אלו אינם מתגמדים לנוכח התועלות והערכים הצפויים, והגופים הבוחרים לעשות שימוש בכלים אלו נדרשים להתמודד עמם בצורה יסודית ומעמיקה.

גם לנו כרגולטור יש תפקיד בעולם המתפתח הזה. כגורם האחראי על הרגולציה במערכת הבנקאית, מוטלת עלינו החובה להיות גורם המאפשר את השימוש המוגבר במידע לצורך קידום ואימוץ של טכנולוגיות, מודלים ושיטות חדשות ומתקדמות. זאת במטרה להגביר את רווחתו של הצרכן ולשפר את מצבו. לצד זאת, מוטלת עלינו אחריות כבדה לפקח ולבקר כי פעילות זו נעשית באופן הגון, מושכל ואחראי תוך ניהול הסיכונים הכרוכים בכך.

זמינות המידע והשימוש בו אינו נחלתם של גופים פיננסיים בלבד. ההפך הוא הנכון. המידע הנאסף שייך בראש ובראשונה ללקוחות עצמם. אפשרות השימוש בנכסי מידע אלו מסייעת להפחתת האסימטריה בבעלות על המידע ובכך מחזקת את מעמדו של הצרכן ומעבירה את הכוח אליו. פרויקט הבנקאות הפתוחה שיזמנו בשנת 2016, והחקיקה שהצטרפה לפני קצת למעלה משנה מאפשרת כעת לגופים נוספים לעשות שימוש במידע של הלקוח, בהסכמתו, ובכך להביא לו ערך, להציע לו שירותים טובים וזולים יותר. לפני מספר חודשים עלה לאוויר שלב משמעותי נוסף של הבנקאות הפתוחה וכעת גם מידע על פעילות האשראי והפיקדונות מוגש וזמין. זאת, כמובן, בנוסף למידע על תנועות בחשבון העו"ש ובכרטיסי אשראי, שזמינים כבר תקופה ארוכה יותר.

צריך להגיד ביושרה. זו מערכת גדולה מאוד עם כמות עצומה של נתונים, תהליכים עסקיים מורכבים וריבוי שחקנים וגורמים המשפיעים עליה. לאחר כל פעימה, בה משולב מידע חדש, נדרשים מקורות המידע הבנקאיים להוסיף עוד מידע לבנקאות הפתוחה ולהיערך לפעימה הבאה, וזאת במקביל לייצוב המערכת ותיקון בעיות שעלו. הטיפול בתקלות בהחלט יכול להיות מורכב. למרות שכולנו רוצים להיות כבר בנקודת הזמן בה הכל עובד באופן מושלם והמידע זורם באופן חלק בין הגופים השונים, נדרשת סבלנות. נדרשת סבלנות כי ההתאמה לתהליכי החקיקה ולוח הזמנים גרמו לפיתוח מהיר יחסית ולכן ייתכנו ויהיו בכל זאת בעיות המאופיינות כבעיות של תחילת הדרך. ישנה חשיבות עצומה לזמינות גבוהה של הנתונים ולזמני טיפול נאותים בתקלות ובעיות מצד כלל השותפים באקו-סיסטם החשוב הזה.

המערכת הבנקאית מהווה מקור נתונים משמעותי ביותר ורפורמה זו, מהווה את הצעד הראשון ואבן היסוד למימוש החזון והאסטרטגיה של הקמת ויצירת "עולם פיננסי פתוח", עולם בו לא רק בנקים משמשים כמקורות מידע, אלא זהו עולם בו כלל הגופים הפיננסיים משמשים כמקורות מידע ומאפשרים לנותני שירותי המידע אפשרויות נרחבות להציע הצעות ערך מותאמות ללקוחות, שלא היו אפשרויות עד לא מזמן. בהמשך עלינו לפעול יחד לעולם של "כלכלה פתוחה". עולם של אקו-סיסטם דיגיטלי בו מידע נאגר, מסודר ומשותף על ידי גורמים רבים ומגוונים במטרה לייצר ערך משמעותי.

רק לאחרונה ראיתי כי פורסם תזכיר חוק נידוד מידע בריאותי שמבקש להניח תשתית רגולטורית נדרשת על מנת שניתן יהיה להנגיש ולשתף מידע בריאותי אודות מטופלים המעוניינים בכך. כולי תקווה שזוהי הסנונית הראשונה ורבות יבואו בעקבותיה. ולצד כל האתגרים, השימושיות והתועלת ללקוחות יושפעו רבות מהמודל העסקי ומהערך שיוצק על ידי השחקנים במערכת הבנקאית ומחוצה לה. והחשוב ביותר, האמון שיתנו הצרכנים בהתפתחות של האקו-סיסטם על רבדיו השונים, הינו חלק מכריע בהתפתחותו.

בהקשר זה חשוב להזכיר גם את הלקוחות עצמם. אין ספק שכחברה אנחנו ניצבים בפני אתגר משמעותי בכל הקשור לאוריינות הפיננסית, לאוריינות הדיגיטלית ולאוריינות המידע. זאת לצד הנגשת השירותים הבנקאיים בכל ערוץ ובכל מגע עם הלקוחות, אגב ראיית הלקוח במרכז. נדרש מענה ציבורי רחב ומקיף שיאפשר להורינו, לנו ולילדנו להיות צרכנים נבונים ומעורבים יותר. על כולנו מוטלת המשימה לפתח ולחזק את תחושת האחריות של הציבור למצבו הפיננסי ולעודד אותו לגלות יוזמה ומעורבות. הפיקוח על הבנקים קידם רפורמות רבות בשנים האחרונות שמטרתן העיקרית היא חיזוק כוחו של הלקוח והגברת יכולת המיקוח שלו באמצעות המידע והכלים החדשים שרפורמות אלו יצרו. בכדי להפיק ערך משמעותי מרפורמות אלו, הלקוחות חייבים לעשות שימוש ולהפעיל את כוחם התחרותי המוגבר באמצעות מעורבות, יוזמה וצרכנות נבונה.

תודה.

◀ דברי המפקח על הבנקים בוועדת הכספים בנושא בנק בעל היקף פעילות רחב

30.01.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן הציג היום בפני ועדת הכספים של הכנסת את עמדתו בנושא בנק בעל היקף פעילות רחב.

המפקח הדגיש כי לדעתו הניתוח הכלכלי אינו מציג מידע מובהק, תומך ומבוסס בכדי להצדיק בעת הזו את שינוי ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב. לדעת המפקח צריכה להיות מובהקות ותקפות חזקה על מנת לקבל החלטה כל כך משמעותית ובלתי הפיכה, אגב פגיעה בזכות הקניין.

לפיכך ציין המפקח כי לדעתו אין זה המועד הראוי והנכון לשנות את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב, על ההשלכות הפוטנציאליות של המלצה זו, והארכה של 3 שנים לחלון הזמן לקבלת ההחלטה הינה גישה מידתית וראויה. תקופת זמן זו תאפשר את הבשלת הרפורמות ותנאי השוק והערכה מושכלת יותר ביחס להשפעתם על סביבת התחרות.

עוד המליץ המפקח כי ככל שדחיית חלון הזמן לקבלת ההחלטה איננה במנדט הוועדה, אין לשנות במועד זה את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב.

בתאריך 8 בדצמבר 2022 שלח המפקח לוועדה מכתב בו הציג את עמדתו כדעת מיעוט ביחס לעמדת יתר חברי הוועדה. המכתב כולל נימוקים בעד ונגד שינוי הגדרת בנק בעל היקף פעילות רחב וכן את המלצתו הסופית המוצגת לעיל (מצורף קישור).

להלן נימוקי הנגד הנבחרים שהוצגו היום בוועדת הכספים:

- **אינדיקציות שוקיות** – אין אינדיקציות חדות ומובהקות מבחינת ההתפתחות במצב התחרות בשוק האשראי (פעילות הבנקים הגדולים, בנקים בינוניים, חברות כרטיסי אשראי שהופרדו, נתחי שוק והמחרה) על בסיסן יש מקום להמליץ על שינוי ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב. הגם שיש לבחון את התמורות בשוק האשראי כמכלול, השפעת חברות כרטיסי האשראי על היקף הפעילות והתחרות בשוק האשראי איננה משמעותית, ובוודאי שאין בהן בכדי לשנות את תנאי התחרות המתקיימים על נתחי השוק ומרכיבי השוק הרלוונטיים הנוספים.
- **מאפייני התקופה ומשך הזמן ממועד החקיקה** – יש לתת תשומת לב רבה לתקופה הקצרה יחסית שעברה ממועד ההפרדה של חברות כרטיסי האשראי על מאפייני ההפרדה, כמו גם, מאפייני תקופת הקורונה שהשפיעו משמעותית על הפעילות המשקית הכוללת, ובהגדרה, גם על פעילות החברות המופרדות, בשעה שאלה צריכות להתמודד הן עם ההפרדה ובמקביל עם משבר הקורונה על השלכותיו המשמעותיות. היבטים אלה יש בהם בכדי להוות אינדיקציה לכך שהשוק טרם התייצב במתכונתו התחרותית והיציבה במונחי הטווח הארוך.
- **החלטה ללא דרך חזרה** – בהינתן שהקרקע להחלטה פוזיטיבית וחד משמעית לביצוע שינוי בהגדרה של בנק בעל היקף פעילות גדול איננה מוצקה, לצד משמעות ההחלטה שהינה ללא דרך חזרה אמיתית, ראוי לבחון את מידתיות וסבירות ההחלטה בתנאי אי וודאות אלה, לצד הפגיעה המשמעותית בזכויות ובקניין של קבוצת דיסקונט. בהחלט ראוי לשקול ולבחון, במועד ובתנאים הקיימים, קיומה של דרך פחות פוגענית, לפחות במונחי הטווח הקצר-בינוני, כדוגמת הארכת חלון הזמן לקבלת ההחלטה בדבר הצורך בשינוי הגדרת גודלו של בנק.
- **קיים קושי להצביע על תועלת משקית ישירה המצדיקה את ההפרדה** – בחינת שוק האשראי הכולל בכלל ובהתעמקות בהשפעות של הפרדת לאומי קארד (מקס) וישראכרט, ניתן להבחין בשונות מאוד גבוהה בין שתי החברות אשר מגיעה ממקורות שונים – מאפייני הפרידה מחברה האם, מבנה בעלות והאסטרטגיה העסקית שנגזר ממנו, התמחות קודמת, התממשות כשלי אשראי ועוד. על בסיס תצפיות אלה, קיים קושי ואי וודאות גדולה בכדי להעריך את ההשפעות המשקיות שיקומו מהפרדת כאל, ככל שיקומו, ובוודאי את שיעורן.

- **תבחין החקיקה** – במסגרת החקיקה נקבע תבחין, גם אם, קיימת ביקורת מסוימת על היותו ה"מסביר העיקרי", יש לציין במסגרת זו את העמידה הברורה של קבוצת דיסקונט בתבחין, עובדה שיש בכדי לתמוך בפעילותה הפרו תחרותית של קבוצת דיסקונט ובוודאי מדד שיש בו בכדי לתמוך שלא לשנות את ההגדרה של בנק בעל היקף פעילות רחב.
- **הפרדה צפויה להביא לאבדן יעילות** – הפרדה צפויה לגרום לאובדן הסינרגיה ולאובדן יתרונות לגודל הגלומים בהיבט הקבוצתי שיש בהם בכדי לאבד יתרונות תחרותיים קיימים ופוטנציאלים בשווקים הקיימים והמתפתחים בעולמות הפיננסיים.

[לצפייה במצגת אותה הציג המפקח](#)

דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, בכנס "LongeviTech TLV 2023" <

13.02.2023

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן, נשא דברים בכנס "LongeviTech TLV 2023" להלן דבריו:

בוקר טוב,

אני שמח להיות כאן ומודה לכם על ההזמנה לשאת דברים בכנס שעוסק באוכלוסייה חשובה זו. העובדה שבחרתם בכנס זה לשים זרקור על האזרחים הוותיקים הינה מבורכת מאין כמוה והיא מתכתבת עם האג'נדה שלנו בפיקוח על הבנקים, שמירה על זכויותיו של הלקוח ומתן שירותים בנקאיים זמינים, נגישים ונוחים למגוון לקוחות הבנקים, תוך מתן שימת לב מיוחדת לאזרחים הוותיקים.

בעולם הבנקאות, בדומה לענפים נוספים, קיימת מגמה של מעבר לשימוש מוגבר באמצעים הדיגיטליים הן בעקבות שינוי טעמי הציבור, המעדיפים לנהל את הקשר עם הבנק באופן דיגיטלי, והן לאור היתרונות הרבים הגלומים בכך- זמינות, נוחות בביצוע הפעולות ותעריפים מופחתים.

לפי הנתונים שיש בידנו החל משנת 2019 ועד המחצית הראשונה של 2022, קיימת עלייה בשיעור הפעולות המתבצעות בערוצים הישירים: באתר האינטרנט של הבנק, באפליקציה ובמכשירים האוטומטיים בסניפים. בשנת 2019 כ- 65% בלבד מהפעולות הבנקאיות של משקי הבית נעשו בדיגיטל ובשנת 2022 כבר כ- 88% מהפעולות מבוצעות בדיגיטל.

כשמפלחים את הנתונים בחלוקה לקבוצות גיל, ניתן לראות כי אצל הלקוחות מעל גיל 71, 93% מהפעולות הבנקאיות שלהם מבוצעות בערוצים ישירים, ורק כ- 7% באמצעות הבנקאי בסניף.

אם נעמיק בנתונים נראה כי 45% מהם מעדיפים לפעול באמצעות אתר האינטרנט, 35% באמצעות האפליקציה, 7% באמצעות המוקדים הטלפוניים ו- 6% באמצעות המכשירים האוטומטיים לעמדות שירות עצמי.

למרות העלייה המשמעותית והעובדה שרבים מהאזרחים הוותיקים אימצו את השימוש בבנקאות הדיגיטלית, חלקם עדיין מתקשים להסתגל למעבר. אותם אזרחים ותיקים, שתמיד אנו מדברים עליהם בהגדרה כללית, הם בעצם ההורים, הסבים והסבתות של כולנו, דור המייסדים שבנה את הארץ הזאת או שעלה אליה מהתפוצות והם נמצאים בשלב בחייהם שבו הם נדרשים להתמודדויות חדשות, במגוון תחומים, ובהסתגלות לעולם שמתפתח במהירות, ובשבילם במהירות רבה מדי.

הקשיים שהם חווים בממשק עם הבנק ובפרט בהתמודדות עם הבנקאות הדיגיטלית, זוכים למלוא תשומת הלב של עובדי הפיקוח ושלי באופן אישי. אנו בוחנים את טענותיהם כדי להבין את תחושת הכאב שלהם ומאגרים את עצמנו כל העת לחשיבה

מחודשת על מנת שנוכל לקדם פתרונות נוספים שיקלו על אוכלוסייה חשובה זו. בדבריי אפרט מקצת ממה שנעשה עד כה בפיקוח בהקשר זה.

לצד המעבר לביצוע פעולות בנקאיות באמצעים דיגיטליים מתקיים תהליך של צמצום מספר סניפי הבנקים אשר אנו מעורבים בו ופועלים למזעור הפגיעה בלקוחות ככל הניתן, בדגש על אזרחים ותיקים. בהתאם לחוק, סגירת סניף טעונה אישור של המפקח על הבנקים. אציין כי למיטב ידיעתנו, נכון להיום ישראל היא המדינה היחידה שבה הבנקים נדרשים לקבל אישור של הרגולטור לסגירת סניפים.

במטרה לנהל את תהליך צמצום סניפי הבנקים בצורה אחראית, הפיקוח פועל לפי מתודולוגיה סדורה לבחינת בקשות הבנקים והשפעתם על הלקוחות, ופרסם הוראת ניהול בנקאי תקין ייעודית שעוסקת בנושא זה. בהתאם לכך, בבחינת הבקשה לסגירת סניף, הבנקים נדרשים להתייחס לצרכי הלקוחות, בדגש על שיעור הלקוחות שהם אזרחים ותיקים, ולחלופות המוצעות להם להמשיך מתן שירות בדרכים הולמות.

בהתאם לממצאי הבדיקות, אנו מאשרים את הבקשה לסגירת הסניף או דוחים אותה, או מאשרים לסגור תוך עמידה במספר תנאים במטרה לצמצם את הפגיעה בלקוחות בכלל ובאזרחים הוותיקים בפרט, לדוגמה: השארת מכשיר אוטומטי המאפשר משיכת מזומנים, מתן שירותי בנקאות על ידי סניף נייד או חלקי ומחייבים פניה טלפונית ואישית על ידי בנקאי ללקוחות מעל גיל 70, המיידעת אודות סגירת הסניף ומעניקה הסברים וסיוע.

במקביל, אנו דואגים לסייע וללוות את האזרחים הוותיקים בהסתגלות לבנקאות הדיגיטלית. כדי להבין מה החסמים שעומדים בפניהם, ערכנו מחקר משתמשים מקיף, שכלל ראיונות עומק, תצפיות בסניפים, שיחות עם אזרחים ותיקים ועם גורמים במערכת הבנקאית, שהניב מספר תובנות מעניינות שעל בסיסם קידמנו פעילויות נרחבות בנושא העצמה בנקאית דיגיטלית, שבוצעו בהובלת הפיקוח ובאמצעות איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית, במתווה אחיד ובפריסה ארצית.

במסגרת זאת התקיימו הרצאות בנושא "העצמה בנקאית דיגיטלית", בעשרות רשויות מקומיות ומועצות אזוריות ברחבי הארץ, שעסקה במידע נרחב על הבנקאות הדיגיטלית, יתרונותיה ואופן השימוש בה. לאחר מכן, האזרחים הוותיקים הוזמנו להדרכות אישיות בסניפי הבנקים שעסקו בנושא השירותים הבנקאיים הדיגיטליים הקיימים בבנק בו מתנהל חשבונם, לרבות התנסות מעשית.

גם בתקופת מגפת הקורונה, אשר השפיעה באופן ניכר על אורח חייה של אוכלוסיית האזרחים הוותיקים, במרחק הפיזי מהמשפחה והסביבה הטבעית, ובקושי בקבלת שירותים חיוניים שונים, סייענו לאוכלוסייה זו להתמודד עם האתגרים שנוצרו בקבלת השירותים הבנקאיים וגיבשנו יחד עם המשרד לשוויון חברתי, איגוד הבנקים והמערכת הבנקאית אמנה וולונטרית להנגשת שירותי בנקאות לאזרח הוותיק בתקופת הקורונה. במסגרת האמנה, הבנקים שיפרו את המענה הטלפוני הניתן לאוכלוסיית האזרחים הוותיקים; ללקוחות מגיל 70 ומעלה, ניתן קדימות בתור לשירות בסניפי הבנקים (החוק הקיים כיום מעניק פטור מעמידה בתור לבני 80); והבנקים העמידו חלופות שונות להנגשת השירותים הבנקאיים, הכוללות סניף נייד במיקומים המאופיינים בריכוז אוכלוסייה מבוגרת.

פעילויות אלו שהפיקוח קידם בשיתוף המערכת הבנקאית ואיגוד הבנקים, התווספו למהלכים רבים שכל בנק מקדם לטובת האזרחים הוותיקים כדוגמת הדרכות, הרצאות וליווי אישי, ולכלים מגוונים שמפתחים הבנקים, מתוך החשיבות הרבה שהם מעניקים לאוכלוסיית האזרחים הוותיקים ולהסתגלות שלהם לבנקאות הדיגיטלית.

מהלך נוסף שאותו אנו מקדמים כדי לסייע לאזרחים הוותיקים הוא אסדרת נושא המשכנתה ההפוכה בבנקים, המאפשרת קבלת מימון כנגד שעבוד דירה בלבד, ללא צורך במקור החזר נוסף להלוואה.

מדובר בהלוואה לבני הגיל השלישי, החיים בדירה בבעלותם ומעוניינים בכסף נזיל למטרות שונות: קצבה שתאפשר שימור רמת חיים נאותה, סכום חד פעמי לצורך מעבר לדיור מוגן, סכום כסף על מנת לסייע לילדיהם וכיו"ב. כיום, משכנתה הפוכה משווקת בעיקר על ידי חברות הביטוח וגופים חוץ בנקאיים אחרים, ומעט בבנקים, ואנו פועלים כעת להסדיר זאת כדי להרחיב

את אפשרויות המימון השונות העומדות בפני האזרחים הוותיקים.

הפיקוח ימשיך להיות רגיש לצרכי האזרחים הוותיקים ולתת מענה לאתגרים השונים שאיתם הם מתמודדים. אנצל את הבמה המכובדת הזו ואקרא למערכת הבנקאית להמשיך ולחשוב על רווחתם של האזרחים הוותיקים בממשק מול הבנק, ולפתח עוד כלים שיסייעו להם לנהל בצורה נוחה וידידותית את הפעילות הבנקאית באופן דיגיטלי, לצד המשך ליווי וסיוע לאלו המתקשים להסתגל לכך.

למערכת הבנקאית יש חלק חשוב בעיצוב המרקם החברתי במדינה ושומה עליה להמשיך ולהקדיש תשומת לב ייחודית לאוכלוסיות שונות שחלקן מתקשות לצרוך את שירותיה, אנו מצידנו נתמך בכך ונפעל להסרת חסמים ככל הנדרש.

תודה רבה והמשך כנס פורה.

דברי הנגיד בסמינר חינוך פיננסי של בנק ישראל

28.02.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בסמינר חינוך פיננסי שקיים בנק ישראל היום. להלן דבריו:

שלום לכולם,

ראשית, אני רוצה להודות לכל השותפות והשותפים בארגון אירוע חשוב זה.

חינוך פיננסי הוא מאבני היסוד לפיתוחה של הכלכלה והוא גם הצוהר שלנו, אלו העוסקים בפיננסים, בשווקים ובכלכלה בכלל לגשת אל הציבור ולחשוף בפניהם את החשיבות הגדולה של נושאים אלו על חייהם הפרטיים ועל עתידם.

ה-OECD מגדיר **אוריינות פיננסית** כשילוב של ידע, מיומנות, גישה והתנהגות הדרושים לקבלת החלטות פיננסיות נכונות שמובילות לרווחה של הפרט.

כלומר, אוריינות פיננסית מתייחסת הן **להבנה של רעיונות** ומושגים פיננסיים והן **לרכישת מיומנויות "רכות" שמאפשרות לקבל החלטות פיננסיות נכונות יותר**.

בשנים האחרונות התרחשו בעולם שינויים תרבותיים, חברתיים וטכנולוגיים מואצים, ששינו את חיינו לבלי היכר. גידול בסחר הבין-לאומי, מעבר של בנקים וגופים פיננסיים לפלטפורמות דיגיטליות ועוד שורה של התפתחויות בשוק הפיננסי, שידרגו את המערכת הפיננסית המסורתית והרחיבו את מגוון השירותים הפיננסיים שעומדים לרשות הציבור.

לצד זאת, תמורות אלו, הפכו את השימוש בחלק מהשירותים לסבוך יותר, ובכך חייבו את הציבור לפתח מיומנויות נוספות שיאפשרו לו להתמודד עם ההזדמנויות הפיננסיות והסיכונים הנלווים להן.

אחת הדרכים העיקריות בהן ניתן לפעול כדי להגדיל את הידע של הציבור בנושאים אלו היא באמצעות השקעה **בחינוך פיננסי**.

על ידי השקעה בחינוך פיננסי אפשר לדאוג להעברת ידע ותובנות פיננסיות באמצעות תוכניות לימודים שבמסגרתן צרכנים יוכלו לשפר את הבנתם לגבי מושגים ומוצרים פיננסיים.

כך, הצרכניות והצרכנים הופכים למודעים יותר להזדמנויות הפיננסיות ולסיכונים לצידן ובהתאם מצליחים לבצע בחירות כלכליות אחראיות, אשר מביאות לשיפור רווחתם.

לקידום חינוך פיננסי יתרונות רבים. ראשית, השקעה בחינוך פיננסי משפיעה על היכולת של אדם או משפחה שמגיעים מרקע כלכלי-חברתי נמוך לשפר את מצבם הכלכלי ובכך מגדילה את שוויון ההזדמנויות בחברה.

שנית, מחקרים רבים מוצאים כי ישנו קשר חיובי בין רמת האוריינות הפיננסית לרמת ההכלה הפיננסית.

הכלה פיננסית - Financial Inclusion, משמעותה יצירת נגישות שווה לשירותים פיננסיים לכלל האוכלוסייה, ולה חשיבות הן לרווחת הפרט והן ליציבות המערכת הפיננסית.

לכן, מדינות רבות בעולם מכירות בחשיבות של אוריינות פיננסית ומשקיעות בהטמעתה בקרב הציבור הרחב.

כך למשל במדינות אירופה, ארה"ב ובריטניה, קיימות תוכניות לימוד פיננסיות לאומיות שמשולבות בתוכנית הלימודים של תלמידים בחטיבות ביניים ובתיכונים.

כמו כן, במדינות רבות **הבנק המרכזי** מקדם יוזמות להנגשת מידע פיננסי עבור בני נוער ומבוגרים בנושאים כמו: מדיניות מוניטרית, שער חליפין ואינפלציה. יחד איתם, יש לא מעט גורמים מהממשלה, מהרגולטורים, מהשוק הפרטי ומהמגזר השלישי שיוזמים ומציעים תוכניות רבות.

גם אנחנו בבנק ישראל הוצאנו לפועל תוכניות שונות להגברת החינוך הפיננסי, חלקן בשיתוף פעולה ובסיוע המערכת הבנקאית. התוכניות יועדו לקהלים שונים, נוער, האוכלוסייה המבוגרת, החברה הערבית ועוד.

התוצאות עד כה מראות שלא מספיק לפעול באופן נקודתי. חשוב לשלב כוחות יחד ולתכלל את הנושא ברמה לאומית ובאופן תשתיתי כדי ליצור אימפקט שיביא לשינוי.

הסמינר היום הוא צעד חשוב בכיוון הזה.

בנוסף, בשנים האחרונות בנק ישראל קידם רפורמות רבות בנושאי הנגשת שירותים תחרותיים וחדשנות בתחומי הבנקאות והפיננסים. ביניהן: רפורמת הבנקאות הפתוחה המחזקת את השליטה של הלקוח במידע אודותיו, רפורמה למעבר מהיר ללא עלות בין בנקים, קידום חדשנות בעולם התשלומים כמו הטמעת תקן ה-EMV שאיפשר לחברות כמו גוגל ואפל פיי להיכנס לישראל, הקמת מערכת לשיתוף נתוני אשראי – צרכני ובקרו גם עסקי, והשקת רפורמות להגברת השקיפות: רפורמת השקיפות בשוק המשכנתאות, והשוואת ריביות על פיקדונות ואשראי בין בנקים.

לראיתנו, קידום תוכניות לחינוך פיננסי בקרב הציבור, יחד עם הרפורמות השונות שמגבירות נגישות פיננסית הן רכיב משמעותי לצמיחה כלכלית, צמצום פערים בחברה ויציבות פיננסית.

היום בסמינר – יוצגו בפניכם נתונים עדכניים בנוגע לאוריינות הפיננסית של הציבור הישראלי בהשוואה ל – OECD מסקר חלוץ שיזמנו לאחרונה ושאת תוצאותיו נחשוף כאן היום לראשונה.

אחד הממצאים העיקריים מהסקר מצביע על פערים גבוהים בתוך החברה הישראלית ברמת האוריינות הפיננסית.

כדי לצמצם את הפערים, חשוב מאוד להמשיך להשקיע ולקדם תוכניות חינוך פיננסי בקרב בני נוער שעתידיים להשתלב בשוק העבודה בהמשך.

בפרט, מומלץ לשלב למידה עיונית יחד עם למידה מעשית שתאפשר לתלמידים להתנסות בקבלת החלטות כלכליות וכך להצליח להשפיע על התנהגות פיננסית אחראית בצורה אפקטיבית יותר.

בנוסף, חשוב לפעול לחינוך פיננסי גם בקרב הציבור המבוגר יותר, מאחר ולהורים ישנה השפעה משמעותית על החינוך הפיננסי של ילדיהם ועל ההתנהלות הכלכלית של המשפחה.

אנו מודעים לכך, שישנם פערים משמעותיים בחינוך הפיננסי בין קבוצות שונות באוכלוסייה ובאופן בולט – בחברה הערבית. לכן, יש להתאים את תוכניות החינוך הפיננסי לקבוצות האוכלוסייה ולצרכיהן השונים.

בדו"ח ההכלה הפיננסית שבנק ישראל פירסם ביולי האחרון, המלצנו על מספר צעדים להסדרת תחום החינוך הפיננסי בישראל; ביניהם: הגדרת גוף מוביל ומתכלל, ברמה הלאומית, אשר יסנכרן בין כלל הגורמים ויקדם פעילויות בתחום החינוך הפיננסי, הקמת פורטל לאומי שיכיל מידע בנושאי חינוך פיננסי בנקודות זמן שונות בחיי האזרח, הטמעת תכני חינוך פיננסי במערכת החינוך וגיבוש מדדי הצלחה לבחינת הטמעה זו.

אנו מאמינים שסגירת הפערים תסייע גם לפרט וגם לכלכלה ולחברה כולה ולכן היה לנו חשוב להתניע את הנושא ואף להקצות לכך משאבים.

ה

סמינר היום הוא נקודת הפתיחה של הפעילות הזו.

אני רוצה להודות לכל מי שסייע להצלחת הסמינר ובמיוחד למנהלת מחלקת תקשורת הסברה וקשרי קהילה בבנק ישראל - הגב' נורית פלטר איתן - שיזמה את הסמינר והמחלקה שלה מובילה את הנושא החשוב הזה מטעם בנק ישראל.

אני מאחל לכולן ולכולם סמינר מעניין ופורה.

בנק ישראל מלמד אתכם: כך תנהלו נכון את הכסף

בנק ישראל קיים סמינר לציבור הישראלי בכלל ולציבור הישראלי בכלל בנושא קידום אוריינות והכלה פיננסית

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 03.04.2023

03.04.2023

שלום לכולם,

בתום דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות, החליטה הוועדה המוניטרית להעלות את הריבית ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 4.5%.

בדבריי היום אפרט על הרקע לקבלת ההחלטה. אתעמק בסוגיית המשך תוואי המדיניות המוניטרית ומצב האינפלציה במשק ואגע גם בהתפתחויות כלכליות נוספות בארץ ובעולם. כמובן שאעסוק גם בהתפתחויות האחרונות העוסקות בענייני דיומא והמצב השורר במדינה, אותן לוקחת בחשבון גם התחזית המאקרו-כלכלית שפרסמה חטיבת המחקר לפני זמן קצר.

האינפלציה בישראל מצויה מזה זמן מעל הגבול העליון של תחום היעד ועל-פי הציפיות והתחזיות השונות, היא צפויה להתמתן ב-12 החודשים הבאים ולשוב לעבר תחום היעד, שכזכור עומד על 3%-1. עליית המחירים מתבטאת בסעיפים רבים במדד. לצד ירידה שראינו בנתונים האחרונים באינפלציית המוצרים הסחירים, הרי שבמוצרים שאינם סחירים, המורכבים בעיקר מסעיף הדיור וענפי השירותים, טרם נרשמה התמתנות משמעותית. סעיפים אלו מסתמנים כסעיפי "האינפלציה הדביקה". הוועדה המוניטרית מעריכה כי תהליכי ההידוק המוניטרי בישראל ובעולם, והתמתנות הביקושים פועלים למיתון האינפלציה.

אנו בוועדה המוניתרית ממשיכים בתהליך שנועד להוריד את האינפלציה ולהשיבה אל תוך תחום היעד. אנו מודעים לכך שאין מדובר בתהליך פשוט, אך נחושים לעשות זאת, על מנת להבטיח יציבות מחירים, שהיא הכרחית ליציבותה של הכלכלה.

חשוב לציין, האינפלציה בישראל נמוכה מהאינפלציה במרבית המדינות המפותחות בעולם. בנוסף, בתקופה של אי-ודאות כלל עולמית אנו עדים לסטיות משמעותיות יותר מבעבר של התחזיות לאינפלציה. כך ראינו למשל גם בנתוני האינפלציה שהתפרסמו בגוש האירו, בבריטניה ובארה"ב. הימצאות האינפלציה מעל יעדי הבנקים המרכזיים ובפרט המשך עליית אינפלציית הליבה במרבית המדינות, מובילים לכך שההידוק המוניתרי בעולם נמשך גם הוא, גם אם בקצב שהולך ומתמתן.

באשר לציפיות ולתחזיות האינפלציה לטווחים השונים. הציפיות לשנה הקרובה מכל המקורות נמצאות בסביבת חלקו העליון של תחום היעד ובחלק מהמקורות, הציפיות אף חצו את תחום היעד. עם זאת, בציפיות לטווחים הארוכים יותר לא חל שינוי משמעותי והן כולן מצויות בתוך התחום. זוהי בין היתר עדות חשובה לאמון שנותנים השווקים במדיניות המוניתרית הנחושה והעקבית שאנו נוקטים בה.

המשק הישראלי נכנס לשנת 2023 לאחר שבשנים 2021 ו-2022 הפגין צמיחה מרשימה. דו"ח בנק ישראל שפרסמנו לפני מספר ימים ממחיש בצורה מקצועית וסדורה את נקודות החוזקה השונות בפעילות הכלכלית בשנים אלו, לצד האתגרים הכלכליים שעומדים בפני המשק הישראלי. גם האינדיקטורים השונים לפעילות הנוכחית מעידים על שוק עבודה הדוק ופעילות כלכלית ערה יחסית, אם כי תוך סימנים מסויימים להתמתנות.

בנוסף, ברצוני לציין כי ישנה חשיבות לניהול מדיניות פיסקלית אחראית, במיוחד בעת הזו. ואכן הממשלה אישרה הצעת תקציב שמסגרתה עומדת בהלימה למדיניות המוניתרית המצמצמת בתקופה זו. גם הסכמי השכר במגזר הציבורי, שנחתמו לאחרונה, הפחיתו את אי הוודאות בתחום זה ועקביים עם ריסון האינפלציה והחזרתה לתחום היעד.

ההתפתחויות בשוק הדיור מעסיקות אותנו בוועדה המוניתרית ואנו עוקבים אחריהן מקרוב. בחודשים האחרונים אנו עדים להתמתנות משמעותית בקצב עליית המחירים ואף כמעט לעצירתם בנתוני פברואר. למרות הירידה בהתחלות הבנייה ברביע האחרון של שנת 2022, הסתיימה שנה זו עם רמה גבוהה מאוד של היתרי והתחלות בנייה בהשוואה לעבר. חשוב מאוד שהממשלה ויתר הגורמים הרלוונטיים יפעלו להמשך הגדלת ההיצע לאורך זמן. זו הדרך העיקרית להתמתנות מתמשכת של המחירים. גם נתוני מספר העסקאות שמבוצעות והיקף המשכנתאות החדשות שניטלו בחודשים האחרונים תומכים בהמשך התמתנות שוק זה. לצד כל אלה, אנו עוקבים באדיקות אחר ההתפתחויות של מחירי השכירות, שעלייתם ממשיכה להשפיע גם על קצב האינפלציה.

לצד ההתפתחויות הריאליות אנו עדים להתפתחויות משמעותיות בשווקים הפיננסיים; בעוד שוקי ההון בעולם רשמו עליות שערים מתחילת השנה, מדדי המניות בישראל מציגים ביצועי חסר לעומתם, וירדו מאז תחילת השנה. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות של ישראל עלו וזאת בשונה מהמגמה העולמית שאופיינה בירידת תשואות. בנוסף, מרווחי איגרות החוב הקונצרניות בישראל התרחבו.

גם בשוק המט"ח נרשמה תנודתיות גבוהה של השקל בשבועות האחרונים - שהושפעה גם מאירועי התקופה האחרונה במדינה. מתחילת השנה נרשם פיתוח ניכר של השקל מול הדולר ובמונחי השער הנומינלי-אפקטיבי, ואף ניתוק מסוים מהקשר החזק ששרר בין מדד ה-S&P 500 לשע"ח. לפיחות השקל ישנה כמובן השפעה על האינפלציה בישראל, בעיקר לאור מנגנון התמסורת של המוצרים הסחירים וגורמי הייצור המיובאים.

התחזית המאקרו-כלכלית שפרסמה היום חטיבת המחקר של הבנק מתכללת את ההתפתחויות השונות ואת השפעתן על הכלכלה. התחזית מושפעת כמובן גם מאי-הוודאות הנובעת מתהליכי החקיקה הנוגעים למערכת המשפט. אלו עלולים להשפיע באופן מהותי על ההתפתחויות הכלכליות והפיננסיות בטווח הקצר ובטווח הארוך יותר, ולכן גם על המדיניות המוניתרית שתידרש בתקופת התחזית. בהקשר זה, חשוב להדגיש, כי קיים קושי תמידי ומובנה ביצירת תחזיות כלכליות. אין זה סוד שבתקופה זו, של אי-ודאות גדולה, גם בארץ וגם בעולם, עריכת תחזית היא מורכבת מתמיד.

כיוון שתוצאות תהליך החקיקה והשפעותיהן הכלכליות אינן ידועות בעת עריכת התחזית, הציגה חטיבת המחקר את הערכותיה על-בסיס שני תרחישים:

1. תרחיש בו המחלוקת סביב שינויי החקיקה לגבי מערכת המשפט מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך
2. תרחיש המציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית.

בתרחיש הראשון החטיבה מבצעת את הניתוח השוטף כבכל רבעון. בתרחיש זה התוצר יצמח ב-2.5% בשנת 2023, קצב הנמוך ב-0.3% מהתחזית הקודמת מינואר. בשנת 2024 התחזית היא לקצב צמיחה גבוה יותר של 3.5%, בדומה לפוטנציאל הצמיחה ארוך הטווח של המשק. עפ"י התחזית שוק העבודה יוסיף להיות הדוק, אך יחזור בהדרגה לרמות שאפיינו אותו טרם משבר הקורונה. שיעור האבטלה של גילי העבודה העיקריים צפוי לעמוד על 4% בשנת 2024. על-פי התחזית, האינפלציה צפויה להוסיף לשהות ברבעון האחרון של שנת 2023 מעט מתחת ל-4%, ובמהלך שנת 2024 לחזור אל עבר תחום היעד, וברבעון האחרון של השנה לעמוד בממוצע על 2.3%.

סיכונים נוספים לתחזית זו כוללים את ההתפתחויות הגלובליות, הכוללות התמתנות איטית מזו שהוערכה של קצב האינפלציה בעולם ואת הקשיים במערכת הבנקאות העולמית, אליהם אתייחס גם בהמשך דבריי. לצד כל אלה, סיכון נוסף נובע מההשפעות האפשריות של ההתפתחויות השונות במלחמה באוקראינה.

התרחיש השני בתחזית חטיבת המחקר מציג ניתוח של השלכות כלכליות אפשריות במידה ששינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית. האינדיקציות לכיווני ההשפעה האפשריים של התקדמות בתהליכים אלו עולות מהתגובה של השווקים להתפתחויות שחלו בתקופה האחרונה. תרחיש זה מלווה באי-ודאות גבוהה לעומת התרחיש הראשון. כיוון שקיימת אי-ודאות רבה לגבי קצב התממשות תהליכי החקיקה בנוגע למערכת המשפט, כמו גם לגבי עוצמתם, השלכותיהם והתמדתם. התרחיש מציג טווח אפשרויות רחב ומנתח את המשמעויות הכלכליות על פני שלוש השנים הקרובות, אליהן חטיבת המחקר התייחסה כמקשה אחת.

בתרחיש זה עולה, כי במקרה שבו ההשפעה של השינויים נחלשת מהר יחסית, ההשפעה המצטברת של שלושת הערוצים תהיה פגיעה בהיקף ממוצע של 0.8% תוצר בכל שנה על פני שלוש השנים הקרובות. בתרחיש המאופיין בהתמדה גבוהה יותר של הזעזועים, מתקבלת פגיעה של כ-2.8% מהתוצר בממוצע לכל שנה בשלוש השנים הקרובות. עיקר הירידה בתוצר, במקרה זה, נובע מפגיעה משמעותית בהשקעה במשק, בשל עליית אי הוודאות ופרמיית הסיכון.

כאמור, אי הוודאות לגבי מידת ההשפעה של תהליך החקיקה על המשתנים הכלכליים מקשה על כימות ההשפעות השונות. משכך, יש להתייחס למערכות אלו כאינדיקציה לכיווני ההשפעה וסדרי הגודל האפשריים, בהתבסס על קשרים אמפיריים מהעבר.

לקראת סיום, אתייחס בקצרה למצב הבנקאות העולמית ולהתפתחויות השונות מהשבועות האחרונים. בכללן: קריסת בנקים בארה"ב, ובראשם SVB, ששימש בנק משמעותי לתעשיית ההיי-טק, ומכירת הבנק השני בגודלו בשווייץ, Credit Swiss לבנק UBS, לאחר שנקלע לקשיים. חשוב לי להדגיש, כי כל אלה ממחישים את חשיבותו של פיקוח הדוק, כפי שנהוג בבנק ישראל. פיקוח השם דגש מתמיד על יציבות המערכת הבנקאית, אשר בה מופקדים כספי הציבור, ושצלחה משברים גלובליים משמעותיים. כל זה מתקיים לצד שורה של תהליכים שקידמנו בשנים האחרונות, אשר נועדו לשפר את התחרות והחדשנות במערכת הפיננסית, ולהגדיל את כוח המיקוח של הלקוחות.

ברשותכם ארצה לחתום את דבריי ולהתייחס בקצרה גם להתפתחויות האחרונות סביב סוגיית החקיקה הקשורה למערכת המשפט, אשר נדונות בימים אלו בבית הנשיא. לאי-הוודאות והאירועים שהיינו עדים להם בשבועות האחרונים הייתה באופן טבעי גם השפעה על הכלכלה הישראלית. אני סבור כי ככל שתתקבל החלטה המשקפת הסכמה רחבה תוך הידברות ושיתוף פעולה, גם הכלכלה הישראלית תצא נשכרת.

תודה רבה לכולם וחג שמח.

◀ דברי המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן בכנס בנושא "בנקים במשבר" שהתקיים במכללה למינהל

23.04.2023

שלום לכולם,

אני שמח להשתתף ולקחת חלק בכינוס זה. אני מודה למארגנות ד"ר איריס סורוקר ופרופ' רות פלאטו שנער שמצאו לנכון להזמין אותי לשאת דברים.

הרקע לכנס ומנעד הנושאים הוא כה רחב, כך שיקשה עלי בזמן שניתן לי לכסות את כולם באופן מלא. אנסה לגעת במרביתם ב"טעימות" שבתקווה יתנו טעם ותיאבון להמשך.

אין כל ספק, שהתמוטטות של הבנק ה-16 בגודלו בארה"ב הוא אירוע דרמטי, כמו גם, משום השלכותיו הרחבות הפוטנציאליות וגם אלו שהתרחשו אחריו, בארה"ב ואף בשווייץ עם מיזוגם של שני הבנקים הגדולים על רקע קשייו של בנק קרדיט סוויס. לאירועים אלו יש בכדי לחדד את הצורך והחשיבות ביציבות בנקאית ומעורר את שאלת האסדרה הראויה, יכולות פיקוח, הערכה ואכיפה.

בעידן הגלובליזציה, לצד התפתחות תקשורת ההמונים בכלל והמדיה החברתית בפרט, המערכת הפיננסית מחוברת ומקושרת לשיח הציבורי באופן הדוק, ומכאן, ל"אפקט הפרפר" משמעות רבה עוד יותר, ובוודאי ככל שעסקינן בתנועות הון וסיכונים הדבקה. החיבוריות באשר היא וזו קיימת מהווה מרכיב מגביר סיכון. הרשתות החברתיות מאפשרות שיח והקצנה של שמועות ופחד (שיתכן שלעיתים גם נכונות) אודות מצבם של בנקים, שיח אשר מתפשט בקצב מהיר יותר בהשוואה לצעדים שאותם ניתן לנקוט באותו מועד לשמירה על אמון הציבור בבנקים אלו. האירוע האחרון של SVB שראינו הינו אולי ה-"Bank Run" הוויראלי הראשון שחווינו.

בהיבט זה, ניתן לשאול עד כמה קריסת בנק בינוני-גדול מתמחה כ-SVB, ובנקים מתמחים כ-Signature Bank ו-Silvergate Capital (לצד אירוע Credit Suisse) יכולים להשפיע על הבנקאות העולמית בכלל ועל הבנקאות והמשק הישראלי, בפרט.

כמו כן, התחזקה ועולה לדיון הנקודה החשובה של שימור יציבות המערכת הבנקאית ואמון הציבור שברגעי הצורך, כספו מובטח, זמין ונגיש. זהו היעוד הראשי של הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל והאירועים האחרונים חידדו את חשיבותו גם בשיח הציבורי.

בהיבט זה, ניתן לציין את יציבותה של המערכת הבנקאית הישראלית, הגם שלעיתים קיימת ביקורת על השמרנות הרגולטורית שמתבטאת למשל במגבלות הון ונזילות שמקשות על מינוף יתר של המערכת, וייתכן שבכך מאטה את קצב הנעת הכלכלה ועוד. סטנדרטים גבוהים אלה לצד פיקוח הדוק, הם הנותנים את הנוחות והאמון של הציבור במערכת הבנקאית. לכן אני קורא לכך "שמרנות פיקוחית", אלא "אחריות פיקוחית". לצערי, לאור האירועים בעולם, הטרימינולוגיה הזו מובנת היום טוב יותר כמובן.

ברצוני לנצל במה זו ולהדגיש, שאגב האתגרים הקיימים, וקיימים, בין אם סביבת ריבית עולות, סיכונים סייבר, סיכונים סביבה ואקלים (הגם שאלה אינם נתפשים כסיכונים טווח קצר אך עלולים לייצר אירועים לא לינאריים), סיכונים ביטחוניים ואחרים, אנו פועלים ונפעל על מנת לשמר את יציבות המערכת הבנקאית ומכאן את אמון הציבור בה.

בעולם היציבותי, אנו בפיקוח עוקבים אחר הוראות באזל ומיישמים את ההוראות המרכזיות בהתאמות הנדרשות למשק הישראלי ובמקרים מסוימים אף מחמירים במעט מעבר לסטנדרטים הבינלאומיים, היכן שאנו מרגישים שכך נדרש לאור מאפייני המשק הישראלי.

אנו מנהלים רגולציה פרופורציונלית-מידתית, בדרך של מתן הקלות לבנקים חדשים ודרישות הון ונזילות נמוכות יותר לבנקים בינוניים בגודלם, הגם שאנו שוקדים על בחינת תפיסת הפיקוח הקיימת להיבטי הפרופורציונאליות, כמו גם, נכון הדבר לחברות

כרטיסי האשראי ולסולקים המצויים תחת פיקוחו.

המערכת הבנקאית הישראלית יציבה ומפוקחת היטב, אך ברור הוא שלפעילות ואירועים גלובליים יכולת השפעה על המשק, הכלכלה ועל הבנקאות.

בהקשר זה ראוי לתת דגש על הקצב של התפתחות האירועים, קצב המחייב התייחסות ותגובה מהירה להתפתחויות. ניתן ללמוד מהפעילות בארה"ב ביחס לשלושת הבנקים שקרסו, כמו גם, לפעילות המהירה ביחס לרכישת Credit Suisse על ידי UBS, מקצב ההתפתחויות ונקיטת הפעולות המהירות על ידי הרגולטורים והאורגנים האחרים, אגב שזה בפני עצמו יש בו בכדי לשדר ביטחון ביציבות מערכות ובכספי הציבור.

יציבות המערכת נבחנת על ידי הפיקוח באופן שוטף באמצעות מגוון כלים ושיטות לרבות תהליכי ביקורת, תהליכי הערכה שוטפת, וביצוע מבחני קיצון לזיהוי עמידות ואזורי פגיעות. אנו בהחלט שבעי רצון מהעמידות שמפגינה המערכת הישראלית על בסיס התרחישים שבוצעו בשנים האחרונות כך שאף בנק לא ירד מיחסי הלימות ההון הרגולטורים המינימליים.

עם זאת, לצד היציבות ההונית ושימור יחסי נזילות, קיים אתגר שהולך ומתעצם והינו שמירת העמידות התפעולית של המערכות (Operational Resilience). בזה נכון לכלול את עמידות המערכת לכשלים תפעולים ויכולת ההתאוששות בכלל ושל שירותים חיוניים, בפרט, עמידות המערכת בפני אירועי סייבר ואבטחת מידע בהינתן שמשטח התקיפה עולה בהתמדה אגב פריקות שירותים ומוצרים, שימוש במיקור חוץ והעברת מערכות ליבה לפעילות בענן. בעולם העמידות התפעולית פועלים רגולטורים רבים בעולם, כאשר בחלק מהמדינות פעילות זו מלווה בחקיקה ובאסדרה מתאימה.

כאמור, המערכת יציבה ועמידה, ובכל זאת אנחנו צריכים להיות ערוכים תמיד להתממשותם של אירועים פוטנציאליים. כפי שצינתי, בעולם גלובלי, בעולם בו קיימת חיבוריות, תנועות מהירות וחוצת גבולות, פריקות שירותים ומוצרים, התפתחות עולם התשלומים, נכסים קריפטוגרפים ועוד, קיומה של תקשורת המונים על השפעותיה, בהחלט יתכן שגם פגיעה במערכות בנקאיות פיננסיות שאינן סיסטמיות, עלולות לגרור תגובות שרשרת משמעותיות או פוטנציאליות להיות משמעותיות. מכאן, מעבר לחשיבות ולביטחון שיש לנו בהיקפי ההון והנזילות של המערכת הבנקאית עלינו להיות בטוחים במערכת הבנקאית, במסגרת היציבותית ובאיכות הרגולציה והפיקוח.

בהחלט אני יכול לציין כי המערכת הבנקאית הישראלית חזקה ואיכותית עם מערכי הגנה ומשילות איכותיים. לצד זה, אנו כרגולטור, נמשיך במאמצים לשמור על מערכת זו ולהגן על כספי המפקידים ולשמר את אימון הציבור במערכת זו, בד בבד עם קידום המהלכים הרבים לשיפור התחרות במערכת הפיננסית והמשך העברת הכח ללקוח. אנו כבר חוזים בחלק מפירות המהלכים הללו ועוד נמשיך לראותם.

בהמשך לפתיח זה, אני מוצא לנכון להתייחס ב"קליפת אגוז" למספר סוגיות שמניח שיעלו במסגרת הפאנל בהמשך הכנס.

קריסת בנק SVB

אמנם עבר זמן מה ממועד האירוע, ובהתייחס לאירוע זה אציין:

- בחנו מקרוב את המקרה ואנו עוקבים אחר ההתפתחויות וההשפעות האפשריות ומנצלים את ההזדמנות ללמוד ולהפיק לקחים מניסיונם של אחרים מאירוע זה. לקחנו גם חלק בצוות הבין משרדי שהוקם באוצר למעקב, ניתוח וגיבוש מענה ככל שיידרש. הגברנו את תהליכי הניטור והבקרה שלנו וביצענו ניתוחים על פעילותם של הבנקים הישראלים כדי לבחון את קיומם של גורמים דומים לאלו שתרמו לקריסתו של בנק SVB.
- אני מרשה לעצמי לומר כי הסיכוי שאירוע כדוגמת SVB יקרה בישראל הוא מזערי - הפעילות של הבנקים בישראל ושל הפיקוח היא שמרנית ביחס לעולם ותיאבון הסיכון של הפיקוח על הבנקים לנפילת בנק הוא אפס.
- מקרה זה הוא הזדמנות חשובה להדגיש את מה שנלקח ע"י רבים כמובן מאליו, ועבורנו בבנק ישראל הוא לחם חוקינו - הבטחת יציבותה ואיתנותה של המערכת הפיננסית הישראלית, וכחלק עיקרי בה מערכת הבנקאית, עליה אנו בפיקוח על

הבנקים מפקחים באדיקות. אותה יציבות של הבנקים וחברות כרטיסי האשראי והתנהלותם האחראית, סייעה רבות למשק הישראלי בצליחת משברים כלכליים משמעותיים.

- בתמצית, בנק בסדר גדול כמו SVB, ללא מנהל סיכונים ראשי לתקופה ארוכה, המרוכז בענף תעשייה אחד, שאיננו מחוייב בדיווח נזילות של LCR (יחס כיסוי נזילות) ו- NSFR (יחס מימון יציב), בנק ללא מגבלות פנימיות על NII (הכנסות מימון נטו) ו-EVE (שווי כלכלי של ההון), רגולציה שאיננה מביאה בחשבון הפסדים מהתיק הזמין למכירה והמוחזק לפדיון במסגרת חשבון ההון ובכלל וקיומה של התמחות סקטוריאלית חד ממדית – מאפיינים אלה אינם תואמים את האסדרה והפיקוח במקומותינו.
- המערכת הבנקאית בישראל לא מאוד גדולה, מה שמאפשר לנו להיות במעקב מאוד קרוב וביחסי עבודה מאוד צמודים עם הבנקים.
- אנחנו מנהלים באופן קבוע הערכת סיכונים לכל בנק ובנק, מודעים היטב למאפייני ואיכות ניהול החשיפות והסיכונים, כמו גם, נוקטים בפעילויות פיקוחיות נדרשות בקרות אירוע ו/או עם התפתחות סביבת הסיכון.

ובהמשך טבעי לכך, יש לתת התייחסות לעולם ביטוח הפיקדונות, שזה כשלעצמו נושא מורכב ששווה העמקה, ומכאן התייחסותי תהיה "שטוחה" במידה מסוימת.

לביטוח פיקדונות יתרונות רבים, אך גם חסרונות. יתרה מזאת, בעת משבר לעתים לא היה בו די בכדי למנוע את הצורך בתמיכה ממשלתית נוספת.

החלת ביטוח פיקדונות נועדה למנוע "ריצה אל הבנק" – מצב שבו מפקידים רצים אל הבנק בעת משבר כדי למשוך את פיקדונותיהם, וכתוצאה מכך מצוקת נזילות זמנית עלולה להוביל לחדלות פירעון של בנק או אף להתרחבות הכשל למערכת כולה. בנוסף למטרה זו, הספרות המקצועית מזכירה כמה שיקולים לטובת ביטוחי פיקדונות:

- הם מגבירים את התחרות ומפחיתים את הריכוזיות, אם הביטוח מתייחס בנפרד לפיקדונות בבנקים שונים ולא לסך פיקדונות המפקיד במערכת הבנקאית. זאת משום שהדבר מעודד את ציבור המפקידים לפצל את פיקדונותיהם בין בנקים שונים על מנת לבטח סכום גבוה יותר.
- הם מצמצמים את הנטל על ההוצאה הציבורית בעת משבר.
- הם מעניקים למפקידים מידה רבה של ודאות ביחס ליכולתם למשוך את הפיקדון במהירות.

אולם לביטוחי הפיקדונות יש גם חסרונות:

- יש בהם בכדי להעלות את הסיכון המוסרי (moral hazard), משום שיש בהם בכדי לעודד את ההנהלה ובעלי המניות של הבנק ליטול סיכונים גדולים יותר כדי להגדיל את הרווחים.
- יש בהם בכדי להפחית את משמעת השוק מפני שהם פוגעים במוטיבציה של המפקידים לנטר את הסיכון הנשקף מפעילותם של הבנקים, וכן במוטיבציה שלהם לנקוט סנקציות – באמצעות משיכת הפיקדונות – כאשר הסיכון עולה.
- הם עלולים להעלות את מחירי השירותים הבנקאיים במקרה שהבנקים ישיתו על המפקידים, גם אם חלקית, את עלויות המימון של מנגנון הביטוח.

ביטוח פיקדונות עשוי אפוא למתן ריצה אל הבנק בעת משבר, אך נראה כי הוא אינו מסוגל למנוע זאת באופן מספק. באירופה יש ביטוח פיקדונות, אך הוא לא מנע ריצה אל הבנק במקרים של Northern Rock באנגליה ו-DSB בהולנד.

כאשר סוקרים את האמצעים שמדינות נקטו במשבר האחרון כדי לייצב את המערכת הפיננסית, מוצאים שביטוח פיקדונות לא ייתר את הצורך בערבות משתמעת של הממשלה.

כמו כן, מסתמנת בעולם נטייה לצמצם את החשיפה של כספי הציבור לסיכון הנובע מהצורך לחלץ בנקים כושלים, בפרט כשעסקינן בבנקים גדולים ובינוניים, קרי, מתקיים דיון לפיו ראוי שבעלי המניות ואג"ח לא מובטחות יישאו בעלויות הכשל של הפירמה לפני שיינתן סיוע ממשלתי (Bail In במקום Bail Out). מחיקת אג"ח ה-COCO של Credit Suisse בהיקף של כ-17

מיליארד דולר מהווה המחשה לכך.

בישראל אין מנגנון של ביטוח פיקדונות פורמאלי אולם קיימת ערבות ממשלתית משתמעת שמשמעותה כי הממשלה ובנק ישראל יוכלו למנוע פגיעה במפקידים כדי להגן על היציבות הפיננסית, גם אם אפשרות זו לא נקבעה במפורש בחקיקה.

בכל מקרי הצורך בעבר העמידו בנק ישראל והממשלה ביטוח בפועל למפקידים וניסיון העבר מראה כי כאשר היה מקרה כשל בבנק בישראל, המפקידים לא נשאו בהפסדים.

במסגרת זו ובהקשר זה אזכיר את תפקיד הבנק המרכזי ב"ריצה אל הבנק" (שלא נדע). בראש ובראשונה, לבנק המרכזי תפקיד חשוב במניעה או איפחות (מיטיגציה) של ריצה אל הבנק. התפקיד בשגרה הינו לייצר סביבה שתקטין את ההסתברות לאירועים כאלה באמצעות רגולציה ופיקוח איכותיים שיש בהם בכדי לייצר ביטחון לשוק ולהקטין ההסתברות לתופעות אלה. כמו כן, בנק מרכזי יכול להתערב באירועים מעין אלה, ככל ואם מתרחשים או עומדים להתרחש:

- אספקת נזילות לבנקים המתקשים
- לשמש כ-Lender of Last resort – לפעול על מנת למנוע סיכון סיסטמי
- וכמובן, שימוש בביטוח פיקדונות

ולאחר שהתייחסתי בתמצית לקריסת SVB ואחרים ולביטוח פיקדונות, מוצא לנכון להתייחס לשילוב בין אסדרה וביטוח פיקדונות.

בהתבוננות על משבר הבנקים בארה"ב, זה עשוי (או עלול – הכל בעיני המתבונן) להוביל להקשחת הרגולציה. בהחלט סביר ויתכן שקריסות הבנקים בארה"ב לאחרונה ערערו במידת מה את אמון הציבור במערכת, כאשר ברור הוא שאמון הציבור במערכת הינו ראשון במעלה בחשיבותו.

ללא אמון, אין כל מודל שיכול לשמור על יציבות המערכת הבנקאית. כשהשווקים מאבדים אמון ביכולת שלך לנהל סיכונים, שום מודל נזילות לא יכול לעזור לך.

פערי הגודל והרגולציה הדיפרנציאלית, הגם שיש לה בסיס הגיוני, יוצרת בהגדרתה מתיחות, ארביטראז' וקשיים. המוסדות הגדולים הם אלה ש"ביום הפקודה" מסבסדים את המוסדות הקטנים באירוע כשל, כאשר סביר להניח שכלל שמוסד גדול יקרוס (ככל שהרגולטורים לא יצילו אותו בהיותו too big to fail), לא יהיה בידי קרן הביטוח בכדי לכסות הנזק. כמו כן, ברור הוא שאלה המוסדות שימלאו את קופת קרן הביטוח לאחר שכל הלקוחות יפוצו בגין היקף פיקדונותיהם בבנקים שכשלו.

ומכאן, מוטלת רגולציה מחמירה על המוסדות המשמעותיים. מחד, לשמור על יציבותם ולהימנע מאירוע משמעותי ומאידך שיהיה מקור משמעותי למילוי קרן הביטוח.

מנגד, מכיוון שחלק משמעותי מהפיקדונות אינן מובטחים, יש לחץ מכיוון האוכלוסיה העשירה ובעלת ההשפעה על מקבלי ההחלטות, כך שביום הפקודה, אלה לא ינזקו. וככל שאלה אכן מפוצים ולא ניזוקים, עולה השאלה, עד כמה והאם ביטוח הפיקדונות אפקטיבי.

וכאן עולה גם הדילמה של הרגולציה הדיפרנציאלית המקלה עם הבנקים הקטנים. יש ברגולציה מקלה זו בכדי להעלות את ההסתברות לכשל של בנקים אלה, ומכאן, יש בכך פוטנציאל בכדי להעלות את חוסר האמון של הצרכנים במערכת, להגדיל את סיכון ההדבקה ולהביא למעבר לקוחות לבנקים החזקים, מהלך שעלול אף הוא ליצור בשל עצמו פגיעה בשכבה רחבה של בנקים בינוניים-קטנים.

בתמצית – זו בהחלט דילמה שמובילה לחשיבותה של רגולציה שמרנית, מידתית ולפיקוח ואכיפה איכותיים.

ולסיום:

האירועים האחרונים במערכת הבנקאות בארה"ב וגם באירופה, מדגישים עוד יותר את חשיבות עמידותה של מערכת הבנקאות, כאשר בבסיסה ממשל תאגידי איכותי, ניהול סיכונים מקצועי והוליסטי, סטנדרטים רגולטוריים חזקים ופיקוח הדוק. הבנקים וכן הפיקוח נדרשים להישאר ערניים לתחזיות המאקרו המתפתחות, לסביבת האינפלציה והריבית, לשיעורי הצמיחה החזויים, למתחים הפוליטיים ולמתחים הגיאופוליטיים. מכאן עולה החשיבות ליישום רגולציה עכשווית בראי באזל בהיבטים היציבותיים על הנגזרות השונות.

המערכת הבנקאית הישראלית קטנה יותר, והגם השמרנות והתיאבון לסיכון שאיננו גבוה מייצגים למעשה את ביטוח הפיקדונות המשתמע.

מערכת הבנקאות המקומית איתנה, שומרת על יחסים רגולטורים גבוהים ובעלת משילות ויכולות ניהול סיכונים גבוהות.

וכפי שפתחתי, ברצוני לנצל במה זו ולהדגיש - אנו פועלים בכל עת על מנת לשמר את יציבות המערכת הבנקאית ואת אמון הציבור בה אל מול כל האתגרים והסיכונים להם חשוף המשק הישראלי.

אני יכול לציין כי המערכת הבנקאית חזקה ואיכותית עם מערכי הגנה ומשילות איכותיים ולצד זה, אנו כרגולטור, נמשיך במאמצים לשמור על יציבות מערכת זו ולהגן על כספי המפקידים, לצד קידום תהליכי התחרות והחדשנות המשלימים, ולשמר את אמון הציבור במערכת זו.

תודה רבה לכולם והמשך כנס מוצלח.

◀ הרצאת הנגיד בכנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה לשנת 2023

30.05.2023

שלום לכולם,

אומר היום בדבריי מספר מילים על מצב המשק, הכלכלה הריאלית, האינפלציה והמדיניות המוניטרית. לאחר מכן אתייחס לתקציב המדינה שאושר בכנסת, ולבסוף אומר כמה מילים על תגובת השווקים לשינויים המוצעים במערכת המשפט.

אם הייתי צריך לאפיין את תמונת המצב של המשק במילה אחת, הייתי משתמש במילה "מורכבת".

מצד אחד, רמת הפעילות הכלכלית גבוהה (שקף 4):

- התוצר נמצא בשנה וחצי האחרונות מעל מגמתו ללא ירידה של ממש.
- אם נסתכל על ממוצע שני הרבעונים האחרונים, כדי לנכות את השפעת רכישת כלי הרכב ברבעון הקודם שנבעה משיקולי מס – קצב הצמיחה עומד על 3.7%, בדומה מאד למגמה ארוכת הטווח.
- בהקשר הזה אנחנו נמצאים במקום מעט טוב יותר מזה שצפינו בתחילת השנה. זאת, בעיקר הודות לרכיב ההשקעה ולייצוא השירותים.
- שוק העבודה הדוק. שיעורי ההשתתפות והתעסוקה גבוהים מאד ונמצאים מעל רמתם הממוצעת ב-2019. שיעור האבטלה נמצא ברמות נמוכות מאד.

מאידך, ישנם אינדיקטורים מסויימים המעידים על התמתנות בפעילות (שקף 5):

- למשל, שיעור המשרות הפנויות אמנם גבוה מרמתו ב-2019 אך נמצא במגמת התמתנות בחודשים האחרונים.
- בנוסף, רכיב הצריכה הפרטית בתוצר ירד בנתון האחרון, מה שיתכן ומעיד על תחילת השפעת הריסון המוניטרי על הכלכלה.

ישנם אינדיקטורים נוספים המעידים על התמתנות בפעילות (שקף 6): הפעילות בשוק הנדל"ן - כפי שזו באה לידי ביטוי ברכישת דירות ובהיקף המשכנתאות - נמצאת בירידה, יתרת האשראי הבנקאי לעסקים קטנים מצטמצמת, וקצב גיוסי ההון של חברות הייטק ירד משמעותית ביחס לשנים האחרונות. **לסיכום חלק זה, הפעילות הכלכלית במשק נמצאת ברמות גבוהות, ויחד עם זאת נראה מנתוני הקצה כי חלה התמתנות מסוימת.**

אומר כעת מספר מילים על האינפלציה והמדיניות המוניטרית:

האינפלציה בישראל נמצאת באחוזון ה-25 של ה-OECD (שקף 8). עם זאת, רמת האינפלציה גבוהה, ועומדת על 5%. המדד האחרון הפתיע כלפי מעלה - את שוק ההון, החזאים וגם אותנו - ועלה ב-0.8%, בעוד שהצפי היה ל-0.5%-0.4%. הסטייה מהתחזיות נבעה בעיקר מסעיף הנסיעות לחו"ל. בשורה התחתונה, ניכר כי האינפלציה דביקה.

רבים מדברים על האפקטיביות של המדיניות המוניטרית במדינות שונות (שקף 9).

חשוב לי להבהיר שתי נקודות חשובות: ראשית, כמו בדאטה: הורדת חמשת הקילוגרמים האחרונים היא לפעמים הקשה ביותר. כלומר יותר קל להוריד את האינפלציה מאזור 10%-9 ל-5%, מאשר מ-5% ל-2%.

בנוסף, חשוב להסתכל על תמהיל האינפלציה. כפי שניתן לראות בגרף: הירידה המהירה באינפלציה בארה"ב נובעת בעיקר מירידה חדה בסעיפי הסחורות, האנרגיה והמזון. רכיבים אלו מראש כמעט ולא עלו בישראל בין היתר לאור חוזי הגז ארוכי הטווח. לעומת זאת, אינפלציית השירותים, או הליבה מתנהגת בצורה יותר דביקה גם בישראל וגם בארה"ב.

בהקשר הזה, אני מבקש להציג את הגרף הבא (שקף 10), שהוא מעט מורכב:

בציר ה-X אתם רואים את מספר החודשים שעברו מאז חצתה האינפלציה את יעד הבנק המרכזי, ובציר ה-Y את ההפרש בין ריבית הבנק המרכזי, והאינפלציה. מדובר במעין מדד "הדיקות" שמראה כמה נחרצת ומהירה הייתה תגובת הבנק המרכזי לאינפלציה.

כפי שאתם יכולים לראות תגובת המדיניות המוניטרית בישראל הייתה יחסית מהירה: התחלנו בהעלאות הריבית בשלב מוקדם ביחס לעליית האינפלציה - ולמעשה עוד טרם זאת באמצעות צמצום רכישות האג"ח שהפעלנו בקורונה - כבר במהלך 2021. לאורך הדרך בלטנו לחיוב במדד ה"הדיקות" הזה וחשוב לנו לשמר את רמת ההדיקות הזו, מתוך מחויבותנו העמוקה ליציבות מחירים.

במבט קדימה, אתם יכולים לראות את תחזיות החזאים של הגופים הפיננסיים בישראל לרמת האינפלציה בשנה הקרובה כפי שאלה נרשמו לאחר הודעת הריבית (שקף 11). בחודש הקרוב אנחנו צפויים לראות מדד שאינו נמוך, ולהישאר בסביבת ה-5%. אולם, במהלך השנה האינפלציה צפויה לרדת, ולהתכנס לתחום היעד במהלך הרבעון הראשון של השנה הבאה. זאת, הודות למדיניות המוניטרית המרסנת. אני אתייחס בהמשך בהרחבה לסוגיית שער החליפין והשפעתו על האינפלציה. כעת אזכיר כי בהחלטת הריבית האחרונה ציינה הועדה המוניטרית כי הריבית נמצאת בסביבה מרסנת, כזו ההולמת את התמתנות האינפלציה במהלך השנה הקרובה. זאת, כל עוד לא יהיו שינויים מהותיים בפעילות ובסביבת האינפלציה. מאז חווינו פחות נוסף של כשניים עד שלושה אחוזים. ככל שמגמה זו תימשך, ייתכן ותידרש מדיניות מוניטרית מרסנת עוד יותר.

אסיים חלק זה בשלוש תובנות בנושא האינפלציה והמדיניות המוניטרית (שקף 12):

1. הערך בשמירה על יציבות מחירים.
2. הפגיעה שיש לאינפלציה בשכבות החלשות.
3. הקשר בין האינפלציה, העלאות הריבית והתייקרות המשכנתאות.

אני חושב שישנם שני סוגי אנשים בישראל: אלו הצריכים הסבר מדוע שמירה על יציבות מחירים היא יעד כה חשוב, ואלו שחיו פה בשנות ה-80.

באופן כללי, יציבות מחירים היא תנאי הכרחי ליציבות כלכלית. דיברתי על כך פעמים רבות. יציבות מחירים היא תנאי בסיסי לצמיחה כלכלית והגנה על כוח הקנייה של משקי הבית ועסקים. סביבת מחירים יציבה תורמת לוודאות ובכך מעודדת השקעות ויצירת מקומות עבודה, ומאפשרת לעסקים ומשקי בית לקבל החלטות מושכלות ולתכנן את העתיד.

מעבר לכך, חשוב להבין כי אינפלציה גבוהה פוגעת בראש ובראשונה בשכבות החלשות (שקף 13):

- בקרב השכבות החלשות שיעור ההוצאה על צריכה הפרטית מסך ההכנסה גדול יותר, ולכן החשיפה לעליית מחירים גדולה יותר. כפי שאתם יכולים לראות בגרף, שיעור ההוצאה על צריכה פרטית מתוך ההכנסה הולך ופוחת ככל שרמת ההכנסה עולה.
- בנוסף השכבות החלשות מוציאות באופן יחסי יותר על מוצרים שהיכולת לוותר או להחליף אותם נמוכה – יותר קל לוותר על טיסה נוספת לחו"ל מאשר על כיכר לחם.

כעת אני רוצה להבהיר נקודה חשובה בנוגע לקשר בין העלאות הריבית להתייקרות המשכנתאות (שקף 14).

כידוע, העלאת הריבית היא כלי כואב אך הכרחי בכדי למגר את האינפלציה, והתייקרות המשכנתאות היא חלק בלתי נמנע מהכאב הזה – כאב שאנחנו בוחנים ומתכללים כל עת. זוהי אמרה נכונה, אך אני רוצה להתייחס להיבט נוסף: הטרייד-אוף בין הטווח הארוך לקצר. אבהיר נקודה זו בסימולציה הבאה:

בגרף הבא, אתם רואים את ההתפתחות של החזר חודשי של משכנתא בגובה מיליון ש"ח שנלקחה בינואר 2022, בתמהיל של 40% פריים, 30% קבועה לא צמודה ו-30% קבועה צמודה, ל-25 שנים. בריביות הממוצעות שנרשמו אז בכל מסלול.

בקו הירוק, אתם רואים כיצד היה נראה ההחזר החודשי אילו תנאי השוק שהיו מגולמים בתחזיות, כלומר בעקומי התשואות כפי שהיו בזמן לקיחת ההלוואה – היו מתממשים בפועל.

כעת, בקו הכחול, אתם רואים מה היה קורה במציאות הדומה לזו שלנו (שקף 15): האינפלציה עולה ל-5%, הריבית עולה בהדרגה ל-4.75%, ונותרת ברמתה הזו כשנה. לאחר מכן האינפלציה מתמתנת בהדרגה לקצב שנתי של 3% למשך שנתיים ואז יורדת לכ-2%, וריבית בנק ישראל יורדת בהדרגה לסביבה של 2.5%. חשוב לי מאד לחדד כי אין בכך הבעת ציפייה או הערכה למשך הזמן שריבית בנק ישראל תישאר בסביבתה הנוכחית אלא סימולציה בלבד להמחשת הרעיון הכללי.

כפי שאתם רואים, ההחזר החודשי מתייקר בכ-1000 שקלים, כפי שרבים מהציבור הישראלי כיום מרגישים, ולאחר מכן מתמתן חזרה לכיוון מתווה ההחזר המקורי.

עכשיו אני רוצה להראות לכם מה היה קורה בתרחיש בו בנק ישראל לא מגיב, והאינפלציה הייתה עולה ל-10% על פני זמן ונשארת ברמה הזו (שקף 16).

כפי שאתם רואים, עליית ההחזר החודשי כמעט ואינה מורגשת בהתחלה – בעיקר בגלל מבנה לוח הסילוקין של המשכנתא – אך עולה בצורה אקספוננציאלית בהמשך, ובסימולציה זו, מתייקר ההחזר החודשי בצורה ניכרת.

כמובן יש לשים לב כי מדובר בתשלום החודשי הנומינלי, והסימולציה לא לוקחת בחשבון עדכון של השכר. מהצד השני, חשוב להזכיר כי אינפלציה קבועה בגובה של 10%, תוך אי העלאת הריבית אינה באמת בת קיימא: ההיסטוריה מלמדת כי כאשר האינפלציה מגיעה לסביבות גבוהות כאלה וללא מדיניות מוניטרית מרסנת – היא נוטה להמשיך ולעלות ומהר ולכן בתרחיש שכזה הפגיעה תהיה גדולה הרבה יותר.

המסר מהסימולציה הזו, עם כל ההסתייגויות לגביה ובהינתן שהתרחיש המוצג בקו האדום מהווה מעין איש קש, הינו: לצד השיח הער בנוגע לכאב הנלווה לעליות הריבית על המשכנתא חשוב להבין כי באם האינפלציה לא תרוסן – הפגיעה בנוטלי המשכנתאות תהיה קשה וכואבת אף הרבה יותר.

מכיוון שנגעתי בנושא הקשור למערכת הבנקאית, אבקש להתייחס לדיון הציבורי הער בנושא הבנקים המתקיים בימים אלו (שקף 17). למערכת הבנקאות תפקיד מרכזי בתמסורת של המדיניות המוניטארית ובכך היא מהווה חוליה חשובה ביותר בעיצוב הסביבה המאקרו כלכלית. אין ספק כי העלייה בסביבת האינפלציה והריבית בתקופה האחרונה הובילו לרווחיות גבוהה של המערכת הבנקאית. זו תופעה שאינה מפתיעה: הקשר בין עליית ריבית לעלייה במרווחים, הינו ידוע ומתועד היטב בספרות הכלכלית. בישראל מתווסף לכך גם רכיב ההצמדה של יתרות האשראי לאינפלציה. בהקשר זה, חשוב לי לומר את שאמרתי מספר פעמים: אני מצפה מהמערכת הבנקאית לגלגל לציבור את עליית הריבית לא רק דרך ייקור האשראי אלא גם דרך עליית הריבית על הפיקדונות.

כפי שניתן לראות בשקף המוצג, אין ספק כי ישנו שיפור מסוים בתמסורת בין ריבית בנק ישראל לבין ריבית הפיקדונות ובהשוואה בין לאומית היא אף בולטת לחיוב.

נכון להיום, פיקדונות הציבור השיקליים במערכת הבנקאית עומדים על 1.4 טריליון שקלים, מתוכם למעלה מ-500 מיליארד נמצאים בחשבונות העו"ש. יתרות אלו לא מניבות בדרך כלל ריבית למפקידים אך מניבות הכנסות ריבית לבנק.

גם בנושא זה אני אומר בצורה ברורה לבנקים: עליכם לנהוג בהוגנות, ובחשיבה אסטרטגית ארוכת טווח, ולהאיר את עיני הלקוחות לכך שהם יכולים לשים את הכסף בפיקדונות נושאי ריבית, ולתת להם את האפשרות ליהנות גם מהיתרונות הנלווים לסביבת הריבית הגבוהה.

ככל שהמערכת הבנקאית לא תבצע זאת בעצמה, אנו בבנק ישראל לא נהסס לפעול בכלים הרגולטוריים העומדים לרשותנו, ולדאוג כי הבנקים יחויבו לפנות ללקוחות בצורה יזומה ולהציע להם מסלולי חיסכון אטרקטיביים יותר מחשבונות העו"ש.

נושא העו"ש מהווה רק רכיב אחד במערכת היחסים בין הבנקים ללקוחותיהם; מערכת יחסים בה האיזון בין טובת הלקוח לרווחי הבנק חייב להישמר. הצעדים שנקטו חלק מהבנקים לאחרונה בצורת מציאת פתרונות יצירתיים עבור הלקוחות להתמודדות עם השפעת עליית הריבית על ההחזר החודשי מהווים דוגמא נאה ליכולתם של הבנקים לסייע ללקוחות ולבוא לקראת אלו הזקוקים לכך.

על המערכת הבנקאית להמשיך בצעדים מהסוג הזה, להרחיבם לנושאים נוספים ולפעול ברגישות הנדרשת בימים אלה של עליות מחירים וריבית, אל מול הצרכן הפיננסי.

כעת אבקש לומר מספר מילים על תקציב המדינה שאושר בשבוע שעבר בכנסת (שקף 18).

ראשית, כפי שאמרתי מספר פעמים בעבר – מסגרת התקציב אינה מרחיבה יתר על המידה, ובהקשר הזה מדובר על מסגרת תקציב אחראית, בדומה להסכמי השכר שנחתמו לפני מספר חודשים. שניהם מתכתבים עם יעדי המדיניות המוניטארית להשיב את האינפלציה ליעד. בהקשר הזה אני חושב שלבנק ישראל תרומה לא מבוטלת – יחד עם נחישותו של שר האוצר – להשגרת מסגרת התקציב על כנה, למרות הלחצים הרבים שהופעלו. עם זאת, בהסתכלות על תמהיל התקציב, אני סבור כי נעדרים ממנו מחוללי צמיחה חיוניים למשק, ובמקומות מסויימים אפילו ישנה תרומה שלילית לכך.

אני מתכוון בעיקר לשני הצירים המרכזיים החיוניים להאצת הצמיחה בישראל (שקף 19): ההון הפיזי וההון האנושי.

בנוגע להון הפיזי, אפתח ואומר כי בסך הכל בתקציב הנוכחי משרד האוצר מיצה את תקצוב ההשקעה בתשתיות אל מול המלאי התכנוני הקיים. אין זה סוד כי היקף ההון הפיזי בישראל נמוך בהשוואה בין לאומית – כפי שניתן לראות בגרף הימני. פער משמעותי – בעיקר לאור הצמיחה הדמוגרפית הגבוהה בישראל. אחד הגורמים המרכזיים לפער בהון הפיזי הוא השקעת

חסר בתשתיות לאומיות. כגון תחבורה ציבורית, כבישים, פרויקט המטרו, וכו'. המחיר של זה ידוע לכולנו – ישראל בולטת לרעה במדדי הגודש הבין לאומיים. עם זאת, כפי שהצבענו פעמים רבות, השקעת החסר, כלומר היעדר התקצוב הנדרש להאצת מלאי התשתיות נובעת לא מעט מהיעדר מלאי תכנוני ארוך טווח ודאות תקציבית לגביו. דרך אחת לייצר ודאות שכזו, אשר גם עליה המלצתי בכנס זה ובמקומות אחרים בעבר, הינה באמצעות קרן חוץ תקציבית לתשתיות תחבורה, אליה יופרש סכום מהתקציב בכל שנה, והיא תהווה מקור מימון להשקעות, כאשר אלו יבשילו – זו הדרך המיטבית לייצר ודאות תכנונית ותקציבית. "ודאות תקציבית ותכנונית", אשר אינה תלויה במחזורי העסקים תמנע מצב בו ישנן תקופות בהן יש תקציב אך אין תוכניות – ותקופות בהן יש תוכניות אך אין תקציב. חשוב להדגיש, שההפרשות אלו יהיו חלק מתקציב המדינה וחלק מהסכום שנכלל בחישוב יעד הגירעון. בכדי לדאוג לכך שהקרן אכן תשמש לייעודה – הגברת היקף ההשקעה הנדרשת בתשתיות ומניעת זליגת הכסף בקרן להוצאות שוטפות – מומלץ להקים מועצה פיסקלית, שתבחן את מדיניות ההשקעה ותוודא שהפרויקטים הממומנים מהקרן אכן איכותיים ומוכוונים לעידוד צמיחה, כפי שהמליצה קרן המטבע. אני יודע שחלקכם כבר שמעתם אותי ואחרים בבנק מדברים על זה לא פעם. אבל כמו שעברו שמונה שנים רצופות מאז שבנק ישראל החל לשכנע את הממשלה לקיים מס הכנסה שלילי – צעד שזוכה היום לשבחים רבים – כך גם בנוגע להקמת קרן ההשקעה בתשתיות: פשוט נמשיך לומר זאת.

הנושא השני הינו ההון האנושי:

בנק ישראל טוען כבר שנים רבות כי אחד האתגרים האסטרטגיים-הכלכליים של ישראל נעוץ בהעלאת פריון העבודה, בעיקר באמצעות הגברת ההון האנושי. דוגמאות לכך ניתן למצוא למכביר: בכל אחד מדוחות בנק ישראל בעשור האחרון, בדו"ח הפריון שפרסם הבנק בשנת 2019, ובמסמכים האסטרטגיים שהוגשו לשולחן של שתי הממשלות האחרונות.

שיפור איכות ההון האנושי מחייבת את שיפור איכות מערכת החינוך, בכדי שתקנה את המיומנויות הנדרשות לשוק העבודה בטח בעוד זה ההולך ומשתנה בצורה מהירה לנגד עינינו. בנקודה זו יש מקום לשיפור בכל חלקי האוכלוסייה (שקף 20). אתגר מרכזי בתחום ההון האנושי נעוץ בשני ציבורים: גברים חרדים ונשים ערביות. בקרב שתי קבוצות אוכלוסייה אלו שיעור התעסוקה נמוך ורמת המיומנות טעונה שיפור משמעותי. מבחינה דמוגרפית, משקלה של האוכלוסייה החרדית בסך האוכלוסייה צפוי לגדול בצורה ניכרת.

כבר ב-2019, נשאתי נאום שנקרא "החברה החרדית כחלק מהמחר הכלכלי של ישראל", ושקפים ממנו מוצגים כאן שוב (שקף 21).

הניתוח מראה כי תחת מודל צמיחה בסיסי יחד עם תחזיות דמוגרפיות, ככל ששיעור תעסוקת הגברים החרדים ישאר בסביבה הדומה לזו של היום – התוצר לנפש בשנת 2065 יהיה נמוך בכ-13,000 ₪ לעומת תרחיש בו שיעור תעסוקת גברים חרדים מתכנס לזה של שאר המשק. במצב כזה, בכדי לשמור על היקף תקבולי מס דומה לזה של 2018 – יהיה צורך להעלות את המיסים הישירים בשנת 2065 בכ-16%, מספר ששב ועלה לכותרות לאחרונה בשיח סביב אישור התקציב. אלו כמובן רק סדרי גודל שמבהירים את חשיבות הסוגיה.

חשוב לי להדגיש כי מעבר לטיעון היעילות הכלכלית שצינתי, ישנו גם אלמנט נורמטיבי: עלינו כחברה לדאוג כי יש שוויון הזדמנויות לכל חלקי האוכלוסייה ברמת המיומנויות הבסיסיות הנדרשות בשוק העבודה – בעיקר מתמטיקה ואנגלית – בכדי שבעתיד כל ילד או ילדה, מכל מגזר בישראל יוכלו לבחור לצאת לעבוד ולהשתכר בשכר נאה.

המועצה הפיסקלית אותה הזכרתי קודם לכן, תוכל גם לבחון את התקציב כולו, בראייה מתכללת ובפרספקטיבה ארוכת טווח ותאפשר העלאה לדיון ציבורי נושאים טעונים כבר בזמן אמת – כלומר בשלב מוקדם של הרכבת הממשלה וגיבוש התקציב. זאת, בטרם התקציב יאושר בוועדות השונות, בשלב בו עדיין ניתן יהיה לבצע שינויים, ולא בדקה ה-90.

לצערי, דומה כי בנושא ההון האנושי והמוכנות לשוק העבודה, אין בשורה של ממש בתקציב הנוכחי, וקיים החשש שאולי אפילו להפך.

כעת, אבקש לומר מספר מילים על תגובת השווקים לאירועים המקומיים בנושא השינויים המוצעים בנוגע למערכת המשפט (שקף 22).

בשנים האחרונות, מדד הנאסד"ק, והיקף גיוסי ההון בסקטור הייטק היו מתואמים. בחודשים האחרונים נראה כי הקשר הזה דועך מעט: למרות עלייה במדד הנאסד"ק בחודשים האחרונים, היקף גיוסי ההון נותר נמוך (שקף 23).

נכון שמדובר בירידה עולמית בגיוסי ההייטק (שקף 24): עם זאת, חלקה של ישראל מתוך כלל גיוסי ההון לסקטור ההייטק בעולם חווה ירידה משמעותית בחודשים האחרונים. כלומר הירידה בהיקף גיוסי ההון של ישראל חדה יותר מאשר בשאר העולם. בפרט, כפי שניתן לראות באיור הימני, היקף גיוסי ההון בישראל ביחס לארה"ב ירד גם הוא בצורה משמעותית, והוא חוזר לרמות של לפני 2019.

בנוסף, אומדן שפורסם לא מזמן על ידי רשות החדשנות מעריך כי כ-50%-80% מחברות ההייטק שנוסדו בחודש מרץ השנה בחרו להתאגד באמצעות חברה זרה. ככל שמגמה זו תתמיד, עלולה להיות לכך השפעה שלילית על המשק לטווח הארוך.

לא אתעכב על זה יותר מדי אך כפי שאתם יכולים לראות מתחילת השנה לשוק ההון המקומי ביצועי חסר ביחס לעולם, ומרווח ה-CDS – מחירה של פרמיית הסיכון על אג"ח ממשלתי – עלה בקצה (שקף 25).

קשר נוסף אשר הלך והתרופף בחודשים האחרונים הוא הקשר בין מדדי המניות בחו"ל, לבין שער החליפין. שוק המט"ח הוא הנזיל ביותר, והוא מהווה מדד חשוב לסנטימנט ביחס לכלכלה הישראלית (שקף 26).

בגרף מוצג ניתוח, של מודל רגרסיה לינארית של לוג שער החליפין שקל-דולר, על לוג מדד הנאסד"ק בנתונים יומיים על תקופה יחסית קצרה בה משתנים מאקרו כלכליים פחות משפיעים. ניתן לראות בירוק את מדד הנאסד"ק, בכחול את שער החליפין שקל-דולר בפועל, ובכתום את שער החליפין הנאמד ממודל הרגרסיה. כפי שניתן לראות, במהלך השנים 2018-2022, מעבר לאירועי קיצון, הקו הכתום והכחול מתנהגים בצורה דומה. כלומר, שוק המניות בארה"ב "מסביר" בצורה די טובה את שער החליפין. מסוף שנת 2022, הקו הכחול והכתום נפרדים; כלומר, יכולת ההסבר של שוק המניות בארה"ב לשער החליפין נחלשה משמעותית. בקצה האיור ניתן לראות כי שער החליפין ה"חזוי" מהרגרסיה עומד על כ-3.3 שקלים לדולר, בעוד ששער החליפין בפועל נע סביב 3.7. במילים פשוטות, ניתן לכנות תוצאה זו כ"פיחות עודף". כלומר כזה שאינו נגזר מהקשר שנאמד בין שער החליפין לשוק המניות בארה"ב כמו שהיה עד לסוף 2022. התוצאות הללו עמידות לתקופות שונות ולמשתנים נוספים. כדי להיות שמרנים, ולהסתכל על כלל התקופה האחרונה ולא רק על נתוני הקצה, ניתן לכמת את הפיחות העודף בכ-10%.

לפיחות העודף השפעה ניכרת על הכלכלה (שקף 27). מודל שנאמד בבנק ישראל מראה כי התמסורת משער החליפין לאינפלציה נאמדת בכ-20% על פני 6 חודשים. או בשפה פשוטה: על כל אחוז פיחות, צפוי המדד השנתי לעלות בכחמישית אחוז. גם אם האומדנים שהצגתי זה עתה אינם מדויקים לחלוטין – כמו כל מודל כלכלי שאינו מושלם – אין ספק כי לפיחות שחווינו השפעה מהותית על האינפלציה. שילוב של שתי הטענות הללו: פיחות עודף, והתמסורת משער החליפין לאינפלציה מביאות למסקנה כי בלקיחת מקדמי שמרנות, יש לנו אינפלציה עודפת של לפחות כאחוז.

כפי שאתם יכולים לראות, לא ניתן לסתור טענה זו באמצעות הקביעה כי "הדולר התחזק בכל העולם" (שקף 28): היחלשות השקל בולטת בכך שרוב המטבעות דווקא התחזקו מול הדולר בחצי השנה האחרונה.

כדי לאבחן עוד יותר את השפעת הגורמים המקומיים על שער החליפין, באיור הנוכחי, רואים בכל יום את השינוי היומי בשער החליפין, בפיצול לגורמים הגלובליים והגורמים המקומיים (שקף 29).

הפירוק מתבצע באופן הבא: לוקחים את שערי החליפין של 12 המטבעות הכי סחירים מול הדולר המהווים כ-98% מסך הסחר מול הדולר, מבצעים ממוצע משוקלל של השינויים במטבעות מול הדולר וזוהי ההשפעה הגלובלית. ההפרש בין השער היציג לבין ההשפעה הגלובלית נותן את השינוי הנובע מהשפעה מקומית. שינויים כלפי מעלה מייצגים פיחות, בצבע הכחול מיוצגת ההשפעה המקומית, ובצבע האפור – הגלובלית.

כפי שרואים הרבה מהתזוזות בתקופה האחרונה משויכות לגורמים מקומיים, ואת חלקן אפשר לקשר לאירועים ספציפיים.

לסיכום, הכלכלה הישראלית דינאמית ועמידה כפי שהראתה לאורך המשברים בשנים האחרונות. כרגע, המשק הישראלי מצביע על פעילות ערה עם התמתנות מסוימת בנתוני הקצה ואינפלציה שעודנה דביקה.

אין ספק כי הכלכלה הישראלית חווה זעזוע מקומי משמעותי בחודשים האחרונים. הדבר אינו מפתיע: כלכלה אוהבת וודאות ויציבות. בחודשים האחרונים, בעקבות השינויים שהוצעו בנוגע למערכת המשפט והאירועים שנלוו אליהם, חלה ירידה בוודאות הכלכלית של ישראל כפי שזו נתפסת על ידי השווקים.

ברגע שהוודאות במשק מתערערת, אזי גם וודאות עשיית העסקים מתערערת.

זה לא אומר שביום אחד העולם יפסיק לסחור עם ישראל; זה גם לא אומר שלא נראה השקעות משמעותיות במשק הישראלי – וחשוב לי לברך על כל השקעה שכזו, דוגמת הבחירה של אנבידיה להקים את מחשב העל בישראל.

אבל זה כן אומר שלהמשך אי הוודאות ישנם מחירים כלכליים לא מבוטלים. לכן, על מקבלי ההחלטות להשיב את היציבות והוודאות לכלכלה הישראלית. כפי שאמרתי בעבר: ככל ששינויים חוקתיים יבוצעו הם חייבים לשמור על חוזקם ועצמאותם של המוסדות, וזאת, תוך שיח של כל בעלי העניין ובהסכמה רחבה.

תודה רבה.

[לצפייה במצגת](#)

[לצפייה בקטע מדברי הנגיד](#)

◀ הרצאת הנגיד במכללה האקדמית גליל מערבי

08.06.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בכנס בנושא המערכת הבנקאית ותקציב המדינה במכללה האקדמית גליל מערבי.

הנגיד עסק בהרצאתו בהתפתחויות הכלכלה העולמית והכלכלה הישראלית והתמקד בנושאי האינפלציה והמדיניות המוניטרית שמנהיג בנק ישראל, שוק העבודה ומגזר ההייטק, התפתחויות בשווקים הפיננסיים, אתגרי המשק לטווח הארוך בדגש על פריון העבודה ומיתון רמת המחירים בישראל. בסוף הרצאתו התייחס הנגיד לחקיקת חוק האיגוח – והדגיש את חשיבות קידום החוק לטובת שכלול שוק ההון והעמקת התחרות במקטעים נוספים במערכת הפיננסית.

[לצפייה במצגת](#)

◀ הרצאת נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בכנס השנתי של מכון אהרן

13.06.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, נשא דברים בערב הפתיחה של הכנס השנתי של מכון אהרן למדיניות כלכלית באוניברסיטת רייכמן בהרצליה. נאומו מצורף להודעה זו והמצגת שליוותה את הנאום.

שלום לכולם,

זה תמיד תענוג לבוא למכון אהרן, אחד מגופי המחקר המקצועיים של הכלכלה הישראלית.

אומר הערב מספר מילים על מצב המשק. אראה בקצרה את תמונת המצב הריאלית, את האינפלציה, ואז אציג מספר סוגיות עיקריות בנוגע לאינפלציה בטווח הזמן הקרוב וארחיב מעט על כל אחת. לאחר מכן אתייחס לשוק המשכנתאות בפרט, ולמערכת הבנקאית בכלל ולבסוף אומר מספר מילים על מגזר ההייטק.

נתחיל במצב המשק. מצד אחד, רמת הפעילות הכלכלית גבוהה: (שקף 4) בצד ימין ניתן לראות את התפתחות התוצר ביחס למגמתו טרום משבר הקורונה. כפי שאתם רואים, התוצר נמצא בשנה וחצי האחרונות מעל מגמתו ללא ירידה של ממש. אם נסתכל על ממוצע שני הרבעונים האחרונים, כדי לנכות את השפעת רכישת כלי הרכב ברבעון הקודם שנבעה משיקולי מס – קצב הצמיחה עומד על 3.7%, בדומה מאד למגמה ארוכת הטווח. בהקשר הזה אנחנו נמצאים במקום מעט טוב יותר מזה שצפינו בתחילת השנה. זאת, בעיקר הודות לרכיב ההשקעה ולייצוא השירותים. כפי שאתם יכולים לראות בצד שמאל – שוק העבודה הדוק. שיעורי ההשתתפות והתעסוקה גבוהים מאד ונמצאים מעל רמתם הממוצעת ב-2019. שיעור האבטלה נמצא ברמות נמוכות מאד. (שקף 5) מאידך, ישנם אינדיקטורים מסויימים המעידים על התמתנות בפעילות: למשל, שיעור המשרות הפנויות אמנם גבוה מרמתו ב-2019 אך נמצא במגמת התמתנות בחודשים האחרונים. בנוסף, אנחנו עוקבים אחר ההוצאות בכרטיסי אשראי ורואים מגמת התמתנות קלה בחודשים האחרונים. מה שקונסיסטנטי עם הירידה ברכיב הצריכה הפרטית בתוצר ברבעון האחרון, מה שעשוי להעיד על תחילת השפעת הריסון המוניטרי על הכלכלה. ישנם אינדיקטורים נוספים המעידים על תחילת התמתנות בפעילות שאני לא מראה מפאת קוצר הזמן: הירידה הפעילות בשוק הנדל"ן, התמתנות היקף האשראי העסקי, והירידה בקצב גיוסי ההון של חברות ההייטק, נושא שאתייחס אליו בהמשך. **לסיכום נושא זה, אין ספק שהפעילות הכלכלית במשק נמצאת ברמות גבוהות, ויחד עם זאת נראה מנתוני הקצה כי חלה התמתנות מסוימת.**

אומר כעת מספר מילים על האינפלציה והמדיניות המוניטרית: (שקף 7) כפי שאתם רואים, האינפלציה בישראל נמצאת באחוזון ה-25 של ה-OECD. לפני מספר שעות התפרסמה האינפלציה בארה"ב, והאינפלציה שם ירדה ל-4%. רמת האינפלציה בישראל גבוהה יותר, ועומדת על 5%. המדד האחרון הפתיע – את שוק ההון, החזאים וגם אותנו – כלפי מעלה, ועלה ב-0.8%, לעומת צפי של 0.4%-0.5%. עיקר הסטייה מהתחזיות נבעה מסעיף הנסיעות לחו"ל, אך אין ספק כי האינפלציה מתבררת כדביקה. (שקף 8) בהסתכלות על אינפלציית הליבה, כלומר בניכוי מחירי המזון והאנרגיה, שבישראל מראש לא מאד עלו, ולכן גם ירידתם אינה מורגשת המצב בארה"ב דומה יותר לישראל ואינפלציית הליבה עומדת על 5.3%. (שקף 9) בבנק אנו ישראל רואים מספר נושאים שתרמו לסביבת האינפלציה הנוכחית ועשויים להיות פקטורים משמעותיים בנוגע להתפתחות האינפלציה בתקופה הקרובה. מה שצבוע בירוק אלו נושאים שלעת עתה נראה כי הסיכון האינפלציוני מהם אינו גבוה, ואילו אלו שבגוון אדום עלולים להשפיע לרעה על התכנסות האינפלציה לטווח יציבות המחירים. נתחיל באינפלציה בעולם. (שקף 11) כפי שאתם יכולים לראות האינפלציה במשקים העיקריים בעולם כבר החלה להתמתן, והיא צפויה, על פי תחזיות בתי ההשקעות להמשיך ולרדת בתקופה הקרובה. ישראל, כמשק קטן ופתוח מושפעת מסביבת האינפלציה העולמית, אך מידת השפעה זו תלויה בפרמטר חשוב: שער החליפין, אליו אתייחס בהרחבה בהמשך.

אעבור לדבר על תקציב המדינה. ראשית, כפי שאמרתי מספר פעמים בעבר – מסגרת התקציב אינה מרחיבה יתר על המידה, ובהקשר הזה מדובר על מסגרת תקציב אחראית, בדומה להסכמי השכר שנחתמו לפני מספר חודשים. שניהם מתכתבים עם יעדי המדיניות המוניטרית להשיב את האינפלציה ליעד. בהקשר הזה אני חושב שלבנק ישראל תרומה לא מבוטלת – יחד עם נחישותו של שר האוצר – להשארת מסגרת התקציב על כנה, למרות הלחצים הרבים שהופעלו. עם זאת, בהסתכלות על

תמהיל התקציב, אני סבור כי נעדרים ממנו מחוללי צמיחה החיוניים למשק, ובמקומות מסויימים אפילו ישנה תרומה שלילית לכך. אני מתכוון בעיקר לשני הצירים המרכזיים החיוניים להאצת הצמיחה בישראל: ההון הפיזי וההון האנושי. בנוגע להון הפיזי, אפתח ואומר כי בסך הכל בתקציב הנוכחי משרד האוצר מיצה את תקצוב ההשקעה בתשתיות אל מול המלאי התכנוני הקיים. אין זה סוד כי היקף ההון הפיזי בישראל נמוך בהשוואה בין לאומית. פער משמעותי – בעיקר לאור הצמיחה הדמוגרפית הגבוהה בישראל. אחד הגורמים המרכזיים לפער בהון הפיזי הוא השקעת חסר בתשתיות לאומיות. כגון תחבורה ציבורית, כבישים, פרויקט המטרו, וכו'. דרך אחת לייצר ודאות שכזו, אשר גם עליה המלצתי בכנס זה ובמקומות אחרים בעבר, הינה באמצעות קרן חוץ תקציבית לתשתיות תחבורה, אליה יופרש סכום מהתקציב בכל שנה, והיא תהווה מקור מימון להשקעות, כאשר אלו יבשילו – זו הדרך המיטבית לייצר ודאות תכנונית ותקציבית. בנוסף להון הפיזי, בנק ישראל טוען כבר שנים רבות כי אחד האתגרים האסטרטגיים-הכלכליים של ישראל נעוץ בהעלאת פריון העבודה, בעיקר באמצעות הגברת ההון האנושי. שיפור איכות ההון האנושי מחייבת את שיפור איכות מערכת החינוך, בכדי שתקנה את המיומנויות הנדרשות לשוק העבודה בטח כזה ההולך ומשתנה בצורה מהירה לנגד עינינו. בנקודה זו יש מקום לשיפור בכל חלקי האוכלוסייה. לצערי, דומה כי בנושא ההון האנושי והמוכנות לשוק העבודה, אין בשורה של ממש בתקציב הנוכחי, וקיים החשש שאולי אפילו להפך.

נסתכל גם על השכר במשק. (שקף 15) ניתן לראות את התפתחות השכר הנומינלי והריאלי בתקופה האחרונה ביחס למגמתם בשנים שטרם משבר הקורונה. השכר הריאלי נע סביב מגמתו, ואילו השכר הנומינלי עולה מעט יותר. בהקשר הזה חשוב לומר מילה טובה למשרד האוצר שהגיע להסכם שכר הגון עם נציגי העובדים, והוא אינו מרחיב יתר על המידה. ככל שהתפתחות השכר תמשיך באופן דומה, נראה כי נושא זה אינו צפוי לסכן בצורה מהותית את חזרת האינפלציה ליעדה.

שער החליפין הוא אולי המשתנה החשוב ביותר בימים אלה בנוגע לאינפלציה. התייחסתי לפני כשבועיים לתופעה שכינית "פיחות עודף", כלומר זה שאינו נובע מהגורמים הבסיסיים שאפיינו את שוק המט"ח בשנים האחרונות, וככל הנראה מושפעים מהתפתחויות גאו פוליטיות מקומיות. בגרף מוצג ניתוח (שקף 17), של מודל רגרסיה לינארית של לוג שער החליפין שקל-דולר, על לוג מדד הנאסד"ק בנתונים יומיים על תקופה יחסית קצרה בה משתנים מאקרו כלכליים פחות משפיעים. ניתן לראות בירוק את מדד הנאסד"ק, בכחול את שער החליפין שקל-דולר בפועל, ובכתום את שער החליפין הנאמד ממודל הרגרסיה. כפי שניתן לראות, במהלך השנים 2018-2022, מעבר לאירועי קיצון, הקו הכתום והכחול מתנהגים בצורה דומה. כלומר, שוק המניות בארה"ב "מסביר" בצורה די טובה את שער החליפין. מסוף שנת 2022, הקו הכחול והכתום נפרדים; כלומר, יכולת ההסבר של שוק המניות בארה"ב לשער החליפין נחלשה משמעותית. בקצה האיור ניתן לראות כי שער החליפין ה"חזוי" מהגרסיה עומד על כ-3.3 שקלים לדולר, בעוד ששער החליפין בפועל נע סביב 3.6-3.7 ובימים האחרונים אף מעט מתחת לכך. במילים פשוטות, ניתן לכנות תוצאה זו כ"פיחות עודף". כלומר כזה שאינו נגזר מהקשר שנאמד בין שער החליפין לשוק המניות בארה"ב כמו שהיה עד לסוף 2022. התוצאות הללו עמידות לתקופות שונות ולמשתנים נוספים. כדי להיות שמרנים, ולהסתכל על כלל התקופה האחרונה ולא רק על נתוני הקצה, ניתן לכמת את הפיחות העודף בכ-10%. מודל שנאמד בבנק ישראל מראה כי התמסורת משער החליפין לאינפלציה נאמדת בכ-20% על פני 6 חודשים. או בשפה פשוטה: על כל אחוז פיחות, צפוי המדד השנתי לעלות בכחמישית אחוז. שילוב של שתי הטענות הללו: פיחות עודף, והתמסורת משער החליפין לאינפלציה מביאות למסקנה כי יש לנו אינפלציה עודפת של לפחות כאחוז. באיור הנוכחי (שקף 18), רואים בכל יום את השינוי היומי בשער החליפין, בפיצול לגורמים הגלובליים והגורמים המקומיים. הפירוק מתבצע באופן הבא: לוקחים את שערי החליפין של 12 המטבעות הכי סחירים מול הדולר המהווים כ-98% מסך הסחר מול הדולר, מבצעים ממוצע משוקלל של השינויים במטבעות מול הדולר וזוהי ההשפעה הגלובלית. ההפרש בין השער היציג לבין ההשפעה הגלובלית נותן את השינוי הנובע מהשפעה מקומית. כפי שניתן לראות, השינויים בשער החליפין נגזרים בעיקר מסיבות לוקאליות, ומושפעים משמעותית מאירועים סביב השינויים החוקתיים.

פרמטר נוסף המהווה נדבך משמעותי – כרבע מהמדד - הוא שוק הדיור. אין ספק כי לריבית יש תרומה משמעותית לירידה בפעילות בשוק הדיור כפי שניתן לראות בהיקף המשכנתאות החדשות, ובקצב עליית המחירים החודשי שנבלם בחודשים האחרונים. עם זאת, כפי שצינתי פעמים רבות, המפתח העיקרי להורדת מחירי הדיור נעוץ בצד ההיצע. הדבר נכון ביחס למחירי הדירות עצמם, וגם למחירי השכירות המושפעים מהם במידה מרובה. באיור הנוכחי (שקף 20) אתם יכולים לראות בשלושה איורים את תמונת המצב של השוק כולו. מימין, ניתן לראות את צד ההיצע – היתרי, התחלות וגמר הבניה. שלושת אלו עלו בצורה נאה בשנים האחרונות. במרכז, ניתן לראות את צד הביקוש: המשכנתאות החדשות שנלקחו בחודשים האחרונים נמוכות בצורה משמעותית מהרמה הגבוהה שאפיינה את השנים 2020-2022. בצד שמאל ניתן לראות את התוצאה של הירידה בביקוש והגידול בהיצע: קצב עליית המחירים בחודשים האחרונים הינו אפסי, אחרי עלייה שנתית של מעל ל-20% בשנה

שעברה. ישנה חשיבות רבה לשמר את צד ההיצע הגבוה – הן כדי להגדיל את מלאי הדירות בפועל, והן כדי לייצר ציפיות להמשך התמתנות המחירים. כעת המוצג הוא (שקף 21) שיעור המכרזים של רמ"י שלא נסגרו. מכרז אינו נסגר כאשר אף הצעה תקנית אינה עוברת את מחיר המינימום. ניתן לראות כי בחודשים האחרונים ישנה עליה ניכרת, ורוב המסגרים אינם נסגרים. הפרשנות הסבירה היא כי מחירי המינימום ברמ"י גבוהים בצורה שאינה הולמת את תנאי השוק הקיימים. אין ספק כי שוק הדיור עובר כעת התאמה לסביבה המאקרו כלכלית החדשה, וכי על מחירי המכרזים ברמ"י לקחת בחשבון התאמה זו, ולא להיות מנותקת מתנאי השוק.

כעת אבקש לומר מספר מילים בנוגע לאינפלציית מחירי המזון. (שקף 23) זה לא סוד שמחירי המזון בישראל יקרים בהשוואה בין לאומית. עם זאת, אינפלציית המזון בישראל נמוכה בהשוואה בין לאומית, אך מגמת ההתמתנות הניכרת במדינות אחרות עדיין לא באה לידי ביטוי. עם זאת, נתוני המדד הקיימים הם עד חודש אפריל. מאז, פורסמו מספר עליות מחירים מתוכננות שעשויות לתרום לעלייתו של המדד בנתוני מאי ויוני. (שקף 24) בשקף הזה אנחנו מנסים לבחון מה הייתה התרומה של כל הגורמים השונים המשפיעים על עליית המחירים. לא אפרט יותר מדי על המתודולוגיה עצמה, רק אציין כי מדובר בגרסיה של מדד מחירי המזון על מספר גורמים: מחירי הסחורות החקלאיות בצבע כתום, התרומה העודפת של מחירי הייבוא, תרומת השכר בענף המזון בצהוב, תרומת שער החליפין באפור. בירוק ניתן לראות את המדד עצמו, ובקו מקווקו את המדד הנאמד מהמשתנים השונים. כפי שניתן לראות, בתחילת גל עליית האינפלציה, למחירי הסחורות, כלומר עלות חומרי הגלם אותם משלמות חברות המזון – הייתה תרומה מכרעת לעליית המחירים. לעומת זאת, בחודשים האחרונים ניתן לראות כי תרומת מחירי הסחורות הולכת ודועכת – מה שעקבי עם ירידה במחירי האנרגיה ועלויות השינוע שתרמו לעליית מחירי חומרי הגלם. הגורם שמשחק תפקיד עיקרי בתרומתו לעליית המחירים בחודשים האחרונים הוא "סביבת האינפלציה". כלומר, עליית המחירים הרוחבית במשק מהווה גורם משמעותי גם בעליית מחירי המזון. ניתן לחשוב במספר דרכים על תרומתה של "סביבת האינפלציה" למחירי המזון – אבל על כל פנים נראה כי גל עליות המחירים הנוכחי שפוקד אותנו בתקופה האחרונה אינו נובע כולו מעלייה בעלויות הייצור.

זוהי דוגמא נוספת להשלכות השליליות שיש לאינפלציה על הכלכלה. זו אחת הסיבות אשר גורמות לנו בבנק ישראל לפעול בנחישות בכדי להשיב את האינפלציה לטווח יציבות המחירים.

בהקשר הזה, אני מבקש להציג את הגרף הבא (שקף 25), שהוא מעט מורכב: בציר ה-X אתם רואים את מספר החודשים שעברו מאז חצתה האינפלציה את יעד הבנק המרכזי, ובציר ה-Y את ההפרש בין ריבית הבנק המרכזי, והאינפלציה. מדובר במעין מדד "הדיקות" שמראה כמה נחרצת ומהירה הייתה תגובת הבנק המרכזי לאינפלציה. זוהי כמובן אינה הריבית הריאלית, שכן זו נגזרת מהאינפלציה הצפויה. כפי שאתם יכולים לראות תגובת המדיניות המוניטרית בישראל הייתה מהירה יחסית: התחלנו בהעלאות הריבית בשלב מוקדם – ולמעשה עוד טרם זאת באמצעות צמצום רכישות האג"ח שהפעלנו בקורונה – כבר במהלך 2021. ולאורך הדרך בלטנו לחיוב במדד ה"דיקות" הזה – ה"בטן" בגרף שנוצרה אצל שאר המדינות פחות עמוקה אצלנו. חשוב לנו לשמר את רמת ההדיקות הזו, מתוך מחויבותנו העמוקה ליציבות מחירים. לכן, אנחנו נמשיך לשמור על סביבה מרסנת ולא נהסס אף להגביר את מידת הריסון ככל שנידרש. זאת, כמובן, תוך התחשבות בנתונים. גם על מנת למזער את הפגיעה במשקי בית ועסקים למינימום ההכרחי. את כל הגורמים שעסקתי בהם – רואים גם הגופים הפיננסיים ובשווקים, והם מתכללים זאת לתחזיות האינפלציה שלהם. ניתן לראות את תחזיות החזאים של הגופים הפיננסיים בישראל לרמת האינפלציה בשנה הקרובה כפי שאלה נרשמו לאחר הודעת הריבית. בחודש הקרוב אנחנו צפויים לראות מדד שאינו נמוך, ולהישאר בסביבת ה-5%. אולם, במהלך השנה האינפלציה צפויה לרדת, ולהתכנס לתחום היעד במהלך הרבעון הראשון של השנה הבאה. זאת, הודות למדיניות המוניטרית המרסנת.

כעת, אבקש לומר מספר מילים על סקטור הבנקאות בישראל. (שקף 28) בגרף הבא, אתם רואים את ההתפתחות של החזר חודשי של משכנתא בגובה מיליון ₪ שנלקחה בינואר 2022, בתמהיל של 40% פריים, 30% קל"צ ו-30% קבועה צמודה, ל-30 שנים. בריביות הממוצעות שנרשמו אז בכל מסלול. בקו הירוק, אתם רואים כיצד היה נראה ההחזר החודשי אילו תנאי השוק שהיו מגולמים בתחזיות, בקו הכחול, אתם רואים מה היה קורה במציאות הדומה לזו שלנו: האינפלציה עולה ל-5%, הריבית עולה בהדרגה ל-4.75%, ונותרת ברמתה הזו כשנה. לאחר מכן האינפלציה מתמתנת בהדרגה לקצב שנתי של 3% למשך שנתיים ואז יורדת לכ-2%, וריבית בנק ישראל יורדת בהדרגה לסביבה של 2.5%. חשוב לי מאד לחדד כי אין בכך הבעת ציפייה או הערכה למשך הזמן שריבית בנק ישראל תישאר בסביבתה הנוכחית אלא סימולציה בלבד להמחשת הרעיון הכללי. כפי

שאתם רואים, ההחזר החודשי מתייקר בכ-1000 שקלים, כפי שרבים מהציבור הישראלי כיום מרגישים, ולאחר מכן מתמתן חזרה לכיוון מתווה ההחזר המקורי. בקו האדום רואים לכם מה היה קורה בתרחיש בו בנק ישראל לא מגיב, והאינפלציה הייתה עולה ל-10% על פני זמן ונשארת ברמה הזו. עליית ההחזר עולה בצורה אקספוננציאלית, ובסימולציה זו, מתייקר ההחזר החודשי בצורה ניכרת. **לכן, הנחישות שבנק ישראל נוקט במדיניות המוניטרית, תורמת - בין היתר - בראייה רב תקופתית גם לריסון העלייה בהחזר על המשכנתאות שהיה נגרם לולא העלאת הריבית.** כמובן יש לשים לב כי מדובר בתשלום החודשי הנומינלי, והסימולציה לא לוקחת בחשבון עדכון של השכר הנומינלי. מן המצד השני, חשוב להזכיר כי אינפלציה קבועה בגובה של -10%, תוך אי העלאת הריבית אינה באמת בת קיימא: ההיסטוריה מלמדת כי כאשר האינפלציה מגיעה לסביבות גבוהות כאלה וללא מדיניות מוניטרית מרסנת - היא נוטה להמשיך ולעלות ומהר ולכן בתרחיש שכזה הפגיעה תהיה גדולה הרבה יותר. המסר מהסימולציה הזו, עם כל ההסתייגויות לגביה: ישנו שיח ער בנוגע לכאב הנלווה לעליות הריבית על המשכנתא. אך חשוב להבין כי באם האינפלציה לא תרוסן - הפגיעה בנוטלי המשכנתאות תהיה קשה וכואבת אף הרבה יותר. בגרף הזה (שקף 29) ניתן לראות את התפתחות ריבית הבנק המרכזי, ואת הריבית על פיקדונות לטווחים שונים - בישראל ובארה"ב. אין ספק כי ישנו שיפור מסוים בתמסורת בין ריבית בנק ישראל לבין ריבית הפיקדונות ובהשוואה בין לאומית היא אף בולטת לחיוב. השיפור נזקף גם למהלכים שנקט בנק ישראל לרבות הנפקת מק"מים בתדירות גבוהה יותר והנגשת המידע על ריבית הפיקדונות בבנקים השונים באופן שקוף ופשוט. אני מצפה שתהליך זה ימשיך ביתר שאת. יתרה מכך, ניתן לראות באיור (שקף 30) כי פיקדונות הציבור השיקליים במערכת הבנקאית עומדים על 1.4 טריליארד שקלים, מתוכם למעלה מ-500 מיליארד נמצאים בחשבונות העו"ש. יתרות אלו לא מניבות בדרך כלל ריבית למפקידים אך מניבות הכנסות ריבית לבנק. גם בנושא זה אמרתי במספר פורומים בעבר לנציגי המערכת כי עליהם לנהוג בהוגנות, ובחשיבה אסטרטגית ארוכת טווח, ולהאיר את עיני הלקוחות לכך שהם יכולים לשים את הכסף בפיקדונות נושאי ריבית - ככל שאינם זקוקים לנזילות גבוהה, ולתת להם את האפשרות ליהנות גם מהיתרונות הנלווים לסביבת הריבית הגבוהה. כפי שצינתי, אמרנו זאת לבנקים מספר פעמים, ואף ציינתי כי ככל שלא נהיה שבעי רצון מהתהליך, לא נהסס להשתמש בכלים רגולטוריים בנושא. ואכן לאחרונה ראינו חלק מהבנקים שפנו ללקוחותיהם והציעו להם מסלולי חיסכון אטרקטיביים יותר מהקיים, ואף חלק מהבנקים שמציעים ריבית על יתרות העו"ש. זוהי התחלה טובה, ועלינו לוודא כי היא מגמה זו תמשיך.

העובדה שלמדיניות המוניטרית ישנה השפעה חדה ומהירה כל כך על ההכנסה הפנויה של משקי הבית דרך שוק המשכנתאות - היא אינה תופעה נרחבת בעולם. בארצות הברית למשל מסלול הריבית המשתנה כמעט ואינו קיים. כך גם במדינות רבות אחרות - שיעור המשכנתאות הצמודות לריבית הבנק המרכזי נמוך מאד. בישראל, לעומת זאת, שיעור המשכנתאות הצמודות לריבית בנק ישראל, מה שמכונה מסלול ה"פריים" עומד על למעלה משליש. יש לכך מספר סיבות. אחת מהן קשורה להיעדרו של שוקי ריפוי וריביות סמן - כמו ריבית הלייבור שכולנו מכירים - מפותחים דיים. העובדה ששווקים אלו אינם מפותחים, גורמת לבנקים להיות חשופים לסיכונים שינוי בריבית, וההצמדה לרכיב הפריים נועדה להעביר, בצורה מסויימת, חלק מהסיכון ללקוח. **במידה ותתבסס בישראל האפשרות לאגח תיקי אשראי, הדבר יסיר חלק מסיכון הריבית מהמערכת הבנקאית, ולכן גם מהצרכן הפיננסי.** חשוב לציין כי זו רק תרומה אפשרית אחת של האיגוח. פיתוח שוק זה יתרום לפיזור סיכונים יעיל יותר, הרחבת אפיקי ההשקעה של המוסדיים בשוק המקומי, פיתוח שוק האשראי החוץ-בנקאי והוזלת מקורות המימון וכן אפשרות לפינוי הון במערכת הבנקאית במטרה שיוקצה, בין היתר, למימון של עסקים קטנים ובינוניים. במשך שנים בנק ישראל פועל בכדי לקדם את שוק האיגוח בישראל. יעיד על כך בין היתר פרופסור צביקה אקשטיין שבהיותו משנה לנגיד עסק בנושא רבות. אני סבור - וכך אמרתי מספר פעמים לראש הממשלה ושר האוצר - כי **חוק האיגוח עשוי להיות "GAME CHANGER" במערכת הפיננסית בישראל, ולצד חקיקת חוק האיגוח עדיין לא הושלמה.** אנחנו בבנק ישראל ממשיכים לפעול מול משרדי הממשלה והשחקנים השונים בכדי לקדם את חקיקת חוק האיגוח, ואני מאמין שתהליך זה יישא את פירותיו.

כעת אבקש לומר מספר מילים על סקטור ההייטק. (שקף 33) אין ספק כי למגזר ההייטק תרומה משמעותית לכלכלה. בשנים האחרונות, מדד הנאסד"ק, והיקף גיוסי ההון בסקטור הייטק היו מתואמים. בחודשים האחרונים נראה כי הקשר הזה דועך מעט: למרות עלייה במדד הנאסד"ק בחודשים האחרונים, היקף גיוסי ההון נותר נמוך. ביחס לטענה כי מדובר בירידה עולמית בגיוסי ההייטק: זה כמובן נכון; אבל באיור השמאלי ניתן לראות כי שיעור גיוסי ההייטק בישראל ביחס לארה"ב חווה ירידה משמעותית בחודשים האחרונים. כלומר הירידה בהיקף גיוסי ההון של ישראל חזקה יותר מאשר בשאר העולם. בפרט, כפי שניתן לראות באיור הימני, היקף גיוסי ההון בישראל ביחס לארה"ב ירד גם הוא בצורה משמעותית, והוא חוזר לרמות של לפני 2019. בנוסף, אומדן שפורסם לא מזמן על ידי רשות החדשנות מעריך כי כ-50%-80% מחברות ההייטק שנוסדו בחודש מרץ השנה בחרו להתאגד באמצעות חברה זרה. ככל שמגמה זו תתמיד, עלולה להיות לכך השפעה שלילית על המשק לטווח

הארוך. (שקף 35) ניתן לראות כי ההשקעה במחקר ופיתוח בישראל היא הגבוהה ב-OECD. עם זאת, מצד שמאל ניתן לראות כי בניגוד לרוב מדינות ה-OECD – ההשקעה הממשלתית במו"פ נמוכה בישראל, והפער בינינו לבין מדינות ה-OECD הולך וגדל. הגרף נגמר אמנם ב-2021, אבל לאחרונה פורסם כי תקציב רשות החדשנות – הגוף האמון, בין היתר, על ההשקעה הממשלתית בהייטק, קוצץ במסגרת הקיצוץ הרוחבי בכ-100 מיליון ₪. כפי שאתם יכולים לראות (שקף 36), ההשקעה של רשות החדשנות מגיעה במצורה משלימה עבור סקטורים שאינם זוכים למימון רחב מצד המגזר הפרטי. כעת, עם הירידה בקצב הגיוסים הנמוך, ייתכן והרשות תידרש להיות גם גורם משלים להשקעה הפרטית. לרשות החדשנות מגוון כלים כמו זה שהפעילה בזמן הקורונה במסגרתו העניקה רשת ביטחון לגופים המוסדיים שתעצים את ההשקעה שלהן בחברות מקומיות. **אני מכיר את עבודת הרשות באופן אישי, ואני סבור כי עכשיו זו העת דווקא להגדיל את היקף עבודה, ולא לצמצם אותו.**

תודה רבה לכולם על ההקשבה והמשך כנס פורה.

[לצפייה במצגת](#)

נגיד בנק ישראל והמפקח על הבנקים קיימו דיון מיוחד עם מנכ"ל הבנקים בנושא הריביות על הפיקדונות, העו"ש וההלוואות במערכת הבנקאית

20.06.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון: "המערכת הבנקאית איתנה ורווחית. בעת האחרונה רשמה המערכת רווחיות גבוהה מאוד ועלייה חדה של התשואה על ההון, בין היתר, כתוצאה משילוב של מספר גורמים: יתרות עו"ש שנותרו גבוהות מההוות מקור בעלות אפסית להעמדת אשראי; תמסורת לא מספקת של הריבית לפיקדונות במגזר משקי הבית וריכוז גבוה של אשראי בריבית משתנה שההכנסות ממנו עולות עם עליית הריבית במשק. חיוני שהבנקים יידעו למצוא את האיזון המשקף את ערך ההוגנות, בין מדיניות הריבית על ההלוואות לבין מדיניות הריבית על הפיקדונות וניהול העו"ש - ובדגש על משקי הבית והעסקים הקטנים."

המפקח על הבנקים, מר יאיר אבידן: "הפיקוח על הבנקים והמערכת הבנקאית שמים דגש רב על הוגנות המערכת כלפי לקוחותיה. היעדים שצוינו היום בדיון מהווים צעד נוסף לשיפור ההוגנות במערכת על המוצרים והשירותים השונים. יש בהם לסייע ולהיטיב בצורה משמעותית עם הלקוחות הרלוונטיים ומהווים המשך לתפיסת הלקוח במרכז. חשוב לציין כי גם ללקוחות ישנם כלים להשוואה ולשיפור תנאיהם שקידמנו בשנים האחרונות, ואני קורא להם להמשיך ולהשתמש בהם".

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, זימן את הנהלות הבנקים לפגישה בלשכתו בתל אביב, לאחר עבודת מטה שנערכה בבנק ישראל בשיתוף עם הפיקוח על הבנקים וחטיבת המחקר. בפגישה נכחו מטעם בנק ישראל גם המפקח על הבנקים היוצא, מר יאיר אבידן והמפקח הנכנס, מר דני חחיאשילי.

במהלך הפגישה הדגיש הנגיד למנכ"ל הבנקים כי הרווחיות הגבוהה במערכת הבנקאית בתקופה האחרונה נובעת בין היתר מההיקף הגבוה של פיקדונות העו"ש שאינם נושאים ריבית ומתמסורת בלתי מספקת של הריבית על הפיקדונות של משקי הבית בסביבת הריבית הנוכחית. זאת, כאשר בצד ההלוואות מתקיימת במקביל תמסורת כמעט מלאה. כל אלו הובילו לתשואה גבוהה מאוד על ההון שאיננה ברת קיימא בטווח הארוך. כמו כן, הודגשה החשיבות בגיבוש פתרונות ממוקדים לאוכלוסיות המצויות בקשיים באופן מיוחד.

במהלך הפגישה ציין הנגיד לחיוב חלק מהצעדים שהובילו הבנקים השונים בנושאים אלו למען לקוחותיהם בתקופה האחרונה, אך הבהיר שמצב זה איננו מספק והציג מספר יעדים שראוי שהמערכת הבנקאית תפעל להשגתם על מנת להיטיב עם לקוחותיה ולחזק את הוגנות המערכת מולם.

להלן היעדים המרכזיים שהעלה הנגיד בפגישה:

1. **תמסורת ריבית נאותה על יתרות זכות של משקי בית.**
2. **עידוד אקטיבי מתמשך של לקוחות בעלי יתרת עו"ש מעל רף מסוים להסטת כספים המוחזקים בעו"ש לאפיקים משתלמים יותר (כגון פיקדונות לזמן קצוב או קרנות כספיות).**
3. **סיוע אקטיבי לבעלי המשכנתאות המאובחנים כבעלי הקשיים המשמעותיים ביותר.**
4. **הקלת הנטל ללקוחות בעלי יתרה שלילית בחשבונות העו"ש.**

בתום הפגישה הנחה הנגיד את מנכ"ל הבנקים לדווח למפקח על הבנקים, בדבר היערכותם להשגת היעדים שהציג. הנגיד הדגיש כי הוא מצפה מכל אחד מהבנקים לאמץ צעדים מדידים ושימיים להשגת היעדים בתוך פרק זמן קצר.

[לצפייה בהודעה לעיתונות](#)

◀ הרצאת הנגיד בכנס האגודה הישראלית לכלכלה לשנת 2023

22.06.2023

שלום לכולם,

אני שמח לפתוח את הכנס השנתי ה-39 של האגודה הישראלית לכלכלה, כאן בבית הספר לניהול באוניברסיטת תל אביב. אני תמיד שמח לחזור לאוניברסיטת תל אביב, המקום הראשון בו למדתי כלכלה ומימון.

ההרצאה שלי היום תעסוק במערכת הבנקאות. אבקש להציג ניתוח מעט אנליטי, אך עדיין אקטואלי, של מערכת הבנקאות, בסוף, אציג מעט נתונים על ישראל ואומר כמה מילים על המצב הנוכחי.

בטרם אתחיל, אבקש לומר מספר מילים בנוגע לחשיבותה של המערכת הפיננסית בכלל, וזו הבנקאית בפרט.

המערכת הפיננסית היא "שמן המנוע" של הכלכלה הריאלית. מחקרים רבים, כמו של רוס לוין ואחרים, הראו כי קיים מתאם חזק וחיוני בין רמת הפיתוח הפיננסי של המשק, לבין הצמיחה הכלכלית וההשקעה. במשק בעל שוק הון מפותח הקצאת המקורות וזרימת האשראי למימון הפעילות הריאלית תהיה יעילה יותר, תוביל לחלוקת סיכונים אופטימאלית יותר ולעלויות מימון זולות יותר.

לפעילות התקינה של המערכת הפיננסית, ולמערכת הבנקאית בפרט, חשיבות מכרעת לקיום הכלכלה וצמיחתה. מערכת זו, מייצרת זירת מפגש בין חוסכים ולווים ובכך היא מאפשרת הקצאת מקורות יעילה יותר במשק. כך לדוגמה המערכת הפיננסית מאפשרת את מה שאנחנו הכלכלנים מכנים "החלקת צריכה": מפגש בין אלו המבקשים לצרוך פחות בהווה ויותר בעתיד – ה"חוסכים" דוגמת בעלי הפיקדונות והנכסים הפיננסיים, לבין לווים המוכנים להחליף את הצריכה העתידית שלהם בצריכה בהווה.

אפתח בהצגת מודל TEXTBOOK למערכת הבנקאות שרובכם ודאי מכירים ממבוא לכלכלה. לאחר מכן אראה ספרות יותר עדכנית המראה כי התחזית הנגזרת מהמודל הנאיבי אינה הולמת את הנתונים. אחר כך אראה את ההסבר האלטרנטיבי – שפותח אגב על ידי אחד מהתלמידים שהיו לי בוורטון – והפך למקובל בשנים האחרונות להבנת המנגנון הבסיסי של מערכת הבנקאות.

לאחר מכן אראה כיצד המודל עשוי לשפוך מעט אור גם על המשבר האחרון שראינו במגזר הבנקאות בארה"ב, ולבסוף אראה כי בניגוד לארה"ב – מודל מערכת הבנקאות בישראל שונה מהמודל בספרות. לבסוף אדבר מעט על הסיבות ועל ההשלכות של השוני בישראל.

נתחיל מהסבר פשוט על פעילות של בנק מסחרי. בואו נחשוב על מאזן בסיסי של בנק. הבנקים מקבלים מהציבור פיקדונות, וזו ההתחייבות הבסיסית שלהן. במקביל, הבנקים מעניקים אשראי לציבור – בין אם באמצעות הלוואות או באמצעות רכישת אגרות חוב וניירות ערך. כפי שאני מניח רובכם מכירים את המודל הבסיסי של בנקים – "Borrow short and lend long". לכן, לרוב, פיקדונות נטים להיות בעלי אופי קצר יחסית – שנים בודדות. זאת בעוד המח"מ – משך החיים הממוצע – של האשראי נוטה להיות ארוך יותר. תחשבו למשל על הלוואות לדיור או לקניית רכב – אלו לרוב נפרסות על שנים רבות (שקף 4).

התופעה הזו, המכונה באנגלית "Maturity transformation" היא מאפיין חשוב של המערכת הבנקאית לכלכלה כולה: היא מאפשרת תיווך בין לווים הזקוקים לכסף לטווח הארוך, לחוסכים לטווח הקצר.

הרווח של הבנק, במודל הפשוט הזה, נובע מפערי ריביות: הריבית על הנכסים, כלומר על האשראי, גבוהה יותר מאשר הריבית על ההתחייבויות, כלומר על הפיקדונות. הפער הזה, מכונה "הכנסות ריבית נטו", ובאנגלית "NET INTEREST MARGIN" מהווה את מקור הרווח העיקרי של המערכת הבנקאית. במציאות ישנם אלמנטים נוספים לרווח כמו עמלות, תיק הנוסטרו של הבנק, והכנסות אחרות שאינן מריבית. כפי שאמרתי, בכדי שהמודל הפשוט הנ"ל יוביל לרווח חיובי עבור הבנק, הריבית על הנכסים צריכה להיות גבוהה מזו על ההתחייבויות. בשנים רגילות, עקום התשואות, המבטא את הבנצ'מארק של שערי הריבית במשק לטווחי זמן שונים – עולה, כך שהריבית על נכסים ארוכים נוטה להיות גבוהה מהקצרים, מה שתואם ריבית גבוהה יותר על נכסים מהתחייבויות הבנק. בגרף אתם יכולים לראות את עקום התשואות בארה"ב כפי שזה היה ב-2018, טרם משבר הקורונה. כך נראה עקום תשואות "נורמלי".

כעת אתם יכולים לראות את עקום התשואות כפי שהוא היום בארה"ב (שקף 5). ניתן לראות כי העקום כולו עלה, וכי כעת הריבית הקצרה, גבוהה יותר – בצורה משמעותית – מזו הארוכה. מקובל לחשוב כי תופעה זו, המכונה "היפוך העקום" מרמזת על כך שהשוק צופה האטה או אף מיתון של הפעילות הכלכלית בטווח הזמן הקרוב, מה שידרוש הורדת ריבית בהמשך. במצב כזה, הריבית לטווח הקצר גבוהה יותר מזו לטווח הארוך. לפי מה שהסברתי לפני רגע, מצב כזה עשוי להיות בעייתי עבור הבנק, שכן הוא מחזיק נכסים ארוכים שכעת השווי שלהם – בשוק – נמוך יותר מהריבית לטווח הקצר, שהוא עשוי להידרש לשלם למפקידים שלו. כלומר, לפי המודל הפשוט, רווחיות המערכת הבנקאית נוטה להיות מאד רגישה לשינויים בריבית, ובפרט ל"היפוך" העקום.

אלא, שהנתונים מראים שזה לא מתקיים (שקף 6): בשני האיורים המוצגים אתם יכולים לראות כיצד רווחי הבנקים מריבית – ההכנסות מריבית נטו, כלומר ההכנסות מריבית על הנכסים בניכוי ההוצאות על ריבית על ההתחייבויות אינם רגישים לא לריבית הקצרה – האיור השמאלי, ולא לשיפוע העקום, באיור הימני. העובדה הזו, שכאשר היא הוצגה לראשונה הייתה די מפתיעה, העלתה מספר שאלות. ההשאלה הבסיסית היא כיצד הכנסות הבנקים נטו מריבית "אדישות" לשינויים בריבית ובעקום. מה המודל העיסוקי של הבנקים המאפשר להם את החשיפה הנמוכה הזו לשינויים בריבית (שקף 7)? בנוסף, נרצה לשאול האם ייתכן שישנה שונות בין מדינות שונות במבנה העסקי של המערכת הבנקאית, וכיצד עליית הריבית בסייקל הנוכחי הובילה למשבר במספר בנקים לא קטנים בארה"ב – למרות ה"אדישות" הזו. שאלות אלו, ואחרות, גרמו לרבים לחשוב על מודל אלטרנטיבי לזה הפשוט אותו הצגתי בהתחלה.

כעת אבקש להציג מודל המתמודד עם הממצא האמפירי שהראתי. המודל נוסח על ידי איתמר דרכסלר, אלכסיי סבוב ופיליפ שנבל, ופורסם במספר ג'ורנלים. המודל פותח בהנחה כי לבנקים יש כוח שוק על הפיקדונות – Deposit Franchise – שכן אנשים לא נוהגים להעביר את הפיקדון שלהם מבנק לבנק לעיתים קרובות, ממספר סיבות – מודעות נמוכה, עלות מעבר, והעדפת שירותים אחרים שמעניק להם הבנק (שקף 9). העובדה הזו גורמת להם "לוותר" מעט על ריבית הפיקדונות, ומאפשר לבנק שלא להעלות את ריבית הפיקדונות במלוא עליית הריבית במשק, ובכך להגדיל את ההכנסות מריבית נטו – Markdown. את הרגישות של בעלי הפיקדונות לשינויים בריבית הבנק המרכזי מכנים "Deposit Beta". ככל שה-"Deposit Beta" גבוהה יותר, הציבור ידרוש הצמדה גבוהה יותר בין ריבית הבנק המרכזי לריבית הפיקדונות שלהם, ולהפך. לכן, Deposit Franchise גבוה, כלומר כוח שוק גבוה על הפיקדונות, מייצר "Deposit Beta" נמוך, כלומר רגישות נמוכה של הפיקדונות לשינויי ריבית. כלומר, צד ההוצאות מריבית אינו רגיש יחסית לשינויים בריבית הקצרה. בנוסף, החזקת Deposit Franchise מייצרת הוצאות אחרות (שאינן מריבית): החזקת סניפים, פרסום, מכירות וכו'. כלומר גם ההוצאות האחרות של הבנקים אינן רגישות לתנודות בריבית.

כדי לא להגיע למצב שצד ההוצאות שלהם אינו רגיש לריבית, וצד ההכנסות כן, כלומר בכדי "לגדר" את צד ההכנסות מסיכוני ריבית, הבנקים רוכשים נכסים (אשראי, אג"ח) לתקופה ארוכה בריבית קבועה כמו אגרות חוב ארוכות או משכנתאות בריבית קבועה. נכסים אלו – ככל שמחזיקים אותם עד לפדיון – אינם חשופים לשינויים בריבית, וכך, גם צד הנכסים וגם צד ההתחייבויות אינם רגישים לשינויים בריבית. כך ניתן להסביר מדוע ההכנסות מריבית נטו אינן רגישות לשינויים בריבית. דרכסלר ושות' מראים כי ככל שלבנקים יש בטא גבוהה יותר, הם מחזיקים נכסים קצרים יותר. ולהפך: בטא נמוכה מאפשרת לבנקים להחזיק נכסים לתקופות ארוכות יותר, שכן הם פחות מוטרדים מסיכוני ריבית (שקף 10).

כעת, אני רוצה להתייחס בקצרה למה שקרה בארצות הברית בחודשים הראשונים של השנה. אני מניח שכולכם קראתם על נפילתם של מספר בנקים, שנבעה בין היתר מעליית הריבית (שקף 11). אבל אם המודל של דרכסלר ושות' אכן מתקיים נשאלת השאלה מדוע לפתע הבנקים כן גילו רגישות לשינויים בריבית, והגיעו לחדלות פירעון. התשובה, כפי שאסביר, איננה נובעת מ"באג" במודל, אלא מ"פיצ'ר" שלו. המודל של Deposit Franchise מסביר מדוע בנקים מגודלים, פחות או יותר, מסיכוני ריבית, אך מאפיין חשוב שלו הוא חשיפה יחסית מוגברת לסיכוני נזילות (שקף 12). אסביר את הנקודה הזו באמצעות מה שקרה בארה"ב. ה-FED, כמו בנקים מרכזיים רבים, העלה בחדות את הריבית בשנה וחצי האחרונה, בכדי להתמודד עם האינפלציה. עליית הריבית מורידה את ה"שווי ההוגן", כלומר את שווי נוכחי בשוק של נכסים בריבית קבועה, ובפרט את שווי הנכסים ארוכים שהחזיקו הבנקים. באופן בסיסי, פגיעה בשווי ההוגן לא אמורה להשפיע משמעותית על הבנקים: כל עוד הם יכולים להחזיק את הנכסים עד למועד הפדיון – הם יממשו אותם באותה נקודת הזמן, בשווי המקורי שלהם.

הבעיה מתחילה כאשר הבנקים נדרשים לנזילות. ככל שלקוחות רבים יותר מבקשים למשוך פיקדונות, היכולת של הבנקים לשמר את הלוקוחות באמצעות העלאת ריבית הפיקדונות נמוכה יותר, שכן הם מחזיקים נכסים רבים יותר בריבית קבועה, ואין להם את הנזילות הנדרשת. ככל שמתפתחת דינמיקה של ריצה אל הבנק הבנק זקוק לנזילות ונאלץ לממש את נכסיו בשוק בהווה, ולכן להתחשב בשווי ההוגן, מה שמוריד את שווי הנכסים במאזן וחושף את הבנק למצב של חדלות פירעון.

מכיוון שכל "שחקן", בעל פיקדונות, מודע לכך – הוא יעדיף להיות הראשון שבורח מהבנק, וזוכה לקבל את הפיקדונות שלו. הדינמיקה הזו כשלעצמה מעצימה את מהירות והיקף הריצה אל הבנק. ככל שישנם שינויים טכנולוגיים כמו בנקאות דיגיטלית המאפשרת משיכה מהירה של פיקדונות, ורשתות חברתיות ה"מסייעות" לייצר דינמיקה מהירה יותר של ריצה, התופעה מתעצמת. זה, על קצה המזלג, מה שקרה בארצות הברית ברבעון הראשון של השנה. בשקף הנוכחי אתם יכולים לראות סימולציה, המראה מה קורה לשווי של בנק, בסיטואציה שתיארתי, ככל שהוא לא מעריך נכונה שני גורמי סיכון עיקריים (שקף 13).

גורם הסיכון הראשון הוא הבטא של הפיקדונות: בנק יכול להעריך שהבטא עומדת על , ובכך לאפשר לעצמו להחזיק נכסים ארוכים בגובה של מסך שווי הנכסים, ועדיין להיות מוגן מסיכון הריבית. גורם סיכון שני הוא קצב זרימת הפיקדונות אל המערכת, שאינו תלוי בריבית. בנקודת המוצא הבנק מעריך כי כמות הפיקדונות היא דביקה במידה מסוימת, כלומר קצב עזיבת הפיקדונות הוא נמוך. בסימולציה הנוכחית, אנחנו רואים על ציר ה-Y מה קורה לשווי השוק, או המניה, של הבנק בתרחישים שונים בהם הבנק טועה ביחס לשני גורמי הסיכון הללו, ככל שריבית הבנק המרכזי עולה – מה שמופיע על ציר ה-X. כפי שניתן לראות, ככל שהטעות של הבנק בנוגע לבטא של הפקדונות ולקצב העזיבה שלהם גדולה יותר – הפגיעה בשווי השוק של הבנק גדולה יותר במידה וריבית הבנק המרכזי עולה.

כדי לחדד את גורם הסיכון השני – הערכת חסר של קצב משיכת הפיקדונות, עלינו להיזכר כי בעבר, ריצה אל הבנק דרשה הגעה פיזית לבנק, ומשיכה פיזית של הכספים, היום – הכל יכול להיעשות בלחיצת כפתור. (שקף 14). בנוסף, לרשתות החברתיות תרומה ניכרת בהאצת הדינמיקה של הריצה כשהיא מתחילה. לשם המחשה בצד שמאל ניתן לראות השוואה בין שווי שוק של שתי קבוצות בנקים בארה"ב: אלו אשר היקף הציפצים בנוגע אליהם לטוויטר היו גבוהים, לנמוכים. הניתוח לקוח מתוך מחקר טרי שנעשה סביב הנושא הזה: "Social Media as a Bank Run Catalyst". המודל של דרכסלר מחדד נקודה חשובה לגבי תופעת הריצה אל הבנקים, אף שזו הייתה ידועה ומוכרת עשרות שנים קודם. גם במידה ובנקים מחזיקים נכסים ארוכים, כל עוד אלו בריבית משתנה, אזי החשש לריצה נמוך משמעותית: בעלי הפיקדונות לא מאד מודאגים מעלייה בריבית שתשחק את שווי הנכסים – שכן אלו צמודים לריבית. הקביעה כי בנקים מחזיקים נכסים בריבית קבועה – היא זו שמייצרת את החשש של המפקידים שהבנקים יאלצו לממש את הנכסים בשווי נמוך, ובכך מגדילה את ההיתכנות לריצה.

לסיכום עד כה, ראינו כי המודל הפשוט של בנקאות אינו תואם לממצא האמפירי בנוגע ליציבות ההכנסות מריבית נטו של הבנקים ביחס לריבית במשק. הצגנו מודל אלטרנטיבי שבכוחו להסביר את התופעה של גידור סיכוני הריבית, וראינו כי הוא מציג חשיפה לסיכון אחר: סיכון נזילות (שקף 15). מהמודל נגזר כי בנקים נוטים להחזיק נכסים ארוכים בריבית קבועה, וכי הם אינם "ממהרים" להעלות את הריבית על הפיקדונות כאשר ריבית הבנק המרכזי עולה.

כעת, אני רוצה לעבור למצב בישראל, ונראה כי המצב הוא למעשה הפוך (שקף 16). ראשית, ניתן לראות כי התופעה שראינו קודם בארה"ב – תקפה גם בישראל: ההכנסות מריבית נטו של הבנקים יחסית אינם רגישים לשינויים בריבית בנק ישראל (שקף 17). אמנם ניתן לראות בקצה עלייה בשנת 2022, ואנחנו גם יודעים שהייתה עלייה נוספת ב-2023, זוהי נקודה שאתייחס אליה בהמשך. ניתן לראות זאת משמאל לאורך זמן, ומימין בקרוס-סקשן של מדינות על בסיס גרסיה של ההכנסות מריבית נטו על שינוי בריבית הבנק המרכזי. המקדם המתקבל עבור ישראל נמוך במעט מהמוצע במדינות המדגם.

כעת אבקש להראות כי מודל Deposit Franchise שראינו קודם אינו יכול להסביר את התופעה הזו בישראל. ראשית, כאן ניתן לראות את אותה גרסיה – אך הפעם בנפרד: פעם אחת על צד ההכנסות מריבית בצבע כחול, ופעם שניה על צד הוצאות הריבית בצבע כתום (שקף 18). ניתן לראות כי המקדם בשתי הגרסיות הללו גדול בהשוואה בין לאומית. כלומר העובדה שהכנסות מריבית נטו בישראל אינן רגישות לשינויים בריבית לא נובעת מחוסר השפעה של הריבית על צד ההוצאות וצד ההכנסות. אלא להפך: מהשפעה די גדולה, אבל בסדרי גודל דומים על שניהם, המקדמים במידה רבה אחד את השני. ניתן לראות זאת באיור הבא המציג את גובה ריבית הפיקדונות לתקופות שונות, ביחס לריבית הבנק המרכזי. ניתן לראות מימין כי מידת התמסורת של ריבית בנק ישראל לריבית הפיקדונות גבוהה בממוצע ועומדת על כ-70%, אך עם שונות לא מבוטלת בין מגזרי הפעילות השוני וטווחי הזמן השונים. זאת לעומת תמסורת נמוכה בצורה משמעותית בארצות הברית העומדת על כ-30% בלבד, כפי שניתן לראות באיור השמאלי. אגב, הממוצע ההיסטורי של ה-deposit beta עומד על כ-0.3 בארה"ב, כלומר תמסורת של 30% מריבית הבנק המרכזי לריבית הפיקדונות (שקף 19).

כאן אבקש לעצור רגע ולחדד נקודה חשובה: אין ספק כי ישנו שיפור מסוים בתמסורת בין ריבית בנק ישראל לבין ריבית הפיקדונות. בהשוואה לארה"ב כפי שניתן לראות בשקף – והדבר גם נכון למספר מדינות נוספות – היא אף בולטת לחיוב. השיפור נזקק גם למהלכים שנקט בנק ישראל לרבות הנפקת מק"מים בתדירות גבוהה יותר והנגשת המידע על ריבית הפיקדונות בבנקים השונים באופן שקוף ופשוט. אני מצפה שתהליך זה ימשיך ביתר שאת. מקודם הראיתי שקף המראה כי לאורך זמן ההכנסות מריבית נטו יציבות. עם זאת, בשני הרבעונים האחרונים אנחנו מזהים עלייה חדה יחסית בהכנסות מריבית נטו. הדבר נובע ממספר סיבות, ביניהן היקפי האשראי הגבוהים הצמודים למדד המחירים, הקצב המהיר של עליות הריבית שהתגובה של הציבור אליו הייתה איטית יותר, והתמסורת לאשראי שהייתה גבוהה מהתמסורת לפיקדונות.

בהקשר הזה, אני מניח שרובכם שמעתם בתקשורת לפני מספר ימים כי נפגשתי עם מנהלי הבנקים. בפגישה, אמרתי בצורה ברורה כי על המערכת הבנקאית, שהציגה רווחיות גבוהה ברבעונים האחרונים, לבחון בצורה אקטיבית כיצד למצוא את האיזון הנכון וההוגן יותר בין ההכנסות מריבית להוצאות הריבית, בפרט בתקופה מאתגרת בה אנו נמצאים.

לענייננו – מהשקף ניתן לראות שהריבית על הפיקדונות בישראל עולה באופן דומה יותר לריבית הבנק המרכזי יותר מאשר בארה"ב. מכך ניתן להסיק כי, בישראל, ה-deposit beta גדול יותר. מהצד השני, בשקף הנוכחי אתם יכולים לראות השוואה בין מדינות אירופה לישראל בנוגע לשיעור האשראי בריבית משתנה מתוך סך האשראי. הריבית המשתנה באיור היא כזו הצמודה לריבית המרכזי, או כזו המשתנה בתדירות של פחות משנה (שקף 20).

כפי שאתם רואים – ישראל ממוקמת במקום גבוה עם כ-90% מיתרות האשראי – ללא אוברדרפט – שנלקחו בריבית משתנה. רובה הגדול אגב, בריבית "פריים", כלומר זו הצמודה לריבית בנק ישראל. בנוסף, אם נקפוץ לרגע חזרה לשקף 17 – נראה כי מדינות כמו שוודיה שהופיעו בחלק השמאלי של האיור לצד ישראל, כלומר בגמישות גדולה יותר של ריבית האשראי לריבית הפיקדונות – מופיעות כעת לצידה גם כן בשיעור הגדול של אשראי בריבית משתנה. זה כמובן לא במקרה: ככל שיתרות האשראי הצמודות לריבית משתנה גדולות, אז בהגדרה הכנסות הריבית גדלות עם עליית הריבית.

כאן גם המקום להעיר על נקודה מעניינת. באיור הנוכחי אנחנו רואים איור דומה לזה הקודם – שיעור יתרות האשראי הצמוד

לריבית משתנה, אך בחיתוך של אשראי לדיור בלבד, כלומר משכנתאות (שקף 21). כאן ניתן לראות כי ישראל בולטת עוד יותר. לעובדה שבישראל חלק גדול מהאשראי ניתן בריבית משתנה, ובפרט כזה הצמוד לריבית בנק ישראל ("פריים") מספר השלכות. בין היתר, כל העלאת ריבית מורגשת בצורה חזקה הרבה יותר על ידי ציבור הלווים, ובפרט נוטלי המשכנתאות, שכן השינוי הוא לא רק על האשראי החדש שיינתן מכאן והלאה, אלא על חלק גדול מאד על האשראי הקיים.

בהקשר הזה אומר כי העלאת הריבית היא כלי כואב אך הכרחי בכדי למגר את האינפלציה, והתייקרות המשכנתאות היא חלק בלתי נמנע מהכאב הזה – כאב שאנחנו מבינים, בוחנים ומתכללים כל עת. בנוסף, ניתוח שהראיתי בעבר במספר מקומות הראה כי הנחישות שבנק ישראל נוקט במדיניות המוניטרית, תורמת – בין היתר – בראייה רב תקופתית גם לריסון העלייה בהחזר על המשכנתאות שהיה נגרם לולא העלאת הריבית.

אז ראינו כי בישראל המצב שונה מהותית מבארה"ב, שם המנגנון שמייצב את ההכנסות מריבית נטו ביחס לריבית הוא נכסים ארוכים בריבית קבועה, ורגישות נמוכה של הפיקדונות לריבית (שקף 22). בישראל, לעומת זאת, רגישות ריבית הפיקדונות גבוהה, והיקף הנכסים המוחזקים על ידי הבנקים בריבית קבועה – נמוך. כך שישראל דורשת הסבר אחר. דרך אחת להסביר את המצב בישראל היא כי הבנקים פועלים לגדר את סיכון הריבית דרך מתן אשראי בריבית משתנה, כלומר חלק מסיכון הריבית מושט על הלקוחות. בנוסף, לבנקים בישראל דרכים נוספות לשמר רווחיות גבוהה גם בסביבת ריבית משתנה (שקף 23). מצד שמאל אתם יכולים לראות את ההתייעלות שעברה המערכת הבנקאית בשנים האחרונות. סך ההוצאות התפעוליות ירד בצורה דרסטית, והוא עומד על כמחצית מאשר זה ב-OECD.

בנוסף, באיור האמצעי אתם יכולים לראות כי גם הוצאות השכר ירדו בצורה ניכרת, והן כבר מתקרבות לרמה של ה-OECD. בהקשר הזה מעניין לציין מחקר שפורסם לאחרונה על ידי מכון אהרן שהראה שפריון העבודה סקטור השירותים הפיננסיים עלה בצורה ניכרת בשנים האחרונות, זאת בין היתר הודות לשילוב מספר העובדים הטכנולוגיים במערכת הפיננסית.

מצד ימין אתם יכולים לראות כי רמת ההכנסות שאינן מריבית ביחס לשאר ההכנסות גבוהה, ואף כמעט כפולה, מזו שב-OECD. הירידה בנתוני הקצה מעודדת אך נובעת גם מסיבות טכניות. בנוסף, מקור רווחיות נוסף עבור הבנקים הוא יתרות העו"ש הגבוהות שאינן נושאות ריבית. בגרף הנוכחי אתם יכולים לראות את סך היתרות של כל הפיקדונות במערכת הבנקית, כאשר בכתום אתם רואים את יתרות העו"ש (שקף 24). ניתן לראות באיור כי פיקדונות הציבור השיקליים במערכת הבנקאית עומדים על 1.4 טריליארד שקלים, מתוכם למעלה מ-500 מיליארד נמצאים בחשבונות העו"ש.

יתרות אלו לא מניבות בדרך כלל ריבית למפקידים אך מניבות הכנסות ריבית לבנק. גם בנושא זה אמרתי עוד לפני למעלה מחודש לנציגי המערכת הבנקאית כי עליהם לנהוג בהוגנות, ובחשיבה אסטרטגית ארוכת טווח, ולהאיר את עיני הלקוחות לכך שהם יכולים לשים את הכסף בפיקדונות נושאי ריבית – ככל שאינם זקוקים לנזילות גבוהה, ולתת להם את האפשרות ליהנות גם מהיתרונות הנלווים לסביבת הריבית הגבוהה.

לסיכום, ראינו את המודל הבסיסי, אשר אינו מצליח להסביר מדוע הכנסות הריבית נטו של הבנקים אינן רגישות לריבית במשק, לאחר מכן ראינו את מודל Deposit Franchise, המסביר בצורה די טובה את המנגנון כפי שהוא בארה"ב ובמדינות נוספות (שקף 25). הצגנו את הטרייד-אוף שהמודל הזה מייצר בין גידור סיכונים ריבית לגידור סיכונים נזילות, וראינו כי למעשה זה, בשילוב עם שינויים טכנולוגיים והרשתות החברתיות הוביל לנפילתם של מספר בנקים בארצות הברית.

לבסוף, ראינו כי בישראל המצב הפוך מזה שמציג המודל: התמסורת מריבית בנק ישראל לריבית הפיקדונות היא גבוהה בהשוואה בין לאומית, ואילו רובו המוחלט של האשראי הבנקאי הינו בריבית משתנה. ציינתי קודם את העובדה כי בישראל חלק גדול מהאשראי ניתן בריבית משתנה, ובפרט כזה הצמוד לריבית בנק ישראל ("פריים") מה שמוביל לכך ששינוי בריבית משפיע על חלק גדול ממלאי האשראי הקיים (שקף 26). יש לכך מספר סיבות. אחת מהן קשורה להיעדרו של שוקי ריפוי וריביות סמן – כמו ריבית הלייבור שכולנו מכירים – מפותחים דיים.

העובדה ששווקים אלו אינם מפותחים, גורמת לבנקים להיות חשופים לסיכונים שינוי בריבית, וההצמדה לרכיב הפריים נועדה להעביר, בצורה מסויימת, חלק מהסיכון ללקוח. במידה ותתבסס בישראל האפשרות לאגח תיקי אשראי, הדבר יסיר חלק

מסיכון הריבית מהמערכת הבנקאית, ולכן גם מהצרכן הפיננסי. חשוב לציין כי זו רק תרומה אפשרית אחת של האיגוח. פיתוח שוק זה יתרום לפיזור סיכונים יעיל יותר, הרחבת אפיקי ההשקעה של המוסדיים בשוק המקומי, פיתוח שוק האשראי החוץ-בנקאי והוזלת מקורות המימון וכן אפשרות לפינוי הון במערכת הבנקאית במטרה שיוקצה, בין היתר, למימון של עסקים קטנים ובינוניים.

במשך שנים בנק ישראל פועל בכדי לקדם את שוק האיגוח בישראל. יעיד על כך בין היתר פרופסור צביקה אקשטיין שבהיותו משנה לנגיד עסק בנושא רבות. אני סבור – וכך אמרתי מספר פעמים לראש הממשלה ושר האוצר – כי חוק האיגוח עשוי להיות "GAME CHANGER" במערכת הפיננסית בישראל, ולצד חקיקת חוק האיגוח עדיין לא הושלמה.

אני מאחל לכולם המשך כנס פורה ומלמד.

תודה רבה

[לצפייה במצגת הנגיד](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית 10.07.2023

10.07.2023

שלום לכולם,

אתמול והיום התקיימו בבנק ישראל דיוני הוועדה המוניטרית לצורך קבלת החלטת המדיניות.

הוועדה המוניטרית ניתחה את ההשפעה הכוללת של התהליכים השונים המשפיעים על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להותיר את הריבית על כנה.

בדבריי היום אבקש להתייחס לשיקולים המרכזיים שעמדו לנגד עינינו בקבלת ההחלטה וכן לסביבה הכלכלית בה אנו מצויים. אתעמק בתוואי המדיניות המוניטרית ואתייחס בדבריי להתפתחויות העיקריות בסביבת האינפלציה, להערכות לגבי הפעילות הכלכלית העתידית, להתפתחות שער החליפין, לתנאי הכלכלה העולמית ולסוגיות רלוונטיות נוספות שעל הפרק.

מאז המחצית השנייה של 2021 אנו מצויים בתהליך צמצום מוניטרי, שמגיע על רקע ההתפתחויות הכלכליות המשמעותיות בסביבה המקומית והבין-לאומית. אלו הביאו אותנו בישראל, כמו בנקים מרכזיים אחרים בעולם, לנקוט בתהליך העלאות ריבית נחוש שבו התחלנו באפריל 2022.

הוועדה המוניטרית החליטה שלא להעלות את הריבית, שכן לאור הנתונים הקיימים, והתחזיות נכון להיום אנו מעריכים כי רמת הריבית הנוכחית היא ברמה מרסנת דיה, האמורה לתמוך בירידת האינפלציה ליעדה. יחד עם זאת, הדרך להתכנסות האינפלציה ליעד עודנה ארוכה. אנו מצויים בסביבת אי-ודאות גדולה וישנם מספר סיכונים כלפי מעלה ללחצי אינפלציה. לכן, חשוב לי לציין כי בהחלט ייתכן שנצטרך להעלות את הריבית בהמשך, ככל שלא נראה את סביבת האינפלציה מתמתנת בקצב המתאים. אנו נחויים להחזיר את האינפלציה ליעדה ולהבטיח יציבות מחירים בישראל.

בהמשך דבריי אציג ביתר פירוט את מצב המשק. כעת אציין כי ברקע ההחלטה נמצאים נתוני הפעילות הכלכלית במשק הישראלי, המצביעים על רמת פעילות גבוהה. אנו רואים צמיחה מעל הציפיות, ושוק עבודה הדוק עם שיעורי תעסוקה ברמות שיא ואבטלה נמוכה מאד. עם זאת, ניתן לראות מספר אינדיקטורים המצביעים על תחילתה של מגמת התמתנות: שיעור המשרות הפנויות מצטמצם, היקף המשכנתאות יורד בחודשים האחרונים והיקף האשראי לעסקים הקטנים והבינוניים התייצב.

כל אלו מרמזים על תחילת מגמת ריסון של הכלכלה, הנובעת ממדיניות הריבית, שפועלת לירידת האינפלציה.

האינפלציה בישראל עדיין שווה ברמה גבוהה ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. עם זאת, בחודשים האחרונים מסתמנת התמתנות מסוימת באינפלציה, כפי שעולה מהדינמיקה של האינפלציה בתקופות קצרות יותר, כמו במדידה רבעונית או חצי-שנתית. מגמת האינפלציה, כפי שתבטא בנתוני החודשים הבאים תהיה משמעותית להתבהרות התמונה ודינמיקת האינפלציה ותוואי המדיניות אליו אנחנו צועדים. כמובן שהוועדה בוחנת כל העת את מכלול ההתפתחויות הכלכליות בארץ ובעולם. אדגיש שוב, **יציבות מחירים היא תנאי הכרחי ליציבות כלכלית. סביבת מחירים יציבה מייצרת ודאות – והיא רכיב חיוני לפעילות הכלכלית ולצמיחה.** מעבר לכך, חשוב להבין כי אינפלציה גבוהה פוגעת בראש ובראשונה בשכבות החלשות. לכן, אנחנו בבנק ישראל נחושים ומחוייבים להשיב את האינפלציה ליעדה.

בהסתכלות קדימה, גורמים שונים במשק – כמו שוק ההון או החזאים הכלכליים – צופים כי האינפלציה תשוב ליעדה במהלך השנה הקרובה. גם הציפיות מהשוק לטווחים הארוכים יותר מצויות בתוך היעד. אלו מספקים לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת תפיסתם להשפעת המדיניות המוניטרית על האינפלציה. חשוב לזכור כי הציפיות הן חלק משיווי משקל והן נקבעות, בין היתר, לאור מדיניות הריבית שאנו נוקטים בה, והאמינות שמייחסים השווקים למדיניות המוניטרית של בנק ישראל.

צינתי קודם כי אנו סבורים שהריבית מצויה בסביבה מרסנת, כזו ההולמת את המשך התמתנות האינפלציה. הדבר נכון כל עוד לא יהיו שינויים משמעותיים בפעילות ובסביבת האינפלציה. בהקשר זה אציין, כי בחצי השנה האחרונה חוונו פיחות משמעותי בשקל. פיחות אשר נבע בעיקר מגורמים מקומיים, ופחות מהסביבה הגלובלית. על-פי ההערכות בתקופה זו נרשם "פיחות עודף" של השקל – כזה שאינו נובע מהגורמים הכלכליים שאפיינו את שוק המט"ח בשנים האחרונות. הערכות שמרניות מצביעות כי "פיחות עודף" זה תרם עד כה כאחוז עד אחוז וחצי לאינפלציה. ככל שהיחלשות השקל תימשך, הדבר עלול להעיב על חזרת האינפלציה ליעדה, ולכן ייתכן שתידרש מדיניות מוניטרית מרסנת עוד יותר.

אעבור להתייחס עתה למצב הפעילות הריאלית, כפי שאנחנו בוועדה רואים אותה.

המשק הישראלי איתן וצומח בקצב מהיר יותר ממה שהוערך עד לאחרונה, הודות לרכיב ההשקעה ולייצוא השירותים. הפעילות הכלכלית מוסיפה להיות חזקה ושוק העבודה הדוק. לצד אלו, אנו רואים מספר נתונים כלכליים המעידים על התמתנות מסוימת של קצב הפעילות: שיעור המשרות הפנויות מצוי במגמת התמתנות ובפרט במגזר ההיי-טק, ההוצאות בכרטיסי אשראי מתמתנות, הפעילות בשוק הנדל"ן מאטה, היקפי האשראי העסקי לעסקים קטנים ובינוניים מתייצבים, וכן נרשמת ירידה חדה בקצב גיוסי ההון של חברות ההיי-טק.

היום פרסמה חטיבת המחקר תחזית מקרו-כלכלית עדכנית. התחזית מבוססת על תרחיש בו המחלוקת סביב שינויי החקיקה מיושבת באופן שאינו משפיע על הפעילות הכלכלית מכאן ואילך. בתחזית זו, החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024 ב-3%, קצב נמוך במידת מה מפוטנציאל הצמיחה ארוך הטווח של המשק. על-פי התחזית שיעור האבטלה צפוי לעלות לסביבת ה-4%. האינפלציה השנתית צפויה לרדת ולעמוד ברבעון השני של 2024 במוצע על 3% ובסוף שנת 2024 על 2.4%. ישנם מספר גורמי אי-ודאות משמעותיים אותם מפרטת חטיבת המחקר. הסיכון המרכזי לתחזית הוא התממשות של תרחיש בו שינויים חוקיים ומוסדיים ילוו בעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה, המשך פיחות השקל, בפגיעה ביצוא, ובירידה בהשקעות המקומיות ובביקוש לצריכה פרטית. אזכיר כי בתחזית הקודמת בחודש אפריל, פרסמנו הערכה כמותית להשלכות הכלכליות של תרחיש זה.

אנו עוקבים מקרוב אחר ההתפתחויות בשוק הדיור ורואים כי היקף הפעילות בשוק זה מוסיף להתמתן. מדד מחירי הדירות ירד במעט בחודש מאי, זאת בהמשך למגמת ההתמתנות הניכרת בחודשים האחרונים. היקפי העסקאות בשוק, ביצועי המשכנתאות ונתוני התחלות הבנייה מצויים במגמת ירידה. בהקשר זה אציין את שאמרתי בעבר: חשוב שהממשלה תדע לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח להמשך התמתנות של מחירי הדיור ואין להסתמך בהקשר זה על העלייה בעלויות המימון בלבד.

בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל ממשיכים להיות מאופיינים בביצועי חסר לעומת מדדי המניות המובילים בעולם. תשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות נותרו ללא שינוי מאז החלטת הריבית הקודמת, זאת בדומה למגמה בעולם. בשוק האשראי, מרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל, שהתרחבו בתחילת השנה, נותרו ללא שינוי והיקפי האשראי לעסקים קטנים ובינוניים מתייצבים. עם זאת, הקושי בהשגת מימון המדווח על ידי העסקים בגדלים השונים נותר ברמה נמוכה יחסית.

בהתייחס לפעילות הגלובלית, תחזיות הגופים הכלכליים צופות צמיחה מתונה בגושים המובילים בשנים 2023 ו-2024. בתוך כך, גוש האירו, נכנס למיתון טכני לאחר שני הרבעונים האחרונים שבהם נרשמה התכווצות בתוצר. סביבת האינפלציה בעולם מתמתנת, אך אינפלציית הליבה מוסיפה להיות דביקה, וההידוק המוניטרי בעולם נמשך.

ארצה לומר עתה מספר דברים על המערכת הבנקאית והצעדים האחרונים שננקטו על ידי הבנקים. כפי שפורסם, זימנתי לפני כשבועיים את מנכ"ל הבנקים לשיחה בה הבהרתי כי ראוי שהמערכת הבנקאית תפעל להשגת מספר יעדים: הפחתת ריביות על יתרת החובה; הגברת תמסורת הריבית על יתרות זכות – לאורך העקום כולו; עידוד אקטיבי ומתמשך להסטת כספים המוחזקים בעו"ש לפיקדונות ולאפיקים משתלמים יותר וסיוע אקטיבי לבעלי המשכנתאות המאובחנים כבעלי הקשיים המשמעותיים ביותר. הצעדים שנעשו בעקבות כך הולכים לכיוון הנכון ויכולים לסייע ללקוחות הרלוונטיים. המהלכים אותם אנו מקדמים ונמשיך לקדם בעתיד הם כאלו שמעודדים את פעילות מנגנוני השוק ותחרות עסקית תוך שונות בערך המוצע בין הגופים השונים, הן במערכת הבנקאית והן מחוצה לה. לעומת זאת, התערבות חקיקתית במנגנוני השוק, וודאי צעדים שעלולים לעוות את המדיניות המוניטרית, עלולים להשיג תוצאה לא רצויה בסופו של דבר. נמשיך לפעול בכלים שברשותנו להשגת יעדים אלו לשיפור מצב הלקוח וקידום התחרות במערכת הפיננסית.

לסיום, ארצה לומר מספר מילים על ההשפעה של שינויי החקיקה על הכלכלה, שמלווה אותנו בחודשים האחרונים. אמרתי בעבר מספר פעמים כי בעקבות קידום שינויים אלו חלה עלייה ברמת אי-הוודאות בכלכלה הישראלית, כפי שמשתקף בין היתר, בפיחות העודף של השקל וביצועי החסר של שוק המניות הישראלי. להמשך אי-הוודאות עלולים להיות מחירים כלכליים לא מבוטלים, כפי שמתבטא בסיכונים לתחזית חטיבת המחקר, ושאת חלקם ציינתי בדבריי קודם לכן. גם קרן המטבע הבינ"ל הצביעה בדו"ח האחרון שלה על הנזק מהמשך אי הוודאות לאורך זמן. לכן, חשוב להשיב את היציבות והוודאות לכלכלה הישראלית, ולוודא ששינויי החקיקה יבוצעו בהסכמה רחבה, וישמרו על חוזקם ועצמאותם של המוסדות.

תודה רבה.

◀ נאום המפקח על הבנקים, דניאל חחיאשוילי, בכנס הפינטק בדרום קוראיה וביקורו שם

10.09.2023

המפקח על הבנקים, מר דניאל חחיאשוילי, הוזמן ע"י ה-Financial Services Commission של דרום קוראיה (ה-FSC) לנאום באירוע הפתיחה של שבוע הפינטק שנערך בסיאול. בנאומו, תיאר המפקח את הצעדים העיקריים שננקטו על ידי בנק ישראל לפיתוח החדשנות הפיננסית, הדגיש את מחויבות בנק ישראל להמשך קידומה של חדשנות זאת.

מתוך הנאום:

"As regulators or policy makers we can tremendously influence the development of financial... services, its level of innovation—and no less important— its safety. As new technologies such as AI, quantum computing, DLT and biometric, become more present in our lives, our role as regulators to enable the transformation becomes more crucial"

מצ"ב נאומו המלא של המפקח בטקס פתיחת שבוע הפינטק.

בתום הנאום הזמין המפקח את המשתתפים להתרשם ממגוון החברות הישראליות שלקחו חלק באירוע. שבוע הפינטק שימש במה לשלל גופים פיננסיים בינ"ל - בנקים, חברות תשלומים וחברות פינטק רבות - להציג את מוצריהם, בדגש על תחומי החדשנות הפיננסית.

במהלך ביקורו בדרום קוריאה, אשר נערך בתמיכתו של שגריר ישראל בסיאול, מר עקיבא תור, ובשותפות עם הנספחות הכלכלית בסיאול, בהובלת הנספחת הכלכלית תמר מרון קושר, נפגש המפקח מחיאוילי עם מקבילו בתפקיד ברשות הפיקוח בדרום קוריאה, מר Lee Joonsoo גורמים בכירים בבנק המרכזי, וחברות מובילות בתחומי הבנקאות וכרטיסי האשראי בדרום קוריאה.

בפגישות אלו, דן המפקח בהתפתחויות האחרונות בסביבת הסיכון הפיננסית, ההזדמנויות והאתגרים בפניהם ניצב הפיקוח על הבנקים, ולמד על הצעדים שננקטו לפיתוח התחרות בשוק הפיננסי בדרום קוריאה, זאת תוך מתן דגש על חלקן של חברות כרטיס האשראי בפיתוח תחרות זאת.

◀ המצגת אותה הציג ד"ר עדי ברנדר, מנהל חטיבת המחקר, בוועידה השלישית של הפורום הכלכלי הערבי.

14.09.2023

[לצפייה במצגת](#)

◀ דברי נגיד בנק ישראל לפורום ה-G30 שהתכנס בוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי

15.10.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, התבקש לנאום בפורום ה-G30*, לצד כריסטין לגארד, נשיאת ה-ECB, אוגוסטין קרסטנס מנכ"ל ה-BIS ואנדרו ביילי, נגיד הבנק המרכזי של אנגליה, במסגרת הוועידה השנתית של קרן המטבע והבנק העולמי שמתקיימת בימים אלו במרקש, מרוקו.

בעקבות המצב הבטחוני נשאר הנגיד בארץ להוביל את צעדי המדיניות הכלכליים שבאחריות הבנק, ועל-כן נאומו הועבר ישירות על ידי המארגנים למשתתפי המושב בכנס. מצורף הנאום במלואו, שעוסק במצב הנוכחי בישראל ואספקטים כלכליים שונים הנגזרים מכך.

נציין כי מאז פרוץ הלחימה הועברה לנגיד ירון תמיכה והבעת סולידריות נרחבת מנגידי בנקים מרכזיים רבים וגורמי כלכלה בכירים בעולם והנגיד מצוי כתמיד עם גורמים בינ"ל רבים מהעולם הכלכלי והודה לכולם על הבעת התמיכה.

*פורום G30 הוא ארגון בינלאומי של כלכלנים ואקדמאים בכירים. מטרת הפורום היא העמקת ההבנה של נושאים כלכליים ופיננסיים ובחינת ההשפעה של החלטות בנושאים האלו על הסקטורים הציבורי והפרטי וחברים בו 30 מבכירי מערכת הבנקאות והפיננסים העולמית, ביניהם נגידי בנקים מרכזיים, מנהלי הבנקים המסחריים הגדולים בעולם, ראשי מוסדות פיננסיים ואקדמאים. הפורום עורך שני מפגשים בשנה ובנוסף מארגן סמינרים וקבוצות למידה.

[לנאום הנגיד](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

23.10.2023

שלום לכולם,

בבוקר יום שבת, ה-7.10, בעיצומו של חג שמחת תורה, פתח ארגון החמאס במסע טרור רצחני במוקדי אוכלוסייה רבים בישראל תוך הפרה של כל כלל בסיסי של מוסר ואנושיות. עד כה מניין הנרצחים עומד על מעל ל-1,400 וישנם אלפי פצועים ומספר רב של חטופים. כמעט ואין אדם בישראל שלא מכיר משפחה שאחד מבניה או בנותיה נרצח, נפגע או נחטף. בין אלו שקיפחו חייהם גם כאלו הנמנים על משפחות עובדי הבנק. אני שולח מכאן את תנחומיי לכל משפחות הנרצחים, מאחל החלמה מהירה לכל הפצועים, מתפלל לשלום החטופים ומייחל להשבתם בשלום. זו המציאות שאליה התעוררנו בבוקר החג. זו הסיבה שבגינה ישראל יצאה כעת למלחמה בגורמי הטרור. מלחמה שתלווה אותנו בוודאי בתקופה הקרובה.

למלחמה השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. כבר בתחילת דבריי ארצה להדגיש כי הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. בתחומים מסוימים, כגון החדשנות והטכנולוגיה, אנו אף מובילים ברמה העולמית. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מתקופות קשות ולחזור לשגשג במהרה ואין לי ספק שכך יהיה גם הפעם.

מאז תחילת האירוע אנו בבנק ישראל מקיימים הערכות מצב שוטפות אודות ההשפעה של המצב הביטחוני על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים, ונוקטים צעדי מדיניות בהתאם. ארחיב על כך בהמשך. מטבע הדברים, חלק ניכר מדינוי הוועדה המוניטרית שהתקיימו ביומיים האחרונים התמקד בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניטרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה להותיר את הריבית על כנה.

כעת, אבקש לפרוש בפניכם צעדי מדיניות שונים, בהם נקטנו מאז תחילת המלחמה, בשווקים הפיננסיים ובתחום הבנקאות. עם פרוץ הלחימה ניכרו לחצי פיחות משמעותיים, שהתבטאו במסחר המוקדם בשווקים בחו"ל. הגבנו במהירות. הפעלנו כבר ב-9.10, טרם פתיחת המסחר, תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים והפעלת מנגנוני עסקאות SWAP בסכום של עד 15 מיליארדי דולרים. במסגרת התכנית הבנק פועל בשוק על-מנת למתן את התנודות בשער השקל ולספק את הנזילות הנדרשת להמשך הפעילות הסדירה של השווקים. אין לנו יעד ספציפי לשע"ח אבל אנו רוצים לוודא שאין תנודות חריגות ולהבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים בכלל ושוק מטבע חוץ בפרט. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים, מאפשרת לנו מרחב פעולה להשגת מטרה זו. תכנית נוספת שהפעלנו היא תכנית של עסקאות ריפו שמטרתה אספקת נזילות שקלית לגופים מוסדיים ולקרנות הנאמנות כנגד אג"ח ממשלתיות וקונצרניות. ההתערבויות שלנו בשווקים הפיננסיים, יחד עם יתר כלי המדיניות המוניטרית, פועלות לייצוב השווקים ולשמירה על המשך פעילותם התקינה תוך הפחתת אי הוודאות למשק ולציבור בעת הזו.

במקביל, התווייתי מתחילת הלחימה מספר עקרונות לפעילות המערכת הבנקאית. הדגשתי במיוחד את הצורך לגלות רגישות יתירה כלפי הלקוחות הנושאים בנטל המלחמתי, אלו המצויים ביישובי העוטף, ובני משפחות הנפגעים והנעדרים. בהמשך לעיקרון זה, גיבש במהירות הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל מתווה אחיד ומוסכם שאומץ ע"י הבנקים והבוקר הורחב גם לחברות כרטיסי האשראי. המתווה ממוקד באוכלוסיית משרתי המילואים, אוכלוסיית העוטף והדרום ומשפחות הנפגעים והנעדרים. אוכלוסיות אלו יוכלו לדחות לשלושה חודשים את התשלומים בגין משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי לעסקים קטנים. בניגוד למתווים בתקופת הקורונה, במתווה הנוכחי הדחיות לא יישאו כל עלות - לא ריביות ולא עמלות. המתווה נותן מענה גם לשאר חלקי האוכלוסייה שנתקלים בקשיים. הוא מקל באופן משמעותי ומהיר על תזרים המזומנים של האוכלוסיות הללו, מגדיל את הוודאות הפיננסית עבורם וסייע להם לצלוח תקופה מורכבת זו. חלק מהבנקים אף נותנים הקלות מעבר למתווה ואני מברך על כך.

לכל מלחמה, לרבות הנוכחית, יש גם מימד פיסקלי לא מבוטל. מימד זה מצוי באחריות הממשלה ובהובלת משרד האוצר. אני עומד בקשר עם שר האוצר מתחילת המלחמה וכך גם יתר גורמי המקצוע הרלוונטיים בבנק ובמשרד האוצר.

אני סבור שבתחום זה עומדות לנגד עינינו שלוש מטרות מרכזיות:

ראשית, עלינו להמשיך ולספק מעטפת תקציבית שתאפשר לכווחות הביטחון ולמערך הלוחם לנהל את המלחמה בהתאם למטרות שהוגדרו לה. שנית, עלינו לדאוג לסיוע לתושבי העוטף ומשפחות הנפגעים והנעדרים ולתמוך באוכלוסיית המילואים המגויסת ובאלו המאיישים את מערכי החירום וההצלה. תכנית הסיוע שהופעלה על ידי הממשלה בשבוע שעבר, הכוללת מענקים ישירים למשקי הבית שפוננו מהעוטף והמהלכים לשיכון המפונים מאיזורי הלחימה, מהווה תחילת מענה בכיוון הנכון, ויש לפעול לייעול מתמיד של מערכי הסיוע. המתווה שקידמנו עם מערכת הבנקאות וחברות כרטיסי האשראי והצעדים השונים שנוקטים הבנקים באופן וולונטרי כדי להקל על האוכלוסיות הללו, מהווים צעד משלים למדיניות הממשלה ומשרתים גם הם את המטרה האמורה.

בנוסף לשני היעדים שהזכרתי, מטרה שלישית היא למתן את ההשפעה המקרו-כלכלית של המלחמה על המשק. זאת, בין היתר, באמצעות מענקי המשכיות עסקית וסיוע תזרימי והלוואות בערבות מדינה שיתמכו ביכולת של עסקים, בעיקר קטנים ובינוניים, שהיקף פעילותם נפגע, לעמוד בהוצאות הקבועות ובהוצאות השכר שלהם ולצלוח את התקופה הנוכחית. הממשלה פועלת כעת לייצר מתווה סיוע המבוסס על כיסוי ההוצאות הקבועות של עסקים ומימון חלק מהוצאות השכר. חשוב שהמתווה שיגובש ייתן מענה הולם ומהיר ככל שניתן לצרכי העסקים שנפגעו לצד שמירה על מסגרת פסקלית אחראית.

ההתנהלות התקציבית היא חשובה. בשלב הראשון יש לעשות מאמץ ולייצר את המקורות התקציביים הנדרשים באמצעות שינוי סדרי עדיפויות תחת המסגרת התקציבית הקיימת. זאת, לרבות סדרי העדיפויות המשתקפים בהסכמים הקואליציוניים. הגדלת המסגרת התקציבית צריכה להתבצע רק לאחר מיצוי האפשרויות לפעול תחת המסגרת הקיימת ובאורח מדוד ושקול. ברצוני להדגיש כי מאמץ של הממשלה להמשיך ולשמור על אחריות פסקלית גם בעת הנוכחית, מהווה מסר חשוב לשווקים הפיננסיים, שיתמוך בשמירה על עלויות גיוס נמוכות של המימון הנדרש בתקופה רגישה זו. חשוב לזכור כי בעת הזאת שוררת כמובן אי ודאות רבה לגבי התפתחות המלחמה ואורכה. זו גם אחת הסיבות שבגינה אנו צריכים לשמור על דרגות חופש להתאמת המדיניות הכלכלית שלנו.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה. מדד מחירי הדירות הוסיף לרדת בחודש ספטמבר, בהמשך למגמת ההתמתנות הניכרת בחודשים האחרונים. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים המגיעים מעבר לקו הירוק, לצד עזיבה של עובדים זרים ממדינות אחרות. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות מגבילה את פעילות חברות הביצוע. בעת הזו, חשוב שהממשלה תפעל להסיר חסמים בתהליך הבאת עובדים זרים לישראל. בנוסף, על הממשלה והרשויות לדאוג למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שצינתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

ערב המלחמה חזינו בנתוני פעילות כלכלית במשק הישראלי, המצביעים על רמת פעילות נאה. עמדנו על רמת תוצר גבוהה ששיקפה ביקושים גבוהים ופער תוצר חיובי למשך תקופה ממושכת. שוק עבודה הדוק עם שיעורי תעסוקה ברמות שיא ואבטלה נמוכה מאד. זאת, לצד סימנים להאטה בקצב הצמיחה ולהתמתנות בקצב עליית המחירים בעקבות מדיניות הריבית. סביר שאירועי הלחימה, גיוס המילואים הנרחב והפגיעה בפעילות של בתי העסק, ישפיעו על נתונים אלו.

מניסיון העבר, ערוצי פגיעה ריאלית בולטים בזמן מלחמה מתבטאים גם בצד ההיצע וגם בצד הביקוש. אלו כוללים, בין היתר, היעדרות מועסקים ואי סדירות במערכת החינוך, פגיעה בצריכת שירותי פנאי, ופגיעה בענפי הבנייה, החקלאות והתיירות תוך הגדלת תקציבים לנושאי ביטחון. הגירעון הממשלתי יוחס חוב-תוצר צפויים לגדול אף הם. עוצמת ההשפעה של המלחמה תושפע מהיקפה ותגדל ככל שחלק גדול יותר של המשק יושבת למשך זמן ארוך יותר. אנו רואים למשל כי חלה ירידה משמעותית בצריכה באמצעות כרטיסי האשראי, למעט בענף המזון. בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל ירדו בחדות ותשואות איגרות החוב הממשלתיות הארוכות עלו. בשוק האשראי, מרווחי האג"ח הקונצרניות בישראל התרחבו.

דברים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית יוצאת מנקודת מוצא בה רמת הפעילות המשקית בפועל הייתה גבוהה יותר מאשר העריכה החטיבה בתחזית הקודמת ביולי האחרון. מנקודה

זו היא משלבת את השפעות המלחמה והעלויות הנאמדות. חשוב להדגיש מפורשות: תחזית זו גובשה בעיצומה של המלחמה, בתקופה המאופיינת באי-ודאות רבה בנוגע להתפתחויות המלחמה והשלכותיה השונות. תחזית חטיבת המחקר מבוססת על תרחיש של מלחמה שחלקה הארי מתרכז בזירה הדרומית במהלך הרבעון הרביעי של השנה. זאת על בסיס הנתונים הקיימים על אירועי בטחון קודמים והתאמות רלוונטיות למלחמה הנוכחית. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה מעריכה שהתוצר יצמח בשנת 2023 ב-2.3% ובשנת 2024 ב-2.8%. על-פי התחזית שיעור האבטלה צפוי לעמוד על 3.6% בסוף שנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לרדת ולעמוד ברבעון השלישי של 2024 על 2.9% ובסוף שנת 2024 על 2.5%. החטיבה מעריכה כי עלויות המלחמה יגררו גידול בגירעון הממשלה לשיעור של כ-2.3 אחוזי תוצר בשנה זו ושל כ-3.5 אחוזי תוצר בשנת 2024. אלו יובילו לכך שיחס החוב לתוצר יעמוד בסוף שנת 2024 על כ-65%. זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידינו כעת כאשר צפויות למשק הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. בפרט חשוב שהממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות מאמץ ממשי לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות בעת הזאת, ואימוץ מידתיות בהפעלת תכניות הוצאה אזוריות. יש לזכור שבניגוד להתמודדות בתקופת הקורונה, התמודדות המשק הישראלי עם המלחמה הנוכחית היא אירוע מקומי, ולכן התייחסות השווקים להתנהלות התקציבית עלולה להיות פחות סובלנית.

באשר לסיכונים הפיננסיים, הצעדים שנוקטים בנק ישראל והממשלה צפויים להקל על מצבם הפיננסי של משקי הבית והעסקים. בנוסף, תרחישים של מלחמה, עלייה בפרמיית הסיכון בעקבותיה והרעה בדירוג של בנקים בישראל, נבחנו מספר פעמים במסגרת מבחן הקיצון המקרו-כלכלי האחד למערכת הבנקאית. התוצאות של תרחישי הקיצון מעלות כי גם במצבים כאלו המערכת הבנקאית בישראל נותרת יציבה וחسונה.

אנחנו להתייחס עתה לאינפלציה. כפי שצינתי, המדיניות המוניתרית פועלת לייצוב השווקים. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד.

נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. עם זאת, האינפלציה התמתנה בהדרגה בחודשים האחרונים והיא נמוכה יחסית למרבית המדינות בעולם. מגמת ההתמתנות נראית הן באינפלציה הכללית והן באינפלציה של הרכיבים הבלתי סחירים והסחירים, למרות שאלו תנודתיים כתוצאה ממחירי הסחורות וש"ח.

במבט צופה פני עתיד, בטווח המיידי צפויה למלחמה השפעה מהותית על התפתחות המחירים, הן לאור הפיחות והן מצד הביקוש ומצד ההיצע. נכון לעכשיו הציפיות והתחזיות מעריכות כי האינפלציה תחזור ליעדה במהלך השנה הקרובה. גם הציפיות מהשוק לטווחים הארוכים יותר מצויות בתוך היעד. אלו מספקים לנו מידע חשוב לאופן בו השחקנים בשוק רואים את המצב הכלכלי ואת תפיסתם להשפעת המדיניות המוניתרית על האינפלציה. חשוב לזכור כי הציפיות הן חלק משיווי משקל. הן נקבעות, בין היתר, לאור מדיניות הריבית שאנו נוקטים בה, והאמינות שמייחסים השווקים למדיניות המוניתרית של בנק ישראל. אדגיש את מה שאמרתי לפני מספר ימים בנאום לוועידת ה-G30: הסיכון המרכזי לאינפלציה בישראל בתשעת החודשים האחרונים, וכעת ביתר שאת, הוא הפיחות של השקל.

בהתייחס לעולם, האירועים הביטחוניים בישראל גרמו לעלייה במתיחות הגיאופוליטית במזרח התיכון והביאו לתנודות במסחר ובתנאים הפיננסיים גם בשווקים הגלובאליים. עם פרוץ המלחמה עלו מחירי הנפט והגז הטבעי.

עוד טרם המלחמה הפעילות הכלכלית במרבית האזורים מלבד ארה"ב האטה, תחזיות הגופים הכלכליים צופות צמיחה מתונה בגושים המובילים בשנים 2023 ו-2024. ההידוק המוניתרי בעולם נמשך, ועל כן מגמת ההתמתנות באינפלציה נמשכת, גם במדדי הליבה, וזאת למרות העלייה המחודשת במחירי האנרגיה. בתנאים הפיננסיים בעולם חל הידוק והבנקים המרכזיים מתמסרים "High for longer", והשווקים הפיננסיים רשמו ירידות שערים תוך תנודתיות רבה.

לסיום, אדגיש שוב את מה שפתחתי בו - הכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. ידענו להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור

לשגשג במהירה. אין לי ספק שכך יהיה גם הפעם. אנו בבנק ישראל נמשיך למלא את תפקידנו בניהול המדיניות המוניטרית, ייצוב השווקים הפיננסיים, הפיקוח על המערכת הבנקאית והמשכיות מערך התשלומים. תוואי הריבית והפעלת כלים מוניטריים נוספים יקבעו בהתאם להתפתחות המלחמה ולנתוני הפעילות והתפתחות האינפלציה, זאת על מנת להמשיך ולתמוך ביציבות השווקים ובהשגת יעדי המדיניות ובצרכי המשק.

מאז פרוץ הלחימה קיבלתי הודעות תמיכה והבעת סולידריות נרחבת מנגידי בנקים מרכזיים רבים וגורמי כלכלה בכירים בעולם. אני ממשיך לעמוד בקשר עם גורמים בינ"ל רבים מהעולם הכלכלי ומודה לכולם על הבעת התמיכה.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניטרית רוצים לחזק את ידי החיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

וארצה לסיים באיזכור יום הולדתו של אוהד מונדר זכרי מכפר-סבא, שאמור היה לחגוג היום את יום הולדתו התשיעי בחיק חבריו ומשפחתו. במקום זאת נמצא אוהד בשבי בעזה לאחר שנחטף באותה שבת ארוכה. לבקשת משפחתו, נסמל זאת בבלון לכבוד יום הולדתו. מי ייתן ואוהד וכל יתר החטופים יזכו לשוב אלינו ולחגוג את יום הולדתם הבא בביתם.

תודה רבה

ביחד ננצח!

[לצפייה בתדרוך עיתונאים אודות המדיניות המוניטרית 23.10.2023](#)

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון ביקר היום במספר מוקדים בעוטף ישראל וביישובי הדרום ובמרכז מפונים

29.10.2023

"עם פרוץ הלחימה נקט בנק ישראל בצעדים שנועדו להבטיח את הפעילות התקינה של השווקים ולהגביר את הוודאות הפיננסית של תושבי העוטף והדרום. באנו היום ללמוד מקרוב על האתגרים עימם מתמודדים התושבים בימים אלו ולבחון דרכים לסיוע. נמשיך לעבוד מול הנציגים הרלוונטיים עימם נפגשנו כדי להגביר את הבהירות והוודאות בנוגע לצעדים שכבר ננקטו לשיקום העוטף והדרום וכדי לחשוב על תכנון לטווח ארוך לפיתוח של איזורים אלו. עלינו לדאוג גם לחיזוק ופיתוח העוטף וכלכלתו גם ביום שאחרי. העורף בעוטף הוא החזית וקיימת חשיבות בחיזוקו."

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, ביקר היום (א') יחד עם בכירים נוספים מבנק ישראל במספר מוקדים ביישובי עוטף ישראל ובערים בדרום הארץ המצויים בחזית האזרחית של מלחמת "חרבות ברזל" וכן במרכז מופנים.

הנגיד שוחח עם ראשי ערים ומועצות, ועם המשפחות ובעלי העסקים, הקשיב לצרכים והקשיים העולים מהשטח, בנושאים כלכליים שונים. הנגיד ואנשי הבנק הציגו את מתווה דחיות ההלוואות שגובש בבנק ישראל, וצעדים נוספים בהם נקט הבנק על מנת לסייע למשקי הבית ולעסקים. בנק ישראל בכלל והנגיד בפרט ימשיך לפעול לגיבוש פתרונות מגוונים בכלים העומדים לרשותו כדי להקל ולתת מענה לקשיים והאתגרים בתקופה מורכבת וכאובה זו.

ביקור הנגיד הוא המשך של ביקורים תכופים שמקיימים אנשי המקצוע של בנק ישראל בשטח מאז פרוץ הלחימה, כדי לתת מענה וסיוע לציבור. זאת בנוסף למוקדי פניות הציבור המיוחדים שמפעיל הבנק.

מוקד פניות הציבור של הפיקוח: 9086*

מוקד פניות הציבור של מערכת נתוני אשראי: 6194*

דברי נגיד בנק ישראל בכנס המחקר השנתי של IMF

10.11.2023

נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, השתתף בכנס המחקר השנתי של IMF, ונשא דברים בפאנל בנושא 'אתגרי המדיניות המוניטרית בכלכלה גלובלית'.

לצד הנגיד ירון, השתתפו בפאנל Jerome Powell, יו"ר הפדרל ריזרב האמריקאי; Gita Gopinath, סגנית למנכ"ל IMF; ו-Kenneth Rogoff, יו"ר לכלכלה בינלאומית באוניברסיטת הרווארד.

בנאומו עסק הנגיד, בין השאר, במצב הבטחוני בישראל ועל פעולות בנק ישראל לסייע בהתמודדות עם ההשלכות הכלכליות של המלחמה.

[לדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בדברי הנגיד המלאים](#)

[לצפייה בפאנל](#)

[לצפייה במצגת שהציג הנגיד](#)

דברי נגיד בנק ישראל בתדרוך העיתונאים אודות החלטת המדיניות המוניטרית

27.11.2023

שלום לכולם,

אנו נמצאים בעיצומו של השבוע השמיני למלחמת 'חרבות ברזל'. מעבר לנושאי הביטחון, למלחמה יש השלכות כלכליות משמעותיות, המשפיעות הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. אנו בבנק ישראל ובוועדה המוניטרית פועלים במגוון כלים העומדים לרשותנו כדי לסייע למשק ולציבור בישראל לצלוח תקופה זו ולהגיע לעמדת הזינוק המיטבית ביום שאחרי. כמובן, שמידת אי הוודאות הכלכלית קשורה בימים אלו לתחום הביטחוני ולאופן בו תפתח המלחמה בחזית. לאור אלו ובהתאם למידע שהתווסף מאז ההחלטה הקודמת, חטיבת המחקר עדכנה את התחזית המקרו-כלכלית שלה.

אני רוצה לחזור ולהדגיש שהכלכלה הישראלית איתנה ויציבה. הכלכלה הישראלית ידעה להתאושש מלא מעט תקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהרה. מנועי הצמיחה של המשק, יודעים להסתגל למצבים שונים. ביניהם כמובן גם החדשנות והטכנולוגיה, בהם אנו מובילים ברמה העולמית.

אנו מקיימים בבנק הערכות מצב אודות השפעת המלחמה על אספקטים כלכליים ופיננסיים שונים. אנו מזהים את הפגיעה הכלכלית המשמעותית שספג המשק בשבועות הראשונים למלחמה ואת העלויות המשמעותיות לתקציב המדינה הנגזרות מכך. אך יש גם מקום להכיר כי במספר תחומים המשק מציג גם יכולות של הסתגלות למצב שנכפה עלינו. אנו רואים זאת במיוחד בחזרה לעבודה בענפים רבים, בתמהיל והיקף הרכישות של הציבור, ובחזרה של פעילות המסחר. המשך קיום שגרה מקסימלית בעורף, ברקע המלחמה בחזית, הוא חיוני מאוד לכלכלה. מרכיב מרכזי לכך הוא החזרה לתפקוד של מערכת

החינוך. מעבר לחשיבותה הבסיסית בהקניית החינוך, פעילותה מאפשרת גם לשאר המשק לתפקד טוב יותר.

ההשלכות הפיסקליות של המלחמה צפויות ללוות אותנו גם בטווח הבינוני. חשוב שהממשלה תנווט את מדיניותה בראייה זו. לצד הצורך לתת מענה תקציבי לצרכים שיצרה המלחמה, גם בעתות חירום יש חשיבות רבה לשמירה על מסגרת פיסקלית אחראית. המשק נבחן על ידי השווקים לא רק בהסתכלות לטווח הקצר, אלא גם לטווח הבינוני והארוך. לכן חשוב שהממשלה תבטח את עתה הוצאות חדשות שאופיין מתמשך לטווח הבינוני-ארוך. מצד אחד, הוצאות הלחימה וחידוש המלאים של הצבא יסתיימו. גם ההוצאות האזרחיות ידעכו בהדרגה עם התאוששות המשק וסיום השיקום המאסיבי של היישובים שנפגעו. מצד שני, סביר מאוד שהוצאות הממשלה יגדלו בשל עלייה פרמנטית בהוצאות הביטחון וגידול בתשלומי הריבית עקב העלייה ברמת החוב הציבורי והתייקרותו. הוצאות אלו צפויות להיות קטנות בהרבה מהעלויות הנוכחיות של הלחימה אך, כאמור, הן משמעותיות היות ויימשכו לאורך זמן. לכן, חשוב לקבל בהקדם החלטות לגבי התאמות של התקציב שיתמכו בהפחתה מתמשכת של יחס החוב לתוצר מהרמה אליה יעלה בתום המלחמה. הפחתה כזאת היא חשובה כדי לשמר את אמינות המדיניות הפיסקלית בעיני השווקים, וכדי להיערך למשברים נוספים שעלולים לפגוש את מדינת ישראל בשנים הבאות.

אעבור כעת להתייחס להחלטתנו היום. דיוני הוועדה המוניתרית שהתקיימו ביומיים האחרונים התמקדו באופן טבעי בהשפעות הכלכליות של המלחמה. הוועדה המוניתרית ניתחה את התהליכים השונים ואת השפעתם על הפעילות הכלכלית ועל האינפלציה, ובתום הדיונים החליטה הוועדה להותיר את הריבית על כנה.

חשוב להבין - למרות ירידה מסויימת בפרמיית הסיכון, היא עדיין שווה ברמה גבוהה. זאת, על רקע אי-הוודאות הגדולה סביב התפתחות המלחמה. האינפלציה עודנה מעל טווח היעד. למרות שציפיות האינפלציה מעוגנות, השפעות המלחמה על תהליכי האינפלציה טרם התבהרו. אלו יהיו תלויות בחומרה היחסית של מגבלות היצע ובירידה בביקושים. כפי שהודענו בהחלטת הריבית - מדיניות הוועדה המוניתרית מתמקדת בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, לצד יציבות המחירים ותמיכה בפעילות הכלכלית. תוואי הריבית יקבע בהתאם להתפתחות המלחמה ואי הוודאות הנגזרת מכך. ככל שהיציבות בשווקים הפיננסיים תתבסס וסביבת האינפלציה תוסיף להתמתן אל עבר טווח היעד, המדיניות המוניתרית תוכל להתמקד יותר בתמיכה בפעילות הכלכלית.

עם פרוץ המלחמה נקטנו במספר צעדים שמטרתם להבטיח תפקוד מלא ותקין של השווקים. תכניות אלו הצליחו לייצר עד כה יציבות בשוק המט"ח ובשווקים הפיננסיים. הרמה הגבוהה של יתרות המט"ח של בנק ישראל, שעמדה על כ-200 מיליארדי דולרים ערב המלחמה, מאפשרת לנו מרחב פעולה לשמירה על היציבות במשק, תוך הפחתת אי הוודאות בעת הזו.

כמו כן, בהסכמה עם המערכת הבנקאית, הרחבנו את מתווה הסיוע ללקוחות גם לתושבי הצפון. אזכיר, שהמתווים שגובשו מאפשרים לאוכלוסיות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ולאנשי המילואים לדחות, ללא ריבית וללא עמלות, את תשלומי ההלוואות והמשכנתאות ולהיות זכאים להטבות נוספות. בנוסף לאלה, מאז החלטת המדיניות המוניתרית הקודמת נקטנו בבנק במספר צעדי מדיניות במטרה לתמוך באספקת אשראי סדירה לעסקים קטנים. במסגרת זו, החלטנו להפעיל תכניות להעמדת אשראי מוזל לעסקים קטנים וזעירים בהיקף של עד 11 מיליארדי ש"ח, דרך המערכת הבנקאית ודרך גופים חוץ בנקאיים.

אעבור עתה להרחיב על נתונים כלכליים נוספים, תחילה האינפלציה. החזרת האינפלציה ליעדה היא מטרה מרכזית, גם בעת הזו. נכנסנו למלחמה כאשר האינפלציה בישראל עדיין שווה מעל היעד ומקיפה מנעד רחב של סעיפים מהמדד. האינפלציה בישראל מצויה מזה זמן מעל הגבול העליון של היעד, אך על-פי התחזיות היא צפויה להתמתן בחודשים הבאים ולשוב במחצית הראשונה של 2024 לתחום היעד, שכזכור עומד על אחד עד שלושה אחוזים. אנו רואים בנתונים האחרונים ירידה באינפלציית המוצרים שאינם סחירים, המורכבים בעיקר מסעיף הדיור וענפי השירותים. מאידך אינפלציית הסחירים היא אמנם נמוכה יותר אך תנודתית יותר. הייסוף המשמעותי שחל לאחרונה, אם יתבסס, יפחית את לחצי האינפלציה ויסייע להתכנסותה ליעד. כלי המדיניות שהפעלנו עד כה עקביים גם עם מחויבותנו להחזרת האינפלציה ליעד והוועדה המוניתרית מעריכה כי המדיניות המוניתרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה.

לשוק הדיור משקל רב בפעילות הכלכלית. בחודשים האחרונים אנו רואים התמתנות בשוק זה ומדד מחירי הדירות יורד,

כשלצד אלו אנו רואים גם את הקשיים המתגלים בענף. המצב הביטחוני הוביל לפגיעה בפעילות ענף הבנייה, בשל מחסור בעובדים פלשתינאים, ובמידה מסוימת גם עקב עזיבה של עובדים זרים. בנוסף, סגירת אתרי בנייה על ידי חלק מהרשויות המקומיות הגבילה את פעילות חברות הביצוע. הממשלה פועלת להבאת עובדים זרים נוספים בהקדם. חשוב שהיא תמשיך לפעול גם למזער את המגבלות השונות באתרי הבנייה כדי לשמר את הפעילות בענף. מעבר לשימור הפעילות בטווח המיידי, יש לנקוט בפעולות הדרושות כדי לשמור על היצע בנייה גבוה לאורך זמן. זהו המפתח כפי שציניתי בעבר, להמשך ההתמתנות של מחירי הדיור.

באשר למצב הפעילות הכלכלית. שוק העבודה ערב המלחמה היה הדוק ובסביבת תעסוקה מלאה. בעקבות המלחמה, זינק שיעור האבטלה הרחבה, שכולל מועסקים הנעדרים מסיבות כלכליות. זאת, לצד ירידה במספר המשרות הפנויות לרמות שהכרנו ערב משבר הקורונה. מאידך, אנו רואים גם את יכולת ההסתגלות של המשק למצב. למשל כפי שמשקף בירידת שיעור העובדים המועסקים במקומות עבודה שבהם התעסוקה מינימלית, מ-20% בגל הראשון של הסקר המיוחד שבוצע באוקטובר ל-11% בגל השני שבוצע לפני כשבוע. כמו-כן, הצריכה באמצעות כרטיסי אשראי שחוותה ירידה משמעותית בשבועות הראשונים למלחמה, מתאוששת. בנוסף, בשוק ההון המקומי, מדדי המניות בישראל הראו לאחרונה סימני התאוששות, כמו גם מרווחי האג"ח והתשואות.

נושאים אלו ונוספים נלקחים בחשבון בתחזית מקרו-כלכלית עדכנית שפרסמה היום חטיבת המחקר. התחזית הנוכחית נבנתה תחת ההנחה שהשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תמשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת. זאת, לעומת ההנחה שעמדה בבסיס תחזית אוקטובר כי ההשפעה הישירה תתרכז ברבעון הרביעי של 2023. בדומה לתחזית מאוקטובר, התחזית מניחה כי חלק הארי של המלחמה יהיה בחזית אחת מול עזה. ישנם ענפים בהם מגבלת היצע היא הרלוונטית, כגון מחסור בעובדים ונגישות בענפי הבינוי והחקלאות. ישנם ענפים אחרים בהם הגורם הדומיננטי הוא ירידה בביקושים. התחזית של החטיבה מתכללת מגבלות ענפיות אלו ואת ההתפתחויות לגביהן על פני זמן. מטבע הדברים, התחזית מאופיינת ברמה גבוהה במיוחד של אי ודאות, בין היתר על רקע אי ודאות בנוגע למשך, היקף ואופי המלחמה. ברור כי משך זמן קצר או ארוך יותר וכן התפתחויות של המלחמה לזירות נוספות ישנו את האומדנים באופן מהותי. בהתאם להנחות אלו החטיבה עדכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה ומעריכה שהתוצר יצמח ב-2% בכל אחת מהשנים 2023 ו-2024. על-פי התחזית שיעור האבטלה הרחבה צפוי לעמוד על 4.5% בממוצע בשנת 2024. האינפלציה השנתית צפויה לעמוד בממוצע רבעון רביעי של 2024 על 2.4%. התחזית מעריכה כי העלויות התקציביות של המלחמה, הוצאות פלוס אובדן הכנסות, צפויות להסתכם בכ-10 אחוזי תוצר. יחס החוב לתוצר, אחד המדדים הפיסקליים המשמעותיים ביותר, צפוי עפ"י התחזית לעמוד בסוף שנת 2024 על כ-66%.

זה המקום להזכיר שוב כי מדיניות פיסקלית אחראית, הביאה את המשק ליחס חוב תוצר רצוי של כ-60% בתחילת המלחמה. יחס זה עומד לצידנו כעת כאשר צפויות למשק הוצאות משמעותיות כתוצאה מהמלחמה, בין אם לביטחון ובין אם לתמיכה וסיוע לעסקים ולמשקי הבית שנפגעו. חשוב להמשיך לנהל מדיניות פיסקלית אחראית, ולשדר זאת לשווקים, שעוקבים היום יותר מתמיד אחר הפעילות בישראל. תקציב 2024 המחודש צפוי להיבנות רק בחודשים הראשונים של 2024. לאור זאת חשוב שכבר עתה הממשלה תציג את מחויבותה לאחריות פיסקלית באמצעות החלטות ממשיות לצמצום הוצאות שהפכו לנחוצות פחות. רצוי שהצמצום יהיה בהתאמות שלהן השפעה פרמננטית, ושתרומתן לצמיחת המשק נמוכה יותר. כך, אלו יהיו מקורות להתמודדות עם הגידול הצפוי בתקציב הביטחון גם בשנים שלאחר המלחמה ועם כך שיחס החוב לתוצר עלול להמשיך ולעלות ללא התאמות אלו.

לקראת סיום, אין ספק שתקופה מאתגרת עוברת עלינו. אנו בבנק ישראל נמשיך לסייע לכלכלה הישראלית לצלוח את האתגרים השונים שעוד צפויים לנו. כפי שידעה כלכלת ישראל להתאושש מתקופות קשות בעבר ולחזור לשגשג במהירה, אני סמוך ובטוח שלמשק הישראלי יש את כל המרכיבים הנחוצים לחזור לפוטנציאל הצמיחה האדיר הגלום בו.

אבקש למסור גם מעל במה זו שבנק ישראל והוועדה המוניתרית רוצים לחזק את ידי החיילות והחיילים שבחזית. אנו שולחים תנחומינו למשפחות השכולות, איחולי החלמה מלאה לפצועים ומתפללים לחזרתם המהירה של כל החטופים והנעדרים. ליבנו אתכם.

תודה רבה

דברי נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון, בטקס הארכת כהונה לקדנציה שנייה שנערך הבוקר בבית הנשיא בירושלים

18.12.2023

טקס הארכת כהונה לקדנציה שנייה של נגיד בנק ישראל, פרופ' אמיר ירון נערך הבוקר (ב') בבית הנשיא בירושלים במעמד נשיא המדינה, מר יצחק הרצוג, ראש הממשלה, מר בנימין נתניהו ושר האוצר, מר בצלאל סמוטריץ'.

נאום הנגיד בטקס המינוי:

כבוד נשיא המדינה ורעייתו, רה"מ, שר האוצר, עמיתי מבנק ישראל, אורחים - מכובדי כולם.

אירוע זה מתקיים בזמן שטובי בנינו ובנותינו נלחמים בחזית על הגנתה של מדינת ישראל. אני מאחל להם ברכת הצלחה. אבקש לשלוח מכאן את תנחומיי למשפחות הנופלים והנרצחים במלחמה, לאחל החלמה שלמה לפצועים ולייחל לשובם במהרה של כל החטופים.

ברצוני להודות לך הנשיא, לראש הממשלה, ולשר האוצר, על ההחלטה למנות אותי לקדנציה שנייה כנגיד בנק ישראל. אבקש להודות מעל במה זו גם לעובדי בנק ישראל, על עבודתם המקצועית והמסורה. כמו-כן ברצוני להודות לחברי ההנהלה של הבנק, לחברי הוועדה המוניטארית וחברי המועצה המינהלית של הבנק. אבקש להודות גם באופן אישי לנורית אשתי, לילדיי בר ותומר, ולמשפחתי הקרובה, שמאפשרים לי להקדיש את זמני ומרצי למילוי התפקיד ותומכים בי לכל אורך הדרך.

בדבריי ארצה לסקור מעט את השנים שחלפו, את אירועי המלחמה והשלכותיהם, ולהביט גם מעבר לעת הנוכחית אל אתגרי השנים הבאות.

חמש השנים בהן כיהנתי כנגיד בנק ישראל, היו מהמורכבות שידעה כלכלת ישראל: מגיפת הקורונה, מלחמת רוסיה אוקראינה, התפרצות האינפלציה, חמש מערכות בחירות, המחלוקת הציבורית סביב השינויים החוקתיים ועוד. אבל האתגר המשמעותי ביותר, הלאומי והכלכלי, החל עם המתקפה הרצחנית בשבעה באוקטובר אשר נתנה את האות למלחמת חרבות ברזל.

לכלכלה הישראלית הייתה נקודת פתיחה חזקה ערב השבעה באוקטובר. יחס החוב לתוצר, אחד המדדים החשובים לחוסן של הכלכלה, ירד חזרה לסביבת 60%, הגרעון החזוי בתקציב היה נמוך, שיעור אבטלה נמוך, ותחזית הצמיחה הייתה מעודדת, ודאי בראיה בינלאומית. בנוסף, רזרבות מט"ח של כ-200 מיליארדי דולרים היוו כרית ביטחון גדולה ואפשרו להתמודד עם הפיחות המהיר בשקל עם פרוץ המלחמה, ולייצב גם שווקים פיננסיים נוספים.

חשוב להדגיש, המשק הישראלי הראה יכולות התאוששות מצוינות ממשברים שפקדו אותו לאורך השנים. זה נכון למשבר הקורונה וגם בבחינה ארוכה יותר של אירועים גיאופוליטיים ובטחוניים. לציבור החפץ חיים, ליזמות ולעמידות הישראלית, ולכך שאנו מובילים בעולם הטכנולוגיה יש תרומה גדולה לכך. כל אלו מעידים כי למשק הישראלי יש את היסודות הנדרשים לחזור ולשגשג גם לאחר מלחמת חרבות ברזל, אני מדגיש זאת בכל פורום מקומי ובינלאומי.

עם זאת, איננו חיים בעולם עם משאבים בלתי מוגבלים. לכן, כדי למצות את הפוטנציאל של המשק, על רקע ההשלכות הכלכליות והביטחוניות של המלחמה, יש לבצע התאמות במדיניות הכלכלית. המשקיעים, סוכנויות הדירוג, השווקים הפיננסיים והציבור כולו, בוחנים בימים אלו בקפידה את המדיניות בישראל. בעת הזו, עוד יותר מבכל זמן אחר, נדרש לנהל את המדיניות הכלכלית – הפיסקלית והמוניטרית – באחריות רבה. על הממשלה יהיה למצוא את האיזון הנכון בין מימון הוצאות המלחמה והגידול הצפוי בתקציב הביטחון – לבין הצורך להמשיך ולהשקיע בהוצאות האזרחיות האחרות, הנמוכות ממילא, ובפרט במנועי צמיחה כתשתיות וחינוך. ברצוני להדגיש שוב – חשוב לשמור על אחריות זו, ולהימנע מהוצאות שאינן קשורות למאמץ המלחמתי או שאינן מקדמות צמיחה.

דרך אפשרית לממש זאת היא שבתקציב 2024, כל ההוצאות הצבאיות והאזרחיות הקשורות ישירות למלחמה ייכללו בקופסא זמנית, שתתווסף מעבר לתקרת ההוצאה המקורית ל-2024. במקביל, ועל-מנת להכיל כבר עכשיו את הגידול הפרמננטי הצפוי בהוצאות הביטחון אחרי המלחמה, רצוי לבצע התאמות בהיקף דומה - למשל כ-20 מיליארדי ש"ח, בסעיפים אחרים בתקציב - ומוטב בסעיפים בעלי אופי מתמיד. אלו יכולות להתבצע הן באמצעות הפחתת הוצאות של הממשלה והן בהעלאת הכנסות, כך שתקרת הגירעון תיקבע ברמה שתוביל לירידת יחס החוב לתוצר לאחר המלחמה. רצוי, כי התאמות אלו יבוצעו מהר ככל האפשר, כדי להבהיר לשווקים שישראל תדע לעמוד בנטל הביטחון המוגדל תוך שמירה על אחריות פיסקלית.

ארצה להתייחס גם למציאות הכלכלית במבט צופה פני עתיד, ישנה חשיבות מכרעת בהמשך קידום המגזר הפרטי החזק והמשגשג הקיים בישראל. עלינו להמשיך לקדם חדשנות טכנולוגית שמהווה את קטר הצמיחה של המשק. בנושא זה אין קיצורי דרך, והיסודות לכך היו וימשיכו להיות נטועים עמוק בהשקעה בחינוך איכותי ורלוונטי לילדינו. השינויים הטכנולוגיים, ובכלל זה מהפכת ה-AI, מביאים שינויים תכופים יותר בכלכלה וכנראה יאלצו גם את האזרחים והעובדים ליכולות הסתגלות מהירות יותר -- דבר המחייב מיומנויות רלוונטיות. בעולם שכזה מתעצמת חשיבות לימודי הליבה, עבור כל תלמידי ישראל. חינוך הוא מפתח לצמיחה, פתיחת אפשרויות, וצמצום אי השוויון. אנו רוצים שהזדמנויות אלו יעמדו בפני כל ילדי ישראל. בנוסף, על ישראל להמשיך ולהשקיע ולפתח את התשתיות הפיזיות והדיגיטליות. לאלו השפעה על הפריון, על שוק הדיור, על איכות השירות של הסקטור הציבורי ועוד. אלו המפתחות למחר ישראלי בו הכלכלה צועדת קדימה.

יציבות מחירים היא תנאי הכרחי לפעילות כלכלית תקינה. אין חולק על כך. המדיניות המוניטארית של משק קטן ופתוח כישראל צריכה למצוא את האיזון והניווט המתאים בין מחזורי העסקים והפעילות הגלובלית לבין הצרכים הייחודיים של המשק הישראלי. לכל משק יש את התנאים הספציפיים והמבניים המאפשרים, ואף מחייבים לעיתים, מדיניות שונה. אנו, בבנק ישראל, נמשיך לנהל מדיניות זו באחריות ותוך שימוש בכלי המדיניות העומדים לרשותנו, כדי לשמור על יציבות המחירים והשווקים הפיננסיים, ולתמוך בשגשוג ובצמיחת הכלכלה.

בתקופה שלפני מגיפת הקורונה התמודדו בנקים מרכזיים רבים עם סביבת אינפלציה נמוכה מהיעד. מנגד - הדה-גלובליזציה, יצירת יתירות בשרשראות האספקה העולמיות, והגידול הצפוי בהשקעות תואמות כלכלה נקיית אנרגיה - ייתכן שיביאו ללחצי אינפלציה, גם לאחר תום מחזור האינפלציה הנוכחי. הפרספקטיבה הזו מחזקת את הניתוחים שנעשו בבנק ישראל לאורך השנתיים האחרונות לגבי השארת יעד האינפלציה בעינו - בין אחוז לשלושה אחוזים - המאפשר גמישות הכרחית למשק כשלנו. אנו כמובן נמשיך לעקוב אחר ההתפתחויות העולמיות בנושא זה.

ארצה להתייחס להתפתחויות במערכת הפיננסית. חשוב להבין: המערכת היא הגשר המתווך בין גלגלי הכלכלה, בחיבור בין חסכון והשקעה – ככל שיהיה יעיל יותר, כך ניטיב עם הכלכלה כולה. תרמנו לשינוי מהותי בעולם התשלומים והחדשנות הפיננסית בישראל. לפני חמש שנים לא יכולנו לשלם באמצעות הטלפון הנייד, מעבר לקוחות בין בנקים היה מורכב ולא התבצע אונליין, נתוני דירוג וחיווי אשראי לא היו זמינים, ולא קמו בישראל בנקים חדשים למעלה מ-40 שנה. כל אלו קרמו עור וגידים ומסייעים בראש ובראשונה למשק הבית ולעסק הקטן, שהם גורם משמעותי במוקד החשיבה והעשייה שלנו.

נמשיך להוביל התפתחויות כאלו בעוד צעדי תחרות וחדשנות במערכת הפיננסית. בכוונתי לקדם תכנית אסטרטגית לבנק ישראל לשנים הבאות. נעסוק בין היתר בעולם התשלומים והבנקאות של המחר – המשך בחינת ההנפקה האפשרית של שקל דיגיטלי, ייעול ופישוט של תשלומים חוצי גבולות, ופיתוח העולם הפיננסי העתידי.

אני רוצה לנצל במה זו ולהדגיש שוב את חשיבות היציבות של המערכת הפיננסית. יציבות זו אינה מובנת מאליה, וחבל שיש מי שמקלים ראש בכך. ההיסטוריה הכלכלית מלמדת שזעזועים שאליהם מתלווה גם משבר פיננסי הופכים להיות העמוקים והכואבים ביותר מבחינה כלכלית. זו גם הסיבה שנקטנו צעדים נחוצים ומהירים בתחילת אירועי הקורונה ועם פרוץ המלחמה הנוכחית. המודל העסקי בעולם הפיננסי משתנה, אך סיכון הריצה על הבנקים או על גוף פיננסי ממונף הוא מאתגר אף יותר בעולם המודרני והדיגיטלי. לא בכדי פרס הנובל בכלכלה בשנה שעברה הוענק בנושא זה.

בראייה צופת פני עתיד, וכחלק מלקחי המשבר הבנקאי בארה"ב בשנה החולפת, יש צורך גם בבחינה מחודשת של תהליכי הרזולוציה במערכת הפיננסית, של אופן הטמעת גופי בנקאות ופיננסים חדשים ועוד. אנו נמשיך לקדם את הצעדים והכלים השונים שמייצר הבנק לטובת שגשוג ופיתוח המערכת הפיננסית גם בשנים הקרובות, תוך שימור היציבות והגברת התחרות.

לפני סיום אדגיש את החשיבות של חוזקם ועצמאותם של המוסדות השונים, ובינם כמובן גם בנק ישראל. בתקופה האחרונה חוונו אמירות וניסיונות חוזרים ונשנים להתערבות במנגנוני השוק בנושא בנקאות ופיננסים, ואף בנושאי המדיניות המוניטרית, באמצעות הצעות חקיקה. חשוב להבין שפגיעה בתחומים אלו היא פגיעה בכלכלה הישראלית. ישנן דוגמאות למכביר לנזקים שנגרמו במשקים בהם הייתה פגיעה שכזו. השווקים והגופים הבינלאומיים מייחסים חשיבות עליונה לעצמאות ולמקצועיות של הבנק ושל הוועדה המוניטארית. רוח"מ מבין היטב את חשיבות הנושא, ולצדו, היה צריך להתערב מספר פעמים בנושא זה, ואני מודה לו על כך.

לסיום דבריי, אני מייחל לכך שהימים שאחרי המלחמה יהיו של יציאה לדרך חדשה – כזו שלומדת מהעבר, מהצלחות ומהכישלונות. אני מאחל שגשוג לכלל החברה הישראלית, כזה שכולם תורמים ושותפים לו ונהנים מפירותיו.

המשך הכהונה כנגיד בנק ישראל היא זכות גדולה ושליחות עבוירי, ובפרט בשעה גורלית זאת. אעשה כמיטב יכולתי כדי להמשיך, ולפעול לטובת הכלכלה הישראלית ולטובת מדינת ישראל.

תודה רבה

קרדיט: עמוס בן גרשום/לע"מ

"להימנע מהוצאות שלא קשורות למאמץ המלחמתי": נגיד בנק ישראל ברמז עבה לסמוטריץ'

בטקס להארכת מינויו של פרופ' אמיר ירון הוערך כי תקציב הביטחון יגדל ב־20 מיליארד שקל בשנה. נגיד בנק ישראל המליץ לכלול את הוצאות המלחמה ב"קופסה זמנית" שתמנע זינוק בגירעון

מעריב
on-line

נגיד בנק ישראל: "יש חשיבות מכרעת לקידום החדשנות"

"בנושא זה אין קיצורי דרך, והיסודות לכך היו וימשיכו להיות נטועים עמוק בהשקעה בחינוך איכותי ורלוונטי לילדינו", כך אמר היום (ב') הנגיד, פרופ' אמיר ירון, בטקס הארכת הכהונה שלו לחמש שנים נוספות

אנשים PC
ומחשבים

בנק ישראל

אגף דוברות והסברה כלכלית
מחלקת תקשורת, קשרי קהילה וממשל